

OFFICIEEL GEDEELTE.

Degradatie gedurende krijgsgevangenschap. Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger. Hoofdkwartier Adjutant-Generaal.

R: 9801/I C
Batavia, 18 November 1946.

Afdeeling : I
Dienst : I C.

GELDT ALLEEN VOOR HET K.N.I.L.

1) Mits dezen heb ik de eer, UHoog(Wel)EdelGestrenge het volgende mede te deelen.

2) Zooals bekend, is het gedurende de Japansche Krijgsgevangenschap verschillende malen voorgekomen, dat krijgsgevangen militairen, deel uitmakende van het K.N.I.L., door organen van de krijgsgevangen-gemeenschap waarvan zij deel uitmaakten — strafen tuchtraden, kampcommandanten, e.d. — in rang zijn verlaagd dan wel teruggesteld.

3) Deze verlagingen en terugstellingen, hoe noodzakelijk ook ten tijde van de strafoplegging, moeten echter worden beschouwd als van rechtswege nietig te zijn.

4) Immers bepaalt artikel 8 van het tusschen Nederland en Japan ten tijde van den oorlog 1941—1945 geldende „Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land (1907)”, dat de krijgsgevangenen onderworpen zijn aan de wetten, reglementen en orders, geldende voor het leger van den Staat, in wiens macht zij zich bevinden.

5) Naar aanleiding van het vorenstaande verzoek ik U, aan de onder Uw commando gestelde militairen bekend te doen maken, dat alle door krijgsgevangenorganen tijdens Japansche krijgsgevangenschap aan krijgsgevangenen behoorende tot het K.N.I.L. opgelegde verlagingen en terugstellingen, van rechtswege nietig zijn, m.a.w. geacht moeten worden — t.a.v. alle gevolgen — nooit te hebben bestaan.

6) Net vorenstaande sluit niet uit, dat, wanneer daartoe aanleiding bestaat, alsnog verlaging dan wel terugstelling zal kunnen plaats hebben op grond van gedragingen gedurende Japansche krijgsgevangenschap; deze zullen dan echter moeten worden uitgesproken door de organen, daartoe door de Wet geroepen.

7) Zooals U bekend is, moeten misdragingen gedurende krijgsgevangenschap — welke, zie sub 6, dus degradatie „achteraf” ten gevolge zullen kunnen hebben — gerapporteerd worden aan de Commissie Gedragingen, Kebon Sirih 46, Batavia.

De Luitenant-Generaal, Legercommandant,
S. H. SPOOR.

Aan alle Militaire Gezaghebbenden.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Nederlandsch Staatsnoodrecht voor den Britsohen rechter. De zaak Amand.

Hieronder drukken wij in extenso af het stenografische verslag van het behandelde ter terechtzitting van The High Court of Justice in Landen, van 23 Mei 1941, in de zaak van Jean Jaques Amand.

Betrokkene, een Nederlander en ingezetene van Engeland, in werkelijken dienst opgeroepen en opgekomen bij de Nederlandsche strijdkrachten, was opzettelijk ongeoorloofd achtergebleven van verlof en vervolgens gearresteerd door de Britsche politie, handelende op grond van de desbetreffende overeenkomst tusschen de Britsche en Nederlandsche Regeering.

Naar aanleiding van de arrestatie riep betrokkene de bescherming van de Engelsche Regeering in, zich beroepende op de „Habeas Corpus Act” en bewerende dat het Koninklijk Besluit, waarop zijn inlijving gebaseerd was, in strijd was met de Nederlandsche Grondwet, zoodat de Britsche overheid ten onrechte hem van zijn vrijheid beroofd hield. Hierdoor kwam de Britsche rechter voor de moeilijke vraag te staan, de wettigheid van een legislatief product van een geallieerde soevereine mogendheid te onderzoeken en te toetsen, waartoe die rechter, zij het met eenige aarzeling, overging, omdat het betref een ingezetene die een beroep deed op de bescherming van de Habeas Corpus Act.

Zooals uit het vonnis van het High Court blijkt, kreeg betrokkene op zijn klacht ongelijk. Hij berustte hierin echter niet en zijn zaak werd op 30 Januari 1942 wederom behandeld.

In verband met de beschikbare plaatsruimte zijn wij niet in staat ook het verslag van die zitting in extenso af te drukken; wij volstaan dan ook met enkele belangrijke overwegingen op grond van de nieuwe expertises, door beide partijen aangevoerd.

Na deze tweede nederlaag ging Amand in hooger beroep voor het Court of Appeal, hetwelk het beroep echter niet ontvankelijk achtte omdat het eene strafrechtelijke aangelegenheid (criminal cause or matter) betref. Van deze beslissing appelleerde hij bij The House of Lords, hetwelk bij arrest van 6 Augustus 1942 de beslissing van het Court of Appeal bevestigde. Betrokkene werd tenslotte ter beschikking van de Nederlandsche autoriteiten gesteld en door den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den duur van twee jaren en drie maanden wegens „*Desertie in tijd van oorlog waarbij de schuldige zich in het buitenland verbijdt, tweemaal gepleegd, één voortgezette handeling uitmakend*”¹⁾).

¹⁾ Zie over deze cause célèbre ook het in den vorigen jaargang aangekondigde boekje „Nederlandsch recht in oorlogstijd, in Engeland ontstaan en toegepast”, blz. 15-18 en 192-195.

IN THE HIGH COURT OF JUSTICE.
KING'S BENCH DIVISION.
DIVISIONAL COURT.

Royal Court of Justice.
Friday, 23rd May, 1941.

Before

The Lord Chief Justice of England
Mr. Justice Humphreys and
Mr. Justice Singleton.

In the Matter of an Application by *Jean Jacques Amand*
for a Writ of Habeas Corpus.

Mr. G. O. Slade (instructed by Messrs. Gisborne & Co.) appeared on behalf of the Applicant.

Mr. C. T. Le Quesne K.C. and *Mr. G. B. McClure* (instructed by Messrs. Stephenson Harwood & Co.) appeared on behalf of the Dutch Ministry of Defence.

Mr. Geoffrey Howard (instructed by the Solicitor to the Metropolitan Police) appeared on behalf of the police.

The Attorney-General (The Right Hon. Sir Donald Somervell, K.C., M.P.) and *The Hon. H. L. Parker* (instructed by the Treasury Solicitor) appeared on behalf of the Crown.

JUDGMENT.

The Lord Chief Justice: This is an application for a writ of habeas corpus on behalf of Jean Jacques Amand, a Netherlands subject. Notice of the application was served upon the Home Secretary, the officer commanding the Netherlands Army Camp at Congleton, and the chief officer of the Metropolitan Police at Bow Street. The Applicant has lived in the United Kingdom for a number of years. On 14th March last he was arrested and afterwards was detained in custody for the purpose of being handed over to the Netherlands Military Authorities as a deserter from the Netherlands Army. He is now on bail but this makes no difference and we have to deal with the application as if he was still detained in custody. To justify his detention on British soil authority must be found in the law of this Country, and the Applicant's arrest and detention are, however, said to be warranted by the Allied Forces Act 1940 and an Order in Council made under that Act. As everyone knows, the invasion by Germany of the territory of a number of European Governments resulted in the transfer of those Governments to this Country, and amongst them the Netherlands Government. We are informed by the Attorney General that the Government of the Netherlands is a Government

for the time being allied with His Majesty and established in the United Kingdom; that it is established and exercising its functions in the United Kingdom with the assent and on the invitation of His Majesty's Government in the United Kingdom, and that His Majesty's Government recognises Her Majesty Queen Wilhelmina as the sovereign of the Government of the Netherlands and competent to carry out the administration and other functions appertaining to the sovereign and Government of the Netherlands. The Netherlands Government which was thus recognised by His Majesty's Government desired to organise naval, military and air forces within the United Kingdom, and it became necessary to make arrangements for the discipline of these Forces. There was already in existence an Act of Parliament entitled Visiting Forces (British Commonwealth) Act 1933 to make provision with respect to Forces of His Majesty from other parts of the British Commonwealth when visiting the United Kingdom. Advantage was taken of this Act by the Allied Forces Act 1940 which empowered His Majesty to provide by Order in Council for the application with modifications and adaptations and exceptions of a number of provisions contained in the Visiting Forces (British Commonwealth) Act to the military forces of any Power allied with His Majesty which are for the time being present in the United Kingdom. By the same Act (Section 1) the military courts and authorities of any foreign Power allied with His Majesty are authorised to exercise within the United Kingdom in relation to members of the same forces in matters concerning discipline all such powers as are conferred upon them by the law of that Power. In exercise of these powers an Order in Council was in due course made on 11th October 1940 applying certain parts of the Visiting Forces Act 1933 with adaptations and modifications to the military forces of the Netherlands. Amongst other provisions thus made applicable to the military forces of the Netherlands it was provided that Section 154 of the Army Act (which relates to the apprehension of deserters and absentees without leave from a home military force) should within the United Kingdom apply in relation to a deserter or absentee without leave from a Netherlands force. In arresting the applicant the police authorities acted in pursuance of these powers and it is admitted that all conditions required by the Schedule to the Order in Council or otherwise were satisfied so as to entitle the police to arrest the Applicant. The sole question for our determination is whether the Applicant was at the time of his arrest a member of the Netherlands military forces. If he was, it is not suggested that this application can succeed. In order to determine this question it is necessary to set out the facts in some detail.

The Applicant is a director of the Strand Bulb Stores Ltd. which carries on business in London. He is also interested in two other businesses. After the invasion of Holland by the German Army he became aware, as the result of a wireless message broadcast by

the British Broadcasting Corporation and by a notice appearing in the Press, that all Netherlands subjects living in England were requested to send their particulars to the Netherlands Consul in London. He did this, and about the middle of July 1940 he underwent a medical examination at the request of the Netherlands authorities. He was informed that this was for purposes connected with the Netherlands Army. On 8th August a decree was published in the official Gazette of the Kingdom of the Netherlands concerning compulsory military service of Netherlands subjects residing in the United Kingdom, in the United States of North America and in Canada.

This Decree was made by the Queen of the Netherlands upon the presentation of the Minister of Defence and was signed by the Minister of Justice with his signature on 14th August 1940. By the Decree all Netherlands subjects of a certain age living in the territories I have mentioned were required, if not serving already with the Army or Navy, to register for military service according to the regulations to be made by the Minister of Defence. By Article 1 (2) any person who failed to comply with these regulations was made liable to prosecution under Article 46 of the Conscription Act. By Article 5 the Minister of Defence might give provisions concerning the calling up of persons designated as ordinary conscripts by Article 3. On or about 9th August and again on or about 16th August the Applicant received written directions or calling up notices from the Netherlands Ministry of Defence ordering him to report to Porthcawl on 20th August and to meet the Netherlands officer in charge of the Netherlands conscripts at Paddington. After interviewing the Netherlands authorities and having been informed that he had to join the Netherlands Army and having protested against a refusal to postpone his calling up, for the purpose of attending to his business affairs, the Applicant reported at Paddington on the day appointed and went to a Netherlands Army Camp at Porthcawl. He again asked for leave to put his business in order and this was again refused. After about a fortnight at Porthcawl he was moved to another camp where he met with a motor accident after which he was given sick leave until 3rd January 1941. He duly reported at the new headquarters of the Netherlands Army at Congleton and stayed there until 30th January when he was given a week's leave. At the end of the seven days he asked the commanding officer in writing for a further period of leave to attend to his business but he received a telegram directing him to return immediately. He was next interviewed by a police sergeant from Bow Street Police Station and requested to return immediately to the Netherlands Army Camp. He gave a promise, as he says in ignorance of his legal position, to return to the camp, but he did not do so and after further meetings and discussions with the police authorities at Bow Street he was arrested by the police as I have stated on March 14th as

a deserter. I have taken these facts from the affidavit of the Applicant. I see no reason to doubt the reliability of his statements. The Applicant further says that at no time has he signed any document expressing any willingness to join or acknowledging that he had joined the Netherlands Forces nor had he sworn any oath of allegiance to the Netherlands Government or to the Queen of the Netherlands. It seems probable that the protests of the Applicant were directed to the refusal of his applications for leave in order to put his business in order, inasmuch as it is stated by Captain Hendrickx, a captain of the Royal Netherlands Army at Congleton that the Applicant at no time between 21st August and 30th January made any protest against being compelled to join the Netherlands Army. One further fact was stated in the course of the argument namely, that the Applicant drew not only pay for himself but also allowances for his family from the time of his obeying the summons to report at Porthcawl. Now it is clear to my mind that the Applicant was not a member of the Netherlands Forces by what may be called voluntary enlistment. If he became a member of the Netherlands Forces it was because he was summoned to comply with the Royal Decree. It is true that he wore uniform and accepted the discipline of the Netherlands Army by applying for leave and in every other way except in absenting himself without leave, and he took advantage of the provision made by the Netherlands authorities for his wife. He seems to have obeyed the summons believing he had no other choice. It is for this reason that I take the view that the Applicant did not by voluntary enrolment become a member of the Netherlands Military Forces.

This, however, is far from disposing of the case and it becomes necessary to inquire into the effect of the Decree and calling up notices of 9th and 16th August. The Allied Forces Act did not receive the Royal Assent until 22nd August. Therefore, when the Applicant received the calling up notices on 8th and 16th August no means existed according to the law of the United Kingdom by which any compulsion could have been applied to him to become a member of the Netherlands Forces. Still he may have become a member by virtue of the Decree and calling up notices, especially when these are taken in conjunction with the facts I have mentioned as to his actual service in the Army. Mr. Le Quesne, who appeared on behalf of the Netherlands Ministry of Defence, presented the Decree as a legislative Act of the Netherlands Government the mere production of which was conclusive as to its validity in Netherlands law. I think this submission lacks authority and is in principle wrong. The Attorney General's statement to the Court establishes the fact that Queen Wilhelmina and her Government are recognised by His Majesty's Government as the *de jure* Sovereign Government of the Netherlands.

That Government, however, did not thereby acquire any powers

over Netherlands subjects not otherwise possessed by it according to Netherlands law. We have to look further than the Attorney General's statement to enable the Court to say whether or not the Decree was valid and what its effect was. According to the argument for the Netherlands Minister of Defence, no evidence is required. Mr. Le Quesne relied on a passage from the judgment of Mr. Justice Roche; as he then was, in the case of *A. H. Luther v. James Sagor & Co.* (1921, 1 K.R. 456 at page 473): „Whether the decree in question is a valid legislative act which can be recognised as such by the Court of this Country must in my judgment depend upon whether the power from which it purports to emanate is what it apparently claims to be, a sovereign Power. The proper source of information as to a foreign Power its status and sovereignty is the Sovereign of this Country through the Government". In a later passage at page 474 Mr. Justice Roche said: "If a foreign Government is recognised by the Government of this Country the Courts of this Country may and must recognise the sovereignty of that foreign Government and the validity of its acts". These statements were made with reference to the validity of acts of the Russian Government in relation to property situated in Russian territory and belonging to a Russian Company. Lord Justice Warrington in the same case in the Court of Appeal (1923, 3 K.B. at page 548) made the same point. He said: "It is well settled that the validity of the acts of an independent Sovereign Government in relation to property and persons within its jurisdiction cannot be questioned in the Court of this Country".

Lord Justice Warrington then quoted the following passage from a judgment in an American case: "Every sovereign state is bound to respect the independence of every other sovereign state and the Courts of one Country will not sit in judgment on the acts of another done within its own territory". (*Oetjen v. Central Leather Co.* 268 U.S. 297, 303). The judgments of Lord Justice Scrutton and Lord Justice Sankey in *Princess Paley Olga* (1929, 1 K.B. at pages 725 and 728) are to the same effect. These statements, which needless to say I accept, do not support Mr. Le Quesne's proposition. An Act of Parliament of the United Kingdom proves itself and its validity cannot be challenged. This is not so with a legislative act of a foreign Power. Evidence is required to prove what is a question of fact, namely the foreign law. In the very case of *Luther v. Sagor* in which Mr. Le Quesne relied, the Court could only act and did act upon evidence as to what the law of the Soviet Republic was. Another illustration is to be found in Russian Commercial *Bank v. Mulhouse* (1925, A.C. page 112).

Notwithstanding his submission, Mr. Le Quesne was fortified with evidence. Dr. Bisschop, a wellknown member of the English Bar, a Roman Dutch jurist of great experience and a member of the Amsterdam Bar, has made two affidavits filed on behalf of the Applicant expressing his views on the question of the validity of

the Decree. He thinks the Decree is not in accordance with the constitution and laws of the Kingdom of the Netherlands and is invalid. The powers, he says, of the Dutch Sovereign to issue Decrees in accordance with Article 75 of the Constitution do not extend beyond the territory of the Kingdom of the Netherlands. Moreover Articles 3 and 4 of the Decree Dr. Bisschop regards as invalid on the grounds that the Sovereign has no power to decree outside the Kingdom of the Netherlands who shall be considered conscript. I think it is a fair representation of Dr. Bisschop's evidence to say that his view attributes complete impotence to the Government of the Netherlands established in the United Kingdom and recognised by His Majesty's Government. These are his words: "I say that even in a state of emergency, the Sovereign of the Netherlands alone cannot legislate".

These opinions result from Dr. Bisschop's view that the written constitution of the Netherlands ought to be strictly read and rigidly applied to all circumstances that may arise. Basing himself on the literal words of Article 21 of the Constitution which declares that "in no circumstances can the seat of Government be transferred outside the Kingdom", he treats anything done by the Government, given its removal to this Country, as invalid. Left to myself I should find it very difficult to accept this doctrine. It would lead to the conclusion that the invasion of the Netherlands in May 1940 not only drove out the Government but made it impossible henceforth for any steps to be taken by the Government as such to recover their violated territory or to help their nationals. As against this view we have had the advantage of reading the affidavits and opinions of Dr. de Moor, a Doctor of Law of Amsterdam and a judge of the Court of Rotterdam, and of Dr. Snijders, a Master of Law of Leiden University and a practising member of the Dutch Bar. Dr. de Moor after pointing out that compulsory military service is normally regulated by law says:

"In the present circumstances, it has been regulated by the Crown by this Emergency measure of 8th August 1940. Nevertheless, this measure is, in my opinion, not invalid because it has been made by the legal Netherlands Government, which has been recognised as such by His Majesty's Government. It could not be made in any other way, as only this Government (the Queen and the responsible Ministers), is present here, and capable of making free decisions, while both Houses of the States-General and the Council of State are in the Netherlands on occupied territory and in the power of the enemy, and legislation must continue in the interest of the life of the State. These are emergency circumstances and emergency circumstances render imperative the creation of emergency law".

Again Dr. de Moor says: "When a state of emergency exists, and nobody will deny that the Netherlands Government have found themselves in such circumstances since the 13th of May 1940, the

Constitution does not apply first and foremost, but the vital interest of State and People".

Dr. de Moor reinforces his opinion by a reference to Article 100 (2) of the Criminal Code which makes it an offence punishable with imprisonment for anyone who in time of war deliberately contravenes any prescription given and published on behalf of the Government in the interest of the safety of the State?.

Dr. Snijders takes the same view, and says the written Constitution does not and cannot provide an exhaustive statement of the Constitutional law of the Netherlands. In reply to these statements Dr. Bisschop declares that whatever state of emergency may have existed within the Kingdom of the Netherlands in Europe it no longer existed on 15th May 1940 when the Royal Army had surrendered and the Government had left the Kingdom.

We have to choose between these conflicting views.

I have considered with respect Dr. Bisschop's opinion and reasons, but Dr. de Moor and Dr. Snijders speak with great authority and I accept their evidence.

The same witnesses express the opinion that there is nothing in the Constitution to make Netherlands law inapplicable to Netherlands subjects outside the Kingdom of the Netherlands. Dr. de Moor says it is wrong to deduce from the Constitution that the Netherlands legislature cannot give legislation binding a Netherlands subject who is residing outside the Netherlands. Dr. Snijders even more explicitly declares that there is nothing to prevent Netherlands legislation whether under normal or "emergency" powers being applicable according to its terms to Her Majesty's subjects wherever they may be. "It is true", he says "that such provisions would not normally be enforceable in foreign countries where Netherlands subjects affected by the law might be. Such law would, however, be binding on such a subject and could be enforced against him on his return to the Netherlands".

These opinions seem to me to be agreeable to the rules of International Law recognised by writers on that subject. In Dicey's "Conflict of Laws" (5th Edition) 20 the following statement appears: "A State's authority, in the eyes of other States and the Courts that represent them is speaking very generally, coincident with, and limited by its power. It is territorial. It may legislate for, and give judgments affecting things and persons within its territory. It has no authority to legislate for, or adjudicate upon, things or persons (unless they are its subjects) not within its territory". See also Oppenheim's International Law (5th Edition) Vol. 1, page 507. It goes without saying that no conscription of the law of a foreign Power of the personal services of a person within the United Kingdom can be enforced against him while in this Country. "The Court has no jurisdiction to entertain an action for the enforcement either directly or indirectly of a penal, revenue or political law of a foreign state". (Dicey, "Conflict of Laws")

(5th Edition) page 212). But that is no reason for holding that a foreign Government cannot, by appropriate measures legislate with regard to the duties of its subjects even while they are within the United Kingdom.

I therefore think the Decree was valid according to Netherlands law, and that it applied to the Applicant while resident in this Country.

It was not contended by Mr. Slade that assuming the Decree to be valid, its effect together with the calling up notices is not to make the Applicant by conscription a member in Netherlands law of the Netherlands Army. The Decree and notices clearly have that effect. But a further point is taken by Mr. Slade. It is said it is not enough to find that the Applicant is a member of the Netherlands Military Forces according to Netherlands law. He must be a member according to the law of this Country. This submission can in my opinion be answered by asking what law it is that alone can make a man a member of the Military Forces of a foreign Power. It must be the law of that Power.

Mr. Slade pressed the view upon us that before the Applicant can become a member of the Netherlands Army something must have been done to change his civilian status to that of a soldier according to the law of the United Kingdom. That is just what seems to me to have been the effect of the Decree of 8th August and the calling up notices and if the law of this Country has declared that a certain code may be enforced against a member of the Netherlands Army, that means a member according to Netherlands law.

In the final result I hold that the Allied Forces Act and Order in Council authorised the arrest and detention of the Applicant as a deserter, and that he may be properly held for the purpose of being handed over to the Netherlands military authorities.

I therefore think the application for a Writ of Habeas Corpus should be refused.

Mr. Justice Humphreys: I agree with the judgment which has just been delivered by the Lord Chief Justice and for the reasons given by him; I have nothing to add.

Mr. Justice Singleton: I agree.

Mr. Le Quesne: As regard the costs of the application, does your Lordship think that nothing should be said about them? I do not want to press the matter. The Application has failed.

The Lord Chief Justice: Mr. Le Quesne, if you do not press your application for costs, we think that is a very proper attitude.

Mr. Le Quesne: If your Lordship pleases.

IN THE HIGH COURT OF JUSTICE.
KING'S BENCH DIVISION.
DIVISIONAL COURT.

Royal Courts of Justice,
Friday, 30th January, 1942.

Before

Mr. Justice Wrottesley,

Mr. Justice Croom-Johnson, and

Mr. Justice Cassels.

In the Matter of an Application by *Jean Jacques Amand*
for a Writ of Habeas Corpus.

Mr. D. N. Pritt, K.C., M.P., *Mr. G. O. Slade* and *Mr. P. K. Wolff* (instructed by Messrs Gisborne & Co.) appeared on behalf of the Applicant.

Mr. C. T. Le Quesne, K.C., and *Mr. G. B. McLure* (instructed by Messrs Stephenson, Harwood & Co.) appeared on behalf of the Ministry of Defense of the Netherlands.

The Attorney-General (The Right Hon. Sir Donald Somervell, K.C., M.P.) and *The Hon. M. L. Parker* (instructed by the Treasury Solicitor) appeared on behalf of H.M. Secretary of State for Home Affairs.

JUDGMENT.

Mr. Justice Wrottesley: This application for a writ of Habeas Corpus on behalf of Jean Jacques Amand, a Netherlands subject, arises in circumstances which were in the main set out in detail by the Lord Chief Justice in delivering judgment dismissing a former application for the writ. A full report of the case can be found in the Law Reports, 1941, 2 King's Bench, page 239. It is sufficient therefore to refer only to the more salient features of the story.

In the result therefore I find that the Royal Decree and the summons issued under it were not invalid by English law in the circumstances in which both were issued. And in view of what follows, namely, the Allied Forces Act, 1940, and the Order in Council of the 11th October, 1940, S.R.O. 1940 No. 1818, they justified, so far as English law is concerned, the apprehension and detention of the Applicant on the 14th March.

But the Decree and the summons are challenged on another ground, namely, that they were invalid under Dutch law. The power exercised therefore by the Netherlands Government was not one conferred by "the law of that power", and so the Allied Forces Act, 1940, does not apply.

In order to decide this question it is necessary for us to hear evidence as to the law of the Netherlands touching this matter. And at this point we are met by the contentions of the Respondents that since we have the decree of a Government admitted by our own Government in the fullest sense to be sovereign dealing with its own national, it is not for the Courts of this country to listen to arguments impugning its validity.

.
The rule which prevents a Court from pronouncing to be invalid some act which may nevertheless be invalid by the law of the state which made it, is justified on many grounds, but principally on the great advantage which flows from the recognition on the part of every civilised State of the rights of every other civilised state to deal with persons and property inside its own territory. That reasoning clearly does not apply to an act of a foreign country which deals with the personal freedom of a person living here within the protection of the Crown. For here the tendency has been for the protecting power to maintain its own independence.

The facts here are peculiar, for we have to deal with a decree which brings into play an Act of Parliament affecting the most important of the personal rights of a resident foreigner. If this Court is not to enter upon this inquiry, there is no court to which the Applicant can resort, for the only other courts which could investigate the validity of the decree, those of the Netherlands, are admittedly no longer in existence, or rather are in abeyance. Moreover, some support for entering on the enquiry may perhaps also be derived from the fact that in section 1, subsection (1) of the Allied Forces Act, 1940, Parliament enables foreign countries allied with His Majesty to exercise here "all such powers as are conferred upon them by the law of that Power," although I do not attach much importance to that.

In all the circumstances I have come to the conclusion that we ought to enter upon this inquiry and to discover whether under the law of the Netherlands, this decree and the summons issued under it are valid.

Two views have been presented to us. Dr. Bisshop tells us that the Sovereign has not either in emergency or otherwise any greater power in relation to legislation than that which is conferred upon him by the written Constitution. The oath taken by the Sovereign ascending the throne is that "she shall always uphold and maintain the Constitution". The Constitution, says, Dr. Bisschop, has no provision for dealing with emergencies. The decree is invalid because — I am now referring to the Affidavit of Dr. Bisshop, paragraph 14 — "(a) There is no statutory authority for legislation to any such effect by decree, but on the contrary, it is provided by Article 188 of the Constitution, as already mentioned, that conscription must be regulated by Statute: (b) It purports to

impose penalties, which according to Article 57 of the Constitution can only be done by Statute; (c) It purports to have effect outside the territory of the Netherlands, although by Articles 2 and 125 of the Constitution its provisions and those of Statutes are only binding for the Kingdom in Europe; (d) It purports to compel subjects both to join the forces and to serve outside the Netherlands, although by Article 192 of the Constitution conscripts in the Army (in distinction to Naval ratings) cannot be compelled to serve outside the Netherlands; (e) It purports to compel subjects to serve for an indefinite period, although it is provided by Article 193 of the Constitution that when in case of war conscripts not on active service are called up a bill must immediately be brought before Parliament to regulate their retention in the service; (f) It was issued outside the Netherlands, although the Constitution by Article 21 in effect provides that legislation must be passed within the Kingdom".

As to point (a), the lack of statutory authority, it is not denied that according to the Constitution (Article 188) it needs a statute to regulate conscriptions; nor that in the events which happened no statute was or could be passed.

As to point (b), it is also the fact that the decree imposed, in case of non-compliance, the penalties laid down by the Conscription Act, 1922, of the Netherlands. As to point (c), the decree does purport to have effect outside the territory of the Netherlands. But Article 2 is not concerned with the scope of Royal Decrees, but only with that of the Constitution. The Article is as follows: "The Constitution is binding only for the Kingdom in Europe, in so far as the contrary does not appear therefrom. Where in the following articles the Kingdom is mentioned, only the Kingdom in Europe is intended". From this Article we may perhaps learn that the powers of the Sovereign of the Netherlands over her subjects outside the Kingdom of Holland, of whom there are I believe many millions, are not necessarily to be found in the written Constitution.

Article 125 is as follows: — "The Statutes are binding only for the Kingdom in so far as it is not expressed therein, that they shall be binding for the Netherlands-Indies, Surinam and Curaçao". It is an article which is not perhaps of much interest or value in this enquiry. It affords another reminder that the Sovereign is not merely the Queen of what we call Holland, but also of an Empire overseas. Neither article even tends to establish that the decree in this case contravened the Constitution.

As to point (d), Dr. Bisschop is however in error when he says that by Article 192 of the Constitution conscripts in the army cannot be compelled to serve outside the Netherlands. It would indeed be an odd Article if it so provided. An army which disintegrates at the moment that it succeeds in driving the enemy across the frontier would not be of much service to defend its

country. The Article in question provides merely that conscripts for the land forces may not without their consent be sent to the Netherlands Indies, Surinam and Curaçao.

As to point (e), the decree does purport to compel subjects to serve "for the duration of the war or for such longer time as the Queen shall deem necessary". Article 193 is as follows: — "When in case of war, danger of war or other extraordinary circumstances the conscripts, who are not on active service, are wholly or in part called to the colours by the King by way of extraordinary measure a bill is submitted to the States General without delay in order to determine in so far as is necessary that the conscripts shall remain with the colours".

From this Article it appears that it may fall to the lot of the Sovereign "exceptionally" to call conscripts to the colours without the submission and still more without the enactment of any statute to regulate the length of service. To me it appears that this Article may well impose on the Sovereign or possibly the Government a duty to submit without delay, that is to say, as soon as possible, a bill to determine the length of service of conscripts. I have no reason to suppose that such a bill will not in due course be submitted to the States General; though I do not suppose that Queen Wilhelmina is to-day in a position to fix a day for this session of the States General.

The other view, expressed by Dr. de Moor and Mr. Snijders, is that the written Constitution of the Netherlands is not exhaustive, but that in certain emergencies to deal with which the written Constitution is not apt, the Government must take such steps as are necessary in the interests of the State. In such a case the Crown should act upon the advice of its ministers. Much material showing that the Dutch legislature and the Dutch courts have acted or are expected to act on this basis was quoted to us. For instance the opinions of leading members of the Committee of State which drew up the Constitution in 1815; the fact that from 1830 to 1840, when Belgium seceded, all the legislation was passed by a States General so reduced in number that not one statute was passed in a chamber containing the necessary quorum demanded by the Constitution; yet these laws have ever since been regarded as binding without any confirmation; the fact that Thorbecke in 1865, one of the greatest authorities on Dutch Constitutional Law and a Minister stated openly in the Dutch Legislature that one of the Articles of the Constitution, namely, Article 131, did not apply in case of war (this Article reserved certain matters to the Provincial Councils); statements in the States General by the Committee in the Bill concerning military inundation in 1889 that the Commander in Chief would take no notice of law or other prescriptions, but do what the emergency demanded.

Broadly, the theory enunciated by Dr. de Moor and Mr. Snijders is supported not merely by the pronouncement of statesmen responsible for the creation or the administration of the constitution under debate, and the learning of Dutchmen who have been students of Dutch constitutional law. To an English Court the acid test will always, I suppose, be decided cases, rare and infrequent though such decisions must be. Mr. Snijders has told us of such a decision in 1917. The High Court of the Hague held that Article 100, paragraph 2, does not demand that the prescriptions be given competently and lawfully, but with a view to the serious circumstances apparently demands immediate obedience to all the prescriptions of the Government. In this case it was urged on behalf of the accused that the Minister of War who was responsible for the prescription in question did not possess statutory competence to make it. This case was the subject of an appeal by the accused to the Supreme Court of the Netherlands. In that Court the appellant did not even rely on the argument of incompetence. The appeal was dismissed.

Again, shortly before the invasion of the Netherlands in 1940 there was a prosecution of a person before the District Court of Rotterdam, of which Dr. De Moor was a member, for contravention of the provisions of the Proclamation of 3rd September 1939. This was neither a law nor a general measure of Government nor even a Royal Decree; nevertheless it forbade a number of acts normally neither forbidden nor punishable. The Courts condemned the accused person to imprisonment for 4 years under Article 100.

The answer of Dr. Bisschop to all this is simple. He does not — I suppose because he cannot — deny the historical facts relied upon by Dr. de Moor and Mr. Snijders. He dismisses all of them as lying outside the province of law. In an emergency, he says in effect, strong men disregard the law, and do what is necessary to preserve or rescue the state, relying on the good sense of their countrymen in the day of reckoning to whitewash and indemnify them for the illegalities they have committed. I have considered this view in order to see if it can be said to account for the instances quoted by Dr. de Moor and Mr. Snijders. Here it fails completely. No act to confirm the legislation from 1830 to 1840 has ever been thought necessary. The States General has deliberately refrained from attempting to extend the Constitution so as to provide for emergencies. The decision of the Courts under Article 100 have gone unchallenged. ¹⁾

In the result I find myself convinced of the accuracy and

¹⁾ Anders Mr. A. A. L. F. van Dullemen in zijn op 17 November 1945 te Amsterdam voor het „Genootschap voor den Rechtsstaat” gehouden voordracht (Alphen aan den Rijn, 1946, vide pag. 33): „De plicht der „Regeering om bij herstel van het Parlement onverwijld haar bij voorbaat „in nood reeds gewerkt hebbende besluiten te doen omzetten in werkelijke noodwetten !”
Red. M.R.T.

reliability of the views expressed by Dr. de Moor and Mr. Snijders. Putting aside the various obvious inaccuracies to be found in Dr. Bisschop's evidence, his whole theory seems to me to break down completely, whether tested by pronouncements in the States General or its Committees by responsible members, by the learning of Constitutional lawyers, or by decided cases. Accordingly I find that the Royal Decree under debate is by Dutch law valid and effective. By it and the summons the Applicant became a member of the Dutch Forces as between himself and the Dutch Government. And by the Order in Council the applicant became liable to powers put in force under section 154 of the Army Act.

In my view the application must be dismissed.

.....

Six judges of the King's Bench Divison have now considered the Applicant's case and decided against him. The first time that case was before this Court it occupied five days; on this occasion it has engaged the attention of the Court for eight days counting to-day. We have been reminded, more than once, that the Applicant can repeat his application to other Judges. There are still twelve King's Bench Judges left before whom the Applicant has not yet been, and his right to appeal can be exercised each time a decision is given against him. I think I gathered that he proposes to exercise that right with regard to our decision if not in his favour. He is entitled to do so. It is not for us to say what the end of the story will be, but we can give the Applicant the end of this, the second chapter; his application for a Writ of Habeas Corpus is dismissed.

Mr. Le Quesne: My Lord, I ask that the Order be that the Application is dismissed with costs.

Mr. *Justice Wrottesley*: Yes.

The Attorney-General: I take it that that covers my costs, my Lord.

Mr. Justice Wrottesley: Do you apply for costs?

The Attorney-General: Yes, my Lord, I apply for costs.

Mr. Justice Wrottesley: Certainly. Have you anything to say as to why that should not be so, Mr. Wolff?

Mr. Wolff: No, my Lord, I have not.

Mr. *Justice Wrottesley*: Yes. The costs of the parties were notified by rule of Court.

The Attorney-General: Yes, my Lord.

Mr. *Justice Wrottesley*: There is one question that we may have to consider. I understand that there was an application for leave to issue a subpoena made by the Applicant, and notice was given to the Respondents. Is that right?

Mr. Wolff: Yes, my Lord.

Mr. Le Quesne: Yes, my Lord.

Mr. Justice Wrottesley: Have you **anything** to say about **that**,
Mr. Wolff.

Mr. **Wolff**: No, my Lord.

Mr. Justice Wrottesley: On the principle: "The spoils to the
victor", of course, those **costs** would be included.

Mr. Wolff: Yes, my Lord.

Mr. Justice Wrottesley: Very well.

Militair strafprocesrecht in Nederlandsch Indië.

Wij ontvingen eenige met elkander samenhangende bescheiden, welke illustreeren de wijze, op welke volgens de Herziene R.L. in de Indische militaire samenleving voorgevallen strafbare feiten behandeld worden.

Het geviel, dat een als schildwacht dienstdoend licht-matroos der Zeemacht, door groote zorgeloosheid zijn Thomson-geweer niet, gelijk was voorgeschreven, op veilig had gesteld en door eene plotselinge richtingsverandering van wapen en lichaam een vuurstoot van drie patronen deed afgaan, tengevolge waarvan eene vrouw getroffen werd.

Een „opsporingsonderzoek” ter zake werd ingesteld. Welk onderzoek hiermede bedoeld is, is, zonder de stukken te kunnen raadplegen, niet duidelijk. Art. 7 van die R.L. schrijft voor, dat de tot straffen bevoegde meerdere van den verdachte, die van het strafbaar feit kennis krijgt, evenals de commandeerende officier volgens art. 7 van onze R.L., de zaak zal onderzoeken. Dit te onzent bekend als huishoudelijk onderzoek heeft, evenmin als hier te lande bij de wet een eigen naam ontvangen. Wel is bij de Herziene R.L. een „nasporningsonderzoek”, ingesteld door den Auditeur-militair, al dan niet na ontvangst om advies van de stukken, welke voortgevloeid zijn uit het onderzoek van gemeld art. 7. Dit nasporningsonderzoek wordt in art. 23 Herz. R.L. ook opsporingsonderzoek genoemd en men mag dus onderstellen, dat in dit geval de resultaten van zoodanige nasporing conform evengenoemd art. 23 naar den „commandeerenden officier” (van het garnizoen) zijn toegezonden met advies tot het verwijzen van de zaak naar den militairen rechter. Immers deze commandeerende-officier te Bandjermasin, voor welk garnizoen als gelegen in een in staat van oorlog verklaard gebied, overeenkomstig het bepaalde bij de artt. 210 v. van deze Herziene R.L. een temporaire krijgsraad was ingesteld, nam dd. 1 Februari 1946 de navolgende beschikking:

De *Commandeerend* Officier te *Bandjermasin*,
Gezien het proces-verbaal van het gehouden *opsporingsonderzoek*
in de *zaak* van: P. P.,
Gelet op den raad van *den* Auditeur-Militair;
Overwegende, *dat* blijkens hoogervermeld proces-verbaal van het

gehouden opsporingsonderzoek genoegzame bezwaren tegen gemelde P. P. gerezen zijn:

dat het aan zijn, verdachtes, schuld te wijten is, dat een ander, te weten vrouw **Bedah**, lichamelijk letsel heeft bekomen waaruit tijdelijke ziekte en verhindering in de uitoefening harer beroepsbezigheden is ontstaan, doordat hij bij de uitoefening ann zijn ambt van militair, immers **militie-lichtmatroos zijnde**, als schildwacht op post gesteld, op of omstreeks **6 Januari 1946** op de brug voor het **Radiostation** aan de Kroesenlaan te Bandjermasin, niet de noodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid in acht heeft genomen, welke een schildwacht betaamt, immers dat hij in zijn onnadenkendheid dom handelingen aan zijn Thomsongeweer, dat bracht in een toestand waarbij het aanraken van den trekker voldoende was om het af te vuren, hetgeen in strijd is met de algemeen voor alle wachtposten van het **K.N.I.L.** in het garnizoen Bandjermasin geldende order, dat het wapen op veilig dient te staan, zoolang er geen direct gevaar aan buitenaf aanwezig is;

tengevolge waarvan verdachte door een plotselinge richtingverandering van wapen en lichaam in de richting van de (warong schuin vóór de brug, waarop verdachte zat, een vuurstoot van drie patronen afgaf, waardoor de waronghoudster **Bedan**, die zich vlak vóór de warong bevond, getroffen werd en bekwam:

ten eerste: een domschotwond vlak boven het schaambeent met een door den buikwand verloopend schotkanaal en

ten tweede: een doorschotwond in het linker bovenbeen, tengevolge waarvan **Bedah** voornoemd vanaf **6 Januari 1946** in het **Nicahospitaal** is verpleegd en zij gedurende dien tijd verhinderd is geweest in de uitoefening harer beroepsbezigheden, hebbende hij door het begaan van bovengenoemd feit een dienstplicht geschonden, immers is door bovenomschreven handelingen zijn Thomsongeweer op onveilig komen te staan, terwijl op hem als schildwacht de plicht rustte ingevolge bovenvermelde order, dat zijn geweer op veilig gesteld stond,

welk feit strafbaar gesteld bij artikel **360** jo. **361** van het [Ned. Ind.] Wetboek van Strafrecht en bij artikel **36** [Ned. Ind.] Wetboek van Militair strafrecht;

Gelet op de artikelen **73** en **210** van de **Herziene Rechtspleging Landmacht**;

Verwijst P. P. naar den **Temporaires** Krijgsraad te Bandjermasin.

Van deze beschikking zal aan den beklagde en aan den **Auditeur-Militair** te **Bandjermasin** een afschrift worden uitgereikt:

De auditeur-militair, in het bezit gekomen van de verwijzingsbeschikking van 1 Februari 1946, schreef daarop dd. 26 Februari den volgenden brief aan den Advocaat Fiskaal:

Naar aanleiding van het ondervolgende moge ik **UHoogEdel-Gestrenge** beleefd om advies verzoeken.

1. P. P., lichtmatroos bij de **K.M.**, in 1942 krijgsgevangen gemant op Borneo, is in Augustus 1945 in Bandjermasin **bevrijd** en vomloopig ingedeeld bij de **122e Compie K.N.I.L.** alhier. Als schildwacht op post staande bij het Radiostation **h.t.s.** heeft hij zich **schuldig** gemaakt aan overtreding van art. **360 W.v.S.** Het **nasporingsonderzoek** in deze zaak is beëindigd.

2. Wat betreft de bepalingen Rechtsmacht is **in** de eerste plaats de Zeemacht, **i.c. dus P.**, onderworpen aan de **Nederlandsche** wetgeving. Ingevolge de bepalingen betr. de rechtsmacht militaire rechter in N.I. (Stbl. 1934 No. 173) **jo. art. 45 e.v. W.v.M.S.R.v.N.I.** is de Temporaire Krijgsraad alhier **dus niet bevoegd van de zaak P.** kennis te nemen. Art. **86 Inv. wet Mil. Straf- en Tuchtrect, Ned. Stbl. 1921 No. 841**, bepaalt dat de Krijgsraden bij de Zeemacht **kennis** nemen van de strafbare feiten begaan door **hen** die tot de zeemacht behooren.

3. Echter bepaalt art. 87 van diezelfde Invoeringswst dat de Krijgsraden **bij** de landmacht mede bevoegd zijn kennis te nemen van. strafbare feiten begaan op het gebied van eene inrichting van de landmacht of door personen tot de zeemacht behorende, bij eene onder bevel van een militair van de landmacht dienstdoende troepenafdeeling. Voor zoover ik aan de hand van beschikbare bepalingen **en** literatuur heb kunnen nagaan, ben ik tot de **meening gekomen dat onder** „krijgsraden bij de landmacht“ in art. 87 **alleen** verstaan moeten worden „krijgsraden in Nederland“. Voor Ned.-Indië heb ik zulk een bepaling niet kunnen vinden.

4. Ik zou dus **n.m.m.** de stukken dienen toe te zenden aan den **Zee-krijgsraad**, vroeger te Soerabaja gevestigd. Is deze aldaar thans wederom gevestigd?

5. Ik moge U om — zoo mogelijk telegrafisch — bericht **verzoeken** of de Temporaire **Krijgsraad** alhier bevoegd is dan **wel** de Zee-krijgsraad, eventueel weder te Soerabaja gevestigd.

De advocaat-fiscaal telegrafeerde als antwoord op dien brief: **Zee-krijgsraad bevoegd gevestigd Batavia. Verzoeken contact' opnemen met fiscaal zreekrijgsraad.**

Dit verzoek was voor den auditeur-militair een in zijne ambtsbetrekking van dien superieur ontvangen bevel, hetwelk hij ingevolge het; bepaalde bij het tweede lid van art. 221 der Herziene **R.L.** moest nakomen.

Uit de in onze banden gekomen stukken blijkt nog dat in het Register der besluiten van den Conica te Bandjermasin onder dagteekening van 12 Maart 1946 de volgende resolutie voorkomt:

DE CONICA TE BANDJERMASIN,

Gelezen het schrijven van den Auditeur-Militair van 8 **dezer** Nr. **82/1946;**

Overwegende dat **uit** dat schrijven blijkt dat tot **kennismeming** in zaak van P. P. de Zee-krijgsraad te Batavia bevoegd is;

Gelet op artikel 74 H.R.L.;

Heeft besloten:

In te trekken zijn beschikking van 1 Februari 1946 waarbij P. P. naar den Temporairen Krijgsraad verwezen werd.

Van dit besluit zal aan beklagde en aan den Auditeur-Militair te Bandjermasin een afschrift uitgereikt worden, terwijl de processtukken aan den Auditeur-Militair alhier zullen worden terug aangeboden.

Hoogstwaarschijnlijk heeft de auditeur-militair dus aangevangen met den garnizoenscommandant te verzoeken (art. 74 eerste lid der Herzienne B.L.) zijne verwijzing in te trekken, aan welk verzoek die commandeerende officier cito heeft voldaan. De op 6 Januari voorgevallen strafzaak met de daarin besloten competentie-vraag, welke beantwoording niet aan den openbaren aanklager doch aan den militairen rechter toekwam, was nog geen schrede verder nabij hare oplossing gebracht. De stukken zijn daarop aan den fiscaal van den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten toegezonden, die, om te doen uitmaken of de zaak ter berechting aan dien Krijgsraad toekwam, een onderzoek deed instellen naar de vraag, of Y. P. inderdaad een militair der zeemacht was. Het verdere verloop van de zaak is ons niet bekend geworden.

Samenwerking van de Nederlandsche militaire overheid met de Engelsche politie.

De Heer *H. Bakker* deelde als bijlage no. 2 bij zijne in den vorigen jaargang opgenomen verhandeling over het militair straf- en tuchtrecht bij onze zeemacht in Engeland aan de lezers mede den tekst van eene door de Nederlandsche Regeering met die van het Vereenigd Koninkrijk op 5 Mei 1942 gesloten overeenkomst betreffende de organisatie en het gebruik van de Nederlandsche strijdkrachten in liet Vereenigd Koninkrijk. Bij deze overeenkomst werd eene regeling getroffen omtrent de bevoegdheid van den Nederlandschen militairen rechter daar te lande over zijne militaire justiciabelen. Rekening houdende met de omstandigheid dat er tevoren eene dergelijke regeling niet te voorzien was en dus niet bestond, is het verklaarbaar dat het op enkele weken na twee jaren geduurd heeft sedert het centrum van onze weermacht naar Londen werd overgebracht, eer voldoende praktijk was opgedaan om te realiseeren welke de inhoud van zoodanig accoord zou moeten zijn.

Wij zijn in de gelegenheid om een voorval, wellicht een der eerste conflicten, mede te deelen, hetwelk zich tusschen de militaire overheid en de Britsche politie heeft voorgedaan.

Op 2 September 1941 bracht de Kolonel van den Generalen Staf,

Commandant van de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene" het navolgende ter kennis van zijne officieren:

„Vrijdag 29 Augustus j.l. heeft een der Officieren van Piket gegeven, volg gegeven aan het verzoek van de Britsche burgerpolitie, om een in het kamp vertoevende Nederlandsch soldaat uit te leveren, die verdacht werd van openbare dronkenschap en vernieling.

„In afwachting van strikte aanwijzingen welke ik ter zake zal geven, vestig ik er de aandacht op, dat het onder geen enkele omstandigheid toelaatbaar is om een Nederlandsch militair, die zich in het kamp ophoudt of die, buiten het kamp, in militair verband optreedt, aan de burgerpolitie uit te leveren."

De in uitzicht gestelde strikte aanwijzingen lieten niet lang op zich wachten. Reeds op 4 September 1941 stelde de zoeven genoemde Commandant, zich waarschijnlijk steunende op het bepaalde bij R.L. 3, het volgende bericht aan al zijne officieren en onderofficieren vast:

„I. Onder geen enkele omstandigheid mag een Nederlandsch militair, die zich in het kamp ophoudt, of die, buiten het kamp, zich in militair verband bevindt, aan de burgerpolitie, indien deze daarom zou verzoeken, worden uitgeleverd.

„II. Wanneer het geval zich voordoet, dat de burgerpolitie zich belast met of de assistentie verleent bij het overbrengen van militairen naar het kamp, dan behoort die hulpverlening te eindigen bij den ingang van het kamp, alwaar de betrokken militair(en) wordt (worden) overgenomen door den wachtcommandant."

Uitvoering in Engeland van krijgstuchtelijkestraffen, opgelegd aan onderofficieren en minderen.

Dt Kolonel van den Generalen Staf, commandant van de Koninklijke Brigade „Prinses Irene" heeft bij aanschrijving van 3 December 1941 het volgende bepaald:

„Ter voorkoming van elk misverstand te dier zake, vestig ik er uw aandacht op, dat de uitvoering van straffen (uitgezonderd de straf van berisping), opgelegd aan militairen beneden den rang van tweede-luitenant, die vergunning hebben buiten het kamp te overnachten, plaats vindt in het kamp, zoodat de vergunning om buiten het kamp te overnachten, voor den duur der tenuitvoerlegging van welke straf ook (uitgezonderd de straf van berisping), automatisch wordt ingetrokken.

„Ik teken aan dat de straf „de verplichting om ten hoogste twee uren vóór het avondappel in het kamp terug te keeren... enz." daarvan niet uitgezonderd is."

Vaccineeren van militairen tegen besmettelijke ziekten.

De Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst van de Nederlandsche Landmacht te Londen schreef dd. 7 Juni 1945, n°. 404, aan den Minister van Oorlog aldaar den volgenden brief:

Ik heb de eer Uwer Excellentie mede te deelen, dat een aantal oorlogsvrijwilligers, na in dienst te zijn gekomen, weigert zich te laten vaccineeren tegen besmettelijke ziekten.

De hygiënische toestand van het leger vereischt prophylactische inentingten tegen typhus, pokken, event. diphtherie, om redenen die niet nader behoeven te worden uiteengezet.

Ik moge Uwer Excellentie voorstellen de aanneming van oorlogsvrijwilligers afhankelijk te stellen van hun bereidwilligheid deze inentingten te ondergaan, waartoe zij een geteekende verklaring zouden moeten overleggen.

Wat betreft weigerend beroeps-, reserve-personeel, zou ik willen voorstellen de voorbehoedende inentingten verplicht te stellen bij algemeene dienstorder of ministerieele beschikking.

Indien geweigerd wordt op grond van gewetens- of godsdienstige bezwaren, schijnt het mij toe, dat dit alleen kan worden toegestaan, indien de Godsdienstige leer van de kerk, waartoe de betrokkene behoort, duidelijk prophylactische inentingten verbiedt.

Hiermede vervalt dan het tijdroovende onderzoek van de al of niet juistheid en oprechtheid van persoonlijke opvattingen van de betrokkenen, waarvan de eene zijn zaak wellicht meer welsprekend en overtuigend kan toelichten dan een ander.

De Inspecteur G.D.L.
Res. Dir. Off. v. Gez. 1e kl.

C. F. КОСН.

De Minister van Oorlog beantwoordde dezen brief bij den zijnen van 12 Juli d.a.v., Afd. I C n°. 275, als volgt:

Naar aanleiding van Uw brief van 7 Juni 1945, nr. 404, deel ik U mede, dat in deze door mijn ambtsvoorganger reeds in Juli 1944 is beslist, dat van het vaststellen van een dienstvoorschrift moest worden afgezien, doch dat aan de betrokken troepencommandanten advies behoorde te worden verleend om aan weigerachtige militairen **terzake** dienstbevel te doen.

Wordt een zoodanig bevel niet opgevolgd, dan kan huishoudelijk onderzoek volgen en aldus krijgsraadvervolging worden ingeleid. De **practijk** heeft geleerd, dat in de meeste gevallen de betrokken militairen zich alsdan bedenken en alsnog bereid zijn te vinden zich te laten inenten; de zeer weinig serieusbezwaarden, die overblijven, **kan** men dan beter uit den dienst verwijderen, terwijl de vervolging tegen hen, die zich hebben bedacht, c.q. den auditeur gehoord, kan worden **gestaakt**.

Voor wat betreft het gestelde in de derde alinea van Uw brief, doe ik opdracht conform uitgaan aan het Hoofd van het C.I.K.L.

Afschrift van dezen brief zend ik aan C.S.M.G., B.N.S. en C.N.T. Engeland.

De Minister van Oorlog,
J. MEYNEN.

Errata.

Tot ons leedwezen moeten wij nog drie zet- of drukfouten mededeelen in den jaargang 1946, en wel:

Op blz. 233, regel **3** v.o. van de mededeeling over art. 57 W.K. staat „soldijverhouding”; dit moet zijn: „mldij-inhouding”.

Op blz. 347 bevat regel 10 v.b. ten onrechte eene herhaling van regel 14 v.b. Regel 10 behoort te luiden: „militair waren in den zin „van het Wetboek van Militair Strafrecht”.

Op blz. 567 moet in de dateering van het aldaar aanvangende vonnis het jaartal 1916 gelezen worden 1946.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Vrijpraak en disciplinaire afdoening

door

Mr. D. B. A. FRANKEN.

Zeer Geachte Redactie.

Op blz. 231 vlg. deel XXXIX M.R.T. geeft U onder bovenstaand opschrift een kritiek op den inhoud van een vonnis van den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 14 Juni 1946 gewezen in de zaak van een marinier.

Ik waardeer de goede bedoeling van Uw college, maar moet toch de opmerking maken, dat de casus-positie zoo onjuist is weergegeven, dat alleen door rechtzetting daarvan, de door U gemaakte opmerkingen, die op zich zelf al betwistbaar zijn, volkomen onhoudbaar worden. Wat toch is het geval?

De telastlegging in de zaak van bedoelden marinier luidde: „dat hij op den 1sten December 1945 te omstreeks 22.20 op den openbaren weg, de Groote Markt te Breda, na door een agent van politie M. J. van Dijke, die zich tezamen met den agent van politie W. C. van der Vorst, beiden gekleed in het voor hun ambt voorgeschreven uniform, ter surveillance aldaar bevond, gesommeerd te zijn om zich kalm te houden en zich te verwijderen, een knipmes uit zijn zak gehaald heeft en, na dit geopend te hebben, met het mes in zijn rechterhand, genoemden Van der Vorst bedreigd heeft en, toen deze agent van politie hem — verdachte — bij den rechterpols greep, zich tegen genoemden ambtenaar verzet heeft, tengevolge waarvan een schermutseling tusschen verdachte en meergenoemden Van der Vorst is ontstaan, waarbij laatstgenoemde door het nies van verdachte aan zijn gelaat en linkerduim gewond werd”.

U ziet, dat van „in beschonken toestand”, zooals Uw parafrase de casus-positie weergeeft in de werkelijke aanklacht met geen woord wordt gerept.

Waarom de Krijgsraad de positie van den tot straffen bevoegden commandeerenden Officier meer dan noodig heeft bemoeilijkt, ontgaat mij. Omdat de Krijgsraad niet „heeft bevonden”, dat het gebeurde onder artikel 5 W.K. jo art. 453 S.R. valt? Was het in het vonnis nog niet duidelijk genoeg uitgedrukt, dat het bewezen verklaarde niet in eenige strafwet is omschreven, mitsdien niet strafbaar is?

Ik acht de handelwijze van den Zeekrijgsraad wel degelijk de juiste. Het in herinnering brengen der sententie van het H.M.G. van 5 Juli 1935 brengt in die zienswijze niet de minste verandering. Inderdaad is eenige toevoeging aan het dictum, „verwijst de zaak 'onder mededeeling van alle stukken ter verdere behandeling

naar den tot straffen bevoegden commandeerenden Officier", ongeoorloofd en het aangevallen vonnis deed dit zeer terecht niet. Het in herinnering brengen van bedoelde sententie in verband met het thans bestreden vonnis is dan ook even onjuist als de motiveering der sententie zelve onjuist is.

Waar in de wet staat, dat bij terugverwijzing van de zaak, de oommandeerende officier na zijn onderzoek der zaak kan of mag beslissen of een krijgstuchtelijk vergrijp in den zin van artikel 2 no. 1 W.K. dan wel in den zin van een der nummers 2-6 van dit artikel is begrepen, zonder daarbij door den militairen rechter *eenigermate* te worden beperkt of beïnvloed (M.R.T. deel XXXI blz. 570)! Voor hem, die Nederlandsch verstaat en een exemplaar van de Wet op de Krijgstucht ter beschikking heeft, zal het duidelijk zyn, dat de W.K. vierkant het tegendeel verklaart en wel met zulke ronde woorden, dat twijfel uitgesloten is.

Art. 58 der Wet op de Krijgstucht luidt: „Wanneer de militaire rechter bij het onderzoek van eene aan zijne kennisneming onderworpen zaak bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 gegeven omschrijving oplevert, of dat het, een der in artikel 2 nos. 2-6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, verwijst hij onder mededeeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier.

Heeft de militaire rechter de zaak niet ter verdere behandeling verwezen naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier, dan wordt *terzake* van het feit *geene* krijgstuchtelijke straf opgelegd."

In voornoemd artikel wordt het woord *feit* genoemd. Dit woord heeft de beteekenis van het feit *zoals* het staat vermeld in de telastlegging aan den voet van het bevelschrift tot *bijeenkoming* van den Krijgsraad. Immers volgens artikel 185 (2) R.Z. *beraadslaaft* de krijgsraad naar aanleiding van het aan den voet van het bevel tot bijeenkoming ten laste gelegde. Buiten dezelitis contestatio mag de Krijgsraad zich niet begeven. De Krijgsraad kan nu o.a. „bevinden", dat het bewezen ten laste gelegde feit een echt *krijgstuchtelijk* vergrijp is. Hoe zal de rechter dit *gewaar* worden. M.i. alleen door het bewezen ten laste gelegde feit te toetsen aan de daarvoor in artikel 2 no. 1 W.K. gegeven omschrijving. Constateert hij dat, dan zal hij daarvan door een desbetreffende overweging in het vonnis moeten doen blijken. Voorts gebiedt art. 58 W.E. den rechter alsdan om in het dictum te bepalen:

„Bevindt," dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de *daarvan* in artikel 2 no. 1 gegeven omschrijving oplevert.

„Verwijst", onder mededeeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden *commandeerenden* officier.

Door deze beslissing wordt die commandeerende officier door den

militairen rechter zeer ernstig in zijn vrijheid beperkt en beïnvloed, doch zeer ten rechte. Want bij art. 58 gaat het niet om de vrijheid van den C.O., doch om de berechting van de zaak.

De C.O. krijgt verwezen de *zaak* d.w.z. de C.O. krijgt ter verdere behandeling het feit dat is tenlaste gelegd en zooals het door den Krijgsraad bewezen is verklaard en het welk door den Krijgsraad is „bevonden” een echt krijgstuchtelijk vergrijp te zijn. Daaraan zal de C.O. zich te houden hebben. Dat is maar goed ook, want eigenaardige vergissingen als die waaraan ook de Redactie niet is ontkomen, zullen vermeden worden. Wat toch is het geval? De C.O. mag evenmin als de Redactie dit deed buiten de telastlegging handelen en gaan beoordeelen de niet ten laste gelegde, doch wel bij het onderzoek gebleken feiten. Zoo is b.v. bij het onderzoek in de zaak, waarover het aangevallen vonnis handelt, gebleken, dat toen de marinier zich op den openbaren weg de Grootte Markt te Breda bevond deze behoorlijk dronken was. Maar deze zaak, die nooit in het geding is geweest, krijgt de C.O. niet ter behandeling, zoodat de C.O. bij het vormen van zijn oordeel zich geen kopzorgen heeft te maken, of hij het feit niet onder artikel 2 no. 5 W.K. jo art. 453 S.R. mag brengen. Hij krijgt de aan den rechter ter *kennisneming* onderworpen *zaak* ter beoordeeling en niet zooals de Redactie meent „hetgeen *voorgevallen is*”. Overigens is de C.O. geheel vrij. Is hij het met den Krijgsraad eens, dan zal hij vermoedelijk wel straffen, doch onder welke mutatie of met welke strafsoort en strafmaat staat geheel te zijner beoordeeling. Is hij het niet met den Krijgsraad eens, dan straft hij niet. Ik zie niet in waarom het onjuist is om in het vonnis te zeggen wat het oordeel van den krijgsraad is. Ik zou niet weten hoe ik een vonnis van den Krijgsraad zou moeten inrichten, dat aan de eischen der sententie H.M.G. van 5 Juli 1935 voldoet zonder inplaats van een vonnis een leeggeblazen ei te produceeren.

Ware het, zooals de redactie en H.M.G. het willen, dan werden twee hoofdbeginselen van het militaire strafproces *geschonden*:

1e. De C.O. zou niet ter verdere behandeling krijgen de zaak *zooals* die door den Vlootvoogd aan de kennisneming van den Krijgsraad was onderworpen, doch een zaak, waarin hij zonder zich iets van de verwijzing van den Vlootvoogd aan te trekken, zelf maar zoo'n beetje gaat pionieren;

2e. wanneer een feit door den Vlootvoogd naar den Zeekrijgsraad is verwezen moet de *Krijgsraad* omtrent dat feit uitspraak doen, dus ook de uitspraak dat dit feit een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert.

Het H.M.G., dat in 'dergelijke gevallen niet eens een vrijspraak geeft, maar de zaak zonder meer naar den C.O. verwijst en de beantwoording der vraag of er een krijgstuchtelijke overtreding is gepleegd en of *terzake* een disciplinaire correctie moet plaats hebben geheel aan den C.O. overlaat, stelt in feite den beklaagde van het hem door den Vlootvoogd verweten feit buiten vervolging. daar-

mede dus een derde hoofdprincipe sohendend, omdat de militaire rechtspleging een buiten-vervolginstellen niet kent.

Wanneer de Krijgsraad bij het onderzoek van de aan zijn kennisneming onderworpen zaak „bevindt”, dat het feit, een der in artikel 2 nos. 2-6 vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, geldt een overeenkomstige redeneering als hierboven gevolgd. In dit geval wordt de C.O. nog meer „aan banden gelegd”, want hij krijgt niet alleen te hooren, dat het tenlastegelegde feit of een deel daarvan is bewezen verklaard, maar bovendien hoe dat bewezene behoort te worden gequalificeerd, onder welk artikel der strafwet het valt, dat dit artikel wordt genoemd onder een bepaald nummer van artikel 2 nos. 2-6 der W.K. en ten slotte dat het feit van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan (wanneer het onder no. 2 valt) of, dat het onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, doch tevens van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan (wanneer het onder nos. 3 of 6 valt) of dat het feit van zoo lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, zijnde niet gebleken, dat de schuldige reeds tweemaal tevoren wegens een feit omschreven in een der artikelen genoemd in artikel 2 onder 4° W.K. straf is opgelegd (wanneer het onder no. 4 valt) of, dat strafrechtelijke behandeling der zaak niet vereischt wordt (wanneer het onder no. 5 valt).

Het lijkt allemaal heel treurig, maar ik zou niet weten hoe men dat allemaal in het vonnis zou kunnen verzwijgen en tevens aan den inhoud van art. 58 W.K. kunnen voldoen. Immers zonder onderzoek en motiveering van dit alles kan de militaire rechter bij het onderzoek van een aan zijn kennisneming onderworpen zaak toch niet „bevinden”, dat het feit een der in artikel 2 nos. 2-6 vermelde feiten oplevert, hetwelk buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan. Ik behoor niet tot hen, die, bang om zich aan koud water te branden, er een eer in stellen om het vonnis toch maar zoo nietszeggend mogelijk te maken, opdat „men” geen aangrijpingspunt kan vinden om het aan te vallen. Ik vind het bijzonder laf om de kern van 's Krijgsraads „bevindingen” in raadkamer te houden en de leege schil onder benaming van „vonnis” naar buiten te werpen. In hooge mate onbegrijpelijk is het voorts om beslissingen, die de Wet imperatief voorschrijft te verbieden alsof men door de wet op te volgen een doodzonde begaat, vermits de C.O. in een vermeende vrijheid, welke hem alleen in de verbeelding van de redactie en het H.M.G. toekomt zou worden beperkt of beïnvloed, dan wel diens positie ten onrechte wordt aangetast. Moge een vonnis door zucht naar „waarheid” wel eens wijdloopig worden, het zij zoo. Moge het ook tot meer critiek aanleiding geven het zij zoo, mits de critici bedenken, dat de opsteller van het vonnis weet wat deze neerschijft en zelf begrijpt, waarover deze

het heeft. Gaat men van de praemisse uit, dat de opsteller van het vonnis maar wat onbegrepen losse woorden aan elkaar rijgt en neemt men dan nog niet de moeite — wellicht de ietwat ongewone moeite — om die woorden te lezen, dan komt men er allicht toe om, zooals de redactie doet, in de critiek theatraal te gewagen, dat door dit dilettantengedoe het militair gezag in staat van ontbinding komt te verkeeren „alsof het reeds riekende ware". Een afbrekende critiek zonder meer is dan niet voldoende, doch een weg zal worden aangewezen, langs welken voor gevallen als hier behandeld een meer juiste formuleering wordt gevonden.

Als men dan de gevonden formuleering leest, blijkt zij neer te komen op die, gegeven door het H.M.G. bij sententie van 5 Juli 1935. Die formuleering is dus niet origineel maar wel fout. Confronteeren wy haar met art. 58 W.K. dan blijkt haar erbarmelijke onwaarheid. „Gegeven de omstandigheid" — aldus de redactie — „dat de militaire rechter de strafbaarheid van zekere hem voorgelegde feiten niet heeft kunnen vaststellen, behoort het vonnis niet meer te bevatten dan deze, desgewenscht nader toegelichte, verklaring en de vrijspraak welke daaraan verbonden is". Op zich zelve is deze formuleering voor een vrijsprekend vonnis zonder meer zeer juist. Moet de rechter echter artikel 58 W.K. toepassen dan schiet ze hopeloos te kort. Immers in dat geval moet de rechter „bevinden", dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 gegeven omschrijving oplevert. Deze „bevinding"^w in het vonnis te verbloemen is laf en in verband met de door den Krijgsraad te geven verwijzing „ongeoorloofd". „Acht die rechter het tevens wenschelijk" — zoo vervolgt de redactie — „dat krijgstuchtelijke afdoening van de zaak — welke hem zelf niet is toegestaan — alsnog door den C.O. wordt overwogen, dan moet hij aan deze wenschelijkheid in algemeene vormen gesteld in zijn vonnis uiting geven zonder zich uit te laten over het al of niet geleverde bewijs van de feiten of van den grondslag, op welken disciplinaire strafoplegging zijns inziens moet rusten".

Allereerst zij opgemerkt, dat artikel 58 er zich met geen woord over uitlaat of de rechter het al of niet wenschelijk vindt, dat krijgstuchtelijke afdoening van de zaak — welke hemzelf niet is toegestaan — alsnog door den C.O. wordt overwogen. De rechter heeft „bevonden", dat de aan zijn kennisneming onderworpen zaak sen krijgstuchtelijk vergrijp betreft en moet zich daarom onbevoegd verklaren. Dit doet hij door de zaak naar de bevoegde disciplinaire autoriteit te wijzen, na eerst vermeld te hebben *waarom* de rechter onbevoegd is, n.l. omdat het telastgelegde feit een disciplinaire overtreding oplevert. Over de al of niet wenschelijkheid van disciplinaire correctie laat de rechter zich niet uit, vermits de disciplinaire autoriteit te dien aanzien geheel vrij en daarvoor verantwoordelijk is. Hoe het mogelijk is om te „bevinden"^v dat een feit een disciplinaire overtreding oplevert zonder zich uit te laten over het al of niet geleverd bewijs is een geheim, dat wellicht alleen de

redactie ons verklappen kan. Ik blijf daarop het antwoord schuldig. De grondslag moet natuurlijk wel worden aangegeven, maar niet als grondslag, op welken disciplinaire strafoplegging volgens het inzicht van den rechter moet berusten, doch wel als grondslag der onbevoegdverklaring. Het moet den C.O. duidelijk zijn, dat hij de zaak ter verdere behandeling verwezen krijgt op grondslag van het aan den Krijgsraad onderworpen, aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomst van den Krijgsraad omschreven feit, zooals dit door den Krijgsraad geheel of gedeeltelijk is bewezen verklaard en „bevonden” een krijgstuchtelijk vergrijp te zijn. Dit en dit feit alleen krijgt de C.O. ter behandeling ook al en vooral ook omdat hij niet gebonden is aan voor den strafrechter geldende bewijs-minima. Zou de redactie het niet een tikje onfatsoenlijk vinden, wanneer de rechter niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft kunnen putten, dat het werkelijke strafbare feit, zooals het is ten laste gelgd, door den beklaagde is gepleegd, doch „bevindt” dat wat er wel van de telastlegging als bewezen overblijft een disciplinair vergrijp oplevert, de C.O. naar wien de zaak verwezen wordt op grond van zijn conviction intime, volgens welke hij nu eenmaal krijgstuchtelijk straffen mag, de telastlegging alsnog in haar geheel bewezen acht en den delinquent op dien grondslag straft. Zoo niet dan breng ik haar in herinnering de beechikking H.M.G. van 25 April 1919 (M.R.T. XV blz. 184), luidende: „Wanneer de militaire autoriteit een militair naar den Krijgsraad heeft willen verwijzen ter zake van een gepleegd strafbaar feit, doch daartoe niet is overgegaan, omdat het wettig bewijs daarvan niet zou zijn te leveren, gaat deze haar bevoegdheid te buiten door dien militair ter zake van dat zelfde feit krijgstuchtelijk te straffen en op die wijze de voor een veroordeeling door den rechter gevorderde wettige bewijsmiddelen te vervangen door losse gronden en persoonlijke opvattingen”.

„Kortom” — zoo beëindigt de redactie haar motiveering van de door haar gevonden formuleering — „de militaire rechter moet zich bij analogie op het standpunt stellen, op hetwelk artikel 243 R.Z. den fiscaal geplaatst heeft om de positie van den commandeerenden officier ongerept te laten, zooals dat later door de rechtspraak is aangevuld: „dadelijk”^v schriftelijk bericht geven zonder bijvoeging van een advies (als bedoeld in art. 8 R.Z.)”.

Het moet mij van het hart, dat ik de grootste bewondering heb voor de wijze, waarop de redactie formules zonder inhoud weet te geven.

De Krijgsraad moet „bevinden”, dat een feit een disciplinaire overtreding oplevert zonder zich uit te laten over al of niet geleverd bewijs van de feiten of van den grondslag, op welken disciplinaire strafoplegging zijns inziens moet rusten. De Krijgsraad moet een wenschelijkheid omtrent al of niet krijgstuchtelijke afdoening van de zaak in algemeenen vorm stellen zonder bijvoeging van advies. Het interesseert mij alles echter zoo weinig. Immers de

Krijgsraad gevoelt niet de minste behoefte om zich bij analogie op het standpunt te stellen, op hetwelk artikel 243 R.Z. den fiscaal geplaatst heeft, omdat artikel 58 W.K. duidelijk en volledig is. Al evenmin voelt de Krijgsraad er iets voor om aan den C.O. de wenschelijkheid kenbaar te maken, dat krijgstuuchtelijke afdoening van de zaak alsnog door dezen wordt overwogen, omdat de Krijgsraad den C.O. bij de verdere behandeling der zaak volkomen vrij moet laten. Tenslotte voelt de Krijgsraad er heelernaal niets voor om den C.O. van een advies te dienen, omdat de Krijgsraad niet de adviseur van den C.O. is, maar in zijn vonnis „waarheid" verkondigt.

Ik hoop mitsdien, dat de Krijgsraad ook in den vervolge zijn op art. 58 W.K. gebaseerde vonnissen in den door de redactie gewraakten vorm zal blijven hullen, omdat de Krijgsraad heeft *recht gesproken* en de redactie bij het van dit vonnis helder uitstralend licht der waarheid slechts spoken ziet.

Is de Majoor geen hoofdofficier meer?

door

Mr. H. H. A. DE GRAAFF, Majoor der Artillerie.

Naar aanleiding van de redactioneele noot 1 bij het artikel „Onderlinge rangs- en standsverhoudingen bij de Zee- en Landmachten" in het M.R.T., deel XXXIX blz. 204, zij het mij vergund mijn bezwaren te uiten tegen de conclusie, waartoe de Redactie blijkens die noot is gekomen namelijk, dat tengevolge van de wijziging, welke in 1945 is aangebracht in het Koninklijk Besluit van den 6en Augustus 1910 (Staatsblad no. 247) de majoor niet (meer) tot de hoofdofficiëren behoort te worden gerekend.

Mijn eerste bezwaar is gegrond op mijn meening, dat dit Koninklijk Besluit niet mag worden beschouwd als de basis van de indeeling van de militairen in de categorieën vlag-(opper-)officiëren, hoofdofficiëren, subalterne officieren, onderofficiëren, (korporaals) en mindere militairen.

Uit den considerans toch blijkt, dat dit K.B. slechts beoogt te regelen „de onderlinge rangs- en standsverhouding der Officiëren en de militairen beneden den rang van Officier behoorende tot de Koninklijke Marine, het Leger hier te lande en van het Leger in Nederlandsch-Indië" en de eerste zinsnede na „Te bepalen:" geeft duidelijk aan dat de verschillende militairen wel in de daarna aangegeven *volgorde* gerangschikt worden, maar over een indeeling in groepen of categorieën van rangen en standen wordt niet gesproken.

De daarna volgende genummerde zinsneden bevatten weliswaar telkens één der uitdrukkingen „Vlag- of Opperofficiëren", „Hoofdofficiëren", „Officiëren" en „militairen", doch, dat ook hiermede niet bedoeld is de verschillende categorieën definitief te benoemen, blijkt m.i. uit het gebruik van den term „Officiëren" dáár waar men zou verwachten „subalterne Officiëren" te lezen (punten 8, 9, 10 en 11) alsmede uit het feit dat van „Onderofficiëren" in het geheel niet gesproken wordt, hoezeer deze benaming toch ook reeds in 1910 in het militaire spraakgebruik voorkwam.

Mijn tweede bezwaar tegen de redactioneele conclusie is, dat deze niet de ééinig-mogelijke verklaring geeft van de wijziging van het woord „Hoofdofficiëren" in „Officiëren" in punt 7 van meergenoemd Koninklijk Besluit. Immers het woord „Officiëren" is een verzamelnaam en omvat in beginsel ook de vlag-, opper- en hoofdofficiëren. Wanneer nu een subaltern officier van de Zeemacht en een hoofdofficier van de Landmacht in één adem moeten worden genoemd (zooals na de assimilatie van den luitenant ter zee 1e klasse aan den majoor noodig werd) *kan dit niet anders geschied* dan door het bezigen van den term „Officiëren"*. Zoo, en niet anders moet naar mijn meening het gebruik van dit woord in het gewijzigde punt 7 worden verklaard.

Voor zoover mij bekend, ontbreekt een *algemeene* wettelijke rege-

ling van de indeeling der militairen in de categorieën vlag-(opper-)officieren, hoofdofficieren, subalterne officieren, onderofficieren, (korporaals) en mindere militairen te eënenmale. Deze indeeliing, in den loop der eeuwen ontstaan op grond van de eischen, gesteld door strijdwijze en organisatie, berust goeðdeels op gewoonterecht en kan, juist door haar wijze van ontstaan, voor de verschillende deelen der strijdmacht niet gelijkvormig zijn.

Maar al mag dan de algemeene wettelijke regeling van deze materie ontbreken, er zijn eenige *incidenteele* regelingen aan te wijzen, die men niet mag voorbijzien wanneer men zich over de onderhavige kwestie een oordeel wil vormen.

Voor ons onderwerp is dan van belang artikel 5 van de Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, bepalende:

„Waar in deze wet gesproken wordt van den rang van hoofd-officier, wordt daarmee bedoeld een rang boven dien van kapitein en beneden dien van generaal-majoor.”

Deze bepaling stelt wel buiten twijfel, dat de wetgever den majoor tot de hoofdofficieren heeft willen rekenen. Aan de beperking, vervat in de woorden „waar in deze wet gesproken wordt” mag men zeker niet de gevolgtrekking verbinden, dat in andere wetten of wettelijke bepalingen het woord „hoofdofficier” een andere beteekenis zou hebben, indien van zoodanige afwijkende beteekenis niet uitdrukkelijk blijkt. Artikel 5 is een volkomen bevestiging van het gewoonterecht.

Ook de Wet voor het Reserve-personeel der Landmacht 1905 bevatte in de oorspronkelijke redactie van artikel 2 dezelfde bepaling, voorafgegaan door:

„Onder officieren worden in deze wet verstaan officieren met „rang van tweede-luitenant, eerste-luitenant, kapitein of hoofd-officier”¹⁾.

Weliswaar is dit artikel sedert gewijzigd, doch deze wijziging had zeker niet ten doel verandering te brengen in de oorspronkelijk genoemde rangen, doch beoogde slechts voor reserve-officieren ook den opperofficiersrang bereikbaar te maken. De tegenwoordige redactie van het 2e lid van artikel 2, luidende:

„De militaire rangen van het reserve-personeel zijn dezelfde als „die van het beroepspersoneel”

bevat een onmiskenbare verwijzing naar de Bevorderingswet voor de Landmacht en neemt de daar gegeven definitie van het begrip „hoofd-officier” dus ook voor het reserve-personeel over.

In de redactioneele noot, die mij aanleiding gaf tot het schrijven van deze regelen, wordt voorts gezegd: „Nu blijft nog noodig de wijziging van het woord „Kapitein” in art. 82 Inv. M.R.T. (bedoeld is Inv. M.S.T. — d. Gr.) in „majoor” ofwel, wat nog beter zou zijn, in deze bepaling alleen te spreken van „vlag-, opper- en hoofdofficieren”.

¹⁾ Deze redactie geeft tevens een voorbeeld van het zoeven door mij beoogde: ook een hoofdofficier is een officier!

Inderdaad, wanneer men zich op het standpunt zou stellen, dat de majoor geen hoofdofficier meer is, zou moeten worden overwogen of hij dan niet in eersten aanleg voor een krijgsraad kan terechtaan.

Maar een wijziging van artikel 82 Inv. M.S.T. is niet het éénige wat in den door mij bestreden gedachtengang zou overblijven! Op hoevele plaatsen in de wetten en reglementen komt niet de term „hoofdofficier" voor!

Om enkele voorbeelden te noemen:

artikel 245 R.L. laat slechts den *hoofdofficier* toe als president van een krijgsraad te velde;

artikel 41 W.K. kent, ongeacht den naam van het onderdeel waarover hij bevel voert, aan den *hoofdofficier* der landmacht beperkte strafbevoegdheid toe;

de Inkwartieringswet, het Reisbesluit 1916, het Boekwerk Uniformen, de Reglementen op den Inwendigen Dienst e.a. bevatten bijzondere bepalingen met betrekking tot *hoofdofficieren*.

Aanvaardt men de conclusie van de Redactie, dan zou men van geval tot geval moeten overwegen, of de term „hoofdofficier" in de beperkte beteekenis, dus niet meer omvattende den rang van majoor, zonder meer kan worden gehandhaafd.

Wie het eens mocht zijn met mijn argumentatie, dat de wijziging van punt 7 van het Koninklijk Besluit van 6 Augustus 1910 den status van den majoor als hoofdofficier *niet* aantast, zal toch wellicht de vraag bij zich voelen opkomen: maar kan dan een subaltern officier van de Zeemacht gelijkgesteld zijn aan een hoofdofficier van de Landmacht?

Ik vermeen, deze vraag bevestigend te mogen beantwoorden. Hierboven wees ik reeds op de factoren die in den loop der geschiedenis het ontstaan van de rangen en van de groepen van rangen bij de verschillende deelen der strijdmacht beïnvloed hebben.

Ieder van de deelen der strijdmacht heeft zijn eigen geschiedenis en zijn eigen en aparte organisatievorm, die eigen en aparte eischen stelt aan de rangen, waarin officieren en kader worden onderscheiden.

Terwille van de onderlinge gezagsverhoudingen is het noodig dat deze rangen een plaats krijgen in een rangorde en dat, als daartoe aanleiding is, een assimilatie wordt vastgesteld, zooals bij het meergenoemde Koninklijk Besluit is geschied. Maar een volkomen gelijkvormigheid en een volkomen parallel verloop bij de Zee- en de Landmachten ten deze is niet noodig en ook niet mogelijk, juist omdat iedere macht zijn eigen eischen en bovendien zijn eigen historische ontwikkeling heeft.

De voorbeelden van onderlinge afwijkingen zijn voor het grijpen.

De rang van kapitein bleef bij de Landmacht subaltern, de rang van den commandant van een compagnie, langen tijd de eenige eenheid die de legervorming kende en eerst later in regiments- en

ander verband opgenomen ²⁾). Bij de Zeemacht is daarentegen de kapitein hoofdofficier geworden.

Bij de eene macht kan een rang bestaan, die **zijn** pendant bij de andere niet heeft, zooals bijvoorbeeld vóór 1945 de majoor der Landmacht, bij de marine onbekend, en zocals de onderluitenant van het K.N.I.L., die bij de K.L. onbekend is.

Een overigens volkomen gelijke benaming kan toch een verschillenden rang meebrengen: de dirigerende officier van gezondheid der 1e klasse bij de K.L. was en is kolonel, die bij het K.N.I.L. was vroeger overste (de huidige regeling ten deze is mij niet bekend).

Het is zelfs mogelijk, dat twéé rangen van de eene macht beide gelijkgesteld zijn met één en denzelfden rang bij de andere: de sergeant der 1e klasse zoowel als de sergeant van de M.L. zijn gelijkgesteld met den sergeant van de K.M. (zie de noot bij punt 19, 20 en 21 van meergenoemd Koninklijk Besluit).

Ik meen, met deze voorbeelden genoegzaam duidelijk te hebben gemaakt, dat van een volkomen gelijkvormigheid op het gebied van de rangen bij de Zee- en de Landmachten geen sprake is en daarom meen ik ook, dat een assimilatie van een subaltern officier van de Zeemacht met een hoofdofficier van de Landmacht volstrekt niet tot de onbestaanbaarheden behoeft te worden gerekend.

Of er aanleiding bestaat om bij de Zeemacht een wijziging in te voeren en den luitenant ter zee der 1e klasse onder de hoofdofficieren op te nemen, vermag ik niet te beoordeelen, daar dit een 'aangelegenheid is, die van marine-standpunt moet worden beschouwd.

Maar wèl meen ik dat, als men de door de wijziging van 1945 in het leven geroepen ongelijkvormigheid wil wegnemen, het eerder op den weg van de Marine dan op dien van de Landmacht ligt om daartoe het noodige te verrichten.

Immers niet bij de Landmacht, doch bij de Marine is de toestand gewijzigd. Bij de *Marine* heeft men een nieuwen officiersrang ingevoerd, die de bestaande subalterne rangen heeft doen opschuiven, en het is dus van *marinezijde* dat men, naar mijn meening, de uit die opschuiving voortvloeiende consequenties onder de oogen zal moeten zien.

Dat de majoor van de landmacht „het kind" van de rekening zou moeten worden en **zijn** hoofdofficiersstatus hiervoor zou moeten opofferen, vermag ik voorshands nog niet in te zien.

Wij erkennen gaarne de juistheid van de algemeene strekking van bovenstaand betoog van Mr. de Graaff, gericht tegen het desideratum

²⁾ Dat onze huidige organisatie naar Engelsch voorbeeld ook majoors als compagniescommandanten kent doet aan mijn betoog niets af. Bij de vredesorganisatie komt dit niet voor en ook in de oorlogsorganisatie is het verre van algemeen. Het is overigens zeer de vraag, of dit insluipsel op den duur **zal** worden gehandhaafd.

tum van de redactioneele noot op pag. 204 van den *vorigen* jamgang; *wij maken* hierbij echter een uitzondering voor dat gedeelte waarin de Schrijver *geene* bezwaren ziet tegen eene *rangsassimilatie van een* subaltern officier van de zeemacht met een hoofdofficier van de *landmacht*. Het wil ons voorkomen *dat een dergelijke* anomalie aanleiding kan geven tot verwarring en misverstand, iets wat zeer zeker op het gebied van de militaire hiërarchie *voorkomen dient* te worden. Immers, wanneer van *twee* officieren van gelijken rang de *eene* hoofdofficier is, zal men geneigd zijn om den hoofdofficier prioriteit te *verleenen* en om hem als meerdere te *beschouwen*. Niettemin is de majoor als hoofdofficier geen meerdere en wordt *in* dienstgelegenheden de meerderheidsverhouding, los van het hoofdofficierschap (en *dus* eventueel in *strijd* daarmede) beheerscht door den *hooger*en ouderdom in den rang. Dergelijke *dienstverhoudingen* komen thans zeer frequent voor door de samenwerking van de mariniersbrigade met de landmacht. Het valt niet te ontkennen dat het strijdig is met het natuurlijke begrip van subordiatie wanneer een hoofdofficier de mindere is van een subaltern officieren toch zullen zich vele gevallen voordoen waarin een majoor van de landmacht de mindere is van een luitenant ter zee der *1e* klasse of daarmede *gelijk*-gestelde.

Het dom Schrijver aangevallen *desideratum* dat de majoor als subaltern, officier behoort te worden beschouwd, *blijft* dan ook *naar* onze *meening* bestaan en dit te meer, omdat *wij meenen* te weten, dat de in Engeland door ons legerbestuur aanvaarde overneming van de Britsche rangsverhoudingen in het officierskorps meebracht, dat de majoor als subaltern officier beschouwd moet worden. *In* deze overneming zou de nieuwe lezing van het aangevochten punt 7 wortelen. Slechts zou deze gelijkschakeling met den luitenant ter zee *1e* klasse in de militaire wetgeving *nog* niet zijn doorgevoerd wegens gebrek aan personeel. Toegezegd werd *zij* wel en daarop *steunt* de *apvatting* van den Minister van Marine in zijne circulaire voor de zeemacht van 7 Juni 1945, n^o. P/174/8/8/45, in welke Z.E., een toelichting gevende op de nieuwe *rangs-assimilatie* (waarin *wij* één woord spatieeren) schrijft: „Het *eenige* verschil dat *voor* „loopi g nog bestaat is, dat in *tegenstelling* met den luitenant „ter zee der *1e* klasse en den *majoor* der *mariniers*, de *majoor* van „de landmacht hoofdofficier is.“ De afspraak zou dan ook geweest zijn, dat de majoor *t.g.t.* zou worden overgebracht naar de categorie van subalterne officieren, tot welke *immers* ook de Britsche „major“ behoort.

Als voordeel van den subalternen majoor moge intusschen *worden* *genoemd*, dat *hij* in strafzaken twee instanties verkrijgen zal; de majoor-hoofdofficier is justitiabel in eersten en eenigen aanleg voor het H.M.G.

Red. M.R.T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te velde van het K.N.I.L. in Australië.

Vonnis van 30 November 1943.

President: Generaal-majoor K.N.I.L., L. Ph. van Temmen.

Leden: Majoor-vlieger der M.L., K.N.I.L., B. J. Fiedeldij en 1e luitenant der Infanterie (wrnr) K.N.I.L., M. Horstink.

Auditeur-militair: Mr. G. P. Kiès.

Terecht stond een burger-arbeider, gediend hebbend bij de „36th Australian Employment Company” te Walanggarra (New South Wales), op wien krachtens beschikking van den Wd. Commandant der Nederlandsck-Indische Strijdkrachten in Australië van 1 December 1942, n° 74, de bepalingen van militair straf- en tuchtrecht met inbegrip van die omtrent de militaire rechtspleging van het K.N.I.L. van toepassing werden geacht.

Hij werd vervolgd en veroordeeld wegens: 1°. diefstal van een kist met handgranaten en van een blik met detonatoren voor handgranaten, gepleegd door twee of meer vereenigde personen, en 2°. poging tot moord.

Uitvoerige toelichting van de straftoemeting. Eenerzijds invloed toegekend aan tal van verzachtende omstandigheden voornamelijk voortvloeiende uit onvoldoend toezicht op en contrôle van oorlogsbehoeften en uit slechte behandeling in den dienst, en anderzijds aan den mede daaruit voortvloeienden eisch van generale preventie.

Veroordeeling tot acht jaren gevangenisstraf.

Met naschrift.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE IN AUSTRALIË,

In de zaak van den auditeur-militair, razione officii, tegen A., algemeen stamboeknummer NXJ.. .., oud ± 26 jaar, geboren te Soerabaja, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbend bij de "36th Australian Employment Company" te Wallanggara (New South Wales), als burgerarbeider;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad te Velde van den eersten September 1943;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad te Velde van 12 November 1943, aan den voet van welk stuk door den Auditeur-militair aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1°. dat hij op een niet nader aan te geven dag omstreeks einde „Mei—begin Juni 1943, althans in de eerste helft van het jaar „1943, althans in het jaar 1943, aan het zgn. „station ketjil” „of de „siding” te Walanggara, New South Wales. zijnde dit „„station ketjil” oen rangeerspoor voor treinen, waar hij met „andere Indonesiërs, ingedeeld bij de 36th Australian Employment

„Company, werkzaam was, althans was geweest, met het ontladen „van een munitietrein, handelende gezamenlijk en in vereeniging „met zekeren Pake, opzettelijk en met het oogmerk van weder- „rechtelijke toeëigening, een kist, inhoudende twaalf handgranaten „en één blik met twaalf detonatoren voor handgranaten, welke kist „met inhoud toebehoorde aan het Australische Leger, althans aan „het Australische Gouvernement, althans aan een ander of aan „anderen dan aan hem, beklaagde, en/of voornoemden Pake, heeft „weggenomen door:

„a. in den middag van hoogerbedoelden dag, nadat vorenbedoel- „de kist op last, althans op verzoek van voornoemden Pake door „zekeren Abdoelrachim van een wagon op den grond was gegooid „en vervolgens daar door Pake met een zak was bedekt, op verzoek „van Pake de kist nog beter te dekken en voor Australische onder- „officieren, die op het werk toezicht hadden, te verbergen;

„b. in den vooravond van den hoogerbedoelden dag, nadat de „vorenbedoelden kist bij het einde van het werk aan het „station „„ketjil”, behoorlijk met een zak bedekt, was achtergelaten, na het „donker worden, omstreeks half zeven—zeven uur, tezamen met „Pake vanuit het kamp van de 36th Australian Employment Com- „pany naar het „station ketjil” terug te gaan, en vervolgens „de kist op te nemen en te dragen naar vorengenoemd kamp en „aldaar in zijn met Pake en anderen gemeenschappelijke tent te „verbergen;

„2°. dat hij in of omstreeks den nacht van 4 op 5 Juli 1943, ten „circa 01.30 uur, althans in een nacht in de eerste dagen van de „maand Juli 1943, in het kamp van de 36th Australian Employ- „ment Company te Walanggara, New South Wales, opzettelijk en „met het voornemen om een Australiër van het leven te berooven, „een handgranaat, welke hij, beklaagde, circa een maand tevoren „tezamen en in vereeniging met zekeren Pake had gestolen uit een „wagon aan het station te Walanggara, en welke handgranaat hij „even voor het na te noemen werpen had voorzien van een detonator „en door het uittrekken van de veiligheidspen tot ontbranding had „gebracht, van een afstand van circa 15 Meter heeft geworpen naar „de opening van een tent, waarin zich, naar beklaagde wist, de „Australische chef-tentrepateur van het kamp van de 36th „Australian Employment Company te Walanggara, althans een „Australiër, bevond, zijnde bedoelde handgranaat, tengevolge van „dien worp op de tent terechtgekomen en vervolgens op den grond „voor die tent gerold en ontploft, door welke ontploffing talrijke „scherven door de bedoelde tent zijn heengevlogen, zijnde de uitvoe- „ring van beklaagdu's voornemen om door het werpen van de hand- „granaat in, op of nabij de meerbedoelde tent, dengeen, die zich „daarin bevond, van het leven te berooven, slechts verhinderd door „de van zijn, beklaagde's wil, onafhankelijke omstandigheid, dat „geen van de scherven van de ontplofte handgranaat den vorenbe- „doelden Australischen chef-tentrepateur heeft geraakt;

„hebbende hij, beklaagde, al dan niet zijn voornemen om door „het werpen, althans het tot ontploffing brengen van een handgra- „naat, een Australiër van het leven te berooven, circa een maand „voor zijn bovenomschreven handeling, na het stelen tezamen en „in vereeniging met vorengenoemden Pake, van een kist met hand- „granaten en detonatoren, in kalm overleg en koel beraad opgevat, „en vervolgens in vorenbedoelden nacht door de vorenomschreven „handeling in even kalm overleg pogen ten uitvoer te brengen”;

Gelet op het exploit van beteekening en aanzegging van den negen- tienden November 1943, waarbij beklaagde is aangezegd, dat op Dinsdag, den 30sten November 1943, des voormiddags ten 9.30 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende in het Court House te St. Kilda, Chapelstreet, Melbourne, zijn zaak zal worden behandeld voor berechting overeenkomstig de wet;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Auditeur Militair voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende, dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

1e. „diefstal door twee of meer vereenigde personen”;

2e. „poging tot moord”,

en hem deswege veroordeele tot een gevangenisstraf voor den duur van vijf jaren met bepaling, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van het tegen hem te wijzen vonnis, door hem voorloopig in verze- kerde bewaring doorgebracht, geheel zal worden in mindering ge- bracht, vanaf den 19den Juli 1943;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt, den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende, dat beklaagde geen verzoek heeft gedaan, zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan, noch zelf een raadsman heeft gekozen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende, dat beklaagde heeft bekend schuldig te zijn aan het hem tenlastegelegde;

post alia:

ten aanzien van het recht:

Overwegende, dat aan beklaagde **A.** is ten laste gelegd:

- 1e. medeplegen van een diefstal van een kist, inhoudende 12 hand- granaten en een blik met detonatoren voor handgranaten, toe- behoorende aan het Australische Leger, althans aan het Austra- lische Gouvernement;
- 2e. poging tot moord, subsidiair poging tot doodslag op den Aus- tralischen zeilmaker in het kamp van de 36th Australian Employment Company te Walanggara door het werpen van een scherpe handgranaat op de tent, waarin deze persoon zich bevond, in den nacht van 4 op 5 Juli 1943;

Overwegende, dat bij beschikking no. 74 ddo. 1 December 1942 van den Wnd. Commandant der Nederlandsch-Indische Legerstrijd-

krachten in Australië, daartoe gemachtigd door den Onderbevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, is bepaald, dat van de in de bijlage genoemde in Australië verblijvende Nederlandsche **onderdanen** van Indonesischen landaard ten behoeve van den militairen dienst en de uitvoering van militaire maatregelen burgerlijke diensten werden gevorderd, en de werkzaamheden zouden geschieden onder leiding van een daartoe door het Australisch legercommando aan te wijzen instantie naar de regelen, welke in overeenstemming met dat Legercommando waren gesteld, dan wel alsnog zouden worden gesteld, terwijl de militaire straf- en tuchtbepalingen alsmede de bepalingen nopens de militaire rechtspleging. **zoals** deze voor het K.N.I.L. zijn vastgesteld, op bedoelde personen van toepassing werden verklaard, van het tijdstip af, waarop het besluit aan betrokkenen zou worden bekend gesteld; dat blijkens de verklaring als getuige onder eede van den Reserve-kapitein der Infanterie **K.N.I.L. J. P. E.** van Eechnoud het vorengenoemde besluit op 15 Januari 1943 aan de Indonesiërs, ingedeeld bij de 36th Australian Employment Company, is bekend gemaakt in zoodanige bewoordingen, dat betrokkenen vanaf genoemden datum geacht kunnen worden, hun positie met meerdere of mindere juistheid te hebben begrepen; dat beklagde A. heeft erkend, de hoogerbedoelde bekendmaking gehoord en begrepen te hebben;

Overwegende ten aanzien van de aan beklagde tenlastegelegde misdrijven:

dat met de eigen volledige en gemotiveerde erkenning van beklagde, die gesteund en bevestigd wordt door de verklaringen onder eede van de getuigen Pake en Abdoelrachim, wettig en overtuigend bewezen is, dat op een niet nader te bepalen dag in het tijdvak **Mei—Juni 1943**, beklagde in samenwerking met genoemden Pake aan de „siding”, een rangeerspoor voor treinen te **Walanggara**, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een kist, **inhoudende** 12 handgranaten en een blik met detonatoren voor handgranaten, heeft weggenomen, bij welke handeling beklagde zijnerzijds:

- 1e. des namiddags heeft geholpen de kist, nadat die door Pake aan de lading van een munitietrein was onttrokken, aan het oog van de toezichthoudende Australische onderofficieren te onttrekken door die zorgvuldig onder een zak te verbergen;
- 2e. des avonds de kist van de „siding” te dragen naar een in het kamp van de 36th Australian Emploment Company te **Walanggara** en te brengen in zijn met Pake en anderen gemeenschappelijke tent, hebbende hij nog circa een maand later één van de gestolen handgranaten en een detonator gebruikt bij de volvoering van de onder 2e. hem ten laste gelegde handeling;;

dat, hoewel uit de ten processe aanwezige bewijsmiddelen niet scherp blijkt, aan wien de gestolen kist met handgranaten toebehoorde, voordat beklagde en Pake zich die wederrechtelijk toe-eigenden, het geen nader bewijs of betoog behoeft, dat de kist met

inhoud, behoorende tot de lading van een Australischen munitietrein, welke in Walanggara ten behoeve van doorvoer naar de Australische troepen munitie aanvoerde, het eigendom was van het Australische Leger, althans van een ander of anderen dan beklagde of voornoemden Pake;

Overwegende, dat dit bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als „diefstal door twee of meer vereenigde personen”;

Overwegende ten aanzien van het onder 2e. aan beklagde tenlastegelegde:

dat beklagde heeft opgegeven, dat hij, nadat hij in samenwerking met Pake den onder 1e. ten laste gelegden diefstal had gepleegd, het voornemen heeft opgevat een handgranaat te gebruiken voor het plegen van een zoo drastisch feit, dat hij uit Walanggara, waar hij het uiterst onaangenaam vond, zou worden verwijderd; dat hij zich heeft voorgesteld, zijn doel, uit Walanggara weg te komen, alleen te kunnen bereiken door de Australiërs ten zeerste aan het schrikken te brengen, welk laatste hij slechts meende te kunnen volvoeren door één van hen te dooden; dat hij in ieder geval het dooden van een Australiër wilde aanvaarden om zijn doel, weg te komen uit Walanggara, te bereiken; dat hij in den avond van den 4den Juli 1943 aanvankelijk het voornemen had, de draden van de telefoon, waarmede het kantoor van de 36th Australian Employment Company met Walanggara verbonden was, door te knippen, om die verbinding af te snijden en vervolgens een handgranaat te werpen op de tent waarin dat kantoor gevestigd was; dat hij van dit voornemen is afgebracht door Salie, leider van platoon VI, doch hij vervolgens, nadat hij op een wandeling door het kamp met Salie bij de tent was gekomen van den zeilmaker van het kamp en in die tent licht had zien branden en daaruit stemmen had hooren komen, het plan opvatte, een granaat op die tent te gooien, welk plan hij aan Salie voorlegde alternatief met een plan tot vernieling van een barak, inlioudende stores, waarop Salie hem aanraade een granaat te gooien op de tent van den zeilmaker; dat hij tot dit laatste besloot en na van de wandeling in zijn tent terug te zijn gekomen, een handgranaat en detonator heeft opgegraven, zich vervolgens het gebruik van een handgranaat door zijn tentgenoot Pake heeft doen uitleggen en daarna met een geladen handgranaat naar de tent van den zeilmaker is teruggegaan om tenslotte van circa 1.5 Meter afstand de granaat met een onderhandsche beweging naar de deuropening van die tent te gooien; dat hij het effect van de explosie niet heeft gezien, doordat hij dadelijk na het werpen hard is weggelopen, doch de explosie wel heeft gehoord;

Overwegende, dat deze opgaven, voorzoover die de gebeurtenissen in den nacht van 4 op 5 Juli 1943 betreffen, in hoofdzaak worden gesteund en bevestigd door de verklaringen onder eede van de getuigen Salie en Pake, zoodat in ieder geval vaststaat, dat beklagde in den nacht van 4 op 5 Juli 1943 opzettelijk een geladen handgranaat, wetende, dat dit een uiterst gevaarlijk en doodelijk

wapen is, heeft geworpen naar de tent van den Australischen zeilmaker, die, naar hij wist, door iemand geoccupeerd werd, met de bedoeling, dat die granaat op of nabij de tent zou ontploffen en de occupant van die tent, door de scherven zou worden getroffen; dat, nadat beklaagde de handgranaat had geworpen, deze inderdaad vlakbij de bedoelde tent is ontploft en tengevolge van die ontploffing zooals nog uit de ten processe aanwezige foto's blijkt, talrijke scherven door de tent zijn gevlogen. zonder dat nochtans de Australische zeilmaker, die in zijn tent lag te lezen, getroffen is; dat dit laatste echter een toevallige omstandigheid was, van beklagde's wil geheel onafhankelijk;

Overwegende, dat thans nog dient te worden nagegaan, of ten deze al dan niet voorbedachte rade bij A. aanwezig is geweest;

Overwegende, dienaangaande, dat de eigen opgave van A., dat hij het voornemen om een Australiër te doodden, teneinde daardoor de Australiërs een zooalanigen schrik aan te jagen, dat zij hem uit het kamp zouden verwijderen, heeft opgevat dadelijk, nadat hij door het stelen van een kist met granaten de beschikking over handgranaten had verkregen, door geen ander bewijsmiddel bevestigd is kunnen worden, hebbende A. uitdrukkelijk verklaard, dat hij over dat voornemen met niemand heeft gesproken; dat echter deze opgave een onverbreekelijk onderdeel vormt van de geheele gemotiveerde door beklagde afgelegde bekentenis, welke op meerdere punten bevestigd is geworden door de verklaringen van de ten processe gehoorde getuigen en aldus een volledig bewijsmiddel is geworden, zoodat de eigen erkentenis van beklagde op het punt van den voorbedachten raad voldoende bewijs daarvan kan worden geacht; dat de juistheid van deze erkentenis bovendien wordt aannemelijk gemaakt door de weloverwogen en koelbloedige wijze, waarop beklagde de uitvoering van zijn voornemen gedurende eenige uren voor zijn daad heeft besproken en voorbereid, en door de omstandigheid, dat beklagde voor zijn daad het wapen heeft gebruikt, waarover hij een maand tevoren door een spontane diefstal de beschikking had verkregen; dat aan een en ander niet afdoet, dat beklagde den avond van **4 Juli 1943** mogelijk aanvankelijk slechts heeft gedacht aan een vernieling van het kantoor van de compagnie, waarin zich 's avonds of 's nachts niemand zou bevinden, immers hij zich gereedelijk van dat plan heeft laten afbrengen, en vervolgens volhard heeft bij een aanslag op den Australischen zeilmaker, zoodra hij gezien had, dat deze een gunstig object bood; dat geen aanwijzing bestaat van eenige gebeurtenis op of kort vóór den dag van **4 Juli 1943**, welk A. onafhankelijk van zijn reeds eerder opgevat voornemen in het bijzonder tot zijn daad zou hebben geïnspireerd, doch daarentegen de door beklagde gedane opgave, dat hij coûte que coûte uit Walanggara weg wilde komen, en geen ander afdoend middel daarvoor zag dan om één van de Australiërs, waarvoor hij moest, maar niet wilde werken, te doodden, de eenige aanwezige, aannemelijke verklaring voor zijn daad is;

Overwegende, dat op grond van het bovenoverwogene het aan beklagde onder 2e. tenlastegelegde, daaronder begrepen de voorbedachte raad, wettig en overtuigend bewezen moet worden geacht;

Overwegende, dat dit bewezen geachte dient te worden gequalificeerd als „poging tot moord“;

Overwegende tenslotte betreffende de aan beklagde op te leggen straf:

dat de door beklagde gepleegde misdrijven, en in het bijzonder, dat, hierboven gequalificeerd als „poging tot moord“, van zeer ernstigen aard zijn, en op zichzelf beschouwd, een zeer zware straf zouden rechtvaardigen; dat het echter onmogelijk is, de gepleegde misdrijven te beschouwen los van de omstandigheden, waaronder zij begaan zijn, en van het motief, dat beklagde tot zijn daden heeft bewogen; dat ten aanzien van de vorenbedoelde omstandigheden van belang is, dat het stelen van handgranaten en andere voorwerpen uit militaire voorraden den Indonesiërs van de 36th Australian Employment Company wel uiterst gemakkelijk werd gemaakt door een zeer onvoldoende toezicht op de werkzaamheden van het lossen van munitietreinen aan het rangeerspoor te Walanggara en het stapelen van goederen in de muutiedepôts, gevoegd bij volstrekt onvoldoende contrôle op hoeveelheden aangevoerde en bewaarde munitie; dat het stelen van allerhand voorwerpen uit de depôts bovendien zeer veelvuldig werd toegepast door Australische militairen zelf, die hierin niet zelden een zekere sport zagen en met deze handelwijzen den Indonesiërs zeker geen goed voorbeeld gaven; dat de contrôle zoo slecht was, dat het verdwijnen van een geheele kist met handgranaten gedurende meer dan een maand geheel onopgemerkt kon blijven en slechts tot uiting kwam, toen een aanslag werd gepleegd, waarbij van een gestolen handgranaat gebruik werd gemaakt; dat het in het licht van alle feiten en omstandigheden, die in het geheele onderzoek betreffende de diefstallen te Walanggara tot uiting zijn gekomen, niet onwaarschijnlijk voorkomt, dat de eerste kleine diefstallen uit beschadigde kisten zonder eenig bepaald boos opzet zijn gepleegd, doch daarna het bezit van handgranaten en het gemak, waarmee zij verkregen konden worden, bij enkelen verderreikende gedachten hebben opgewekt, die niet ontstaan zouden zijn, wanneer niet zulk een gemakkelijke gelegenheid was geboden, dergelijk oorlogstuig te bemachtigen; dat dit het geval schijnt te zijn geweest bij A., die, blijkens zijn opgaven, **na** het verkrijgen van de beschikking over een kist met 12 handgranaten, de gelegenheid heeft ontdekt, om zijn grieven tegen de omstandigheden, waaronder hij verkeerde, op onmiskenbare wijze onder de aandacht van de militaire gezaghebbers te brengen; dat deze grieven, vele, ernstige en verklaarbare waren, immers de wijze, waarop de Indonesische zeelieden van de K.P.M.-schepen sinds hun gedwongen vertrek uit Nederlandsch-Indië in Australië behandeld waren, hun als zeer onaangenaam en onwelwillend moet hebben getroffen; dat zij aanvankelijk vrijwel geheel aan hun lot werden

overgelaten, en daarna, nadat zij van hun gerechtvaardigd misnoegen over de hun ten deel gevallen behandeling door een algemeene en solidaire weigering om verder hun zeer gevaarlijken dienst op zee te blijven verrichten, hadden doen blijken, tot gevangenisstraf werden veroordeeld, om vervolgens voor een gedeelte zelfs als vijanden van de geallieerden te worden geïnterneerd; dat, nadat in dezen toestand, die in beklagde's verklaringen wel zeer duidelijk wordt beschreven, verandering was gekomen, en de Indonesiërs voor arbeid in burgerlijken dienst bij het Australische Leger waren opgeroepen, geenerlei poging is gedaan, om door eenige welgerichte propaganda hun te doen begrijpen, welke beteekenis hun arbeid zou hebben voor de bevrijding van hun land en volk van de Japansche overheersching, en hun aldus hun wrok over de aanvankelijk ongelukkige bejegening te doen vergeten; dat deze personen niet geacht konden worden, de werkelijke beteekenis van den oorlog uit zichzelf te begrijpen en verklaarbaar is, dat zij in hun geest zich van den strijd afzijdig hielden en niet beseften, waarom zij zouden moeten werken voor de geallieerde oorlogsinspanning; dat bovendien de kracht die de Japansche aanvaller in Nederlandsch-Indië tegenover de Nederlandsche strijdmachten wist te ontplooien, gevoegd bij de in het kamp Loveday van Japansche zijde vermoedelijk op hen uitgeoefende suggestie om niet met de geallieerden mede te werken, hen bevreesd moest doen zijn voor de consequenties van eenige inspanning voor de geallieerden;

Overwegende, dat deze zoojuist vermelde omstandigheden voor beklagde als verzachtend moeten worden beschouwd in dezen zin, dat zij zijn handelingen vertoonen veeleer als een gevolg van een door een verkeerde behandeling en door onbegrijpelijke oorlogsomstandigheden uit het evenwicht geslagen geestesgesteldheid, dan als een uiting van eenige generale of bijzondere misdadige gezindheid; dat met deze verzachtende omstandigheden rekening kan worden gehouden, doch niet in de mate als de Auditeur Militair bij zijn eisch heeft gedaan, immers de noodzaak van bescherming van de maatschappelijke orde en van de oorlogsinspanning moet praevaleren boven de persoonlijke belangen en omstandigheden van het individu, en deze noodzaak, vooral uit het oogpunt van generale preventie, ten deze een zwaardere straf, als de nader te noemen, noodig maakt dan de Auditeur Militair heeft geëischt;

Gelet op het door den beklagde sedert den 19en Juli 1943 ondergaan arrest;

Gezien de artirelen 363 jto. 362 en 340, subsidiair 338 van het Wetboek van Strafrecht, alsmede de artikelen 1 en 6 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 240 e.v. van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot een gevangenisstraf voor den duur van acht jaren;

Bepaalt, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van het tegen hem gewezen vonnis door hem voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van deze gevangenisstraf, geheel **zal** worden in mindering gebracht vanaf den 19den Juli 1943.

Fiat Executie.

Op heden, den veertienden December 1943 is door mij, Legercommandant in Australië, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

De Luitenant-Generaal, Adjudant i.b.d. van
R. M. de Koningin, Legercommandant,

L. H. VAN OYEN.

Op blz. 343 van deel XXXIX van het 'M.R.T. is opgenomen een vonnis tegen een gemilitariseerden arbeider van het door den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten op Ceylon ingestelde kin-ps „Labour Unit”. In het onderschrift, dat ik aan dat vonnis toevoegde, vermeldde ik in het kort de redenen van het ontstaan van dat korps, terwijl ik tevens aanstipte dat in Australië op overeenkomstige wijze werd gehandeld, dom de stakende Inheemsche schepelingen ter koopvaardij te incorporeren in het Koninklijke Nederlandschindische Leger.

Bovenstaand vonnis heeft betrekking op een dier Indonesiërs, behoorende tot de bemanningen van K.P.M.-schepen, die, toen deze schepen omstreeks April—Mei 1942 na verbouwing in Australië weer vaargereed waren, in staking gingen. De reden voor deze staking was in hoofdzaak gelegen in de gevaren ter zee. Op de stakingen volgden eerst veroordeelingen tot gevangenisstraf door den Australischen rechter en daarna interneering in kampen. In één van die kampen werden de Indonesiërs onder leiding gesteld van twee Japanners, de eenigen in dat kamp die Maleisch kenden. Dexe toestand heeft geduurd tot eind 1942, toen krachtens een met de Australische legcrautoriteiten getroffen overeenkomst de Indonesiërs werden ingeschakeld in de geallieerde oorlogsinspanning in den vorm van een Australisch arbeids-bataljon, de „36th Australian Employment Company”, onder Australische leiding en met Nederlandschen liaison.

Op deze overeenkomst slaat het in het vonnis genoemde besluit van den wnd. Legercommandant van 1 December 1942, No. 74. Dit besluit is gebaseerd op artikel 26 van de Regeling op den Staat

van Oorlog en Beleg ¹⁾ — zulks **echter** ten onrechte, omdat deze Regeling niet buiken Nederlandsch Indië geldend is en het aangehaalde artikel handelt over personen, die zich in het in staat van oorlog verklaarde gebied bevinden.

Het is mij bekend dat de **Auditeur-Militair** bij den Krijgsraad te Velde in Australië de vervolging van den beklagde in **bovenvermeld** vonnis en van de deelnemers aan het gepleegde, ondanks de onwettigheid van hun op artikel 26 van de Regeling **S.O.B.** berustende **dienstverband**, heeft geëntameerd, omdat hij **meende** te kunnen concludeeren tot een noodtoestand, waardoor een noodrecht geschapen werd. Er was namelijk bij de overeenkomst **uitdrukkelijk** bepaald dat het Koninklijke Nederlandschindische Leger de jurisdictie over de Indonesiërs zou hebben en dat ook de uitoefening van de militaire **tucht** in handen zou zijn van den Nederlandschen liaison-officier. Naderhand te moeten erkennen dat het **Nederlandse** gezag **niet** tot uitoefening van rechtsmacht in staat was, zou een ernstig **prestigeverlies** tegenover de Australiërs en tegenover de Indonesiërs zelf beteekenen. Andere factoren waren dat de Australische autoriteiten, door gebrek aan kennis van de **Maleische** taal en onvoldoende inzicht in den **volksaard**, hoogstwaarschijnlijk van het onderzoek weinig terecht zouden hebben kunnen brengen, hetgeen in strijd met ieders belang geweest zou zijn. Tenslotte overwoog de Auditeur-Militair dat de misdrijven geen specifiek militaire waren, **integendeel** uitsluitend onder het **gemeene** recht vielen, waaraan hij deze Indonesiërs nog steeds **onderworpen** achtte. Dit laatste argument is bij de vervolging van de arbeiders van de „**Employment Company**” steeds als criterium gehandhaafd: feiten, die overtreding van het **militaire** strafrecht uitmaakten, zijn ten aanzien van **deze** arbeiders nimmer strafrechtelijk vervolgd.

Ook de deelnemers aan het in het vonnis vermelde **feitencomplex** zijn voor den Krijgsraad te Velde in Australië vervolgd. De in de tenlastelegging genoemde Pake werd **terzake** van (1) „**Heling**” en (2) „**Diefstal** door twee of meer **vereenigde** personen” veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den duur van drie jaren (cfm. **eisch**); de **burgerarbeider** Salie **terzake** van (1) „**Diefstal**”, (2) „**Heling**”, (3) „**Het, nadat eenig misdrijf is gepleegd, met het oogmerk om het te bedekken, voorwerpen, waarop het misdrijf is gepleegd, verbergen en aan het onderzoek van de ambtenaren der justitie en politie te onttrekken**”, (4) „**Kennisdragende van een voornemen tot het plegen van een gemeengevaarlijk misdrijf, waardoor levensgevaar voor een ander te duchten is, op een tijdstip, waarop het plegen van dit misdrijf nog voorkomen kon worden, opzettelijk nalaten daarvan tijdig voldoende kennis te geven, hetzij aan den bedreigde, hetzij aan eenigen ambtenaar van justitie of politie, zijnde het mis-**

¹⁾ Luidende: „Het militaire Gezag is bevoegd regelen te stellen, waarbij „van personen, die zich in het in staat van oorlog verklaarde gebied bevinden, ten behoeve van den militairen dienst en de uitvoering van **militaire** maatregelen burgerlijke diensten gevorderd worden”,

drĳf gevolgd" tot eene gevangenisstraf *van* den duur van *vĳf* jaren (eisch: drie jaren); de *burgerarbeiders* Oesman-Alie en Asrikan ieder *terzake* van „Diefstal, driemaal in voortgezette handeling gepleegd" tot eene *gevangenisstraf* van den duur van *één* jaar en vier maanden (eisch: *één* jaar en zes maanden) en de burgerarbeiders Ankara en Wagimin, ieder *terzake* van „Diefstal" resp. tot eene gevangenisstraf van den duur van zes maanden *en* vijf maanden (eisch: voor ieder *één* jaar).

W. H. V.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 22 October 1943.

President: Kap. Luit. t. Zee F. J. van de Poll.

Leden: Luit. t. Zee 1 e kl. (K.M.R. O.V.) S. Dobbenga, Luit. t. Zee 1 e kl. G. B. Fortuyn (plv.) Luits. t. Zee 1 e kl. D. J. van Doorninck J.A.zn. en Off. v. Adm. 1 e kl. C. P. van Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1 e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Off. v. Adm. 2 e kl. B. J. Asbeek Brusse.

Opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid eene mededeeling te doen, waarvan de verzwĳging het belang van den dienst of van den Staat kan schaden. (Beklaagde had nagelaten melding te maken van een hem bekende samenspanning tot het plegen van militair verraad en tot desertie naar den vijand.) Toepassing van artikel 132 W.M.S.R., omdat artikel 144 van dat Wetboek, de non-revelatie regelende, voor strafbaarheid eischt dat het misdrijf is gevolgd. In casu is slechts samenspanning gepleegd en, hoewel het tweede lid van artikel 77 W.M.S.R. daaraan dezelfde straf verbindt als aan het militair verraad zelf, is hierdoor die samenspanning niet tot een voltooid delict verheven. Weliswaar vermeldt de Memorie van Toelichting bij genoemd artikel 144, dat de wetgever de revelatieplicht van het gemeene strafrecht slechts willen uitbreiden tot de daar genoemde gevallen, doch deze overweging vermag niet eene als strafzwaardig aangevoelde nalatigheid te onttrekken aan de vigueur van eene duidelijke wettelijke bepaling.

Beklaagdes verweer dat hij niet geloofde dat hij door verzwĳging den dienst of den Staat zou schaden, niet aanvaard, nu hij de mogelijkheid van schade onder de oogen had behooren te zien en zulks in feite ook heeft gedaan.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen H., oud 24 jaren, geboren te N., laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij het 18e Squadron van het Koninklijk Neder-

landsch-Indische Leger te Canberra (Australië), als sergeant-luchtvaart-radiotelegrafist, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 26en November 1942, No. Int. 8/12/20, Zeer Geheim;

Gezien het bevelschrift tot **bijeenkomen** van den Zeekrijgsraad van den 7en October 1943, No. Int. 8/20/8 ZG, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, in of omstreeks de maanden October „en November 1942, toen hij als sergeant diende bij het 18e **squadron** van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger te Canberra, „terwijl hij er kennis van droeg dat de tweede luitenant W. J. B. „en de sergeants H. K. en E. J. H. de L., allen eveneens dienende „bij genoemd squadron, samenspannen tot het plegen van militair „verraad en tot het plegen van desertie naar den vijand,

„zulks door omstreeks dien tijd te Canberra en/of elders in „Australië, gezamenlijk een afspraak te maken en verder uit te „werken om opzettelijk en heimelijk met een vliegtuig van het „onderdeel, waartoe zij behoorden, althans waarbij zij geplaatst „waren, Australië te verlaten en zich naar Java, althans naar door „den vijand bezet gebied, te begeven en zich aldaar, met bedoeld „vliegtuig, ter beschikking van den vijand te stellen,

„opzettelijk heeft nagelaten aan den Commandant van **hooger-** „genoemd squadron, althans aan de bevoegde overheid, hiervan „mededeeling te doen, waarvan het verzwijgen het belang van den „dienst en/of van den Staat kon schaden";

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 7en October 1943, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 22en October 1943, des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marine-depôtship „Plancius" te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig **verklare** aan:

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid eene „mededeeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van **den** „dienst of van den Staat kan schaden, gepleegd in tijd van oorlog", en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één jaar, onder aftrek van den tijd door hem doorgebracht in voorlopig arrest vanaf den 29en November 1942;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen **bijstaan**;

Overwegende dat aan dit verzoek **is** voldaan en dat de officier van administratie der 2e klasse **B. J. Asbeek** Brusse aan den beklaagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklaagde, sedert 29 November 1942 in arrest zonder waarneming van dienst en mitsdien gedetineerde, op 21 Juni 1937 als geniesoldaat vrijwillig in dienst is getreden bij het K.N.I.L. en dat hij thans nog als vorenomschreven dient bij de Militaire Luchtvaart van het K.N.I.L.;

Overwegende vooraf, aangaande de bevoegdheid van den Zeekrijgsraad om van het tenlastegelegde feit kennis te nemen:

dat het 18e squadron van het Koninklijke Nederlandsch-Indische Leger deel uitmaakt van de Strijdkrachten in het Oosten, derhalve is eene troepenafdeeling, immers een onderdeel van de Landmacht, welke dienst doet onder bevel van een militair der Zeemacht, namelijk den Bevelhebber van genoemde Strijdkrachten;

dat op grond van het bovenstaande, ingevolge het bepaalde in artikel 86 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, de Zeekrijgsraad bevoegd is kennis te nemen van strafbare feiten, begaan door militairen, behorende tot genoemd squadron;

Overwegende dat beklaagde ten processe ten aanzien van het hem tenlastegelegde heeft opgegeven:

dat hij op de hoogte was dat de luitenant B. en de sergeants K. en de L. een plan beraamden om naar Java te gaan; dat hij echter niet wist hoever dit plan was uitgewerkt en er dan ook weinig aandacht aan heelt geschonken; dat het nooit bij hem is opgekomen, dat het den luitenant werkelijk ernst was en dat hij dacht, gezien het feit dat hij — beklaagde — toch niet mee zou doen, dat de luitenant B. wel verstandiger zou zijn;

voorts:

dat hij op een dag in het einde van de maand October 1942 heeft zitten bridgen in de hangar van het 18e squadron op het vliegveld te Canberra, toen hij daar door iemand werd geroepen en hem opdracht werd gegeven, zich bij den luitenant B. te voeoen; dat hij zich bij den luitenant heeft voeogd en dat de luitenant toen met hem op het vliegveld heen en weer is gaan loopen; dat de luitenant hem eerst gevraagd heeft: „Hoe denk je over den oorlog”, waarop hij geantwoord heeft dat hij het niet zoo goed vond gaan; dat de luitenant hem vervolgens gevraagd heeft of hij er dan voor gevoelde om kapot te gaan en, op beklaagdes ontkennende antwoord, of hij (beklaagde) het dan niet verstandiger vond om weg te gaan naar Java en zich aldaar over te geven; dat hij hierop heeft geantwoord daar niet veel voor te gevoelen; dat de luitenant vervolgens be-toogde dat het verstandiger was zich nu alvast over te geven dan in handen te vallen van de Japanners bij een inval van Australië, want dat het er dan voor het 18e squadron raar zou uitzien, W-meer daar dit squadron be-Oosten Australië een Japansche onderzeeboot had vernietigd; dat hij den luitenant heeft gevraagd of deze nu heusch dacht dat hij gewoon zijns weegs kon gaan bij aankomst

op Java, daar de Japanners immers geen enkelen Europeaan vertrouwden en iedereen achter prikkeldraad zetten; dat de luitenant antwoordde dat hij daarvoor nu juist een telegrafist noodig had om de Japanners van te voren te melden dat zij ongevaarlijk waren en aldus te voorkomen dat zij afgeschoten zouden worden; dat de luitenant vervolgens gevraagd heeft of het voor hem (beklaagde) mogelijk zou zijn achter de Japansche oproeptekens te komen; dat hij, daar hij er geen zin in had om mee te doen en tevens om het den luitenant uit het hoofd te praten, heeft gezegd dat het verschrikkelijk moeilijk was om de Japansche golflengten en oproeptekens te vinden; dat de luitenant toen verder nog gesproken heeft over het landen op een groot vliegveld op Java en over het feit dat hij er ook met de sergeants-vlieger K. en de L. over gesproken had; dat de luitenant besloten heeft met de opmerking dat hij, beklagde, er nog maar eens over denken moest, omdat het nog niet zeker was;

dat de luitenant begin November 1942 nog eens op het voorgaande teruggekomen is; dat de luitenant vroeg of hij er nog eens over nagedacht had; dat hij toen geantwoord heeft, dat hij (beklaagde) niet naar Java terug wilde;

dat hij het voorgaande niet heeft gerapporteerd aan zijn tot straffen bevoegden officier en dat hij evenmin op eenige andere wijze melding heeft gedaan aan een meerdere, omdat hij aan het geheele gedoe van den luitenant weinig aandacht geschonken heeft; dat hij na deze gesprekken weder gewoon is doorgegaan met bridgen en met zijn werk en er verder niet over nagedacht heeft; dat hij van meening was dat een officier wel wijzer zou zijn dan zulke dingen uit te halen en dat hij werkelijk niet kon aannemen dat de luitenant B. tot daden van desertie zou kunnen overgaan, temeer daar de plannen dermate onnoozel waren dat hij ze onmogelijk au serieux kon nemen; dat hij echter wist dat het zijn plicht was mededeeling te doen van een dergelijke samenspanning; dat hem zulks geleerd was op de kaderschool te Andir in 1940;

Overwegende dat als getuigen onder eede ten processe hebben verklaard:

1. W. J. B., 2e luitenant kort-verband vlieger K.N.I.L., oud 31 jaren:

dat hij van af 1941 met beklagde samen heeft gediend en dat hij, naar hij meent begin November 1942, op het vliegveld te Canberra van den sergeant-vlieger K. heeft vernomen dat beklagde vermoedelijk wel met hem, getuige, en zijn medewerkers zou willen mededoen, daar beklagde uit Australië weg wilde; dat hij in de eerste week van November 1942 eenige malen met beklagde heeft gesproken om te trachten hem over te halen mede te gaan naar Java; dat hij beklagde eenige malen alleen gesproken heeft en minstens eenmaal in tegenwoordigheid van de sergeanten de L. en K.;

dat hij beklagde, na een inleidend gesprek, al gauw gevraagd heeft of hij mee wilde naar Java, met een vliegtuig van het 18e

squadron; dat hij beklagde heeft uitgelegd dat hij een telegrafist noodig had voor het oproepen van den vijand tijdens de vlucht; dat beklagde zijn twijfel heeft uitgedrukt of de Japanners hem, getuige, bij aankomst op Java wel zijns wegs zouden laten gaan en dat beklagde veronderstelde dat hij achter prikkeldraad gezet zou worden; dat hij beklagde toen heeft uitgelegd dat hij daarvoor nu juist een telegrafist noodig had om de komst te voren aan te kondigen; dat hij beklagde voorts heeft gezegd dat hij een groot gevaar zou loopen wanneer hij, tot het 18e squadron behorende, eens in de handen van de Japanners zou vallen, omdat de Japanners wel een grooten hekel aan het squadron zouden hebben;

dat hij beklagde in de volgende gesprekken gevraagd heeft of hij door de Japanners gebruikte golflengten zou kunnen vinden; dat beklagde toen nog niet had toegezegd of hij mede zou doen; dat beklagde zeide dat bedoelde golflengten zeer lastig te vinden waren;

dat hij beklagde herhaaldelijk daarna gevraagd heeft of hij er nu al over nagedacht had; dat beklagde steeds zeide dat hij er nog over nadacht doch steeds geen positief antwoord gaf; dat beklagde eenmaal gezegd heeft: „Als het nu Holland was, was het wat anders, maar wat moet ik op Java doen?"; dat hij nimmer een definitieve beslissing van beklagde heeft gekregen doch dat hij den indruk kreeg dat beklagde niet mede wilde doen; dat hij niet zeker weet of hij tegen beklagde wel eens gezegd heeft, dat de sergeant majoor-monteur S. zou meedoen, doch dat beklagde geweten moet hebben dat K. en de L. mee zouden doen daar hij ten minste eenmaal in gezelschap van K. en de L. met beklagde over het gaan naar Java heeft gesproken;

2. H. K., sergeant-vlieger K.N.I.L., oud 22 jaren:

dat hij op 27 October 1942 te Melbourne met den luitenant B. heeft gesproken over het gaan naar Java; dat de luitenant op een gegeven moment heeft gezegd dat hij den brigadier-telegrafist Br. getest heeft, doch dat deze niet mee wilde; dat hij, op de vraag van den luitenant of hij (getuige) niemand wist, den naam „A." heeft genoemd en den luitenant heeft toegezegd om A. te polsen;

dat de luitenant B. hem een paar dagen later gezegd heeft dat hij met A. over de plannen gesproken had, doch dat A. weinig voor het gaan naar Java scheen te gevoelen; dat hij, getuige. toen niet meer met A. over de plannen heeft gesproken, te meer daar hij eens uit een gesprek vernomen had dat A. in het algemeen niet voor Indië voelde en na het beëindigen van zijn diensttijd daar niet zou willen dienen;

3. J. W. H. Tonsbeek, Officier-zeewaarnemer der 30 klasse KMR, oud 27 jaren:

dat hij met den beklagde in de periode December 1941 — Januari 1942 heeft gediend bij een afdeeling van de militaire luchtvaart te Palembang; dat hij hem heeft leeren kennen als een uitnemend militair, die immer bereid was zijn plicht te vervullen en die zich

nooit, zooals sommige anderen, aan moeilijke en gevaarvolle opdrachten heeft pogen te onttrekken; dat beklagde blijk heeft gegeven een goed moreel te bezitten en dat niet aan zijn vaderlandsliefde getwijfeld kan worden;

Overwegende dat voorts ten processe aanwezig is:

een door den Verbindingsofficier bij het Hoofdkwartier B.S.O. gewaarmerkt afschrift van een telegram No. 0406-0636-355 afkomstig van den Onderbevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, gericht aan den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, onder meer inhoudende:

„bestemd voor zee krijgsraad rt oc 02266-0045 laatste zin wnd lca meldt quote onderzoek uitwees eerste berichten omtrent plan B. aan korpscdt. zeer vaag weshalve alleen interne maatregelen van verscherpt toezicht. definitieve gegevens korpscdt. eerst bereikt toen majoor Spoor reeds ten onderzoek aangekomen en door korpsodt, ter afdoening aan maj. Spoor overgegeven x ik kan optreden korpscdt. billijken unquote”;

Overwegende aangaande het bewezene der feiten:

dat door beklagde, bij monde van zijn raadsman ten processe is aangevoerd:

dat hij er geen kennis van droeg, dat de 2e luitenant B. met de sergeants K. en de L. samenspande tot het plegen van militair verraad en tot desertie naar den vijand; dat uit de ten processe aanwezige stukken niet blijkt dat de sergeants K. en de L. met beklagde ter zake hebben gesproken;

dat hei algemeen bekend was dat de luitenant E. vaak sprak over zijn plannen om naar Indië te gaan en dat beklagde daarom meende, dat zulks ook wel bij de leiding bekend zou zijn; dat hij, hoewel hij er niet volkomen zeker van was, een sterk vermoeden had dat de korpscommandant van het 18e squadron hiervan op de hoogte was; dat hij dit vermoeden o.a. baseert op een gesprek dat deze korpscommandant heeft gevoerd met den luitenant W., waarbij deze laatste verzocht om als spion naar Indië gezonden te worden; dat de korpscommandant toen geantwoord zou hebben: „Moet „ik nu ook al op jou letten, W.?”; dat uit de ten processe overgelegde telegrammen, betrekking hebbende op beklagdes arrest, naar voren komt. dat buiten den korpscommandant nog meer officieren op de hoogte waren; dat voorts de getuige onder eede Jessurun nog heeft opgegeven dat de sergeant-majoor-monteur S. dezen getuige begin October 1942 heeft ingelicht, waarop hij — getuige — zulks aan den korpscommandant heeft gerapporteerd; dat beklagde zeker wist dat de luitenant P. en Q. op de hoogte waren en dat hij als vanzelfsprekend aannam, dat deze officieren de handelingen van den luitenant B. te bevoegder plaatse zouden hebben gerapporteerd; dat dan ook wel vaststaat dat de korpscommandant van deze handelingen kennis droeg en dat er aldus voor beklagde geen verplichting bestond alsnog ambts-halve mededeeling te doen;

dat beklagde zich geen oogenblik heeft gerealiseerd dat de gesprekken van den luitenant B. op uitvoering waren gericht en zich derhalve er niet bewust van is geweest dat hij door na te laten hiervan mededeeling te doen, den dienst of den Staat kon schaden; dat hij de desbetreffende gesprekken slechts opvatte als grootspraak en pocherij, zooals de vele andere gesprekken van soortgelijke strekking, welke in het 18e squadron als geheel normaal worden beschouwd; dat er voor hem geen enkel belang aan verbonden was zulks niet te rapporteeren, indien hij de meening ware toegedaan geweest dat de betrokken militairen voornemens waren de besproken handelingen ten uitvoer te brengen; dat hij zich echter de mogelijkheid dat zulks zou geschieden, nooit heeft voorgesteld, daar de plannen daartoe naar zijn meening te onnoozel waren;

Overwegende dienaangaande:

dat, nu beklagde bekend heeft, dat hij wist dat de luitenant B. en de sergeants K. en de L. een plan beraamden om naar Java te gaan, zijn verweer dat hij niet op de hoogte was van een samenspanning tot militair verraad en tot desertie naar den vijand, zonder meer ter zijde kan worden gesteld;

dat niet is gebleken dat beklagde met zekerheid wist dat de korpscommandant van de misdadige plannen van den luitenant B. op de hoogte was; dat het dan ook zijn plicht was geweest de te zijner kennis gekomen feiten te bevoegder te rapporteeren; dat bovendien deze korpscommandant, zooals uit het ten processe overgelegde telegram van den O.B.S.O. naar voren komt, hoewel vagelijk bekend met de samenspanning van den luitenant R. met den luitenant Q., niet bekend was met de samenspanning, waarvan beklagde kennis droeg; dat tenslotte beklagdes verweer, dat hij niet geloofde dat hij door de verzwijging van luitenant B's handelingen den dienst of den Staat zou schaden, op grond van het feit dat hij den indruk had dat deze niet op uitvoering gericht waren, niet zonder meer kan worden aanvaard; dat ten deze niet is vereischt, dat beklagde ervan overtuigd was, dat de luitenant voornemens was zijn plannen ten uitvoer te leggen; dat beklagde de mogelijkheid dat hij kennis droeg van een feit, waarvan de verzwijging het belang van den dienst of van den Staat kon schaden onder oogen had behooren te zien en zulks in feite gedaan heeft, blijkende uit zijn opgave dat hij meende dat de luitenant R. wel verstandiger zou zijn, gezien het feit dat hij — beklagde — niet mee zou doen; dat de Raad niet kan aannemen dat beklagde van een zoodanige kortzichtigheid behept is, dat hij meent dat plannen tot het uitvoeren van de kapitale misdrijven van militair verraad en desertie naar den vijand, afhankelijk zouden worden gesteld van zijn — beklagdes — medewerking; dat bovendien de toestand bij het 18e squadron toen reeds veel verbeterd was en dat hem moet zijn opgevallen, dat voornemens als die van den luitenant B., op dat tijdstip niet langer als een algemeen onderwerp van gesprek werden beschouwd; dat beklagde tenslotte ten processe nog heeft opge-

geven te beseffen dat hij verkeerd deed door niet te rapporteeren, bebbende hij immers op de kaderschool te Andir geleerd dat hij dergelijke feiten moest aangeven;

dat dan ook door de opgaven van den beklagde en de verklaringen der getuigen, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem telkens primair is ten laste gelegd;

Overwegende aangaande de strafbaarheid van het bewezen verklaarde feit en de daaraan te verleenen qualificatie:

dat de zgn non-revelatie, waarvan het bewezen verklaarde feit een voorbeeld is, hare algemeene omschrijving vindt in artikel 144 van het Wetboek van Militair Strafrecht, naast de artikelen 135 en 136 van het Wetboek van Strafrecht; dat echter genoemd artikel 144 als voorwaarde voor de strafbaarheid stelt, dat het misdrijf, ten aanzien waarvan de revelatieplicht verzaakt wordt, is gevolgd waarvan in casu echter geen sprake is; dat immers in het tweede lid van artikel 77 van het Wetboek van Militair Strafrecht weliswaar aan de samenspanning tot het plegen van militair verraad in tijd van oorlog gelijke straf wordt gehecht als aan het voltooide verraad, doch dat hierdoor slechts een gelijkschakeling der strafpositie wordt bereikt en geenszins een verheffen van de samenspanning tot een voltooid delict;

dat ten deze echter van toepassing wordt geacht het artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht; dat weliswaar in eenige uitspraken van den militairen rechter, zooals het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja van den 22en Februari 1934 en de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië van den 16en Maart 1934 (vide Militair Rechtelijk Tijdschrift deel XXX, resp. pag. 176 e.v. en pag. 190 e.v.) wordt verdedigd dat artikel 132 vnd. geen betrekking zou hebben op non-revelatie van voornemens tot het plegen van misdrijven, aangezien deze materie volledig zou zijn geregeld in artikel 144 van datzelfde wetboek, in verband met bovengenoemde artikelen 135 en 136, doch dat de Raad zich met deze stelling in haar algemeenheid niet zonder meer kan vereenigen; dat het in casu immers gaat om een algemeen als strafwaardig gevoelde nalatigheid, welke nalatigheid wordt gedekt door den letter van meergenoemd artikel 132; dat de rechter dan ook, gelet op artikel 11 van de Wet houdende Algemeene Bepalingen, verplicht is dit wetsartikel toe te passen; dat weliswaar ten processe door den raadsman is aangevoerd dat zulks een verouderd principe is, daar deze Wet dateert van 1829 en zoodanig is geredigeerd dat het aan de eischen van dien tijd zou voldoen, doch dat thans een moderner standpunt wordt ingenomen en eveneens rekening wordt gehouden met den geest der Wet; dat de Raad ten deze echter 's raadmans zienswijze niet kan deelen;

dat het Hof, ter adstructie van zijn hoogervermelde stelling, in zijn sententie heeft verwezen naar de Memorie van Toelichting op

artikel 144 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waaruit zou blijken dat de Wetgever den algemeen geregelden revelatieplicht (ex de artikelen 135 en 136 hooger genoemd) voor militairen slechts heeft willen uitbreiden in voege als in voormeld wetsartikel is bepaald, wordende toch in die memorie van toelichting uitdrukkelijk vermeld, dat strafbaarstelling van non-revelatie van voornemens tot het plegen van alle misdrijven, waardoor het belang van den dienst of van den Staat zou worden geschaad, niet wenschelijk werd geacht; dat de Leekrijgsraad te Soerabaja zich in hoofdzaak beroept op het ontbreken bij genoemd artikel 132 van een bepaling als vervat in artikel 137 Wetboek van Strafrecht en artikel 145 Wetboek van Militair Strafrecht, op de plaatsing van artikel 132 vóór artikel 144 en op de toelichting op artikel 132; dat deze overwegingen echter niet vermogen eene als strafwaardig aangevoelde nalatigheid te onttrekken aan de vigueur van een duidelijke wettelijke bepaling, zij het dan mogelijk dat de bepaling ruimer geredigeerd is dan men aanvankelijk had bedoeld; dat tenslotte in het Regeeringsantwoord van het Verslag van de Tweede Kamer bij de behandeling van het onderhavige artikel 132 nog wordt aange troffen dat een mindere, wanneer hij weet dat een meerdere een misdrijf pleegde (bijv. in een samenspanning is betrokken), en het belang van den Staat door de verzwijging daarvan kan worden geschaad, hij verplicht is daarvan mededeeling te doen (van der Hoeven, deel II, pag. 310);

Overwegende dat ook de overige elementen van artikel 132 vnd. door het feitelijk gebeuren worden vervuld, zijnde het immers buiten twiifel dat de verzwijging van de samenspanning het belang, zoowel van den dienst als van den Staat, kon schaden;

Overwegende dat op grond van bovenstaande overwegingen het bewezen verklaarde feit behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid eene „mededeeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van „den dienst of van den Staat kan schaden, gepleegd in tijd van „oorlog“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf;

dat beklaagde voorts bij monde van zijn raadsman naar voren heeft gebracht:

dat hem uit vorige voor den Raad gediend hebbende zaken bekend is, dat de sergeant-majoor-monteur S. de hem bekend zijnde misdadige handelingen van den luitenant B. niet direct heeft gerapporteerd op grond van het feit, dat hij onvoldoende bewijzen bezat en zonder deze niet een officier wilde aanbrengeu; dat S. hiervoor niet gestraft is geworden; dat de raadsman gaarne een verklaring onder eede van S. bij de processtukken zou zien gevoegd, daar zulks ook beklaagdes gedachtengang is geweest; dat van een militair niet verwacht kan worden dat hij rapport uitbrengt over een meerdere, wanneer hij geen bewijzen heeft dat deze voornemens is strafbare handelingen te plegen;

dat vele andere militairen bij het 18e squadron, waaronder **zich** ook officieren bevonden, eveneens van de samenzwering op de hoogte waren, doch daarvoor niet vervolgd zijn, dat eenige dezer zelfs getoond hebben niet geheel afkeerig te zijn van de door luitenant **B.** beraamde plannen;

dat beklaagde zich altijd, zelfs onder moeilijke oorlogsomstandigheden, op uitnemende wijze van zijn plicht heeft gekweten;

Overwegende dienaangaande:

dat de Raad het niet noodig oordeelt den sergeant-majoor-monteur **S.** alsnog in de onderhavige zaak te hooren; dat den Raad immers bekend is, dat **S.** aangesteld was voor inlichtingswerk bij het 18e squadron en dat hij uit dien hoofde bevoegdheden bezat, welke beklaagde ten eenemale miste; dat beklaagdes verweer dat hij geen meerdere kon rapporteeren, wanneer hij over onvoldoende bewijzen beschikt, beklaagde niet kan verschoonen, als het gaat om ernstige delicten als militair verraad en desertie naar den vijand; dat de Raad hierin echter wel een verzachtende omstandigheid wil zien, mede in verband met het feit dat de aangifte zich zou richten tegen een gewezen vliegtuigcommandant van den beklaagde;

dat het verweer dat meer militairen bij het 18e squadron zich aan gelijke handelingen als beklaagde hebben schuldig gemaakt en daarvoor niet vervolgd zijn geworden, als niet ter zake dienende wordt beschouwd, zijnde dit immers een kwestie van vervolgingsbeleid; dat de strafwaardigheid van het feit als door beklaagde gepleegd, afhankelijk is van de strafwaardigheid van het misdrijf, ten aanzien waarvan zijn revelatieplicht door hem werd verzaakt; dat deze Raad den hoofdschuldige van de samenspanning heeft veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf en de beide andere deelnemers tot zeer langdurige tijdelijke gevangenisstraffen;

dat beklaagde door zijn nalatigheid in ernstige mate zijn ambtsplicht als militair heeft geschonden, doch dat de Raad hem zijn rang niet wil ontnemen, daar hij zich in den oorlog loyaal heeft gedragen;

dat, rekening houdende met de omstandigheden en de persoonlijkheid van beklaagde, na te noemen straf geacht wordt in goede verhouding te staan tot den ernst van het feit:

Overwegende dat er termen aanwezig zijn, het voorarrest vanaf den 29en November 1942 geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 10, **63** 1°, 77, 100, 105, 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27, 80 van het Wetboek van Strafrecht;

86 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van elf maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis vanaf den 29en November 1942 in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht.

Fiat executie.

Op heden, den 25en October 1943 is door mij, Vice-Admiraal, Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat c-executie verleend.

C. E. L. HELFRICH.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 11 Februari 1944.

President: Kap. Luit. t. Zee F. J. van de Poll.

Leden: Luit. t. Zee 1e kl. (EMR. OV) S. Dobbenga. Luit. t. Zee 1e kl. G. B. Fortuyn (plv.), Luit. t. Zee 1e kl. K. G. Tiel en Luit. t. Zee 1e kl. D. J. van Doorninck J.A.zn.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. R. Vermeer.

Raadsman: Luit. t. Zee 1e kl. KMR. v.s.d. P. C. Brems.

De woorden „op voet van oorlog gebracht” hebben betrekking op den toestand waarin de krijgsmacht in haar geheel verkeert en beteekenen niet, dat het betreffende onderdeel, waarbij de schuldige dienst doet of waarbij hij geplaatst is, op het oogenblik van het plegen van het misdrijf daadwerkelijk in vijandelijke actie gewikkeld was.

Prismakijkers, deel uitmakende van den scheepsinventaris en bestemd ten gebruike aan boord van een oorlogsvaartuig, zijn eene oorlogsbehoefte.

liet van boord wegnemen en naar den wal brengen van twee prismakijkers, met de bedoeling ze te verpanden, levert het misdrijf van artikel 160 W.M.S.R. op; nu de kijkers echter korten tijd later door de (Australische) politie zijn teruggebracht, is slechts poging tot wegmaken gepleegd.

Anders de Fiscaal, die in zijn na het vonnis in uittreksel opgenomen schriftuur van eisch concludeert tot voltooide wegmaking, op grond dat aan die voltooiing niet afdoet, dat de kijkers na korten tijd door de rechtmatige gebruikers werden terugverkregen, evenmin als het voor het voltooid zijn van de overige in artikel 160

strafbaar gestelde handelingen: vernielen, beschadigen m onbruikbaar maken, van belang is, of de goederen weer in hun oorspronkelijke staat kunnen worden terwggebracht.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, *ratione officii*, tegen J., oud 22 jaar, geb. te Delft, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij het Hoofdkwartier der Marine te Melbourne, als matroos der 3e klasse, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 25en Jaiiuari 1943, No. Int. 8/3/20;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 31en Januari 1944, No. Int. 8/2/2, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, dienende als matroos der 3e klasse „aan boord van Hr. Ms. „Tromp^v, te Sydney:

„a. op of omstreeks den 9en November 1942:

„*Primair*: toen hij behoorde tot eene op voet van oorlog gebrachte „krijgsmacht, wederrechtelijk en opzettelijk eenige oorlogsbehoefte, „te weten twee prismakijkers, behoorende tot de scheepsinventaris „en bestemd ten gebruike aan boord van genoemden bodem, heeft „weggemaakt door in samenwerking met den militie-olieman J. K. „deze goederen aan boord weg te nemen en naar den wal te brengen „en te trachten ze te verpanden en/of te verkoopen en ze vervolgens „in een melksalon te Sydney in bewaring achter te laten,

althans:

„wederrechtelijk en opzettelijk bedoelde kijkers heeft pogen weg „te maken door ze als hooger omschreven te trachten te verpanden „en/of te verkoopen en ze in een melksalon te Sydney achter te „laten, zijnde deze kijkers — toen beklaagde ze den volgenden dag, „in strijd met de *terzake* gemaakte afspraak, niet kwam ophalen — „door den eigenaar, althans door iemand van het bedienende perso- „neel van de melksalon aan de politie te Sydney afgegeven dan wel „overgedragen en later aldaar door een van de officieren van Hr. „Ms. „Tromp^m in ontvangst genomen en naar dezen bodem terug- „gebracht, waardoor het uitsluitend aan van beklaagdes wil onaf- „hankelijke omstandigheden te wijten is dat hij er niet in geslaagd „is de kijkers aan hunne bestemming en aan de weerschappij van „den eigenaar of van de rechtmatige gebruikers, te weten de daartoe „aangewezen militairen aan boord van Hr. Ms. „Tromp^v. te ont- „trekken;

„*Subsidiar*: bovengenoemde goederen, welke toebehoorden aan „het Rijk der Nederlanden, althans geheel of gedeeltelijk aan een „ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

„*Meer subsidiar*: opzettelijk deze goederen, welke hij in zijn „functie van seiner aan boord van genoemden bodem en dus anders

„dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toe-
„geëigend;

„b. op den 11en, althans op den 12en November 1942, met het
„oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te ont-
„trekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, zich van boord heeft ver-
„wijderd, althans niet op tijd van passagieren aan boord is terug-
„gekeerd, zijnde hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder
„vergunning afwezig gebleven, totdat hij zich op 3 Januari 1943
„bij de politie te Sydney heeft aangemeld, en, na op denzelfden
„dag aldaar te zijn overgenomen door den kapitein-luitenant ter zee
„(KMR) B. J. Knollema, op den 7en Januari 1943 is aangekomen
„in het Marine-kampement „Queen's Mansions" te Melbourne,
„hebbende hij dit misdrijf gepleegd gezamenlijk en tengevolge
„van samenspanning met den militie-olieman J. K.;"

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den
31en Januari 1944 waarbij de beklagde is opgeroepen om op
Vrijdag, den 11en Februari 1944 des voormiddags ten negen ure
ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord
van het Marine-depôtship „Planeius", te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen
en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat
de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

- T. „Als militair, behoorende tot eene op voet van oorlog gebrachte
„krijgsmacht, wederrechtelijk en opzettelijk eenige oorlogs-
„behoefte wegmaken";
- II. „Desertie in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich in het
„buitenland verwijdert, gepleegd door twee personen **gezamen-**
„lijk en tengevolge van samenspanning",

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd
van twee jaren en drie maanden met de bepaling dat de tijd, door
den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in pre-
ventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van het vonnis
in mindering zal worden gebracht tot een totaal van een jaar en een
maand;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik
gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter
terechtzing door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Luitenant
ter Zee 1e klasse KMR. v.s.d. P. C. Brems aan den beklagde als
raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de ver-
dediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den
raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklagde, sedert den 4en Januari 1943 in
arrest zonder waarneming van dienst, mitsdien gedetineerde, zich
op den 1en Mei 1939 vrijwillig als lichtmatroos in den Zeedienst
heeft verbonden voor den tijd van zes jaren, ingaande na afloop van

zijn opleiding en dat hij thans nog, als matroos der 3e klasse, tot 1 Mei 1946 in den Zeedienst is verbonden;

Post alia:

Overwegende aangaande het bewezene der feiten: ¹⁾

dat den beklagde onder a. is ten laste gelegd het wegmaken, althans het pogen weg te maken van eenige oorlogsbehoefte, zulks terwijl beklagde deel uitmaakte van eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht;

dat het een feit van algemeene bekendheid geacht wordt dat de Nederlandsche krijgsmacht sinds Mei 1940 — en in feite reeds daarvoor — op voet van oorlog is gebracht; dat „op voet van oorlog „gebracht” immers betrekking heeft op den toestand waarin de krijgsmacht in haar geheel verkeert en niet beteelent dat het betreffende onderdeel waarbij de schuldige dienst doet of waarbij hij geplaatst is — in casu Hr. Ms. „Tromp” — op het oogenblik van het plegen van het misdrijf daadwerkelijk in vijandelijke actie gewikkeld is;

dat het evenmin nader bewijs behoeft dat prismakijkers, deel uitmakende van den scheepsinventaris en bestemd ten gebruike aan boord op een oorlogsvaartuig, zijn „eene oorlogsbehoefte”;

dat ten processe is komen vast te staan dat beklagde, in samenwerking met den militie-olieman J. X., twee prismakijkers, behoorende tot het detail zee-instrumenten en derhalve tot den scheepsinventaris van Hr. Ms. „Tromp” en bestemd ten gebruike aan boord van dien bodem, van boord heeft weggenomen en te Sydney naar den wal heeft gebracht en aldaar heeft getracht ze te verpanden of te verkoopen, waardoor zij — beklagde en genoemden K. — deze goederen wederrechtelijk aan hunne bestemming hebben onttrokken; voorts dat zij, aanvankelijk in dit verpanden niet slagende, de kijkers hebben achtergelaten in een melksalon te Sydney; dat aangenomen dient te worden, dat zij, zoolang deze kijkers, ingevolge hun verzoek, in bewaring waren bij den eigenaar dezer melksalon, hierover de heerschappij behielden; dat, toen zij de kijkers met het oog op hernieuwde pogingen tot verpanding en/of verkoop wederom wilden ophalen van die melksalon, genoemde goederen zich aldaar niet meer bevonden en daardoor tevens onttrokken waren aan hun heerschappij daarover; dat dit echter een gevolg was van het feit dat de eigenaar der melksalon de kijkers aan een buitenlandsche overheidsinstantie, nl. de Australische politie, heeft overhandigd; dat, daardoor weliswaar de goederen aan de heerschappij van de Nederlandsche overheid onttrokken bleven, doch dat in een gemeenschappelijken oorlog en in het bijzonder onder de huidige omstandigheden, nu de Nederlandsche weermacht op geallieerd gebied opereert, de geallieerde overheid beschouwd kan worden als een ver-

¹⁾ Zie de desbetreffende overwegingen uit de schriftuur van eisch van den Fiscaal, opgenomen achter het vonnis. Red. M.R.T.

lengstuk van de Nederlandsche overheid; dat weliswaar tusschen het tijdstip van het wegnemen der kijkers en het tijdstip dat zij wederom bij een bevoegde autoriteit teruggekeerd zijn, ongeveer een dag is verloopen, doch dat dit kort tijdsverloop naar 's Raads inzicht verwaarloosd kan worden; dat de Raad dan ook van meening is dat de goederen rechtstreeks van de heerschappij van beklaagde daarover wederom zijn overgegaan in het bezit van den rechtmatigen eigenaar;

dat voorts aangenomen moet worden dat onder „wegmaken^w in het hier toepasselijk artikel 160 Wetboek van Militair Strafrecht, van welk wetsartikel den Raad geen jurisprudentie bekend is, doch dat eene sterke analogie vertoont met artikel 361 van het Wetboek van Strafrecht, tevens valt het „wegnemen^w, evenals zulks — hetgeen blijkt uit de memorie van Toelichting en zooals de Raad ook op grond van jurisprudentie van den Hoogen Raad der Nederlanden bekend is — het geval is bij het begrip „wegmaken^v in genoemd artikel 361;

dat de Raad van meening is dat door de boven weergegeven handelingen van beklaagde de handeling van het wegmaken niet is voltooid, uitsluitend tengevolge van omstandigheden van beklaagdes wil onafhankelijk, hebbende immers de eigenaar van de melksalon de kijkers, zonder zijn — beklaagdes — toestemming of voorkennis aan een bevoegde instantie afgegeven;

dat dan ook door de opgaven van den beklaagde en de verklaringen der getuigen — deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd — en gelet op bovenstaande overwegingen wettig en overtuigend bewezen wordt geacht beklaagdes schuld aan hetgeen hem onder aanhef en n. *Primair* in de tweede plaats is ten laste gelegd;

dat nu het *primaire* bewezen is naar het subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde geen nader onderzoek behoeft te worden ingesteld;

dat den beklaagde onder aanhef en b. is ten laste gelegd eene afwezigheid, gezamenlijk en tengevolge van samenspanning met den militie-olieman J. K., en wel *primair* met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

dat beklaagde heeft ontkend het oogmerk te hebben gehad zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij voorts heeft verklaard dat hij zich uit angst voor de hem wachtende straf zoolang mogelijk afwezig heeft gehouden en dat hij slechts zijn identiteitsbewijs vervalscht en eenige uniformkleedingstukken verbrand heeft om onmiddellijke arrestatie te voorkomen; dat deze uitleg van beklaagde van voornoemde, oogenschijnlijk zeer bezwarende feiten, den Raad niet onaannemelijk voorkomt; dat de Raad dan ook beklaagdes ontkenenis dat hij het oogmerk zou hebben gehad zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken wil aanvaarden, mede gezien het feit dat beklaagde zich tenslotte

na zijn desertie vrijwillig heeft aangemeld en bovendien dat hij vrijwillig uit Kederlandsch Indië is geëvacueerd; dat echter door zijn opgaven, beschouwd in onderling verband met de verklaringen der getuigen en de inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, als **hooger** aangegeven, wettig en overtuigend bewezen wordt geacht beklaagdes schuld aan het hem onder aanhef en **b. subsidiair** ten laste gelegde, m.d.v. dat beklagde op 12 November 1942 niet op tijd van passagieren aan boord is teruggekeerd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

- I. *„Poging, als militair, behoorende tot eene op voet aan oorlog „gebrachte krijgsmacht, wederrechtelijk en opzettelijk eenige „oorlogsbehoefte wegmaken“;*
- II. *„Desertie in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijdert, gepleegd dom twee personen gezamenlijk en tengevolge van samenspanning“;*

Overwegende:

dat de Raad wil aannemen dat beklaagdes zenuwen na de evacuatie uit Nederlandsch-Indië ernstig geschokt waren, doch dit moeilijk kan rijmen met het in koelen bloede, na rustig overleg met zijn mededader K., wegnemen van belangrijke oorlogsbehoeften; dat wel is gebleken dat beklagde een onevenwichtig persoon is, doch dat dit niet zoo ver gaat, dat hier sprake zou zijn van een geval voor een psychiater; dat de Raad wil aannemen dat beklagde tot zijn daad is gekomen uit zorg voor zijn zieke vrouw, doch dat dit slechts als een verzachtende omstandigheid kan gelden en hem zeker niet kan verschoonen; dat in de huidige omstandigheden prisma-kijkers op een oorlogsschip van het allerhoogste belang zijn en dat van de weinige aan boord van beklaagdes schip aanwezige kijkers hij er twee heeft verwijderd; dat hij als seiner van de belangrijkheid van deze goederen geweten moet hebben en dat hem zwaar moet worden aangerekend dat hij desondanks niet geschroomd heeft zijn daad uit te voeren; dat de Raad in het midden wil laten of beklagde de kijkers wilde verpanden dan wel verkoopen, doch dat moeilijk kan worden aangenomen dat hij, indien hem gelukt was ze te verpanden, binnen afzienbaren tijd de middelen zou hebben gehad om de kijkers in te lossen; dat hij dan voorts nog de kans zou hebben geloopt, indien tot dat tijdstip nog niet bekend was geworden wie de schuldige aan het misdrijf was, dat bij het inlossen in het pandhuis of bij het terugleggen in de kijkerkast, alsnog ontdekt zou worden dat hij de dader was; dat, hoe dit ook zij, de kijkers op zijn minst voor een zeer langen tijd aan het gebruik zouden zijn onttrokken;

dat dan ook, gelet op de persoonlijkheid van den beklagde en rekening houdende met de omstandigheden, eene gevangenisstraf van nader te noemen duur wordt geacht in eene goede verhouding te staan tot den ernst der gepleegde feiten;

Overwegende dat termen aanwezig worden geacht het door be-
klaagde seder 4 Januari 1943 ondergane arrest zonder waarneming
van dienst in mindering te brengen tot een totaal van één jaar en
53 dagen;

Gezien de artikelen:

1, 60, 98, 99, 160 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27, 45, 57 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde
is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste
gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als
hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd
van *twee jaar*, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde
vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventieve hechtenis
doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van het vonnis in mindering
zal worden gebracht tot een totaal van een jaar en 53 dagen;

Fiat executie.

Op heden, den 24en Februari 1944 is door mij, kapitein ter zee,
Wvd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand
vonnis het fiat executie verleend.

J. J. L. WILLINGE.

Overgenomen uit de schriftuur van eisch van dm Fiscaal:

Overwegende aangaande het bewezene der feiten:

dat den beklaagde onder a. primair is ten laste gelegd het weg-
maken, althans pogen weg te maken van eenige oorlogsbehoefte,
zulks terwijl beklaagde deel uitmaakte van eene op voet van oorlog
gebrachte krijgsmacht;

dat het een feit van algemeene bekendheid geacht wordt. dat de
Nederlandsche krijgsmacht sinds Mei 1940 — en in feite reeds
daarvóór — op voet van oorlog is gebracht; dat „op voet van oorlog
„gebracht“ immers betrekking heeft op den toestand waarin de
krijgsmacht in haar geheel verkeert en niet beteekent dat het be-
treffende onderdeel waarbij de schuldige dienst doet of waarbij hij
geplaatst is — in casu Hr. Ms. „Tromp“ — op het oogenblik van
het plegen van het misdrijf daadwerkelijk in vijandelijke actie ge-
wikkeld is:

dat het evenmin nader bewijs behoeft, dat prismakijkers, deel
uitmakende van de scheepsinventaris en bestemd ten gebruike aan
boord van een oorlogsvaartuig, zijn „eene oorlogsbehoefte“:

dat ten processe vast is komen te staan dat beklaagde, in samenwerking met den militie-olieman J. K., twee prismakijkers, behorende tot het detail zee-instrumenten en derhalve Lot den scheepsinventaris van Hr. Ms. „Tromp” en bestemd ten gebruike aan boord van dien bodem, van boord heeft weggenomen, te Sydney naar den wal heeft gebracht en aldaar heeft getracht ze te verpanden of te verkoopen, waardoor zij — beklaagde en genoemde K. — deze goederen wederrechtelijk aan hunne bestemming hebben onttrokken; voorts dat zij, aanvankelijk in dit verpanden niet slagende, de kijkers hebben achtergelaten in een melksalon te Sydney en dat, toen zij deze kijkers met het oog op vernieuwde pogingen tot verpanding en/of verkoop wederom wilden ophalen van die melksalon, genoemde goederen zich aldaar niet meer bevonden en daardoor tevens onttrokken waren aan hun heerschappij daarover, anders dan doordat deze goederen bij de rechthebbende eigenaars of gebruikers waren teruggekeerd;

dat voorts aangenomen moet worden dat onder „wegmaken” in het hier toepasselijke artikel 160 Wetboek van Militair Strafrecht, van welk wetsartikel Eischer geen jurisprudentie bekend is, doch dat eene sterke analogie vertoont met artikel 361 van het Wetboek van Strafrecht, tevens valt het „wegnemen”, evenals zulks — hetgeen blijkt uit de Memorie van Toelichting en zooals Eischer ook op grond van jurisprudentie van den Hoogen Raad der Nederlanden bekend is — het geval is bij het begrip „wegmaken” in genoemd artikel 361;

dat Eischer dan ook van meening is dat door de boven weergegeven handelingen van beklaagde de handeling van het wegmaken is voltooid;

dat de prismakijkers weliswaar, nadat beklaagde ze in de melksalon had achtergelaten, zijn terechtgekomen bij een overheidsinstantie, doch dat deze omstandigheid niet terzake dienend is, nu dit was eene instantie van eene buitenlandsche overheid, waardoor de goederen niettemin aan de heerschappij van de Nederlandsche overheid onttrokken bleven;

dat voorts aan het voltooid zijn der wegmakingshandeling niet afdoet dat de kijkers kort hierop door de rechtmatige gebruikers werden terugverkregen; dat immers in artikel 160 voornoemd naast „wegmaken” tevens strafbaar is gesteld „vernien”, „beschadigen” en „onbruikbaar maken”; dat een vernield, beschadigd of onbruikbaar gemaakt goed later wellicht weer in den oorspronkelijken staat kan worden teruggebracht, doch dat dan toch deze vernieling, beschadiging of onbruikbaarmaking is voltooid, onafhankelijk van den arbeid en den tijd, die aan het in den oorspronkelijken staat terugbrengen is besteed; dat eveneens voor het voltooide wegmaken niet van belang is, dat het bewuste goed vroeger of later weer onder de heerschappij van de rechthebbenden terugkeert, mits maar de toestand heeft bestaan dat zij geheel aan de bestemming en aan deze heerschappij onttrokken zijn geweest;

dat dan ook door de opgaven van den beklagde en de verklaringen der getuigen — deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd — en gelet op bovenstaande overwegingen, wettig en overtuigend bewezen wordt geacht beklagdes schuld aan hetgeen den beklagde onder aanhef en *a. Primair* in de eerste plaats is ten laste gelegd;

dat nu het *primaire* bewezen is, naar het subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde geen nader onderzoek behoeft te worden ingesteld;

dat den beklagde onder aanhef en *b.* is ten laste gelegd een afwezigheid, gezamenlijk en tengevolge van samenspanning met den militie-olieman *J. K.*, en wel primair met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

dat beklagde ten processe heeft ontkend het oogmerk gehad te hebben zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat ten processe echter — mede door beklagdes erkentenis daarvan — is komen vast te staan, dat hij ten aanzien van zijn handelingen met de prismakijkers onwaarheid heeft gesproken; dat voorts uit verschillende omstandigheden het bewijs van het den beklagde ten laste gelegde oogmerk is af te leiden, in de eerste plaats uit het verbranden van die onderdeelen van zijn uniform, waardoor hij als militair van de Nederlandsche Marine herkend kon worden, voorts uit het vervalschen van zijn identiteitsbewijs, uit het feit dat hij — zij het tevergeefs — naar werk heeft gezocht, uit het feit dat hij er inderdaad in geslaagd is door arbeid gedurende bijna twee maanden in zijn onderhoud te voorzien en de omstandigheid dat hij zich aangemeld heeft omdat zijn middel van bestaan opgehouden had voordeel af te werpen en hij reeds gedurende eenige dagen niet gegeten had, uit zijne poging om als verstekeling of als werkend passagier te gaan varen (zoals beklagde voor de commissie van voorloopig onderzoek heeft opgegeven) en tenslotte het relaas van getuige Roosen, hetwelk weliswaar door beklagde is verworpen, doch welk verwerpen is geschied op zwakke en onaanvaardbare gronden;

dat dan ook beklagdes ontkenenis in zooverre dient te worden verworpen en dat door zijne overige opgaven, beschouwd in onderling verband met de verklaringen der getuigen en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden als hooger aangegeven, wettig en overtuigend bewezen wordt geacht beklagdes schuld aan het hem onder aanhef en *b.* primair ten laste gelegde, m d.v. dat beklagde op 12 November 1942 niet op tijd van passagieren aan boord is teruggekeerd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

- I. „Als militair, behoorende tot eene op voet van oorlog gebrachte „krijgsmacht, wederrechtelijk en opzettelijk esnige oorlogsbe- „hoefte wegmaken”;

- II. „Desertie in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijdert, gepleegd dom twee personen. gezamenlijk en tengevolge van samenspanning”.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 20 October 1944.

President (plv): Kap. Luit. t. zee (KMR) Mr. A. Boosman.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller (plv), luit. t. zee 1e kl. (KMR) S. Dobbenga, luit. t. zee 1e kl. A. H. Deketh en luit. t. zee 1e kl. D. J. van Doorninck.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

*Niet voldoen aan een oproep voor den werkelijken dienst, door Hr. Ms. Gezant in de Unie van Zuid Afrika gericht tot een **aldaar** gevestigden Nederlander, die op grond van het Koninklijk Besluit van 28 Februari 1941 No 9 (Stbl. B. 26) buiten zijne tegenwoordigheid als gewoon **dienstplichtige** bij de Koninklijke Landmacht was ingelijfd. Betrokkene werd, toen Hr. Ms. „Willem van der Zaan” in Zuid Afrika vertoefde, door de Zuidafrikaansche politie gearresteerd en aan boord van genoemden bodem afgeleverd.*

*Beklaagdes verweer dat hij ten tijde van de oproeping in vreemden staatsdienst was (leeraar van het „Pretoria Technical College”), verworpen, aangezien met „vreemde staatsdienst” in de Wet op het Nederlandschap en ingezetenschap in het algemeen geen **buitenlandsche onderwijsbetrekkingen** wmden bedoeld. Ook beklaagdes beroep op lichamelijke en **geestelijke** ongeschiktheid **verworpen**, op grond van een **ambtseedige** geneeskundige verklaring. Tenslotte het verweer van **ongrondwettigheid** (strijdigheid met **artt. 21 en 2(2) der Grondwet**) van het Koninklijk Besluit van 28 Februari 1941 No 9 verworpen naar aanleiding van verschillende uitspraken van **hooge rechterlijke colleges**.¹⁾*

*Ten annxien van het **sub c.** ten laste gelegde **overweegt** de Krijgsraad dat de in de tenlastelegging vermelde brief van 25 October 1943 niet is de daadwerkelijke oproeping, doch slechts een **reisorder**, in aansluiting op een brief van 21 October 1943, die de werkelijke **oproeping** bevatte. In verband hiermede leest de Raad de woorden „op 25 October 1943” van de **tenlastelegging** als „in de maand October 1943”.*

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen G. R., oud 37

¹⁾ Zie de op pag. 3 v. opgenomen uitspraken van „The High Court of „Justice” van 23 Mei 1941 en van 30 Januari 1942.

jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marine-depôtchip „Plancius”, als matroos 3e klasse-zeemiliciën, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 8en Augustus 1944, No Int. 8/10/19;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 26en September 1944, No Int. 811314, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, te Pretoria en/of elders in de Unie „van Zuid Afrika, als militair, immers op grond van het Koninklijk „Besluit van 28 Februari 1941, No 9 (Stbl. No R 26) met ingang „van 1 Maart 1941 buiten zijne tegenwoordigheid ingelijfd zijnde „als gewoon dienstplichtige bij de Koninklijke Landmacht, op- „zettelijk:

„a. niet heeft voldaan aan eene hem op 23 September 1941 aan- „geteekend toegezonden en tijdig door hem ontvangen schriftelijke „oproeping voor werkelijken dienst van Hr. Ms. Gezant te Pretoria, „gedaan op grond van de uitvoeringsvoorschriften van hoogerge- „noemd Koninklijk Besluit, bij welke oproeping werd verzocht om „zich op of omstreeks den 29en September 1941 voor geneeskundige „keuring te melden bij den medischen keurings- en recruteerings- „dienst van de militaire vliegbasis Swartkop bij Pretoria;

„b. niet heeft voldaan aan eene hem op 4 Augustus 1942 aange- „teekend toegezonden en door hem tijdig ontvangen schriftelijke „oproeping voor werkelijken dienst van het Hoofd van de Neder- „landsche Militaire Missie te Pretoria, daartoe gemachtigd door Hr. „Ms. Gezant te Pretoria, waarbij hem opgedragen werd om zich „op 15 Augustus 1942 per trein van Pretoria naar Kaapstad te be- „geven, alwaar hem op het perron van aankomst verdere instructies „zouden worden verstrekt betreffende zijn vervoer naar een militair „kamp;

„c. niet heeft voldaan aan eene hem op 25 October 1943 aange- „teekend toegezonden en door hem tijdig ontvangen schriftelijke op- „roeping voor werkelijken dienst van het Hoofd van de Nederland- „sche Militaire Missie te Pretoria, daartoe gemachtigd door Hr. Ms. „Gezant te Pretoria, waarbij hem opgedragen werd om zich op 3 „November 1943 met den trein van 10 uur namiddag van Pretoria „naar Kaapstad te begeven en zich aldaar bij den Consul der Neder- „landen, die voor beklagdes vervoer naar een militair kamp zou „zorgdragen, te vervoegen”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 26en September 1944, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag. den 13en October 1944 des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marine-depôtchip „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen

en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

*„Als militair opzettelijk niet voldoen aan eene wettige oproeping
„voor den werkelijken dienst, genleegd in tijd van oorlog, drie-
„maal, doch in voortgezette handeling gepleegd“,*

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventieve hechtenis doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van het vonnis in mindering zal worden gebracht tot een totaal van **39** dagen;

bevele dat deze straf niet zal worden ondergaan tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond van het feit dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij te stellen op een jaar en zes maanden, aan eenig strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, heeft schuldig gemaakt;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagde het verzoek heeft gedaan zichzelve ter terechtzitting te mogen verdedigen;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan;

Gelet op hetgeen door den beklaagde ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklaagde, zich bevindende op vrije voeten en mitsdien gerequireerde, op den 5en Mei 1944 als matroos 3e klasse zee-milicien in werkelijken dienst is opgekomen voor de rol van **Hr. Ms. „Willem van der Zaan“** en dat hij thans nog als matroos 3e klasse zee-milicien bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende aangaande het ten laste geleede feit:

dat op grond van het Koninklijk Besluit van 28 Februari 1941, Stbl. B. 26, alle Nederlanders, geboren tusschen 1 Januari 1904 en 1 Januari 1922, die zich, elders dan in Groot Britannië en Noord Ierland, Canada, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, Nederlandsch Oost-Indië (ten rechte Nederlandsch Indië), Curaçao, Suriname, het vijandelijk gebied of het door den vijand bezette gebied bevinden, mei ingang van 1 Maart 1941 buiten hunne tegenwoordigheid als gewoon dienstplichtige worden ingelijfd bij de Koninklijke Landmacht, en dat de Minister var, Defensie (lees Minister van Oorlog) de opkomst in werkelijken dienst van deze ingelijfden regelt en tevens bepaalt waar zij hun werkelijken dienst zullen verrichten;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

1. eene schriftelijke verklaring van den Consul der Nederlanden te Pretoria, gedateerd 25 April 1944, inhoudende dat G. R., geboren te Amsterdam, den 24en September 1907, den staat van Nederlanderschap bezit;

2. eene schriftelijke verklaring van den verbindingsofficier bij

het Hoofdkwartier van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, inhoudende dat op 19 Augustus 1944 door dezen Bevelhebber een telegram is gezonden aan den Nederlandschen Consul te Pretoria, luidende:

„G. H. ten name van wien door U dd. 25 April j.l. bewijs van „Nederlandschap is afgegeven verklaart sedert 1937 in vreemden „staatsdienst geweest te zijn als lid vaste staf school technical „training SAAF ¹⁾ stop in verband art. 7 Wet Nederlandschap „verzoeke inlichtingen. 0819—0625“;

en dat hierop als antwoord is ontvangen een telegram, luidende:

„referte Uw tgm 0819—0625 aan consulaat hier ter slede stop „H. was werkzaam Pretoria Technische College hetwelke volgens „Zuid Afrikaansche Wet geen staatsdienst is zoodat zijn mede- „deeling misleidend stop van vreemden staatsdienst derhalve geen „sprake — van Lenncp. 0825—1125“;

Post alia:

Overwegende aangaande het bewezene der ten laste gelegde feiten: dat beklagde heeft bekend, de hem toegezonden oproepingen, zooals in de tenlastelegging omschreven en zooals ten processe is gebleken uit den inhoud der hierboven genoemde schriftelijke bescheiden, ontvangen te hebben en voorts heeft bekend dat hij aan deze oproepingen geen gevolg heeft gegeven, omdat hij deze oproepingen niet wettig, meer in het bijzonder niet grondwettig, achtte;

Overwegende dat beklagde ten processe heeft aangevoerd dat hij het Koninklijk Besluit van 28 Februari 1941, Staatsblad B. 26, in strijd acht met de artt. 21 en 2,2^o van de Grondwet;

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft erkend en in de tenlastelegging genoemde papieren, aldaar aangeduid als oproeping voor den werkelijken dienst, ontvangen te hebben; voorts dat hij deze oproepingen in strijd en daardoor onbestaanbaar met de Grondwet acht en dat hij ze derhalve niet als wettig beschouwt; dat hij om deze reden geen gevolg heeft gegeven aan die oproepingen; dat hij meer in het bijzonder het Koninklijk Besluit van 28 Februari 1941, No B. 26, in strijd acht met de artikelen 21 en 2,2^o van de Grondwet;

dat hij voorts bezwaar heeft tegen het in de tenlastelegging opgenomen woord „opzettelijk“, omdat hierin opgesloten ligt „met „kwaden wil“; dat kwade wil zeer zeker niet bij hem aanwezig was, aangezien hij na ontvangst van zijn oproep zoowel schriftelijk als mondeling in contact is getreden met de Nederlandsche Militaire Missie, teneinde inlichtingen te verkrijgen; dat hij gevraagd heeft op welke gronden de oproeping gebaseerd was, in verband met de Grondwet; dat hij echter op zijne vragen nimmer een bevredigend antwoord heeft ontvangen; dat hem gezegd werd dat hij zich over

¹⁾ Dat is: South African Air Force. Red. M.R.T.

de grondwettigheid der oproeping niet bezorgd behoefde te maken, aangezien dat al in Engeland in orde was gemaakt;

dat hij werktuigkundig ingenieur van de opleiding in Delft is en dat hij in 1936 naar Zuid Afrika gegaan is; dat hij in 1937 benoemd werd bij de vaste staf van de „School van Technical Training of the South African Airforce under direction of the Pretoria Technical College“; dat hij eind 1940 of begin 1941 (met medeweten en toestemming van den Minister of Education van de Unie van Zuid Afrika) een plaatsing kreeg als leeraar van het „Pretoria Technical College“ en dat hij in deze functie voor de eerste keer papieren kreeg om zich te melden voor den Nederlandschen Militairen Dienst; dat hij zich absoluut den datum hiervan niet meer kan herinneren; dat hij zich toen bevond in Zuidafrikaanschen staatsdienst, in verband waarmede hij wenscht te verwijzen naar artikel 7 sub 4 van de Wet op het Nederlanderschap en ingezetenschap;

dat hij door zijn benoeming bij het „Pretoria Technical College“ een z.g. „key position“ verkreeg en zodoende hierdoor tegenover het Zuid-Afrikaansche Gouvernement verplichtingen had gekregen;

dat hij door bij genoemd Gouvernement te dienen, direct de geallieerde zaak en tevens indirect zijn vaderland diende;

dat hem officieus werd medegedeeld dat hij bij directe opkomst in de Nederlandsche Weermacht vrij goede promotiekansen zou hebben, zijn goede opleiding in aanmerking genomen;

dat hij noch financieele noch materieele schade zou leiden bij opkomst, zoodat deze motieven hem niet geleid hebben tot weigering van opkomst;

dat hij zich van den beginne af op een weloverwogen standpunt heeft gesteld en dat hij geen tegenzin in den dienst had, echter wel bezwaren tegen den dienstplicht;

dat de Nederlandsche Militaire Missie niet het recht had om oproepingen te onderteekenen, doch alleen de Consul of de consulaire ambtenaren; dat de Nederlandsche Militaire Missie dus naar willekeur gehandeld heeft en de oproepingen dus niet wettig waren;

dat er tevens in Zuid Afrika geen dienstplicht bestaat en klaagde in een sleutelpositie geplaatst was, zoodat het hem verboden was om bij de Zuid Afrikaansche Weermacht te dienen;

Overwegende dat het verweer als zou de Nederlandsche Regeering niet wettig zijn en daardoor niet bevoegd geldige Koninklijke Besluiten uit te geven, door den Raad wordt verworpen, naar aanleiding van verschillende uitspraken van hooge rechterlijke colleges o.m. het Hoogergerechtshof van de Unie van Zuid Afrika te Bloemfontein, dat in een proces dat eenige Nederlandsche dienstplichtigen in Zuid Afrika begonnen waren, in hoogste instantie besliste, dat de Nederlandsche Regeering te Londen wettig is en o.m. bevoegd Nederlandsche dienstplichtigen in de Unie van Zuid Afrika op te roepen; dat de Raad het daarom overbodig achtte over deze kwestie nogmaals in discussie te treden;

Overwegende dat, al zou de Nederlandsche Militaire Missie onbevoegd oproepingen hebben gedaan, de Raad overigens van **mee-ning** is dat dit verweer onjuist wordt aangevoerd; dat immers de oproepingen zijn verricht door Hr. Ms. Gezant te Pretoria; dat echter hieraan door beklagde geen gevolg gegeven is, waarna door de Nederlandsche Militaire Missie briefwisseling met hem is gevoerd, waarin tevens aan hem werd medegedeeld om op te komen, dit alles echter eerst nadat de oproepingen op de officieele wijze waren verzonden;

Overwegende dat beklagde tenslotte heeft aangevoerd dat hij ten tijde van zijne oproepingen zich bevond in vreemden staatsdienst en (hoewel hij zulks niet met zoovele woorden tot uitdrukking heeft gebracht) derhalve op grond van art. 7, sub 4 van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap geen Nederlander was, zoodat meer aangehaald Koninklijk Besluit op hem niet van toepassing was;

Overwegende te dezen aanzien:

dat ten processe aanwezig is eene verklaring van Nederlanderschap van beklagde, afgegeven op 25 April 1944 door den Consul der Nederlanden te Pretoria;

dat voorts met „vreemden Staatsdienst" in aangehaalde Wet, in het algemeen geen buitenlandsche onderwijsbetrekkingen worden bedoeld;

dat tenslotte, zooals uit het onder 2 sub a opgenomen stuk blijkt, de door beklagde bekleede betrekking geen staatsdienst volgens de plaatselijke wet oplevert;

dat op grond van het bovenstaande geconcludeerd wordt dat de aan beklagde verstrekte oproepingen, zooals in de tenlastelegging nader omschreven, wettig waren en dat beklagde opzettelijk niet aan deze wettige oproepingen heeft voldaan;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een brief, afkomstig van beklagde en gericht aan de Nederlandsche Militaire Missie te Pretoria, gedateerd 5 Mei 1942, waarin beklagde aanvoert dat hij wegens zijn verbintenis met de Unie-Regeering zich niet gemachtigd voelt, aan den oproep gehoor te geven;

dat hem hierop — blijkens een doordruk-schrijven van 7 Mei 1942 — is geantwoord dat hij in elk geval heeft te voldoen aan de hem toegezonden oproep tot geneeskundige keuring en dat hij zich bij nalaten hiervan aan dienstweigerig schuldig maakt;

dat beklagde hierop dd. 9 Mei 1942 heeft geantwoord (onder meer) dat hij ter beschikking staat van de Unie-Regeering en dat hij niet als dienstweigerig beschouwd wenscht te worden;

dat blijkens ten processe aanwezige vertaling van een schrijven in de Engelsche taal van het Hoofdkwartier der Defensie te Pretoria, dd. 22 Mei 1942, op het kantoor van oorlogsregisters geen aantekening is dat G. H. een officieele voltijdsche vrijwilliger van de Weermacht van Zuid Afrika zou zijn;

dat ten processe aanwezig is een geneeskundig verslag, waaruit

blijkt dat beklagde op 27 Mei 1942 is goedgekeurd voor den militairen dienst;

dat blijkens schrijven van 7 September 1943 van de Militaire Missie, tot beklagde, in verband met het niet-voldoen aan de oproeping van 15 Augustus 1943, de raadgeving wordt gericht om, (ter voorkoming van deportatie naar West Indië, alwaar dienstweigeraars in arbeidskampen zullen worden geïnterneerd) zich ten spoedigste bij de Militaire Missie te melden;

dat volgens het hierboven onder 3. opgenomen ambtseedige proces-verbaal van den Res. luitenant-kolonel P. M. de Boer, beklagde zich op 20 September 1943 bij de Militaire Missie heeft gemeld en aldaar een medische herkeuring heeft aangevraagd; dat toen aan beklagde is aangezegd dat hiertoe slechts zou worden overgegaan wanneer hij zou verklaren om ingeval van goedkeuring aan de daarop volgende oproeping onvoorwaardelijk gevolg te geven; dat beklagde toen verklaard heeft dat hij, indien hij goedgekeurd zou worden, aan den daarop volgende oproep gevolg zou geven;

dat beklagde, mede blijkens zijn aan de Militaire Missie gericht brief van 22 October 1943, van 5 tot 15 October 1943 in observatie is opgenomen in de Militaire afdeling van het Pretoria Hospitaal en dat hij op grond daarvan (zooals blijkt uit de ten processe aanwezige ambtseedige verklaring van den Res. dirigerend Officier van Gezondheid der 3e klasse F. Daubenton) wederom is goedgekeurd; dat in dezen brief van beklagde o.m. nog de volgende zinsneden voorkomen: „Blijkbaar acht de Nederlandsche Militaire Missie mij geschikt voor militairen dienst, hoewel ik lichamelijk noch geestelijk geschikt ben. Afgezien van al of niet geschikt zijn voor dienstplicht, zijn er voor mij nog meer bezwaren, bezwaren van principiëelen aard . . . ”;

dat beklagde in zijn brief van 25 October 1943 aan de Militaire Missie schrijft, dat alle onderdanen geacht worden de Grondwet en de Landswetten te kennen; dat overeenkomstig de Nederlandsche Grondwet en de in de Grondwet genoemde wetten ter regeling van den dienstplicht, de wettige Nederlandsche Regeering geen recht noch macht heeft om Nederlandsche onderdanen buiten Europeesch Nederlandsch grondgebied tot militaire dienstplicht op te roepen; dat de Grondwet de bevoegdheden van het Koninklijk Besluit regelt en dat een Koninklijk Besluit in strijd met de Grondwet geen rechtskracht heeft; dat deze overwegingen hem — beklagde — het recht geven om aan de hem toegezonden oproep geen gehoor te geven en dezen oproep als in strijd met de grondwet te beschouwen;

Overwegende dat uit het bovenstaande volgt:

dat beklagde aanvankelijk aan de oproeping voor den werkelijken dienst heeft trachten te ontkomen op grond van zijn verbintenis met de Unie-Regeering; dat, toen zulks niet scheen te lukken daar beklagde niet ingeschreven stond als een voltijdschen vrijwilliger van de weermacht, en toen hem een laatste waarschuwing werd gegeven in verband met deportatie naar West Indië, beklag-

de het vervolgens over een anderen boeg heeft gegooid en een geneeskundige herkeuring heeft aangevraagd; dat hij tenslotte, toen hij na herkeuring werd goedgekeurd, de (grond-)wettigheid van de oproeping heeft bestreden en zich op een zuiver formeel staatsrechtelijk standpunt heeft gesteld;

dat door het bovenstaande, in beklaagdes houding geen principieel vasthouden aan een eens ingenomen standpunt, doch een min of meer chicaneus zich onttrekken aan den dienstplicht wordt gezien; dat hierbij nog komt het schenden van zijn belofte om, bij geschik-bevinding nu de herkeuring, onvoorwaardelijk aan de oproeping te voldoen; dat beklagde hiertegen weliswaar heeft aangevoerd dat hij zich niet bewust is, een dergelijke belofte te hebben afgelegd, doch dat hiertegenover staat de ambtseedige verklaring van den luitenant-kolonel de Boer, gesteund door een ambtseedige verklaring van den reserve-kapitein J. M. J. Noordendorp, die bij het afleggen dezer belofte door beklagde op 20 September 1943 tegenwoordig is geweest;

dat de beheersching van de wettigheid der oproeping door beklagdes opzet, naderen steun verkrijgt door dit chicaneuze karakter van beklagdes handelen;

Overwegende dat uit de hierboven onder 6 opgenomen verklaring van den Gezant te Pretoria blijkt, dat door dezen Gezant verschil wordt gemaakt tusschen oproeping in werkelijken dienst en oproep onder de wapenen; dat de Raad in artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor dit verschil geen grond vindt en van meening is dat beide oproepingen vallen onder de aldaar vermelde oproepingen voor den werkelijken dienst; dat beklagde dan ook, voor zoover is ten laste gelegd, driemaal genoemd wetsartikel heeft overtreden;

dat de brief bedoeld onder het sub c. ten laste gelegde niet moet beschouwd worden als een daadwerkelijke oproep, doch, in aansluiting op den oproep in een brief gedateerd 21 October 1943, slechts een reisorder en een reisbiljet bevatte; zoodat de zinsnede „op 25 October 1943" in het sub c. tenlastegelegde gelezen moet worden „in de maand October 1943";

dat bij het schrijven van de Nederlandsche Militaire Missie dd. 26 Juni 1942 de vorige oproepingen werden ingetrokken, doch dat dit evenwel geschiedde nadat beklagde in gebreke was gebleven om aan de oproeping te voldoen en dat bij hetzelfde schrijven hem werd medegedeeld, dat hem een nieuwe opraep zou worden toegezonden;

Overwegende

dat op grond van voorgaande overwegingen, door de opgaven van den beklagde — voor zoover niet als verweer bedoeld en verworpen — en den inhoud der opgesomde schriftelijke bescheiden, wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld daaraan, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat hoezeer ook het tijdsverloop tusschen deze drie

feiten van langen duur geweest is, door de gelijksoortigheid van deze feiten en het kennelijk hieraan ten grondslag liggende zelfde wilsbesluit, hierin een voortgezette handeling wordt gezien;

dat het bewezen verklaarde derhalve dient te worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk niet voldoen aan eene wetfige oproeping „voor den werkelijken dienst, gepleegd in tijd aan oorlog, drie-maal, doch in voortgezette handeling gepleegd“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat beklagde ten processe nog heeft opgegeven:

dat hij ten stelligste ontkent ter voorkoming van deportatie naar West Indië de belofte te hebben afgelegd aan de oproeping voor werkelijken dienst te voldoen; dat deportatie van Nederlandsche dienstplichtigen ten tijde zijner belofte reeds was geschied; dat hij de overtuiging was toegedaan na eene medische herkeuring lichamelijk en geestelijk ongeschikt te worden bevonden voor den militairen dienst;

Overwegende dienaangaande:

dat het door beklagde aangevoerd verweer dat hij de belofte afgelegd heeft omdat hij overtuigd was ongeschikt te zijn voor den militairen dienst door den Raad kan worden aanvaard; dat de Raad dan ook van meening is dat beklagde niet aan de door hem gegeven belofte te wijten heeft niet eveneens naar West Indië te zijn overgevoerd; dat de Raad ten processe de overtuiging heeft bekomen dat beklagde, door tegenzin tegen den militairen dienst gedreven, op alle manieren getracht heeft zich aan dien dienst te onttrekken, daarbij tenminste de waarschijnlijkheid van de wettigheid der oproepingen beseffende (al zal beklagde zich tenslotte mogelijk in de door hem zelf opgeworpen stelling van onwettigheid hebben ingeleefd) en het risico der gevolgen accepteerende; dat een zoodanige gedachtengang in het algemeen vraagt om een scherp-preventieven maatregel;

dat tenslotte mag gelden dat beklagde, die nimmer tevoren militairen dienst heeft verricht, door zijn leeftijd en positie thans reeds een zeer moeilijken tijd doormaakt;

dat gelet op bovenstaande overwegingen en op de eischen van generale preventie eene gevangenisstraf van na te noemen duur geacht wordt te staan in eene goede verhouding tot den ernst van het misdrijf, daarbij gelet op de omstandigheden en op de persoonlijkheid van beklagde;

Overwegende dat er geen termen zijn, den door beklagde in preventief arrest doorgebrachten tijd, in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 5, **13**, 15, **60**, **150** van het Wetboek van Militair Strafrecht.

14a, 14b, 27 van het Wetboek van Strafrecht,

185 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot: eene gevangenisstraf voor den tijd van *twaalf maanden*, met dien verstande dat hiervan een gedeelte van *acht maanden* niet ten uitvoer zal worden gelegd, tenzij hij zich schuldig maakt aan eenig strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, gedurende een proeftijd van *een jaar*;

Bepaalt dat hij onmiddellijk zal worden gesteld in arrest zonder waarneming van dienst.

Fiat executie.

Op heden, den 27en October 1944, is door mij, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

J. J. L. WILLINGE.

Krijgsraad te velde Oost.

Twee vonnissen van 30 Juli 1946.

President plv.: Majoor Mr. G. H. L. Arriëns.

Leden: Majoors Mrs. W. F. A. van Nievelt en A. A. Land.

Raadsman: Mr. M. C. Bergsma.

Vervolging van twee actieve leden der N.B.S. wegens doodslag, gepleegd ingevolge daartoe gegeven resp. ontvangen bevel op twee politiek hoogst onbetrouwbare personen, die de N.B.S.-beweging te Enschedé aan de Duitschers wilden verraden.

Ingevolge K.B. 5 September 1944 Stbl. n^o E 62 wouden actieve leden van die beweging beschouwd als tot de Landmacht behoouende militairen.

De commandant van den Kring Enschedé had zorg te dragen en zoo noodig maatregelen te nemen, dat niet het onder zijne hevelen staande legeronderdeel voor de krijgsmacht verloren ging of in handen van den vijand geraakte.

In casu waren onverwijld maatregelen noodig, welke op dat oogenblik niet anders konden zijn dan het doden van twee personen, onder welks het slachtoffer.

Het bevel tot het doden van die personen was dus een dom het Bevoegd gezag gegeven ambtelijk bevel, tot welks uitvoering de beklagde heeft gehandeld.

De dader was op grond van art. 43 Wb. v. Sr niet strafbaar en werd vrijgesproken.

Bij het eerste vonnis werd een schrijffout in de telastelegging verbeterd.

I.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST

heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van:
den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen **B. J. t. K.**, geboren te Enschedé, destijds lid en commdt. Kring Enschedé N.B.S., beklaagde.

DE KRIJGSRAAD VOORNOEMD,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overlegd op de terechtzitting van **30 Juli 1946** en gehoord de voorlezing van de conclusie dier schriftuur, dat beklaagde zal worden schuldig verklaard aan doodslag doch daarvan zal worden vrijgesproken op grond van overmacht (noodtoestand); met vrijspraak wegens gebrek aan bewijs van de woorden „leden dier Strijdkrachten" en „H. Lette en J. H. Letteboer" in regel **11** van de telastelegging;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij, als Commandant van den Kring Enschedé van de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, Strijdend Gedeelte, in of omstreeks de maand November 1944 onder de gemeente Enschedé door eenige onder zijne bevelen staande leden der strijdkrachten, Bernardus Henricus Nierkens en Willem Johannes Nierkens opzettelijk van het leven heeft doen berooven door alstoen aldaar opzettelijk aan den onder zijne bevelen staanden sectie- of afdeulingscommandant van die Strijdkrachten **P. Albers** opdracht te geven die **B. H. Nierkens** en **W. J. Nierkens** te doen doodschieten, aan welk bevel die Albers voldaan heeft door alstoen aldaar aan de onder zijne bevelen staande leden dier Strijdkrachten **K. Nijenbrink**, **H. Lette** en **J. H. Letteboer** last te geven, voornoemde opdracht van hem, beklaagde, ten uitvoer te leggen. Op of omstreeks **17 November 1945** hebben onder de gemeente Enschedé:

1e. voornoemde Nijenbrink en Lette ieder voor zich, na elkander met het oogmerk Bernardus Henricus Nierkens van het leven te beroven, uit een met een of meer scherpe patronen geladen mitrailleur-karabijn-sten (z.g. sten-gun) op korten afstand van dien Nierkens een of meer schoten gelost op dien Nierkens, door welk schieten die Nierkens door twee kogels zoodanig werd getroffen — en wel (door een schot van beklaagde Klaas Nijenbriak) in zijn hartstreek, althans in zijn lichaam, en (door een schot van beklaagde H. Lette) in zijn rechterslaap, althans in zijn hoofd, in ieder geval in eenig lichaamsdeel — dat hij direct daarop, althans zeer korten tijd daarna is overleden;

2e. **J. H. Letteboer** opzettelijk met het oogmerk Willem Johan-

nes Nierkens van het leven te berooven, uit een met een of meer scherpe patronen geladen pistool, althans vuurwapen, een schot gelost op dien Nierkens, tengevolge van welk schieten die Nierkens door een kogel zoodanig in het hoofd is getroffen, dat hij daardoor direct daarop, althans zeer kort daarna is overleden,

één en ander ter uitvoering van het door hem, beklagde, aan Albers gegeven bevel;

Overwegende, dat het jaartal **1945** in de dagvaarding kennelijk een schrijffout is en daarvoor gelezen moet worden **1944**, doch door deze schrijffout beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad, wordende deze schrijffout hierbij door den Krijgsraad hersteld;

Overwegende, dat de *beklaagde* ter zitting zakelijk heeft verklaard: dat hij den afdeulingscommandant van de Nederlaudsche Binnenlandsche Strijdkrachten **P. Albers** te Enschedé in de maand November **1944** opdracht heeft gegeven om **B. H. Nierkens** en **W. J. Nierkens** te doen doodschieten; dat hij toen was kringcommandant te Enschedé van de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, Strijdend Gedeelte;

Overwegende, dat *Piet Albers* als getuige ter zitting onder eede zakelijk heeft verklaard:

dat beklagde, die als kringcommandant bij de N.B.S. zijn commandant was, hem machtiging heeft gegeven om Nierkens Sr. en Jr. te doen doodschieten, wat voor hem als een bevel gold; dat hij in zijn functie van afdeulingscommandant bij de N.B.S., S.G., op **17 November 1944** te Enschedé in een kelder aan **K. Nijenbrink** en **H. Lette**, die ieder gewapend waren met een met scherpe patronen geladen sten-gun, heeft bevolen **B. H. Nierkens** dood te schieten door tot hen te zeggen: „Schiet maar”; dat genoemde Lette toen actief lid van de N.B.S. was en dat Nijenbrink groepscommandant bij de N.R.S. was; dat hij voorts aan genoemden Nijenbrink omstreeks **17 November 1944** eveneens heeft bevolen **W. J. Nierkens** te doen doodschieten;

Overwegende, dat het ambtseedig procesverbaal van Jan Drost, brigadier-rechercheur van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter dd. **21 Juni 1945** zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Klaas Nijenbrink: dat hij midden November **1944** van Albers als zijn commandant opdracht ontving om met zijn geladen sten-gun in een kelder te Enschedé te komen en de opdracht van de leiding uit te voeren, samen met het lid Lette, om Nierkens Sr. dood te schieten; dat hij in dien kelder te Enschedé op Nierkens Sr. een schot uit zijn sten-gun loste en hem in de hartstreek raakte; dat direct daarop Lette ook een schot loste en hem in zijn rechterslaap raakte, waarna de dood intrad;

Hendrikus Lette: dat hem midden November **1944** door Albers werd gelast met zijn met scherp geladen sten-gun in een fabriekskelder te Enschedé te komen; dat toen hij daar kwam, Nierkens **Sr.** daar aanwezig was benevens de groepscommandant Nijenbrink, die

met een sten-gun was gewapend; dat nadat aldaar Nijenbrink in opdracht van Albers een schot op Nierkens Sr. had gelost, Albers hem daar toen gelastte Nierkens te dooden en hij een schot loste, waarbij hij hem in de rechterslaap raakte, waarna de dood onmiddellijk intrad;

Johan Hendrik Letteboer: dat hij in November 1944 van zijn commandant Piet Albers de opdracht ontving, Wim Nierkens dood te schieten; dat hij den volgenden dag in de gemeente Enschedé met een Duitsch legerpistool twee schoten op dien Nierkens heeft gelost en hem met het tweede schot direct doodelijk in het hoofd trof; dat hij heeft geconstateerd, dat Nierkens dood was;

Overwegende, dat een verslag van 26 November 1944 van uit- en inwendige schouwing verricht op 20 November 1944 van het lijk van Willem Johannes Nierkens door Atze Cornelis Bosma en David Karel de Jongh, artsen te Enschedé, zakelijk inhoudt als slotsom dezer deskundigen: dat de dood van Willem Johannes Nierkens is veroorzaakt door een kogel, die aan de linkerzijde door de oorschelp den schedel is binnengedrongen;

overwegende, dat uit den inhoud van de bovenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging put en wettig bewezen acht, dat beklaagde als Commandant van den Kring Enschedé van de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, Strijdend Gedeelte, in de maand November 1944 onder de gemeente Enschedé door eenige onder zijne bevelen staande leden der Strijdkrachten, Bernardus H. Nierkens en Willem Johannes Nierkens opzettelijk van het leven heeft doen berooven door alstoen aldaar opzettelijk aan den onder zijne bevelen staanden afdeelingcommandant van die Strijdkrachten P. Albers opdracht te geven die S. H. Nierkens en W. J. Nierkens te doen doodschietsen, aan welk bevel die Albers voldaan heeft door alstoen aldaar aan de onder zijne bevelen staande leden der Strijdkrachten K. Nijenbrink en H. Lette last te geven voornoemde opdracht van hem, beklaagde, ten uitvoer te leggen;

Op of omstreeks 17 November 1944 hebben onder de gemeente Enschedé:

1e. voornoemde Nijenbrink en Lette ieder voor zich, na elkander, met het oogmerk Bernardus H. Nierkens van het leven te berooven, uit een met scherpe patronen geladen mitrailleur-karabijn-sten (z.g. sten-gun) een schot gelost op dien Nierkens, door welk schieten die Nierkens door twee kogels zoodanig werd getroffen — en wel (door een schot van Klaas Nijenbrink) in zijn hartstreek, en (door een schot van H. Lette) in zijn rechterslaap, — dat hij direct daarop is overleden;

2e. J. H. Letteboer opzettelijk met het oogmerk Willem Johannes Nierkens van het leven te berooven, uit een met een of meer scherpe patronen geladen pistool, een schot gelost op dien Nierkens tengevolge van welk schieten die Nierkens door een kogel zoodanig in het hoofd is getroffen, dat hij daardoor direct daarop is overleden:

een en ander ter uitvoering van het door hem, beklagde, aan Albers gegeven bevel;

Overwegende, dat niet is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven bewezen is verklaard, zoodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *de voortgezette handeling van het doen plegen van doodslag*, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 287 in verband met 47 en 56 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, ten aanzien van beklagdes strafbaarheid:

dat voormeld ambtseedig proces-verbaal van J. Drost, o.m. zake-lijk inhoudt als verklaring van *beklaagde*:

dat hem als kringcommandant en zijn staf al geruimen tijd geruchten bereikten, dat vader en zoon Nierkens van plan zouden zijn, hun organisatie te verraden aan de Duitschers; dat hun organisatie meerdere honderden mannen omvatte; dat op een vergadering van den Staf Piet Albers binnenstormde, die afdeulingscommandant was. en mededeelde dat hij nu weer had vernomen, dat den volgenden nacht de geheele organisatie door de Duitschers zou worden opgerold; dat door vader en/of zoon Nierkens hun organisatie aan de Duitschers zou zijn verraden, via den rechercheur De Groot te Enschedé, met wien een van beiden of mogelijk beiden in nauw contact zou staan; dat voor zoover hij, beklagde, wist, in ieder geval de zoon in een van de tien vaste verzetskernen werkzaam was; dat de zoon veel met den vader op stap zou zijn en beiden soms dagen achtereen zoek bleven zonder dat iemand wist wat ze uitspookten; dat omtrent den vader hardnekkige geruchten liepen, dat hij N.S.B.-er was, mogelijk geheim lid; dat naar hij van Albers hoorde, verscheidene leden van hun organisatie des nachts niet eens meer in huis durfden te blijven, uit vrees dat de zaak door die beiden verraden was en zii door de S.D. zouden worden gearresteerd; dat Albers toen zijn toestemming vroeg om vader en zoon Nierkens uit den weg te ruimen door ze beiden dood te schieten: dat hij, beklagde, voorloopig nog weigerde, maar Albers beloofde de zaak zoo spoedig mogelijk met den districtscommandant Van Joolen te bespreken; dat hij zich den volgenden dag met den D.C. in verbinding heeft gesteld en deze hem ried het verhaal van Albers voor waarheid aan te nemen en tot uitvoering van de doodstraf voor die beiden over te gaan; dat hij daarop aan Albers, naar hij meent rechtstreeks, de opdracht heeft gegeven vader en zoon Nierkens te doen doodschieten; dat in het licht van de omstandigheden, waaronder zij toen moesten leven, met het voortdurende gevaar voor oogen, dat hun geheele organisatie met alle gevolgen van dien door de Duitschers kon worden opgerold, het uitvoeren van een dergelijke opdracht noodzakelijk was;

dat *beklaagde* ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat, gelet op de groote activiteit van de Duitschers bij het opsporen van illegale organisaties, waarbij verschillende groepen aan

de Duitschers in handen waren gevallen, het niet mogelijk was nog een nader onderzoek in te stellen naar de betrouwbaarheid van Nierkens Sr. en Nierkens Jr., terwijl langer wachten met de executie van hen eveneens, gelet op het groote gevaar voor de N.B.S., niet mogelijk was; dat hij kort na 17 November 1944 heeft ontvangen een schrijven van den districtscommandant Van Joolen dd. 14 November 1944, waarin zeer ongunstige inlichtingen werden verstrekt omtrent Nierkens Sr.;

dat *Piet Albers* ter terechtzitting als getuige onder eede zakelijk heeft verklaard:

dat volgens verkregen inlichtingen Nierkens Sr. de ligging van twee hoofdkwartieren had verraden en Nierkens Jr., van dit verraad op de hoogte zijnde, de N.B.S. niet had gewaarschuwd; dat ook Nierkens Jr. de N.B.S., waarvan hij lid was, nimmer had gewaarschuwd voor zijn vader die Duitschgezind was;

dat hij, na het doodschieten van Nierkens Sr., van Nijenbrink een notitieboekje heeft ontvangen en doorgegeven aan Straatman, welk boekje een aantal namen en adressen bevatte van leden der N.B.S. en onder meer van een kleermaker, die costuums en uniformen maakte voor de N.B.S.; dat in den bovengenoemden kelder Nierkens Sr. in zijn tegenwoordigheid heeft bekend de ligging van twee hoofdkwartieren te hebben verraden;

dat een ambtseedig proces-verbaal dd. 28 Januari 1946 opgemaakt door H. J. Dijkerman, agent van politie-rechercheur tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van

Hendrik van Joolen: dat hij omstreeks midden November 1944 als districtscommandant van Twenthe der N.B.S. van beklaagde vernam, dat een zekere Nierkens de geheele B.S.-beweging in Enschedé wilde verraden; dat beklaagde zijn toestemming vroeg dezen persoon uit den weg te ruimen; dat de toestand hem zeer ernstig voorkwam;

dat *Hendrik van Joolen* ter terechtzitting als getuige onder eede zakelijk heeft verklaard:

dat hij beklaagde in overweging heeft gegeven Nierkens gevangen te nemen en zoo mogelijk een nader onderzoek in te stellen, doch hem tevens heeft gemachtigd Nierkens te doen doodschieten, indien dit de eenige mogelijkheid was om Nierkens onschadelijk te maken en de zaak geen verder uitstel kon lijden; dat het kan zijn dat beklaagde ook gesproken heeft over den zoon van Nierkens; dat het gevangen nemen en gevangen houden van Nierkens toentertijd practisch onuitvoerbaar was;

dat de inlichtingen over Nierkens Sr. zeer ongunstig waren;

dat voormeld proces-verbaal van J. Drost dd. 21 Juni 1945 zakelijk o.m. inhoudt als verklaring van:

Herman Tiethof: dat hij van zijn chef bij den Inlichtingendienst van de ondergrondse verzetsbeweging te Enschedé in November 1944 de opdracht ontving om uit te zoeken of Nierkens Sr. betrouw-

baar was; dat zijn opdracht luidde, dat hij moest trachten Nierkens Sr. te bewegen hem inlichtingen te verschaffen over de verzetsbeweging, waarbij hij het moest laten doorschemeren. dat hij van den „Sicherheidsdienst" was; dat hij twee keer ten huize van Nierkens Sr. is geweest; dat deze hem den tweeden keer de adressen heeft genoemd van het hoofdkwartier van de groote organisatie en van dat der Communisten;

dat *Klaas Straatman* als getuige ter terechtzitting onder eede zakelijk heeft verklaard: dat hij na **17 November 1944** uit handen van Piet Albers heeft ontvangen een boekje met aantekeningen hetwelk zou hebben toebehoord aan Nierkens Sr.; dat hij de beschreven bladen daarvan, bevattende namen van leden van de N.R.S., heeft doorgegeven aan den Inlichtingendienst der N.B.S.;

en dat *Jan Drost* als getuige ter zitting onder eede zakelijk heeft verklaard: dat B. H. Nierkens algemeen bekend stond als politiek onbetrouwbaar en pro-Duitsch; dat hij heeft hooren zeggen, dat hij omging met Keimpe de Groot, destijds onder-luitenant van politie te Enschedé; dat deze De Groot, politiek hoogst onbetrouwbaar was, o.a. met zijn geheele gezin N.S.B.-lid was en thans als politiek gedetineerde in het kamp te Ommen verblijft;

Overwegende voorts ten aanzien van beklagdes strafbaarheid: dat krachtens het Koninklijk Besluit van 5 September **1944**, Stbl. B. 62, de leden van de N.B.S., die zich actief bezig hielden met de verdrijving van den vijand, beschouwd worden als militairen in den zin der Wet en te behooren tot de Koninklijke Landmacht;

dat derhalve beklagde, die Commandant was van den Kring Enschedé der N.B.S., als militair in tijd van oorlog den plicht had zorg te dragen en zoo noodig maatregelen te nemen, dat niet het onder zijne bevelen staande legeronderdeel voor de krijgsmacht verloren ging of in handen van den vijand zou geraken;

dat beklagde blijkens den hierboven in de overwegingen betreffende zijn strafbaarheid aangehaalden inhoud van voormelde processen-verbaal en de daarbij vermelde getuigenverklaringen, alsmede blijkens zijn eigen opgave ter terechtzitting, onverwijld maatregelen moest nemen teneinde Nierkens Sr. en Jr. onschadelijk te maken;

dat zulks in de omstandigheden waaronder de N.R.S. zich toen bevonden, niet anders kon geschieden dan door die personen te dooden;

dat beklagde derhalve, toen hij aan P. Albers opdracht gaf R. H. Nierkens en W. J. Nierkens te doen doodschieten, zich bevond in een noodtoestand en hij, deze opdracht gevende, niet wederrechtelijk handelde;

Overwegende, dat derhalve beklagde niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen **40** van het Wetboek van Strafrecht,

1, 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,
193 van de Regtspleging bij de Landmagt;
Recht doende,

Verklaart bewezen het aan beklaagde te laste gelegde in voege als dit hierboven als bewezen is aangenomen en gequalificeerd;

Verklaart beklaagde deswege niet strafbaar en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien ook daarvan vrij.

II.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST

heeft het volgende vonnis gewezen in de zaak van:

den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen J. H. L. geboren te Gronau i/W. (Dld.) 15 April 1899, timmerman, destijds lid N.B.S., thans sergeant-majoor bij het Kaderbataljon te Ermelo, beklaagde.

DE KRIJGSRAAD VOORNOEMD,

Gezien een schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 30 Juli 1946 en gehoord de voorlezing van de conclusie dier schriftuur. dat beklaagde zal worden schuldig verklaard aan doodslag, doch daarvan zal worden vrijgesproken op grond van artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij, als actief lid van de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten onder de gemeente Enschede, op of omstreeks 17 November 1944 opzettelijk met het oogmerk Willem Johannes Nierkens van het leven te berooven, uit een met een of meer scherpe patronen geladen pistool, althans vuurwapen, een schot heeft gelost op dien Nierkens, tengevolge van welk schieten die Nierkens door een kogel zoodanig in het hoofd is getroffen, dat hij daardoor direct daarop, althans zeer kort daarna is overleden;

Overwegende, dat de beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

dat hij omstreeks midden November 1944, toen hij actief lid was van de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, van Klaas Nijenbrink, die zijn groepscommandant was bij de N.R.S., het bevel heeft gekregen, den hem, beklaagde, bekenden Wim Nierkens dood te schieten:

dat hij op 17 November 1944 onder de gemeente Enschedé, dit bevel heeft uitgevoerd en toen uit een met meerdere scherpe patronen geladen pistool twee schoten heeft gelost op dien Nierkens;

dat door een van die schoten die Nierkens in den linker slaap is getroffen;

dat die Nierkens bijna onmiddellijk daarop is gestorven;

dat toen hij Nierkens doodschoot, zijn groepscommandant Nijenbrink daarbij tegenwoordig was;

Overwegende, dat als getuige onder eede ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard: *Klaas Nijenbrink*: dat hij beklaagde bevolen heeft W. J. Nierkens te dooden en er bij tegenwoordig is geweest, dat beklaagde op 17 November 1944 dit bevel te Enschedé heeft uitgevoerd;

Overwegende, dat een ambtseedig proces-verbaal dd. 21 November 1944, opgemaakt door J. H. Spit, opperwachtmeester van politie der gemeente Enschedé, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk onder meer inhoudt als bevinding van verbalisant:

dat hij op 17 November 1944 onder de gemeente Enschede in een schuur heeft aangetroffen een lijk van een manspersoon, hetwilk is geïdentificeerd als te zijn van Willem Johannes Nierkens;

Overwegende, dat een ambtseedig proces-verbaal dd. 21 November 1944 opgemaakt door H. Krake, rechercheur 1e klasse bij de politie te Enschedé, zakelijk onder meer inhoudt, dat verbalisant op 20 November 1944 het lijk van Willem Johannes Nierkens tot het verrichten van een gerechtelijke lijkschouwing heeft overgedragen aan Atee Cornelis Bosma, chirurg, wonende te Enschedé;

Overwegende, dat een verslag dd. 26 November 1944, betreffende de uit- en inwendige schouwing verricht op 20 November 1944 van het lijk van Willem Johannes Nierkens door Atze Cornelis Bosma en David Karel de Jongh, artsen te Enschedé, zakelijk inhoudt als slotsom dezer deskundigen, dat de dood van Willem Johannes Nierkens is veroorzaakt door een kogel, die aan de linkerzijde door de oorschelp den schedel is binnengerongen;

Overwegende, dat uit den inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging put en daardoor wettig bewezen acht, dat beklaagde, als actief lid van de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, onder de gemeente Enschedé, op 17 November 1944 opzettelijk met het oogmerk Willem Johannes Nierkens van het leven te berooven, uit een met meerdere scherpe patronen geladen pistool, een schot heeft gelost op dien Nierkens, tengevolge van wel schieten die Nierkens door een kogel zoodanig in het hoofd is getroffen, dat hij daardoor zeer kort daarna is overleden;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet bewezen acht hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hier voor bewezen is verklaard, zoodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als doodslag, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende ten aanzien van beklaagdes strafbaarheid:

dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard: dat hij omstreeks midden November 1944 toen hij actief lid was van de

N.B.S. te Enschedé van Klaas Nijenbrink, die eveneens bij de N.B.S. was en zijn groepscommandant was, bevel heeft gekregen om Wim Nierkens dood te schieten; dat hij dit bevel heeft uitgevoerd;

dat voorts ter terechtzitting nog onder eede zakelijk hebben verklaard:

1. *Klaas Nijenbrink*: dat hij op 15 November 1944 van Piet Albers het bevel heeft ontvangen om B. H. Nierkens (Sr.) en W. J. Nierkens (Jr.) dood te schieten, althans door zijn groep van de N.B.S. te doen doodschieten;

dat hij, ingevolge dit bevel aan beklagde heeft bevolen W. J. Nierkens te doden;

dat Piet Albers toen afdeelingsoommandant was bij de N.R.S., hij, getuige, onder diens bevelen was als groepscommandant en dat beklagde tot zijn groep behoorde;

2. *Piet Albers*: dat hij omstreeks midden November 1944 in zijn hoedanigheid van afdeelingsoommandant bij de N.B.S., Striidend Gedeelte, aan Klaas Nijenbrink, die als groepscommandant bij de N.B.S. onder zijn bevelen stond, bevel heeft gegeven B. H. Nierkens (Sr.) en W. J. Nierkens (Jr.) dood te schieten, althans dit door zijn groep te doen geschieden;

dat beklagde daarbij tegenwoordig was;

dat een ambtseedig proces-verbaal dd. 21 Juni 1945, politie Enschedé, opgemaakt door Jan Drost, brigadier-rechercheur van politie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

1. *Piet Albers*: dat hij omstreeks November 1944 als afdeelingsoommandant werkzaam was bij de N.B.S. te Enschedé; dat hij vernam dat de vader van Wim Nierkens in politiek opzicht hoogst onbetrouwbaar was en dat vader en zoon Nierkens veel samen op stap waren; dat hij ook Wim Nierkens, die in hun kern werkzaam was, daardoor begon te wantrouwen; dat hij later vernam dat Nierkens Sr. aan Tiethof, die naar Nierkens was geweest om hem te toetsen, zou hebben medegedeeld waar twee ondergrondse hoofdkwartieren zich bevonden; dat Straatman, plv. kringcommandant der N.B.S. hem mededeelde, dat deze gegevens, zelfs hem, Albers, niet bekend, waar konden zijn; dat Nierkens waarschijnlijk die gegevens verkreeg door middel van zijn zoon voornoemd en die beiden dus een dubbele rol speelden, die voor hun organisatie hoogst gevaarlijk kon worden; dat hij zijn bevindingen onmiddellijk door gaf aan den kringcommandant ter Kuile en deze, na overleg, daarop toestemming gaf vader en zoon Nierkens dood te schieten;

dat voordat de vader is doodgeschoten, deze toegaf dat hij een hoofdkwartier had verraden;

2. *Herman Tiethof*, dat hij in November 1944, toen hij werkzaam was aan den Inlichtingendienst van de Ondergrondse Verzetsbeweging te Enschedé, de opdraocht ontving, uit te zoeken of Nierkens Sr. betrouwbaar was; dat hem, Tiethof, was medegedeeld, dat hij

werd verdacht van het spelen van een dubbele rol en vermoedelijk met het plan rondliep de ondergrondsche verzetsbeweging aan de Duitschers te verraden; dat zijn opdracht luidde, dat hij moest trachten Nierkens te bewegen hem inlichtingen te verschaffen over die verzetsbeweging en het daarbij moest laten doorschemeren, dat hij van den „Sicherheitsdienst" was;

dat Nierkens hem tenslotte adressen van twee hoofdkwartieren noemde;

dat hij die gegevens aan zijn chef in de verzetsbeweging heeft doorgegeven;

Benjamin Jan ter Kuile, dat hij omstreeks November 1944 als kringcommandant der N.B.S. optrad van den kring Enschedé, Strijdend Gedeelte;

dat hem en zijn staf al geruimen tijd geruchten bereikten, dat vader en zoon Nierkens van plan zouden zijn hun organisatie aan de Duitschers te verraden; dat op een vergadering Piet Albers, destijds commandant van alle K.P.ers in Enschedé, kwam binnenstormen en mededeelde, dat hun organisatie, die toen honderden personen omvatte, door vader en/of zoon Nierkens aan de Duitschers zou zijn verraden; dat hij wist dat de zoon in één van de tien vaste kernen van de verzetsbeweging werkzaam was; dat, naar hij van Albers hoorde, verscheidene leden hunner organisatie des nachts niet eens meer in huis durfden blijven, uit vrees dat de zaak door die beiden verraden was; dat Albers hem toen toestemming vroeg om vader en zoon Nierkens uit den weg te ruimen door ze beiden dood te schieten; dat hij den volgenden dag zich onmiddellijk met den districtscommandant Van Joolen in verbinding heeft gesteld, en deze hem adviseerde tot uitvoering van de doodstraf voor die beiden over te doen gaan; dat hij daarop aan Albers, naar hij meent rechtstreeks, de opdracht heeft doorgegeven, vader en zoon Nierkens te doen doodschieten; dat gezien in het licht van de omstandigheden met het voortdurend gevaar voor oogen, dat hun geheele organisatie met alle gevolgen van dien door de Duitschers kon worden opgerold, het uitvoeren van een dergelijke opdracht noodzakelijk was;

dat het ambtseedig proces-verbaal Litt. Ag. 2063, der Politie Almelo, van 28 Januari 1946 zakelijk inhoudt als verklaring aan den verbalisant Hendrik Jan Dijkerman, agent van politie-rechercheur, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, van Hendrik van Joolen, dat hij als districtscommandant van Twenthe der N.B.S. omstreeks midden November 1944 een onderhoud had met Ben. ter Kuile, destijds commandant van den Kring Enschedé van de N.B.S.; dat hij van dezen vernam, dat een zekere Nierkens de geheele B.S.-beweging in Enschedé verraden wilde; dat de toestand hem zeer ernstig voorkwam en hij toestemming gaf, als er geen andere wegen openstonden, tot executie over te gaan;

Overwegende voorts ten aanzien van de strafbaarheid:

dat krachtens het Koninklijk Besluit van 5 September 1944, Stbl.

E 62, de leden der N.B.S., die zich actief bezighielden met de verdrijving van den vijand, beschouwd worden als militairen in den zin der Wet en te behooren tot de Koninklijke Landmacht;

dat derhalve B. J. ter Kuile, die commandant was van den Kring Enschedé der N.B.S. als militair in tijd van oorlog den plicht had zorg te dragen en zoo noodig maatregelen te nemen, dat niet het onder zijn bevelen staande legeronderdeel voor de krijgsmacht verloren ging of in handen van den vijand geraakte;

dat genoemde Ter Kuile blijkens den hierbij boven in de overwegingen betreffende de strafbaarheid van beklaagde aangehaalden inhoud van voormelde processen-verbaal onverwijld maatregelen moest nemen teneinde Nierkens Sr. en Nierkens Jr. onschadelijk te maken;

dat zulks in de omstandigheden waaronder de N.B.S. zich toen bevonden niet anders kon geschieden dan door die personen te dooden;

dat Ter Kuile derhalve, toen hij het bevel gaf om Nierkens Sr. en Jr. te dooden, zich bevond in een noodtoestand en hij, dit bevel gevende, niet wederrechtelijk handelde;

dat bedoeld door Ter Kuile gegeven bevel derhalve als een door het bevoegd gezag gegeven ambtelijk bevel is te beschouwen;

dat uit hetgeen hierboven ten aanzien van het bevel van Ter Kuile is overwogen, alsmede uit de verklaringen van de getuigen Albers, Nijenbrink en beklaagde en den hierboven opgenomen inhoud van het proces-verbaal dd. 21 Juni 1945, opgemaakt door J. Drost, volgt, dat zoowel die getuigen als beklaagde ieder voor zich telkens hebben gehandeld ter uitvoering van een door het bevoegd gezag gegeven ambtelijk bevel;

Overwegende dat derhalve de beklaagde niet strafbaar is, daar hij het te laste gelegde hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde feit heeft gepleegd ter uitvoering van een ambtelijk bevel, gegeven door het daartoe bevoegde gezag, en beklaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 40 en 43 van het Wetboek van Strafrecht,

1, 2, 60, 61, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,

193 van de Regtspleging bij de Landmagt,

het Koninklijk Besluit van 5 September 1944, Stbl. E. 62;

Recht doende:

Verklaart bewezen het aan beklaagde telastgelegde, in voege als dit hierboven als bewezen is aangenomen en gequalificeerd;

Verklaart beklaagde deswege *niet* strafbaar en *spreekt* hem mitsdien daarvan *vrij*;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is **ten** laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien ook daarvan vrij.

**Beschikking d.d. 22 October 1941 van den Inspecteur der
Nederlandsche Troepen in Groot Brittannië en Noord-Ierland.**

Een met ziekteerlof zijnd officier bexoekt op den tweeden avond van dat verlof een dansavond, waar een groot aantal mede-officieren, onderofficieren en minderen aanwezig zijn en aan deze handelwijze aastoot moeten nemen.

Deze handelwijze is in strijd met de krijgstuicht en wordt gestraft met zes dagen streng arrest.

*Beklag over straf en strafreden gedeeltelijk gegrond verklaard.
Formuleering van de strafreden gewijzigd.*

DE LUITENANT-GENERAAL, INSPECTEUR DER NEDERLANDSCHE
TROEPEN IN GROOT-BRITTANNIË EN NOORD-IERLAND,

Gezien het beklag van een reserve-2e luitenant, dienende bij liet IIe Bataljon der Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene“, houdende den op 14 October 1941 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de straf van zes dagen streng arrest met de strareden:

„In tijd van oorlog in het genot gesteld zijnde van verlof tot „herstel van gezondheid, zich niet voldoende in acht genomen, door „zich naar een dansavond in de Civic Hall te Wolverhampton te „begeven en daar aan het dansen deel te nemen“, hem op 9 October 1941 opgelegd door Van Voorst Evekink, D., Kolonel van den Generalen Staf, Commandant der Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene“;

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger;

Gezien het verslag van het onderzoek door den strafoplegger op 9 October 1941 gehouden en de verdere informatiën ten deze genomen;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven dat hij in den avond van 8 October 1941 in het genot was van verlof tot herstel van gezondheid en dat hij dien avond heeft deelgenomen aan het dansen in de Civic Hall te Wolverhampton;

Overwegende dat klager blijkens zijn beklag de omschrijving van de strafreden aldus heeft gelezen, dat de straf van zes dagen streng arrest hem in hoofdzaak is opgelegd omdat hij, door in den avond van 8 October 1941 een dansavond te bezoeken en aan het dansen deel te nemen, zijn gezondheid, tot het herstel waarvan hem op 7 October 1941 verlof was verleend, zou hebben benadeeld;

Overwegende dat de in de omschrijving der strafreden voorkomende woorden: „zich niet voldoende in acht genomen“ inderdaad kunnen worden opgevat als: niet voldoende zorg gehad voor zijn gezondheid, doch de strafoplegger blijkens zijn mondelinge toelichting met de bovenaangehaalde uitdrukking heeft bedoeld — in welken zin zij meermalen in strafmutaties van gelijken aard wordt

gebezigd —; gehandeld op een wijze die onbestaanbaar is met het verlot tot herstel van gezondheid;

Overwegende dat de strafoplegger daarbij dan ook het belang dier gezondheid geenszins allereerst op het oog heeft gehad, doch zijn strafoplegging berust op de overweging dat, om redenen ontleend aan de krijgstucht, geëischt moet worden dat een officier, die, na door ziekte langdurig aan den dienst onttrokken te zijn geweest, in aansluiting aan zijn verpleging verlot tot volledig herstel van gezondheid geniet, zich er van onthoude den aanstoot te geven, welke het door klager in het publiek deelnemen aan het dansen bij hen, die daarbij tegenwoordig waren en zijn omstandigheden kenden, heeft gewekt;

Overwegende dat, in verband met het bovenstaande, klagers verweer dat zijn gezondheid door het deelnemen aan den dansavond niet is geschaad, verder buiten beschouwing kan blijven, doch dat, waar de vorenstaande overwegingen van den strafoplegger in de bestaande omschrijving der strafreden slechts ten deele tot uiting komen, deze zal moeten worden gewijzigd;

Overwegende dat het beklag zich echter ook richt tegen de motivering van de straf als hierboven weergegeven, nl. daar waar klager als zijn meening te kennen geeft dat hij in geen enkel opzigt heeft gehandeld in strijd met de bedoeling, waarmede de militaire doktoren hem voor zielrteverlot hebben voorgedragen;

Overwegende te dien aanzien dat de overwegingen van den strafoplegger juist moeten worden geacht, aangezien het inderdaad in strijd is met de strekking van een verleend verlot tot herstel van gezondheid, dat degene, die dit verlot geniet, zich op den tweeden avond van dat verlot naar een dansavond begeeft waar een groot aantal zijner mede-officieren en voorts onderofficieren en minderen aanwezig zijn, aan wie de aanwezigheid aldaar van een officier, wiens gezondheidstoestand niet toelaat dat hij eenigen dienst verricht of zelfs in het kamp verblijft, onvermijdelijk aanstoot moet geven;

Overwegende ten slotte dat de aan klager ter zake opgelegde straf van zes dagen streng arrest in overeenstemming is met den ernst van het krijgstuchtelijk vergrijp, mede gelet op het feit, dat aan beklagde, blijkens zijn straflijst, gedurende zijn verblijf in Engeland reeds vier maal een arrest-straf was opgelegd;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Gehoord den Auditeur-Militair te Velde;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„In tijd van oorlog in strijd gehandeld met de strekking van een „hem verleend verlot tot herstel van gezondheid, door zich op den

„tweeden dag van dat verlof naar een dansavond in de Civic Hall „te Wolverhampton te begeven, waar een groot aantal officieren, „onderofficieren en minderen van de Koninklijke Nederlandsche „Brigade „Prinses Irene" aanwezig was en daar aan het dansen „deel te nemen, door deze gedragingen aanstoot gevende aan een „aantal der genoemde aanwezigen, bij een en ander betrokkenes „straflijst in aanmerking genomen";

Bepaalt dat de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke — welke onleesbaar moet worden gemaakt — in de straflijst van den gestrafte zal moeten worden ingeschreven; dat hij, Noothoven van Goor, G. B., Luitenant-Generaal, Inspecteur der Nederlandsche Troepen in Groot-Brittannië en Noord-Ierland, als strafoplegger in die straflijst zal worden genoemd, dat daarin zullen worden toegevoegd de woorden „na beklag" en dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt voorts dat afschriften van deze beschikking zullen worden aangeboden aan den Minister van Oorlog a.i. en worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

Tottenham, den 22 October 1941.

De Luitenant-Generaal,
Inspecteur der Nederlandsche Troepen in
Groot-Brittannië en Noord-Ierland,
G. B. NOOTHOVEN VAN GOOR.

Beschikking van 17 November 1941 van den Commandant van de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene".

Aan de zorgeloosheid van een onderofficier — die een rijksmotorvoertuig met zijspan gedurende zes uren onbeheerd heeft laten staan — was het toe te schrijven, dat het op het voertuig aanwezige reserve-wiel met band kon worden ontvreemd.

Beklag over de deswege opgelegde disciplinaire straf.

Straf gehandhaafd doch strafreden gewijzigd.

Beklag ongegrond verklaard doch aan klager wordt bovendien wegens indienen van een onredelijk beklag straf opgelegd.

DE KOLONEL VAN DEN GENERALEN STAF, COMMANDANT VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BRIGADE „PRINSES IRENE",

Gezien het beklag van een dienstplichtig sergeant, dienende bij het Light Aid Detachment van opgemelde brigade, houdende den op 1 November 1941 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de straf van drie dagen licht arrest met de strafreden „In tijd van oorlog een motorrijwiel, dat door hem moest worden ingereden, ongeveer 5 a 6 uur voor een garage geparkeerd, zonder zich te overtuigen dat het gedurende den tijd dat het daar gestaan had

onder bewaking was, ten gevolge waarvan een reserve-wiel met band, toebehoorende aan het Rijk, vermoedelijk zijn gestolen", hem op 28 October 1941 opgelegd door Groof, F. V. de, reserve-eerste-luitenant voor speciale diensten, destijds Commandant van de Depôtcompagnie van opgemelde Brigade;

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger, zoomede den reserve-eerste-luitenant Brecht, J., Commandant van het Light Aid Detachment;

Gezien de verhooren en verdere informatiën te dezen genomen;

Overwegende, dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven, dat hij op Zaterdag 18 October 1941 met de motorzjspancombinatie Harley Davidson nr. 1283818, welk motorvoertuig, na ondergane revisie, opnieuw moest worden ingereden, een rit maakte van Wrottesley Park naar Congleton en terug;

dat hij dien Zaterdag om pl.m. 12.00 h uit het kamp is vertrokken, met den dpl. J. W. J. Hendrickx in den zjspan;

dat hij te omstreeks 14.00 h. in Congleton is aangekomen;

dat hij, na den dpl. Hendrickx aan den Bartonroad te Congleton te hebben afgezet, het motorvoertuig heeft geparkeerd vóór een bij het Engelsche leger in gebruik zijnde garage aan de Weststreet te Congleton;

dat hij zich vervolgens van het motorvoertuig heeft verwijderd en den middag en avond heeft doorgebracht bij kennissen;

dat hij, alvorens het motorvoertuig achter te laten, zich niet heeft overtuigd of gedurende zijn afwezigheid toezicht op dat Rijkseigendom zou worden uitgeoefend en dat hij ook niemand om zoodanig toezicht heeft verzocht;

dat hij dienzelfden avond te pl.m. 20.45 h bij het motorvoertuig is teruggekeerd en vervolgens, na den dpl. Hendrickx weder te hebben afgehaald, naar het kamp is teruggereden;

dat hij bij terugkeer in het kamp bemerkte, dat het reserve-wiel zich niet meer op den zjspan bevond, maar dat de handle met schroef nog aanwezig waren op den bout, waarop het resarve-wiel wordt bevestigd, zoodat het uitgesloten is, dat het reserve-wiel door verliezen is zoekgeraakt;

dat het motorvoertuig gedurende den heen- en terugrit niet onbeheerd is geweest, zoodat het reserve-wiel uitsluitend tijdens het verblijf te Congleton kan zijn ontvreemd;

Overwegende dat de dpl. Hendrickx, J. W. J., met zekerheid heeft verklaard, dat bij het vertrek uit het kamp op het motorvoertuig een reserve-wiel met band was bevestigd;

Overwegende, dat uit het vorenstaande is komen vast te staan, dat klager het aan hem toevertrouwde Rijksmotorvoertuig gedurende ruim zes uren onbeheerd te Congleton heeft laten staan, goeddeels gedurende black-out tijd, en dat het aan die zorgeloosheid van klager is toe te schrijven, dat het reserve-wiel met band kon worden ontvreemd;

Overwegende dat klager te dier zake terecht is gestraft, doch dat strafmaat en -soort uitermate licht zijn uitgevallen en de omschrijving van de strafreden den ernst van het feit niet voldoende in het licht stelt;

Overwegende voorts, dat het te eenenmale onbegrijpelijk is, dat klager niet aanstonds heeft ingezien, dat hij er met die lichte bestraffing voor zijn, in het bijzonder voor een onderofficier ontoelaatbare zorgeloosheid, heel goed was afgekomen en dat beter inzicht te dien opzichte hem alsnog behoort te worden bijgebracht;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van den klager — zoodat deze komt te luiden: „In tijd van oorlog een, in het bijzonder voor een onderofficier ontoelaatbare zorgeloosheid betoond, door een Rijksmotorvoertuig gedurende ruim zes uren, goeddeels gedurende black-out tijd, onbeheerd te laten staan, met het gevolg, dat in dien tijd het reserve-wiel met band kon worden ontvreemd.”;

Bepaalt, dat de Commandant van de Compagnie Brigade-troepen de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke — welke onleesbaar moet worden gemaakt — in de straflijst van den gestrafte zal inschrijven, dat ondergeteekende als strafoplegger in die straflijst zal worden genoemd, de toevoeging „na beklag” aan het slot van de nieuwe omschrijving der strafreden zal worden gesteld en dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld;

Overwegende tenslotte, dat klager begrepen moet hebben, dat er voor hem geen enkele goede grond voor beklag aanwezig was en dat hij derhalve zijn beklag heeft gedaan tegen beter weten in;

Straft den klager met twee dagen verzwaard arrest met de omschrijving van de strafreden „In tijd van oorlog een onredelijk „beklag ingediend over een hem opgelegde straf”;

Bepaalt dat de bovenbedoelde strafoplegging door den Commandant van de Compagnie Brigadetroepen in klagers straflijst zal worden ingeschreven en dat de ondergeteekende als strafoplegger zal worden vermeld met als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan den Minister van Oorlog en zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

Wrottesley Park, 17 November 1941.

De Kolonel voornoemd,
D. VAN VOORST EVEKINK.

Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten.

Vonnis van 5 April 1946.

President: Kap. t. zee I. W. Reynierse.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller en Luit.^s t. zee 1e kl. (KMR) W. M. Houwing, B. Knopper en A. J. de Bruyn.

Fiscaal: Hoofdofficier van Adm. 2e kl. R. J. G. van Giessen.

Raadsman: 2e luit. der Mar.^s (KMR) Mr. J. H. Verstegen.

Als officier van de wacht eigendunkelijk zijn post verlaten door, een ronde wakende per „jeep”, zich hiermede te verwijderen van de route van die ronde. In strijd met de desbetreffende orders de „jeep” zelf besturende, veroorzaakte beklagde hiermede tijdens zijne ongeoorloofde afwezigheid van zijn post een verkeersongeval. Hoewel dit ongeval buiten beklagdes opzet valt, vergroot het den ernst van het gepleegde, omdat hij, onrechtmatig van zijn post verwijderd zijnde en onbevoegdlijk een motorvoertuig besturende, niet alle voorzichtigheid en voorzorgen in acht heeft genomen. Gezien de tijdsomstandigheden, die met daadwerkelijke oorlogsomstandigheden vergeleken kunnen worden, maakt zijn plichtsverzaking hem ongeschikt om in den militairen stand te blijven: ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN HET OOSTEN,

In de zaak van den fiscaal, ratione officii, tegen N., oud 23 jaren, geboren te 's-Hertogenbosch, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij de eerste mariniersbrigade als tweede luitenant der Mariniers (KMR),

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in het Oosten, dd. 20 Februari 1946, No J. 2/3/15;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 9en Maart 1946, no J. 2/6/8, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij diende als tweede luitenant der Mariniers „KMR bij het eerste bataljon van de eerste Mariniersbrigade en hij „dienst deed als officier van de wacht van compagnie R, gelegerd „te Polonia (Batavia), in den avond van 3 Februari 1946, in tijd „van oorlog, toen hij per zgn. „jeep” een ronde over de verschillende „posten onder zijn bevel of toezicht maakte, in strijd met zijn plicht „als officier van de wacht, zich van zijn route en aldus van zijn post „heeft verwijderd door met voormelde „jeep” den weg naar Batavia- „Centrum op te rijden, alwaar hij, uit onachtzaamheid als bestuur- „der van die „jeep”, een verkeersongeval veroorzaakte, door welk „een en ander hij zich in een toestand heeft gebracht waarin hij zijn „dienst als hooger omschreven niet naar behooren kon vervullen;”

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 11en Maart 1946, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag den 5en April 1946, des voormiddags ten 09.00 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende Nassauboulevard 13 te Batavia te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

„Als officier van de wacht zijn post eigendunkelijk verlaten, „gepleegd in tijd van oorlog“:

en hem deswege veroordeele tot: eene gevangenisstraf voor den duur van *vier weken*;

hem ontsla uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

bepale dat het arrest bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf tot een totaal van tien dagen in mindering zal worden gebracht;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat 2e luitenant der Mariniers KMR Mr. J. S. Verstegen, aan den beklagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft bekend en ten processe *terzake* nader heeft opgegeven:

dat hij op 3 Februari 1946 diende als 2e luitenant der Mariniers bij Compagnie B van het eerste infanteriebataljon van de eerste Mariniersbrigade, gelegerd in het tuindorp „Polonia“ bij Batavia; dat hij dien dag belast was met den dienst van officier van de wacht en dat hij in die functie ten omstreeks half negen in den avond van dien dag een ronde is gaan maken over de posten; dat op één na alle posten zich nabij het hoofdkwartier van het bataljon bevonden; doch dat één der posten zich op een afstand van ongeveer 1 kilometer verwijderd bevond; dat hij voor het maken van deze ronde gebruik maakte van de zgn. „jeep“ van de compagnie. bestuurd door den marinier Aretz; dat hij na het voltooien van de ronde, tegen Aretz gezegd heeft: „Laat ons den weg naar Batavia „een eindje oprijden“; dat hij dit niet als order bedoelde, doch dat het zijn bedoeling was, een verzetje te hebben; dat hij geenerlei noodzaak had om van zijn route en van zijn post weg te gaan, maar dat hij zich op dat moment niet realiseerde dat hij een fout beging; dat zij den grooten weg naar Batavia opgereden zijn, tot even voorbý het Kramatkamp;

dat zij even voorbij het Kramatkamp zijn omgedraaid en dat hij toen het besturen van de „jeep“ van Aretz heeft overgenomen; dat

het hem bekend was dat de compagnies-jeep slechts bestuurd mocht worden door den Commandant of door een van de aangewezen chauffeurs, waartoe hij niet behoorde; dat hij in Amerika een rijbewijs heeft gehaald, doch dat hij niet in het bezit was van een ter plaatse geldend rijbewijs.

dat hij, na ongeveer 100 meter gereden te hebben met een snelheid van plm. 40 km/u, drie tegenliggers zag naderen, die hunne lichten niet dimden; dat hij hierdoor verblind werd en dat hij daarop naar den linkerkant van den weg heeft uitgehaald, daarbij het gaspedaal loslatende; dat hij plotseling tegen den achterkant van een geparkeerden truck opreed; dat die truck geheel onverlicht aan den kant van den weg stond; dat de „jeep” onlierstelbaar beschadigd werd;

Overwegende dat als getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. A. F. van Velzen, kapitein der Mariniers, oud 28 jaren:

dat beklaagde onder hem, getuige, commandant van compagnie „B” van het eerste bataljon van de eerste mariniersbrigade, dient en dat beklaagde op 3 Februari 1946 dienst deed als officier van de wacht; dat het tot de taak van den officier van de wacht behoort, ronden te maken over de posten, waarvan de verste zich ongeveer 800 meter van het hoofdkwartier van het bataljon verwijderd bevindt; dat de officieren van de wacht daartoe gebruik mochten maken van de „jeep” van de compagnie, welke echter alleen mocht bestuurd worden door de daarvoor aangewezen chauffeurs;

dat beklaagde meermalen getracht had, zelf in de „jeep” te rijden, doch dat zulks niet toegestaan was; dat beklaagde in den namiddag van dien dag, ten omstreeks 6 uur nog met aandrang gevraagd heeft, voor het maken van de ronde de „jeep” zelf te mogen besturen, omdat er geen chauffeur bij de hand was, doch dat hij zulks stellig verboden heeft;

dat ten omstreeks kwart over negen dien avond werd opgebeld door een dokter, die meldde dat twee militairen, waaronder beklaagde, een ongeluk hadden gehad met een „jeep” en voorts dat beklaagde er vrij goed afgekomen was maar dat de andere een lichte hersenschudding had opgelopen; dat hij zich onmiddellijk naar het adres van dien dokter, Kramat 148, heeft begeven en dat hij aldaar op den weg de compagnies-„jeep” in zwaar beschadigden toestand aantrof; dat van de „jeep” alleen nog de vijf banden en eenige onderdeelen bruikbaar waren; dat beklaagde, op zijn vraag wie de „jeep” bestuurd had, antwoordde dat hij zulks gedaan had; dat hij beklaagde onmiddellijk arrest zonder waarneming van dienst heeft aangezegd;

2. H. G. Aretz, marinier der 3e klasse OVW, oud 23 jaren:

dat hij ten omstreeks kwart over acht in den avond van 3 Februari 1946 als bestuurder van de „jeep” van de „B”-compagnie van het eerste bataljon van de eerste Mariniersbrigade, met beklaag-

de. die officier van de wacht was, het kamp „Polonia” heeft verlaten, om de verschillende posten te controleren; dat beklaagde, nadat zij den laatsten post gecontroleerd hadden, zeide „rijd mij maar „een stukje verder op”; dat zij toen den weg naar Batavia opgereden zijn; dat hij, getuige, de „jeep^v bestuurd doch dat de luitenant sprak over zelf terugrijden; dat beklaagde tevoren al meermalen geprobeerd had, zelf de „jeepⁿ” te besturen hoewel zulks tegen de orders was;

dat de luitenant hem, toen zij voorbij het „Kramatkamp” gekomen waren, vroeg om terug te keeren en, direct nadat hij gekeerd had, vroeg zelf te rijden; dat hij niet kan zeggen of hij dit als een order opvatte, doch dat hij het moeilijk vond geen gevolg te geven aan den wensch van den luitenant, temeer omdat beklaagde eenige dagen tevoren had gezegd, dat hij van den compagniescommandant toestemming had de „jeepⁿ” te besturen; dat hij het stuur aan beklaagde heeft overgegeven en dat al direct daarna drie tegenliggers met ongedimde lichten kwamen aanrijden; dat beklaagde zijn eigen lichten vol ontstak en dat hij toen vlakbij een geparkeerde truck zag; dat hij nog getracht heeft het stuur naar rechts te rukken doch dat een aanrijding onvermijdelijk was;

dat de „jeep^v ernstig beschadigd was en later gesloopt is om bruikbare onderdeelen te winnen; dat hijzelf met zijn hoofd tegen de voorruit gestooten heeft en een lichte hersenschudding en een kneuzing van het linkersleutelbeen heeft opgelopen, waarvoor hij een dag of tien vrij van dienst is geweest;

dat het ten tijde van het ongeval donker was en regenachtig;

Overwegende dat door de opgaven van den beklaagde en de verklaringen der getuigen, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd:

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Als officier van de wacht zijn post eigendunkelijk verlaten. „gepleegd in tijd van oorlog”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat het ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit, plichtsverzaking door een officier van de wacht, van ernstigen aard geacht wordt, temeer nu het omstandigheden gold, die met daadwerkelijke oorlogsomstandigheden vergeleken kunnen worden, dat beklaagde door het gepleegde feit getooid heeft zijn positie en de beteekenis van zijn functie niet beseft te hebben en bovendien een zeer kwalijk voorbeeld gegeven heeft aan zijn minderen op het gebied van discipline en op het gebied van plichtsbetrachting;

dat in casu het gepleegde nog door eenige omstandigheden verzwaaard is;

dat beklaagde immers tegen de hem bekende, uitdrukkelijke orders van zijn commandant in, niettemin als bestuurder van de compagnies-„jeepⁿ” is opgetreden; dat hij bovendien daartoe geko-

men is door misbruik te maken van zijn aanzien en van zijn invloed als meerdere;

dat beklaagde voorts, tijdens al deze onrechtmatige handelingen, een verkeersongeval veroorzaakt heeft en dit aan zijn schuld te wijten heeft; dat beklaagde immers, toen hij verblind werd, is doorgereden *in*stede van te stoppen; dat het immers een maxime van bet wegverkeer is om de snelheid van het voertuig zoodanig te houden, dat het gestopt kan worden binnen den afstand, die overzien kan worden, m.a.w. ervoor te waken dat de bij de aangewende snelheid behorende remafstand niet grooter is dan de afstand dien men overzien kan; dat beklaagde ten deze als bestuurder — bovendien als onbevoegd bestuurder in den zin van de verkeersordonnantie — heeft gefaald, door, verblind zijnde, door te rijden;

dat beklaagde hierdoor het aan Aretz toegebrachte lichamelijke letsel aan zijn schuld te wijten heeft en dat ook het vernielen van een voertuig van de weermacht voor beklaagdes rekening komt;

dat niet over het hoofd gezien wordt, dat een groot aantal van deze gevolgen niet aan beklaagdes opzet, doch slechts aan zijn schuld te wijten zijn, doch dat zij niettemin den ernst van beklaagdes feiten vergrooten, in dier voege dat beklaagde, onrechtmatig van zijn post verwijderd zijnde en onbevoegdelijk een motorvoertuig besturende, niet alle voorzichtigheid en voorzorgen in acht heeft genomen, doch daarentegen onvoorzichtig is opgetreden;

dat beklaagdes plichtsverzaking hem, gezien de huidige tijdsomstandigheden van onrust en dreiging, naar 's Raads meening, ongeschikt maken om in den militairen dienst te blijven; dat in verband met de bijzondere zwaarte van de bijkomende straf van ontslag voor een officier, volstaan kan worden met een betrekkelijk lichte hoofdstraf;

dat termen aanwezig zijn, het ondergane voorarrest voor den duur van 10 dagen in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 23, 60, 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
27 van het Wetboek van Strafrecht,
185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt; .

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen:

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot: eene gevangenisstraf voor den duur van *twee maanden*. met bepaling dat het arrest bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf tot een totaal van tien dagen in mindering zal worden gebracht;

ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Fiat executie.

Op heden, den 23 April 1946 is door mij, Vice Admiraal, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Beschikking van 23 Augustus 1946 van den Commandant der Nederlandsche Troepen in Engeland,

Aansprakelijkheid van een onderofficier van dienst der Militaire Politie — die niet is commandant van de wacht — voor het houden van toezicht op arrestanten.

Voor het houden van dit toezicht was de compagnies-commandant verantwoordelijk, die dit deel van zijn taak niet mocht delegeren. Mondelinge opdrachten aan den onderofficier van dienst te dezen aanzien zijn niet gebleken.

Ook is niet gebleken dat de onderofficier van dienst het onderzoek van deze zaak opzettelijk of door schuld heeft bemoeilijkt.

Gebrekkige instructies te dezer zake aan den klager wmen oorzaak, dat diens vergrijp niet van zoodanig strafbaren aard werd geacht dat strafoplegging noodig was.

Klacht gegrond verklaard. Straf en strafreden vernietigd. 1)

DE COMMANDANT DER NEDERLANDSCHE TROEPEN IN ENGELAND,

Gezien het beklag van een sergeant, dienende bij de Provoost Compagnie der Militaire Politie te Londen, houdende den op 15 Juli 1946 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de straf van 9 dagen licht arrest met de strafreden:

„Als Commandant van de Wacht in het kazernement der Prov. Cy. van de Mil. Politie, als hoedanig hij het toezicht had over de arrestanten, op één dezer onvoldoende toezicht gehouden, waardoor deze in voorloopig arrest, te ondergaan als streng arrest, onder zijn toezicht gestelde militair, gedurende gestraftes wachtdienst een vrijheid genoot, welke onverenigbaar was met den aard van diens arrest;

„Daarenboven door niet onmiddellijk de volle waarheid te vertellen, althans gegevens, welke van belang konden zijn te verzwijgen, het onderzoek in deze zaak bemoeilijkt.”

hem op 12 Juli 1946 opgelegd door Kist, W., luitenant-kolonel der Koninklijke Maréchaussée, Deputy Provost Marschal;

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger en als getuigen den

1) Zie ook de beschikkingen op de blz. 99 en 102.

kapitein E. J. v. d. Essenburg, A.P.M. London Area en den korporaal Droog, G. C.;

Gezien de verhooren en verdere informatiën te dezen genomen;

Overwegende dat klager aanvoert, dat de omschrijving der strafreden is onjuist, immers hem qualificeert als Commandant van de Wacht in het kazernement van de Militaire Politie, als zoodanig belast met het toezicht over de arrestanten, hebbende klager daarentegen op den betrekkelijken dag nl. 9 Juli 1946, dienst gedaan als onderofficier van dienst, welke functie niet met zich zoude brengen eenig toezicht op arrestanten;

Overwegende hieromtrent:

dat aan klager dient te worden toegegeven, dat hij op 9 Juli 1946 slechts de functie heeft bekleed van onderofficier van dienst der Mil. Politie, London Area, welke dienst bij instructie, ongedateerd uitgegeven door den toenmaligen Commandant Prov. Cy. is vastgesteld;

dat het dienstig is — aan de hand van voormelde instructie — n2 te gaan of mogelijk de onderofficier van dienst is te beschouwen als Commandant van de Wacht;

dat evenwel noch de zorg welke gemelde instructie bij artikel 4 a en c van den officier van dienst verlangt, noch de contrôle welke hem bij artikel 5 en 7 incidenteel wordt opgedragen, dezen vermogen te bestempelen tot Commandant van de Wacht in het kazernement der Prov. Cy. van de Mil. Politie;

dat daarenboven destijds niet bestond eenige consigne of order, waarbij de Wachtcommandant Westbourne Street of de Wachtcommandant Sussex Gardens onder de bevelen werd geplaatst van den onderofficier van dienst;

dat evenmin bij eenige order de onderofficier van dienst is gelijk gesteld met den officier van het kazernepiket welke ingevolge het bepaalde bij de artikelen 15 a en b van het reglement op den inwendigen dienst der Kon. Landmacht, het bevel heeft over den Wachtcommandant;

Overwegende derhalve dat de qualificatie der op 9 Juli 1946 door klager bekleede functie als Commandant van de Wacht in het kazernement der Prov. Cy. van de M.P. is onjuist;

Overwegende dat vervolgens dient te worden nagegaan of klager zij het niet als Commandant van de Wacht, dan toch als onderofficier van dienst toezicht zou hebben gehad over de arrestanten;

Overwegende hieromtrent:

dat de instructie als vastgesteld voor den onderofficier van dienst geen bepaling bevat, waarbij eenig toezicht over arrestanten wordt opgedragen aan den onderofficier van dienst;

dat weliswaar artikel 1, eerste alinea, van deze instructie vermeldt:

„de dienstdoende sergeant is verantwoordelijk voor den goeden gang van zaken, en de wijze van dienstuitoefening door het personeel der M.P. in de Westbourne Street 2-4”;

doch dat een dergelijke omlijning van de verantwoordelijkheid en de wijze van dienstuitoefening in hare algemeenheid nimmer kan geacht worden betrekking te hebben op een specifiek onderwerp als toezicht op arrestanten;

dat daarenboven het bij artikel I, eerste alinea, bepaalde te minder normatief is te achten, aangezien uiteraard de eenige persoon

„verantwoordelijk voor den goeden gang van zaken en de wijze
„van dienstuitoefening door het personeel der M.P. in de West-
„bourne Street 2-4"

is de compagnies-commandant der Prov. Cy., wien het niet vrij staat de hem als zoodanig toekomende taak te delegeren aan een ander i.c. den onderofficier van dienst;

Overwegende dat niet is gebleken van eenige nadere mondelinge opdracht aan klager om toezicht uit te oefenen over arrestanten in het algemeen, noch in het bijzonder over een zich in voorloopig arrest — te ondergaan als streng arrest — bevindenden 1sten luitenant;

Overwegende derhalve dat de 1ste alinea van de strafreden, waartegen beklag, niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat klager in de tweede plaats zich bezwaard gevoelt over de laatste alinea van de strafreden, luidende:

„daarenboven door niet onmiddellijk de volle waarheid te ver-
„tellen, althans gegevens, welke van belang konden zijn, te ver-
„zwijgen, het onderzoek in deze zaak bemoeilijkt";

Overwegende hieromtrent:

dat niet is gebleken dat klager door het opzettelijk verzwijgen van hem bekende feiten, bewust de volle waarheid heeft willen verzwijgen;

dat, zooal klager gegevens, welke van belang konden zijn, heeft verzwegen en daardoor het onderzoek in deze zaak heeft bemoeilijkt, **hij** deswege alleen dan krijgstuchtelijk dient te worden gestraft, wanneer bij hem — dus doende — opzet, althans een hem toe te rekenen schuld heeft voorgezeten, het onderzoek te bemoeilijken, dan wel zijn(e) meerdere(n) de ware toedracht van het gebeurde te verheimelijken;

dat echter van een dergelijke opzet of schuld niet is gebleken;

Overwegende derhalve dat de 2e alinea der strafreden evenmin in stand kan blijven;

Overwegende dat klager bekend was met het feit dat de gearresteerde 1ste luitenant zich in gebouw Westbourne Street 2 bevond in voorloopig arrest, te ondergaan als streng arrest;

Overwegende dat is komen vast te staan, dat in feite een gebruik was ontstaan, krachtens hetwelk de onderofficier van dienst opdracht gaf tot het luchten van dien 1ste luitenant;

Overwegende dat klager als onderofficier van dienst op 9 Juli 1946 order heeft gegeven aan korporaal Droog om dien luitenant te luchten, — welke order echter door hare vaagheid oorzaak is

geweest dat de arrestant in ongewenscht contact met de buitenwereld is kunnen treden;

Overwegende dat van klager, dienende als sergeant bij de M.P., voldoende begrip omtrent de beteekenis van voorloopig arrest mag worden verlangd, om hem te verwijten de onverantwoordelijke wijze waarop hij naliet het luchten van meerbedoelden luitenant, waartoe hij had opdracht gegeven aan den korporaal Droog, in een behoorlijk omlinjnde order uit te geven;

Overwegende dat echter dit — klager's — optreden, hoewel afkeurenswaard, als een niet onverklaarbaar gevolg moet worden gezien van het nalaten door klagers meerderen om ter zake van de bewaking en het luchten van dien luitenant eenige duidelijke instructie of algemeene richtlijn uit te vaardigen;

Overwegende dat in het licht hiervan het door klager begane vergrijp niet van dermate strafbaren aard kan worden geoordeeld, dat krijgstuuchtelijke bestraffing deswege schijnt te zijn verantwoord;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Doet teniet de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden, met last dat de vermelding ervan in de straflijst van den gestrafte onleesbaar zal worden gemaakt onder verwijzing naar deze beschikking;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan den Minister van Oorlog en zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

Commandant der Nederlandsche
Troepen in Engeland,

D. VAN VOORST EVEKINK

Generaal-Majoor

van den Generalen Staf.

Beschikking van 28 Augustus 1946 van den Commandant der Nederlandsche Troepen in Engeland.

Een. compagties-commandant gestraft wegens het geven van onvoldoende leiding aan en het uitoefenen van onvoldoende contrôle op zijn compagnie, ten gevolge waarvan een in (streng) arrest zijnd officier te veel vrijheid van beweging verkreeg.

Klacht over de te dexter zake opgelegde straf gedeeltelijk gegrond verklaard. Straf gehandhaafd doch strafreden gewijzigd.¹⁾

DE COMMANDANT DER NEDERLANDSCHE TROEPEN IN ENGELAND.

Gezien het beklag van een kapitein, thans dienende bij de Wacht-

¹⁾ Zie de beschikkingen op de blz. 96 en 102.

Compagnie der Militaire Politie te Wolverhampton, houdende den op **15 Juli 1946** kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de straf van **6** dagen licht arrest met de strafreden:

„Als commandant van de Provoost Compagnie Militaire Politie „in het Vereenigd Koninkrijk onvoldoende leiding gegeven aan en „onvoldoende contrôle uitgeoefend over officieren en lager personeel „van de compagnie, waardoor een met voorloopig arrest, te onder- „gaan als streng arrest, onder zijn bewaking gestelde officier zoo- „veel vrijheid van beweging mogelijk werd, dat hij de gelegenheid „kon nemen met derden in contact te treden, daardoor de redenen „welke tot de inarreststelling hadden geleid, miskennende.

„Een en ander onder voor hem, gestrafte, door de omstandigheden „en mogelijkheden van afzondering van den verdachten officier, „verzachtende omstandigheden.”,

hem op **11 Juli 1946** opgelegd door Eist, W., Luit.-Kolonel der Kon. Marechaussee, Deputy Provost Marshal;

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger en als getuigen den kapitein E. J. van den Essenburg, A.P.M. London Area, den sergeant der M.P. W. en den korporaal der M.P. G. C. Droog;

Gezien de verhooren en verdere informatiën te dezen genomen;

Overwegende, dat klager als commandant der Prov. Cy. der M.P. London Area, behoudens de periode van 15 tot **23 Juni 1946**, belast is geweest met de bewaking van een zich in voorloopig arrest — te ondergaan als streng arrest — bevindenden luitenant;

Overwegende dat klager erkent dat genoemde arrestant in feite een vrijheid genoot onvereinigbaar met den aard van het dezen opgelegde voorloopig arrest, doch te zijner verdediging aanvoert:

1) dat tijdens klagers afwezigheid van **15 tot 23 Juni 1946** door den ten Luitenant, waarnemend commandant der Prov. Cy. der M.P. te Londen, maatregelen zijn getroffen ter voorziening in de bewaking en het luchten van een gearresteerden luitenant;

2) dat de personeelssterkte van genoemde Prov. Cy. te gering was, dan dat afdoende maatregelen konden worden getroffen voor een voortdurende bewaking van gemelden arrestant;

3) dat ten aanzien van een zich in voorloopig arrest — te ondergaan als streng arrest — bevindenden *officier* een streng bewakingsregime zooal mogelijk, dan toch niet wettiglijk geoorloofd zou zijn;

Overwegende hieromtrent,

ad 1um dat vast staat dat de gearresteerde lt. op **13 Juni 1946** ter bewaking en ter insluiting is overgegeven aan den commandant Prov. Cy.;

dat aan klager periodiek verlof was verleend over de periode van **15 tot 23 Juni**, en hij mitsdien gerechtigd was zich in den namiddag van **14 Juni 1946** op reis te begeven;

dat klager wel heeft beweerd, dat hij op **13 Juni** op het punt stond om met verlof te gaan, doch dat deze mededeeling is onjuist,

aangezien hij eerst in den middag van 14 Juni 1946 met verlof is vertrokken;

dat klager derhalve op 13 Juni de bewaking en het luchten van dien It. zelve had kunnen en behooren te regelen;

dat in allen gevalle is gebleken, dat klager, na terugkeer van zijn verlof, heeft nagelaten de door den plaatsvervangend commandant Prov. Cy. met betrekking tot dien It. genomen maatregelen te toetsen aan de eischen voortvloeiende uit het aan dezen opgelegde voorloopig arrest;

Overwegende dat klager door de regeling als vastgesteld door den plaatsvervangend commandant Prov. Cg. te aanvaarden, althans te handhaven, daarmede de verantwoordelijkheid voor deze regeling op zich heeft genomen;

Overwegende dat genoemde regeling, naar blijkt uit de verklaringen van klager en getuigen, een hoogst onvolledige is geweest voor wat de bewaking van den gearresteerden It. betreft en ten aanzien van het luchten van den arrestant in het geheel geen richtlijnen of algemeene bepaling bevat;

Overwegende dat klagers verweer ten deze derhalve dient te worden verworpen;

ad 2um dat mede uit de verklaringen van den als getuige gehoorde kapitein Van den Essenburg is gebleken dat de personeelssterkte van de Prov. Cy. inderdaad niet toeliet in het onderhavige geval een afdoende bewaking van den arrestant te waarborgen;

dat evenwel de wijze waarop is nagelaten het luchten van den arrestant te regelen niet kan worden teruggevoerd op eenig personeelstekort bij de Prov. Cy., en klager op dit punt derhalve in gebreke is gebleven;

Overwegende dat klagers verweer als hierboven ad 2um vermeld, mitsdien gedeeltelijk is gegrond;

ad 3um Overwegende dat klagers opvatting als hierboven onder 3° gesteld in de terzake geldende wettelijke bepalingen geen steun vindt;

Overwegende derhalve, dat de verantwoordelijke meerdere i.c. de commandant Prov. Cy. bij ieder voorkomend geval zich opnieuw dient te bezinnen omtrent de wijze waarop in de bewaking van een in voorloopig arrest bevindenden officier dient te worden voorzien;

Overwegende mitsdien dat klagers verweer ten deze als ongegrond dient te worden verworpen;

Overwegende dat klager terecht is gestraft, doch dat de aard van zijn tekortkomingen in de strafreden niet geheel juist is omschreven;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht; Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit gedeelte gegrond;

Handhaaft de opgelegde *straf*;

Wijzig de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Onvoldoende maatregelen getroffen om te voorkomen, dat een „onder zijn beheer gesteld voorloopig arrestant (officier) tijdens „het luchten in ongeoorloofd contact met de buitenwereld kon „treden“;

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. inroept — de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke — welke onleesbaar moet worden gemaakt — in de straflijst van den gestrafte zal worden ingeschreven; dat hij — Generaal-Majoor Van Voorst Evekink, D., Commandant der Nederlandsche Troepen in Engeland — als strafoplegger in die straflijst zal worden genoemd, de toevoeging „na beklag“ zal worden gesteld en dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan den Minister van Oorlog en zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

Commandant der Nederlandsche
Troepen in Engeland,
D. VAN VOORST EVEKINK
Generaal-Majoor
van den Generalen Staf.

Beschikking van 18 September 1946 van den Commandant der Nederlandsche Troepen in Engeland.

Beklag over eene disciplinaire straf, opgelegd wegens het toonen van onvoldoende beleid bij het uitoefenen en doen uitoefenen van toezicht over een zich in voorloopig (streng) arrest bevindenden officier, zoodat het arrest feitelijk illusoir werd.

Straf gehandhaafd doch strafreden gewijzigd omdat niet bleek, dat de gestrafte wvd. compagnies-commandant was.

Klacht ongegrond verklaard.¹⁾

DE COMMANDANT DER NEDERLANDSCHE TROEPEN IN ENGELAND;

Gezien het beklag van een 1ste Luitenant, thans dienende bij de Provoost Compagnie der Militaire Politie 1ste Divisie te Amersfoort, houdende den op 15 Juli 1946 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de straf van 4 dagen licht arrest met de strafreden:

„Als officier, ingedeeld bij de Provoost Compagnie Militaire „Politie, onvoldoende beleid getoond bij het uitoefenen en doen uitoefenen van toezicht over een officier, die voorloopig arrest, te „ondergaan als streng arrest, onderging, en waarvan dit toezicht „gedeeltelijk aan hem, gestrafte, was opgedragen, zulks onder de

¹⁾ Zie ook de beschikkingen blz. 96 en 99.

„voor hem verzachtende omstandigheden, dat aan hem, gestrafte, „zelf onvoldoende leiding werd gegeven", hem op 11 Juli 1946 opgelegd door Kist, W., luitenant-kolonel der Koninklijke Marechaussee, Deputy Provost Marshal;

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger en als getuigen den kapitein E. J. v. d. Essenburg, A.P.M. London Area, den kapitein A., destijds Commandant der Prov. Cy., den sergeant der Mil. Politie W. en den korporaal der M.P., G. C. Droog;

Gezien de verhooren en verdere informatiën te dezen genomen;

Overwegende dat klager, van 15 Juni tot 25 Juni 1946 is opgetreden als waarnemend Commandant Prov. Cy. der M.P., London Area, en als zoodanig gedurende die periode was belast met het toezicht op — en de bewaking van — een zich in Westbourne Street in voorloopig arrest, te ondergaan als streng arrest, bevindenden 1ste luitenant;

Overwegende dat klager in de hierboven omschreven hoedanigheid, zulks in overeenstemming met de hem door den APM London Area. kapitein v. d. Essenburg, gegeven aanwijzingen, op 13 Juni 1946 een instructie heeft uitgevaardigd ter voorziening in de bewaking van dien officier;

Overwegende dat klager tevens heeft medegedeeld dat ook voor het luchten van dien officier door hem een regeling is getroffen;

Overwegende dat indien al de incidenteele en willekeurige wijze waarop in het luchten van den betreffenden arrestant door klager blijkt te zijn voorzien, ware te beschouwen als een regeling voor het luchten van dien officier, deze regeling in strijd was met de uitdrukkelijke opdracht door den APM aan klager gegeven, houdende dat die lt. slechts mocht worden gelucht door een officier;

Overwegende dat klager weliswaar aanvoert, dat de APM zich bij de wijze waarop het luchten feitelijk plaats vond heeft neergelegd, doch dat deze — klager's — bewering niet door de feiten wordt gedekt en bovendien door den getuige kapitein v. d. Essenburg als zijnde onwaar wordt bestreden;

Overwegende dat het is komen vast te staan dat de in arrest zijnde lt. in feite een vrijheid genoot onvereinigbaar met den aard van het voorloopig arrest hem opgelegd in den vorm van streng arrest;

Overwegende dat klager wel mededeelt dat het hem bekend is, dat voorloopig arrest ten doel heeft te voorkomen dat de arrestant, door contact met de buitenwereld, de gelegenheid heeft bestaand bewijsmateriaal te vernietigen, en aldus het tegen hem loopende onderzoek te belemmeren;

Overwegende dat, in verband met het in voorgaande alinea gelineerde, hoogst bevreemdend is klager's bewering, dat hij niet kan inzien waaroni de gearresteerde lt. diens bureau niet mocht bezoeken, waarbij klager zich beroept op de omstandigheid dat hem nimmer is medegedeeld de aard van het aan dien lt. ten laste gelegde feit;

Overwegende dat de omstandigheid dat klager noch bekend was met den aard van het aan dien lt. ten laste gelegde feit, noch met de motieven die tot diens voorloopige inarreststelling hebben gevoerd, integendeel redenen hadden moeten zijn voor klager om de bewaking en het luchten van den onder zijn toezicht gestelden voorloopigen arrestant met de meeste nauwgezetheid te regelen;

Overegende dat klager zich voorts te zijner verontschuldiging beroept op een mededeeling, hem gedaan door den sergeant-majoor der M.P. Van Rijswijk, I., dat „de lt. nog steeds vast zat, omdat „er een bevelsverhoudingsverschil was tusschen zijn Mederlandschen „en zijn Engelschen commandant, maar dat de zaak al rond was en „dat die lt. hier dus feitelijk het slachtoffer van was”;

Overwegende dat deze mededeeling hem door een mindere gedaan, klager allerminst vermag te ontheffen van zijn verantwoordelijkheid als wnd. commandant Prov. Cy., als zoodanig belast met de bewaking van den aan zijn zorgen toevertrouwd en lt.;

Overwegende dat tenslotte klager zegt, dat allerlei omstandigheden bij hem sterk den indruk hebben gewekt, „dat de tegen den „gearresteerden lt. aanwezige bezwaren nu niet zoo heel erg groot „waren, zoodat geen bezwaren bestonden om hem met eenige égards „te behandelen”;

Overwegende hieromtrent, dat het klager schijnt te ontgaan dat het allerminst op zijn weg ligt om — zonder daartoe bevel te hebben ontvangen — op eigen initiatief, i.c. door het nalaten de noodige maatregelen te treffen — een voorloopig arrest feitelijk illusoir te maken;

Overwegende dat is komen vast te staan dat klager als wnd. commandant van de Prov. Cy. London Area is te kort geschoten in de van hem te verlangen plichtsbetrachting;

Overwegende dat in de omschrijving van de strafreden onvoldoende uitkomt dat klager heeft gefaald in zijn beleid als wnd. Compagnies Commandant en dezelve derhalve op dit punt wijziging behoeft:

Overwegende voor wat betreft de aan klager opgelegde straf, dat deze in overeenstemming is met den ernst van klager's tekortschieten;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht; Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit *ongegron*d;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van den klager — zoodat deze komt te luiden:

„Als waarnemend commandant van de Provoost Compagnie der „Militaire Politie onvoldoende maatregelen getroffen ter voor- „ziening in het toezicht op een onder zijn beheer gestelden voor- „loopig arrestant (officier)”;

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het

H.M.G. inroept — de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke — welke onleesbaar moet worden gemaakt — in de straflijst van den gestrafte zal worden ingeschreven, dat hij — Generaal-Majoor Van Voorst Evekink, D., Commandant der Nederlandsche Troepen in Engeland — als strafoplegger in die straflijst zal worden genoemd, de toevoeging „na beklag" zal worden gesteld en dat als datum van strafoplegging de datum van deze beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan den Minister van Oorlog en zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

Commandant der Nederlandsche
Troepen in Engeland,
D. VAN VOORST EVEKINK
Generaal-Majoor
van den Generalen Staf.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Dispositie van 22 December 1942.

President: Kap. luit. t. zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kap. luit. t. zee J. J. M. Sterkenburg. luit? t. zee 1e kl.
G. B. Fortuyn (plv.), K. G. Tiel (plv.) en Off. v. Adm. 2e kl.
C. P. v. d. Berg.

Fiscaal: Officier v. Adm. 2e kl. W. H. Vermeer.

Voorwaardelijke veroordeeling.

Een proces-verbaal van beteekening der kennisgeving ex artikel 14e Wb. v. Str. is ten processe niet aanwezig. Nu echter het vonnis is uitgesproken op 19 Augustus 1941, loopt de bij dat vonnis gestelde proeftijd van twee jaren van 19 Augustus 1941 tot 19 Augustus 1943, of later, zoodat de op 5 en 6 Juli 1942 gepleegde misdrijven, waaraan veroordeelde strafbaar is verklaard, zeer zeker binnen dien proeftijd vallen.

De rechter, die de gedeeltelijk voorwaardelijke veroordeeling oplegde, heeft nagelaten daarbij bijzondere voorwaarden te stellen en opdracht te geven tot het verleenen van hulp en steun (artikel 14d Wb. v. Str.), hetgeen voor veroordeelde nadeelig kan zijn geweest. In verband daarmee wordt volstaan met eene waarschuwing (in den vollen Zeekrijgsraad door den President toegediend) en verlenging van den proeftijd.

Dispositie

van den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten, genomen inzake de vordering van den Fiscaal bij dezen Zeekrijgsraad tot

tenuitvoerlegging van de aan den dienstplichtigen soldaat K. F. bij vonnis van den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton opgelegde voorwaardelijke gevangenisstraf.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

Overwegende dat K. F., dienstplichtig soldaat, oud 23 jaren, geboren te Smilde en thans dienende bij het Korps „Insulinde” van het IIIe detachement Overzee van de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene”, bij vonnis van den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton van den 19en Augustus 1941, terzake van „Diefstal” is veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van *zes maanden*, met bepaling evenwel dat van deze straf een gedeelte van vier maanden niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad te Velde later anders mocht gelasten op grond van het feit, dat beklaagde *zich* voor het einde van een proeftijd, hierbij te stellen op twee jaar, heeft schuldig gemaakt aan eenig strafbaar feit of als militair aan eenig krijgstuuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, en voorts met de bepaling dat van het te ondergane gedeelte van deze gevangenisstraf van den in voorloopig arrest doorgebrachten tijd een maand in mindering zal worden gebracht;

Overwegende, dat een proces-verbaal van beteekening der kennisgeving, bedoeld in artikel 14e van het Wetboek van Strafrecht, niet ten processe aanwezig is, zoodat niet met juistheid valt uit te maken, wanneer de hooger genoemde proeftijd van twee jaren is ingegaan;

dat echter deze beteekening, op grond van genoemd artikel 14e, dient te geschieden „ten spoedigste nadat die uitspraak onherroepelijk is geworden”;

dal blijkens het ten processe aanwezige authentieke extract uit hooger aangehaald vonnis, deze uitspraak op 19 Augustus 1941 onherroepelijk is gewoorden, zoodat de bedoelde beteekening niet eerder dan op 19 Augustus 1941 kan zijn geschied, weshalve de bij dat vonnis bepaalde proeftijd loopt van 19 Augustus 1941 tot 19 Augustus 1943, of later;

Overwegende dat de veroordeelde, blijkens het ten processe aanwezige authentieke extract uit het vonnis van den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van den 17en November 1942, welk vonnis op grond van het op den 23en November 1942 door den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten (wnd.) verleende fiat *executie* op laatstgenoemden datum onherroepelijk is geworden, strafbaar is verklaard aan de misdrijven:

„Feitelijke insubordinatie in *tijd* van oorlog, eenig *lichamelijk* „letsel ten *gevolge* hebbende”;

en

„Als militair *opzettelijk* een meerdere in diens tegenwoordigheid „*mondeling* met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”;

en terzake is veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van **drie maanden**;

dat — blijkens ditzelfde extract-vonnis — deze misdrijven respectievelijk zijn begaan op 5 Juli 1942 en op 6 Juli 1942, derhalve zeer zeker binnen hoogerbedoelden proeftijd;

Overwegende dat de veroordeelde zich heeft schuldig gemaakt aan twee strafbare feiten en zich dus niet heeft gehouden aan de hem bij aangehaald vonnis van den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton gestelde algemeene voorwaarde;

Overwegende dat blijkens het ten processe aanwezige schrijven van den Commandant van den veroordeelde, den Commandant van het Korps Insulinde van het IIIe Detachement Overzee van de Koninklijke Brigade „Prinses Irene" van den 30en November 1942, No. P/76/C, door dezen Commandant is beslist dat de kennisgeving, bedoeld in artikel 14f van het Wetboek van Strafrecht, zal geschieden;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten is de Krijgsraad, waarvoor de veroordeelde thans in eerste instantie zou behooren terecht te staan, zoodat deze Raad op grond van artikel 17 van het Wetboek van Militair Strafrecht bevoegd is, van deze vordering kennis te nemen;

Overwegende dat door den veroordeelde bij monde van zijn Raadsman aan den Raad nader is opgegeven:

dat den veroordeelde bij het vonnis van den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton geen hulp of steun is toegewezen;

dat dientengevolge door zijn raadsman op eigen initiatief bijzondere aandacht aan den veroordeelde is besteed, wat goed heeft gewerkt; dat dit toezicht na het vertrek naar de tropen niet langer uitvoerbaar was, hoewel de veroordeelde juist toen aan hulp en steun behoefte had; dat hij bij een anderen gang van zaken wellicht niet tot zijn misdrijf van insubordinatie en bedreiging zou zijn gekomen;

Overwegende dienaangaande:

dat krachtens art. 14a van het Wetboek van Strafrecht den soldaat K. F. bij zijn gedeeltelijk voorwaardelijke veroordeeling door den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton bijzondere voorwaarden gesteld hadden moeten worden, terwijl opdracht tot het verlenen van hulp en steun, als bedoeld in art. 14d van genoemd Wetboek had moeten worden gegeven; dat uit het aanwezige authentieke extract-vonnis niet blijkt, dat zulks is geschied, terwijl uit de verklaring van den Raadsman als boven vermeld, moet worden aangenomen, dat één en ander inderdaad achterwege is gebleven;

dat den Raad niet bekend is welke overwegingen den Krijgsraad te Velde daartoe hebben geleid; dat het ontbreken van één en ander met name van de verleening van hulp en steun, voor dezen beklagde nadeelig kan zijn geweest;

dat de Raad den soldaat K. F. op 17 November 1942 heeft veroordeeld tot een naar verhouding zeer lichte straf op grond van zijn persoonlijkheid en andere belangrijke overwegingen, die nog onver-

minderd gelden; dat in verband hiermede en met het feit, dat de veroordeelde de hem destijds toekomende hulp en steun niet, althans niet volledig heeft genoten, het den Raad niet noodzakelijk voorkomt het niet ondergane gedeelte van de, aan den veroordeelde bij vonnis van voornoemden Krijgsraad te Velde opgelegde, gevangenisstraf ten uitvoer te doen leggen;

dat in deze een waarschuwing op haar plaats wordt geacht, ten-einde den veroordeelde in te scherpen, dat hij bij een volgend misdrijf alle aanspraak op clementie zal hebben verspeeld; dat in dit geval een nadere omschrijving van de bijzondere voorwaarden, welke den veroordeelde tijdens zijn proeftijd dienen te worden opgelegd, achterwege kan blijven, aangezien de veroordeelde als militair rechtens reeds verplicht is te voldoen aan alle eischen die de Baad hem deswege wenscht te stellen; dat aldus onder bijzondere voorwaarden, het gedrag van den veroordeelde betreffende, dienen te worden verstaan al zijn militaire verplichtingen; dat het den Raad echter noodzakelijk voorkomt een bijzondere ambtenaar aan te wijzen, als bedoeld in art. 14d van het Wetboek van Strafrecht, met de opdracht den veroordeelde ter zake van de naleving dier voorwaarden, hulp en steun te verlenen; dat de veroordeelde alsnog bewijs van goeden wil behoort te geven gedurende een periode van langen duur; dat er alzoo termen aanwezig zijn om zijn proeftijd te verlengen;

Gezien de artikelen 14a, b, d, e, f, g, i, j, k, van het Wetboek van Strafrecht,

13, 15, 17, 18, 20, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Beveelt dat de aan den veroordeelde bij aangehaald vonnis van den Krijgsraad te Velde te Wolverhampton gestelde proeftijd wordt verlengd, zoodat deze komt te eindigen op 19 Augustus 1944;

Draagt den Reserve-1sten-Luitenant der Artillerie C. W. Ritter op, den veroordeelde terzake van de naleving der voorwaarden hulp en steun te verlenen;

Bepaalt dat aan den veroordeelde eene waarschuwing zal worden toegediend en dat deze in den vollen Krijgsraad zal geschieden door den President.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 11 December 1942.

President: Kap. Luit. t. Zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kap. Luit. t. Zee J. J. M. Sterkenburg, luit^s, t. zee 1a kl.

G. B. Fortuyn (plv.), K. G. Tiel (plv.) en Off. v. Adm. 2e kl.

C. P. van den Berg.

Fiscaal: Officier v. Adm. 2e kl. W. R. Vermeer.

Raadsm. Luit. t. zee 1e kl. P. A. de Boer.

Voorwaardelijke veroordeeling.

Terzake van de opgelegde, gedeeltelijk voorwaardelijke, gevange-

nisstraf overweegt de Krijgsraad dat een omschrijving van de bijzondere voorwaarden achterwege kan blijven, aangezien beklaagde als militair rechtens reeds verplicht is te voldoen aart alle eischen welke de Raad hem deswege zou wenschen te stellen. Evenmin behoeft opdracht te worden gegeven tot het verleenen van hulp en steun, daar moet worden aangenomen, dat zoodanige bijstand hem door of vanwege zijn commandant zal worden.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen T., oud 23 jaren, geboren te Scheveningen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van HMs. „Jacob van Heemskerck” als matroos der 2e klasse-zeemilicien, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 25en Augustus 1942 No. Int. 8/4/7;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 29en November 1942, No. Int. 8/12/5, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, toen hij als matroos 2e klasse zee-milicien diende aan boord van HMs. „Jacob van Heemskerck” te „Kaapstad:

„I. in den avond van den 3en Juni 1942 heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het bevel om mede te gaan naar boord van genoemden bodem, hem, in verband met zijn ongepast optreden, gegeven door den Sergeant der Mariniers H. C. Maan, hebbende hij het misdrijf gepleegd gezamenlijk met den matroos 2e klasse-zeemilicien R.;

„II. zich in den avond van den 4en Juni 1942 toen hij voorloopig licht arrest onderging en op grond daarvan niet mocht passagieren, gezamenlijk en tengevolge van samenspanning met den matroos 2e klasse-zeemilicien R. opzettelijk ongeoorloofd naar den wal heeft begeven, zijnde hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning afwezig gebleven, totdat hij zich in den nacht van 13 op 14 Juni 1942, gezamenlijk met voornoemden R., te Kaapstad aan boord van zijn schip heeft teruggemeld”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 29en November 1942, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 11en December 1942, des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepotschip „Plancius”, te verschijnen:

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

I. Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, gepleegd door twee personen gezamenlijk;

II. Desertie in tijd van oorlog, gepleegd door twee personen gezamenlijk en tengevolge van samenspanning, hebbende de schuldige zich in het buitenland verwijderd,

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van negentig dagen, hem plaatse in eene strafklasse voor den tijd van drie maanden, hem verlage tot den stand van matroos der 3e klasse-zeemilicien;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de Luitenant ter zee der 1e klasse P. A. de Boer aan den beklagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat de beklagde, gedurende de behandeling van zijne zaak verbleven in arrest zonder waarneming van dienst en mitsdien gedetineerde, op 1 Maart 1939 als matroos 3e klasse-zeemilicien is opgekomen in werkelijken dienst en thans nog als matroos 2e klasse-zeemilicien bij de Koninklijke Marine dient;

Overwegende aangaande het den beklagde onder aanhef en I ten laste gelegde:

dat beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij in den avond van den 3en Juni 1942, toen hij als matroos 2e klasse-zeemilicien diende aan boord van HMs. „Jacob van Heems-„kerck” samen met zijn vriend, den matroos 2e klasse-zeemilicien R. heeft gepassagierd te Kaapstad; dat zij zich ten omstreeks 22.30 uur in het station te Kaapstad bevonden en daar twee man van een patrouille van genoemden bodem zijn tegengekomen; dat hij zich toen op laatdunkende wijze tegenover deze matrozen heeft uitgelaten over het feit, dat hij naar zijne meening niet op tijd verlof zou krijgen en hiervan zou worden uitgesloten; dat zij, uit het station komende, de patrouille zelf onder bevel van den sergeant der mariniers H. C. Maan tegenkwamen; dat zij door dezen sergeant werden aangehouden, omdat zij den militairen groet niet brachten en hij toen zijn grieven over zijn verlof naar voren gebracht heeft; dat hij daarbij niet steeds gepaste uitdrukkingen gebezigd heeft, dat het ook wel mogelijk is, dat hij toen in een onverschillige houding met de handen in de zakken heeft staan praten; dat zij beiden van den sergeant de order hebben gekregen, mede te gaan naar boord; dat zij dit beiden hebben geweigerd door te zeggen, dat zij eerst een stukje gingen eten; dat de sergeant zeide dat zij — R. en hij, beklagde — er den volgenden dag wel meer van zouden hooren; dat zij zich hebben verwijderd en dienzelfden avond naar hun schip zijn teruggekeerd;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een proces-verbaal van voorloopig onderzoek, op den 4en Juni 1942, opgemaakt door eene

op last van den Commandant van HMs. „Jacob van Heemskerck” benoemde commissie van voorloopig onderzoek, bestaande uit den luitenant ter zee der 2e klasse P. W. C. de Vos en den luitenant ter zee der 3e klasse G. Zeiler, in welk proces-verbaal o.m. voorkomt:

a. eene voor die commissie afgelegde verklaring van den sergeant der mariniers H. C. Maan, o.m. inhoudende:

dat hij ten omstreeks 22.30 uur op den 3en Juni 1942. met de onder zijn bevel staande patrouille van vier man, te Kaapstad, de matrozen 2e klasse-zeemilicien R. en T. uit het station zag komen; dat beiden met de handen in de zakken liepen en dat beiden laatdunkende opmerkingen maakten, in den zin van „O, dat rotzootje „van ons” en „Daar heb je de marine van ons”; dat hij, toen beide matrozen wilden passeeren, waarbij zij de handen in de zakken hielden, den voorste, T., heeft gezegd de handen uit de zakken te halen en den militairen groet te brengen; dat T. antwoordde dat hij dat niet meer kon, dat hij de marine niet meer erkende en dat hij er niets meer mee te maken wilde hebben; dat hij hierbij uitdrukkingen als „klerepartij” en „rotzooi” alsmede vloeken bezigde; dat R. er zich toe bepaalde, T. telkens gelijk te geven; dat R. nog sprak over de door hem verworven medaille, zeggende dat ze die morgen wel terug konden krijgen; dat hij eerst beiden en daarna ieder hunner afzonderlijk opdracht heeft gegeven, mee te gaan naar boord; dat zij echter weigerend antwoordden, opgevend dat zij eerst een stukje zouden gaan eten en daarna wel naar boord zouden gaan; dat zij zich vervolgens hebben verwijderd;

b. eene voor die commissie afgelegde verklaring van den matroos der 1e klasse G. P. Laagland Winder, o.m. inhoudende:

dat hij ten omstreeks 22.30 uur in den avond van den 3en Juni 1942. toen hii deel uitmaakte van een aatrouille onder bevel van den sergeant der mariniers Maan, nabij een zijingang van het station te Kaapstad de matrozen R. en T. is tegengekomen; dat hij een hunner een laatdunkende opmerking over de Marine heeft hooren maken; dat beiden met de handen in de zakken liepen en, zonder den militairen groet te brengen, de patrouille wilden passeeren; dat de sergeant eerst T. heeft aangehouden en hem heeft gevraagd, waarom hij den militairen groet niet bracht, waarop deze antwoordde dat hij dat niet meer kon; dat de sergeant daarop gelijke vraag stelde aan R., die bezwaren maakte, dat hij door den sergeant met „jij” werd aangesproken; dat vervolgens R. en T. bezwaren naar voren brachten over de verlofregeling, waarbij zij opmerkten dat als de Marine hun geen verlof gaf, zij de Marine niet meer wilden groeten en er ook niets meer mee te maken wilden hebben; dat R. nog sprak over zijn onderscheiding, zeggende dat hij die den volgende dag wel terug zou komen brengen; dat de sergeant beiden toen opdracht heeft gegeven, mee te gaan naar boord; dat beiden daarop geantwoord hebben dat zij eerst nog een stukje gingen eten; dat R. en T. zich vervolgens hebben verwijzend;

Overwegende aangaande het den beklagde onder aanhef en II ten laste gelegde:

dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij, bij zijn terugkeer aan boord na het sub I" omschreven feit, in voorloopig licht arrest is gesteld, evenals de matroos 2e klasse-zeemilicien R.; dat R. en hij toen hun kans op verlof heelemaal zagen voorbijgaan en dat zij in den namiddag van 4 Juni 1942 hebben afgesproken om zich, zoodra de gelegenheid hiertoe zou bestaan, gezamenlijk van boord te verwijderen; dat hij dien avond na het avondappel, onder het voorwendsel naar de W.C. aan den wal te gaan, zich ongeoorloofd van het werfterrein te Kaapstad, waar HMs. „Jacob van Heemskerck" toen lag, heeft verwijderd; dat zij afgesproken hadden dat R. iets later zou komen, hetgeen ook geschied is: dat zij zich gezamenlijk verder verwijderd hebben; dat zij de volgende dagen vrijwel steeds in elkanders gezelschap zich te Kaapstad hebben opgehouden; dat hij niet van plan was, zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij uitsluitend weggelopen is, omdat hij geen verlof kon krijgen; dat hij voornemens was zich terug te melden zoodra zijn geld op zou zijn; dat zij zich in den nacht van 13 op 14 Juni 1942 naar hun schip, toen nog liggende te Kaapstad, hebben begeven en zich aldaar vrijwillig hebben aangemeld; dat hij toen in voorloopig verzwaaard arrest is gesteld, waarin hij gedurende 14 dagen is verbleven, waarna zijn arrest is veranderd in licht arrest; dat hij op 24 October 1942 te Colombo in het Marineprovoosthuis in arrest zonder waarneming van dienst is gesteld, in welk arrest hij zich thans nog bevindt;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

a. een extract-scheepsjournaal van HMs. „Jacob van Heemskerck", o.m. inhoudende:

onder: „H.W. en D.W. van Vrijdag 5 Juni 1942": „Mankeert sedert 20.00/4 de voorl. licht arrestant T., matr. 2e kl. z.m.";

en onder: „Reewacht van Maandag 8 Juni 1942": „20.00 voeren af als deserteur den sedert 20.00/4 mankeerenden matroos der 2e „klasse z.m. T.";

b. een extract-scheepsjournaal van HMs. „Jacob van Heemskerck", o.m. inhoudende:

onder: „H.W. en D.W. van Zondag 14 Juni 1942": „01.40 meldt zich terug aan boord de als deserteur afgevoerde matroos 2e klasse „z.m. T.";

Overwegende dat door de opgaven van den beklagde en de ten processe aanwezige bewijsmiddelen, wat het sub I" ten laste gelegde betreft het proces-verbaal van voorloopig onderzoek en wat het sub II° ten laste gelegde betreft twee extracten-scheepsjournaal, deze bewijsmiddelen telkens in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem ten laste is gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

I. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog, gepleegd „door twee personen gezamenlijk”;

II. „Desertie in tijd van oorlog, gepleegd door twee personen „gezamenlijk en tengevolge van samenspanning, hebbende de schul- „dige zich in het buitenland verwijderd”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

Post alia:

dat het optreden van beklagde tegenover den commandant van de patrouille, den sergeant der mariniers H. C. Maan, een ernstig krijgstuchtelijk vergriep oplevert; dat tusschen dit vergriep en het daarop gevolgde misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid samenhang en verband bestaat, zoodat de Krijgsraad hiervan, op grond van artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht, gelijktijdig kennis behoort te nemen en bij de bepaling van de straf het krijgstuchtelijk vergriep in aanmerking dient te brengen;

dat de Fiscaal naast gevangenisstraf de bijkomende straf van plaatsing in eene strafklasse heeft geëischt vanwege haar militair-opvoedende waarde; dat echter, behalve in het onderhavige geval, niet is gebleken, dat beklagdes militaire begrippen veel te wenschen overlaten en het naar 's Raads oordeel psychologisch onjuist is dezen visschersjongen, die uit hoofde van zijn beroep dikwijls contact en wellicht wrijving met Engelschen heeft gehad, eenigen tijd onder gestrenge tucht te stellen in een Britsch detentiekamp; dat hem anderzijds de kans dient te worden gegeven zich te rehabiliteeren en daartoe een gedeeltelijk voorwaardelijke straf op haar plaats wordt geacht, waartegen het militair belang in dit geval zich niet verzet; dat beklagde zich echter door zijn daden niet waardig getoond heeft den stand van matroos 2e klasse z.m. te bezitten en dientengevolge verlaagd dient te worden tot den stand van matroos der 8e klasse z.m.;

dat in dit geval een nadere omschrijving van de bijzondere voorwaarden, welke den beklagde tijdens zijn proeftijd dienen te worden opgelegd, achterwege kan blijven, aangezien beklagde als militair rechteens reeds verplicht is te voldoen aan alle eischen, die de Raad hem deswege wenscht te stellen, terwijl evenmin opdracht behoeft te worden gegeven tot het verleen van hulp en steun, daar moet worden aangenomen, dat zoodanige bijstand hem door of vanwege zijn commandant zal worden en afzonderlijke aanwijzing van dien commandeerenden officier voor bedoelde taak overbodig wordt geacht;

Overwegende dat beklagde v/m 14 Juni 1942 t/m 27 Juni 1942 en van 24 October 1942 af tot den datum van het wijzen van het vonnis zich heeft bevonden in voorloopig arrest zonder waarneming van dienst en v/m 28 Juni 1942 t/m 16 October 1942 in voorloopig licht arrest;

dat het arrest zonder waarneming van dienst in aanmerking komt,

geheel in mindering te worden gebracht en het licht arrest tot een vierde gedeelte van den duur;

Gezien de artikelen: 1, 10, 25, 26, 60, 98, 99 aanhef en 2° en 5°, f14, 1e, 2e en 3e lid sub 3° van het Wetboek van Militair Strafrecht, **14a, 14b**, 27, 57 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt, 60 van de Wet op de Krijgstucht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualifioert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden, met de bepaling, dat van deze straf een gedeelte van zes maanden niet zal worden ondergaan, tenzij de Rechter later anders mocht gelasten op grond van het feit, dat beklaagde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij gesteld op een jaar, heeft schuldig gemaakt aan eenig strafbaar feit of, als militair, aan eenig krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in art. 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, en voorts met de bepaling, dat op het te ondergane deel van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht de tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest; doorgebracht tot een totaal van negentig dagen;

Verlaagt hem tot den stand van matroos 3e klasse-zemiliclen;

Bepaalt dat bovenstaand bevel zich niet uitstrekt tot de bijkomende straf van verlaging;

Beveelt dat de beklaagde onmiddellijk zal worden gesteld op vrije voeten.

Fiat executie.

Op heden, den 16en December 1942 is door mij, Kapitein ter zee, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten. tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

L. G. L. VAN DER KUN.

In bovenstaand vonnis heeft de Krijgsraad de bepaling van artikel 14a, 2e lid sub 2° van het Wetboek van Strafrecht, houdende het voorschrift dat de rechter bij eene gedeeltelijk voorwaardelijke straf bijzondere voorwaarden zal stellen en opdracht zal geven, tot het verlenen van hulp en steun, terzijde gesteld. Zulks geschiedde niet omdat genoemd artikel over het hoofd gezien werd, maar, soods uit de desbetreffende overwegingen blijkt, met opzet. Gelet op de motiveering, welke de Raad terzake geeft, namelijk dat beklaagde als militair rechtens reeds verplicht was tot al datgene wat de Raad als bijzondere voorwaarden zou wenschen te stellen en dat aangenomen mag worden, dat hem terzake van de naleving van de voorwaarden hulp en stemt, zal worden verleend van de zijde van zijn

commandant, schijnt er tegen de afwijking van genoemd voorschrift ten aanzien van militairen weinig bezwaar te zijn. Merkwaaardig is echter dat dezelfde krijgsraad (santengesteld uit dezelfde leden) luttele dagen later, toen hij te beslissen had op een vordering tot tenuitvoerlegging van een door een anderen krijgsraad uitgesproken (gedeeltelijk) voorwaardelijke gevangenisstraf, diezelfde eischen, die hij in *militaribus* overbodig had geacht en terzijde had gesteld, opeens hoog aansloeg. Zóó hoog werden toen deze (ook door dien anderen krijgsraad verwaarloosde) wettelijk voorgeschreven maatregelen gewaardeerd dal op grond van het verzuim daarvan in een binnen proeftijd gepleegd en met drie maanden gevangenisstraf gehonoreerd misdrijf geen grond werd gezien tot tenuitvoerlegging.¹⁾ Het is maar goed, dat de op 11 December 1942 veroordeelde geen kennis heeft gekregen van de motiveeringen der dispositie van 22 December 1942, anders zou hij zich wellicht een vrijbrief gegeven kunnen wanen om ongestraft van de gestelde voorwaarden af te wijken!

Nog om een andere reden is het dictum van dit vonnis minder gelukkig. De Krijgsraad had zich namelijk bovenstaande moeilijkheden en de daaraan klevende nadeelen kunnen besparen door een meer eenvoudige en meer rechtstreeksche uitspraak. Immers, de Raad legt een gevangenisstraf van 9 maanden op, waarvan 6 maanden voorwaardelijk, en met aftrek van 90 dagen van het te ondergane gedeelte. Door dezen aftrek wordt het te ondergane gedeelte geacht geheel te zijn ondergaan en hetzelfde resultaat zou dus eenvoudiger zijn bereikt door den beklagde te veroordeeten tot 9 maanden gevangenisstraf, voorwaardelijk, en met bepaling dat in geval van tenuitvoerlegging daarvan het voorarrest tot een totaal van 90 dagen zal worden in mindering gebracht.

W. H. F.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 30 Augustus 1946.

President: Kapt. t. Zee T. W. Reynierse.

Leden: Luit. t. Zee 1e kl. (KMR) J. S. Friederich en Luit. t. Zee 1e kl. G. B. Fortuyn, luits. t. Zee 1e kl. (KMR) K. Knopper en W. M. Houwing.

Fiscaal: Hfd. off. v. Adm. 2e kl. H. J. G. v. Giessen.

Raadsmans: 2e It. d. mars. (KMR) E. G. A. Glazener.

Ten laste was gelegd hef wederrechtelijk binnendringen van eene woning en hef wegnemen van eenige sarongs en twee biljetten van f 10.-- (Jap. crt.). De wegnemingshandeling niet bewezen geacht. terwijl voorts geen sprake is yeweest van BINNENDRINGEN in den zin van artikel 138 van hef Wetboek van Strafrecht, vermits daartoe noodig is een schending van een uitgesproken wil van den

¹⁾ Zie de op pag. 105 opgenomen dispositie van 22 December 1942.

rechthebbende of van diens stilzwijgenden wil, blijkende bijv. uit een gesloten deur of een bordje „verboden toegang”, quod non. Hei bewezen gaehte gedeelte der tenlastelegging valt niet onder eenig artikel van de strafwet, weshalve terzake van hef tenlastegelegde vrijspraak volgt. De Raad verstaat echter dat dit deel een krijgstuchtelijk vergrjip, volgens de daarvan in artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving, oplevert en verzwjst de zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratiene officii, tegen H. F. en A. D., oud resp. 20 jaren en 28 jaren, geboren resp. te Tilburg en te Eindhoven, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij de Eerste Mariniersbrigade, als resp. marinier der 2e klasse OVW, stamboeknummer en marinier der 2e klasse OVW., stamboeknummer,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant Zeemacht Nederlansch-Indië van den 11en Juli 1946, No J. 2/13/19.

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 20en Augustus 1946, No. J. 2/16/10, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan de beklagden wordt ten laste gelegd:

„dat zij, dienende als marinier der 2e klasse en behorende tot .eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, tezamen en in ver.,eeniging, althans ieder voor zich, op den 13en Februari 1946, om.,streeks 12.00 ure des voormiddags, na wederrechtelijk, gewapend, „de woning van vrouwe Mandoheirani, gelegen aan Gang Tanah „Rendah No 21 te Batavia te zijn binnengedrongen om eigener ge.,zag, zonder een daartoe strekkend bevel gekregen te hebben, huis.,zoeking te dom naar clandestiene wapens, opzettelijk vier, althans .een aantal, sarongs en twee biljetten van f 10.— (tien gulden) „Japansch Courant, toebehoorende aan vrouwe Mandoheirani voor.,noemd, althans aan een ander dan aan hen, beklagden, hebben „weggenomen met hel oogmerk om zich die sarongs en dat geld „wederrechtelijk toe te eigenen,

„hebbende zij bij het plegen van het misdrijf misbruik gemaakt „van macht, gelegenheid of middel hun als militair geschonken, „door gewapend met de hun van Rijkswege verstrekte vuurwapenen „in voornoemde woning binnen te dringen, waarbij althans een van „hen diens wapen dreigend gericht hield op vrouwe Mandoheirani „voornoemd, toen de ander de huiszoeking verrichtte en den inboedel „doorzocht”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 28en Augustus 1946 waarbij de beklagden zijn opgeroepen om op Vrijdag den 30en Augustus 1946 des voormiddags ten 09.00 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende Koningplein Oost No. 18 te Batavia te verschijnen:

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad de beklaagden vrijspreke, voorts hen verwijze naar den tot straffen bevoegden commandeerende officier, ter beoordeeling of er termen aanwezig zijn de beklaagden ter zake hunner gedragingen op den 13en Februari 1946 alsnog krijgstuuchtelijk te straffen;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagden vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklaagden het verzoek hebben gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de 2e Luitenant der Mariniers KMR., E. G. h. Glazener aan de beklaagden als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door de beklaagden namens hen door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende, dat de heklaagden het navolgende ten processe hebben verklaard:

1. H. F., dat hij bekent het hem ten laste gelegde te hebben gepleegd met dien verstande, dat hij ontkent persoonlijk sarongs en/of geld te hebben weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

dat hij, dienende als marinier der 2e klasse OVW., bij Compagnie A van het 1e Bataljon van de 1e Mariniersbrigade en als zoodanig deel uitmakende van een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, op 13 Februari 1946 gelegerd was in den autohandel van Fuchs en Rens, Tanah Abang, Batavia-Centrum; dat hij op dien dag, ten ongeveer 09.00 uur, op verzoek van een Ambonnees, met den marinier der 2e klasse OVW. A. D. en drie Ambonneezennaar Passar Tanah Abang ging om radiolampen te koopen voor het in zijn bezit zijnde radiotoestel; dat hij daar niet in slaagde; dat hij op den terugweg door Gang Tanah Rendah tezamen met een Ambonnees het perceel No. 19 binnen is gegaan; dat hij daarna weer naar buiten ging en daarop tezamen met den Ambonnees het perceel No. 21, uit nieuwsgierigheid, binnen is gegaan; dat hij zijn geweer met de kolf onder den rechteroksel had, het verder vasthield met de rechterhand, met den loop voorwaarts naar beneden gericht; dat het geweer geladen was en de rustpal op rust stond; dat het toen ongeveer 12.00 uur was; dat hij van niemand toestemming of opdracht had, die woning te betreden; dat hij op eigen gezag deze woning is binnengegaan; dat hij niet de bedoeling had om clandestiene wapens te zoeken; dat hij die daar ook niet verwachtte; dat hij door een kamer liep en door de deur aan den anderen kant van de kamer twee Indonesische vrouwen op de binnenplaats zag staan; dat hij in deze eerste kamer niets heeft aangeraakt; dat hij naar die vrouwen is toegelopen met zijn geweer in dezelfde houding, als waarin hij het huis was binnengekomen; dat hij deze vrouwen in geen geval bedreigd heeft; dat hij hun ook niet gevraagd heeft of zij wapens in huis hadden: dat hij daarna met één der vrouwen

terugkeerde naar de kamer, waar hij doorgelopen was; dat deze kamer leeg was; dat hij in deze kamer een wandelstok van den muur heeft genomen en gekeken heeft of het een degenstok was; dat hij daarna den wandelstok weer heeft opgehangen; dat hij verder in die kamer foto's heeft bekeken en een normaal gesprek over die foto's heeft gevoerd met de vrouw; dat hij niet in een andere kamer is geweest; dat hij daarna weer naar buiten is gegaan, waar hij de anderen, die vermoedelijk door een andere deur naar buiten waren gekomen, weer aantrof; dat zij na ongeveer 20 minuten door Engelsche militairen werden aangesproken of zij iets wisten van een diefstal; dat zij dit ontkenden: dat daarna bij fouilleering bij Hapatanda een sarong werd aangetroffen; dat zij daarna allen werden overgebracht naar het Hoofdkwartier van de R.A.F.; dat daar bij nadere fouilleering ook bij Matatoela nog een sarong werd aangetroffen; dat hij dit gezien heeft; dat hij van geld niets gezien heeft;

2. A.D., dat hij bekend in het huis te zijn geweest, zonder daartoe gemachtigd te zijn. doch ontkent geld en/of sarongs te hebben weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

dat hij, dienende als marinier der 2e klasse OVW. bij Compagnie K van het 1e Bataljon van de 1e Mariniersbrigade en als zoodanig deel uitmakende van een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht, gelegerd in den autohandel van Fuchs en Rens, Tanah Abang, Batavia-Centrum, op 13 Februari 1946, ten ongeveer 09.00 uur, met den marinier der 2e klasse H. F. en drie Ambonneezen is gaan passagieren; dat zij op den terugweg van de passar door de kampong Tanah Rendah gingen; dat hij zag dat F. daar een huis binnen ging en met een Inlander praatte; dat F. daarna terugkwam; dat zij daarna bij het volgende huis stilhielden; dat hij zag, dat twee Ambonneezen daar binnen gingen; dat hij daarna ook naar binnen ging; dat F. en de andere Ambonnees toen nog buiten stonden; dat hij het huis is doorgelopen zonder iets aan te raken; dat zijn geweer over zijn schouder hing; dat hij niet met zijn geweer in de houding van „vaardig^m het huis is binnengegaan; dat hij daarna het huis weer is uitgegaan; dat hij op straat van den Ambonnees Raranta twintig Japansche guldens kreeg; dat hij dit geld aannam en in zijn linkerborstzak stopte; dat hij had moeten begrijpen, dat Raranta niet eerlijk aan dat geld kwam; dat hij dit geld zelf had willen gebruiken, hoewel hij wist, dat het hem niet toebehoorde; dat zij daarna allen weggingen; dat na eenigen tijd Engelsche militairen hen aanhielden en fouilleerden; dat bij Hapatanda een sarong werd aangetroffen; dat zij toen gevoerd werden naar een bureau van de Royal Air Force; dat daar bij nadere fouilleering bij een der Indonesiers of bij F. nog een sarong te voorschijn kwam;

Overwegende, dat de navolgende getuigen ten processe onder eede verklaard hebben:

1. Mandoheirani, oud ongeveer 40 jaren:

dat zij zich op 13 Februari 1946, te omstreeks 12 uur in den middag, bevond in de keuken van haar woning Gang Rendah No. 21 te

Batavia; dat zij op dien tijd lawaai in haar huis hoorde; dat zij in den overloop tusschen de kamer, waar het lawaai vandaan kwam en de keuken, een blanken man zag, die zijn geweer op haar gericht hield; dat zij daarvan schrok en bevreesd was; dat zij bij de confrontatie dezen blanken man herkend heeft als te zijn de beklaagde F.; dat zij daarop de kamer is binnengegaan; dat een kast in die kamer, bij haar binnenkomst, reeds geheel overhoop gehaald was; dat in deze kamer vier personen warm, drie Indonesiërs en een blanke; dat een der Indonesiërs haar vroeg of zij wapens in huis had; dat zij dit ontkennend beantwoordde; dat zij heeft gezien, dat één der Indonesiërs aan haar handtaschje is geweest; dat zij niet gezien heeft of hij er iets uitgenomen heeft; dat de vijf personen na ongeveer een half uur haar huis hebben verlaten; dat zij daarna onmiddellijk onderzocht heeft of er iets mankeerde; dat zij ontdekte, dat vier sarongs en twee bankbiljetten van tien gulden elk, Japansch courant, verdwenen waren; dat zij daarna om hulp heeft geroepen; dat zij twee sarongs van de Engelsche politie heeft teruggekregen; dat een derde sarong in een leeg huis in de buurt werd aangetroffen; dat zij de vierde sarong en het geld niet heeft teruggekregen; dat zij geen van de vijf personen, die in haar huis zijn geweest, toestemming had gegeven, haar huis te betreden, noch om sarongs en/of geld mede te nemen;

2. Kartinie, oud ongeveer 37 jaren:

dat zij op 13 Februari 1946, te omstreeks 12 uur in den middag zich bevond in de keuken van het perceel Gang Tanah Reudah No. 21 te Batavia; dat zij voetstappen hoorde in de richting van de keuken; dat zij de keuken verliet en ter hoogte van de badkamer, vlak bij de keuken, een als militair gekleede blanke passeerde; dat deze liep met zijn geweer in de houding „vaardig”; dat zij zich niet persoonlijk bedreigd gevoelde, doch wel bevreesd; dat zij doorgelopen is naar de binnengalerij; dat daar een als militair gekleede Indonesiër stond; dat deze haar vroeg of zij vergunning voor de daar staande radio had; dat zij dit bevestigde en de vergunning getoond heeft; dat zij uit de kamer van haar zuster lawaai hoorde; dat zij niet in die kamer geweest is en niet kan verklaren, wat daar gebeurd is; dat zij den blanken en den Inheemschen militair door de voordeur naar buiten heeft zien gaan; dat zij later vijf personen buiten heeft zien staan, waarbij ook de twee door haar aangetroffen personen; dat zij, bij confrontatie, in den blanken militair den beklaagde F. heeft herkend;

3. Matatoela, Nico, lid Algemeene Politie Reserve, oud 27 jaren:

dat hij op 13 Februari 1946, des morgens, met de mariniers F. en D. en zijn vrienden Raranta en Hapatanda naar de passar is gegaan; dat zij om ongeveer 12 uur in den middag door de kampong Tanah Rendah terug wandelden; dat de beide mariniers door met hun geweer in de houding „vaardig” een huis zijn binnengegaan; dat hij met Hapatanda en Raranta na eenigen tijd ook het huis is binnengegaan, omdat bij zich ongewapend buiten niet veilig voelde;

dat zij in een kamer F. en D. aantreffen; dat deze bezig waren de kamer te onderzoeken; dat zij geen toestemming hadden, het huis te betreden; dat hij heeft medegeholpen bij het onderzoeken; dat hij gezien heeft dat beklaagde D. geld in zijn hand had en dat geld stopte in de linker-bovenzak van zijn shirt; dat hij niet gezien heeft, waar D. het geld vandaan had; dat hij zag, dat dit geld bestond uit Japansch bankpapier; dat hij niet heeft gezien, hoeveel bankbiljetten het waren; dat hij, na liet verlaten der woning, een sarong van Hapatanda kreeg; dat hij deze sarong in zijn regenmantel stopte; dat bij fouilleering in de R.A.F. kazerne deze sarong bij hem gevonden werd;

4. Raranta, Tonny, Lid Algemeene Politie Reserve, oud 23 jaren: dat hij op 13 Februari 1946, des morgens, met de mariniers F. en D. en zijn vrienden Matatoela en Rapatanda naar de *passar* is gegaan; dat zij terugkeerden door de kampong Tanah Rendah; dat daar F. en D. een woning binnengingen; dat zij dit deden met hun geweer in de houding „vaardig”; dat hij niet heeft kunnen zien of zij toen iemand bedreigd hebben; dat hij daarna met Hapatanda en Natatoela ook het huis is binnengegaan, omdat zij zich ongewapend buiten niet veilig voelden; dat hij F. en D. aantrof in een kamer; dat de mariniers toen al bezig waren in de kamer den boel overhoop te halen; dat de mariniers bij de kast stonden; dat D. toen zijn geweer over den schouder had hangen; dat hij met de huiszoeking heeft mede gedaan; dat hij heeft gezien dat D. uit de kast een damestasch nam; dat D. daaruit Japansch bankpapier nam; dat hij zag, dat D. dit bankpapier opvouwde en in den linker-bovenzak van zijn shirt stopte; dat hij bij dit dichtvrouwen zag, dat het twee bankbiljetten van tien gulden elk, Japanscli Courant, waren; dat hij ontkent buitenshuis aan D. deze bankbiljetten te hebben gegeven;

Overwegende, dat verder ten processo aanwezig zijn:

1. Proces-verbaal van beëdiging van den tolk J. W. Simon, d.d. 1 Augustus 1946;

2. Proces-verbaal van beëdiging van den tolk Slamet, bootsman, d.d. 24 Juli 1946;

Overwegende, dat verder ten processe aanwezig zijn het op ambts-eed opgemaakte proces-verbaal door den Hoofdagent van Politie der 1e klasse P. G. Golder van het verhoor van Hapatanda, Otoa Bonifacius, Lid Algemeene Politie Reserve, oud 18 jaren;

Overwegende, dat in dit proces-verbaal Hapatanda het navolgende heeft verklaard:

dat hij op 13 Februari 1946 met de mariniers P. en D. en zijn vrienden Matatoela en Raranta des morgens naar de *passar* is gegaan; dat zij daarna naar een kampong zijn gegaan; dat in deze kampong de mariniers F. en D. een huis zijn binnengegaan; dat hij na eenigen tijd ook naar binnen is gegaan met de anderen, daar zij het niet veilig vonden ongewapend buiten te blijven; dat hij binnen zag, dat F. twee sarongs van een stoel nam; dat I? deze sarongs aan hem gaf om in zijn zak te stoppen; dat zij daarna huiszoeking

naar wapens hebben gedaan; dat zij daarna weggingen; dat hij een sarong in den mantel van Matatoela heeft gestopt;

Overwegende omtrent het bewijs der feiten, dat ten aanzien van beide beklaagden het wettig en overtuigend bewijs der wegnemings-handeling niet aanwezig kan worden geacht: dat immers ten aanzien van beklaagde F. slechts aanwezig is het ten processe overgelegde proces-verbaal betreffende de verklaring van Hapatanda, waarin verklaard wordt, dat F. twee sarongs wegnam en aan Rapatanda gaf; dat deze twee sarongs bij de fouilleering werden aangetroffen bij Haptanda en Matatoela; dat ten aanzien van den beklaagde D. het bewijs van het wegnemen van de twee bankbiljetten van tien gulden elk, Japansch Courant, uitsluitend berust op de verklaringen van de getuigen Matatoela en Raranta; dat beklaagde zelf verklaart dit geld buitenshuis van Raranta te hebben ontvangen; dat de getuige Mandoheirani verklaart gezien te hebben, dat een der Inlanders haar handtasch, waaruit bedoelde bankbiljetten ontvreemd werden, in handen had; dat de verklaringen der getuigen Matatoela en Raranta in dit opzicht een min betrouwbaren indruk maken, waar zij zelf aan de huiszoeking hebben meegedaan en evenzeer in de gelegenheid waren, bedoelde goederen weg te nemen; dat de beklaagden dan ook van dit deel der tenlastelegging, als niet wettig en overtuigend bewezen, dienen te worden vrijgesproken; dat ten aanzien van beide beklaagden wettig en overtuigend bewezen kan worden geacht, dat zij wederrechtelij, immers zonder eenige bevoegdheid of toelating handelende, de woning van vrouwe Mandoheirani zijn binnengegaan, gekleed in uniform en gewapend met het geweer in de houding van „vaardig”; dat weliswaar dit laatste feit door beklaagden wordt ontkend, doch dat dit genoegzaam uit de getuigenverklaringen is komen vast te staan; dat de beide getuigen Kartinie en Mandoheirani verklaren zich hierdoor bevreesd te hebben gevoeld; dat deze wettig en overtuigend bewezen verlilaarde feiten en omstandigheden echter niet vallen onder het bereik van artikel 138 Wetboek van Strafrecht, vermits hier niet van binnendringen in den zin van dit artikel kan worden gesproken; dat bij binnendringen een schending van den uitgesproken of stilzwijgenden wil van den rechthebbende aanwezig moet zijn; dat hier geen uitgesproken wil aanwezig was; dat echter ook de stilzwijgende wil niet tot uitdrukking is gebracht; dat immers hiervoor noodig is b.v. een gesloten deur, een bordje „verboden toegang” enz.;

dat het wettig en overtuigend bewijs van dezen uitgesproken of stilzwijgenden wil niet aanwezig geacht kan worden; dat het betreden der woning dus niet als binnendringen gequalificeerd kan worden;

dat het bewezen verklaarde evenmin valt onder het bereik van eenig ander artikel der strafwet:

Overwegende, dat het bewezen verklaarde noch in het militaire, noch in het algemeene strafrecht strafbaar is, doch dat de gedragingen van beklaagden onbestaanbaar zijn te achten met de militaire tucht of arde;

Gezien de artikelen: 1, 2, 4 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt, 2 (1), 58 van de Wet op de Krijgstucht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart de schuld van beklaagden aan de hun ten laste gelegde plundering niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hen mitsdien daarvan vrij;

Verklaart het den beklaagden tenlastegelegde, voor zoover betreft het wederrechtelijk, gewapend, binnendringen van een woning bij een ander in gebruik, wettig en overtuigend bewezen met hun schuld daaraan, doch geen misdrijf of overtreding in den zin van de strafwet opleverende, zooals hiervoren werd overwogen;

Verstaat dat het bewezen verklaarde een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel 2, No. 1 van de wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving, oplevert;

Verwijst deze zaak — onder mededeeling van alle stukken — ter verdere behandeling naar hunnen tot straffen bevoegden commandeerenden officier.

Fiat executie ¹⁾).

Op heden, den 10en September 1946 is door mij, Vice-Admiraal, Commandant Zeemacht Ned. Indië, tot hovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

¹⁾ De Regtspleging bij de Zeemagt eischt het *fiat executie* slechts „ingevalle het vonnis strekt tot het opleggen eener straf” (zie art. 197 e.v.).
Red. M.R.T.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Getuigenverhoor ter terechtzitting.

Kort na de rondzending van de laatste gecombineerde aflevering van den **vorigen** jaargang van ons Tijdschrift gewerd een van onze redactieleden een telefonisch overgebracht verwijt van zekere hooggeachte zijde over de strekking en de conclusie van onze **redactioneele** mededeeling onder bovenstaanden titel (blz. 447). Naar wij **meenen**, kwam dat verwijt in hoofdzaak hierop neer.

Het stuk zou opgesteld zijn door iemand, die de **practijk** van de Krijgsraden te velde hier te lande in het geheel niet kende **en** de conclusie, welke wij formuleerden, dat op de daarin aangehaalde werkwijze in het bijzonder een Krijgsraad te velde, die in hoogste ressort vonnis velt, geen „rechtⁿ zou mogen doen, zou „er volkomen „naast zijn“. De spreker had zelf aan de rechtspraak te velde deel gehad en had nog aan collega's naar hun oordeel gevraagd, maar allen waren het er over eens, dat op de door ons afgekeurde werkwijze niets aan te merken viel en dat die ook hier te lande werd gevolgd. Ook was hij van oordeel, dat wij niet duidelijk genoeg hadden aangegeven, wat naar onze meening het gebrek van die werkwijze was en in het geheel niet hadden vermeld datgene, wat wij **wèl** zouden willen in acht genomen zien. De spreker achtte het noodig, dat wij op de zaak zouden terugkomen en onze conclusie zouden herroepen.

Hoewel wij ons tot regel gesteld hebben, dat wij op mondeling overgebrachte op- en aanmerkingen omtrent onze gestie niet ingaan — het risico voor het juist verstaan en begrijpen daarvan is ons te groot — willen wij voor het onderwerpelijk geval **èn** ter wille van de persoon, die het verwijt tot ons richtte, **èn om** het belang van eene juiste procesvoering in militaribus, eene uitzondering maken.

Het **gemaakte** verwijt is, als wij het **wèl** hebben, drieledig:

- 1°. op de door ons afgekeurde werkwijze valt niets aan te merken;
- 2°. die werkwijze wordt ook hier te lande gevolgd; en
- 3°. wij dienen op deze aangelegenheid terug te komen en onze conclusie te herroepen.

In de eerste plaats moeten wij doen opmerken, dat het verwijt sub 1° en dat sub 2° van elkander onafhankelijk zijn. Gesteld dat de door ons afgekeurde werkwijze hier te lande gevolgd wordt, **dan** sluit dat nog niet in, dat zij juist en door de wet voorgeschreven of toegelaten is.

Over dit laatste punt moge thans onze zienswijze volgen.

Wij achten het *in beginsel* noodig en door de wet voorgeschreven, dat de militaire rechter de getuigen, op wier verklaringen het bewijs in eene strafzaak moet rusten, zelf hoort en dat hij niet dan bij uitzondering mag afgaan op tijdens de **informatiën** afgelegde **beëdigde** getuigenverklaringen.

Nu geven wij **aanstonds** toe, **dat** de **practijk** van de krijgsraden te velde in ons land ons niet bekend is. Daarvan is ons niets gebleken behalve de twee ons in afschrift toegezonden en in onze vorige aflevering **gedrukte** vonnissen van **den** Krijgsraad te velde Oost, welke over dit onderwerp geen licht geven. Wel is ons bekend de **practijk** van de zeekrijgsraden, die — omdat aan boord van varende schepen geplaatste **getuigen** zeer dikwijls niet allen tegelijk ter terechtzitting aanwezig kunnen zijn — de uitzondering van artikel **166 R.Z.** (= art. **161 R.L.**) tot regel schijnen te hebben gemaakt, **zoodat** het **slechts** uitzondering is als de zeekrijgsraad getuigen ter terechtzitting hoort.

Het mag den schijn hebben, dat ter terechtzitting van zeekrijgsraden volstaan wordt met het voorlezen van getuigenverklaringen, welke ten overstaan van een officier-commissaris zijn afgelegd en geverbaliseerd, in overeenstemming met de bedoeling van de wet is die gewoonte zeker niet. Te minder rechtvaardiging schijnt er echter voor eene dergelijke **practijk** te bestaan voor krijgsraden te velde — uit het ons gemaakte, hierboven weergegeven verwijt **meenen** wij namelijk te mogen besluiten, dat zoodanige **practijk** inderdaad bestaat — welke immers met doorgaans minder bezwaren dan de zeekrijgsraden op een bepaalde **plaats** en tijd de beschikking over alle te **hooren** getuigen kunnen hebben.

Zeker, oorlogsomstandigheden maken het doen verschijnen van getuigen ook voor krijgsraden te velde vaak moeilijk en brengen vertraging in de behandeling van strafzaken. Immers is niet-verschijning om deugdelijke redenen meer veelvuldig te wachten dan in burgerlijke strafzaken en is een ruimer beroep op artikel **161 R.L.** volkomen geoorloofd, mits die uitzonderingen als **zoodanig** worden geregistreerd. De vertraging in de behandeling is echter volgens de bedoeling des wetgevers **noodig** om naar zijn voorschrift **goed** recht te doen wedervaren. Daaraan moet worden **vastgehouden**, oproeping van getuigen behoort steeds te geschieden en mag niet nagelaten worden om uit zucht om **snoedig** zaken af te doen, veel **minder** uit **gemakzucht**, met een door den **wetgever** niet **gewild** minder deugdelijk onderzoek ter terechtzitting genoeg te nemen.

Het was ons echter in de bestreden **redactioneële mededeeling** niet in de eerste plaats te doen om de **practijk**, welke zich om de artikelen **161 R.L.** en **166 R.Z.** had gevormd, te beoordeelen, maar om — zaaals duidelijk blijkt uit de woorden „door een onderzoekings-„ambtenaar geverbaliseerde verklaringen" aan het slot van blz. 447 — het **gebruik** dat onder de **Herziene R.L.** schijnt binnen te sluipen, **dat** de militaire rechter recht zal gaan doen op getuigenverklaringen, afgelegd voor en geverbaliseerd door een auditeur-militair, partij in het proces, en niet voor en door een gedelegeerd rechter.

Blijkens de door ons geciteerde notulen zijn tot het ter zake gevoerde naspingsonderzoek behorende processtukken op verzoek van den beklaagde voorgelezen, hoewel de openbare aanklager, **die geen getuigen had gedagvaard**, had verklaard van die voorlezing —

welke te onzent art, 159 R.L. (anders dan het *oude* art. 168 R.L., in hetwelk nog alleen maar van **verhooren** van beklagden sprake was) imperatief voorschrijft — af te zien. Dit voorlezen en het afzien daarvan was in **Nederlandsch** Indië bij art. 131 van de Herzieni R.L. niet eens noodig geoordeeld: beëdigde verklaringen uit het **nasporings-** of gerechtelijk **vooronderzoek** mogen zonder meer als ter terechtzitting afgelegd worden beschouwd. De betrokken krijgsraad heeft, blijkens de notulen, genoeg genomen met ten deele niet voorgelezen, tijdens het door den openbaren aanklager gevoerde nasporingsonderzoek afgelegde en beëdigde verklaringen.

Het gaat er nu om, aan te **toon**en, op welk standpunt de wetgever zich in beginsel heeft gesteld. Daartoe moge het volgende dienen.

De beëdiging van alle tijdens de informatiën afgelegde getuigenverklaringen is noodig geacht omdat in de militaire samenleving de zekerheid, dat bij de behandeling van **eene** strafzaak ter terechtzitting alle voor de bewijsconstructie noodige getuigen beschikbaar zijn, belangrijk minder groot is dan in het burgerlijk strafproces. Vandaar dat de thans in art. 216 Sv. opgenomen mogelijkheid om in **bijzondere**, voorzienbare omstandigheden getuigen door den rechter-commissaris onder eede te doen **hooren**, in het militaire strafproces algemeen is gemaakt en aldus een waarborg is geschapen om militaire strafzaken bij gebrek aan ter terechtzitting verschenen getuigen toch tot een goed einde te brengen en niet te doen stranden. Een waarborg met dezelfde bedoeling als voor de **indagings-**procedure heeft gegolden ten aanzien van voortvluchtige en onvindbare beklagden, die aldus hun verklaringen niet, **zo**als art. 341 Sv. eischt, **ter terechtzitting** kunnen afleggen en aldus het verkrijgen van eindvonnissen ten principale in hunne zake niet onmogelijk maken.

Daarbij komt, dat vóór de herziening in 1912 van onze R.L. de informatiën genomen werden door twee officieren-commissarissen, die ingevolge art. 136 van die oude R.L. leden van den krijgsraad in die zaak moesten zijn. Deze twee leden hadden dus reeds de auditu met de getuigenverklaringen kennis gemaakt en mochten hun indrukken omtrent het verklaarde en omtrent de getuigen mede laten wegen bij de beraadslagingen in raadkamer. Dit beginsel gold blijkens de oude artt. 268 en 274 R.L. ook voor krijgsraden te velde, volgens welke bepalingen de uit de leden van een permanenten krijgsraad te velde benoemde officieren-commissarissen direct na afloop der verhooren met de overige leden van den krijgsraad te velde **zo**oveel noodig moesten behandelen hetgeen anders opgedragen was aan de commandeerende-officieren, die de informatiën hadden doen instellen.

Dit contact van den krijgsraad met de in de informatiën gehouden verhooren werd verbroken toen de herziening van de R.L. het aantal officieren-commissarissen tot één terugbracht, niet benoemd voor het houden van voorloopige **informatiën** in éene bepaalde **straf-**

zaak, doch voor soortgelijke werkzaamheden in alle tijden zijn diensttijd als **zoodanig** voorvallende strafzaken, en hem, naar het voorbeeld van den rechter-commissaris in burgerlijke strafzaken, uitsloot van het lidmaatschap van den krijgsraad over die zaken.

De wetgever ging echter verder en verklaarde de bepalingen van Sv. omtrent het bewijs voor het militair strafprocesrecht van toepassing. In art. 342 Sv. is nu vastgelegd, dat onder verklaring van een getuige verstaan wordt diens **bij het onderzoek op de terechtzitting** gedane mededeeling van zelf waargenomen of ondervonden feiten en omstandigheden. De door ons gecursiveerde woorden zijn opgenomen om duidelijk te doen uitkomen, dat de rechters in beginsel **behooren** aanwezig te zijn bij het afleggen van dergelijke verklaringen, het zoogenaamde onmiddellijkheidsbeginsel. Op de uitzondering van art. 216 Sv. mag slechts een beroep worden gedaan indien geconstateerd wordt dat de volgens die bepaling onder eede gehoorde **getuige** niet ter terechtzitting is **kunnen** verschijnen.

Dit onmiddellijkheidsbeginsel geldt dus nu ook in het militair strafgeding en moet geacht worden in de plaats te zijn getreden van het verbroken contact, waarop wij zooveen doelden. Als noodwendig gevolg daarvan **meenen** wij, dat het teruggrijpen door den krijgsraad, ook en in de eerste plaats door den **krijgsraad** te velde, naar in de **informatiën** onder eede afgelegde verklaringen alleen behoort te geschieden, wanneer verschijning van die getuigen ter terechtzitting niet mogelijk of bezwaarlijk gebleken is. Iets dergelijks dus als het standpunt, dat de rechtspraak inneemt ten aanzien van het doen van een beroep op de in art. 74 Inv. M.S.T. sub 1° en 2° omschreven uitzonderingsbepalingen: alleen bij gebleken en aanvaardbare noodzaak.

Op grond van een en ander hebben wij de Indische praktijk afgekeurd: zij nadert op bedenkelijke wijze de uit ons militair procesrecht gelukkig verdwenen geheime en schriftelijke procesvoering, iets wat lijnrecht ingaat tegen het thans geldige **onmiddellijkheidsbeginsel**.

Bij het afkeuren van deze handelwijze heeft bij ons de gedachte aan **partijdigheid** bij wien ook geen rol gespeeld. Maar: **il faut** sauver les **apparences** en wij **meenen** te mogen vertrouwen, dat wij een steentje hebben bijgedragen om, nu de oorlog feitelijk beëindigd is, de wettelijke voorschriften, zoo hier te lande als overzee meer correct te doen in acht nemen.

Maar voor herroeping van onze conclusie vinden wij geen grond.

Krijgsraad bij de Mariniers-brigade.

Uit Batavia gewerd ons de **volgende** beschikking van den Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 5 November 1946 No. P. 41119:

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NEDERLANDSCH-INDIË,

Overwegende, dat de bijzondere omstandigheden waaronder de Nederlandsche Mariniers Brigade te Soerabaia haar diensten verricht het gewenscht maken, dat over het tot deze Brigade behoorend personeel recht gesproken wordt door een krijgsraad, waarvan de leden geacht moeten worden op de hoogte te zijn met deze bijzondere omstandigheden;

Gelet op de artikelen 26, 122, 123, 129, 130, 131, 133, 134, 267 en 268 van de Regtspleging bij de Zeemagt, alsmede op de artikelen 90, 91 en 92 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Bepaalt: dat bij de Nederlandsche Mariniers Brigade te Soerabaia wordt aangewezen een krijgsraad welke kennis neemt van alle zaken, naar hem verwezen door den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië;

dat de krijgsraad zal worden genoemd „Krijgsraad bij de Nederlandsche Mariniers Brigade in Nederlandsch-Indië” en zitting zal houden te Soerabaia;

dat de benoeming van den President, plaatsvervangend President, Leden en plaatsvervangende Leden, van den Fiscaal, van den Officier-Commissaris en van den Secretaris bij afzonderlijke beschikking zal plaats hebben;

dat de Krijgsraad zijn werkzaamheden zal aanvangen op 1 Januari 1947.

De Vice-Admiraal voornoemd,

A. S. Pinke.

Bij beschikking van denzelfden datum en nummer heeft de Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië voor het tijdvak van 1 Januari 1947 tot 1 Januari 1948 in of bij dezen Krijgsraad benoemd:

tot President: den Luitenant Kolonel der Mariniers **KMR.SD.TV. P. Eenhoorn**;

tot plaatsvervangend President: den Hoofdofficier Marine Stoomvaartdienst 2e klasse **J. M. Hillenius**;

tot Leden: den Luitenant ter Zee der 1e klasse **C. E. Baron van Asbeck**, den Reserve-Majoor der Cavalerie Jhr. **Mr. J. W. van Citters**¹⁾, den Kapitein der Mariniers **KMR. Mr. J. E. Stern** en den Kapitein der Mariniers **T. Jonkman**;

tot plaatsvervangende Leden: den Majoor der Mariniers **KMR. B. Schreuders**, den Kapitein der Mariniers **KMR. W. N. Coenen**, den Kapitein der Mariniers **KMR. Mr. A. Nypels** en den Kapitein der Mariniers **KMR. J. H. Strijbosch**;

¹⁾ Hoe is deze benoeming te rijmen met den eisch van **R.Z. 122**: vier officieren in den dienst ter zee als leden?

tot Fiscaal: den Officier van Administratie der 1e klasse H. A. **Keyser**;

tot Officier-Commissaris, belast met het nemen van informatiën in door den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië naar voornoemden krijgsraad te verwijzen zaken: den Luitenant ter Zee der 1e klasse **W. C. J. B. van der Kroft**;

tot Secretaris: den 2en Luitenant der Mariniers **KMR.SD.TV. G. C. Pluygers**.

Voorts werd bepaald, dat ieder van hen den voor hem in artikel 267 van de Regtspleging bij de Zeemagt voorgeschreven eed schriftelijk zou afleggen.

Wij hopen mear bijzonderheden omtrent de opening en de werkzaamheden van dezen Krijgsraad te mogen vernemen.

Jurisdictie van het Militaire Gezag op herkrogen Nederlandsch-Indisch grondgebied.

Op blz. 193—218 van deze aflevering publiceeren wij twee vonnissen van den Temporairen Krijgsraad van het Koninklijke Nederlandschindische Leger te Hollandia: een der zgn. „NICA”-krijgsraden. Terzake van de instelling en de competentie-regeling van dit type krijgsraden kunnen wij het volgende vermelden.

Toen de bevrijding van Nederlandschindisch grondgebied door de geallieerde weermachten voor de deur stond, vond in Australië tusschen den Legercommandant en den Directeur van Justitie overleg plaats over de regeling der jurisdictie in bevrijd gebied. Omtrent deze regeling bestond verschil van meening, in zooverre dat de Legercommandant de berechting, althans van militairen, op herkrogen Nederlandschindisch gebied wilde overlaten aan den Krijgsraad te Velde (in Australië), terwijl de Directeur van Justitie de berechting van de misdrijven, omschreven in de titels I en II van het tweede boek van het (Indische) Wetboek van Strafrecht en van het (Indische) Wetboek van Militair Strafrecht wilde opdragen aan in te stellen temporaire krijgsraden.

De reden, waarom de Legercommandant de berechting van militairen, ook wanneer zij zich aan gemeene misdrijven hadden schuldig gemaakt, aan den krijgsraad te velde wilde behouden, was gelegen in de omstandigheid, dat die krijgsraad was samengesteld uit „militaire” officieren, terwijl de temporaire krijgsraden zouden bestaan uit „NICA”-officieren: gemilitairiseerde bestuursambtenaren. Daar kwam bij dat de Krijgsraad te Velde in Australië in-middels groote ervaring had opgedaan en ook daardoor voor de te verwachten moeilijke en zware gevallen het meest geschikt zou zijn. De temporaire krijgsraden daarentegen zouden, noodgedwongen, moeten worden samengesteld uit juridisch onervarenen.

Terzake van dit verschil van meening was nog geen beslissing

gevallen toen in Juni 1944 bericht werd ontvangen uit Hollandis, dat een aantal personen, verdacht van verraad en soortgelijke misdrijven, was gevat en dat berechting van hen noodig was. De beslissing inzake de jurisdictie viel tenslotte aldus uit:

(1) Van zuiver militaire delicten, gepleegd door beroepsmilitairen en dienstplichtigen van het K.N.I.L. (de „eigenlijke“ militairen dus), zou worden kennis genomen door den Krijgsraad te Velde in Australië;

(2) Misdrijven, omschreven in de titels I en II van het tweede boek van het (Indische) gemeene en militaire strafwetboek, gepleegd door gemilitariseerd NICA-personeel, en misdrijven, omschreven in de titels I en II van het tweede boek van het gemeene strafwetboek, gepleegd door beroepsmilitairen en dienstplichtigen van het K.N.I.L. en door burgers, zouden worden berecht door den in te stellen Temporairen Krijgsraad;

(3) Voor burgerlijke strafzaken van minder belang zou een land-rechter worden ingesteld.

Bepaald werd voorts dat de instelling der temporaire krijgsraden zou geschieden door den SONICA ¹⁾. Eigenlijk zou het instellen der krijgsraden behooren te geschieden door de CONICA's ²⁾, die belast waren met het territoriale commando, doch aangezien de CONICA aangewezen was voor het presidium van den **temporairen krijgsraad** in zijn **ressort**, zou de figuur ontstaan, dat de benoeming van den krijgsraad, de verwijzing, het presidium en de **fiatteering van** de vonnissen in één hand zou komen, hetgeen onaanvaardbaar werd geacht.

Tegen de hierboven aangegeven jurisdictie-regeling zijn, naar het ons voorkomt, wel eenige bezwaren, aan te voeren. De verdeling der competentie, welke noch op territoir, noch op bevelsverhouding is gebaseerd, doch uitsluitend op den aard der gepleegde feiten, is niet alleen willekeurig maar bovendien op niet behoorlijk gemotiveerde gronden **afwijkend** van het sedert 1814 in ons land en in Nederlandsch Indië aanvaarde en onafgebroken gehuldigde beginsel dat de militaire rechtspraak bevoegd is om te erkennen over de door hare justiciablen gepleegde strafbare feiten. Immers, deze temporaire krijgsraden zouden zijn samengesteld uit NICA-officieren, in feite bestuursambtenaren, zij het dan dat zij gestoken waren in de uniform van officier van het K.N.I.L. Deze gemilitariseerde bestuursambtenaren („oneigenlijke“ militairen dus, als wij dat woord mogen gebruiken in tegenstelling met het **hooger** vermelde begrip „eigenlijke“ militairen) waren, althans in Hollandia, **niet-juristen**. Zij vermochten dus niet eens, **zoals** de „militaire“ leden van een krijgsraad, hun gemis aan juridische scholing te **compenseeren** door inzicht in en **waardeering** van de militaire situatie in

¹⁾ Senior Officer Netherlands Indies Civil Affairs (opperbevelhebber van het militaire gezag).

²⁾ Commanding Officer Netherlands Indies Civil Affairs (commandeerend officier van het gewestelijke militaire gezag).

verband met het geheel der geallieerde militaire operatiën en de bijzondere omstandigheden en eischen van de weermacht¹⁾).

In Hollandia waren het gemilitariseerde bestuursambtenaren, die aldus voor een deel de jurisdictie verkregen over militairen; in Batavia bestond de Temporaire Krijgsraad, althans voor een deel, uit functionarissen van den voormaligen Raad van Justitie. En hierin ligt een bedenkelijke verzwakking van het beginsel dat de rechtspraak over de leden van de weermacht in handen behoort te zijn van hen, die met die weermacht moeten werken, die hare belangen kennen en die voor haar bruikbaarheid verantwoordelijk zijn, een beginsel waarvan de noodzaak voor de lezers van dit Tijdschrift wel niet nader behoeft te worden aangetoond. Het merkwaardigste ten deze is wel dat, hoezeer vroeger wel eens aan genoemd beginsel getornd is, men het er altijd over eens is geweest dat in lijd van oorlog en te velde de jurisdictie over militairen bij den militairen rechter thuis behoort. Door het boven geschetste is thans, zeer ten onrechte, juist in tijd van oorlog en te velde, van het geheel der militaire rechtspraak een brok afgestooten.

Tenslotte nog dit (en wij beperken ons tot de militair-rechtelijke facet dezer materie): Wanneer een gebied in staat van beleg is verklaard, wanneer dus — zooals in casu te Hollandia — de militaire operatiën of de uit den krijg voortvloeiende toestanden het noodzakelijk maken dat het militaire gezag het overneemt van het burgerlijke, dan is dat militaire gezag verantwoordelijk voor orde en rust en voor een zoo regelmatig mogelijken gang van zaken in dat gebied. Het is dan niet meer dan billijk dat het militaire gezag (en niet het gemilitariseerde burgerlijke gezag) de beschikking krijgt over de middelen tot handhaving van orde en rust en van den normalen gang van zaken, en onder die middelen is de strafrechtspraak zeer zeker te rekenen. Slechts de militaire rechter is op grond van zijn inzicht in de militaire situatie volledig in staat de strafwaardigheid van vergrijpen te beoordeelen en overwegingen te laten gelden, ontleend aan het militaire belang, hetgeen, zooals ook al blijkt uit den tekst van de Regeling op den Staat van Oorlog en Beleg, in oorlogsomstandigheden een zeer prominent belang is. En als „militaire rechter” vermogen wij een uit gemilitariseerde bestuursambtenaren of een gemilitariseerden Raad van Justitie niet aan te merken.

Het is dan ook zeer te betreuren dat de invloed van burgerjuristen aldus heeft gezegevierd over militair-rechtelijke beginselen, die in een sedert 1814 onafgebroken toepassing hun sporen hebben

1) Met hoeveel recht ten aanzien van deze gemilitariseerde bestuursambtenaren gesproken kan worden van „oneigenlijke militairen”, moge o.a. blijken uit een overweging in het vonnis van den Krijgsraad te Velde in Australië van 23 Mei (1944 hierna opgenomen, pag. 223 v.), luidende: „dat aan de Bestuurschool stelselmatig is gestreefd naar wering van „den militairen geest en het op den voorgrond stellen van civiele bestuursopvattingen en denkbeelden”

verdiend. Kortom tijd later hebben zij nog een nadeel aan de militaire justitie toegebracht door de samenstelling van de „Herziene Rechtspleging Landmacht". Wij zouden onzen raad aan de legerleiding van het K.N.I.L. willen herhalen, om hoe eer hoe beter de beschikking te krijgen over militaire juristen en om deze der zake wél kundige officieren met alle kracht in hun streven, dat het ware legerbelang ten doel heeft en bevordert, te steunen.

Militaire politie in Nederlandsch-Indië.

Wij laten hieronder den tekst van twee rondzendbrieven van den Legercommandant in Nederlandsch Indië volgen, handelende over de oprichting van een korps Militaire Politie.

KONINKLIJK NEDERLANDSCH INDISCH LEGER
KONINKLIJKE LANDMACHT
ALGEMEEN HOOFDKWARTIER
GENERALE STAF.

No. 2390/G.S. 35.

Onderwerp: Oprichting Korps Militaire Politie.

Batavia, den 27en Augustus 1946.

1. Ten vervolge op *mijn rondschrjven* Nr. 2154 G.S. II-C Geh. ZV S. van 19 Mei 1946 en met verwijzing naar *mijn beschikking van 21 Augustus j.l. Nr. 385/I A. 2* wordt medegedeeld, dat met ingang van 14 Aug. 1946 bij het K.N.I.L. is opgericht het Korps Militaire Politie.
2. Het Hoofdkwartier van het Korps M.P. is gevestigd te Batavia (Koningsplein Oost nr. 17); tot Commandant is benoemd de Majoor der Infanterie K.N.I.L. H. E. M. Bakhuis, die voorloopig tevens met het commando van M.P. I belast blijft.
3. Het Korps M.P. wordt met ingang van genoemden datum gevormd uit het 1e Bat. M.P. en alle detachementen M.P. in Ned. Indië, thans ingedeeld bij de diverse troepenonderdeelen.
4. De uiteindelijke formatie van het Korps M.P. is voorshands vastgesteld op Staf + 5 batn. a 4 cien., deze laatsten volgens Britsche organisatie.
De cien. kunnen maar behoefte uitgesplitst worden in detachementen van varieerende formaties, afhankelijk van de hun toebedachte zelfstandige taak.
5. De bestaande M.P. detachementen worden niet opgeheven, doch door de zorg van den Commandant van het Korps M.P. (C.K.M.P.) in organiek verband gebracht. Zij blijven bij de

verschillende troepenonderdeelen gedetacheerd, doch **worden** administratief **ingedeeld** bij het Korps **M.P.**

6. Al het daarbij ingedeelde **personeel**, **zoowel van de K.L.** als van het **K.N.Z.L.**, **wordt** geplaatst bij het Korps **M.P.**, evenals de ingedeelde voertuigen, bewapening en **ander** materieel.
7. Troepencdtn. — m.u.v. die in West-Java — wordt opgedragen, onverwijld **nauwkeurige** naminatieve opgaven van het personeel der bij hem ingedeelde **M.P. detachementen in** te dienen bij den **C.K.M.P.** en den **A.G.**; eveneens v.w.b. de daarbij **behoorende** voertuigen, bewapening en **ander materieel**, aan den **C.K.M.P.** en den **K.M.G.**
8. Het bij het Korps **M.P.** ingedeelde personeel, voorkomende op de nominatieve opgaven, wordt **door de zorg van C.K.M.P.** voorzien van een **legitimatie-bewijs** met foto en een **M.P.** band. Personeel **n i e t** voorzien van bedoelde legitimatiebewijzen **dan wel voorzien** van bewijzen, niet overeenkomende met het door **C.K.M.P.** vastgestelde model, **dat**, c.q. voorzien van een **M.P.** band, wederrechtelijk **M.P.** diensten **verricht**, zal in **arrest** worden gesteld.
9. De **M.P.** van de Brigade Mariniers te **Soerabaia**, alsmede al het organiek **tot de onderdeelen behoorende personeel dat interne** politiediensten verricht — **zoals bataljonspolitie**, basispolitie enz. — **behooren uiteraard n i e t** tot het Korps **M.P.** Deze politie heeft geen alg. pol. bevoegdheden **en zal** dan ook als **zoodanig** nimmer algemeene politioneele bevoegdheden **worden** verleend. Zij is uitsluitend **bestemd** voor gebruik binnen het betrokken onderdeel.
10. Vorenbedoelde politie zal als kenteeken worden voorzien v.w.b. de Mariniers van een **m a r i n e b l a u w e n** band, waarop in **w i t** de letters „B.P.” en de overigen van een **z w a r t e n** band, waarop in **r o o d** de letters „B.P.” (brigade-, bataljons-, basis politie).
11. De tank van het Korps **M.P.** zal een **t w e e l e d i g e** zijn, **n.l.:**
 - a. een van **militair-politicweelen** aard, **d.w.z.** ten behoeve **van** en in het Leger;
 - b. een van **algemeen-politioneelen** aard, **d.w.z.** buiten het Leger, ter versterking van, dan wel in de plaats van de **Algemeene Politie**.
12. De **Commandant** van het Korps **M.P.** staat onder de rechtstreeksche bevelen van den **Legercommandant**. Ten aanzien van alle aangelegenheden van organisatorischen aard, dan wet betreffende **troependislocaties** of **politioneele** operatiën, wendt hij zich rechtsbreeks tot den Chef van den Generalen Staf. **Alle** overige aangelegenheden, **voorzoover zij niet behooren** tot het terrein van werkzaamheden van den **Adjutant-Generaal** of den **Kwartiermeester-Generaal** worden behandeld door het Kabinet van den **Legercommandant**.
De **M.P.** onderdeelen **staan** onder de directe **t a c t i s c h e** be-

velen van de troepencdtn., waarbij zij zijn ingedeeld. De tpcdtn. voorziet de hem toebedeelde M.P. van instructies, waarin hij haar optreden in het belang van de openbare orde en veiligheid regelt en in de hand houdt; de betrokken M.P. cdt. zal hem hierbij z.n. van advies dienen.

Voorstellen betreffende administratieve aangelegenheden, te kortkomingen, belooningen, bevorderingen, e.d. worden door de tpcdtn. bij den cdt. van de (het) betrokken M.P. compagnie (bataljon) ter verdere behandeling ingediend.

14. *Technisch en administratief blijven de M.P. onderdeel- onder de bevelen van hun organieken commandant.*
15. *Aanvragen om detachering van M.P. eenheden worden door de tpcdtn. door tusschenkomst van C.K.M.P. bij den C.G.S. ingediend die terzake beslist.*
16. *Voor de formeering van nieuwe onderdeelen alsmede voor de opleiding van het korps zal de C.K.M.P. in overleg treden met den D.C.O. m z.n. met het Hoofd van den Dienst der Algemeene Politie.*
17. *Binnenkort zal een instructie voor het Korps M.P. worden uitgegeven, waarbij status, gebruik, inzet enz. van de Militaire Politie definitief zal worden vastgelegd.*

*De Legercommandant,
op last*

*De Chef van den Generalen Staf,
D. C. Buurman van Vreeden.
Generaal-Majoor.*

**KONINKLIJK NEDERLANDSCH INDISCH LEGER
KONINKLIJKE LANDMACHT
HOOFDKWARTIER ADJUDANT GENERAAL**

Nr.: 9866/IC

Afdeeling: T
Dienst : IC

Onderwerp: **Bevoegdheden van de Militaire Politie.**

Batavia, 12 December 1946.

Onder verwijzing naar het rondschrjven van 27 Augustus j.l. Nr. 2390/G.S. 35, naar artikel 53 (1) ten 3e sub b van het Wetboek van Militair Strafrecht voor Nederlandsch Indië en artikel 4 (1) ten 3e sub b van het Reglement betreffende de Krijgstucht voor Nederlandsch Indië alsmede naar artikel 67, eerste lid ten 3e van hef Wetboek van Militair Strafrecht (Wet van 27 April 1903 Ned. Staatsblad Nr. 111) en artikel 3 sub c van het Reglement betreffende de Krijgstucht (K.B. van 31 Juli 1922, Ned. Staatsblad Nr. 476) wordt bekend gemaakt, dat de tot het Korps Militaire Politie be-

hoorende Militairen, voorzover zij krachtens wettelijk voorschrift dan wel algemeene of bijzondere orders van het bevoegd gezag hun militair-politioneële dan wel algemeen-politioneële taak vervullen, een functie uitoefenen, waaraan gezag over andere militairen verbonden is.

In de uitoefening van deze functie staan zij, onafhankelijk van rang of stand, in de verhouding van meerdere tot andere militairen.

Het gestelde in artikel 27 van het Reglement betreffende de Krijgstucht eoor Nederlandsch Indië en art. 26 van het Reglement betreffende de Krijgstucht (K.B. van 31 Juli 1922, Ned. Staatsblad Nr. 476) is toepasselijk op de met wacht- of patrouilledienst belaste M.P.-militairen.

*Namens den Legercommandant
De Plv. Adjudant Generaal*

*P. Alons,
Kolonel.*

Bovenstaande stukken geven ons aanleiding tot enkele opmerkingen. Allereerst het gebrek aan *élégance* van het eerste lid van het rondschrjven van 12 December 1946, hetwelk in strijd met de legislatieve hiërarchie eerst naar de ordonnantie en pas daarna naar de wet verwijst. Juist in een militair rondschrjven valt dit te meer op.

Men zal wellicht zeggen dat dit gemis aan *élégance* in juridisch opzicht weinig *terzake* doet; het zij toegegeven, doch niet zonder de opmerking, dat de *schijn* gewekt wordt, alsof de legislatieve insubordinatie heeft doorgewerkt in de behandeling van het onderwerp. Immers, de oplossing van de onderwerpelijke netelige vraag: de gezagsverhouding van den militairen politieman tegenover een militair van *hooger* rang, wordt geheel opgehangen aan de oplossing welke men gevonden heeft aan de hand van het laagst geplaatste lid van het legislatieve gezelschap: het Nederlandschindische Wetboek van Militair Strafrecht, en opgedrongen aan het hoogste lid: het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht.

Nog zou men, om der wille van het resultaat, hiermede vrede kunnen hebben, ware het niet dat de oplossing ex artikel 53 (1) 3b van het Indische militaire strafwetboek in het geheel niet past op artikel 67 (1) 3 van het Nederlandsche. Of zij voor het Indische militaire strafrecht deugdelijk zal blijken te zijn, achten wij niet zeker; dat zij echter niet past in het Nederlandsche, lijkt ons — omdat een tekst uit het Indische militaire strafwetboek is geciteerd welke in strijd is met het Nederlandsche systeem — nauwelijks twijfelachtig. Het Indische artikel 53 (1) 3b immers acht de onder bepaalde omstandigheden noodzakelijke onderschikking van een meerdere aan een mindere mogelijk, wanneer „de mindere krachtens „beschikking van het bevoegd gezag eene functie uitoefent, waaraan

„gezag over den ander is verbonden", terwijl het criterium van het Nederlandsche artikel 67 (1) 3 is: „wanneer en voor zoover de „eene krachtens beschikking van het bevoegde gezag, den anderen „onder zijne bevelen heeft".

Wij laten in het midden, in hoeverre de Nederlandschindische Legercommandant — zelfs op grond van de ten deze van belang zijnde (in het rondschrjven niet aangehaalde) Verordening van het Militaire Gezag No. 431) — als „bevoegd gezag" kan worden aangemerkt ten aanzien van de Nederlandsche militairen. Het wil ons echter voorkomen dat de hooger geciteerde woorden van het Nederlandsche artikel 67 (1) 3 eene algemeene regeling als van het rondschrjven niet toelaten. Vaste regel en jurisprudentie van het Nederlandsche stelsel is immers, dat in ieder geval de persoon, die in strijd met de normale subordinatie als meerdere fungeert, nominatim in de beschikking genoemd wordt, terwijl ten aanzien van de militairen, die aan hem ondergeschikt worden, een groepsgewijze benoeming is toegelaten, mits die groep maar nauwkeurig omljnd is. De eisch van nominatim benoeming zou nog kunnen volgen uit artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waaruit geconcludeerd zou kunnen worden dat in de gevallen waarin de met bijzonder gezag bekleede mindere niet of bezwaarlijk met name genoemd kan worden en waarin zijn gezag zich uitstrekt buiten een nauw te omschrjven groep van militairen, zijn positie in de wet geregeld is, zoodanig, dat hij tegenover allen als meerdere herkenbaar is. Uit de geschiedenis en uit de rechtspraak blijkt, dat men de uitzonderlijke positie van averechtsche subordinatie slechts bij uiterste noodzaak heeft gewild en dat men daarom de gevallen, waarin zij optreedt, aan streng-formeele grenzen heeft gebonden.

Het Indische militaire strafwetboek blijkt zich ten deze uit het keurslijf van het Nederlandsche artikel 67 (1) 3 te hebben gewrongen en een lossere en ruimere omschrjving te hebben gekozen²⁾. Volgens het Indische systeem zou bijvoorbeeld de ongegradueerde onderofficier van de wacht automatisch de meerdere zijn van het wachtsvolk; volgens het Nederlandsche systeem is een uitdrukkelijke beschikking noodig, waarin de verhouding van matroos A., dienstdoende als onderofficier van de wacht, tegenover het wachtsvolk geregeld wordt. Wij achten het op dezen grond niet onmogelijk dat de door het rondschrjven van 12 December 1946 gegeven oplossing door middel van ruime interpretatie van artikel 53 (1) 3b van het Indische militaire strafwetboek voor de praetijk deugdelijk zal zijn; wij vreezen echter dat zij niet te gebruiken zal zijn voor de Nederlandsche wet.

1) Zie M.R.T. XXXIX, pag. 447.

2) Deze afwijking werd als volgt gemotiveerd: dat ook als meerdere zal „worden aangemerkt hij die, zonder andere militairen bepaaldelijk onder „zijn bevelen te hebben, niettemin krachtens de door hem uitgeoefende „functie gezag over die militairen bezit. De toepasselijkheid der bepaling „behoort zich evenwel te bepalen tot de uitoefening van de hem opgedragen „functie". Een voorbeeld tot toelichting werd echter niet gegeven.

Eet komt ons voor dat een oplossing, die **nòch** aan den letter, **nòch** aan de bedoeling van de wet geweld aandoet, gevonden kan worden **in het** (in de **practijk** gewoonlijk **tòch** reeds plaats vindende) gezamenlijke optreden van twee militaire politiemannen, waardoor zij **een** militaire **patrouille** (**M.P.**) zouden vormen. Hieraan is door de wet uitdrukkelijk meerderheidsgezag verleend. De afdoende oplossing is ongetwijfeld, artikel 128 en 69 Wetboek van Militair Strafrecht (**artt.** 117 en 55 Ind. WMSR) uit te breiden en daarin ook de positie van den militairen politiemann te regelen.

Vrijstelling van Krijgstuchtelijke Straffen.

Vanwege het Hoofdkwartier van den Adjudant-Generaal van den Legercommandant in Nederlandsch-Indië gewerd ons het bericht, dat bij gelegenheid van de blijde gebeurtenis in het Prinselijk Gezin **algeheele** vrijstelling is verleend van alle opgelegde krijgstuchtelijke straffen anders dan die van terugstelling, opgelegd aan militairen van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger en van verlaging of van verlaging in klasse, opgelegd aan militairen van de Koninklijke Landmacht. Deze vrijstelling is ingegaan terstond na de officieele bekendmaking van de blijde gebeurtenis.

Herziene Grondwet.

De omstandigheid, dat **artikel 192** van de Grondwet in het laatst van 1946 werd herzien, gaf aanleiding dat, ingevolge het bepaalde **bij** haar artikel 205, de geldende tekst bij Koninklijk Besluit van 22 Januari 1947 (Staatsblad No. **R** 28) werd bekend gemaakt. Deze bekendmaking zal ook geschieden door plaatsing van dat besluit in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië, in het Gouvernementsblad van Suriname en in het Publicatieblad van **Curaçao**. Het besluit werd gecontrasigneerd door de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Overzeesche Gebiedsdeelen.

Artikel 192 luidt thans aldus:

„De dienstplichtigen, niet vallende onder artikel 191, mogen zonder „hunne toestemming niet dan krachtens eene wet naar **Nederlandsch-„Indië, Suriname en Curaçao** worden gezonden.”

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De bezetting van Duitsland. Toch geen tweede Rhineland Agreement?

door

Mr. F. DE STOPPELAAR.

1. Nu is besloten in Maart 1947 te Moskou het met Duitsland **te sluiten** vredesverdrag aanhangig te maken, kan het — door de vele punten van overeenkomst — van belang zijn in gedachten een oogenblik **terug** te gaan naar de gebeurtenissen, die het einde van den eersten wereld-oorlog moesten regelen en waarmede de bezetting van het Rijnland — met alle daaruit voortvloeiende gevolgen — is gepaard gegaan.

Het valt nog niet te voorspellen in welke mate en voor welken tijdsduur **Duitsland** — als gevolg van het vredesverdrag — thans bezet zal blijven en evenmin door welke landen precies en op welke wijze. Het mag echter wel als vaststaand worden aangenomen, **dàt** een bezetting gehandhaafd zal blijven en zulks voor een veeljarige periode.

Als gevolg daarvan zullen vele moeilijkheden, die zich hebben voorgedaan in den bezettingstijd van 1918—1930, ook thans weer naar voren komen; daarnaast zullen nieuwe bezwaren, voortspruitende uit de gewijzigde omstandigheden, tot uiting komen.

2. *Eenige voorname verschilpunten* (waarop in dit artikel niet verder zal worden ingegaan) tusschen periode I (1918—1930) en periode II (bezetting nà het thans **te sluiten** vredesverdrag) zijn:

- a. dat — althans tot dusverre — een centrale Duitse **regering** ontbreekt;
- b. dat een vacuum is ontstaan door de ontbinding van de Nazi-partij met al haar organisaties en instellingen, terwijl daarnaast — bij den aanvang van de bezetting — geen andere politieke partijen bestonden;
- c. dat een, in al haar geledingen functionneerend, betrouwbaar ambtenaren-apparaat thans wordt gemist;
- d. dat door de vernietigende bombardementen en het feit, dat Duitsland ditmaal ook zelf operatie-terrein is geweest, het economische leven thans **veel** verder is ontwricht;
- e. dat het grondgebied van het rijk, door de afscheiding thans reeds van **grote** gebieden, sterk is ingekrompen met als gevolg een groote stroom van vluchtelingen uit deze streken, die de **reeds** bestaande **huizennoed** en andere moeilijkheden als voedselvoorziening, merkeloosheid enz. sterk hebben vergroot;
- f. dat thans, mèt Rusland en andere landen, ook Nederland partij in het geding is;

- g. dat Rusland thans een zeer groot gewicht in de schaal zal leggen en Amerika het voornemen heeft geuit zich ditmaal blijvend voor den gang van zaken in Europa te interesseeren.

3. *Eenige belangrijke punten van overeenkomst zijn:*

- a. dat er naar gestreefd zal worden Duitschland elke mogelijkheid nogmaals een aanvalsoorlog te kunnen ontketenen, te ontnemen;
- b. dat er daarom dus weer een bezetting zal worden achtergelaten met contrôle enz. o.m. op de industrie;
- c. dat de bezettingsmacht door verschillende naties zal worden uitgeoefend en voornamelijk wederom zal worden geleverd door dezelfde landen als in periode I, t.w. Amerika, Engeland, Frankrijk en België;
- d. dat een zekere tegenstelling tusschen Frankrijk (en eventueel België), welk land vooral een politiek, gericht op verhooging van zijn veiligheid nastreeft, en Amerika met Engeland, die meer ook economische overwegingen den doorslag laten geven, zich opnieuw voordoet;
- e. dat, mede als gevolg van het sub d. vermelde het er ook thans weer om gaat, of Duitschland als één, gecentraliseerd Rijk blijft bestaan of tot een anderen vorm b.v. een Bondsstaat zal worden besloten, zulks al of niet in aansluiting op hieromtrent onder de Duitschers bestaande wenschen;
- f. dat ook thans wederom moet worden getracht het Deutsche volk op te voeden tot begrip voor een democratische samenleving en het aanvaarden van een democratische regeering dóór het volk en vóór het volk; elk individu zal, in alle geledingen, daaraan daadwerkelijk en onder eigen verantwoordelijkheid, moeten medewerken.

4. Toen de geallieerde troepen in 1944 de Duitse grens hadden overschreden en daarmee een deel van Duitschland bezet (een gebied wordt geacht te zijn bezet, wanneer het daadwerkelijk onder het gezag van een vijandelijk leger is geplaatst) heeft Generaal Dwight D. Eisenhower in zijn qualiteit van opperbevelhebber van het geallieerde expeditieleger een proclamatie¹⁾ tot de Duitse bevolking gericht, waarin hij o.m. verklaarde, dat de geallieerden wel als overwinnaars doch niet als onderdrukkers kwamen. Het Nazidom en het militarisme zouden worden vernietigd. Voorts wees hij er op, dat bij hem, als opperbevelhebber van de geallieerde strijdkrachten en als militair gouverneur, alle bevoegdheden berustten op wetgevend en uitvoerend gebied en tevens voor wat de rechtspraak betreft. en dat een militair bestuur was ingesteld om deze bevoegdheden, volgens zijn aanwijzingen, uit te oefenen.

De maatregelen, thans door de bezettingsautoriteiten getroffen,

¹⁾ De uitvaardiging van een dergelijke proclamatie is, volgens het volkenrecht, niet vereischt, doch is wel zeer gewenscht.

moeten steun vinden in het volkenrecht (Haagsche Conventie van 18 **October** 1907 met als bijlage het Landoorlog-reglement).

Aan den opperbevelhebber of den door hem aangewezen militairen **gouverneur** zijn daarbij uitgebreide bevoegdheden gegeven. Aangezien **n.l.** het gezag van de wettige regeering in *feite* is overgegaan in handen van den bezetter moet deze alles doen wat in zijn vermogen is om de openbare orde en veiligheid te herstellen en, voor zoover doenlijk, te handhaven, en daarbij de bestaande wetten van het land eerbiedigen, *tenzij zulks volstrekt onmogelijk is* (b.v. de rassen-wetgeving).

Deze redactie is niet gelukkig; klaarblijkelijk is bedoeld, dat de bezetter de bestaande wetten moet eerbiedigen en er alleen dan van mag afwijken, wanneer de nastreving van wettige doeleinden van de bezetting dit rechtvaardigt; onder deze voorwaarde kunnen ook nieuwe wetten worden gemaakt.

Zoolang dus geen vredesverdrag is **gesloten**, hebben de bezettingsautoriteiten — onder de beperkingen, die het volkenrecht oplegt — de bevoegdheid in te grijpen daar, waar hun belang dit met zich brengt.

Geheel anders wordt de situatie, wanneer een vredesverdrag tot stand is gekomen en de bezetting dus niet meer steunt op de desbetreffende bepalingen van het volkenrecht.

De bevoegdheden, bij handhaving van een bezetting nà het sluiten van een vredesverdrag, moeten dan of in het verdrag zelf zijn geregeld of een uitvloeisel zijn van regelingen, die weer hun basis hebben in het verdrag en als uitvoeringsmaatregelen daarvan zijn te beschouwen.

Dit brengt mede, dat het absoluut noodzakelijk is, dat de verplichtingen van Duitschland ten aanzien van de bezetting en de bevoegdheden van die bezetting bij het met dit land t.z.t. te sluiten vredesverdrag zeer duidelijk worden vastgelegd op een wijze, die niet voor tweeërlei uitleg vatbaar is.

De Duitschers hebben zich steeds meesters getoond in het uitleggen van bepalingen uitsluitend in eigen voordeel, hetgeen, zooals hieronder zal blijken, ook bij de bezetting van het Rijnland in 1918 naar voren is gekomen.

Daarbij komt nog, dat het zeer de vraag is, of zij thans hebben geleerd eenige matiging in hun wijze van optreden te betrachten.

5. Bij de bezetting in 1918, voortvloeiende uit het wapenstilstandsverdrag, dus vóór het sluiten van den vrede, vaardigde Maarschalk Foch een proclamatie uit, waarin hij verwees naar de Haagsche Conventie als basis voor de **contrôle** op de **Duitsche bestuursorganen**. Hij bevestigde, eveneens in overeenstemming met genoemde Conventie, dat de bestaande Duitse wetten en verordeningen zouden worden ontzien, tenzij zij in botsing kwamen met de rechten en de veiligheid van de bezettingslegers.

Aanvankelijk heeft ook de **Duitsche** regeering zich op het stand-

punt gesteld, dat deze bezetting — hoewel het gevolg van de **wapenstilstandsvoorwaarden** en niet van **krijgsverrichtingen** — op de Haagsche conventie steunde; toen dit echter in haar voordeel scheen, heeft zij haar meening gewijzigd en zou de bezetting, als **zijnde** geen „**occupatio bellica**”, maar een bezetting als gevolg van een overeenkomst, ook wel genaamd „**Mischbesetzung**”, alleen maar zijn geregeld door de wapenstilstandsvoorwaarden en daardoor veel minder bevoegdheden kunnen **uitoefenen**.

Tijdens deze bezettingsperiode ontstond reeds spoedig wrijving tusschen de geallieerden, hoofdzakelijk als gevolg van de tegenstrijdige belangen als aangegeven in § 3 sub d. van Frankrijk en België enerzijds en Amerika en Engeland anderzijds.

6. In de besprekingen over het vredesverdrag ¹⁾ was voorgesteld de bezetting van het Rijnland in een speciale overeenkomst te regelen, waarnaar dan in het vredesverdrag zou worden verwezen.

Het ontwerp wilde o.m. handhaving van den staat van beleg, waarvan de naleving in de handen van de militaire autoriteiten zou worden gelegd. De Duitsche bestuursorganen moesten alle bevelen van de militaire autoriteiten, gegeven in het belang van de veiligheid en het onderhoud van de bezettingstroepen, opvolgen. Als model voor deze bepalingen had gediend de Conventie van Rouaan van **1871**. Voorts werd gesproken over militaire rechtbanken, over aanstelling en ontslag van Duitsche **fuctionarissen** en over de bevoegdheid van de militaire autoriteiten het veto uit te spreken over Duitse verordeningen en **industriële** overeenkomsten.

De Amerikaansche en **Engelsche** vertegenwoordigers, Noyes en Stuart, voelden niets voor dit ontwerp.

Noyes stelde een plan op van enkele punten, waarbij het voornaamste was, dat een civiel orgaan de bevoegdheid zou hebben nieuwe verordeningen te maken of oude te wijzigen, *wanneer de Duitsche wetten of handelingen in gevaar zouden brengen: a. de uitvoering van het vredesverdrag en b. de veiligheid en de goede verzorging van de troepen.*

Het bezettingsleger zou voorts de bevoegdheid hebben den staat van beleg af te **kondigen** en de **contrôle** op zich te nemen, hetzij in bepaalde gebieden, waarin gevaren dreigden, dan wel — wanneer zulks noodzakelijk mocht zijn — in het geheele gebied.

Een compromis werd bereikt, waarin het voorstel van Noyes ten **deele** werd gevolgd o.m. dat de staat van beleg in normale omstandigheden zou komen te **vervallen**. De „**Hooge Commissie**”, die de verantwoordelijkheid kreeg voor de naleving van de „**Rijnlandovereenkomst**”, had echter **een** meer beperkte bevoegdheid voor het maken van verordeningen, **n.l.** zij mocht alleen regels treffen *ben aanzien*

¹⁾ Voor verdere gegevens raadplegen o.m.: **American Military Government of Occupied Germany (Runt Report)**, en **Ernst Fraenkel, Military Occupation and the Rule of Law**.

van de veiligheid en de voorziening van de geallieerde bezettingslegers.

Als gevolg van deze beperking kon, toen in latere jaren de Duitschers, door handelingen op sociaal en economisch gebied, de uitvoering van het vredesverdrag in gevaar brachten, de Hooge Commissie daartegen niet optreden. Met name is hierbij te vermelden het geval, dat de Deutsche spoorwegen een project tot verbetering van de spoorwegen hadden opgesteld, waarmede een aanzienlijk bedrag was gemoeid. De voldoening van de Deutsche herstelbetalingen zou daardoor in gevaar kunnen komen. De Hooge Commissie besliste echter, dat, ook al zouden de uitgaven, voor de uitvoering van dit plan benodigd, buitensporig zijn, geen enkele bepaling in de Rijnlandovereenkomst of in eenige verordening haar het recht gaf de Deutsche autoriteiten te dwingen van dit plan af te zien **af** het te wijzigen.

Wanneer het ontwerp van Noyes van kracht zou zijn geworden, had — op grond van het in gevaar brengen der uitvoering van het vredesverdrag — met succes tegen deze Deutsche voornemens kunnen worden opgetreden.

7. In de Rijnlandovereenkomst is voorts bepaald, dat de Deutsche rechtbanken haar taak kunnen verrichten, **behoudens** ten aanzien van vergrijpen door of tegen **leden** van de bezettingslegers (onder vergrijpen tegen een **lid** van de bezettingslegers werden tevens begrepen vergrijpen tegen personen, ook burgers, in dienst bij die legers).

Een letterlijke interpretatie zou als gevolg kunnen hebben, dat een belediging van het **geheele bezettingsleger** buiten dit artikel zou vallen, en, **zooals** een Duitsch jurist betoogde, niet door een militaire rechtbank kunnen worden berecht, doch slechts door een Deutsche rechtbank.

De Hooge Commissie heeft door een verder gaande **verordening** in deze leemte willen voorzien, hetgeen echter opnieuw Deutsche protesten uitlokte; deze aanvulling zou volgens hen geen steun vinden in de basis-overeenkomst en derhalve van geenerlei waarde zijn. De geallieerden voerden daartegen weer aan, dat genoemde Commissie het recht had voor de veiligheid van de bezettingstroepen verordeningen uit te vaardigen en dat daaronder was begrepen het geven van uitgebreidere bevoegdheden aan de militaire rechtbanken.

Voorts ontspon zich een strijd ten aanzien van de jurisdictie over Deutsche burgers in dienst bij de bezettingslegers. Volgens de Deutsche regeering bleven de Deutsche rechtbanken bij uitsluiting bevoegd over dergelijke personen recht te spreken, met welk standpunt de geallieerden zich in het algemeen hebben verenigd.

8. Ook **ten** aanzien van de bevoegdheden van de geallieerde militaire politie en van de Deutsche politie zijn moeilijkheden gerezen. Laatstgenoemde mocht **leden van** de bezettingslegers **arresteer**en, **wan-**

neer deze zich schuldig hadden gemaakt aan eenige, met name genoemde, ernstige vergrijpen o.a. moord, of wanneer zij op heeterdaad werden betrapt bij een poging tot moord enz.

De Rijnlandovereenkomst bevatte echter geen regeling voor de bevoegdheden van de militaire politie ten opzichte van burgers.

Op dit punt waren de bezettingsautoriteiten aangewezen op de medewerking van de Deutsche politie, aan wie zij bevelen moesten geven tot het arresteren en aan hen uitleveren van elk persoon, die een vergrijp had gepleegd, waarvoor hij voor een militaire recht-bank terecht kon staan.

Ook voor dit geval heeft de Hooge Commissie een verordening uitgevaardigd met het oogmerk in deze lacune te voorzien, wederom met als gevolg een stortvloed van Deutsche protesten.

9. De verordenende bevoegdheid van de Hooge Commissie voor aangelegenheden, de veiligheid en de voorziening van de bezettingslegers betreffende, is ook verder voor velerlei uitleggingen vatbaar. De Commissie wilde daaronder o.m. tevens begrijpen de zorg voor de *openbare* veiligheid.

Deze opvatting stuitte op heftigen Duitschen tegenstand. In den Rijksdag werd verklaard, dat de Hooge Commissie hierin hare bevoegdheden verre overschreed en dat daarmee geenszins genoeg kon worden genomen.

Een Duitsch schrijver ging daarbij zoover, dat hij de Hooge Commissie niet alleen het recht ontzegde zelf verordeningen inzake de *openbare* veiligheid uit te vaardigen, maar bovendien beweerde, dat de benettingslegers er recht op hadden tegen verstoring van de openbare orde en veiligheid door de *Deutsche politie* te worden *bescherm*d.

10. Als laatste, in dit artikel te behandelen, geschilpunt moet worden genoemd de vraag of de verordeningen enz. van de Hooge Commissie door een Deutsche instantie mogen worden getoetst.

De Deutsche rechterlijke macht meende deze vraag bevestigend te mogen beantwoorden, aangezien nergens zou zijn bepaald, dat haar dit recht was ontzegd.

11. In het voorgaande zijn, zeer in het kort eenige saillante punten aangegeven waarmede, tijdens de bezetting in periode I, moeilijkheden zijn ondervonden.

Zooals reeds werd opgemerkt moet er rekening mede worden gehouden, dat ook thans Frankrijk andere verlangens ten aanzien van het vredesverdrag en van de bezetting heeft dan Amerika en Engeland; over de oogmerken van Rusland ten aanzien van Duitschland tast men voorshands nog voor een groot deel in het duister.

Voor Nederland is een goede regeling van het Deutsche probleem — met name voor wat de economische zijde betreft — een levenskwestie; een bespreking van dit aspect valt echter buiten het kader van dit artikel.

In ieder geval moet worden vermeden, dat Duitschland profijt trekt uit geschilpunten tusschen de geallieerden en deze tegen elkaar kan uitspelen.

Dit kan slechts een herhaling geven van dergelijke gebeurtenissen in 1918 en volgende jaren, waarover een Duitsch politicus heeft gezegd, dat de handhaving van de **Duitsche** **souvereiniteit** na den eersten wereldoorlog niet te danken is geweest aan het vredesverdrag van Versailles maar aan het **grootte** aantal vijanden, voor wie Duitschland had gecapituleerd.

12. Conclusie. De handhaving van een bezetting, nà het sluiten van een vredesverdrag, moet worden **geregeld** **of** in dat verdrag, **of** in een aparte overeenkomst, waarnaar in het vredesverdrag wordt verwezen.

Hierbij kan gebruik worden **gemaakt** van de ervaringen in 1918 met de bezetting van het Rijnland, en van de ervaring met de huidige bezetting van Duitschland thans opgedaan.

Het zal noodzakelijk zijn aan de **bezettingsautoriteiten** **zèér ruime** bevoegdheden op elk gebied te geven, waarbij het meer genoemde ontwerp van Noyes, hetwelk hieronder in extenso volgt, als **richtsnoer** zal kunnen dienen:

„*Skeleton Plan by Pierrepont B. Noyes, American Delegate, Inter-Allied Rhineland Commission:*

I. As few troops as possible, concentrated in barracks or reserve areas, with no „billeting”, excepting possibly for officers; ¹⁾

1 Complete self-government for the territory, with the **exception** below;

III. A Civil Commission with powers:

- a. to make regulations or change old ones whenever German law or actions:
 1. threaten the carrying out of treaty terms, or
 2. threaten the comfort or security of troops;
- b. to authorize the army to take control under martial law, either in danger spots or throughout the territory, whenever conditions seem to the Commission to make this necessary”.

Wanneer terstond uitgebreide bevoegdheden zijn verleend kunnen immers **steeds** daaruit voortvloeiende strenge maatregelen, wanneer dit mogelijk blijkt te zijn (tot wederopzegging door de bezettingsautoriteiten), worden verzacht.

Een dergelij e regeling houdt een opvoedend element in, n.l. dat de bezettingsautoriteiten — hoewel tot alles bevoegd — vrijwillig daaraan een minder vergaande uitvoering kunnen geven, wanneer de wil tot samenwerking in de gewenschte richting blijkt.

Beperkte bevoegdheden kunnen echter niet meer **éénzijdig** worden uitgebreid. Doet men dit laatste **tòch** dan kan — met recht — van

¹⁾ **Hieraan** moet worden toegevoegd dat gezinsleden van officieren en eventueel ook van onderofficieren en manschappen, eveneens ingekwartierd moeten worden.

Duitsche zijde er op worden gewezen, dat de bezetting zich aan dezelfde rechtsverkrachting schuldig maakt als de Nazi's dit hebben gedaan.

De toegekende bevoegdheden worden uitgeoefend door een Commissie, samengesteld uit de bezettende landen, waaronder ook Nederland, waarbij wordt uitgegaan van een civiel bestuur. Alle functionarissen kunnen — gezien de Deutsche mentaliteit — het beste in uniform zijn gekleed. Indien Nederlandsche politie zou worden ingedeeld, zou het aanbeveling verdienen deze uit de *maréchaussée* te recruteeren. De Commissie beslist met gesloten deuren en met gewone meerderheid van stemmen. Slechts op deze wijze kan, gezien de ervaringen met het veto-recht opgedaan, een vlotte afdoening worden bereikt (wanneer de *samensmelting* van de bezettingszônes niet voor verwezenlijking vatbaar zou blijken te zijn, zouden in het uiterste geval meer Commissies moeten optreden).

De Commissie mag zoo noodig den staat van beleg afkondigen in het geheele bezette gebied of in gedeelten daarvan, waarna de militaire bevelhebber *alle macht* in handen krijgt.

Aangezien Duitschland meer dan alleen een *Européesch* belang is en er thans allerwegen naar wordt gestreefd tot samenwerking op internationaal gebied te komen, zou het algemeen toezicht op de werkzaamheden van de Commissie kunnen worden opgedragen aan een bestaande of daartoe in het leven te roepen instantie van de V.N..

Het lijkt voorts gewenscht voor de Deutsche regeering de mogelijkheid te openen verordeningen enz. van de Commissie op haar wettigheid te toetsen door een beroep op een onpartijdig college, met als hoogste instantie het Internationale Hof van Justitie.

De tenlastelegging in het Militaire Strafproces

door

W. H. VERMEER.

Wanneer ik hieronder enkele **opmerkingen** wil neerschrijven over de tenlastelegging in het militaire strafproces, wil ik mij daarbij bepalen tot een drietal **onderwerpen**, **namelijk** (1) de verhouding tusschen de **tenlastelegging**, vervat in de beschikking tot verwijzing en die, vermeld onder het bevelschrift tot bijeenkomen van den krijgsraad, (2) de **formeele eischen**, die de wet op straffe van nietigheid aan laatstbedoelde tenlastelegging stelt, meer in het bijzonder inzake de feitelijke omschrijving der delictsessentialia, en (3) de **wijzigingen**, die in deze tenlastelegging tijdens de **behandeling** van de zaak ter terechtzitting nog mogen worden aangebracht. Hierbij wil ik tevens aangeven, hoe zich in de oorlogsjaren de **practijk** op deze punten bij **den** Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten heeft ontwikkeld.

§ 1. Voor elk der twee stadia van het proces — de instructie en het **hoofdonderzoek** — bestaat een: afzonderlijke tenlastelegging, waaraan de wet onderling **verschillende eischen** stelt.

De **tenlastelegging** voor de instructie kan van eenvoudigen aard zijn: zij behoeft slechts in te houden „**eene** omschrijving van **het** feit, hetwelk hem wordt ten laste gelegd“. Sanctie van nietigheid is aan den inhoud van deze tenlastelegging niet verbonden; slechts is voorgeschreven dat de verwijzing op straffe van nietigheid bij **schriftelijke** beschikking zal geschieden. De geschiedenis¹⁾ van **de wijzigingswet** van 1912, waarbij de verwijzing in het militaire strafproces werd ingevoerd, doet zien dat de sanctie van nietigheid bewust niet is uitgestrekt tot den inhoud van die beschikking. De bedoeling daarvan was, dat men de gelegenheid open wilde laten voor eventueele wijzigingen op **grond** van hetgeen bij de informatiën was gebleken.

De **tenlastelegging** voor de terechtzitting, welke de openbare aanklager aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van den krijgsraad stelt, moet weliswaar ook „vermelden het feit, dat . . . ten laste wordt gelegd“, doch **bovendien** „met bijvoeging omstreeks **welken** tijd **en** waar ter plaatse het zou zijn begaan, alles op straffe van nietigheid, alsmede de omstandigheden waaronder het feit gepleegd zou zijn“.

De eenige overeenstemming tusschen de wettelijke eischen voor deze twee stukken is **daarin gelegen**, dat zij beiden „het feit“, waar-

¹⁾ Zie de Memorie van Antwoord (opgenomen in deel I van het **M.R.T.**, pag. 145): „**al** is nu niet op straffe van nietigheid voorgeschreven, wat in **deze** „beschikking moet **zijn** opgenomen, zoo zal toch bepaald worden, dat van „de litis contestatio op **zoodanige** straf uit een ... **schriftelijk** stuk ... **blijkt**.“

van de beklagde verdacht wordt, moeten **behelzen** en alleen in **zooverre** zal dus overeenstemming tusschen beide tenlasteleggingen verwacht mogen worden. De **practijk** echter gaat veel verder en legt tusschen beide tenlasteleggingen een **zoodanig** nauw verband. dat **zij** gewoonlijk woordelijk met elkaar overeenstemmen, waardoor dus de tenlastelegging voor **de informatiën** reeds voldoet aan de veel hoogere eischen, die eerst voor het hoofdonderzoek worden gesteld.

Deze uit de bewoordingen van de wet niet te verwachten en ook niet bedoelde woordelijke overeenstemming vindt zijn oorzaak in het wezen van de vervolging in het militaire strafproces, namelijk dat die vervolging niet uitgaat van den openbaren aanklager, doch van den verwijzingsofficier, van wiens hand (zij het na ingewonnen advies van den openbaren aanklager) de eerstbedoelde tenlastelegging is. Op het in deze tenlastelegging omschreven feit wordt beklagde naar den krijgsraad verwezen en in rechten betrokken en **terzake** van hetzelfde feit dient hij ook terecht te staan, niet **terzake** van meer of minder, **zoals** hem **dat** aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van den krijgsraad 'door den openbaren aanklager wordt ten laste gelegd. Een zaak, waarvoor iemand naar den Krijgsraad verwezen is, mag **in** het militaire proces niet buiten vervolging gesteld worden; **terzake** moet een **vonnis** volgen. Dit resulteert in het gebruik, dat **zelfs** zoodanige deelen van de aanvaankelijke tenlastelegging (van de beschikking tot verwijzing), waarvan na afloop **der** informatiën vrijspraak reeds vaststaat, aan den voet van het bevelschrift, in de tenlastelegging voor het **hoofdonderzoek**, worden overgenomen.

Wanneer het hierboven beschreven nauwe verband, zich uitende **in** woordelijke overeenstemming, niet verder gaat dan een streven, bestaat daar n.m.m. weinig bezwaar tegen. Wanneer men dit echter gaat voelen als een eisch, **zoo** dat men in de **practijk** meent van die woordelijke overeenstemming niet te mogen afwijken, dan gaat men te ver en wordt, naar het mij voorkomt, de **bedoeling** van het **gerechtelijke** vooronderzoek niet onderkend, terwijl voorts het bestaansrecht van een afzonderlijke tenlastelegging voor het **hoofd**onderzoek gefrustreerd wordt. Uiteraard behoort het grondbeginsel gehandhaafd te blijven, dat in het militaire strafproces de **verwijzingsofficier** en niet de openbare aanklager bepaalt, **voor** welk feit de man terecht zal staan. Dit beginsel gelde echter voor de groote lijn en worde niet, buiten zijn bedoeling, uitgebreid tot belemmering van verbeteringen, die „het feit" onaangetast **laten**. Waar de wet uitdrukkelijk toestaat, dat zelfs ter terechtzitting aan de dagvaarding nog verzwarende omstandigheden worden toegevoegd, mag men a fortiori concluderen dat zij aan de tenlastelegging van de instructie mogen worden toegevoegd door ze op te nemen in de tenlastelegging aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkoming van den krijgsraad. En, uitgaande van de stelling: „in eo quod plus **est**, semper **inest** et minus", meen ik, dat ook onbewezen verzwarende

omstandigheden, voorkomende in de vel-wijzing, weggelaten mogen worden in het bevelschrift, hoewel, strikt genomen, door zoodanige weglating een rechterlijke uitspraak achterwege blijft *terzake* van iets, waarvoor de *verwijzingsofficier* den beklaagde naar den krijgsraad verwees.

Voor al vroeger werd aan het hierboven geschilderde nauwe verband tusschen beide tenlasteleggingen, zich uitende in woordelijke overeenstemming, zeer strak de hand gehouden; gedurende de latere jaren zijn, voor zoover ik zulks beoordeelen kan, de al te scherpe kanten hiervan afgesleten. In 1933 vond een verdediger in eene afwijking tusschen de bewoordingen van de tenlastelegging van de verwijzing en die van het bevel tot bijeenkomen van den krijgsraad, grond om tot vrijspraak te concludereen, welk betoog het Hoog Militair Gerechtshof (vide sententie van 26 Mei 1933, M.R.T. XXIX, pag. 359) in eene uitvoerige overweging weerlegde. Het betrof hier de woorden „althans opzettelijk heeft nagelaten”, welke in de tenlastelegging van de beschikking tot verwijzing *terzake* van ongehoorzaamheid niet waren vermeld en welke wel voorkwamen in de dagvaarding ter zitting; *terzake* van het toegevoegde alternatieve gedeelte werd beklaagde veroordeeld. In het volgende jaar (sententie van 2 Januari 1934, vide M.R.T. XXX, pag. 75) bevestigde het Indische Hof de opvatting van het Nederlandsche, dat *toevoeging* van enkele woorden in de tenlastelegging, na den afloop van de informatiën, haar niet nietig maakt. Niettemin ging de Zeekrijgsraad te Soerabaja in 1937 niet *zoo* ver, een beklaagde te veroordeelen, die naar den krijgsraad verwezen was *terzake* van ongehoorzaamheid jegens sergeant A. en die door den Raad terecht stond *terzake* van ongehoorzaamheid jegens sergeant B., overigens te *zelfder* plaatse, ten *zelfden* tijde en onder dezelfde omstandigheden. Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië achtte de venbetering van de tenlastelegging echter geen bezwaar en overwoog in zijn sententie van 23 April 1937 (vide M.R.T. XXXIII, pag. 399) „dat op het oogenblik, waarop de beschikking tot verwijzing wordt genomen, het eigenlijke onderzoek nog een aanvang „moet nemen *en* dan ook aan de woorden „omschrijving van het „feit” bezwaarlijk een andere beteekenis kan worden gehecht, dan „dat den belslaagde door een summiere opgave van het *feitencomplex*, voorzoover het in dit aanvangsstadium van het strafproces „reeds bekend kan zijn, wordt bekend gesteld, ter zake waarvan hij „in rechten wordt betrokken. . .”, waarna veroordeeling van den beklaagde *terzake* van ongehoorzaamheid aan sergeant B. volgde.

Zeide ik hierboven dat de scherpe kanten van den eisch van woordelijke overeenstemming tusschen de twee tenlasteleggingen in de latere jaren wat afgesleten was, dan heb ik daarbuiten gelaten een tweetal uitspraken van het Nederlandsche Hof, dateerend van kort vóór den oorlog, welke zouden kunnen leiden tot de gevolgtrekking, dat dit Hof terugkeert op den weg, welke het had ingeslagen met de sententie van 26 Mei 1933, althans dat het op dien

weg niet zoo ver wenschte te gaan als het Indische Hof. Bedoelde twee sententies (van 24 November 1939 en van 13 Februari 1940, vide M.R.T. XXXVI, resp. pag. 235 en 233) betreffen namelijk gevallen, analoog aan dat, behandeld in de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië van 23 April 1937: eerstvermelde betreft een verwijzing naar den krijgsraad **terzake** van verzet tegen ambtenaar A., terwijl de tenlastelegging op het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad verzet tegen ambtenaar R. behelst; de in de tweede plaats vermelde sententie betreft de plaats des misdrijs welke in de **beschikking** tot verwijzing eene andere is als in de dagvaarding ter terechtzitting. In beide gevallen sprak het Hof, met vernietiging van het veroordeelende vonnis, den beklaagde vrij op grond van incongruentie tusschen beide tenlasteleggingen, waardoor geen recht tot strafvordering aanwezig zou zijn.

In den afgelopen oorlog is de **praktijk** van den **Zeekrijgsraad** bij de Strijdkrachten in het Oosten geweest een **voortgaan** op den weg, aangegeven door de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië van 23 April 1937: verschillen tusschen beide tenlasteleggingen werden **implicite** door den krijgsraad aanvaard, mits beide tenlasteleggingen betrekking hadden op hetzelfde feitelijke gebeuren.

Het toelaten van dergelijke verschillen scheen noodzakelijk, aangezien de omstandigheden (dislocatie der vloot-eenheden) gewoonlijk niet toelieten, een onvolledig **voorloopig** onderzoek te doen aanvullen, terwijl **soms** verwezen werd op grond van een — **uiteraard** zeer summier — telegrafisch rapport van het gepleegde. Door verplichte radiostilte was het vaak niet mogelijk, opheldering van bepaalde duistere punten van het **vooronderzoek** telegrafisch op te vragen. Bedoelde **verschillen** in de tenlastelegging betroffen bijvoorbeeld een verbetering in het tijdstip of de **plaats** van het gepleegde. Deze verbeteringen bleken wel eens **noodig bij** deserties in Zuid Afrika, wanneer het **betreffende** schip, nadat het in Kaapstad gelegen had, eerst naar zee vertrok nadat het Simonstad, de marinebasis bij Kaapstad, **had** aangedaan. In het voorloopige onderzoek — en te eerder in een **telegrafisch** rapport — werden beide plaatsen vaak met „Kaapstad^w aangeduid. De **verbeteringen** betroffen voorts ook het toevoegen van verzwarende omstandigheden (bijvoorbeeld een der in de wet ten aanzien van **afwezigheidsdelicten** vermelde oogmerken of de deelneming **van twee** of meer **personen**) dan wel het schrappen van **zoodanige** omstandigheden, wanneer uit de informatiën gebleken was dat zij niet te bewijzen zouden zijn.

De hierboven genoemde sententies van het (Nederlandsche) Hoog Militair Gerechtshof, waaruit een vernauwing van het standpunt inzake de verhouding tusschen beide tenlasteleggingen **geconcludeerd zou** kunnen worden, waren — aangezien zij **gepubliceerd** werden in het **tijdens** de bezetting verschenen **XXXVI**e deel van dit **tijdschrift**— den **Zeekrijgsraad** bij de Strijdkrachten in het Oosten niet **bekend**. Trouwens, gemeend werd dat deze verschillen in

plaats, in tijd en in (strafverzwarende) omstandigheden toelaatbaar waren, aangezien de wet voor de tenlastelegging der verwijzing niet vereischt de vermelding van plaats, tijd en omstandigheden, zoodat, wanneer deze elementen niettemin vermeld worden, zij zeer zeker voor wijziging en verbetering vatbaar zijn.

§ 2. De jurisprudentie eischt eene feitelijke omschrijving van het ten laste gelegde feit, d.w.z. dat technisch-juridische termen, die de wet bij de vermelding of omschrijving van het delict gebruikt, voor een tenlastelegging niet deugdelijk zijn.

Ten aanzien van sommige delicten geeft de wet geen opsomming der delictsessentialia en in die gevallen is het duidelijk dat de term, welke de wet gebruikt, de zuivere qualificatie dus, voor de tenlastelegging niet voldoende is: men kan niet volstaan met ten laste te leggen dat de beklagde, op aangegeven tijd en plaats, heeft mishandeld, slavenhandel heeft gedreven of is gedeserteerd naar den vijand. Voor eene feitelijke omschrijving is meer noodig en de jurisprudentie heeft bij dergelijke delicten uitgemaakt, welke elementen de tenlastelegging moet bevatten. Bij andere delicten echter gebruikt de wet, hoewel zij de elementen van het delict vermeldt, vaak bepaalde termen, waarvan de jurisprudentie heeft uitgemaakt, dat zij niet voldoen aan den eisch van feitelijke omschrijving. Deze termen dienen dan wederom nader feitelijk uitgewerkt te worden. Als voorbeeld wil ik nemen den term „dienstbevel” van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, welke niet zonder meer in de tenlastelegging mag verschijnen, doch ten aanzien waarvan nadere omschrijving is vereischt, namelijk door vermelding van de meerderheidsverhouding, van de bevoegdheid van den meerdere (gewoonlijk blijkende uit de omstandigheden of de functie van dien meerdere) en de aan het bevel ten grondslag liggende dienstomstandigheden (vaak reeds volgende uit den inhoud van het bevel in verband met de omstandigheden). Uiteraard is het niet onjuist, deze elementen, na de opsomming daarvan in de tenlastelegging, te resumeeren met het woord „dienstbevel”, doch het wil eleganter voorkomen de beslissing, of het beschrevene een „dienstbevel” of slechts een „bevel” geweest is, aan den rechter over te laten en dus in de feitelijke omschrijving slechts het woord bevel of order of ander synoniem te gebruiken. Een zeer mooi voorbeeld van eene deugdelijke omschrijving van „dienstbevel” vind ik in het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 22 November 1939 (vide M.R.T. XXXV, pag. 655).

Merkwaardig is dat de practijk andere termen — die evenzeer een technisch-juridisch karakter hebben — als feitelijke aanduiding toelaat en daarvan geen nadere omschrijving eischt. Ik wil ook hier volstaan met één enkel voorbeeld: het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening”, voorkomende in de wettelijke aanduiding van het misdrijf diefstal. In tal van tenlasteleggingen (ik ben geneigd te zeggen: in practisch alle tenlasteleggingen) betreffende diefstal

volstaat men met de vermelding, dat het aan een ander toebehoorende goed werd weggenomen „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening”, zulks terwijl eene feitelijke omschrijving van deze term, althans van eenige onderdeelen daarvan, kan geschieden.

Een door den wetgever gebezigde term mag dus, wanneer die ook in het dagelijksche leven duidelijk is, gebruikt worden in de feitelijke omschrijving van de tenlastelegging. De jurisprudentie maakt echter uit, welke termen als **zoodanig** mogen gelden, en uit bovenvermelde voorbeelden mag wel geconcluserd worden, dat daarbij de overeenstemming met de werkelijkheid wel eens zoek is. Bepaalde moeilijkheden levert dit overigens niet op: het is een kwestie van bestudeering der jurisprudentie.

Moelijkheden treden eerst op, als er geen jurisprudentie voorhanden is. Hiermede doel ik niet op de omstandigheid (zooals voor den Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten gold) dat geen of onvoldoende litteratuur ter beschikking staat, doch op absolute afwezigheid van jurisprudentie, doordat een wetsartikel nimmer tevoren werd overtreden. Dit is in het militaire strafrecht in oorlogstijd meermalen voorgekomen. De toepassing van het Wetboek van Militair Strafrecht dateert immers van **1923** en er bestaan misdrijven, die alleen in tijd van oorlog kunnen worden gepleegd. Toen dan ook in September **1943** iemand terecht stond wegens verspieding (artikel 78 van genoemd wetboek), bestond over dit wetsartikel geen (gepubliceerde) jurisprudentie. De tenlastelegging, welke de in de wet gebezigde termen „ten behoeve van den vijand” en „eenige zaak van militair belang” (deze laatste term nader verduidelijkt met de woorden „een bepaald type bommenwerper”), als voldoende duidelijk vermeldde, werd door den verdediger aangevallen en voor nietig gehouden op grond dat zij een **qualificatie** inhield in stede van eene feitelijke omschrijving. De Krijgsraad overwoog ter zake: „dat de Fiscaal aan den voet van het bevelschrift heeft vermeld het „feit, dat door hem ten laste wordt gelegd, gelijk zulks door de „Wet van hem wordt gevorderd; dat hij daarbij voor de omschrijving „mede heeft gekozen verschillende termen van het Wetboek van „Militair Strafrecht en sommige daarvan nader heeft uitgewerkt „en toegelicht op de door den Raadsman aangegeven wijze; dat de „Raad ten aanzien van het gebruik dezer termen niet beschikt over „rechtspraak, behoudens betreffende de uitdrukking „samenpannen”, waarvan de jurisprudentie heeft uitgemaakt dat een nadere „omschrijving niet wordt vereischt; dat naar 's Raads oordeel ook de „in artikel 78 van het Wetboek van Militair Strafrecht gebruikte „termen „ten behoeve van den vijand” en „eenige zaak van militair „„belang”, algemeen begrijpelijk zijn en geen nadere omschrijving „behoeven; . . . dat de Raad . . . oordeelt . . . dat de omstandigheid, dat „deze termen tevens voorkomen in den tekst van de door den Raadsman aangehaalde wetsartikelen geenszins impliceert, dat zij **onverbrekelijk** zouden behooren tot bepaalde wettelijke qualificaties als „„militair verraad”, „desertie naar den vijand” of „verspieding”;”.

§ 3. De bevoegdheid tot het wijzigen van de tenlastelegging is ene luxe, welke de wetgever het militaire strafproces niet heeft toebedeeld. De reden, dat dit onderwerp in onze rechtsplegingen niet voorkomt, zal wel niet gelegen zijn in de omstandigheid, dat men den beklagde tegenover den openbaren aanklager heeft willen beschermen en de macht van dezen laatste in het proces binnen engere grenzen zelfs dan in het burgerlijke strafproces heeft willen beperken. Immers, het geheele begrip tenlastelegging is iets, dat de oorspronkelijke Regtsplegingen niet kenden. Het beginsel werd aanvankelijk door teleologische interpretatie de wet binnengevoerd en is eerst later positief in de wet opgenomen. Het feit dat een bepaling als van artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering in de militaire rechtsplegingen niet voorkomt, zal dus, naar het mij voorkomt, niet toegeschreven mogen worden aan den wensch om de rechten van den beklagde te versterken. Ik zie voor deze omissie twee mogelijkheden: of de wetgever heeft het vergeten, of de wetgever heeft de aanwezigheid van artikel 172 R.Z. (167 R.L.) voldoende geacht, omdat hierdoor in beginsel is vastgelegd, dat wijziging van de tenlastelegging in het hoofdonderzoek toegelaten is. Gezien het feit dat wijzigingen tijdens het hoofdonderzoek, anders dan tot toevoeging van strafverzwarende omstandigheden, noodig kunnen zijn, gezien ook het feit dat het Wetboek van Strafvordering zoodanige wijzigingen erkent, houd ik mij bij laatste redegeving en neem aan, dat zij in beginsel toelaatbaar zijn verklaard doch dat de wetgever dat beginsel niet volledig heeft uitgewerkt. Ik meen dat ik met een 'dergelijke teleologische interpretatie niet te ver ga, immers er gelden in het militaire proces zelfs wel beginselen, welke de wetgever in het geheel niet heeft aangestipt. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan het versoöningsrecht van getuigen, hetwelk algemeen geacht wordt te gelden, zelfs niettegenstaande artikel 184 R.Z. (179 R.L.) een basis voor een argumentum a contrario heeft geschapen door de onelegante enting van een stuk strafvordering op de beide Regtsplegingen ¹⁾).

De jurisprudentie op dit gebied, in hoofdzaak afkomstig van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië, gaat wel in de richting van het erkennen van wijzigingen in de tenlasteleggingen. Toonaangevend is wel de sententie van het Indische Hof van 28 September 1934 (M.R.T. XXX, pag. 582, waarin overwogen werd: „dat weliswaar de Rechtspleging bij de Zeemacht geen wets-, bepalingen bevat, welke den ambtenaren van het Openbaar Minis-

¹⁾ Het huidige artikel 172 R.Z. (167 R.L.) is afkomstig van de wijziging van 1912 en voerde het overeenkomstige beginsel van het toen geldende Wetboek van Strafvordering in voor het militaire strafproces. Toen echter een tiental jaren later een nieuw Wetboek van Strafvordering van kracht werd, volstond men met de nummering der artikelen, geciteerd in artikel 184 R.Z. (179 R.L.) en elders, — voos zooveel die voor overneming in de militaire wetboeken vatbaar was — in overeenstemming te brengen met de nummering van het nieuwe Wetboek; tot het aanbrengen van de moderniseering, welke het burgerlijke strafproces had ondergaan, is men toen niet gekomen.

„terie bij de Zeekrijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof de „bevoegdheid tot wijziging der telastelegging uitdrukkelijk toe„kent, doch ook voor het strafproces bij die Colleges gelden de „algemeene beginselen van het Nederlandsche strafproces. voor zoo„ver de bepalingen der Rechtspleging bij de Zeemacht daarmede „niet in strijd zijn dan wel doen blijken, dat die Rechtspleging be„rust op andere beginselen; dat artikel 172 dier Rechtspleging, be„palende, dat de Zeekrijgsraad geen acht mag slaan op niet in de „telastelegging vermelde omstandigheden, welke tot verzwaring „van straf aanleiding geven, indien de Fiscaal daarop niet monde„ling ter terechtzitting opmerkzaam heeft gemaakt, blijk geeft, „dat de Rechtspleging evenals het Wetboek van Strafvordering „het beginsel huldigt, dat de telastelegging voor wijziging vatbaar „is, voor zoover deze niet onvereinigbaar is met het belang eener „goede verdediging van den beklaagde; dat mitsdien naar 's Hofs „oordeel, nu de Rechtspleging bij de Zeemacht geen wetsbepaling „bevat, welke wijziging der telastelegging verbiedt, op grond van „voorschreven algemeen beginsel van strafprocesrecht de mogelijk„heid van zoodanige wijziging in beide instanties, voorzover daar„door beklaagde niet in zijn verdediging wordt benadeeld, behoort „te worden erkend; dat na het aanbrengen van de verzochte wijzi„ging de telastelegging hetzelfde complex van materiele hande„lingen blijft betreffen als tevoren en beklaagde ook overigens „daardoor niet in zijn verdediging wordt benadeeld, zoodat die „wijziging behoort te worden toegestaan;”

Het Hof gaat hier, in het erkennen van de vrijheid tot toelating van wijzigingen in de telastelegging, wel zeer ver. Want behalve dat het hier geldt het wijzigen van de telastelegging in hooger beroep (hetgeen het gemeene strafproces niet kent — vide artikel 412 Wetboek van Strafvordering en artikel 415, waarin artikel 312 wel, maar artikel 313 niet genoemd is — is het opmerkelijk dat het Hof in casu van oordeel was, dat beklaagde „ook overigens niet in zijn verdedi„ging wordt benadeeld”. Het betrof hier de invoeging van het woord „opzettelijk” in een telastelegging wegens verduistering, zoodat, ware de wijziging niet toegelaten, vrijspraak had moeten volgen.

In zijn volgende sententiën (waarvan ik hier noem die van 12 Juli 1935, M.R.T. XXXI, pag. 308, van 18 Februari 1938, M.R.T. XXXIV, pag. 39, van 1 September 1939, M.R.T. XXXVI, pag. 309) volgt het Hof zijn hierboven geciteerde standpunt. Eén onderbreking is er in die rij, namelijk de sententie van 4 September 1935 (M.R.T. XXXII, pag. 504), waar overwogen wordt „dat weliswaar „de beklaagde en zijn verdedigster tegen deze wijziging geen be„zwaar hebben gemaakt, doch dezelve niettemin moet worden ge„weigerd, vermits de Rechtspleging bij de Zeemacht zoodanige be„voegdheid aan het Openbaar Ministerie niet verleent...”. Gezien de strijdigheid van deze overweging met die der overige genoemde uitspraken, zal hieraan niet teveel waarde gehecht mogen worden.

Het Nederlandsche Hof heeft aan de beslissing van dit twijfelpunt

niet veel bijgedragen. Voor **zoover** mij bekend, is de **eenige** uitspraak op dit gebied de sententie van 28 Juli 1932 (**M.R.T. XXVII**, pag. 553). waarbij het **Hof** echter eene beslissing over de toelaatbaarheid van wijziging der tenlastelegging schijnt te hebben omzeild.

Zoo stond de zaak, toen **het** bij den **Zeekrijgsraad** bij de Strijdkrachten in het Oosten eens **noodig** bleek om, nadat de tenlastelegging op het bevelschrift **tot bijeenkomen** van den Krijgsraad aan den beklagde was **beteekend**, **daarin** een wijziging aan te brengen. Het betrof hier een desertie van een schip af, liggende te Kaapstad/Simonstad, ten aanzien waarvan het tijdstip van achterzeilen, vermeld in **het** vooronderzoek, tot dwaling leidde. In de ten laste gelegde achterzeiling behoorde of de plaatsnaam gewijzigd te worden (van Simonstad in **Kaapstad**) of de datum van het vertrek van het schip (van 12 September 1942 in **11 September 1942**). **Onoverkomenlijk** was de **onjuistheid** van dit deel der tenlastelegging voor het proces niet, want beklagde was, zelfs zonder dat de **achterzeiling** bewezen zou zijn, reeds **deserteur**, en door den duur der afwezigheid en door zijn oogmerk om zich **voorgoed** aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken. Niettemin werd de wijziging aan den Krijgsraad voorgelegd, hetgeen, in analogie met het voorschrift van artikel 313 Wetboek van **Strafvordering**, geschiedde in den vorm van eene schriftelijke vordering. De **Krijgsraad** wees **deze** vordering toe, waarbij overwogen werd ¹⁾ „dat het militaire „strafproces het beginsel van wijziging der tenlastelegging erkent, „**zoals** blijkt uit artikel **172** van de **Regtspleging** bij de **Zeemagt**; „dat anderzijds dit artikel — overeenkomstig artikel **312** van het „Wetboek van **Strafvordering** — slechts betrekking heeft op het „toevoegen van **omstandigheden**, die rechtens tot verzwaring van „straf grond geven en dus strekken ten **bezware** van den beklagde; „dat aldus, op grond van artikel 172 voornoemd, eene wijziging, „**als** door den Fiscaal **gevorderd**, formeel niet toelaatbaar schijnt; „dat uit de rechtspraak, welke den **Raad** ter beschikking staat, „**niet** blijkt van een vaste gedragslijn ten deze, maar dat het Hoog „Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië in zijn Sententie van „**28 September 1934 (M.R.T. XXX, pag. 582)** heeft aangenomen „dat de algemeene beginselen van het Nederlandsche **strafproces** „recht mede gelden voor het militaire strafproces, tenzij zij voor „dit laatste **uitdrukkelijk** worden uitgesloten; dat dan ook naar „'s Raads oordeel — nu wijziging der tenlastelegging in beginsel „**erkend** wordt — aanvaard dient te worden dat wijziging als **be** „**doeld** in artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering, evenzeer „mogelijk is in het militaire strafproces;”.

In een later vonnis (van 20 October 1944, zie pag. 65 **hiervóór**) ging de Raad nog iets verder, door ambtshalve, dus zonder voorstel of vordering van den Fiscaal, een wijziging in de tenlastelegging

1) Zie vonnis van 26 Maart 1943, pag. 186 van deze aflevering.

aan te brengen en wel door de daarin vermelde woorden „op 25 „October 1943" te lezen als stond er „in de maand October 1943". Trouwens, op het gebied van soepele **toepassing** der militaire Regtspiegung **terzake** van het hier bedoelde onderwerp, staat de Zee-krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten niet alleen. Op pag. 294 van het XXXIXe deel van dit tijdschrift is opgenomen een vonnis van den Krijgsraad te Velde bij de Koninklijke Landmacht te Georgetown, waarin voorkomt de overweging „dat den beklag-„de bij ter terechtzitting gewijzigde dagvaarding is ten laste ge-„legd". Het is te betreuren dat het vonnis niet nader aangeeft, waarin die wijziging heeft bestaan.

Enige opmerkingen over de strafbevoegdheid in de oorlogsorganisatie

door

Wijlen **MR. P. J. A. CLAVAREAU**.

*Wij plaatsen hierna een tweede, door wijlen den **schrijver** nagelaten opstel, dat de **familie** aan onze redactie tot dit **doel** heeft afgestaan. Ook deze plaatsing mogen vrij niet effectueeren zonder eene **korte toelichting onzerzijds**.*

*De beschouwingen van onzen, gewaardeerden medewerker hebben betrekking op en worden toegelicht door verhoudingen in de **oorlogsorganisatie** van onze landmacht **zoals** die in **1940** bij het **binnenvallen** van de Duitschers bestond. Hij heeft helaas den groei en de **reorganisatie** van ons Leger volgens **Britsch** model in **Engeland** niet meegemaakt, **zoodat** het betoog voor hen, die de **vóóroorlogsche organisatie** niet gekend hebben, niet meer **zooveel** nut zal hebben als voor anderen. Daarbij kwam nog, dat de schrijver tal van leger-onderdeelen met gebruikmaking van initialen had aangeduid, welke **aanduidingen** alleen voor insiders uit die periode verstaanbaar **zijn** maar welke voor anderen het geschrevene onleesbaar, althans **onbegrijpelijk** zouden hebben gemaakt. Wij hebben ons daarom de vrijheid veroorloofd, die initialen te **vervangen** door de meer **volledige** vermeldingen van de termen, welke daarpachter schuil gingen, **zoodat** de **inhoud** thans, naar wij hopen, ook voor jongeren niet zonder nut zal zijn.*

*Indien wij uit dien inhoud eenige **leering** zouden mogen **putten**, dan **zou** deze in twee stellingen **zijn** saam te vatten en wel:*

*1°. Bij het op schrift stellen van organisaties **zooveel** mogelijk te **bevorderen**, dat in de terminologie eenvoud en eenheid worde betracht en*

*2°. Eenige organisatie niet vast te stellen zonder **dat nauwgezet** overwogen is en tegelijkertijd beslist wordt, welke strafbevoegdheid aan de hoofden van de onderdeelen wordt toegekend.*

*Ais voorbeeld van **niet-**, althans niet tegelijkertijd, in acht nemen van deze stellingen mogen wij verwijzen naar het opstel van wijlen **Mr. J. Schuitemaker**, Wat is een detachement? in deel XXXZ, blz. **371** v. van ons Tijdschrift.*

*Over een vraagstuk van zoo wijden omvang behoort bij het in werking treden van de oorlogsorganisatie zoo min mogelijk onzekerheid te bestaan. Het gaat niet aan de geldigheid van strafopleggingen afhankelijk te stellen van altijd tijd-, **somtijds** veel tijd **kostende** beslissingen **van hooger** geplaatste strafpleggers of van den militairen rechter.*

*Ten **slotte** vermelden wij dat aan het einde van het opstel met de hand van den **schrijver** nog vermeld staat deze losse aantekening: „P.M. Art. **59** Tractaat krijgsgevangenen (*Stbl. 1932 n°. 396*)”.*

Red. M.R.T

Is de regeling der strafbevoegdheid bij de gemobiliseerde krijgsmacht een onderwerp, dat nadere **bestudeering** waard is? **Artt. 39** en **41 W.E.** kennen de Kroon de bevoegdheid toe om niet in de wet **genoemde** formaties aan te wijzen, waarvan de Commandeerende Officier resp. de Commandant de volledige resp. de beperkte strafbevoegdheid zal bezitten. Slaat men „De **Practijk** van het Militaire „Tuchtrecht" op, dan vindt men in **aant. 6** ad art. **39 W.K.** en in **aant. 6** ad art. **41 W.K.**, dat tal van formaties aangewezen zijn. Kennelijk zijn deze aanwijzingen alle gesohied vanuit den gezichtshoek der vredesorganisatie. Is de strafbevoegdheid in de oorlogsorganisatie dan een aangelegenheid van secundaire **beteekenis**? De tenuitvoerlegging van verscheidene straffen, zoo zou immers kunnen worden betoogd, zal te velde ¹⁾ groote bezwaren opleveren ²⁾. Voorts kan men er met de Memorie van Toelichting op de **W.K.** (Prof. Mr. H. van der Hoeven, **Militair Straf- en Tuchtrecht III** blz. **274**) op wijzen, dat vergrijpen tegen de krijgstucht te velde in mindere mate zullen voorkomen dan in tijd van vrede, omdat de gelegenheden om zich daaraan schuldig te maken veel minder aanwezig zijn en de feiten spoediger een ernstig, strafrechtelijk karakter aannemen. Hiertegenover moet evenwel worden bedacht, dat in die verhoudingen ernstige voorvallen, gelijk b.v. opzettelijke ongehoorzaamheid (art. **114** lid **2 W.M.S.**) of zelfs opzettelijke verijdeling van militaire maatregelen (art. **134** lid **2 W.M.S.**), voor disciplinaire afdoening in aanmerking kunnen worden gebracht. Het gemobiliseerde leger is bovendien met de krijgsmacht te velde niet identiek. Voor wat de landmacht betreft, denke men slechts aan de *dépôts*.

De voornaamste reden, waarom de strafbevoegdheid bij de gemobiliseerde krijgsmacht een ernstige studie waard is, moet naar mijn gevoelen echter worden gezocht in de mogelijkheid, dat Nederland nogmaals in een langdurige periode van neutraliteitshandhaving komt te verkeer. Niet alleen bij de troepeneenheden in tweede lijn en verder naar achteren, maar bij alle onderdóelen zullen dan ten aanzien van de mogelijkheid krijgstuchtelijke straffen te executeeren meer „normale" verhoudingen bestaan.

De waarde van een goede krijgstucht nader aan te toonen zal in dit Tijdschrift niet noodig zijn. **Ja** het navolgende zal veel aandacht moeten worden besteed aan tal van speciale onderdeelen, gelijk

¹⁾ De wettelijke uitdrukking „leger te velde" (**artt. 30-32 W.K.**) is door den Regeeringscommissaris, Prof. Van der Hoeven, in de Tweede Kamer als volgt gedefinieerd (Van der Hoeven III, blz. 275): „Onder een leger te velde wordt verstaan elk mobiel leger of geheel van troepen, dat georganiseerd en bestemd is tot operatiën in het open veld hetzij ter bestrijding **eener vijandelijke** macht, hetzij tot handhaving van de **onzijdigheid** van den Staat." Onder het leger te velde valt dus noch de vloot, noch de troepenmacht buiten het operatiegebied. **He** te oordeelen ten **aanzien** van den **Etappen-** en verkeersdienst?

²⁾ Reeds tijdens vredesmanoeuvres blijkt het opleggen van licht of verzuwaard arrest, ondanks de bepalingen van **artt. 8** en **9 W.K.**, **dikwijls** minder uitvoerbaar; het opleggen van streng arrest kan men gepaard doen gaan met opzending naar het garnizoen.

staven en treinen. Men vergete niet, dat ook bij deze onderdeelen bij één officier de zeer bijzondere taak moet berusten, welke bij compagnieën, eskadrons en batterijen vanzelf aan den commandant daarvan toevalt. Ik denk hierbij aan de plicht om voor zijn ondergeschikten de „eerstaangewezen” leider, opvoeder en raadsman te zijn. In de oogen der mannen moet die officier het centrum van het onderdeel zijn. In het algemeen is het gewenscht, dat deze officier met de strafoplegging in eerste instantie is belast.

Teneinde den troepencommandanten het bereiken van een goed resultaat op het stuk van tuchthandhaving en „opvoeding” te verlichten is het ongetwijfeld nuttig, dat de regeling der strafbevoegdheid zoo doeltreffend mogelijk zij, en vooral, *dat omtrent de verdeling der strafbevoegdheid noch onzekerheid noch meeningsverschil besta.* Tot dit laatste een weinig bij te dragen is het doel van dit opstel. Een uitputtende behandeling van het onderwerp moet de lezer niet verwachten. Ik erken terstond, dat het nagaan en vergelijken der verschillende casusposities mij tot resultaten heeft gebracht, welke mijzelf somtijds hebben verbaasd. Het is zeer waarschijnlijk, dat niet alle door mij te maken gevolgtrekkingen houdbaar zullen blijken. Voorzoover ik weet, is evenwel het terrein van de strafbevoegdheid in onze huidige oorlogsorganisatie³⁾ in de literatuur tot nu toe noch gecarteerd noch zelfs in schets gebracht. Daarom waag ik het enkele wegen, boschjes en huizen op het blanco-papier aan te teekenen, hoewel juiste plaats en juiste vorm vermoedelijk niet steeds zijn getroffen. Ik moge — zulks met het oog op de vredespraktijk — mijn opmerkingen doen volgen door enkele aantekeningen over de strafbevoegdheid bij herhalingsoefeningen en bij oefeningen in grooter verband.

Voor wat de oorlogsorganisatie betreft, biedt toekenning van strafbevoegdheid door de Kroon slechts in enkele gevallen⁴⁾ steun. Of de aanwijzingen overeenkomstig art. 39 eerste lid 3° W.K., waartoe de Kroon reeds is overgegaan, ook bij de gemobiliseerde krijgsmacht van beteekenis kunnen zijn, kan ik te dezer plaatse niet bespreken. De strafbevoegdheid, bedoeld in art. 41, 2° W.K., is ten aanzien van het muziekkorps van een Regiment Infanterie (c.q. van het Regiment Grenadiers) toegekend aan den Regimentsadjutant. Voor het overige zal uitsluitend de Wet op de Krijgstucht zelve tot leiddraad kunnen dienen.

Bevat deze Wet wellicht niet een passe-partout-bepaling? Art. 41, 4° W.K. kent n.l. aan den detachementscommandant (beperkte)

3) Ik beperk mij in hoofdzaak tot de Koninklijke Nederlandsche Landmacht. Daarmede zij niet gezegd, dat bij de Koninklijke Marine (aan den wal) en bij het K.N.I.L. voor een dergelijke studie geen plaats zou zijn. Vermoedelijk is het tegendeel het geval.

4) Zie De Practijk van het Militaire Tuchtrecht aant. 6 ad art. 39 W.K. en aant. 6 ad art. 41 W.K.

strafbevoegdheid 5) toe. Nu zou men het in de praktijk b.v. wenschelijk kunnen achten om den Commandant van een mitrailleurpeloton, van een bataljon Wielrijders strafbevoegdheid toe te kennen. Welnu, kan men daartoe niet volstaan met te verklaren, dat het mitrailleurpeloton een detachement is? Deze methode is m.i. echter niet toelaatbaar.

Een detachement is een onderdeel, dat gedetacheerd = détaché = losgemaakt is uit het organieke verband, waartoe het behoort. De Memorie van Toelichting vermeldt (Van der Hoeven III blz. 306): „Daar onder de niet nader beperkte uitdrukking officier detachementscommandant natuurlijk de officier der zeemacht is begrepen, en alzoo ook aan dezen de bevoegdheid om krijgstuftelijke straffen op te leggen wordt toegekend, bevat het artikel in dit opzicht voor de marine eene nieuwe, doch zeer noodzakelijke bepaling.” Een detachement wordt dus gevormd door een afdeling van een oorlogsvaartuig naar den wal gezonden marine-troepen; b.v. een landingsdivisie ⁵⁾). Bij de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer (Van der Hoeven III blz. 310—313) is een uitvoerige discussie gevoerd over de vraag, of aan jonge luitenants-detachementscommandant wel strafbevoegdheid kon worden toegekend. Men bleek hierbij meer in het bijzonder te denken aan detachementen, gelijk die toentertijd maandelijks of driemaandelijks van Assen naar Veenhuizen en van Arnhem naar Westervoort gingen. Dat betrof dus onderdeelen, welke tijdelijk uit het compagniesverband werden losgemaakt.

Hieraan zal men zich hebben te houden. Een onderdeel kan pas een detachement vormen, wanneer het niet onder het onmiddellijke toezicht staat van den commandant, die daarmede volgens de geldende organisatie is belast. Nu kan dit losgemaakt worden uit het organieke verband meer of minder intensief geschieden. Een sectie zware mitrailleurs kan onder de bevelen van den commandant eener tirailleurcompagnie worden gesteld, zonder dat daardoor van een detachement in den zin van art. 41 W.K. kan worden gesproken. Dezelfde situatie ontstaat, wanneer een sectie 6 veld of een sectie mortieren onder de bevelen van een bataljons-commandant wordt gesteld, of wanneer een peloton huzaren of een sectie wielrijders wordt belast met de beveiliging van een batterij 7 veld, of wanneer een sectie pioniers wordt ingedeeld bij een voorhoede. enz. Wordt evenwel voor langeren tijd, ook voor wat de verpleging betreft, het verband met het organieke onderdeel verbroken, dan zal men een detachement in den zin van art. 41 W.K. aanwezig moeten achten. Wellicht geldt dit voor secties zware mitrailleurs, 6 veld of mor-

⁵⁾ In het vervolg versta ik, daar deze het meest voor toepassing in aanmerking komt, onder „strafbevoegdheid” de beperkte strafbevoegdheid.

⁶⁾ Uiteraard mag men den commandant eener landingsdivisie niet de strafbevoegdheid van art. 39 eerste lid 3° W.K. toekennen. Die bepaling denkt aan de groote eenheid, bestaande uit regimenten infanterie en artillerie. De divisie-commandant der Koninklijke Maréchaussée ontleent zijn strafbevoegdheid aan aanwijzing op grond van art. 39 eerste lid 3° W.K.

tieren en voor pelotons wielrijders, ingedeeld bij voorposten, die bestemd zijn om **langeren** tijd (om de **gedachten** te bepalen **langer** dan 48 uur) in hun stg. te blijven. Ook zal men m.i. — en dit kan praktisch van groot belang zijn in een tijd van **neutraliteits-handhaving** — grenswachtdetachementen eventueel als detachement mogen beschouwen, wanneer ter plaatse geen **compagnies-commandant** aanwezig is. Het begrip „ter plaatse niet aanwezig” is uiteraard relatief. Om de gedachten te bepalen zou men kunnen denken aan een grooteren afstand dan 12 km (één uur wielrijden ⁷⁾ ⁸⁾ ⁹⁾).

Na het voorgaande kom ik tot mijn eigenlijk onderwerp. De strafbevoegdheid van **commandanten** van een **compagnie** infanterie, van een **batterij** artillerie en dergelijke zal naar te verwachten is weinig moeilijkheden geven. De vragen zullen rijzen ten aanzien van de niet in de Wet met name genoemde onderdeelen. De **Memorie van Toelichting** geeft de grondgedachte aan, welke den redacteur van de artikelen 39—43 **W.K.** heeft geleid (Van der Hoeven III blz. 290): „Het hoofdbeginsel dier regeling is, dat deze be-„voegdheid” [tot het opleggen van krijgstuchtelijke straffen] „alleen toekomt aan die militaire autoriteiten, wier rang of positie, „bezadigdheid, leeftijd of ondervinding de noodige waarborgen „geven voor een onpartijdig en nauwgezet onderzoek van de zaak „en voor een rechtvaardig oordeel.” Ook de uitlegger der Wet zal in voorkomend geval goed doen met dit beginsel rekening te houden.

Compagnies-, eskadrons- en batterij-commandanten ontleenen hun **strafbevoegdheid** aan art. 41, 2° **W.K.** Dit zijn de laagste **commandanten**, aan wie de wetgever heeft gemeend **strafbevoegd-**

7) Ook hoofd- en hulpverbandplaats zijn m.i. als detachementen te beschouwen; vgl. hieronder. Daarentegen mag het hierna te behandelen **troepen-** detachement van den staf **eener** groote eenheid niet als **detachement** worden beschouwd. Evenmin de detachementen trein en motorvoertuigen van een **verbandplaatscompagnie** of het detachement trein van een pontonafdeeling, **tenzij** die **tijdelijk** werkelijk als detachement optreden.

⁸⁾ Op de bijzondere strafbevoegdheid van den hoofdofficier-detachements-commandant kom ik hieronder terug.

⁹⁾ Volgens de samenstellers van **De Practijk** van het Militaire Tuchtrecht (**aant.** 15 ad art. 41 **W.K.**) hebben de halfregiments-commandanten der huzaren **strafbevoegdheid** als detachements-commandanten. Waar de **halfregimenten** organieke formaties zijn, wordt **hierbij** dus aangenomen, dat ook een onderdeel, dat blijvend uit het **hoogere** verband (i.c. het regiment) wordt losgemaakt, als detachement mag worden beschouwd. Hiertegen kan worden betoogd, dat voor dergelijke **blijvende** verhoudingen aanwijzingen door **de Kroon behooren** te geschieden. **Dé** praktische **beteekenis** van de opvatting, dat een halfregiment geen detachement kan **zijn**, is **voornamelijk**, dat — soolang **zoo'n** aanwijzing niet heeft plaatsgevonden — den **ritmeester-** wnd. halfregiments-commandant geen strafbevoegdheid toekomt. Of men zou moeten erkennen, dat een halfregiment een korps is. Doet men het laatste, dan **zijn** alle **moeilijkheden** geweken. Wat kan er ten **slotte** voor reden **zijn** om landstormgroepen en -verbanden, infanterie-schietkamp, artillerie-schietkamp en artillerie-paarden-depöt wel overeenkomstig art. 39 eerste lid 3° **W.K.** aan te wijzen, maar de halfregimenten huzaren niet?

heid te moeten toekennen. Hieruit volgt, dat dus geen strafbevoegdheid toekomt aan den commandant van een mitrailleurpeloton, van een bataljon wielrijders of een verkenningsafdeeling. Evenmin aan den commandant van een sectie pantserwagens. De strafbevoegdheid over de betreffende onderdeelen berust bij den bataljonscommandant of den commandant der verkenningsafdeeling. Evenzoo is de afdeelingcommandant de laagste tot straffen bevoegde meerdere over een (lichte) munitie-colonne. Ook den commandanten van een infanterie- of een artillerie-munitie-trein der Lichte Brigade zal men geen strafbevoegdheid mogen toekennen. Of deze toestand gewenscht is, valt m.i. nog te betwijfelen. Genoemde commandanten zijn doorgaans oudere luitenants. Zij zijn beter dan de commandanten van de naasthoogere onderdeelen in staat om in eerste instantie over hun menschen te oordeelen. Zij ook zijn het, wien in de oogen van den troep de plaats toekomt, welke overeenstemt met die van den oommandant van een compagnie. Inderdaad rust op hen in de eerste plaats de plicht van leider, opvoeder en raadsman te zijn. Bij de regimenten huzaren zou zich jarenlang bij mobilisatie de anomalie hebben voorgedaan, dat de ritmeester of oude luitenant-commandant van een mitrailleur-peloton geen strafbevoegdheid had, maar de jonge luitenant-commandant van de rijdende batterij 6 veld wel ¹⁰⁾. Het ware wellicht het beste, dat de Kroon gebruik maakte van de bevoegdheid, Haar gegeven in art. 41, 2° W.K., en aan de hierbedoelde commandanten, strafbevoegdheid toekende.

De commandant van den divisiegroepstrein en die van den brigadetrein der Lichte Brigade zullen strafbevoegdheid bezitten ex art. 41, 1° W.K., wanneer zij hoofdofficier zijn. Hoe, indien zij dat niet zijn? Men kan toch moeilijk zeggen, dat de betreffende trein een „tactisch geheel” is als bedoeld in art. 39 tweede lid 1° W.K. Dezelfde moeilijkheid doet zich voor ten aanzien van den commandant van een vliegtuiggroep. Uit het bovengenoemde hoofdbeginsel moet men evenwel afleiden, dat er geen twijfel kan bestaan, of deze commandanten voor strafbevoegdheid in aanmerking mogen komen. M.i. zal men hun bij mobilisatie de (beperkte) strafbevoegdheid ten slotte wel moeten toekennen ¹¹⁾. Hierdoor zou de opsomming van art. 41 W.K. niet langer limitatief, maar enuntiatief zijn, hetgeen met de bedoeling van den wetgever ongetwijfeld niet in overeenstemming is. Het uit noodzaak tot deze opvatting overgaan maakt het evenwel nog niet geoorloofd om ook aan commandanten van mitrailleur-pelotons enz. strafbevoegdheid toe te ken-

¹⁰⁾ Door de vorming der mitrailleur-eskadrons is hier een einde aan gekomen.

¹¹⁾ Hieronder zal blijken, dat ten aanzien van nog enkele commandanten hetzelfde moet worden opgemerkt. Ook den commandant der luchtstrijdkrachten, ingedeeld bij de hoogere staven, is door de Wet geen strafbevoegdheid toegekend (tenzij hij den rang van hoofdofficier bekleedt). Het komt mij echter voor, dat aan deze strafbevoegdheid geen dringende behoefte zal bestaan, zoodat ik geen voldoende aanleiding zie om tot het bestaan ervan te besluiten.

nen. **Dáártegen** staat het vastgelegde hoofdbeginsel den wetsuitlegger in den weg.

Speciaal moet worden stilgestaan bij de legeronderdeelen, welke „afdeeling” worden genoemd. Men kent afdeelingen artillerie, verkennings-afdeelingen, afdeelingen van een dépôt en voorts de afdeelingen van den divisiegroepstrein en den brigadetrein der Lichte Brigade (verlichtings-, verbandplaats-, ziekenstal-, ponton- en ponton en pionier-afdeelingen). Art. 41, 2° denkt blijkens de plaatsing van het woord aan afdeelingen artillerie. Op grond van het meer genoemde hoofdbeginsel zie ik er echter geen bezwaar tegen om ook den commandanten der evengenoemde afdelingen tot strafoplegging bevoegd te achten. Anders is het echter gesteld met de in de vredesorganisatie voorkomende afdeelingen politietroepen: dat is een onderdeel van een compagnie. Thans is deze afdeeling aangewezen overeenkomstig art. 41, 2° W.K. bij Kon. Besl. van 27 November 1931 n° 47: voordien kwam den commandanten dezer afdeelingen geen strafbevoegdheid toe ¹²⁾.

Ten aanzien van de verbandplaats-afdeelingen van de groote eenheden kan hetzelfde worden betoogd als boven voor verkennings-afdeelingen enz. is gezegd. Anders moet evenwel worden geoordeeld met betrekking tot de verbandplaats-afdeelingen van de kleine eenheden (die tot de respectieve staven behooren), benevens ten aanzien van de verbandplaats-afdeelingen der artilleriecommando's. Het hoofdbeginsel verzet er zich m.i. tegen den commandanten dezer afdeelingen (soms jonge luitenants) strafbevoegdheid toe te kennen. (Hieronder kam ik op de strafbevoegdheid in staven terug). Ook den commandanten van lichtmeetafdeeling en geluidmeet-afdeeling zal men, naar het mij voorkomt, geen strafbevoegdheid mogen toekennen: deze afdeelingen maken deel uit van de artilleriemunitie-colonne. De vraag, of den commandant van de triangulatie-afdeeling strafbevoegdheid toekomt, ben ik evenzeer geneigd ontkennend te beantwoorden. Ten slotte zou ik voorshands den oommandant van vliegtuigafdeelingen (of van andere afdeelingen, welke tot een vliegtuiggroep behooren) evenmin strafbevoegdheid willen toekennen.

Komt den commandant van een hoofd- of hulpverbandplaats strafbevoegdheid toe? Die verbandplaatsen wuden gerekend kunnen worden tot de inrichtingen, vermeld in art. 39 eerste lid 3° W.K. ¹³⁾. Dan zou evenwel de commandant van een verbandplaats

¹²⁾ De praktijk was anders: vgl. H.M.G. 25 Sept. 1928 M.R.T. XXV, blz. 137; 23 Oct. 1928 M.R.T. XXV, blz. 17. Voor bestraffing in eerste instantie door den afdeelingcommandant der politietroepen (dak zijn kapiteins of oudere luitenants) is ook veel te zeggen: anders komen alle appels voor den commandant van het korps politietroepen.

¹³⁾ Volgens de Memorie van Toelichting op het oorspronkelijke art. 45 W.M.S. moet onder inrichting worden verstaan (Van der Hoeven I, blz. 487) „bijv. de verschillende artillerie-inrichtingen, de inrichtingen van militair onderwijs, een militair hospitaal, een der overige verplegingsinrichtingen van de Zee- of Landmacht.” Over de strafbevoegdheid (in vreedestijd) van den

(bovendien subaltern officier van gezondheid) over de volledige strafbevoegdheid beschikken en de commandant van een verbandplaatsafdeeling (doorgaans dirigeerend officier van gezondheid) slechts over de beperkte. Ik zou derhalve hoofd- en hulpverbandplaats als detachementen willen beschouwen, waarvan de commandant als zoodanig tot strafoplegging bevoegd is. Het verplegeride personeel is immers „losgemaakt" van de verbandplaatsafdeeling of van de korpsen; de patiënten zijn afkomstig van hun onderdeel. Inrichtingen als bedoeld in art. 39 eerste lid 3° W.K. heeft de geneeskundigen dienst mitsdien slechts verder achter de voorste lijn.

De hoofdofficier-detachements-commandant heeft een iets ruimere strafbevoegdheid dan de andere meerderen in art. 41 W.K. genoemd. Ik gaf reeds aan, wat m.i. onder een detachement moet worden verstaan. Een detachement, door een hoofdofficier gecommandeerd, kan b.v. een gedeelte van een regiment huzaren zijn, bestaande uit een of meer eskadrons en eventueel het mitrailleur-eskadron en de rijdende batterij 6 veld of een gedeelte daarvan, dat onder commando van den tweeden hoofdofficier als gevechtsgroep een bijzondere opdracht krijgt.

Art. 39 tweede lid 1 W.K. kent de volledige strafbevoegdheid toe aan den officier, die in tijd van oorlog¹⁴⁾ een tactisch geheel, gevormd uit verschillende troepenafdeelingen commandeert. Is reeds een compagnie infanterie, versterkt met zware mitrailleurs, of een bataljon infanterie, versterkt met mortieren van 8, een zoodanig tactisch geheel? Art. 39 W.K. stelt den commandant van het tactische geheel op één lijn met tenminste den korpscommandant. Daaruit volgt, dat deze vragen in ontkennenden zin moeten worden beantwoord. Het tactische geheel zal tenminste met een korps (dus in het algemeen met een regiment) gelijkwaardig moeten zijn. Bij het detachement merkte ik op, dat men ephemere formaties niet als zoodanig zal mogen erkennen. Ten aanzien van het tactische geheel moet hetzelfde worden gezegd. Ook hiervoor ware om de gedachten te bepalen een samenvoeging voor tenminste 48 uur te verlangen. Een voorpostencommandant b.v. kan derhalve onder omstandigheden een zoodanig tactisch geheel onder zijn bevelen hebben. Ook de commandant van een artilleriegroep, als waar in p. 30 Gevechtshandelingen sprake van is. Evenzoo de commandant van een gevechtsgroep der Lichte Brigade, waarvan de samenstellende deelen niet alle van hetzelfde regiment of bataljon afkomstig zijn.

Waar in Ned. Indië reeds het bataljon en de afdeeling als korps worden beschouwd, zal men daar te lande ook zooveel te eerder de aanwezigheid van een tactisch geheel mogen aannemen. Daar hangt weer mede samen, dat het optreden van een hoofdofficier-detache-

Chef van een Militaire Ziekeninrichting vgl. Kapitein Mr. J. Schuitemaker in M.R.T. XXVIII blz. 38 en Red. M.R.T. XXVIII blz. 259. In oorlogstijd is strafbevoegdheid van den Chef over de patiënten noodzakelijk.

¹⁴⁾ Dit omvat ook den tijd van oorlogsgevaar: art. 72 eerste lid W.K. junctis artt. 1 W.M.S., 87 laatste lid Sr.

ments-commandant in Indië niet mogelijk is. Vgl. Memorie van Toelichting Wetb. van Krijgstuicht voor Ned. Indië art. 36 (M.R.T. XXVIII blz. 515).

Overigens mag worden betwijfeld, of hier te lande het voorschrift van art. 39 tweede lid 1° W.K. voldoende reden van bestaan heeft. De commandant zal als hoofdofficier-detachements-commandant reeds verruimde strafbevoegdheid bezitten. De enkele gevallen, waarin de geheele volledige strafbevoegdheid noodig is, kunnen beter niet door dien commandant voor wellicht enkele dagen, maar door den regiments- of divisie-commandant worden afgedaan.

Men moet echter bedenken, dat art. 39 eerste lid 3° W.K. de volledige strafbevoegdheid toekent o.m. aan den brigade-commandant. Mag men hieronder uitsluitend den commandant van een brigade verstaan, welke organiek tot de organisatie van het veldleger behoort? ¹⁵⁾ Indien de *ad hoc* te formeeren groote eenheid, welke brigade wordt genoemd, niet onder dit nummer mag worden gebracht, dan zal men haar als een tactisch geheel in den zin van art. 39 tweede lid 1° W.K. moeten beschouwen, en dan heeft laatstgenoemd nummer wel degelijk reden van bestaan (n.l. voor het geval, dat de brigade-commandant geen opperofficier is).

Wet valt op, dat art. 39 W.K. niet voorziet in de strafbevoegdheid van den divisiegroepscommandant, die geen generaal is. Of is ook de divisiegroep een tactisch geheel als even besproken? Liever zou ik de divisiegroep beschouwen als divisie: dat komt eenigszins overeen met de oorlogsorganisatie ten tijde van het ontwerpen van het onderhavige artikel. Ook de commandant van de cavalerie der lichte brigade wordt in art. 39 W.K. niet genoemd.

Art. 39 tweede lid 3° W.K. kent den commandant van een afgesneden troepengedeelte de volledige strafbevoegdheid toe. Een grens naar beneden voor wat betreft de grootte van het troepengedeelte kan uiteraard niet worden getrokken. Aldus kan, wanneer geen contact met de buitenwereld is te verkrijgen, de sergeant der mariniers, die in oorlogstijd mocht worden belast met het bevel over de bezetting van een miniatuur-eilandje, den onder zijn bevelen staanden korporaal degradeeren. Het is wellicht maar goed, dat niet een ieder van daze bepaling op de hoogte is. Het afgesneden zijn is een feitelijke toestand, welke door den betrokken commandant zal moeten worden beoordeeld.

Boe moet men oordeelen over de strafbevoegdheid in staven? Bij de groote eenheden zijn stafwacht, ordonnansen (behalve die, welke behooren tot het artilleriecommando), korpstrain en verdere ahang tot een troependetachment onder een afzonderlijken ritmeester- of luitenant-commandant samengevoegd. Heeft deze commandant van een troependetachment de strafbevoegdheid van een detachements-commandant? Uit het hiervoren betoogde moet evenwel worden afgeleid, dat dit troepen-detachment niet een eigenlijk ge-

¹⁵⁾ Dus thans in het gemobiliseerde leger alleen de Lichte Brigade. Vroeger ook de brigades infanterie.

zegt detachement is: de betrokken militairen behooren organiek tot het troepen-detachement. Toen in vroeger jaren oorlogs- en vredesorganisatie minder van elkaar gescheiden waren dan thans, kon worden gezegd, dat deze militairen van hun vredesonderdeel (b.v. het Eskadron Ordonnansen) bij den staf van de groote eenheid waren gedetacheerd. Nu men een geheel zelfstandige oorlogsorganisatie heeft, kan dat niet meer. Waar de strafbevoegdheid van den commandant van een troepen-detachement beslist noodzakelijk is, zou ik hem deze op gelijken grond willen toekennen als aan den commandant van een divisiegroepstrein en den commandant van een vliegtuiggroep.

Ook de detachementen politietroepen, organiek ingedeeld bij enkele hogere staven, zijn geen detachementen in den zin van art. 41, 4° W.K., tenzij men deze onderdeelen zou mogen beschouwen als gedetacheerd van de compagnieën politietroepen. In ieder geval is het zeer gewenscht, dat den commandanten van die detachementen strafbevoegdheid toekomt. Wellicht zou het aanbeveling verdienen, dat bij het hoofdkwartier van het veldleger ook den commandant van de stafwacht strafbevoegdheid werd toegekend (evenwel op zoodanige wijze, dat appels niet voor den ritmeester-commandant van een troependetachement komen).

Den chef van den staf eener groote eenheid komt, mits hij den rang van hoofdofficier bekleedt, op grond van art. 41, 1° W.K. strafbevoegdheid toe over het geheele personeel, dat bij den staf is ingedeeld, behalve uiteraard over officieren, hooger of ouder in rang dan hij, gelijk b.v. den afdeulings-commandant. Het personeel, dat tot het artilleriewmando behoort, kan zoowel door den afdeulings-commandant, wien uit hoofde van zijn qualiteit van opper- of hoofdofficier strafbevoegdheid toekomt, als door den chef-staf worden gestraft.

Voorts kan de vraag worden (gesteld, of de hoofden der secties van de staven der groote eenheden strafbevoegdheid over het bij de sectie ingedeelde personeel bezitten. Stellig, wanneer zij hoofdofficier zijn. Zijn zij dat niet, dan zou men de sectie nog kunnen beschouwen als een dienstafdeeling, gelijk genoemd in art. 39 eerste lid 3° W.K. 16). Waar aan het hoofd van een dienstafdeeling gelijke strafbevoegdheid is toegekend als aan den korpscommandant, mag men m.i. dit subalterne hoofd van een sectie niet als zoodanig beschouwen.

Bij de kleine eenheden en bij de artilleriecommando's van de groote eenheden is organiek geen troependetachement geformeerd. Kan nu de commandant van b.v. een regiment infanterie één van de officieren van zijn staf aanwijzen tot commandant-troependetache-

16) Blijkens het vermelde bij Van der Hoeven III blz. 294 is onder dienstafdeeling o.m. te verstaan een afdeeling van het Departement van Defensie. Voorts verstond de Memorie van Toelichting op het oorspronkelijke art. 45 W.M.S. onder dienstafdeeling (Van der Hoeven I blz. 487) „bijv. eene militaire afdeeling, een artillerie- of genie-commandement, het ressort van een eerst-aanwezend-ingenieur.”

ment? ¹⁷⁾ Ongetwijfeld voor wat den inwendigen dienst betreft (dat is de z.g. **commandant** stafkwartier). Maar daarom heeft die officier nog geen **strafbevoegdheid**.

In de **praktijk** hoort men wel de opvatting verdedigen, dat de kapitein-adjutant **strafbevoegdheid** zou bezitten over het personeel van den staf ¹⁸⁾. Ook de luitenant-adjutant over het personeel van den bataljons- of afdeulingsstaf? Naar het mij voorkomt zijn voor deze meening niet voldoende argumenten aan te voeren. Dientengevolge heeft over het personeel, behoorende tot de staven van kleine eenheden, uitsluitend de commandant **strafbevoegdheid**. Bij de artilleriecommando's geldt mutatis mutandis **hetzelfde**.

Dat de hier geschetste toestand ook gewenscht is, zou ik niet gaarne willen zeggen. Vooral in de divisiegroepsartillerie-commando's springt het nadeel, dat alleen de artillerie-commandant zelf straf kan opleggen, sterk in het oog. Ook strafoplegging door den kapitein-adjutant is m.i. aan bedenkingen onderhevig. In de eerste plaats omdat de hoofdtaak van dezen officier is gelegen in het bijstaan van den commandant. In de tweede plaats omdat **appèls** van straffen, opgelegd door den kapitein-adjutant, zouden moeten worden gebracht voor den commandant. Nu is het naar mijn gevoelen in het algemeen minder juist, dat iemand in **appèl** moet oordeelen over beslissingen, door zijn naasten medewerker genomen. Ik zou de voorkeur geven aan een oplossing, waarbij de artillerie-commandant, commandant van de cavalerie der Lichte Brigade, regimentscommandant, commandant van het Korps Rijdende Artillerie, commandant van een **verkenning**afdeeling en eventueel de commandanten van overeenkomstige eenheden de bevoegdheid zouden verkrijgen uit hun staf een officier aan te wijzen tot **commandant-troepen-detachement**, wien als aodanig de beperkte strafbevoegdheid zou toekomen. Ook over de **verbindingsafdeeling** zou deze officier als laagste tot straffen bevoegde meerdere moeten optreden.

Art. 39 laatste lid W.K. spreekt over de dienstvervangings van den tot straffen bevoegden meerdere. In art. 41 W.K. ontbreekt een dergelijk lid. Beteekent zulks, dat de in dat artikel genoemde **meerdere** ten aanzien van hun strafbevoegdheid niet kunnen wor-

¹⁷⁾ Bij manoeuvres worden somtijds (b.v. in 1930 in de omgeving van Venlo) **schrijvers** en ordonnansen, behoorende tot den staf van den leider en tot verschillende staven van hulpleiders, tot een detachement onder een (speciaal daarvoor aangewezen commandant vereenigd (vgl. ook p. 135 lid 2 Oefenvoorschr.). Daar de betrokkenen inderdaad van hun vredesonderdeel gedetacheerd **zijn**, is deze detachements-commandant als **zoodanig** bevoegd te achten tot strafoplegging.

¹⁸⁾ Over het muziekkorps komt den kapitein-adjutant strafbevoegdheid toe, vgl. boven. Het H.M.G. heeft bij beschikking van 28 Sept. 1926 M.R.T. XXII blz. 494 er implicite geen bezwaar tegen gemaakt, dat een **adjutant-onderofficier-instructeur** bij een kaderschool was gestraft door den **regimentsadjutant**, als belast met het toezicht op die kaderschool. (Het **appèl** in eerste instantie was door den regimentscommandant afgedaan). Contra deze strafoplegging Kapitein A. J. J. M. Lohmeijer in M.R.T. XXIII blz. 41.

den vervangen, zoodat bij hun afwezigheid door den naast-hoogeren tot straffen bevoegden meerdere moet worden gestraft? Het spreekt wel vanzelf, dat dit niet de bedoeling is geweest. Vanouds hebben luitenants als wnd. compagniescommandant straffen opgelegd. De Memorie van Toelichting vermeldt ad art. 39 laatste lid W.K. (Van der Hoeven III blz. 297), dat de generaal, divisie-commandant, in zijn dienst door zijn chef-staf wordt vervangen, maar dat het mek alle militaire begrippen zou strijden, indien men dezen chef-staf ook de disciplinaire rechtsmacht van den divisie-commandant zou toekennen. Derhalve kan door de Kroon of door den Minister van Defensie worden voorzien in de vervanging, bedoeld in art. 39 laatste lid W.K. Moet men hieruit ooncludeeren, dat de strafbevoegdheid van den divisie-commandant, zoolang — gelijk thans het geval — bedoelde voorziening niet is getroffen, bij afwezigheid niet op een zijner ondergeschikte officieren overgaat ¹⁹⁾?

M.i. is de beteekenis van art. 39 laatste lid W.K. meer beperkt. Het artikel maakt het *mogelijk* om ten aanzien van de dienstvervanging van de in het artikel genoemde meerderen voor wat de strafbevoegdheid betreft sen speciale voorziening te treffen. Het algemeen aanvaarde systeem, dat de strafbevoegdheid bij afwezigheid overgaat op den hoogst of oudst in rang zijnden, rechtstreeks onder de bevelen van den afwezigen strafbevoegden meerdere staanden militair, blijft onverlet. Een compagniescommandant wordt vervangen door den oudsten luitenant, een divisiecommandant door den oudsten regimentscommandant. Dit systeem geldt in principe voor *alle* dienstvervanging ²⁰⁾; de positie van den chef-staf vormt er een uitzondering op, welke — gelijk in de Memorie van Toelichting nadrukkelijk is vastgelegd — uiteraard niet voor de strafbevoegdheid kan gelden.

Voorzoover mij bekend zijn tot nu toe geen speciale voorzieningen als bedoeld in art. 39 laatste lid W.K. getroffen. Het „algemeene systeem” geldt dus onbeperkt. Hierbij moet evenwel worden opgemerkt, dat, wanneer de Wet voor de strafbevoegdheid behalve de functie nog een bepaalde qualiteit (hoofdofficier, officier) vereischt, ook de plaatsvervanger daaraan moet voldoen. In territoriale commando's zou het denkbaar kunnen zijn, dat de strafbevoegdheid van eenig commandant zou overgaan op een officier van den Geneeskundigen Dienst. Dit schijnt minder gewenscht ²¹⁾. Ook de vervanging

¹⁹⁾ De samenstellers van De Practijk van het Militaire Tuchtrecht (aant. 8 ad art. 39 W.K.) schijnen deze vraag bevestigend te beantwoorden.

²⁰⁾ Men vgl. nog de uitwerking van genoemd systeem, welke te vinden is in I.D.K.L., deelen B t/m E, artt. 153, 199, 200, 283-285, 377-382. Blijkens lid 2 van de Inleiding van dit Reglement zijn deze artikelen naar omstandigheden ook in het gemobiliseerde leger van toepassing.

²¹⁾ Niet omdat de arts geen straffen zou kunnen opleggen. In de verbandplaatsafdeelingen en in de verbandplaatsen komt den commandanten-medici — gelijk hiervoor is betoogd — inderdaad strafbevoegdheid toe. Naar mijn gevoelen is de officier van gezondheid echter buiten de ziekenzaal en wat daarmede annex is, niet de aangewezen strafoplegger.

van den opperbevelhebber van land- en zeemacht zou tot eigenaardige resultaten kunnen leiden in verband met het wederom in dienst komen van gepensioneerde vlag- en opperofficieren.

Hoewel dit evenzeer in tijd van vrede moet gelden, zou ik er toch te dezer plaatse op willen wijzen, dat het „algemeene systeem” medebrengt, dat moet worden aangenomen, dat niemand in appèl mag oordeelen over een straf, door een ouderen meerdere opgelegd. Moge ik veronderstellen, dat op een gegeven tijd de commandant der Ie Divisie in de eerste plaats wordt vervangen door den commandant van het Regiment Jagers en in de tweede plaats door den commandant van het 2e Regiment Artillerie. Nadat de commandant van het Regiment Jagers als zoodanig een straf heeft opgelegd, wordt hij ziek. De commandant der Ie Divisie is eveneens ziek en daardoor niet in staat het appèl te behandelen. Dit moet nu, daar de commandant van het 2e Regiment Artillerie jonger is dan de commandant van het Regiment Jagers voor den commandant der Ie Divisiegroep worden gebracht.

Na het vorengaande loont het de moeite om na te gaan, of de strafbevoegdheid in hoofd- en stafkwartieren voor wat de groote lijnen betreft op bevredigende wijze is geregeld ²²⁾.

Wanneer de chef-staf subaltern officier is, kan in eersten aanleg worden gestraft door den commandant en den commandant van het troependetachment; het appèl van straffen, door laatstgenoemde opgelegd, komt voor den commandant ²³⁾. De volledige strafbevoegdheid komt uitsluitend aan den commandant toe, die bij afwezigheid door den oudsten ondercommandant vervangen wordt. Men zou zich kunnen afvragen, of het — vooral met het oog op eventueele afwezigheid van den commandant — niet gewenscht zou zijn den chef-staf strafbevoegdheid toe te kennen over het personeel van den staf, dat niet bij het troependetachment is ingedeeld. Hieraan is echter het bezwaar verbonden, dat veelal een ander kapitein in den staf ouder in rang zal zijn dan de chef-staf. Ik zou daarom den bestaanden toestand willen handhaven, totdat onverhoopt bezwaren in de practijk aan het licht zouden treden.

Wanneer de chef-staf hoofdofficier is, kan in eersten aanleg worden gestraft door den commandant, den chef-staf en den commandant van het troependetachment; het appèl van straffen, door laatstgenoemden opgelegd, komt voor den chef-staf ²⁴⁾, dat van straffen, door den chef-staf opgelegd, voor den commandant. De

²²⁾ Ik neem hierbij aan, dat den commandant van een troependetachment strafbevoegdheid toekomt (vgl. boven) en zie van een eventueele strafbevoegdheid van de hoofden der secties af. Ook de artilleriecommando's, waarbij geen chef van den artilleriestaf is ingedeeld, blijven buiten beschouwing, daar die commando's in deze met kleine eenheden zijn gelijk te stellen.

²³⁾ Niet voor den chef-staf, want deze heeft zelf geen strafbevoegdheid; vgl. art. 61 W.K.

²⁴⁾ Over straffen, door den artillerie-commandant opgelegd, kan de chef-staf slechts dan in appèl oordeelen, wanneer hij hooger of ouder in rang mocht zijn dan deze; dit zal alleen bij uitzondering kunnen voorkomen.

volledige strafbevoegdheid komt uitsluitend aan den commandant toe. De commandant wordt bij afwezigheid door den oudsten ondercommandant vervangen; de chef-staf door den sous-chef of adjunct-chef, mits ook deze hoofdofficier is. Den chef-staf komt dus, zelfs al kan hij den rang van kolonel of luitenant-kolonel bekleeden, geen volledige strafbevoegdheid toe. Dit kan bij afwezigheid van den commandant zijn bezwaren hebben, waarin voorziening op grond van art. 39 laatste lid W.K. ware aan te bevelen.

Bij vervolg- en herhalingsoefeningen worden in vreedstijd veelal onderdeelen gevormd, welke niet tot de vredesorganisatie behooren. Ik zou het Regiment Grenadiers als voorbeeld willen nemen. Daarbij is de navolgende toestand denkbaar. Het regiment blijft het regiment uit de vredesorganisatie. Gevormd worden eenige oefenonderdeelen, welke b.v. worden aangeduid als I Regiment Grenadiers (bestaande uit staf, 1e, 2e, 3e compagnie en mitrailleur-compagnie. — I-Regiment Grenadiers), 47e compagnie mortieren van 8 en 47e batterij 6 veld²⁵). Mag men den commandanten van de gevormde bataljons, compagnieën en batterijen de bij die functie behorende strafbevoegdheid toekennen? I-Regiment Grenadiers is niet I-Regiment Grenadiers uit de oorlogsorganisatie: bij het oorlogsbataljon zijn geheel ander kader en manschappen ingedeeld. Bovendien kan het verband met de officieele organisaties nog veel losser zijn; bij de groote oefeningen der Lichte Brigade in 1934 werden b.v. binnen *het* kader dier brigade gevormd I en II verkenningsafdeelingen, niettegenstaande de „echte” Ie en IIe verkenningsafdeelingen behooren resp. tot de Ie en IIe divisiegroep. Bovendien behoorden tot de IIe verkenningsafdeelingen twee eskadrons wielrijders en een bereden mitrailleur-peloton in plaats van twee compagnieën wielrijders en een motor-mitrailleur-peloton²⁶).

Men kan vragen, wat voor bezwaar er tegen zou kunnen bestaan, oin den commandanten dezer herhalings- of manoeuvre-onderdeelen de strafbevoegdheid toe te kennen, welke aan den commandant van het overeenkomstige oorlogsonderdeel toekomt. Ik zie als bezwaar, dat het mogelijk is om de oefenonderdeelen veel zwakker te doen zijn dan de „echte” onderdeelen. B.v. kan van een compagnie mortieren van 8 alleen één sectie onder commando van een jong luitenant aanwezig zijn. Ten slotte zou de onderofficier, commandant van een vlaggecompagnie, strafbevoegdheid hebben over den man, die de vlag draagt.

²⁵) 47e batterij 6 veld gedetacheerd van een der regimenten veld-artillerie.

²⁶) De staven der beide verkenningsafdeelingen werden reeds vóór den aanvang der oefeningen samengesteld. Wie had daar toen strafbevoegdheid over? Ik meen te mogen aannemen de commandant der afdeeling, indien die als zoodanig reeds aanwezig was. Vormde de staf bij diens ontbreken een detachement? En wie was de naasthoogere tot straffen bevoegde meerdere? Halfregimentscommandant (als belast met het toezicht) of de commandant der Lichte Brigade? Of misschien zelfs de commandant van het Veldleger, omdat de verkenningsafdeelingen pas bij den aanvang der oefeningen tot de Lichte Brigade gingen behooren?

Stelt men zich echter op het standpunt, dat dit niet de „echte^w onderdeelen zijn, dan rijzen andere moeilijkheden. In het bovengenoemde voorbeeld zou de commandant van het Regiment Grenadiers strafbevoegdheid hebben op grond der vredesorganisatie, de commandant van I-Regiment Grenadiers op grond van zijn qualiteit van hoofdofficier. Maar de compagniescommandanten zouden elke strafbevoegdheid missen; de onderdeelen zijn immers niet als detachementen te beschouwen, zoolang zij niet uit hun organiek verband zijn losgemaakt²⁷⁾.

De oplossing ware m.i. te vinden in een aanwijzing op grond van art. 41, 2° W.K., waarbij als criterium ware te stellen, dat de sterkte van het oefenonderdeel niet minder dan 2/3 van die van het overeenkomstige oorlogsonderdeel (organiek) mag bedragen. Het zal voorts aanbeveling verdienen, dat in de strafregisters als strafoplegger wordt vermeld (b.v.) „commandant-1-1 Regiment Grenadiers (oefeneenheid)”.

Ik schreef reeds, dat zekerheid in de beantwoording der vraag, welke meerderen tot strafoplegging bevoegd zijn, van het hoogste belang is. De Kroon heeft het bereiken van deze zekerheid voor een groot deel in de hand door aanwijzingen overeenkomstig artt. 39 en 41 W.K. te verrichten. Er moet voorts voor zorg gedragen worden, dat een ieder, wien het aangaat, van die aanwijzingen op de hoogte is. Hiertoe zou wellicht in de betreffende mobilisatiedossiers een briefje over de strafbevoegdheid kunnen worden gelegd. Dus b.v. in het dossier voor

.commandant automobielregiment: heeft volledige strafbevoegdheid; de bataljons- en compagniescommandanten beperkte;

chef-staf van een Luchtverdedigingskring: chef-staf heeft — mits hij hoofdofficier is — beperkte strafbevoegdheid over het personeel, dat tot den staf behoort;

commandant artillerie-munitie-colonne: commandant artillerie-munitie-colonne heeft beperkte strafbevoegdheid; ondercommandanten hebben geen strafbevoegdheid; C.-. . . heeft volledige strafbevoegdheid;

commandant van een lucht-meetafdeeling: commandant van een lucht-moetaldeeling heeft geen strafbevoegdheid; de (beperkte) strafbevoegdheid berust bij den commandant der artillerie-munitie-colonne.

Op grond van het voorafgaande zou ik de navolgende aanwijzingen

²⁷⁾ Dat zal b.v. het geval kunnen zijn, wanneer een compagnie een afzonderlijk kantonnement krijgt toegewezen. Ook 47e batterij 6 veld is als detachement te beschouwen.

gen willen bepleiten ²⁸⁾). Uiteraard zal een nauwkeurig onderzoek **aantoonen**, dat deze lijst aanvulling behoeft.

Volledige strafbevoegdheid toe te kennen aan:

- Divisi~egroepscommandant,
- Artillerie-commandant van het veldleger en van een **divisie-groep**,
- Commandant van de cavalerie der Lichte Brigade,
- Chef-staf van het hoofdkwartier veldleger, van een **divisie-groep**,
- Chef artillerieslaf-veldleger,
(over het personeel, dat tot den staf behoort).

Volledige of beperkte ²⁹⁾ strafbevoegdheid toe te kennen aan:

- Commandant van een verkenningafdeeling,
- ” ” ” vliegtuiggroep,
- ” ” ” divisiegroepstrein,
- ” ” ” dépôt.

Beperkte strafbevoegdheid toe te kennen aan:

- Commandant van een troependetachement van een groote eenheid,
- ” ” ” detachement politietroepen bij hoofd- of stafkwartier,
- ” ” ” verbindingsafdeeling van een groote eenheid,
- ” militaire politie (van een bataljon wielrijders of van een verkenningafdeeling),
- ” van een sectie pantserwagens (als voren),
- ” ” ” lichte munitie-colonne,
- ” ” den brigadetrein der Lichte Brigade,
- ” ” ” infanterie-munitie-trein der Lichte Brigade,
- ” ” ” artillerie-munitie-trein der Lichte Brigade,
- ” ” een vliegtuigafdeeling,
- ” ” ” verbandplaatsafdeeling,

²⁸⁾ Met betrekking tot de vredesorganisatie verdient het voorts aanbeveling aan te wijzen op grond van art. 41, 2° W.K.: een bataillon, afdeeling, compagnie, eskadron of **batterij**, gevormd in verband met vervolg- of herhalingsoefeningen, mits de sterkte van het gevormde onderdeel niet geringer **zij** dan X van de organieke sterkte van het overeenkomstige onderdeel uit de oorlogsorganisatie. Het voorgaande moet van overeenkomstige toepassing **zijn** op onderdeelen, waarvan de commandant van het corresponderende oorlogsonderdeel zijn **strafbevoegdheid** eveneens aan een aanwijzing door de Kroon ontleent. Het laatste is weliswaar voor wat vliegtuigafdeelingen, troependetachementen e.d. betreft niet dringend, daar **deze** oefenonderdeelen **vrijwel** steeds als detachementen zullen mogen worden aangemerkt. Ten aanzien van mitrailleur-pelotons en lichte munitie-colonnes moet hieraan echter wel beteekenis worden toegekend.

²⁹⁾ De keuze hiertusschen **zou** nog nader moeten worden overwogen.

Commandant van een ziekenstalafdeeling,
 „ „ „ pontonafdeeling,
 „ „ „ der ponton- en pionierafdeeling van de Lichte
 Brigade,
 „ „ van een afdeeling van een dépôt,
 den officier, die door den divisiegroeps-artillerie-commandant, den regiments-commandant, den commandant van de cavalerie der Lichte Brigade, den commandant van een verkenningsafdeeling of den commandant van het Korps Rijdende Artillerie uit zijn staf wordt aangewezen tot commandant van een troepen-detachement (over het personeel, dat volgens die aanwijzing tot het troepen-detachement behoort).

Voorts zal moeten worden gedacht aan nog tal van speciale formaties, aan de strafbevoegdheid over krijgsgevangen gemaakte en geïnterneerde vreemde militairen (art. 72 lid 2 W.K. iuncto art. 65 W.M.S.) en over hun bewakingsdetachementen, aan het Departement van Defensie, aan den etappen- en verkeersdienst enz.

VRAGENBUS.

Onbepakte of beperkte Strafbevoegdheid.

Een hoofdofficier, hoofd van een der vijf inkoopafdeelingen van het directoraat van aanschaffingen van den 'dienst Kwartiermeester-generaal stelde aan onae redactie de navolgende twee vragen:

1° of hij in die hoedanigheid strafbevoegdheid bezit over het onder zijne bevelen werkzaam gestelde militair personeel, dat in onderhoud is gesteld bij een der compagnieën van het Regiment Uitrustingstroepen, dan wel of die bevoegdheid alleen toekomt aan den commandant van die compagnie?

2° of, voor het geval dat hem strafbevoegdheid over dat personeel toekomt, die bevoegdheid de onbepakte van art. 39 3° of de beperkte van art. 41 der Wet op de Krijgstucht is?

Wij hebben hem, na te bevoegder plaatse inlichtingen ter zake te hebben ingewonnen, als volgt geantwoord:

Ad 1um. Het legerbestuur heeft tot dusverre aangenomen, dat de strafbevoegdheid over twee of meer meerderen verdeeld kan zijn. Wij veroorloven ons U korthedshalve te verwijzen naar de beslissingen van den Minister van Oorlog van 21 December 1923 (Mil. Recht. Tijdschr. XIX, blz. 539) en van den Minister van Defensie van 27 Februari 1932 (M.R.T. XXVII blz. 3). Zoover ons gebleken is, neemt men aan, dat het onder Uwe bevelen werkzaam gestelde personeel zoowel aan Uwe strafbevoegdheid als van die van den compagnies-commandant — en diens superieuren — onderworpen is. De wmpagnies-commandant schijnt dan aangewezen om vergrijpen tegen den inwendigen dienst e.d. af te doen, terwijl U de strafoplegging wegens vergrijpen, den dienst bij Uwe afdeling betreffende, zou toekomen. De inschrijving en de tenuitvoerlegging van al deze straffen geschiedt door de zorg van den commandant, bij wiens troepenonderdeel de gestrafte in onderhoud is opgenomen.

Wij verheelen niet, dat wij deze beslissing niet de juiste achten; de toenmalige redactie van ons tijdschrift heeft bij de beslissing van December 1923 daarvan reeds, uitvoerig toegelicht, doen blijken en wij sluiten ons hierbij gaarne aan, den wensch herhalende, dat het Hoog Militair Gerechtshof spoedig in de gelegenheid worde gesteld daarover te beslissen.

Ad 2um. Naar het zich laat aanzien, is er reden om aan te nemen dat in de toekomst de strafbevoegdheid van een afdelingshoofd in de organisatie van een directoraat van den dienst van den Kwartiermeester-generaal zal zijn de beperkte van art. 41 W.K. Het door U vermelde geval, in hetwelk U de straf van streng arrest heeft opgelegd, zou, van dat standpunt bezien, ten onrechte door het Hoofd van het Directoraat zijn bevestigd: ZHEG, had de oplegging van die straf, welke hij blijkbaar juist vond, behooren over te nemen en de klacht in zooverre gegrond moeten verklaren. Doch

naar wij **meenen** te weten, is er **eene** regeling van deze **strafbevoegdheden** bij Koninklijk besluit te verwachten.

Het is intusschen jammer, dat de voor organiseren gebruikelijke terminologie te weinig vastheid en eenvormigheid bezit; de moeilijkheid van wetsuitlegging wordt dientengevolge ook voor het Hoog Militair Gerechtshof en voor de tot straffen bevoegde meederen van den strafoplegger als bedoeld in art. 61 W.K. in belangrijke mate verzwaaard.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 22 December 1942.

President: Kapt.-Luit. t. Zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kapt.-Luit. t. Zee J. J. M. Sterkenburg, Luits t. zee 1e kl. G. B. Fortuyn (plv.) en K. G. Tiel en Off. v. Adm. 2e kl. C. P. van den Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 2e kl. W. H. Vermeer.

Raadman: Luit. t. Zee 2e kl. J. B. Reiche.

Desertie in tijd van oorlog in het buitenland.

*Beklaagde werd, tijdens zijn ongeoorloofde afwezigheid in Zuid Afrika door Britsche autoriteiten gearresteerd en vervolgens aldaar aan boord van een Britsch schip in arrest gesteld. Waer als eisch voor het plegen van een afwezigheidsdelict wordt gesteld dat de schuldige zich verwijderd van de plaats of de plaatsen waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden, is de dom beklagde geschapen ongeoorloofde toestand door die arrestatie niet beëindigd. Bij algeheel vrijwillige terugkeer neemt de Raad aan, dat de ongeoorloofde afwezigheid eindigt op het oogenblik dat de schuldige zich aanmeldt bij een vertegenwoordiger van het Nederlandsche gezag ¹⁾. Nu zulks niet het geval is, levert de ongeoorloofde verwijdering van het Britsche schip, waar beklagde arrest onderging, niet een afwezigheidsdelict in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht op; deze handeling kan derhalve slechts als krijgstuchtelijk vergrijp bij de bepaling van de strafmaat in *aanmerking* worden genomen.*

Uitvoerig gemotiveerde straf; veroordeeling tot 2 jaren en 6 maanden gevangenisstraf en verlaging.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen M., oud 20 jaren, geboren te Weltevreden, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marine-depôtship „Plancius”, als matroos der 2e klasse (I.V.), gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 11en November 1942, No. Int. 8/9/16;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad

¹⁾ De opvatting van dezen Zeekrijgsraad is op dit punt nadien gewijzigd, zooals blijkt uit het vonnis van 15 Maart 1946, opgenomen in deel XXXIX, blz. 551 v. Men lette in dit verband ook op het opstel van den toenmaligen Fiscaal van den Zeekrijgsraad in het Vereenigde Britsche Koninkrijk in het M.R.T. XXXIX, pag. 55, v., in het bijzonder pag. 74. Red. Mi R T,

van den 9en December 1942, No. Int. 8/14/1, aan den voet van welk stuk door dan Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, terwijl hij als matroos der 2e klasse „(I.V.) diende aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”, in „den nacht van 25 op 26 Juni 1942, te Simonstad, met het oogmerk „zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans „opzettelijk ongeoorloofd, niet van passagieren aan boord is terug-gekeerd, zijnde hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder „vergunning afwezig gebleven totdat hij op den 1en Augustus „1942, na zich op het Nederlandsch Consulaat te Kaapstad te hebben aangemeld, aldaar is gearresteerd en op den 12den September „1942 bij de Marine-afdeeling aan boord van het Marine-dépôt-schip „„Plancius” te Colombo is aangekomen, „hebbende hij door voormelde afwezigheid, de reis van Hr. Ms. „„Jacob van Heemskerck” van Simonstad naar zee, welke mis op „den 27en Juni 1942 is aangevangen en waartoe het bevel hem „bekend was, althans redelijkerwijs door hem kon worden vermoed, „in het geheel niet mede gemaakt”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 9en December 1942 waarbij de beklagde is opgeroepen om op Dinsdag, den 22en December 1942 des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marine-dépôt-schip „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklaare aan:

„desertie in tijd van oorlog, hebbende hij zich in het buitenland „verwijderd”,

en hem deswege veroordeele tot:

eene gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren en drie maanden, met de bepaling, dat de tijd, voor de tenuitvoerlegging van het vonnis door den veroordeelde in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van een honderd en een dagen en hem verlage tot den stand van matroos der 3e klasse (I.V.);

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de luitenant ter zee der 2e klasse J. B. Reiche aan den beklagde als raadsman is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

post alia:

Overwegende dat door de opgaven van den beklagde en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, deze

bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met **beklaagdes schuld daaraan**, hetgeen hem in de eerste alinea primair en in de tweede alinea subsidiair is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden **gequalificeerd** als volgt:

„desertie *in tijd van oorlog*, **hebbende** hij **zich** in het buitenland „verwijderd”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat beklagde zich op 8 Augustus 1942, toen hij na zijn arrestatie op een Britsch schip arrest onderging, op ongeoorloofde wijze heeft verwijderd; dat deze ongeoorloofde verwijdering den beklagde niet ten laste is gelegd, omdat zij naar het inzicht van den Fiscaal niet een afwezigheidsdelict in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht oplevert en derhalve niet anders kan worden gezien dan als een krijgstuuchtelijk vergrijp, hetwelk, nu **tusschen** dit vergrijp en het ten laste gelegde misdrijf verband bestaat, bij de bepaling van de strafmaat in aanmerking dient te worden genomen;

dat de Raad zich in deze bij het oordeel van zijnen Fiscaal aansluit; dat immers als een eisch voor het plegen van een afwezigheidsdelict wordt gesteld, dat beklagde zich onttrekt aan zijn dienstverplichtingen, dan wel zich verwijderd van de plaats of plaatsen waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden; dat de zoo geschapen ongeoorloofde toestand derhalve slechts kan eindigen, wanneer de betrokkene zich wederom bevindt op een plaats waar hij zijne dienstverplichtingen kan opvatten en vervullen; dat naar 's Raads opvatting laatstgenoemde plaats als regel zal zijn een schip of een inrichting der Koninklijke Marine; dat de Raad bij algeheele vrijwillige terugkeer echter aanneemt dat de ongeoorloofde afwezigheid eindigt op het oogenblik, dat de schuldige zich aanmeldt bij een vertegenwoordiger van het Nederlandsche gezag; dat mogelijk in bijzondere gevallen nog andere normen dan de bovenstaande behooren te worden aangelegd, doch dat in elk geval dient te worden vastgesteld of de bedoelde terugkeer al dan niet geheel vrijwillig is geweest;

dat de beklagde na ongeveer vijf weken ongeoorloofd afwezig te zijn geweest, zich heeft gemeld op het Nederlandsche Consulaat te Kaapstad, zulks na daarvoor **telefonisch** opdracht van den Consul te hebben bekomen; dat beklagde toen reeds vermoedde, dat hij binnenkort toch gearresteerd zou worden; dat derhalve deze terugkeer geenszins beschouwd kan worden als geheel uit eigen vrijen wil geschied; dat beklagde dus, als eender betoogd, door zijn aanmelding geen einde kon maken aan zijn afwezigheid en zich op 8 Augustus 1942 nog steeds bevond in den ongeoorloofden toestand, door het gepleegde afwezigheidsdelict in het leven geroepen; dat beklagde **alzo** door weg te loopen van het Britsche schip **HMs. „Thames”** niet wederom een dergelijk misdrijf kon plegen;

dat laatstgenoemde ongeoorloofde verwijdering den beklaagde niettemin ernstig moet worden aangerekend, temeer waar ze geschied is in het buitenland en met behulp van eene tot de Britsche krijgsmacht behoorende sloep;

Overwegende wijders, dat door beklaagde bij monde van zijn Raadsman nog nader is opgegeven;

dat beklaagde een slechte opvoeding heeft gehad en in onmin met zijn stiefvader leefde, zoodat hij het ouderlijk huis wilde verlaten; dat hij op 16-jarigen leeftijd getracht heeft dienst te nemen bij het Kon. Ned. Ind. Leger, doch hiervoor werd afgekeurd en toen dienst heeft genomen bij de Koninklijke Marine; dat beklaagde derhalve niet tengevolge van een bijzondere voorliefde bij de Koninklijke Marine is gekomen, doch tengevolge van een samenloop van omstandigheden; dat beklaagde in den dienst al spoedig ontdekte, een natuurlijke angst voor den dood door verdrinking te bezitten en daarmede een angst tegen de zee; dat beklaagde hier-tegen eenige jaren heeft gevochten, doch dit hem te machtig is geworden na een storm bij Zuid-Afrika in Mei 1942, welke zoo'n indruk op hem heeft gemaakt, dat hij heeft besloten, zich door desertie aan de Koninklijke Marine en aan de zee te onttrekken; dat beklaagde daarna ernstige pogingen heeft gedaan om dienst te nemen bij een Zuid-Afrikaansch tankcorps en geen angst bezit voor oorlog op het land; dat hij zich derhalve niet aan den oorlogstaak heeft willen onttrekken en zijn daad niet voortgevloed is uit gebrek aan plichtsbesef;

Overwegende dat beklaagdes verweer in feite bestaat uit een beroep op zijn natuurlijke aanleg, welke voor hem inhoudt een ingeboren en tenslotte onoverwinnelijken afkeer van de zee tengevolge van zijn intense angst voor den dood door verdrinking; dat een dergelijk verweer door den Raad wordt verworpen, omdat beklaagdes afkeer en vrees niet worden beschouwd als een soort van ziekelijke storing zijner geestvermogens; dat van eenigen vorm van verminderde toerekeningsvatbaarheid dan ook niet kan worden gesproken en dat beklaagde zich daarop evenmin heeft beroepen; dat hij als militair rechtens verplicht was zich te verzetten tegen elke neiging, welke onvereinigbaar is met het militaire belang; dat het feit, dat beklaagde daartoe de lust, dan wel de wilskracht ontbrak, hem in geen deele verschoont;

dat afgezien van het bovenstaande uit niets is gebleken, dat een dergelijke vrees reeds bestond voordat beklaagde zijn misdrijf pleegde, hoewel hij toen reeds eenige jaren op zee had gevaren; dat ten tijde van zijn daad vele gevallen van desertie voorkwamen aan boord van het schip, waarop beklaagde diende, zijnde HMs. „Jacob „van Heemskerck”; dat veeleer valt aan te nemen, dat beklaagde aan de algemeene neiging tot plichtsverzuim heeft toegegeven en de verlokkingen van den wal niet heeft kunnen weerstaan; dat hij dan ook — in stede van te trachten door onkreukbaar gedrag en uiterste plichtsbetrachting zijn daad te beteren, wat ook bij de be-

oordeeling van zijn zaak te zijnen voordeele had kunnen strekken — op den ingeslagen weg is voortgegaan en zich niet heeft ontzien opnieuw weg te loopen; dat deze laatste daad formeel slechts als een krijgstuuchtelijk vergrijp kan worden gezien, maar niettemin be-wijs levert van beklaagdes verregaande onverschilligheid en ver-stoktheid;

dat beklaagde ten processe geen gunstigen indruk heeft gemaakt; dat echter in zijn jeugd en opvoeding verzachtende omstandigheden gelegen zijn; dat hij zich niet aan de oorlogsvoering in het algemeen heeft willen onttrekken als blijkt uit zijn ernstig gemeende poging tot dienstneming in het Zuid-Afrikaansche leger; dat het ten pro-cesse aanwezige extract uit beklaagdes conduiteboekje blijk geeft van een onmilitair, kwajongensachtig karakter, maar niet van een misdadigen aanleg; dat daarom moet worden aangenomen, dat be-klagde ongunstig is beïnvloed door eene voor de discipline schade-lijke sfeer, als destijds aan boord van HMs. „Jacob van Heemskerck” heerschte;

dat beklaagde niettemin schuldig staat aan ernstige plichtsver-zaking, waartoe hem een gestrengte straf dient te worden opgelegd; dat hij zich door zijn daad onwaardig getoond heeft in de door hem verkregen stand te blijven dienen;

dat aldus, gezien beklaagdes persoonlijkheid en de omstandig-heden alsmede de eischen van generale preventie, eene gevangenis-straf van nader te noemen duur wordt geacht in een goede verhou-ding te staan tot den ernst van beklaagdes daad;

Overwegende dat er geen termen aanwezig geacht worden om het streng arrest door beklaagde op het Britsche oorlogsschip Hms. „Thames” ondergaan, van de hem op te leggen straf in mindering te brengen, zijnde deze arrestverzwaring een gevolg van beklaagdes optreden, en in verband daarmee tot meerdere veiligheid bevolen; dat echter het door beklaagde ondergane licht arrest van 12 Sep-tember 1942 voor den duur van een vierde en het na dien datum ondergane arrest zonder waarneming van dienst geheel in minde-ring dient te worden gebracht;

Gezien de artikelen:

1, 10, 25, 60, 98, 99 en 106 van het Wetboek van Militair Straf-recht,

27 van het Wetboek van Strafrecht,

60 van de Wet op de Krijgstucht,

185, 189 en 197 van de Ragtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualifioert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren en zes maanden, met de bepaling, dat de tijd. door

den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van een honderd en tien dagen;

verlaagt hem tot den stand van matroos der 3e klasse (I.V.).

Fiat executie.

Op heden, den 28en December 1942, is door mij, Kapitein ter zee, wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

L. G. VAN DER KUN.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 15 Januari 1943.

President: Kap&-Luit.t. Zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kapt.-Luit. t. Zee J. J. M. Sterkenburg, Off. 1e kl. M.S.D.
J. B. P. Haanappel, Luit. t. Zee 1e kl. G. B. Fortuyn (plv.) en
Off. v. Adm. 2e kl. C. P. van den Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 2e kl. W. H. Vermeer.

Raadman: Luit. t. Zee 2e kl. N. J. H. Gregory.

Desertie in tijd van oorlog in het buitenland. Het ten laste gelegde oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, niet bewezen geacht, nu beklagde heeft opgegeven, dat - het zijn bedoeling was om Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” (te Kaapstad) te achterzeilen, teneinde aldus geplaatst te worden aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, welk schip door beklagde binnen afzienbaren tijd te Kaapstad verwacht werd.

De Krijgsraad ziet in de uitdrukking „zijne dienstverplichtingen”, vermeld in artikel 98, 1° W.M.S.R., een complex van op den dader rustende verplichtingen van zoodanige beteekenis voor den dienst, dat hefvèr uitgaat boven het resteerende geheel van dienstverplichtingen, dat voor den dader nog openstaat als zijn oogmerk bereikt zou zijn. Daarom kunnen de diensten, welke door den beklagde op een bepaald schip behooren te worden verricht, niet zonder meer als „zijne dienstverplichtingen” worden aangemerkt.

Anders de Fiscaal (zie het achter het vonnis opgenomen gedeelte uit de schriftuur van eisch): Waar beklagde zijn daad pleegde in het buitenland, waar zich Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” alléén bevond, heeft zijn daad practisch ten gevolge het zich onttrekken aan alle militaire diensten, zoodat het door beklagde beleden oogmerk het hem ten laste gelegde oogmerk insluit.

Uitvoerig gemotiveerde straf; veroordeeling tot 1 jaar en 6 maan-

den gevangenisstraf, plaatsing in eene strafklasse (gedurende 3 maanden), te ondergaan in een Britsch detentiekamp, en verlaging.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen J., oud 21 jaren, geboren te Vlissingen, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marine-depôtship „Plancius”, als matroos 2e klasse-zeemilicien, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 11en November 1942, No. Int. 8/9/18;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 26en December 1942, No. Int. 8/16/8, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, terwijl hij als matroos 2e klasse zeemilicien diende aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskere”, in den morgen van den 13en Juni 1942 te Kaapstad, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, niet van passagieren aan boord is teruggekeerd, zijnde hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning afwezig gebleven, totdat hij op den 11en Juli 1942 te Kaapstad, althans te Wijnberg (Zuid-Afrika) is gearresteerd en op den 12en September 1942 bij de Marine-afdeling aan boord van het Marine-dépôtship „Plancius” te Colombo is aangekomen”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 28en December 1942, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 15en Januari 1943, des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marine-dépôtship „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad ovengegeven, daartoe strekkende, dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan: „Desertie in tijd van oorlog, hebbende hij zich in het buitenland verwijderd” en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren en drie maanden, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van een honderd een en veertig dagen, en hem verlage tot den stand van matroos 3e klasse-zeemilicien;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de luitenant ter zee der 2e klasse N. J. H. Gregory aan den beklagde als raads-

man is toegevoegd, die ten processe is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklaagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende:

post alia:

dat den beklaagde primair is ten laste gelegd, dat hij van passagieren is achtergebleven met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat beklaagde dit oogmerk heeft ontkend en heeft opgegeven, dat het zijn bedoeling was Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” te achterzeilen en aldus te trachten geplaatst te worden aan boord van een kleiner schip, met name aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, welk schip hij binnen afzienbaren tijd te Kaapstad verwachtte; dat beklaagdes opgaven door den Raad worden aanvaard, in zoverre dat wordt aangenomen dat beklaagde bij zijn verwijdering geen ander oogmerk heeft gehad, dan zich te onttrekken aan zijn dienstverplichtingen aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”, vanwege zijn verlangen naar een kleiner schip; dat beklaagde den indruk maakt van te zijn een slappe figuur met weinig ruggegraat, die tamelijk willoos aan dit verlangen heeft toegegeven;

dat in vorige zaken, welke voor den Raad gediend hebben, omstandig is overwogen, dat in de omschrijving van artikel 98 1° Wetboek van Militair Strafrecht de uitdrukking „zijne dienstverplichtingen” moet worden gezien als een complex van plichten, op den dader rustende en van zoodanige beteekenis voor den dienst, dat het vër uitgaat boven het resteuerend geheel van dienstverplichtingen, hetwelk nog voor den dader openstaat, indien zijn voormeld oogmerk bereikt zou zijn; dat daarom de diensten, welks op een bepaald schip, in een bepaalde inrichting of bij een bepaalde dienst van de zeemacht door den betrokkene behooren te worden verricht, niet zonder meer als „zijne dienstverplichtingen” kunnen worden aangemerkt; dat evenmin bij voorbaat vaststaat dat de dader een redelijke kans had zich door verwijdering „voorgoed” te onttrekken aan een bepaalde functie, schip, inrichting of dienst zonder zich tezelfder tijd, en voorgoed, los te maken van de Zeemacht in haar geheel; dat zulks den Raad zelfs onwaarschijnlijk voorkomt, zoodat als regel de vraag zal rijzen of de betrokkene in ernst kon meenen dat zijn opzet slagen zou; dat voorts het opzettelijk achterzeilen bij de Wet, en wel in art. 98 sub 3° Wetboek van Militair Strafrecht, afzonderlijk strafbaar is gesteld; dat deze daad op zichzelf derhalve niet insluit voormeld oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, maar dat ten bewijze daarvan meer is vereischt;

dat door den Fiscaal is aangevoerd, dat beklaagde het feit heeft gepleegd in het buitenland op een plaats waar Hr. Ms. „Jacob van Heemskereck” zich bevond als eenig onderdeel van de Zeemacht;

dat zulks beklagde bekend moest zijn; dat zijn daad derhalve practisch tengevolge had en ook moest hebben het zich onttrekken aan alle militaire diensten, zoodat het door beklagde beleden oogmerk het hem ten laste gelegde oogmerk insluit, te weten, het zich onttrekken aan zijne, dat is aan de op hem rustende, dienstverplichtingen;

dat de Raad ten deze het standpunt van zijnen Fiscaal niet kan deelen; dat immers de dienst van beklagde aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck“, gezien beklagdes positie als zeemilicien afkomstig van de kleine vaart en de overige omstandigheden, niet kan worden beschouwd als een complex van dienstverplichtingen, in befeekenis ver uitgaande boven hetgeen hem elders kan worden opgedragen en derhalve niet als „zijne^v dienstverplichtingen; dat verder door den Fiscaal slechts is aangevoerd, dat beklagdes daad practisch „tengevolge had“ het zich onttrekken aan alle diensten; dat echter ten bewijze van het tenlastegelegde moet worden aangetoond, dat beklagde het „oogmerk^v had zich „voorgoed^v aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat zoodanige bewijsvoering niet door den Fiscaal is ondernomen; dat naar 's Raads oordeel beklagde zijn schip slechts wilde ontloopen ten tijde, dat het zich te Kaapstad bevond, in de hoop door de aldus geschapen toestand op een kleiner schip terecht te komen, welke toestand moeilijk als van onveranderlijken aard beschouwd kan worden; dat onder oogmerk moet worden verstaan een bepaald omljnd voornemen, waarvan bij dezen beklagde, gezien zijn persoonlijkheid, ternauwernood kan worden gesproken; dat aldus niet is aangetoond, dat beklagde het oogmerk had zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

Overwegende dat door de opgaven van den beklagde en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, rekening houdende met hooger genoemde overwegingen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem subsidiair is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog, *hebbende* hij zich in het *buitenland verwijderd*“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat bij vorige zaken, welke voor den Raad gediend hebben, omstandig is overwogen, dat de door ongeoorloofde afwezigheid geschapen toestand als regel slechts kan eindigen, wanneer de betrokkene zich wederom bevindt op een schip of inrichting der Koninklijke Marine; dat zulks te meer geldt, wanneer aan de bedoelde afwezigheid door arrestatie — in stede van door vrijwillige terugmelding — een einde is gekomen;

dat dan ook in het onderhavige geval, toen de beklagde, volgens zijn eigen opgaven, in het buitenland was gearresteerd en in een

Britsch kamp te Simonstad in bewaring werd gehouden, aan zijn (beklaagdes) ongeoorloofde afwezigheid geen einde was gekomen; dat daaraan niets werd veranderd door het feit, dat beklaagde zich opzettelijk ongeoorloofd uit dat kamp heeft verwijderd en zich daarna ongeveer elf dagen te Kaapstad heeft opgehouden; dat deze laatste verwijdering beklaagde terecht niet is ten laste gelegd, omdat zij niet een afwezigheidsdelict oplevert in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht en derhalve niet anders kan worden gezien dan als een krijgstuuchtelijk vergrijp, hetwelk, nu tusschen dit vergrijp en het ten laste gelegde misdrijf samenhang en verband bestaat, bij de bepaling van de strafmaat in aanmerking dient te worden genomen;

Overwegende voorts:

dat beklaagde bij monde van zijn Raadsman ten processe nog nader heeft opgegeven:

dat beklaagde in 1940, in dienst van het Loodswezen, met een loodsboot naar Engeland is overgestoken, na tevoren op een botter en bij de kustvaart te hebben gevaren; dat hij eerst in Augustus 1941 in Engeland in dienst bij de Koninklijke Marine is opgeroepen; dat zijn kameraden afgunstig waren op zijn spoedige bevordering tot matroos der 2e klasse z.m., wat voor hem den dienst aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” niet prettig maakte; dat hij na zijn oproeping geen militaire vorming heeft gehad en dit als een gemis aanvoelde; dat hij verzocht heeft alsnog in een militaire opleiding geplaatst te mogen worden, welk verzoek niet is ingewilligd; dat hij zich nochtans uiterlijk heeft kunnen aanpassen aan hetgeen van hem als militair werd geëischt; dat hij zich innerlijk echter weinig van zijn militaire verplichtingen bewust was en niet den ernst van zijn daad heeft beseft; dat hem hierbij een slecht voorbeeld voor ooggen stond, aangezien ten tijde van zijn misdrijf het wegloopen van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” met eentoonige regelmaat voorkwam; dat de wegloopers bij hun terugkeer meestal slechts licht arrest kregen, zoodat beklaagde in hun handelingen nooit het ernstige misdrijf van desertie heeft gezien; dat zijn meening, dat hij door wegloopen een plaatsing op een kleiner schip zou kunnen verkrijgen, duidelijk getuigt van zijn gering begrip van de militaire samenleving; dat dit gebrek aan begrip zijn oorzaak vindt in het feit, dat hem tegen zijn wensch de nodige militaire vorming is onthouden; dat beklaagde thans door schade en schande wijs is geworden en den ernst van zijn daad beseft; dat hij verlangend is zijn misstap te herstellen en dat dientengevolge een opvoedende straf op haar plaats wu zijn;

Overwegende dienaangaande:

dat beklaagde heeft opgegeven van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” te zijn weggebleven uit vrees voor straf en voorts omdat de dienst op dit schip hem tegenstond, zulks met name omdat hij een vrij leven bij de kleine vaart en bij het Loodswezen gewend was, omdat hij bij het Loodswezen aanzienlijk meer verdiende, dan bij

de Koninklijke Marine, en omdat zijn kameraads hem de snelle bevordering tot matroos der 2e klasse z.m. benijdden; dat deze redenen voor het plegen van zijn misdrijf niet tot beklagdes ontlasting kunnen strekken, maar dat zij veeleer getuigen van veeleischendheid, ondankbaarheid en groote onverschilligheid ten opzichte van de belangen van den dienst; dat zulke eigenschappen ook naar voren komen bij beklagdes ontvluchting uit het Klaverkamp te Simonstad, welke alleen mogelijk was door den aan beklagde, te zijnen gunste, opgelegden lichten vorm van arrest; dat deze ontvluchting, hoewel formeel geen misdrijf opleverende, hem dan ook zwaar behoort te worden aangerekend; dat de beklagde met dit alles schuldig staat aan grove plichtsverzaking;

dat de Raad daartegenover in aanmerking wil nemen beklagdes jeugd en geringe militaire opleiding; dat beklagdes beoordeelingen, als blijkt uit het extract van zijn conduiteboekje, ten processe aanwezig, gedurende zijn korten dienstduur goed zijn geweest. en met name zijn straffenlijst zeer gunstig; dat beklagde ten processe een slappen en willoozen, maar geen ongunstigen indruk heeft gemaakt; dat beklagdes uitgesproken verlangen naar een kleiner schip den Raad, in verband met zijn (beklagdes) vroegeren werkring begrijpelijk voorkomt; dat, naar den Raad bekend is, ten tijde van beklagdes misdrijf aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heems-„kerck” eene voor de discipline schadelijke sfeer heerschte, wat mogelijk zijn daden zal hebben beïnvloed; dat in dit alles verzachtende omstandigheden zijn gelegen;

dat gezien al het bovenstaande, en gelet op de eischen van generale preventie, eene gevangenisstraf van na te noemen duur wordt geacht in eene goede verhouding te staan tot den ernst van beklagdes misdrijf; dat beklagde zich met zijn daad onwaardig heeft getoond den stand van matroos 2e klasse-zeemilicien te bekleeden; dat de Raad het op grond van het begane feit noodzakelijk acht den beklagde gedurende eenigen tijd aan eene gestrengere krijgstucht te onderwerpen;

Overwegende dat er termen aanwezig geacht worden om het door beklagde terzake van zijn daad ondergane arrest van de hem op te leggen straf in mindering te brengen tot een vierde van den duur van het ondergane licht-arrest en tot den geheelen duur van het ondergane arrest zonder waarneming van dienst of den daarmede gelijk te stellen vorm van arrest, zulks met uitzondering van het cel-arrest dat door beklagde is ondergaan ten gevolge van zijn ontvluchting uit het Klaverkamp te Simonstad en in verband daarmede ter betere bewaring bevolen; dat laatstgenoemd arrest slechts als licht arrest in aanmerking zal worden genomen;

Gezien de artikelen:

1, 10, 25, 60, 98 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27 van het Wetboek van Strafrecht;

60 van de Wet op de Krijgstucht;

185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,
 Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;
 Verklaart hem daaraan schuldig;
 Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;
 Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;
 Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van *een jaar en aes maanden*, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest *doorgebracht*, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van een honderd en veertig dagen;
 veroordeelt hem deswege tevens tot eene plaatsing in eene strafklasse voor den tijd van *drie maanden*;
 Bepaalt dat de *bijkomende* straf zal worden *ondergaan* in een Britsch detentie-kamp;
 Verlaagt hem tot den stand van matroos 3e klasse-zeemilicien.

Fiat executie.

Op heden, den 23en Januari 1943 is door mij, Kapitein ter Zee, wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

L. G. VAN DER KUN.

Overweging, voorkomende in de schriftuur van eisch inzake matroos 2e klasse-zeemilicien J.

Overwegende dat primair aan beklaagde is ten laste gelegd dat hij van passagieren is achtergebleven met het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat de op beklaagde rustende dienstverplichtingen ten tijde van het ten laste gelegde feit waren het verrichten van militairen dienst aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”; dat beklaagde ten processe weliswaar heeft ontkend dat hij het oogmerk had om zich aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, doch dat hij tevens heeft opgegeven dat het zijn bedoeling was, zijn schip te achterzeilen en aldus te trachten, geplaatst te worden aan boord van Hr. Ms. „Tjerk „Hiddes”, welk schip hij binnen afzienbaren tijd te Kaapstad verwachtte; dat, pu beklaagde het feit pleegde in het buitenland, waar zich Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck” alléén bevond, zijn daad practisch ten gevolge had het zich onttrekken aan alle militaire diensten, zoodat het door beklaagde beleden oogmerk het hem ten laste gelegde oogmerk insloot; dat hieruit volgt dat beklaagde — zulk derhalve niettegenstaande zijne ontkenenis — wel degelijk het oogmerk had, zich te onttrekken aan de op hem rustende dienstverplichtingen, t.w. het verrichten van militaire diensten aan boord van Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 26 Maart 1943.

President: Kapt.-Luit. t. Zee Jhr. H. A. van Foreest.

Leden: Kapt.-Luit. t. Zee J. J. M. Sterkenburg, Luit. t. Zee 1e kl. D. J. van Doorninck, Off. v. Adm. 1e kl. C. P. van den Berg en Off. v. d. M.S.D. 2e kl. J. A. Bokkes.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. J. B. Reiche.

Desertie in tijd van oorlog in het buitenland en onder de verzwarende omstandigheid van recidive, waarvan het bewijs, bij gehreke van een authentiek extract-sententie, gebaseerd werd op gegevens van beklaagdes staat van dienst.

Wijziging van de tenlastelegging ter terechtzitting, op schriftelijke vordering van den Fiscaal, is in het militaire strafproces mogelijk. De Regtspleging bij de Zeemagt bevat ten deze slechts een met artikel 312 van het Wetboek van Strafvordering overeenstemmend artikel (172), zoodat een wijziging, anders dan ten zware van den beklaagde, formeel niet toelaatbaar schijnt. Uit de den Raad ten dienste staande rechtspractijk blijkt niet van een naste gedragslijn; het H.M.G. v. N.I. heeft in zijn sententie van 22 September 1934 (M.R.T. XXX, pag. 582) aangenomen dat de algemeene beginselen van het Nederlandsche strafproces mede gelden voor het militaire, tenzij zij hiervoor uitdrukkelijk worden uitgesloten. Nu wijziging der tenlastelegging, dom artikel 172 R.Z., in beginsel wordt aanvaard, dient, daar de gevorderde aanvulling geen wijziging brengt in het complex der ten laste gelegde materiele gedragingen en beklaagde daardoor niet in zijn verdediging wordt geschaad, de aanvulling toelaatbaar geacht te worden.

Verbeteriny van een kennelijke schrijffout in een schriftelijk bewijsmiddel.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, razione officii, tegen P., oud 24 jaren, geboren te Arnhem, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van het Marine-dépôt-schip „Planeius” als matroos der 3e klasse, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 4en December 1942, No. Int. 8/12/25;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 12en Maart 1943, No. Int. 8/6/23, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, toen hij als matroos der 3e klasse „diende aan boord van Hr. Ms. „Sumatra”, te Simonstad, in den „morgen van den 9en September 1942, met het oogmerk om zich

„voorgoed aan **zijne** dienstverplichtingen te onttrekken, althans op-
 „**zettelijk** ongeoorloofd, niet van passagieren aan boord is **terug-**
 „**gekeerd**, **zijnde** hij sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder
 „**vergunning** afwezig gebleven, totdat hij, **na** op 24 September 1942
 „te Kaapstad te zijn gearresteerd, op 31 October 1942 bij de Marine-
 „**afdeeling** aan boord van het **Marine-dépôtschip** „**Plancius**” te **Co-**
 „**lombo** is aangekomen,

„**hebbende** hij door **vorenomschreven** afwezigheid de reis van
 „**Hr. Ms.** „**Sumatra**” van Simonstad **naar** zee, welke reis op den
 „**12en** September 1942 is aangevangen en **waartoe** het bevel **hem**
 „**bekend** was, althans redelijkerwijs door hem kon worden vermoed,
 „in het geheel niet medegemaakt;

„**zijnde** tijdens het plegen van dit misdrijf nog geen vijf jaren
 „**verloopen** sedert de schuldige eene **hem** wegens desertie en **opzette-**
 „**lijke** ongeoorloofde afwezigheid bij sententie van het Hoog Militair
 „**Gerechtshof** van Nederlandsch Indië, gewezen den 5en September
 „1941 en uitgesproken den 12en September 1941, opgelegde ge-
 „**vangenisstraf** geheel heeft ondergaan”;

Gelet op het exploit van beteekening van den 12en Maart 1943,
 waarbij de beklagde is opgeroepen om op **Vrijdag**, den 26en Maart
 1943, des voormiddags ten negen ure, ter terechtzitting van den
 Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marine-dépôtschip
 „**Plancius**” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen
 en daarna in den **Krijgsraad** overgegeven, daartoe strekkende dat
 de Krijgsraad den beklagde schuldig **verklare** aan:

„Desertie in tijd van oorlog, **hebbende** hij zich in het buitenland
 „**verwijderd** en **zijnde** tijdens het plegen van het misdrijf nog geen
 „**vijf** jaren verloopen sedert de schuldige een hem wegens **opzette-**
 „**lijke** ongeoorloofde afwezigheid' bij vonnis opgelegde straf geheel
 heeft ondergaan”.

en hem deswege veroordeelē tot eene gevangenisstraf voor den
 tijd van **drie jaren** en **zes maanden**. met de bepaling dat de tijd,
 door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in
 preventief arrest **doorgebracht**, bij de tenuitvoerlegging dezer ge-
 vangenisstraf zal werden in mindering gebracht tot een totaal van
 eenhonderd en acht en zestig dagen;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik
 gemaakt den beklagde **vertoond** en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verzoek heeft gedaan zich ter
 terechtzitting door een **raadsman** te doen bijstaan;

Overwegende dat aan dit verzoek is voldaan en dat de luitenant
 ter zee 2e klasse **J. B. Reiche** aan den beklagde is toegevoegd, die
ten processe is verschenen en **de** verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den
 raadsman ter **verdediging** is naar voren **gebracht**;

Overwegende dat de beklagde gedurende de behandeling **van**
 zijn zaak **verbleven** is in arrest zonder waarneming van dienst en

mitsdien is gedetineerde; dat hij op 4 Mei 1937 te 's-Gravenhage vrijwillig in dienst is getreden als lichtmatroos, en thans nog als matroos der 3e klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot 1 November 1944;

Overwegende dat de Fisoaal den Zeekrijgsraad ter terechtzitting mondeling opmerkzaam heeft gemaakt op eene omstandigheid, welke bij het onderzoek is gebleken, maar welke niet in het ten laste gelegde is vermeld; dat zulks betreft de tweede alinea der tenlastelegging, alwaar als datum van het vertrek van Hr. Ms. „Sumatraⁿ van Simonstad naar zee is vermeld „den 12en September 1942”; dat deze datum ten rechte behoort te luiden „den 11en September 1942”, zijnde genoemde bodem, zooals uit het hierna ander *d.* opgenomen geschrift is gebleken, op 11 September 1942 uit Simonstad en op 12 September 1942 uit Kaapstad vertrokken; dat de Fiscaal het om die reden noodzakelijk acht dat te aangegeven^{er} plaats in de tenlastelegging achter „12en” worde ingevoegd „althans den 11en”; dat hij vervolgens den inhoud van de door hem noodzakelijk geachte wijziging schriftelijk aan den Raad heeft overgelegd met vordering dat deze wijziging zal worden toegelaten;

Overwegende dienaangaande :

dat het militaire strafproes het beginsel van wijziging der tenlastelegging erkent, zooals blijkt uit artikel 172 van de Regtspleging bij de Zeemagt; dat anderzijds dit artikel — overeenkomstig artikel 312 van het Wetboek van Strafvordering — slechts betrekking heeft op het toevoegen van omstandigheden, die rechtens tot verzwareing van straf grond geven en dus strekken ten bezware van den beklaagde; dat aldus, op grond van artikel 172 voornoemd, eene wijziging, als door den Fisoaal gevorderd, formeel niet toelaatbaar schijnt; dat uit de rechtspractijk, welke den Raad ter beschikking staat, niet blijkt van een vaste gedragslijn ten deze, maar dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië in zijne Sententie van 28 September 1934 (M.R.T. XXX, pag. 582) heeft aangenomen dat de algemeene beginselen van het Nederlandsche strafprocesrecht mede gelden voor het militaire strafproces, tenzij zij voor dit laatste uitdrukkelijk worden uitgesloten; dat dan ook naar 's Raads oordeel — nu wijziging der tenlastelegging in beginsel erkend wordt — aanvaard dient te worden dat wijziging als bedoeld in artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering, evenzeer mogelijk is in het militaire strafproces;

dat de gevorderde wijziging slechts betreft eene aanvulling van de tenlastelegging aangaande den datum van vertrek van Hr. Ms „Sumatra^m en derhalve niet van invloed is op de aan het feit te verleen^{en} qualificatie, vermits de duur der afwezigheid hierdoor niet wordt veranderd; dat voorts het complex der ten laste gelegde materiele gedragingen hierdoor geen wijziging ondergaat; dat ten slotte beklaagde door de gevorderde wijziging niet in zijn verdediging wordt benadeeld, hebbende hij immers beleden zijn schip

opzettelijk — dit opzet zelfs in de schakeering van oogmerk — te hebben achterzeild:

dat door beklagde en zijnen raadsman geen bezwaren zijn ingebracht tegen de door den Fiscaal gevorderde wijziging; dat de Raad het door zijnen Fiscaal ingenomen standpunt terzake kan deelen, zoodat deze wijziging der tenlastelegging in den vorm van een aanvulling door toevoeging van „althans den 11en”, als hooger aangegeven, wordt toegelaten;

Overwegende dat beklagde ten processe ten aanzien van het hem tenlastegelegde heeft opgegeven:

dat hij op 8 of 9 September 1942, toen hij als matroos der 3e klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Sumatra^m”, welk schip toen te Simonstad verbleef, is gaan passagieren; dat hij den volgenden morgen aan boord moest zijn teruggekeerd en dat hij dien morgen op tijd bij de sloep, waarmede hij naar boord zou worden gebracht, was; dat hij echter ruim een uur moest wachten, voordat hij in de sloep plaats kon krijgen, daar deze sloep tweemaal vol naar boord was geweest en weer was teruggekeerd; dat hij in dezen tiid van wachten het besluit heeft genomen om niet naar boord te gaan; dat hem aan boord eene krijgstuuchtelijke bestraffing wachtte en dat hij bij geruchte vernomen had dat het schip binnenkort zou vertrekken, zoodat hij vreesde niet meer te zullen kunnen passagieren;

post alia:

dat ten processe aanwezig zijn:

(a)

(b) een geschrift in de Engelsche taal, waaraan gehecht eene door den beëdigden tolk vervaardigde Nederlandsche vertaling, luidende:

„**Rapportformulier.** Klacht tegen: (naam) P. (rang) matroos der „2e klasse. (Schip): HNMS. „Sumatra^v. Bewijs: Deserteur van „HNMR. „Sumatra^v sedert 9/9/42. Gearresteerd te Kaapstad op „24/9/42. Datum: 24/9/40. Tijd: 0930. Plaats: Kaapstad.”

(c) een extract van het conduiteboekje van beklagde, waarin opgenomen den „staat van dienst”, o.m. inhoudende:

Mankeert van passagieren.	25 Febr. '41
Terug van mankeeren	1 Maart '41
Weggelooopen	17 Maart '41
Afgevoerd als deserteur	21 Maart '41
Terug van desertie en in arrest z.w.v.d.	26 Maart '41
Uit arrest z.w.v.d.	10 April '41
Verwezen naar den Zeekrijgsraad (blijft op v.v.)	10 April '41
Verwezen naar den Zeekrijgsraad (in arrest)	15 Mei '41
In arrest z.w.v.d.	19 Mei '41
Bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof, ge- wezen den 5en Sept. '41 en uitgesproken ter open-	

bare zitting van 12 Sept. '41 veroordeeld tot eene
 gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden met
 aftrek der voorloopige hechtenis v/m 26 Maart t/m
 29 April '41 en vanaf den 19en Mei '41, onder aan-
 teekening dat de gevangenisstraf is ingegaan op den
 24en September '41 en mitsdien — door aftrek van
 de voorloopige hechtenis v/m 26 Maart t/m 9 April
 '41 en vanaf 19 Mei '41 — zal komen te eindigen op
 31 October 1941 25 Sept. '41
 24 Sept. naar de gevangenis 25 Sept. '41
 Uit de gevangenis 31 Oct. '41
 Verlaagd tot matroos 3e klasse 1 Jan. '42
 Mankeert van passagieren te Simonstown 9 Sept. '42
 Afgesloten bij achterzeilen 12/9-1942;

(d) eene verklaring, opgemaakt door den dd. verbindingsofficier
 bij den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, den luitenant
 ter zee der 2e klasse KMR. SD. Mr. M. van Oordt, waaruit blijkt dat
 op 8 Maart 1943 een telegram is verzonden aan den Commandant van
 Hr.Ms. „Sumatra”, luidende:

„verz. seinen tijdstip achterblijven matr. twee Troost en matr. drie
 „P., idem tijdstip vertrek sma ex Simonstad.
 „0308-1005-92”

en dat op 20 Maart 1943 hierop een telegram als antwoord is ont-
 vangen, luidende:

„rut 0308-1005 matroos Troost en P. resp. acht en negen Sept.
 „0800 vertrek sma Simonstown en Kaapstad resp. 0911-0745 en
 „0912-0829.
 „0319-1745-549”;

Overwegende dat de gegevens, opgesomd in het extract-conduite-
 boekje van beklagde, duiden op een qualificatie in de sententie van
 het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië van 5 Sep-
 tember 1941, luidende: „Desertie in tijd van oorlog” en „opzettelijke
 „ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog”;

dat beklagde ten processe heeft opgegeven dat hij zeker weet
 dat bedoelde qualificatie de woorden „ongeoorloofde afwezigheid in
 „tijd van oorlog” (mogelijk met de toevoeging van het woord „op-
 „zettelijke”) bevatte, doch dat hierin geen sprake was van het be-
 grip „desertie”;

dat de opgave in ieder geval neerkomt op de bekentenis van een
 rechterlijk vonnis van 5 September 1941 terzake van „opzettelijke
 „ongeoorloofde afwezigheid”, dus van de strafverzwarende omstan-
 digheid van recidive; dat deze bekentenis steun vindt in den staat van
 dienst, voorkomende in het ten processe aanwezige extract uit be-
 klaagdes conduiteboekje, waardoor het wettig bewijs van deze straf-
 verzwarende omstandigheid geleverd is; dat echter het wettig bewijs
 ten aanzien van een te voren gepleegde desertie niet voorhanden is;

dat weliswaar in het hooger onder b vermelde schriftelijke bescheid,
 als datum van arrestatie, voorkomt 24 September 1940, doch dat zulks

kennelijk een schrijffout is, daar uit de overige data in dat stuk evident is dat hier had **behooren te staan** „24 September 1942“;

Overwegende dat primair aan beklaagde is ten laste gelegd, dat **hij** van passagieren is achtergebleven met het oogmerk om zich **voorgoed** aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat beklaagde dit oogmerk uitdrukkelijk heeft ontkend en heeft opgegeven dat het uitsluitend zijn bedoeling was om niet meer naar **Hr.Ms.** „Sumatra“ terug te **keeren** en zich, na zoo lang mogelijk van zijn vrijheid te hebben genoten, vrijwillig te melden bij den Nederlandschen consul; dat in vorige zaken, welke voor den Raad gediend hebben ¹⁾, omstandig is overwogen dat het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, niet is bewezen indien betrokkene bij zijne verwijdering geen ander oogmerk heeft gehad dan zich te onttrekken aan zijne dienstverplichtingen op een bepaald schip, doch dat ten bewijze daarvan meer is vereischt; dat in beklaagdes zaak, ten processe geen termen aanwezig zijn om voornoemd oogmerk, om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, desniettemin wettig en overtuigend bewezen te achten; dat zulks zonder verdere bewijsvoering ook door den Fiscaal wordt aangenomen; dat door de opgaven van beklaagde en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, rekening houdende met hooger genoemde overwegingen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem telkens subsidiair is ten laste gelegd, zulks behoudens de woorden „desertie en“, voorkomende in de 3e alinea der tenlastelegging;

Overwegende **dat** het bewezen verklaarde dient te worden **gequalificeerd** als:

„Desertie in tijd van oorlog, hebbende hij zich in het buitenland „verwijderd, zijnde tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf „jaren verlopen sedert de schuldige een hem wegens „opzettelijke „„ongeoorloofde afwezigheid“ bij vonnis opgelegde straf geheel „heeft ondergaan“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat door beklaagde bij monde van zijn raadsman ten processe nader is opgegeven:

dat beklaagde niet uit eigen verkiezing doch door een samenloop van omstandigheden bij de Marine is gekomen, **zoodat** hij den dienst met tegenzin is begonnen; dat alles in Holland echter nog goed ging doch dat in Indië de omstandigheden hem over het hoofd gegroeid zijn, met name doordat hij onder den invloed van verkeerde elementen kwam; dat hij na den val van Java aan boord van **Hr.Ms.** „Sumatra“ⁿ een poging heeft gedaan om zich te rehabiliteeren, **zoodat** zijn **conduite**-beoordeeling aanmerkelijk verbeterde; dat hij zich echter in zijn teleurstelling over het feit dat hij minder snel tot matroos der 2e klasse

1) Zie de hiervóór opgenomen vonnissen van 22 December 1942 en van 15 Januari 1943 (pag. 174 en 179).
Red. M. R. T.

bevorderd kon worden dan hij vermeende, op voor hem fatale wijze heeft laten gaan tot de hem thans ten laste gelegde daad;

Overwegende dienaangaande:

dat beklaagde met zijn desertie van **Hr.Ms.**, „Sumatra“ in anderhalf jaar tijd voor de derde maal een ernstig afwezigheidsdelict heeft gepleegd, nadat hij voor een dergelijk delict reeds gevangenisstraf had ondergaan; dat zulk een handelwijze slechts verklaard kan worden — en door beklaagde ook verklaard is — door een volkomen onverschilligheid ten aanzien van de belangen van den dienst; dat beklaagde deze onverschilligheid baseert op zijn groote teleurstelling in den dienst bij de Koninklijke Marine, vooral in Nederlandsch Indië ondervonden; dat beklaagde in zijn verweer oorzaak en gevolg omdraait, aangezien hij deze teleurstelling uitsluitend aan zichzelf te wijten heeft; dat beklaagde immers, blijkens het extract uit zijn conduiteboekje, **beschikt** over eigenschappen die hem een snelle promotie bij de Koninklijke Marine zouden beloven, ware het niet dat hij door herhaald wangedrag zijn kansen voorgoed had bedorven; dat de Raad niettemin in den beklaagde geen verstokten misdadiger ziet, maar een figuur die door gebrek aan wilskracht telkenmale opnieuw in zijn strafbare handelingen is vervallen;

dat gelet op den persoon van beklaagde en de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd en rekening houdende met de eischen van generale preventie, een gevangenisstraf van nader te noemen duur wordt geacht in eene goede verhouding te staan tot den ernst van het gepleegde feit;

dat er termen aanwezig zijn om het door beklaagde ondergane arrest, tot de tenuitvoerlegging van het vonnis, in mindering te brengen voor den **geheelen** duur van het ondergane streng arrest en arrest zonder waarneming van dienst en voor een vierde van den duur van het ondergane licht arrest; een en ander tot een totaal van eenhonderd en twee en tachtig dagen;

Gezien de artikelen:

1, **10**, 60, 98 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27 van het Wetboek van Strafrecht;

172, 185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

312 en **313** van het Wetboek van Strafvordering;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, **zooals** hierboven werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege **tot** een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal worden in **minde-**

ring gebracht tot een totaal van eenhonderd en twee en tachtig dagen.

Fiat executie

Op heden, den 9en April 1943, is door mij, Kapitein ter Zee, **Wnd.** Bevelhebber der **Strijdkrachten** in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

L. G. VAN DER KUN.

Temporaire Krijgsraad 'in Hollandia.

Vonnis van 23 October 1944
(uitgesproken op 21 October 1944)

President: Reserve-majoor v.s.d. L. E. J. Brouwer.

Leden: Reserve 1e luit. v.s.d. G. van Rijn en reserve-2e luit. v.s.d. J. Boots (pl.v.).

Auditeur-militair: Kapitein Adj. d. Art. Th. de Winter.

Raadman: Tdl. reserve-kapitein v.s.d. Mr. O. A. Gobius.

„Moord, tweemaal gepleegd". Beklaagde, een Javaan die onder de Japansche bezetting op Nieuw Guinea als opzichter was aangesteld over Javaansche dwangarbeiders, had ter gelegenheid van de executie van twee dier arbeiders op eigen verzoek, althans na bekomen opdracht van den met het bevel belasten Japanschen officier, de executie vrijwillig op zich genomen.

Voorts: „Zware mishandeling den dood ten gevoige hebbende", door, na gehouden klopjacht, gezamenlijk met een aantal Japanners een gevluchten arbeider dood te ranselen.

Het mede ten laste gelegde en bewezen verklaarde misdrijf van hulpverieening aan den vijand niet in de qualificatie opgenomen.

DE TEMPORAIRE KRIJGSRAAD IN HOLLANDIA,

In de zaak van den Auditeur-Militair, razione officii, tegen D., zonder beroep, oud 40 jaren, geboren te Oedjoengbroeng (Bandoeng), laatstelijk voor de verwijzing naar den Temporairen Krijgsraad verblijf houdende in het NICA-kamp te Hollandia,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Temporairen Krijgsraad van den éérentwintigsten September 1944;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Temporairen Krijgsraad van den negentienden October 1944, aan den voet van welk stuk door den Auditeur-Militair aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, op niet nader aan te geven tijdstippen

„in of omstreeks de maand Januari 1944, althans in de eerste helft van het jaar 1944 op het eiland Noemfoor nabij de Naordkust van Nieuw-Guinea, terwijl hij behoorde tot een groep arbeiders in dienst van de Japansche militaire bezetting van het eiland Noemfoor voornoemd en als opzichter was aangesteld over een groep van de hoogenbedoelde arbeiders,

„1e. opzettelijk, al dan niet ter uitvoering van een tevoren in koel beraad en kalm overleg opgevat voornemen en al dan niet met het oogmerk om den Japanschen ovenheerscher, vertegenwoordigd door de Japansche militaire bezettingsautoriteiten op het eiland Noemfoor voornoemd, hulp te verleenen,

„de Javaansche arbeiders Karto en Soedjoed, die door, althans op bevel van de Japansche autoriteiten als verdacht van diefstal van een kip waren opgevat en vastgebonden, ten verzoeken van een niet nader met name aan te duiden Japanschen officier, met een hem door dien officier in handen gegeven zwaard, van het leven heeft beroofd door genoemde personen Karto en Soedjoed het hoofd af te slaan,

„2e. opzettelijk, al dan niet ter uitvoering van een tevoren in koel beraad en kalm overleg opgevat voornemen, en al dan niet met het oogmerk den Japanschen vijand hulp te verleenen,

„een niet nader met name aan te duiden Javaan, die, na als verdacht van diefstal aanvankelijk door de Japansche autoriteiten te zijn opgevat, was ontvlucht en vervolgens weder door een opsporingsgroep waartoe ook hij, verdachte, behoorde, weder was opgevat, van het leven heeft beroofd, althans dusdanig zwaar heeft mishandeld dat de Javaan voornoemd tengevolge daarvan is overleden, door hem met een zwaren stok meerdere harde slagen tegen het hoofd toe te dienen, zijnde tengevolge van deze slagen genoemde „Javaan overleden“;

Gelet op het exploit van beteekening en aanzegging van den negentienden October 1944, waarbij den beklagde is aangezegd dat op Zaterdag dea één en twintigsten October 1944 des namiddags ten 02.00 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende in het NICA-Kamp nabij Hollandia, zijn zaak zal worden behandeld voor berechting overeenkomstig de wet;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Auditeur Militair voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

ten eerste „Moord tweemaal gepleegd“

ten tweede „Zware mishandeling den dood tengevolge hebbende“ en hem deswege veroordeele tot **de doodstraf**;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan gebruik gemaakt, den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat de beklagde het verwek heeft gedaan zich ter terechtzitting door een raadsman te doen bijstaan, ingevolge welk verzoek de tijdelijke reserve-kapitein der Infanterie voor speciale diensten Meester O. A. Gobius aan den beklagde als raadsman is

toegevoegd, die ten processe is **verschenen** en de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door zijn raadsman ter **verdediging** is naar voren **gebracht**;

Overwegende dat blijkens de stukken beklagde in het jaar **1943** van Bandoeng naar Soerabaja werd overgebracht door de Japansche autoriteiten, en vervolgens van Soerabaja via Ambon en Manokwari met ongeveer **100** man, ongeveer begin Januari **1944** in Noemfoor **aankwam**, waar hij tewerkgesteld werd als mandoer over een groep arbeiders in Japanschen dienst;

Overwegende dat beklagde ten processe het hem tenlastegelegde geheel heeft bekend en **terzake** in hoofdzaak heeft opgegeven:

dat hij ongeveer begin Januari **1944** met **100** man in Noemfoor is aangekomen na van Bandoeng via Soerabaja, Ambon en Manokwari naar Noemfoor te zijn gereisd;

dat hij in Noemfoor aangekomen door de Japanners werd aangesteld als opzichter over een groep arbeiders **behoorende** tot de arbeiders die voor de Japansche autoriteiten werkten, en door de Japanners als opzichter over alle arbeiders werd aangesteld de wachtmeester **Johnnie Turambi**;

dat in **hoofdzaak** arbeid werd verricht aan het vliegveld en hij ongeveer van **10** tot 40 man onder zijn toezicht had en hij de onder zijn toezicht staande arbeiders vele malen geslagen had met een rotan;

dat, toen op zekeren dag door twee arbeiders, waarvan hij zich de namen niet kan herinneren, een kip uit de keuken van de Japanners was gestolen, deze arbeiders door de Japanners werden opgevat en vastgebonden, terwijl een derde arbeider, die op een afstand **dezen** diefstal had gezien, **eveneens** door de Japanners werd opgevat en vastgebonden;

dat den ochtend volgende op den avond van de gevangenneming van de arbeiders, alle arbeiders werkzaam op het eiland Noemfoor, **vóór** de kerk moesten aantreden en de twee arbeiders die daadwerkelijk aan den diefstal hadden meegedaan, geknield en vastgebonden voor de kerk werden **geplaatst**;

dat een Japansche officier, waarvan hij den naam niet weet, naar hem was toegekomen en hem gezegd had met het zwaard, dat hem door dezen Japanschen officier werd gegeven, de beide geknielden het hoofd af te slaan, waarop hij niet heeft geantwoord dat hij het niet wilde doen, **doch** had gezegd dat hij deze schurken het hoofd wel wilde afslaan, waarop hij naar de geknielden is toegegaan en waarop hij beiden met het zwaard het hoofd had afgeslagen;

dat op een niet nader aan te duiden datum een niet nader met name aan te duiden Javaan **was** weggelopen en door een **opsporingsgroep**, waartoe ook hij behoorde, weder was opgevat, deze Javaan na te zijn opgevat weder ontvluchtte;

dat na voor den tweeden keer door een opsporingsgroep, **waartoe** ook hij behoorde, weder te zijn opgevat, de genoemde Javaan, die op

den grond lag, **door** hem en de Japanners werd geslagen totdat deze Javaan overleed, echter dat genoemde Javaan er reeds zeer slecht aan toe was geweest omdat hij **geruimen** tijd niet had gegeten;

dat hij deze daden echter had bedreven uit angst voor de Japanners en onder dwang en hij vreesde zelf te worden gestraft indien hij de daden niet had bedreven;

Overwegende, dat de navolgende getuigen ten processe onder eede in hoofdzaak hebben verklaard:

1. Johnnie Turambi, wachtmeester eerste klasse der Artillerie, oud **26** jaren.

dat hij ongeveer eind Januari 1944 in **Noemfoor** was aangekomen met een groep van 100 Javanen en Soendaneuen waaronder ook D., en via Ambon en Manokwari naar **Noemfoor** was gereisd;

dat hij, toen de groep in **Noemfoor** was aangekomen, aangesteld werd door de Japanners als leider van alle arbeiders en D. werd **aan**gesteld tot opzichter **over** een groep en als **zoodanig** ook onder zijn toezicht stond;

dat D. de arbeiders herhaaldelijk mishandelde met een stok, ook als de arbeiders te laat kwamen **en/of** ziek waren, en D. herhaaldelijk door hem en door zijn vrienden gewaarschuwd was niet te slaan, doch dat D. zich niet aan deze waarschuwingen stoorde;

dat op een zekeren dag, waarvan hij zich den **datum** niet kan herinneren, drie Javanen, waarvan hij zich de namen niet kan herinneren, naar de keuken van de Japanners waren gegaan om te zien of zij iets te eten konden krijgen, **doch** dat één dezer Javanen achter **was** gebleven;

dat de Javanen voornoemd door den honger werden gedreven **een** diefstal te verrichten, dien zij onder normale omstandigheden niet hadden gedaan;

dat de eerste twee Javanen naar het kippenhok van de Japanners waren gegaan en uit het kippenhok een kip hadden gehaald, welke kip zij vervolgens opaten;

dat echter de **Japansche** kok den diefstal ontdekte en de drie Javanen werden opgevat, vastgebonden en voor den nacht werden opgesloten;

dat de derde Javaan, die niet aan den diefstal had deelgenomen en op een afstand had staan toezien, hem hulp had gevraagd om voor hem voor de Japanners te pleiten, waarop hij, Turambi. naar den Japanschen commandant was toegegaan, met dezen had gesproken en door den Japanschen commandant bedoelde Javaan uit arrest werd **ontslagen**;

dat in den ochtend, volgende op den avond waarop de diefstal werd bedreven, de twee Javanen die daadwerkelijk aan den diefstal hadden deelgenomen, voor het front van alle arbeiders en tegenover de kerk in **Noemfoor** moesten knielen, terwijl zij waren vastgebonden;

dat, toen een Japansche officier, waarvan hij zich den naam niet kan herinneren, met een zwaard naar hem toegekomen was en hem,

Turambi, opdracht had gegeven beide Javanen het hoofd af te slaan, hij den **Japanschen** officier had geantwoord dat hij het niet wenschte te doen daar hij geen moordenaar was, waarop de Japansche officier niet verder had aangedrongen;

dat de Japansche officier zich vervolgens met hetzelfde verzoek tot D. had gewend, die het zwaard onmiddellijk had aangenomen zeggende: „**Saja brani potong itoe orang djahat**”¹⁾, vervolgens op de beide geknielde Javanen was toegegaan en hun beiden het hoofd had afgeslagen;

dat, toen de Japansche officier aan D. had gevraagd de Javanen te onthoofden, D. zich zeer dicht bij Turambi bevond en hij, Turambi, woordelijk heeft gehoord wat er werd gesproken;

dat D., voordat hij de daad bedreef, door verschillende landgenooten werd gewaarschuwd het niet te doen, doch dat D. zich niet aan die waarschuwingen stoorde;

dat D., die zich dicht bij hem, Turambi, had bevonden, gehoord moet hebben dat hij, Turambi, had geweigerd aan het verzoek van den Japanschen officier te voldoen en dat hij gezien moet hebben dat de Japansche officier niet verder had aangedrongen en hem, Turambi, vrij uit had laten gaan;

dat door deze houding van D. bij hem, Turambi, duidelijk de indruk was gevestigd dat D. de beide Javanen wilde onthoofden;

dat op een zeker tijdstip een Javaansche arbeider ontvlucht was en na te zijn opgevat door een opsporingsgroep waartoe ook D. had behoord, zoodanig door D. met een zwaren stok op zijn strot werd geslagen dat genoemde Javaan, waarvan hij zich den naam niet kan herinneren, was overleden;

dat D. tijdens zijn verblijf op Noemfoor herhaalde malen tegen hem en zijn medearbeiders had gezegd, dat zij onderdrukt waren geweest door de Nederlanders, dat de Amerikanen wel veel praatten maar niets deden en niet konden vechten, terwijl door hem werd gezegd dat de Nederlanders uit Java waren weggegaan zonder te vechten;

dat voordat de Amerikanen en Nederlanders op Noemfoor terugkwamen, D. herhaaldelijk blijk had gegeven zeer anti-Nederlandsch en anti-Amerikaansch te zijn en dit herhaaldelijk door uitlatingen had doen blijken;

2. Tjala Bin Raisan, burger zonder beroep, oud 34 jaren,

dat hij D. kende in Noemfoor daar deze door de Japanners als opzichter over een groep arbeiders, die aan het vliegveld tewerk waren gesteld, was aangewezen;

dat op een zekeren dag, waarvan hij den datum niet meer kan herinneren, om een bepaalde reden, welke reden later bleek te zijn de diefstal van een kip uit de Javaansche keuken, alle arbeiders werkzaam op het vliegveld, vóór de kerk Jemanoe in Noemfoor moesten

¹⁾ „Ik durf die schurken wel te onthoofden.” (Red. M.R.T.)

aantreden en vóór de kerk op den grond geknield en vastgebonden lagen de Javanen met name Karto en Soedjoed;

dat een Japansch officier, die gewapend was geweest met een zwaard, een toespraak tot alle arbeiders had gehouden waarin hij onder meer had gezegd: „Pakai Tjonto, djangan tjoeri tjoeri" f) en vervolgens een beweging had gemaakt met zijn zwaard teneinde de beide geknielde Javanen het hoofd af te slaan;

dat echter voordat de Japansche officier de daad kon verrichten, D., zonder dat de Japansche officier hem iets had gevraagd of gezegd, naar den Japanschen officier was toegegaan en had gezegd: „Saja brani potong"2), waarop de Japansche officier het zwaard aan D. had overgegeven en D. beide geknielde Javanen het hoofd had afgeslagen;

dat voordat D. op de geknielde Javanen was toegelopen met het zwaard, door meerdere aanwezige Javanen was geroepen het niet te doen, doch dat D. zich niet aan deze waarschuwingen had gestoord;

dat hij den wachtmeester Turambi zeer goed kende, daar deze was aangesteld door de Japanners om betalingen aan de arbeiders te verrichten voor den gepresteerden arbeid, en Turambi zeer goed voor de arbeiders was geweest, nimmer tegen hen was boos geweest en hen nimmer had geslagen, en dat toen D. de daad verrichtte, Turambi zich had afgewend en was weggelopen;

Overwegende, dat de (beklaagde, op de verklaringen van de ten processe ondervraagde getuigen gehoord, in het algemeen heeft opgegeven geheel te volharden bij zijn eigen opgaven en de juistheid te ontkennen van daarvan afwijkende of daarmede strijdige verklaringen van de getuigen, en voorts nog in het bijzonder heeft opgegeven:

ten aanzien van de verklaring van Johnnie Turambi:

dat hij niet op een zoodanig korten afstand van Turambi verwijderd was geweest, dat hij gezien of gehoord zou kunnen hebben wat de Japansche officier tegen Turambi had gezegd of wat Turambi tegen den Japanschen officier had gezegd;

dat hij, toen de Japansche officier met het zwaard op hem was toegekomen, het gezegde van dien officier opgevat had als een bevel en hij uit angst om zelf te worden terechtgesteld, de daad heeft uitgevoerd;

dat hij ten aanzien van het hem ten tweede tenlastegelegde heeft verklaard:

dat hij niet, zooals getuige heeft verklaard, den ontvluchten en weer opgespoorden Javaan met een stok op zijn strot had geslagen, doch uitsluitend op het zitvlak;

dat genoemde Javaan reeds stervende was als gevolg van langdurig hongerlijden en deze Javaan ook zonder dat hij geslagen was geworden, overleden zou zijn;

1) „Neem hier een voorbeeld aan; steel niet." (Red. M.R.T.)

2) „Ik durf ze te onthoofden." (Red. M.R.T.)

Ten aanzien van het recht:

Overwegende dat door de eigen volledige bekentenis van den beklagde in onderling verband en samenhang beschouwd met de verklaringen van de ten processe gehoorde getuigen Johnnie Turambi en Tjala Bin Raisan, en de aanwijzingen voortvloeiende uit de getuigenverklaringen, wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde, zooals hem is ten laste gelegd, in of omstreeks de maand Januari 1944, althans in de eerste helft van het jaar 1944, de beide Javanen Karto en Soedjoed opzettelijk en ter uitvoering van een tevoren in koel beraad en kalm overleg opgevat voornemen van het leven heeft beroofd door hen met een zwaard het hoofd af te slaan en zooals in het hem ten tweede tenlastegelegde een niet nader met name aan te duiden Javaan opzettelijk dusdanig zwaar heeft mishandeld dat bedoelde Javaan aan de gevolgen van deze mishandeling is overleden;

dat het aan beklagde mede tenlastegelegde en door de wet in artikel 124 van het Wetboek van Strafrecht gestelde vereischte van opzet tot hulpverlening aan den vijand ten deze in den vorm van zekerheidsbewustzijn is komen vast te staan, immers door beklagde is bekend dat hij door de Javanen Karto en Soedjoed het hoofd af te slaan, zonder dat door hem aan den Japanschen officier werd gezegd dat hij het niet wilde doen, hij hiermede een daad zou verrichten die door de Japansche bezettingsautoriteiten gewenscht was, blijkende deze wetenschap voorts uit de in de getuigenverklaringen tot uiting komende feiten van de getuigen Turambi en Tjala Bin Raisan dat beklagde zich ten volle bewust moet zijn geweest van de gevolgen voor Karto en Soedjoed van zijn verzoek aan den Japanschen officier de daad te mogen verrichten en

ten aanzien van het hem ten tweede tenlastegelegde door eigen bekentenis deel te hebben genomen aan de opsporing en mishandeling van bedoelden Javaan,

dat geen nader betoog behoeft dat het ten aanzien van het ten eerste tenlastegelegde gedane verzoek de daad te mogen bedrijven en ten aanzien van het ten tweede tenlastegelegde deel uit te maken van de opsporingsploeg ter opsporing van den ontvluchten Javaan en de deelneming aan de mishandeling van genoemden Javaan, de taak voor de Japansche autoriteiten werd vergemakkelijkt en derhalve dus daadwerkelijke hulp aan den Japanschen vijand werd verleend,

dat derhalve het aan den beklagde tenlastegelegde geheel en in alle onderdeelen bewezen is,

dat ook beklagde's schuld daaraan moet worden aangenomen aangezien, ten aanzien van het hem ten eerste tenlastegelegde, zijn eenige voor zijn handeling aangevoerde verontschuldiging, dat hij handelde uit angst zelf door de Japanners te worden terechtgesteld, duidelijk weersproken wordt door het door den beklagde erkende feit dat hij niet gezegd had dat hij het niet wilde doen en door de gelijklopende verklaringen van Johnnie Turambi en Tjala Bin Raisan dat hij, D., heeft aangeboden de daad te verrichten zeggende: „Saja „brani potong”,

aangezien ten aanzien van het hem ten tweede tenlastegelegde, zijn cenige verontschuldiging dat hij niet op het hoofd doch op het zitvlak had geslagen en dat de Javaan er dermate slecht aan toe was dat hij ook zonder die mishandeling zou zijn overleden;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als,

dat onder ten eerste „Moord tweemalen gepleegd”

dat onder ten tweede „Zware mishandeling den dood tengevolge „hebbend”;

Overwegende thans aangaande de aan beklaagde op te leggen straf;

dat, zooala hierboven reeds is overwogen, de door beklaagde aangevoerde eenige verontschuldiging ten aanzien van het hem ten eerste tenlastegelegde dat hij uit angst, zelf te worden terechtgesteld, heeft gehandeld, moet worden verworpen, aangezien èn uit de eigen opgaven van beklaagde èn uit verklaringen van de getuigen Johnnie Turambi en Tjala Bin Raisan duidelijk blijkt, dat beklaagde met voorbedachten rade heeft gehandeld;

dat ten aanzien van het hem ten tweede tenlastegelegde aangevoerde verontschuldiging dat niet alleen hij doch ook de Japanners den bedoelden Javaan hebben mishandeld en bedoelde Javaan ook zonder deze mishandeling te ondergaan zou zijn gestorven, teneenemale dient te worden verworpen, zijnde dit geen verontschuldiging voor de door hem bedreven daad;

dat uit de genoemde opgaven en verklaringen is gebleken dat beklaagde, door na de weigering van den wachtmeester Johnnie Turambi de daad te verrichten, voldoende gelegenheid had om zijne houding te bepalen, doch daarentegen zelf tot den Japanschen officier het verzoek gericht heeft, de beide Javanen Karto en Soedjoed te mogen onthoofden, zeggende „Saja brani potong”;

dat beklaagde deel heeft uitgemaakt van de opsporingsploeg ten einde den ontvluchten Javaan op te vatten en deel heeft genomen aan de mishandeling van bedoelden Javaan door hem met een stok te slaan;

dat beklaagde zich niets heeft aangetrokken van de vermaningen van zijn kameraden, de Javanen niet te onthoofden, doch niettemin de daad ten uitvoer heeft gelegd;

dat beklaagde herhaaldelijk uiting heeft gegeven van zijn haat jegens de Nederlanders en Amerikanen;

dat deze handelingen gepleegd werden tijdens de Japansche bezetting van Noemfoor, in een tijd waarin de bevolking van Nederlandsch-Indië, en speciaal een groep arbeiders die eenzelfde taak zijn opgedragen, meer dan anders op elkaar moeten kunnen vertrouwen en elkaar kunnen en moeten steunen, en dus de handelingen, gepleegd zonder eenigen dwang van Japansche zijde, uitermate misdadig zijn;

dat uit dit samenstel van feiten zoo duidelijk een welbewuste en koele berekening blijkt, dat elke verontschuldiging dient te worden terzijde gesteld;

Overwegende, dat door de getuigen **Johnnie Turambi** en **Tjala Bin Raisan**, die in het onderzoek een volkomen betrouwbaaren indruk hebben gemaakt, is verklaard, dat **D.** heeft gehandeld uit volkomen vrijen wil en in het besef dat hij beide Javanen ter dood wilde brengen, immers ondanks de waarschuwingen van zijn kameraden en ondanks de weigering van **Johnnie Turambi** de daad te verrichten, toch is voortgegaan;

dat hij, wetende dat de opsporingsploeg bestemd was voor opsporing van den ontvluchten Javaan, zich niettemin bij deze opsporingsploeg heeft aangesloten en bovendien deel heeft genomen aan de mishandeling van den opgevatten Javaan;

Overwegende dat bovenstaande feiten in verband dienen te worden gebracht met de verdere opgaven van **Johnnie Turambi** en **Tjala Bin Raisan**, dat beklagde reeds voordat zich de bedreven feiten afspeelden, herhaaldelijk schuldig had gemaakt aan mishandeling van de onder hem staande arbeiders, ook al kwamen ze te laat of waren deze arbeiders ziek;

Overwegende omtrent dit laatste dat beklagde heeft bekend de onder hem staande arbeiders herhaaldelijk te hebben geslagen;

Overwegende dat uit het bovenstaande het navolgende beeld van beklagde en van het waarom van zijn handeling kan worden geconstrueerd:

dat beklagde een volkomen gewetenloos individu is die, zoodra zich de gelegenheid daartoe voordeed gebruik te maken van een hem toegekende machtspositie, schandelijk misbruik te maken;

dat hij, om zijn misdadige lusten te kunnen botvieren, niet heeft gearzeld twee weerlooze Javanen te onthoofden en een derden Javaan, die stervende was, dermate te mishandelen dat deze aan de gevolgen van deze mishandeling overleed;

dat hij zich van de vermaningen van zijn landgenooten niets heeft aangetrokken en voort is gegaan met zijn misdadige handelingen tegenover twee weerlooze Javanen en tegenover een stervenden Javaan, en hij er ondanks deze vermaningen niet tegen opzag een onvergeeflijken inbreuk te maken op de loyaliteit jegens zijn eigen landgenooten;

dat hij, door te verzoeken de beide Javanen **Karto** en **Soedjoed** te mogen terechtstellen en deel te nemen aan het opsporen van den ontvluchten Javaan, opzettelijk heeft getracht bij de Japanners een goeden indruk te vestigen;

dat hij in zijn positie als opzichter voortdurend en zonder eenige gewetenswroeging de onder hem staande en aan zijn toezicht toevertrouwde Javaansche arbeiders voortdurend heeft geslagen en mishandeld door hen met een rotan te slaan;

Overwegende dat in dit beeld het aan beklagde tenlastegelegde

zich in zijn ergerlijksten en ernstigsten vorm vertoont en dus slechts het maximum van de door de wet op de misdrijven gestelde straf ten deze geëigend kan zijn;

dat misdadigers als beklaagde door hun misdadige en volkomen deloyale mentaliteit voor iedere samenleving een gevaar vormen en onherroepelijk onschadelijk dienen te worden gemaakt;

Gezien de artikelen 124, 340, 355 en 10 van het Wetboek van Stmfrecht, artikel 258 e.v. van de Rechtspleging Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot de doodstraf;

Aldus gevonnist den 21sten October 1944 bij L. E. J. Brouwer reserve majoor voor speciale diensten President, G. van Rijn reserve eerste luitenant voor speciale diensten, Lid en J. Boots reserve tweede luitenant voor speciale diensten Plaatsvervangend Lid van den Temporairen Krijgsraad in tegenwoordigheid van Th. de Winter Kapitein Adjutant Artillerie, Secretaris, en geresumeerd en gearresteerd den 23sten October 1944.

Fiat executie

Op heden den 25en November 1944 is door mij, Commandeerende Officier in Hollandia, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

de Commandeerende Officier,

RADEN ABDULKADIR WIDJOJOATMODJO

Tijd. Res. Kolonel der Inf. vsd.

Naschrift:

(1) *Hoewel een weinig verscholen, is den beklaagde mede hulpverleening aan den vijand ten laste gelegd. De Raad achtte dit feit bewezen en vermeldde daarbij dat het strafbaar is gesteld in artikel 124 van het (Indische) Wetboek van Strafrecht. Dit artikel is mede geciteerd bij die, waarop recht is gedaan; de qualificatie van het misdrijf is echter niet opgenomen.*

Van eendandschen samenloop tusschen een staatsgevaarlijk misdrijf en een misdrijf tegen het leven kan, gezien de moderne opvattingen. terzake, n.m.m. geen sprake zijn; zoodanige samenloop zou trouwens de noodzaak van opneming der qualificatie niet in den weg staan.

(2) *Een overweging over het bewijs van den voorbedachten raad, gericht op de levensberoving, is in de rechtsoverwegingen achterwege yeiaten. Toch komt een motiveering daarvan geensxins als overbodig voor want uit de feiten vloeit het bewijs van „een tevoren*

„in koel beraad en kalm overleg opgevat voornemen" **niet** vanzelfsprekend voort. De **niet** nader gemotiveerde vermelding in de straf-overwegingen (dus na de rechtsoverwegingen en nadat „moord" bewezen is verklaard) „dat **en** uit de opgaven van beklaagde **en** uit de verklaringen van de getuigen Johnnie Turambi en **Tjala** bin Raisan duidelijk blijkt dat beklaagde met voorbedachten rade heeft gehandeld" kan als **zoodanig** niet dienen. Iets sterker is weliswaar de — eveneens op de bepaling der strafmaat en dus niet op het bewijs betrekking **hebbende** — **overweging** „dat beklaagde, door na de weigering van den wachtmeester Johnnie Turambi de daad te verrichten, voldoende gelegenheid **had** om **zijne** houding te bepalen", doch zowel door haar plaats als door haar negatieve strekking is zij n.m.m. noch geschikt, noch voldoende om den door de wet geëischten voorbedachten raad te bewijzen. Het gaat er immers niet in de eerste plaats om of beklaagde de gelegenheid heeft gehad om te overwegen of hij op de opdracht van den Japanschen officier weigerend zou antwoorden of niet, **maar** of hij een positief plan heeft opgevat om **den** moord te bedrijven. Hierbij worde opgemerkt dat de Raad zich op het standpunt stelt, dat beklaagde verzocht **zou** hebben de **executie** te **mogen** verrichten, daarbij klaarblijkelijk alleen op de getuigenis van **Tjala** steunende. De Raad heeft zich dan echter wel heel **licht** van de **bewijsmotiveering** afgemaakt, aangezien beklaagde opgegeven heeft dat hij op bevel van den **Japanschen** officier handelde, welke opgave gesteund wordt door de **verklaring** van getuige Turambi.

(3) Veel sterker dan **ten** aanzien van de **onthoofding** komt uit de feiten de aanwezigheid van voorbedachten raad naar voren fen aanzien van de **mishandeling**: aan het eind van een klopjacht helpt **beklaagde** mede, den vluchteling dood te ranselen. Hier is voorbedachte raad echter niet in de **qualificatie** opgenomen. De Raad citeert wel artikel 355 van het (Indische) Wetboek van Strafrecht (hetwelk overeenstemt met het Nederlandsche artikel **303**), doch **qualificeert** volgens artikel 354 (302).

(4) In strijd met artikel 267 Ind. Rechtspleging Landmacht (cf. 270 **R.L.Ned.**) is het **vonnis** geprononceerd **vóórd**at **terzake** het fiat executie is verleend. In casu is de Raad **in** **zijn** ijver wel erg snel geweest: het vonnis is uitgesproken zelfs nog voordat het gearresteerd **was!** **Strikt** genomen **was** hetgeen uitgesproken. uterd nog **geen** vonnis, **zoodat** utellicht aangenomen mag worden dat het v o n n i s **nimmer** uitgesproken is.

Het pronuncieeren **vóór** de verleening van het fiat executie geeft tijdbesparing en kan bij vonnisserc, strekkende tot een mindere straf **dan** de doodstraf, m.i. zonder vele bezwaren aanvaard worden. Er blijft **echter** het risico dat het fiat executie niet verleend wordt **en** zulks deed **zich** in casu voor, met als gevolg dat het vonnis waardeeloos bleef liggen totdat een andere **Sonica** oprad, die het wel fiatteerde.

Wanneer echter het vonnis strekt tot het opleggen **van** de **doodstraf**,

leidt pronunciatie vóór de fiatteering vrijwel zeker tot schending van het voorschrift dat de dood twee dagen vóór de *executie* wordt *aangezegd* en dat het vonnis *zoolang* moet worden geheim gehouden (artikel 201 en 202 *Ind. R.L.*, cf. 199 en 200 *R.L.Ned.*). In het onderhavige geval leidde een en ander ertoe dat bedoelde wettelijke termijn van twee dagen geworden is tot meer dan een maand en al *dien tijd* was den veroordeelde zijn *doodvonnis* bekend.

W. H. V.

Temporaire Krijgsraad in Hollandia.

Vonnis van 23 October 1944.

(Uitgesproken op 21 October 1944.)

President: Reserve-majoor voor s.d. L. E. J. Brouwer.

Leden: Res. 1e Luit. v.s.d. G. van Rijn en tijd. res. 2e luit. v.s.d. J. Boots (plv.).

Auditeur-Militair: Kapitein Adj. Art. Th. de Winter.

Veroordeeling wegens:

primair: opzettelijke hulpverlening aan den vijand in tijd van oorlog;

secundair: in het openbaar uiting geven aan gevoelens van vijandschap, haat en minachting jegens de Nederlandsche groep van de bevolking van Nederlandsch Indië.

Beroep op een niet-rechterlijk vonnis terzake afgewezen.

DE TEMPORAIRE KRIJGSRAAD IN HOLLANDIA,

In de zaak van den Auditeur-militair ratióne officii, tegen M., Gouvernements Indisch Arts in Hollandia, oud 36 jaren, geboren te Kendal (Semarang), laatstelijk voor de verwijzing verblijf houdende in het NICA-kamp te Hollandia,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Temporairen Krijgsraad van den achttienden September 1944;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Temporairen Krijgsraad van den negentienden October 1944, aan den voet van welk stuk door den Auditeur Militair aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

Primair:

„dat hij, in tijd van oorlog, op of omstreeks den 11en Februari 1943, in de stad Hollandia aan de Noordkust van Nieuw-Guinea, waar hij behoorde tot de tijdens de Japansche bezetting van Nederlandsch-Indië achtergebleven Nederlandsch-Indische gouvernementsambtenaren, zijnde hij gouvernements indisch arts,

„opzettelijk den vijand, te weten den Japanschen overheerscher van Nederlandsch-Indië, in Hollandia voornoemd vertegenwoor-

„digd door de plaatselijke Japansche militaire bezettingsautoriteiten, hulp heeft verleend, althans den Nederlandsch-Indischen Staat tegenover genoemden vijand heeft benadeeld,
 „door in het openbaar, immers ten openbare gehoor en aanwezigheid van een ter gelegenheid van een Japanschen nationalen feestdag in Hollandia verzamelde menigte van Nederlandsche onderdanen, Japansche militairen en Japansche politie-autoriteiten,
 „met gloed van rede en overtuiging een toespraak in het Maleisch te houden, in het bijzonder gericht tegen de Nederlandsche onderdanen piet-Nederlanders, leden van & bevolking van de plaats en het district Hollandia, welke toespraak van uiterst anti-Nederlandsche en pro-Japansche strekking was, een opwekking van de bevolking inhield om het overheerschende Japansche gezag te aanvaarden en daarmee samen te werken en het Nederlandsche Gezag, dat tevoren daar feitelijk gevestigd was, afvallig te worden, en in die toespraak onder meer de woorden te gebruiken: „Babi poetih,,,jang soedah berapa tahoen bikin roesak kita poenja tanaman." ¹⁾,
 „althans woorden van die strekking, welke toespraak en uitdrukking afkomstig van een Nederlandsch Indisch Gouvernements Arts, een Indonesisch intellectueel, niet kon nalaten een diepen indruk tegen het Nederlandsche gezag op de bevolking voornoemd te maken",

Subsidiar:

„dat hij op tijd en plaats, onder de omstandigheden en op de wijze als onder primair beschreven,

„in het openbaar heeft uiting gegeven aan gevoelens van vijandschap, haat en minachting tegen de Nederlandsche groep van de bevolking van Nederlandsch-Indië, door de Nederlanders in die toespraak als onder primair bedoeld, te vergelijken met varkens, die gedurende vele jaren de gewassen van de Indonesische bevolking hebben vertrapt";

Gelet op het exploit van beteekening en aanzegging van den negentienden October 1944, waarbij den beklagde is aangezegd dat op Zaterdag den één en twintigsten October 1944 des namiddag ten 15.30 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende in het NICA-kamp nabij Hollandia, zijn zaak zal worden behandeld voor berechting overeenkomstig de wet;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Auditeur Militair voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklaare aan:
 ten eerste: „opzettelijke hulpverlening aan den vijand in tijd van oorlog",

ten tweede: „In het openbaar uiting geven aan gevoelens van vijandschap, haat en minachting jegens de Nederlandsche groep van de bevolking van Nederlandsch-Indië";

en hem deswege veroordeele tot gevangenisstraf voor den duur van een jaar en zes maanden;

¹⁾ „Blanke varkens, die reeds jaren lang onze gewassen hebben vernield." (Red. M.R.T.)

Gezien de stukken van het **proces**, voor **zoover** daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende dat beklagde heeft te kennen gegeven geen raadsman te wenschen en dat hij de **verdediging** zelve wil voeren, aan welk verzoek werd voldaan;

Gelet op hetgeen door den beklagde ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende dat blijkens de stukken beklagde in het jaar 1936 in **gouvernementdienst** is getreden en geplaatst werd bij de interne afdeling van de C.B.Z. te Soerabaja, in Augustus 1936 geplaatst werd als assistent bij de afdeling pathologische anatomie en gerechtelijke geneeskunde aan de Nederlandsch Indische Artsen-School te Soerabaja, in April 1937 geplaatst werd bij de malaria-bestrijding bij het gewestelijk laboratorium in Soerabaja, in Juli 1937 werd geplaatst te Balikpapan als hoofd van het Wilhelmina Ziekenhuis, in Juli 1938 werd geplaatst in **Tandjong-Redeb** als eerste dokter van het gouvernementziekenhuis, in Mei 1939 werd geplaatst in Hollandia, en sedert in Hollandia werkzaam is geweest;

Overwegende dat beklagde ten processe het hem ten laste gelegde geheel heeft bekend en **terzake** in hoofdzaak heeft opgegeven:

dat hij in November 1939 in **Hollandia** aankwam om zijn functie als gouvernement arts te aanvaarden en tot 19 April 1942 deze functie voor het Nederlandsch Indische gouvernement heeft vervuld;

dat, toen op 19 April 1942 schepen voor de kust werden gemeld, hij met den inspecteur van politie **Hommel** in de richting van het strand was gelopen, niet wetende dat de schepen van **Japansche** nationaliteit waren **daar** de vlag **op den grooten afstand** niet te onderkennen was en zij vermoedden dat het **Amerikaansche** schepen waren en **du**s tegen de bevolking hadden gezegd niet weg te **loopen**;

dat, toen echter de schepen dicht bij de kust waren genaderd, zij **de** Japansche vlag onderkenden en het toen te laat was weg te **loopen**, zij zijn blijven staan om de Japanners af te wachten, die, nadat hem door enkele officieren werd gevraagd naar naam en functie, hem medenamen naar het **bestuurskantoor** voor verdere ondervraging, waarna hij onder geleide van twee **Japanners** naar huis **mocht** terugkeeren en gedurende den **19en** April en den nacht daaropvolgende twee schildwachten voor zijn **huis** werden geplaatst en **hij** het huis niet mocht verlaten, echter den volgenden ochtend, den **20en** April deze **schildwachten** werden ingetrokken en hij zich weder vrij mocht bewegen;

dat gedurende den **19en** April 1942 enkele officieren en manschappen zijn huis **ongevraagd** binnen kwamen en alles uit de **ijs**-kast haalden **wat** zich daarin bevond en het optreden van de **Ja**-panners overigens zeer correct was en hem en zijn vrouw geen overlast werd aangedaan;

dat den ochtend volgende op de landing de Japanners Rollandia weder verlieten met medeneming van den controleur en zijn gezin en den inspecteur van **politie** met zijn gezin en het hem niet bekend

is wie de plaats waar de oontroleur zich bevond had **verraden**;

dat voor het vertrek van de Japanners uit Hollandia, de bestuursambtenaar **Apituli** door de Japanners met het bestuur over het district Hollandia werd ***belast** en Apituli dit bestuur slecht uitvoerde, de bevolking liet slaan en veel in eigen voordeel werkte;

dat in de periode tusschen **19** April en de komst van de vaste bezetting van **Hollandia** in December van hetzelfde jaar, Hollandia tweemaal door een **patrouille** van de Japansohe politie, de „**Kempe-Tai**”, werd bezocht en deze Apituli instructies gaven voor het bestuur en het verzamelen van voedsel voor Japansche troepen en bovendien deze patrouilles het binnenland bezochten om den **voedsel**-toestand te controleeren, echter telkenmale slechts enkele dagen in Hollandia zijn gebleven;

dat in **Mei 1942** een Australische patrouille in Hollandia aankwam en hij, M., de eenige was geweest die zich naar het strand had begeven om deze patrouille te zien, hij deze patrouille vervolgens mee naar zijn huis heeft **genomen** en te eten en te drinken heeft gegeven en daarna weder naar het **strand** heeft teruggeleid;

dat hij in December **1942** na de komst van de vaste bezetting van de Japanners ondervraagd is in verband met zijn hulp aan de Australische patrouille en toen om zich voor een zware straf vrij te stellen aan de Japansohe autoriteiten heeft verteld wel de **pa**-trouille te hebben gezien doch geen hulp heeft verleend;

dat **hij** daarop van de Japansche autoriteiten een ernstige waarschuwing heeft gekregen dat hij zich in den vervolge moest onthouden van hulp aan de geallieerden, daar hij anders streng zou worden gestraft;

dat hij ervan overtuigd is, dat de Japansche autoriteiten niet op do hoogte waren geweest **van** de door hem aan de Australische patrouille verleende hulp, daar hij anders zeer zeker onmiddellijk streng **zou** zijn gestraft;

dat in December **1942** de vaste bezetting van Hollandia door de Japanners plaats had, het leven normaal voortging, geen schildwachten voor zijn huis werden geplaatst, hij op normale wijze zijn beroep mocht blijven uitoefenen en hem werd toegestaan zijn normale **tournée's** in het district **Hollandia** te maken;

dat het hospitaal in Hollandia gedeeltelijk door de Japanners in gebruik werd genomen en **hij** dus uiteraard veel contact had met de **doktoren** die in het hospitaal werkzaam waren en door deze doktoren meermalen aan huis werd bezocht en alleen en uitsluitend gedurende deze bezoeken over medische onderwerpen werd gesproken;

dat hij in begin Februari **1943** door enkele **Japansche** officieren werd bezocht, die hem verzochten een in het Engelsch gesteld stuk om te zetten in de Maleische taal, hem vertelden dat dit een toespraak was, die ter gelegenheid van een Japanschen nationalen feestdag zou **worden** voorgedragen voor de bevolking van het district Hollandia en hem verzochten deze toespraak voor de **bevol**-

king te houden, waarop hij zonder te protesteeren en zonder te zeggen dat hij het niet wilde doen aan dit verzoek had voldaan;

dat hij aan dit verzoek zonder te protesteeren en zonder te zeggen dat hij het niet wilde doen heeft voldaan omdat hij bang was voor represailles tegen hem en zijn familie nog in verband met de door hem verleende hulp aan de Australische patrouille in Mei 1942;

dat hij in den ochtend van den 11en Februari 1943 deze toespraak voor de bevolking en voor de Japansche autoriteiten en soldaten heeft gehouden en daarin woordelijk heeft gezegd zooals in het door de Japanners in het Engelsch gestelde stuk was aangegeven, en inderdaad door hem de woorden vermeld in het hem tenlastegelegde heeft uitgesproken; dat hij deze toespraak met klem heeft gehouden omdat hij bang was voor de Japanners;

dat hij op den 12en Augustus 1944 bij het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur te Merauke werd ontboden, die hem een vonnis voorlas in de zaak waarvoor hij thans voor den Temporairen Krijgsraad terecht staat;

dat dit vonnis afkomstig was van de Commissie in Australië na overweging met den Legercommandant van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger en het waarnemend hoofd van het Binnenlandsch Bestuur van Nederlandsch-Indië, den HoogEdelGestrengen Heer Ch. O. van der Plas;

dat hem in dit vonnis te verstaan werd gegeven, dat door de bovengenoemde autoriteiten kennis was genomen van de rapporten betreffende de zaak van den gewezen Gouvernements Indisch arts in Hollandia en door de bovengenoemde autoriteiten werd besloten:

dat de Gouvernements Indisch arts M. weder werd aangesteld en werd toegevoegd aan den Officier van Gezondheid te Merauke en aldaar tewerk zou worden gesteld, onder voorwaarde dat hij in den vervolge geen pro-Japansche en anti-Nederlandsche en -Geallieerde houding zal aannemen, noch in daden, noch in woorden, daar hij anders streng zou worden gestraft;

dat hem werd aangezegd dat zijn salaris van tweehonderd en negentig gulden 's maands teruggebracht werd op tweehonderd en tien gulden 's maands, niet inbegrepen de plaatselijke wettige voordeelen, en hem bij gebleken geschiktheid verhooging zou kunnen worden toegekend;

dat hij aldus een maandelijksch salaris ontving van tweehonderd negen en zestig gulden en zes en vijftig cents, zijn werkzaamheden te Merauke weder had aanvaard en sedert den datum van voorlezing van dit vonnis als gouvernements Indisch arts werkzaam was geweest en hij zich beschouwt nog als zoodanig werkzaam te zijn;

dat hij op den 13en September 1944 weder bij telegram van Sonica te Hollandia naar Hollandia werd geroepen teneinde verhoord te worden bij gerechtelijk onderzoek inzake dezelfde zaak waarvoor hem het vonnis van den 12en Augustus 1944 door den Assistent Resident van Merauke werd voorgelezen;

dat hij zich afvraagt, of deze beslissing van de Nederlandsch Indische Commissie in overleg met den Legercommandant nietig is verklaard en zoo ja, wanneer;

dat hij zich afvraagt, of deze zaak alsnog toegankelijk is voor berechting door den Temporairen Krijgsraad in Hollandia na de door de autoriteiten voornoemd genomen beslissingen;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede in hoofdzaak hebben verklaard:

1. Darso, van beroep huisjongen bij den Gouvernements Indisch arts M., oud 26 jaren:

dat hij in 1937 in dienst kwam bij den G.I.A. M. en met den dokter achtereenvolgens naar Balikpapan, Tandjoen Redeb, Tarakan is gegaan en tenslotte met M. op of omstreeks 29 November 1939, in Hollandia aankwam;

dat toen de Japanners in den ochtend van een zekeren dag in April 1942 in Hollandia landden, de dokter nog thuis was en de inspecteur van politie Hommes bij het huis van den dokter kwam en hem, Darso, opdracht gaf den dokter te waarschuwen, dat er schepen voor de kust lagen, die vermoedelijk Amerikaanse schepen waren doch dat de vlag nog niet te onderscheiden was, en hem bovendien zeide, dat er geen reden was tot bang zijn en wegloopen;

dat de dokter met den inspecteur van politie in de richting van het strand was gelopen en hij, Darso, thuis gebleven was om op de vrouw en het kind van den dokter te passen; dat er eenigen tijd later een boodschapper, gestuurd door den dokter, kwam met het bericht dat het Japansche schepen waren en hij, Darso, met de vrouw en het kind van den dokter moest vluchten naar een huis op ongeveer één kilometer van Hollandia;

dat, toen zij den halven afstand tot genoemd huis hadden afgelegd, zij door Japansche soldaten werden ingehaald en weder werden teruggebracht naar het kantoor van den controleur en na daar te zijn ondervraagd, naar huis mochten terugkeeren, voor welk huis twee Japansche schildwachten waren geplaatst;

dat na ongeveer een half uur de dokter door Japansche officieren en soldaten werd thuisgebracht, deze Japansche officieren en soldaten het huis doorzochten en alles uit de ijskast weghaalden wat zich daarin bevond; dat op den avond van denzelfden dag Japansche officieren den dokter weder een bezoek brachten, bleven eten en drinken doch dat hij niet weet wat er besproken werd daar hij achter was gebleven;

dat de twee schildwachten een dag en een nacht voor het huis zijn gebleven en daarna werden ingetrokken; dat de dokter zijn werkzaamheden weder normaal hervatte en de Japanners om ongeveer 14.00 uur van den dag, volgende op de landing, Hollandia verlieten en zich weder inscheepten;

dat in de periode tusschen April 1942 en December 1942 de Japanners tweemaal Rollandia bezochten met patrouilles en wel in de maanden April en begin December; dat de Japanners toen het radio-

station en de veldpolitiekazerne controleerden en in het huis van den controleur overnachtten, echter telkenmale slechts één dag in Hollandia zijn gebleven;

dat op een zekeren dag in December 1942 de Japansche bezetting van Hollandia plaats vond, de dokter zich op dat oogenblik thuis bevond, er geen wachten voor het huis van den dokter werden geplaatst en de dokter zijn werkzaamheden normaal mocht blijven verrichten;

dat in den tijd dat de vaste bezetting van de Japanners in Hollandia was, de dokter meermalen bezoek had gehad van Japansche officieren; dat hij echter niet kan vertellen hoeveel malen, doch dat hij tweemaal heeft moeten bedienen tijdens deze bezoeken;

dat op den 11en Februari 1943 de dokter een toespraak in het openbaar had gehouden, waarbij de geheele bevolking van Hollandia aanwezig was;

dat deze toespraak anti-Nederlandsch was en door den dokter van een stuk papier werd voorgelezen;

2. Liebrek Saliwir, van beroep ziekenverpleger, oud 26 jaren:

dat hij vanaf het jaar 1936 in het ziekenhuis in Hollandia werkzaam is geweest en hij dokter M. kent sedert November 1939;

dat hij tijdens den inval van de Japanners in April 1942 in het ziekenhuis bezig was en zich naar het strand had begeven, waar hij den dokter en den inspecteur van politie aantrof en hij hoorde dat de inspecteur van politie aan één van de aanwezigen opdracht gaf naar Hollandia te gaan en te zeggen alle Hollandsche vlaggen uit te steken daar het Amerikaansche schepen waren;

dat, toen de landingssloepen dicht bij de kust waren genaderd, zij ontdekten dat het Japansche schepen waren; dat Japansche officieren hun verschillende vragen stelden, waarna zij werden medegenomen naar het huis van den controleur, waar zij werden ondervraagd, en vervolgens onder bewaking naar het huis van den dokter werden teruggebracht, voor welk huis zich reeds twee schildwachten bevonden;

dat hij daarna naar huis is teruggekeerd en den dokter dien dag niet meer heeft gezien; dat echter op den volgenden dag de dokter op den normalen tijd in het ziekenhuis kwam en hem zeide, dat alles op den gewonen voet moest doorgaan; dat hij echter nadat hij zijn werk in het ziekenhuis had beëindigd, hij, Liebrek Saliwir, naar zijn tuinen was gegaan en daar was gebleven totdat de Japanners Hollandia weder hadden verlaten;

dat het hem niet bekend is of de Japanners gedurende het eerste verblijf het huis van den dokter hadden bezocht; dat hij echter wel weet dat in de periode tusschen April 1942 en December 1942 de Japanners tweemaal Hollandia bezochten en de veldpolitiekazerne en het kantoor van den controleur hadden gecontraleerd;

dat hij in Augustus 1942 als ziekenverpleger werd ontslagen door den beuursassistent Apituli zonder opgave van reden; dat hij toen aan den dokter heeft gevraagd waarom hij was ontslagen,

waarop deze antwoordde dat hij niet bekend was met de redenen van het ontslag;

dat de Japanners in December 1942 weder in Hollandia terugkeerden; dat hij zich op dat moment in Hollandia bevond, echter niets met de Japanners te maken had gehad omdat hij niet meer in het hospitaal werkzaam was, totdat hij in Februari 1943 weder werd aangesteld als ziekenverpleger;

dat hij aanwezig was geweest op den dag dat dokter M. de toespraak tot de bevolking had gehouden, zooals die in de tenlastelegging is aangegeven en waar hij de woorden gebruikte in genoemde tenlastelegging vermeld;

dat de dokter gedurende den tijd dat Hollandia door de Japanners was bezet, vele malen van de Japanners bezoek heeft gehad en dat hij den indruk kreeg uit die vele bezoeken, dat de dokter op vriendschappelijken voet stond met de Japanners;

3. Mevrouw Brouwer geboren Lucas, zonder beroep, geboren te Pare, oud 34 jaren:

dat zij gedurende den tijd dat Hollandia door de Japanners bezet was, werkzaam was in het hospitaal van dr. M. en zij den dokter vele malen had gezien en den indruk kreeg, dat hij op zeer vriendschappelijken voet stond met de Japanners en zij bovendien het kamponghoofd van Hollandia, genaamd Abraham Lawalata, had gesproken die tegen haar gezegd had, dat, toen de Japanners Hollandia binnenkwamen, de dokter hen tegemoet was gegaan om hen te begroeten:

dat de indruk bij haar was gevestigd, dat de dokter het samenwerken met de Japanners prettig vond en alles goedkeurde wat de Japanners deden, hetgeen bovendien bleek uit de vele bezoeken die de dokter van de Japanners had gekregen en hen had uitgenoodigd op een feestdag ter gelegenheid van den verjaardag van zijn zontje;

dat zij niet tegenwoordig was geweest bij de toespraak van den dokter op 11 Februari 1943, echter wel had vernomen dat de dokter een toespraak had gehouden;

4. Stephanus Lekahena, van beroep schoolopziener in Hollandia, geboren te Saparoea, oud 43 jaren:

dat hij sedert zijn komst in Hollandia Dr. M. kende en hij op vriendschappelijken voet met hem stond en deze vriendschappelijke verhouding ook tijdens de Japansche bezetting is gebleven;

dat bij de komst van de Japanners in Hollandia geen bewaking voor het huis van den dokter was geweest, echter het huis wel door de Japanners werd omsingeld die, nadat zij vernamen dat het een Indische dokter was, weder waren weggegaan;

dat dokter M. lid van de politieke partij Parinda was geweest en zijn overplaatsing naar Hollandia een strafmaatregel was geweest naar aanleiding van zijn politieke gedragingen;

dat de dokter pro-Japansch was, in alles met de Japanners samenwerkte en bovendien fungeerde als adviseur van den bestuurs-assistent Apituli, die eveneens zeer pro-Japansch was;

dat hij aanwezig was op den 11en Februari 1943 toen de dokter zijn toespraak tot de bevolking hield, deze toespraak met zeer veel vuur had voorgedragen en had besloten met het driemaal uitroepen van „Banzai”;

dat hij den indruk had gekregen dat deze toespraak gehouden werd zonder dat dit onder dwang van de Japanners was geweest, daar er slechts één slecht Maleisch sprekende Japanner in Hollandia was en de rede volkomen tot de bevolking was gericht;

5. Ranoepawiro, van beroep posthuisoommandant bij de Veldpolitie, gebaren te Kaliredjo, oud 44 jaren:

dat hij Dr. M. kende vanaf 1939 en zijn verhouding met den dokter goed was;

dat dokter M. veel bezoek kreeg van een Japanschen dokter, doch dat hij niet kan vertellen of M. het prettig vond, met de Japanners samen te werken, daar de dokter hierover nooit met hem had gesproken;

dat hij aanwezig was geweest tijdens de toespraak die de dokter had gehouden ter gelegenheid van een Japanschen feestdag op den 11en Februari 1943 en hij den indruk had gekregen dat de dokter het prettig had gevonden, omdat hij onder meer gezegd had, dat zij allen blij waren dat de oude Japansche vrienden waren gekomen om hen te bevrijden van de onderdrukking van de Nederlanders;

6. Bunjes, Marinus Pieter, van beroep landbouwkundig ingenieur, geboren te Bischofszell (Zwitserland), oud 39 jaren:

dat toen de oorlog met Japan nog niet was uitgebroken de controleur van Hollandia tegen hem had gezegd dat M. in Hollandia was geplaatst om politieke redenen; dat streng op hem gelet werd en dat de controleur niet met M. in goede verhouding stond;

dat op zeker datum in 1942 een viermotorig vliegtuig boven Hollandia cirkelde en hij en zijn vrouw zich op den weg bevonden van de pasanggrahan naar het strand, de dokter zich bij hen voegde en hun op autoritaire wijze gelastte naar huis te gaan;

dat in December 1943 een viertal inheemschen een klacht tegen zijn vrouw indienden voor spionage en zij gedurende de ondervraging werd geconfronteerd met dokter M., die had verklaard dat hij haar naar huis had gestuurd omdat hij op het vliegtuig wilde schieten;

dat hij aanwezig was geweest met zijn vrouw op den dag dat de dokter zijn toespraak tot de bevolking had gehouden, op den 11en Februari 1943 ter gelegenheid van een Japanschen nationalen feestdag; dat deze toespraak, die tot de bevolking was gericht, zeer anti-Nederlandsch was en hij de woorden gebruikte zooals die in de tenlastelegging zijn aangegeven en bovendien duidelijk had laten blijken, dat de bevolking van het Hollandsche juk was bevrijd en de bevolking met de Japanners diende samen te werken;

Overwegende dat de (beklaagde, op de verklaringen van de ten processe ondervraagde getuigen gehoord, in het algemeen heeft opgegeven geheel te volharden bij zijn eigen opgaven en de juistheid

van daarvan afwijkende of daarmede strijdige verklaringen van de getuigen & ontkennen, en voorts nog in het bijzonder heeft opgegeven:

ten aanzien van de verklaringen van **Liebrek Saliwir** en **Mevrouw Brouwer** geboren Lucas:

dat hij het niet prettig had gevonden met de Japanners samen te werken doch dat hij daartoe gedwongen was uit angst voor représailles op hem en zijn familie naar aanleiding van de door hem aan de Australische patrouille verleende hulp;

ad verklaring **Lekahena**:

dat hij erkent lid geweest te zijn van de politieke partij **Parindra** doch dat hij wegens wanbetaling geschorst werd tijdens zijn verblijf in Tandjoeng Redeb en sedertdien geen enkel contact met deze partij had gehad;

ad verklaring **Bunjes, Marinus Pieter**:

dat hij erkent de familie Bunjes te hebben ontmoet op den weg van de pasanggrahan naar het strand toen er een viermotorig vliegtuig boven Hollandia cirkelde, doch dat hij niet, zooals getuige verklaart, hun gelast heeft naar huis terug te keeren doch integendeel een gewoon normaal gesprek had gevoerd;

dat hij erkent gedurende de ondervaging van Mevrouw Bunjes, verdacht van spionage, met Mevrouw Bunjes te zijn geconfronteerd doch dat hij ontkent iets gezegd te hebben dat tegen Mevrouw Bunjes gebruikt kon worden, integendeel haar heeft willen redden, doch dat Mevrouw Bunjes dit blijkbaar niet had begrepen en had gedacht dat hij, M., haar had willen verraden;

dat hij de eenige was geweest die hulp had verleend aan de Australische patrouille die in Mei 1942 Hollandia bezocht en dat hij alle anti-Nederlandsche en pro-Japansche daden had bedreven uit angst voor représailles ten aanzien van hem en zijn familie;

dat hem op den 12den Augustus 1944 reeds door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur van Merauke een vonnis was voorgelezen, welk vonnis van de Commissie in Australië en na overleg met den Legercommandant was opgemaakt, bij welk vonnis hij weder in zijn functie werd hersteld op verminderd salaris en meende dat met dit vonnis de zaak, waarvoor hij thans terecht staat, was afgedaan:

Ten aanzien van het recht:

Overwegende dat door de eigen volledige bekentenis van den beklagde, in onderlingen samenhang beschouwd met de verklaringen van de getuigen Darso, **Liebrek Saliwir**, **Mevrouw Brouwer** geboren Lucas, **Lekahena**, **Ranoepawiro** en **Bunjes**, en de aanwijzingen, voortvloeiende uit deze verklaringen, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde, zooals hem is ten laste gelegd, een toespraak van zeer anti-Nederlandsche en pro-Japansche strekking heeft gehouden ter gelegenheid van een Japanschen nationalen feestdag op den 11en Februari 1943, gericht tot de bevolking van Hollandia en in deze toespraak de bevolking heeft opgewekt met de Japanners

samen te werken en het Japansche **gezag** te aanvaarden en tevens in die **toespraak uiting** heeft gegeven aan gevoelens van vijandschap, haat en minachting jegens de Nederlandsche groep van de bevolking van Nederlandsch **Indië**, door de Nederlanders te vergelijken met varkens, die gedurende vele jaren de gewassen van de Indonesische bevolking **hebben** vertrappt;

dat het aan beklaagde primair ten laste gelegde en door de wet in artikel 124 van het Wetboek van Strafrecht gestelde vereischte van opzet tot hulpverlening aan den vijand ten deze in den vorm van zekerheidsbewustzijn is komen vast te staan, immers door beklaagde is erkend dat hij, toen hem **verzocht** werd de toespraak in het openbaar tot de bevolking te houden, niet heeft gezegd dat hij dit niet wilde doen, terwijl bovendien door beklaagde werd erkend, dat hij vele malen bezoek had **gehad** van de Japanners en hun gedurende deze bezoeken te eten en te drinken had gegeven, hij hiermede een daad zou verrichten die door de Japansche autoriteiten gewenscht was, blijkende deze wetenschap voorts uit de getuigenverklaring van den getuige Lekahena, dat hij de toespraak met vuur had gehouden en uit de getuigenverklaringen van **Liebrek Saliwir**, Mevrouw Brouwer geboren Lucas, Ranoepawiro en Bunjes, dat beklaagde het prettig gevonden moet hebben met de Japanners samen te werken en het prettig gevonden moet hebben de toespraak te houden; dat beklaagde zich ten volle bewust moest zijn van de propagandistische waarde voor de Japanners van zijn toespraak en de gevolgen welke deze toespraak zou hebben op de onontwikkelde bevolking van de stad en het district Hollandia;

ten aanzien van het hem subsidiair **tenlastegelegde** door eigen bekenenis de woorden te hebben geuit die in de tenlastelegging zijn aangegeven;

dat geen nader betoog behoeft dat het ten aanzien van het primair en subsidiair ten laste gelegde de taak voor de Japansche autoriteiten werd vergemakkelijkt en derhalve dus door hem, M., daadwerkelijke hulp **aan** den Japanschen vijand werd verleend;

dat derhalve het aan den beklaagde tenlastegelegde geheel en in alle onderdeelen bewezen is;

dat ook beklaagdes schuld daaraan moet worden aangenomen, aangezien **ten** aanzien van het primair en **subsidiair tenlastegelegde** zijn **eenige** voor zijn handeling aangevoerde verontschuldigingingen dat hij handelde uit angst voor représaille-maatregelen jegens hem en zijn familie in verband met de door hem verleende hulp aan de **Australische** patrouille in Mei 1942, duidelijk weersproken worden door zijn eigen verklaring dat de Japansche Kempe-Tai in de periode tusschen April 1942 en **December** 1942 tweemaal in **Hollandia** is geweest en aangenomen kan worden dat de Kempe-Tai volledig **door** zijn spionnen over de toestanden in Hollandia zal **zijn** ingelicht en dus ook over de hulp, door M. verleend aan de **Australische** patrouille, en dat te **eenenmale** moet worden verworpen dat de

„Kempe-Tai” niet volledig op de hoogte zou geweest zijn van zijn gedragingen;

, dat wel uit de praktijk is bewezen dat de Japansche autoriteiten onmiddellijk en zonder aarzeling maatregelen nemen tegen hen die hulp hebben verleend aan de Geallieerden, deze maatregelen echter ten aanzien van M. achterwege zijn gebleven doch uitsluitend is volstaan met een waarschuwing dat beklaagde geen pro-geallieerde propaganda meer mocht voeren, uit welke feiten blijkt dat de hulp van beklaagde, verleend aan de Australische patrouille niet van zoodanigen aard is geweest als beklaagde doet voorkomen;

ten aanzien van zijn verontschuldigingen dat hij de toespraak heeft uitgesproken zonder vooraf aan den Japanschen overheerscher te zeggen dat hij het niet wilde doen en bovendien deze toespraak met klem heeft uitgesproken omdat hij bang was voor représaille-maatregelen ten aanzien van hem en zijn familie, deze verontschuldiging te eenen male moet worden verworpen daar hij, al was hem de volledige tekst van de toespraak in de Engelsche taal door de Japanners verstrekt, hij toch deze tekst op een zoodanige wijze in de Maleische taal had kunnen omzetten dat daarin de ernstige beschimpingen ten aanzien van de Nederlanders hadden kunnen worden verzacht of geheel achterwege hadden kunnen blijven, te meer daar volgens eigen en getuigenverklaringen slechts één slecht (Maleisch [Red.] sprekende Japanner in Hollandia aanwezig was en hij bovendien, wanneer hij dit had gewild, de toespraak op een geheel anderen toon had kunnen uitspreken, doch dat op de wijze zooals thans de rede geschiedde duidelijk kan worden aangenomen dat hij het aangenaam vond met de Japanners samen te werken en de Nederlanders te beschimpen;

ten aanzien van het door den beklaagde ter terechtzitting opgemerkte dat hem reeds op den 12en Augustus 1944 een vonnis, afkomstig van de Commissie in Australië in overleg met den Legercommandant door het Hoofd van het Plaatselijk Bestuur te Merauke werd voorgelezen, bij welk vonnis beklaagde weder in zijn functie doch op een verminderd salaris werd hersteld, de Raad van meening is, dat, waar dit vonnis werd opgemaakt en bekendgemaakt buiten medeweten van den Raad en van den Auditeur Militair en nadat beklaagde door den Territoriaal-Commandant in Hollandia op advies van den Auditeur Militair naar den Temporairen Krijgsraad in Hollandia was verwezen en dus de zaak voor den Temporairen Krijgsraad aanhangig was gemaakt, met dit vonnis geen enkele bemoeienis heeft, zijnde de zaak-M. in handen gelegd van den Temporairen Krijgsraad in Hollandia en dat, zijnde dit vonnis gewezen zonder advies en buiten medeweten van den Temporairen Krijgsraad in Hollandia, dit vonnis zonder meer terzijde kan worden gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd:

dat onder primair als: „Opzettelijke hulpverlening aan den „vijand in tijd van oorlog”;

dat onder subsidiair als: „In het openbaar uiting geven aan gevoelens van vijandschap, haat en minachting jegens de Nederlandsche groep van de bevolking van Nederlandsch Indië”;

Overwegende thans aangaande de aan beklagde op te leggen straf:

dat, zooals hierboven reeds is overwogen, de door beklagde aangevoerde verontschuldigungen ten aanzien van het hem ten laste gelegde dat hij uit angst voor represaille-maatregelen van de Japanners jegens hem en zijn familie in verband met de hulp door hem aan de Australische patrouille, die in Mei 1942 Hollandia bezocht, heeft gehandeld, moet worden verworpen aangezien èn uit eigen opgaven èn uit verklaringen van de getuigen duidelijk blijkt, dat beklagde heeft gehandeld na kalm overdenken en in het volle bewustzijn van de gevolgen;

Overwegende dat beklagde als zijnde gouvernements indisch arts geen bemoeienis had met het bestuur doch niettemin volgens de getuigenverklaring van Lekahena fungeerde als adviseur van den bestuursassistent Apituli die eveneens zeer pro-Japansch was;

Overwegende dat, waar beklagde als intellectueel zeker een invloed ten goede had kunnen hebben, indien hij dit had gewild, op den gang van zaken in den tijd dat er geen Japansche bezetting in Hollandia was en op de maatregelen en bepalingen gemaakt door de Japansche autoriteiten gedurende de Japansche bezetting doch hij daarentegen de uiterst onontwikkelde Apituli gesterkt heeft in zijn maatregelen en besluiten;

Overwegende dat beklagde volgens de getuigenverklaring van Bunjes naar Hollandia was overgeplaatst in verband met zijn politieke meening en niet gearzeld heeft, zoodra hij daartoe de kans zag na het vertrek van het Nederlandsche gezag, in het openbaar aan zijn gevoelens uiting te geven, de Nederlanders en den Nederlandschen Staat te beschimpen en de Japanners te verwelkomen als oude vrienden;

Overwegende dat (beklagde, zijnde intellectueel, had moeten begrijpen dat de indruk die een toespraak maakt door een intellectueel indonesiër op de bevolking veel gaoter is dan van een onontwikkelde indonesiër als bijvoorbeeld Apituli doch daarentegen niet gearzeld heeft op het eerste verzoek van de Japansche autoriteiten om de toespraak te houden heeft voldaan;

Overwegende dat de Japanners, hoewel zij bekend waren met de pro-Japansche neigingen van den bestuursassistent Apituli, waarvan blijk werd gegeven door de benoeming van Apituli als hoofd van het district Hollandia, en zij bovendien bekend waren met het feit dat beklagde geen officieele bestuursfunctie vervulde, niettemin toch aan M. hebben verzocht de toespraak te houden, uit welk verzoek wel duidelijk blijkt dat beklagde op goeden voet met de Japanners stond en den Japanners in alle opzichten hulp verleende:

Overwegende dat uit het bovenstaande het navolgende beeld van

beklaagde en van het waarom van zijn handeling kan worden geconstrueerd:

dat beklagde een onbetrouwbaar en deloyaal individu is, die niet gearzeld heeft zoodra hij de kans daartoe zag, uiting te geven aan zijn haatgevoelens jegens het Nederlandsche gezag;

dat beklagde niet gearzeld heeft van een aan hem toegekende positie misbruik te maken door uiting te geven aan zijn anti-Nederlandsche meeningen, wetende, althans vermoedende, dat indien het Nederlandsche Gezag zich later weer in Hollandia zou vestigen, hij zijn handelingen kon verantwoorden als zijnde geschied onder dwang van den Japanschen overheerscher;

dat beklagde niet gearzeld heeft van zijn invloed op de bevolking gebruik te maken door deze op te wekken het Japansche gezag te aanvaarden en het Nederlandsche gezag afvallig te worden;

Overwegende daarom dat, al moge in de moeilijke omstandigheden waaronder beklagde zijn handelingen heeft gepleegd eenige verzachting gelegen zijn, niettemin niet volstaan kan worden met het opleggen van een voorwaardelijke straf, doch een voelbare correctie dient te worden toegepast, daar beklagde gebruik heeft gemaakt van zijn invloed op de bevolking en van zijn hogere ontwikkeling om de bevolking op te wekken het Nederlandsche gezag afvallig te worden en de Japanners te beschouwen als bevrijders voor de Indonesiërs;

Gezien de artikelen 124, 156 en 10 van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen 258 e.v. van de Rechtspleging Landmacht,

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hierboven werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot een gevangenisstraf voor den duur van *tien maanden*.

Fiat Executie

Op heden, den 25en November 1944 is door mij, Commandeerende Officier in Hollandia, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

de Commandeerende Officier

RADEN ABDULKADIR WIDJOJOATMODJO

Tijd. Res. Kolonel der Inf. vsd.

Naschrift:

Evenals het hiervóór opgenomen vonnis tegen D., lijdt ook dit aan de gevolgen van een te grooten spoed: de uitspraak twee dagen vóórdat het vonnis was gearresteerd. Werd echter in de zaak tegen D. hulpverleenirog aan den vijand ten laste gelegd naast moord en zware

naishandeling, bovenstaand vonnis is gebaseerd op een **subsidiare tenlastelegging**. Des te vreemder is het daarom dat, nadat het primair ten laste gelegde is bewezen verklaard, voortgegaan wordt met een onderzoek naar het subsidiare, hetgeen **eveneens** bewezen geacht werd en een **plaats** vond in de **qualificatie**.

W. H. V.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 28 Juni 1946.

President: Kapitein ter Zee I. W. Reynierse,

Leden: Luit. t. zee 1e kl. (KMR) J. S. Friederich, Luit. t. zee 1e kl. G. B. Fortuyn, Luit. t. zee 1e kl. (KMR) B. Knopper en Luit. t. zee 1e kl. J. de Bruyn.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. v. Giessen.

Raadsman: Luit. t. zee 2e kl. (KMR VSD) K. Woltman.

„Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen, behoorende tot „een ambt dat hij niet bekleedt“.

Beklaagde, landstorm-matros in opleiding tot verbindings-officier, had misbruik gemaakt van de verwarring welke bij de capitulatie van Java heerschte, waarbij talrijke documenten verloren waren gegaan, en had zich in September 1945, bij zijn bevrijding uit krijgsgevangenschap, aangemeld en laten registreren als luitenant ter zee der 3e klasse.

Hoewel het door beklagde gepleegde feit objectief niet tot de ernstige misdrijven wordt gerekend, is beklagdes subjectieve schuld niet gering, daar hij zich gezag verwierf over anderen, aan wie hij ondergeschikt was. (Straf: zes weken gevangenisstraf).

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen S. P. S. oud 42 jaar, geboren te Rotterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij de Marine-Afdeeling Batavia als landstorm-matros,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den waarnemend Commandant der Zeemacht dd. 19 Januari 1946, No.J.2/2/1;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 7en Juni 1946, No.J.2/12/8, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Bandoeng en Batavia en/of andere plaatsen in „Nederlandsch-Indië, in het tijdvak van 16 September 1945 tot 17 „Januari 1946 of daaromtrent, opzettelijk de uniform en onderschei- „dingsteekenen heeft gedragen. behoorende tot het ambt van luite-

„nant ter zee der 3e klasse van de Koninklijke Marine Reserve, „zulks terwijl hij dit ambt niet bekleedde, immers hij bij de Koninklijke Marine als landstorm-matroos diende“;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 13en Juni 1946, waarbij de beklaagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 14en Juni 1946 des voormiddags ten 09.00 ure ter terechtzitting van den Erijgsraad, zitting houdende Koningsplein Oost No. 18 te Batavia, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Erijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan:

„Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen, behoorende tot een ambt dat hij niet bekleedt“,

hem deswege veroordeele tot een gevangenisstraf voor den duur van zes weken en een geldboete van twee honderd gulden, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor den duur van zes weken,

en bepale dat de op te leggen gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde binnen den proeftijd van een jaar zich heeft schuldig gemaakt aan eenig strafbaar feit of, militair zijnde, aan eenig krijgstuuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Gezien enz.

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft bekend, dat hij gedurende het in de tenlastelegging vermelde tijdvak opzettelijk de uniform en de onderscheidingsteekenen heeft gedragen van luitenant ter zee der 3e klasse van de Koninklijke Marine Reserve, doch dat hij er voor zich van overtuigd was, dat hij dit ambt toen bekleedde; dat de beklaagde ter zake nader ten processe heeft opgegeven:

dat hij in December 1941 landstorm-soldaat was en aangezien hij zich in die functie weinig nuttig voelde en zich nuttig wilde maken, hij zijne diensten aan de Kon. Marine heeft aangeboden om aldaar als verbindingsofficier te dienen; dat hij op zijn daartoe strekkend verzoek op 15 Januari 1942 met groot verlof is gezonden; dat zulks naar zijn meening impliceerde, dat de Kon. Marine zijn aanbod had aanvaard; dat hij eenigen tijd later van den Commandant Zeemacht een schrijven ontving, waarvan hij zich den inhoud niet meer woordelijk kan herinneren, doch dat bij hem wederom de indruk wekte, dat zijn aanbod was aanvaard; dat hij meent dat de Commandant Zeemacht hem in dat schrijven op grond van zijn algemeene ontwikkeling, opleiding, diploma's, maatschappelijke positie, geschikt achtte om officier te worden, doch dat hij alleen gespecialiseerd moest worden in codeeren en decodeeren om als verbindingsofficier dienst te kunnen doen; dat hij toen als vanzelfsprekend aannam, dat hij officier was geworden, hoewel hij dit verder niet heeft nagegaan; dat hij zich in Februari 1942 bij den verbindingdienst te Soerabaya

heeft gemeld en dat kort daarop de opleiding tot verbindingsofficier is begonnen, waaraan hij met 17 anderen heeft deelgenomen; dat zij toen in burger gekleed waren doch door de officieren op gelijken voet werden behandeld en met dezen als collega's omgingen; dat hij toegeeft, dat een hunner in matrozen-uniform liep, doch dat, naar hij zich meent te herinneren, zulks plaats vond te Tjilatjap en dat dit betrof iemand, die toen onder alle omstandigheden wilde evacueeren; dat hij gedurende de opleiding niet in een kazerne of andere inrichting van de zeemacht was ondergebracht en dat hij nooit heeft gemerkt, dat hij onder een chef d'équipage stond; dat hij zeker weet, dat een gedeelte van degenen, die met hem in opleiding waren, reeds de officiersuniform hadden besteld, maar dat hij nooit gezien heeft, dat die uniform door sen hunner werd gedragen; dat hij de opleiding tot verbindingsofficier tot 1 Maart 1942 heeft gevolgd, totdat zij onder leiding van den Luitenant ter Zee der 2e klasse Van der Poel naar Tjilatjap zijn vertrokken om te evacueeren; dat hem in den middag van den 2en Maart 1942 door den Luitenant ter Zee der 2e klasse Van der Poel is medegedeeld, dat hij naar zijn haardstede kon terugkeeren en dat hij toen van dien officier een schriftelijke verklaring heeft ontvangen, waarin die mededeeling werd bevestigd; dat hij in Juli 1942 gepoogd heeft naar Australië te gaan, doch door de Japanners is gearresteerd, bij welke gelegenheid het schrijven van den Commandant Zeemacht en de schriftelijke verklaring van den Luitenant ter Zee Van der Poel in beslag werden genomen; dat hij later onder verdenking van spionage door den Japanschen rechter tot 12 jaar gevangenisstraf is veroordeeld; dat hij op den 20en September 1945 uit de gevangenschap is ontslagen en zich toen te Randoeng heeft laten registreeren als Luitenant ter Zee der 3e klasse KMR VSD; dat hij zich bij de volgende gelegenheden steeds als zoodanig heeft opgegeven; dat hij zich ook te Batavia bij den Luitenant ter Zee Hessing als officier heeft aangediend; dat hij vervolgens op het Marine-vliegkamp te Priok de officiersuniform voor luitenant ter Zee der 3e klasse KMR heeft ontvangen¹⁾ en deze daarna heeft gedragen; dat hij eenigen tijd na zijn wederopkomst bij de Marine een gesprek heeft gehad met den Luitenant ter Zee Van der Poel en dat in dit gesprek de kwestie van de beëdiging als officier ter sprake is gekomen; dat hem tijdens het gesprek toen gebleken is, dat hij ten onrechte de officiersuniform droeg en dat hij zulks ook aan den heer Van der Poel heeft gezegd; dat de Luitenant ter Zee Van der Poel hem echter toezegde daarover niet te zullen praten; dat hij vervolgens naar den Kapitein-Luitenant ter Zee Cox is gegaan — hetgeen ongeveer in het begin van November 1945 plaats heeft gevonden — om erover te spreken of hij al dan niet officier was;

1) Hierdoor heeft beklagde zich, naar het ons voorkomt, tevens schuldig gemaakt aan oplichting (art 326 W. v. Sr.) daar hij door het aannemen van eene valsche hoedanigheid zal hebben bewogen tot de afgifte van eenig goed, t.w. de officiersuniform.

Overwegende, dat de navolgende getuigen ten processe onder eede gehoord, hebben opgegeven:

1. *Jan van der Poel*, oud 32 jaar, Luitenant ter Zee der 2e klasse:

dat er ongeveer half Februari 1942 open plaatsen bij hem op den cursus waren voor verbindingsofficier; dat hij nooit heeft kunnen oonstateeren, dat de cursisten op voet van gelijkheid door de officieren werden behandeld, noch dat zij toegang hadden tot de long-room en de officiersclub; dat, voor zoover hij zich herinnert, de cursisten geen kenteekenen van adspirant-officier droegen en dat de meesten hunner in burger liepen, omdat zij geen Marine-plunje hadden ontvangen; dat hij zich positief herinnert, dat de cursisten Pernet en Bonne, die tot dezelfde opleiding als beklagde behoorden, in matrozenuniform liepen; dat hij op 1 Maart 1942 met de cursisten voor verbindingsofficier naar Tjilatjap is vertrokken; dat, voor zoover hij zich herinnert, alle cursisten op één na daarbij aanwezig waren; dat hij, na ter zake met enkele autoriteiten besprekingen te hebben gevoerd in de sociëteit te Tjilatjap aan de cursisten heeft medegedeeld dat zij naar huis mochten gaan en hun een schriftelijke verklaring heeft uitgereikt met het doel om hen van de verplichting tot evacuatie te ontheffen; dat de inhoud van bedoelde verklaring als volgt luidde:

„Ondergeteekende, Luitenant ter Zee IIe klasse KMR VSD

„*J. van der Poel*,

„verklaart hierbij, dat..... (naam)

„..... (kwaliteit)

„bij de Zeemacht in opleiding voor den verbindingsdienst, met

„de geheele opleiding is ontheven van evacuatie naar het bui-

„tenland en is vergund naar zijne haardstede terug te keeren.

„Tjilatjap, den 2en Maart 1942.

„*J. van der Poel*.

„Leeraar Opleiding tot Verbindingsofficier”.

dat in de eerste helft van October 1945 hem ter oore kwam, dat een van de leerlingen, de Luitenant der 3e klasse der Kon. Marine, S. P. S. hem, getuige, wilde spreken; dat hij zich echter geen officier van dien naam kon herinneren en dat hem bij navraag is gebleken, dat S. P. S. tot de laatste opleiding had behoord; dat hij daarna met beklagde een gesprek heeft gevoerd onder meer over het feit, dat hij als officier rondliep; dat hij beklagde daarom geadviseerd heeft aan den Kapitein Luitenant ter Zee Cox mede te deelen; dat het hem, beklagde, duidelijk was geworden, dat hij zich vergist had door aan te nemen dat hij officier was; dat (beklagdezeide zulks te zullen doen; dat hij den daarop volgenden dag nog een gesprek met beklagde heeft gevoerd en dat hem toen is gebleken, dat beklagde zijn raad niet heeft opgevolgd; dat hij, getuige, zich naar den Chef Personeel heeft begeven en van dezen toen heeft vernamen, dat beklagde zou hebben verteld, dat hij wel officier was, doch dat

hij alleen nog beëdigd moest worden; dat beklagde nog getracht heeft hem een verklaring te laten teekenen, waarin werd gesuggered, dat betrokkene wel degelijk officier was, doch enkel nog moest worden beëdigd;

2. *G. A. Cox*, oud 44 jaar, Kapitein Luitenant ter Zee:..
.....

3. *Eldimar, Christoffel Pernef*, oud 37 jaar:
.....

Overwegende, enz.

Overwegende, ten aanzien van beklagdes verweer, dat hij ervan overtuigd was dat hij officier was: dat eensdeels uit de verklaringen van Pernet en de Vries blijkt, dat de personen, welke in opleiding waren tot verbindingsofficier, eerst na beëindiging van die opleiding voor een eventueele benoeming tot officier in aanmerking konden komen, terwijl anderzijds uit de verklaring van getuige Van der Poel blijkt, dat beklagde tegenover dezen de bewering, dat hij officier was, niet waar kon maken; dat trouwens op het tijdstip der evacuatie naar Tjilatjap de opleiding nauwelijks begonnen was; dat beklagdes verweer, dat hij te goeder trouw gehandeld heeft dan ook wordt verworpen en dat beklagde niet alleen opzettelijk de uniformkleeding van een ambt, dat hij niet bekleedde, heeft gedragen, doch ook dat hij bekend moet zijn geweest met zijn onbevoegdheid om die uniform te dragen;

Overwegende, dat door de verklaring van den beklagde en de opgaven van de hiervoren genoemde getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den bekleegde is ten laste gelegd, benevens zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde strafbaar is en behoort te worden gequalificeerd als:

„Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen, behoorende tot een ambt, dat hij niet bekleedt“;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, dat beklagde misbruik heeft gemaakt van de verwarring, welke in Maart 1942 en in September 1945 op Java heerschte en welke omstandigheden, made door het verloren gaan van talrijke documenten, hem gelegenheid gaven om zich aanvankelijk ongemerkt een andere kwaliteit aan te meten dan waarop hij recht had; dat weliswaar beklagde niet de financieele voordeelen heeft genoten, welke aan het ambt van luitenant ter zee der 3e klasse zijn verbonden, maar dat zulks van beklagde onafhankelijk is, omdat tengevolge van van overheidswege getroffen maatregelen de betaling van salarissen slechts voor een gering deel kon plaats vinden; dat, alhoewel, objectief beschouwd, het door beklagde gepleegde feit niet tot de ernstige misdrijven wordt gerekend, beklagdes subjectieve schuld niet gering is, omdat hij, militair zijnde, door het plegen van dit feit zich gezag verwierf over anderen aan wie hij ondergeschikt was;

Overwegende, dat er termen aanwezig zijn het reeds ondergane

voorarrest tot een totaal van acht dagen in mindering te brengen;
Gezien de artikelen 1, 2 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 en 196 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Verklaart hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van *xes weken*;

Bepaalt dat het reeds ondergane vóorarrest tot een totaal van 8 dagen bij de tenuitvoerlogging der gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht.

Fiat Executie.

Op heden, den 6en Juli 1942, is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

Krijgsraad te Velde in Australië.

Vonnis van 23 Mei 1944.

President: Generaal-majoor (KNIL) L. Ph. van Temmen.

Leden: Majoor-vlieger (ML) B. J. Fiedeldij en 1e Luitenant (Inf. wrnr) M. Horstink.

Auditeur-Militair: Mr. G. P. Kiës.

Raadsmans: Res. 1e luitenant (ML VSD) G. van Rijn.

„Het opzettelijk dragen van onderscheidingsteekenen, behoorende tot een ambt dat hij niet bekleedt“.

Beklaagde, cadet-vaartdrig-titulair van de Opleiding voor Bestuursambtenaar voor Nederlandsch-Indië, had te Melbourne, ten einde zich het voorrecht van toegang tot de tribune van een wedren-vereening te verschaffen, de onderscheidingsteekenen van tweede luitenant gedragea.

Hoewel op de bestuursschool stelselmatig is gestreefd naar het weren van de militairen geest en het op den voorgrond stellen van civiele bestuursopvattingen in denkbeelden, kan een dergelijk streven den militair niet ontslaan van de verplichtingen, verbonden aan het dragen van de militaire uniform. Nu beklaagde zijn bedrog heeft gepleegd jegens eene buitenlandsche vereening, moet hij de gevolgen dragen van de noodzaak dat tegenover het buitenland wordt

getoond dat een dergelijk optreden ten scherpste wordt veroordeeld. (Straf: drie maanden gevangnisstraf met verlaging, dit laatste terwijl hij vier dagen na de verwijzing reeds was teruggesteld uit een titulair hooger rang).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE IN AUSTRALIË,

In de zaak van den Auditeur-Militair, ratione officii, tegen J. Ch. M., militie-sergeant 1e klasse, oud 32 jaar, geboren te Palembang, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Krijgsraad te Velde gediend hebbende bij het Detachement Melbourne KNIL als cadet-vaandrig-titulair, doch ter beschikking gesteld van den Voorzitter der N.I. Commissie voor Australië en Nieuw-Zeeland tot opleiding voor bestuursambtenaar voor Nedcrlandsch-Indië,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad te Velde van den 20en April 1944 no. GS-34-CA;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad te Velde van den tienden Mei 1944, aan den voet van welk stuk door den Auditeur-Militair aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 15 April 1944, in den namiddag, op het „wedrenterrein „Moonee Valley” nabij Melbourne, opzettelijk, immers teneinde toegang te verkrijgen tot de tribune, bestemd voor „leden van de wedrenvereniging „Moonee Valley”, welke tribune „opengesteld is voor officieren van met Australië geallieerde strijdmachten, doch niet toegankelijk is voor militairen beneden den rang „van officier, heeft gedragen onderscheidingsteekenen van een officier, te weten van een tweeden luitenant van het Koninklijke „Nederlandsch Indische Leger, welke rang, althans ambt, hij, verdaachte, toen niet bekleedde”;

Gelet op het exploit van beteekening en aanzegging van den 11en Mei 1941, waarbij den beklagde is aangezegd, dat op Dinsdag, den 23en Mei 1944 des voormiddags ten 09.30 ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende in het Court House te St. Kilda, Chapelstreet, Melbourne, zijn zaak zal worden behandeld voor be-rechting overeenkomstig de wet;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair voor-ge dragen en in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

„*Het opzettelijk dragen van onderscheidwsteekenen, behorende tot een ambt, dat hij niet bekleedt*”,

hem deswege veroordeele tot een gevangenisstraf voor den duur *van drie maanden* en hem verlage tot den stand van militie-soldaat;

Gezien enz.

Overwegende, dat de beklagde J. Ch. M. voornoemd, vóór de verwijzing naar den Krijgsraad te Velde gediend hebbende als cadet-vaandrig-titulair bij het Detachement Melbourne KNIL, in de maand Maart 1935 als gewoon dienstplichtige bij de onbereden veld-artillerie te Utrecht in werkelijken dienst is *opgeroepen*, in November 1935 als militie-sergeant met groot verlof is gezonden, op 18

Februari 1943 wederom in werkelijk dienst (mobilisatie-opkomst) bij de Nederlandsche Strijdkrachten in Canada is opgekomen en hem ia medegedeeld, dat hij onder de militaire tucht staat;

dat hij bij beschikking van den Legercommandant in Australië ddo. 24 April 1944, no. GS-31-CA, is teruggesteld tot den wefkelij-k rang van militie-sergeant eerste klasse;

Overwegende, dat de beklaaude voor den Krijgsraad te Velde in Australië terecht staat, beschuldigd van het opzettelijk dragen van onderscheidingsteekenen van een officier van het KNIL, welke hem niet toekwamen, op tijd, plaats en wijze als nader in de tenlaste-legging omschreven;

Overwegende, dat beklaaude ten processe terzake van het ten-lastegelegde in hoofdzaak heeft opgegeven:

dat hij op Zaterdag, 15 April j.l., met een meisje is gegaan naar de races, welke dien middag gehouden werden op het wedrenterrein „Moonee Valley” nabij Melbourne; dat hij, op het raceterrein geko-men, zich, zooals hij reeds herhaaldelijk tevoren gedaan had, op de ledentribune wilde begeven en dus bij het secretariaat van de ver-eeniging zich voor toegangsbewijzen aanmeldde; dat echter, toen hij om die toegangsbewijzen vroeg, hem door den secretaris van de racevereniging werd medegedeeld, dat hij niet op de tribune mocht, omdat hij geen officier was, waarbij deze secretaris hem zeide, dat alleen militairen met sterren als onderscheidingsteeken op de tribune zouden worden toegelaten; dat deze mededeeling van den secretaris een bevestiging was van een gerucht, dat hij dien Zaterdagmorgen op de Bestuurschool „Berrington” had gehoord; dat hij den secre-taris heeft geantwoord, dat in het KNIL militairen met twee knoo-pen beschouwd worden als officieren en dat hem tevoren wel reeds herhaaldelijk toegang tot de tribune was verleend; dat de secretaris echter bij zijn standpunt bleef en hem geen toegangsbewijzen wilde verstrekken; dat, omdat hij de weigering als een onrecht aanvoelde, hij daarop op een middel heeft gezonnen om toch op de tribune te komen; dat hij toen den tweeden luitenant Pieters, dien hij op het raceterrein aanwezig wist, heeft opgezocht en toen hij hem ont-moette, de gedachte heeft gekregen, van dezen Pieters zijn onder-scheidingsteekenen van tweede luitenant te leenen; dat Pieters son-der eenige bedenkingen te uiten, aan zijn verzoek gevolg heeft ge-geven; dat hij, nadat hij zijn vaandrigs-onderscheidingsteekenen vervangen had door de van Pieters geleende sterren, wederom naar bet loket van het vorengenoemde secretariaat is gegaan en opnieuw om toegangsbewijzen heeft gevraagd; dat hij toen zag, dat de secre-taris hem herkende en deze ook een opmerking maakte, die hij zich niet meer precies kan herinneren, doch waarop hij antwoordde in den geest, dat hij den volgenden keer zijn sterren dadelijk zou mee-nemen; dat hij echter de toegangsbewijzen kreeg en vervolgens met zijn meisje de tribune is opgegaan; dat, nadat hij van de leden-tribune de tweede race van dien dag had gezien en naar den totali-sator toeliep om wedrentickets te hallen voor de derde race, hij ter

hoogte van het secretariaat werd aangesproken door den vorenbedoelden secretaris, die hem verzocht even mede te gaan en hem vervolgens meenam naar een klein hokje aan den ingang van de tribune; dat die secretaris daar zijn naam vroeg, maar, voordat hij kon antwoorden, deze een raceboekje opensloeg, waarin hij, beklagde, zijn naam zag staan; dat de secretaris hem vroeg, of dit zijn naam was, waarop hij bevestigend antwoordde:

post *alia*:

Ten aanzien van het recht,

Overwegende, dat het tenlastegelegde door de eigen erkenning van beklagde, in onderling verband en samenhang beschouwd met de ten processe onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen Pieters, Besançon en Cox en de gegevens, voortvloeiende uit het afschrift stamboek beklagde, wettig en overtuigend bewezen is en dit bewezene dient te worden gequalificeerd als:

„het *opzettelijk dragen van onderscheidingsteeken*, behoorende „tot eert *ambt*, dat *hij* niet bekleedt", welk feit strafbaar is gesteld bij artikel 228 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, aangaande de aan beklagde tcrzake hiervan op te leggen straf;

dat hcklaagde heeft opgegeven zijn daad te hebben gepleegd. omdat hij het als sen onrecht aanvoelde, dat hem in zijn kwaliteit als vaandrig den toegang tot de meerbedoelde ledentribune, dien hij tevoren herhaaldelijk wel als vaandrig had betreden, plotseling werd ontzegd, zoodat hij op middelen is gaan zinnen om ondanks die weigering toch op de tribune te komen, waarbij hij zich geenerlei reken-schap heeft. gegeven van de gevolgen, welke dit voor hem zou kunnen hebben;

dat aan het eigen verweer van beklagde nog door zijn raadsman bij pleidooi is toegevoegd:

dat de daad van beklagde een verklaring vindt in zijn gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel en een gemis aan militair besef. welke beide gebreken weer het gevolg zijn van zijn levensloop en van de omstandigheden, waaronder beklagde het laatste half jaar in Melbourne heeft verkeerd; dat voor dit laatste van belang was, dat op de Bestuurschool te Melbourne van den beginne af de militaire inslag der candidaten, voor zoover aanwezig, doelbewust door de leiding van de school is achtergesteld bij het civiele bestuurselement, dat in het bijzonder op den voorgrond werd gesteld; dat in dezen geest elk waardebesef van de militaire uniform stelselmatig werd onderdrukt en aldus het verklaarbaar en begrijpelijk moet worden geacht, dat beklagde de beteekenis van het militair-zijn, welke hij had geleerd in zijn eersten militairen oefeningstijd in 1935, uit het oog heeft verloren; dat de verwarring hierdoor veroorzaakt, nog werd verergerd door de onduidelijke positie van cadet-vaandrig-titulair, die aan de candidaten van de Bestuurschool werd verleend,

immers reeds in het Nederlandsche en Nederlandsch-Indische leger deze positie er eene is, noch geheel van onderofficier, noch geheel van officier, terwijl in Australië aan de cadet-vaandrigs een legitimatiebewijs werd verstrekt, vermeldende als rang cadet-vaandrigtitulair, doch tusschen haakjes in het Engelsch „second lieutenant“;

dat uit deze omstandigheden te verklaren is, waarom beklaagde de plotselinge weigering om als vaandrig tot de ledentribune te worden toegelaten, als een onrecht heeft aangevoeld en hij niet heeft kunnen overzien, welke beteekenis zijn daad van leenen van ~officiers-onderscheidingsteekenen zou kunnen hebben; dat hoezeer beklagdes optreden laakbaar is geweest, er niettemin verzachtende omstandigheden aanwezig zijn, die pleiten voor clementie;.

Overwegende, dat aan dit alles in het geheel niet afdoet, dat, zooals beklagdes raadsman heeft betoogd en door den Auditeur-Militair, zelf leeraar aan de Bestuurschool, is bevestigd, op die school stelselmatig ia gestreefd naar wering van den militairen geest en het op den voorgrond stellen van civiele bestuursopvattingen en denkbeelden, immers in de eerste plaats een dergelijk streven geen militair kan ontslaan van de plicht, zich van zijn militair-zijn in tijd van oorlog persoonlijk bewust te blijven en de verplichtingen, verbonden aan het dragen van een militaire uniform zelf getrouwelijk na te blijven komen, en in de tweede plaats ook een burger tot plicht heeft, in het bijzonder in het buitenland, zich correct te gedragen op straffe van aantasting van den goeden naam van zijn land:

Overwegende, dat de gevolgen van beklagde's daad, aan de aansprakelijkheid waarvoor hij zich niet kan onttrekken, zeer ernstig zijn geweest, doordat hij zijn bedrog met de onderscheidingsteekenen van het militaire officiersambt heeft gepleegd jegens een buitenlandsche vereeniging en in het pogen onaechtmatiglijk gunsten te bemachtigen, die [geheel onverplicht louter uit gastvrijheidszin verleend worden, terwijl zijn bedrog door een autoriteit van die buitenlandsche vereeniging ontdekt is geworden; dat die buitenlandsche vereeniging, zooals uit de verklaring van getuige Cox blijkt, het geval zeer hoog heeft opgenomen en hierdoor daadwerkelijk ernstige afbreuk is gedaan aan den goeden naam van de Nederlandsche weermacht;

Overwegende, dat, nu beklagde zijn bedrog heeft gepleegd jegens een buitenlandsche vereeniging, hij (bovendiende gevolgen zal moeten dragen van de noodzaak, dat tegenover het buitenland duidelijk warde getoond, dat een optreden als van beklagde in de Nederlandsche weermacht ten scherpste wordt veroordeeld;

Overwegende, dat de na te noemen hoofdstraf met de ten deze geldende en hierboven besproken factoren op juiste wijze rekening houdt;

Overwegende, dat nog dient te worden nagegaan, of al dan niet een bijkomende straf moet worden opgelegd;

Overwegende dienaangaande:

dat beklaagde, zooals uit het bovenoverwogene blijkt, onverschillig staat tegenover de eer en verplichtingen, aan het dragen van een militaire uniform verbonden en blijkbaar geenerlei begrip van en eerbied heeft voor rangsverschillen; dat een dergelijke geestesgesteldheid in beginsel onaanvaardbaar moet worden geacht bij iemand, die eenig militair gezag over minderen moet uitoefenen, immers hij dat gezag niet met juistheid en eere kan dragen, wanneer de innerlijke beteekenis daarvan hem zelf volkomen vreemd is; dat beklaagde in het onderzoek ten processe geenerlei blijk heeft gegeven van eenig werkelijk berouw over zijn daad, anders dan de onaangename gevolgen, die deze voor hem zelf zal hebben, en geen goeden wil heeft geopenbaard om zijn houding van onverschilligheid radicaal te veranderen; dat onder deze omstandigheden, en omdat de verwachting bestaat, dat beklaagde na ommekomst van de hem op te leggen hoofdstraf weder als militair zal moeten dienen, het noodig voorkomt, hem zijn rang te ontnemen en weder van voren af aan de beginnelen, waarop de militaire maatschappij gegrondvest is, te doen leeren;

Overwegende, tenslotte, dat beklaagde ter terechtzitting op een hem gestelde vraag heeft erkend, zich tegenover den Auditeur-Militair te hebben uitgelaten, dat hij een hem op te leggen gevangenisstraf niet zou ondergaan, doch voordien zelfmoord zou plegen;

dat, hoewel het uiteraard de vraag is, of beklaagde deze uitlating ernstig gemeend heeft, de Raad van oordeel is, dat aan beklaagde geen gelegenheid behoort te worden gelaten, zich door zelfmoord of wellicht door vlucht, aan de executie van de hem op te leggen straf te onttrekken; dat derhalve de dadelijke inhechtenisneming van beklaagde moet worden bevolen;

Gezien de artikelen: 228 van het Wetboek van Strafrecht, 1 en 6 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 240 e.v. van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde tenlastegelegde met zijn schuld daar aan wettig en overtuigend bewezen;

Qualificeert het bewezenverklaarde als: „*Het opzettelijk dragen van onderscheidingsteekenen, behoorende tot een ambt dat hij niet bekleedt*”;

Veroordeelt hem deswege tot een gevangenisstraf voor den duur van: **drie maanden**;

Verlaagt hem tot den stand van militie-soldaat:

Beveelt, dat beklaagde terstond in hechtenis zal worden genomen.

Fiat executie.

Op heden, den 24en Mei 1944, is door mij, Legercommandant in Australië, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

De Luitenant-Generaal,
Adjutant i.b.d. van H.M. de Koningin,
Legercommandant,
L. H. VAN OYEN.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Aan den vijand prijsgeven van sen post.

Wij hebben hierna (blz. 270 v.) opgenomen een uit verschillend oogpunt merkwaardig vonnis van den Krijgsraad te velde in Australië, bij hetwelk een voor zijn rang ouden kapitein der Infanterie K.N.I.L. veroordeeld is wegens het aan zijn schuld te wijten zijn, dat een versterkte of bezette plaats of post door den vijand wordt overvallen, zijnde het misdrijf gepleegd als bevelvoerend militair.

Onze krijgsmacht mag zich er op laten voorstaan, dat strafzaken als deze in hare annalen uiterst zelden voorkomen. Ouderen onder onze lezers herinneren zich wellicht nog den zoogenaamden overval op Curaçao op 8 Juni 1929, waarbij het onvoldoende bewaakt gebleven fort aan den havenmond in handen is gevallen van een bende opstandelingen. Dit evenement gaf het Hoog Militair Gerechtshof aanleiding om op grond van art. 65 van zijne Provisionele Instructie aan den kapitein-commandant op te dragen, een rapport uit te brengen, uit hetwelk zou kunnen blijken, dat hij door zijn gehouden gedrag daartoe geen oorzaak heeft gegeven. Dit rapport gaf aanleiding tot de procedure, welke beëindigd werd door de sententie van 14 October 1930 (M.R.T. XXVI, blz. 329). De commandant kwam er toen vrij goed af, al werd hij ook schuldig verklaard.

In het thans voorliggend tweede geval vindt men eene herhaling van dit thema. Het bepaalde bij art. 65 P.I. vindt men terug in art. 44 P.I. voor het H.M.G. van Sederlandsch Indië, zij het ook dat hier alleen maar de bevoegdheid om van die zaken kennis te nemen oinschrijving vindt en niet de mogelijkheid om, indien het Hof de overgave of liet verlies gejustificeerd acht, daarvan uit te geven eene dispositie tot décharge van den belanghebbende (P.I. Ned. 71).

Wet Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië was en is dus uitsluitend bevoegd om van zaken als deze, in welke officieren van welken rang ook betrokken zijn, kennis te nemen en daarom trekt het aanstonds de aandacht, dat hier een krijgsraads-vonnis voor ons ligt, in hetwelk met geen woord aan deze bevoegdheidsvraag aandacht wordt geschonken.

Wij bedoelen natuurlijk niet, af te keuren, dat deze krijgsraad zich de zaak heeft aangetrokken; de oorlog tegen Japan, de bezetting door dezen vijand van Java en de evacuatie van alle actief gebleven militairen uit het bezet gebied had het H.M.G. te Batavia uiteen geslagen zoodat zijn taak in de militaire justitie niet vervuld kon worden. Doch het zou niet overbodig zijn geweest in het vonnis te vermelden, dat, en op welken grond de Krijgsraad zich tot oordeelen in deze bevoegd achtte.

Een tweede punt, op hetwelk wij de aandacht willen vestigen,

is dit, dat in deze zaak een schriftelijke conclusie van eisch is uitgebracht, welke voldoet aan het voorschrift van art. 171 R.L. Ned. Indië, ongeveer gelijklopend met ons art. 170 R.L. In den vorigen grooten oorlog zijn wij in dit opzicht niet verwend geweest. Al heel spoedig na het bezetten van onze grenzen ter wille van de handhaving van onze neutraliteit hebben de openbare aanklagers bij de landmacht dezen hun bij de wet opgelegden plicht niet meer nageleefd en hebben noch de militaire rechtscolleges noch de administratieve overheid hen tot de orde geroepen. Wel was het verleidelijk, zich, evenals de ambtenaren van het Openbaar Ministerie in burgerlijke strafzaken, met eene mondelinge voordracht omtrent hun bevinding van de zaak af te maken en dan de „bepaalde conclusie” (R.L. 171 R.L. Ned. Indië 172) op schrift te stellen en na voorlezing te overhandigen. Doch zij vergaten, dat zij rechters moesten voorlichten, die niet beroeps-juristen waren, officieren uit den actieven troepen dienst, die doorgaans weinig of geen ervaring hadden en den weg niet kenden in den juridischen doolhof.

Indien nu iets duidelijk uit deze procedure is gebleken, dan is het, naar onze meening, dit, dat geen gevolg behoort te worden gegeven aan elken aandrang om de ouderwetsche gemotiveerde schriftelijke conclusie van den openbaren aanklager te laten vervallen en te vervangen door een niet met redenen omkleed requisitoir. Het moet, dunkt ons, voor de leden van den krijgsraad een voorrecht en eene voldoening zijn geweest, kennis te nemen van liet in casu in de schriftelijke conclusie van eisch opgenomen „eenvoudig, doch duidelijk en onderscheiden verhaal van het (vrij ingewikkeld) geval, zoodanig als daarvan uit de confessie of andere „bewijsmiddelen blijkt, mitsgaders in een betoog betreffende het al of niet bewezen zijn van heklaagders schuld aan het hem ten laste „gelegde”. De openbare aanklager heeft dan ook alle eer van zijn waardevol werk gehad; het grootste gedeelte van zijn betoog is onveranderd in het vonnis overgenomen. Het is te betreuren, dat de raadsman, volgens het vonnis, de verdediging van den beklagde slechts heeft voorgedragen en niet eveneens heeft op schrift gesteld. Nu kan de lezer er slechts naar raden, welke invloeden op de krijgsraadsleden hebben ingewerkt om niet mede te gaan met de conclusie van den openbaren aanklager ten aanzien van de schuldigverklaring van den beklagde en om de scherpe kanten, welke in de conclusie van eisch tegen den beklagde gericht zijn, wat af te wijlen.

Maar onzes inziens staat vast, dat de schriftelijke gemotiveerde conclusie van eisch behouden moet blijven. Ten hoogste zou men mogen toestaan daarvan af te wijken, wanneer niet één van de rechters noch de verdachte en diens raadsman tegen die afwijking van den regel bezwaar heeft.

In den hierachter volgenden afdruk van het vonnis zijn, ter voorkoming van het twee maal afdrukken van groote gelijklopende stukken uit eisch en vonnis, deze gelijklopende stukken over de volle paginabreedte gedrukt, terwijl de afwijkingen in den eisch

aan de linkerzijde en in het vonnis aan de rechterzijde van de paginabreedte voorkomen. Dit maakt ook vergelijken gemakkelijk.

Voorts vestigen wij er de aandacht op, dat in het vonnis — anders dan in de conclusie van eisch — niet voldaan is aan het voorschrift van het derde lid van artikel 199 der Nederlandsch Indische R.L., volgens hetwelk in geval van veroordeeling moeten worden vermeld de toegepaste artikelen der wet.

Het vonnis is voorzien van het fiat executie van den „onder-, bevelhebber” der Strijdkrachten in hst Oosten. Deze qualificatie doet onderstellen, dat hier een plaatsvervanger van den commendeerenden generaal aan het woord is. Tasten mij hierin niet mis, dan moet er toch even de aandacht op worden gevestigd, dat artikel 253 van evengemelde R.L., anders dan artikel 251 met betrekking tot de verwijzing naar den krijgsraad te velde, de beslissing en dus eene beschikking van den commandeerenden generaal in persoon vordert.

Militaire rechtspraak in Nederlandsch Indië.

Blijkens uit Batavia ontvangen berichten is het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch Indië op grond van de ordonnantie van 3 December 1946 (Ind. Stb. n° 133) her-opgericht en heeft zijne werkzaamheden van 1 Maart 1947 hervat.

Practisch beteekent dit voor de Zeemacht openstelling van hooger beroep van vonnissen van zeekrijgsraden en van het inroepen van de eindbeslissing in klachtzaken.

Voor de Koninklijke Landmacht heeft deze hervatting van werkzaamheden alleen maar beteekenis voor het inroepen van de eindbeslissing in klachtzaken.

Deze bevoegdheden van het Indische Hof berusten, zooals bekend is, onderscheidenlijk op art. 85 der Inv. M.S.T. en op art. 67 der Wet op de Krijgstucht, in welke bepalingen dat college uitdrukkelijk in zooverre competent wordt verklaard.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Op de bladzijden 449 en 450 van den vorigen jaargang werd een overzicht gedrukt van de werkzaamheden van den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage gedurende het tweede en derde kwartaal van het jaar 1946.

Hier volgt thans een overzicht over het vierde kwartaal 1946.

Het aantal afgedane zaken bedroeg 40. In 12 gevallen werd hooger beroep ingesteld. Het aantal militaire misdrijven was verre in de minderheid. Berecht werden 10 gevallen van desertie, Cén geval van opzettelijke ongehoorzaamheid in een tweetal overtredingen van artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Bij de commune misdrijven stond diefstal aan de spits met een totaal van 22.

Het aantal zaken dat op 1 Maart 1947 nog op berechting wachtte, bedroeg 97.

Zaken, afgedaan in het vierde kwartaal van 1946.		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben		Personen, vermeld in kolommen 3 en 4 zijn te verdeelen als volgt:				
Bij vonnis	Buiten proces (Art. 74 W.v.S.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	T.a.v. welke geen straf werd opgelegd doch aan den commandeerenden officier werd overgelaten of termen voor toepassing van een krijgstuuchtelijke bestraffing aanwezig zijn	Veroordeelden		Vrijgesproken	Voorwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door: TRANSACTIE
					Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
40*	42	5	85	—	43	3	2	42

* w.o. 6 zaken met 14 beklaagden.

Nogmaals: Getuigenverhoor ter terechtzitting.

In de vorige aflevering (blz. 123 v.) van dit deel gaven wij eene uiteenzetting van ons standpunt terzake van het getuigenbewijs in het militaire strafproces. Wij deden zulks omdat ons verweten was dat wij ten onrecht? critiek zouden hebben uitgeoefend op de werkwijze van erri krijgsraad te velde (van het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger), hij welke ter terechtzitting gebruik was gemaakt van het proces-verbaal van den auditeur-militair, die in liet politioneele onderzoek een getuige had gehoord en beëdigd, in plaats van dien getuige persoonlijk ter terechtzitting te doen verschijnen. Als onze zienswijze gevende dat ook de militaire Regtsplegingen het onmiddellijkheidsbeginsel huldigen, richtten wij onze critiek niet in de eerste plaats tegen de gewoonte, dat in het militaire strafproces ter terechtzitting gebruik wordt gemaakt van beëdigde getuigenverklaringen, afgelegd voor den officier-commissaris (zijnde deze immers een vooruitgeschoven rechter) maar in het bijzonder tegen de gebleken gang van zaken dat recht gedaan werd op een getuigen-verklaring, afgelegd en beëdigd voor den openbaren aanklager, zijnde een proces-partij. Wij vermeldden bij deze bespreking dat de practijk van de krijgsraden te velde in ons land ons niet bekend was omdat ons daarvan nog niets gebleken was behalve twee niet ter zake doende vonnissen van den Krijgsraad te Velde Oost.

De reden dat wij thans deze regelen schrijven is gelegen in het feit dat wij inmiddels de beschikking hebben gekregen over ren aantal uitspraken van krijgsraden te velde in ons land. Deze von-

nissen gaven ons echter geenszins eene geruststelling terzake van het onderhavige onderwerp, integendeel, zij zijn grond voor gerechtvaardigde vrees dat het onmiddellijkheidsbeginsel ook door de krijgswaarden te velde hier te lande voor een belangrijk gedeelte buitenboord is gezet en dat het euvel van bewijsvoering, uitsluitend gebaseerd op processen-verbaal van opsporingsambtenaren, zich op nog bedenkelijker wijze van het proces heeft meester gemaakt.

Wij beschilieren over een aantal vonnissen van krijgswaarden te velde, waaruit blijkt dat het bewijs in die gevallen geheel geput is uit processen-verbaal van opsporingsambtenaren, die zoowel opgaven van beklaagden als verklaringen van — uiteraard onbeëdigde — getuigen relateeren. Hierdoor wordt het onmiddellijkheidsbeginsel op naar onze meening onaanvaardbare wijze gefrustreerd. Toegegeven zij dat die op ambtseer opgemaakte processen-verhaal van getuigenverhoor het relaas bevatten van hetgeen verbalisanten hebben waargenomen; formeel lijkt een dergelijke bewijsconstructie dus in orde. Maar materieel, in feite, werd er toch recht gedaan op een niet beëdigde getuigenverklaring en niet op het relaas van de verbalisanten, en die onbeëdigde getuigenverklaring is bovendien nog niet eens op de door de Wet (R.L. 159-161 en Inv. M.S.T. 74 aanhef j^o Wetb. v. Strafvord. art. 342) voorgeschreven wijze tot den rechter gekomen. Zelfs beklagdes opgaven werden dooi middel van een proces-verbaal van opsporingsambtenaren ier tafel gebracht! In het hier door ons bedoelde geval legde de beklagde ter rechtzitting eene volledige bekentenis af, zoodat er niet de minste noodzaak, wenschelijkheid of reden bestaan schijnt te hebben, zijne opgaven via het proces-verbaal van opsporingsambtenaren ier zitting te produceeren. Deze gevolgde werkwijze lijkt ons zóó overbodig, dal hierdoor het trekken van de conclusie, dat de gewoonte van recht doen op dergelijke processen-verbaal reeds eene vaste en automatische is geworden, verleidelijk is.

THI ons in den aanhef bedoelde artikel (zie M.R.T. XXXIX, pag. 447 v.) beperkten wij onze critiek tot liet verwaarloozen van het onmiddellijkheidsbeginsel door een krijgswaard te velde van liet Koninklijk Nederlandschindische Leger, omdat ons daarvan uit enkele stukken gebleken was; nu wij echter de beschikking hebben gellregen over een aantal uitspraken van krijgswaarden te velde hier te lande, wil het ons voorkomen, dat een dergelijke begrenzing niet gerechtvaardigd zou zijn. Zelfs hebben wij vernomen van eeri geval dat een krijgswaard te velde recht deed op een stuk, dat, ter rechtzitting geproduceerd zijnde, niet aan beklagde en zijn raadsman is vertoond en voorgehouden, iets mat toch artikel 149 (j^o 249) R.L. op straffe van nietigheid voorschrijft.

Wij besloten ons eerste artikel over dit onderwerp mei de woorden: „Zóó mag, naar onze meening, een Nederlandsch militair „rechtscollege en vooral een krijgswaard te velde, die in hoogste res- „sort vonnis velt, geen „recht" doen.“; wij willen deze woorden ook als slot laten dienen voor deze helaas ook op de militaire recht-

spraak hier te lande toepasselijk schijnende regelen. Op dergelijke vonnissen had het fiat executie behooren te worden geweigerd.

Krijgstuchthandhaving bij ons „leger te velde" in Engeland en bij de Mariniers „te velde" in Nederlandsch-Indië.

Onze Wet op de Krijgstucht heeft in een afzonderlijke groep van bepalingen krijgstuchtelijke straffen omschreven, toepasselijk op tot een leger te velde behorende militairen. Blijkens de Memorie van toelichting had de toenmalige Regeering het noodig geacht dat voor deze troepen te velde, welke zich voortdurend moesten kunnen verplaatsen, een lijst van straffen zou worden vastgesteld, welker tenuitvoerlegging onder allerlei wisselende omstandigheden verzekerd zou zijn.

De Tweede Kamer achtte het, blijkens haar verslag, noodig, dat van de uitdrukking „leger te velde" eene definitie in de wet zou worden opgenomen en stelde de vraag, of de bepalingen van dezen titel — bedoeld zal wel zijn: van deze paragraaf, dat zijn de artt. 30-36 — ook gelden voor schepelingen der Nederlandsche zeemacht, die in Indië tezamen met eene Indische troepenmacht onder de bevelen van een officier van dat leger aan eene militaire expeditie deelnemen. Of is, zoo vroeg men verder, in dat geval het Indische disciplinaire recht op deze schepelingen van toepassing?

De Regeering antwoordde, dat zij eene definitie van een leger te velde in de wet niet noodig achtte: wat de toelichting daarover bevatte, achtte zij voldoende. Van de tweede moeilijkheid maakte de Regeering zich af met de verklaring, dat de omstandigheid, dat twee troepenmachten, behorende tot twee verschillende legermachten (bijv. ook bondgenootschappelijke), gecombineerd worden, en derhalve te zamen staan onder de bevelen van een officier van één dier machten, geen reden is, waarom de andere legermacht haar eigen recht zou verliezen.

Bij de beraadslagingen over het wetsontwerp in de Tweede Kamer gaf de Regeeringscommissaris, Prof. *Van der Hoeven*, van het begrip leger te velde de volgende omschrijving: Elk mobiel leger of geheel van troepen, dat georganiseerd en bestemd is tot operatiën in het open veld hetzij ter bestrijding eener vijandelijke macht, hetzij tot handhaving van de onzijdigheid van den Staat.¹⁾ Deze omschrijving achten wij nog steeds geldig.

Wij veroorloven ons om deze opmerkingen in herinnering te brengen nu wij van hooggeachte zijde in de gelegenheid zijn gesteld om drie merkwaardige bescheiden te publiceeren, dateerende uit den tijd toen onze Regeering in Engeland gevestigd was en met het te

¹⁾ Zie over een en ander Van der Hoeven, *Mil. Straf- en Tuchtrecht III*, bladz. 274 v.

harer beschikking gebleven overschot van onze weermacht liet oorlogspotentieel van onze bondgenooten versterkte.

Laat ons beginnen met eenige aandacht te schenken aan het tweede gedeelte van de opmerkingen, welke bij de behandeling van de bovenbedoelde straffen voor een leger te velde gemaakt zijn: het behoud van eigen disciplinair recht bij gemeenschappelijk met andere legermachten onder één hoofd dienst doen van een leger te velde.

De Tweede Kamer dacht bij het stellen van hare vraag hierover aan een gemeenschappelijke actie van een onderdeel der zeemacht met een onderdeel van het K.N.I.L. en vroeg, of bij bevelvoering van een officier van dat leger, de zeemacht aan liet Indische tucht-recht zou zijn onderworpen. De Regeering antwoordde hierop, dat ieder onderdeel het eigen recht zou behouden, een stelling, welke zij aanvaardde op den grondslag van eene anders gedachte gemeenschappelijke actie, nl. van een onderdeel der Nederlandsche Krijgsmacht niet een bondgenootschappelijk onderdeel. Door deze verandering van grondslag gaat de vergelijking niet op.

Immers sedert de afschaffing in 1879 van het vrij groot verschil tusschen de straffen van de beide Reglementen van Krijgstucht (van welke dat voor de Landmacht ook voor het K.N.I.L. gold) ontstond groote overeenstemming in de disciplinaire straffen van alle onderdeelen der Krijgsmachten van den Nederlandschen Staat. Slechts de tenuitvoerlegging moest rekening houden met de plaatselijke omstandigheden te land of ter zee. Eene gemeenschappelijke actie kon dan ook niet veel ander verschil opleveren dan de leiding van de actie meebracht: de beantwoording van de vraag, wie straffen zou mogen opleggen. Deze beantwoording is nog vergemakkelijkt door de eenheid van wetgeving sedert de Wet op de Krijgstucht voor de onderdeelen van de Nederlandsche zeemacht en van de Nederlandsche landmacht de beide Reglementen van Krijgstucht heeft vervangen en de materie nog meer heeft geunificeerd. Het verschil in strafoplegger loopt dan — zie art. 43 W.K. en de daarop gegeven toelichting hij van der Hoeven, III blz. 318 — ongeveer evenwijdig aan dat tusschen de bevoegdheden van krijgswaarden van zee- en landmacht ingevolge de artt. 86 en 87 Inv. M.S.T., bij welke vergelijking geen rekening gehouden wordt met de sedert ingetreden militair-strafrechtelijke wanverhouding van Zeemacht en K.N.I.L.

Doch bij eene gemeenschappelijke actie van een Nederlandsch krijgsmachtsonderdeel met een bondgenootschappelijk onderdeel ligt de beantwoording van de vraag anders. Hier loopen inderdaad twee van elkaar onafhankelijke en zonder onderling overleg opgestelde wetgevingen naast elkaar en hierover was het antwoord der Regeering in beginsel juist, al heeft de oorlog ons geleerd, de tenuitvoerlegging van onze disciplinaire straffen, opgelegd door onze daartoe bevoegde officieren aan Nederlandsche militairen, zooveel mogelijk aan te passen aan de middelen, welke onze bondgenooten gebruiken

voor de executie van hunne disciplinaire straffen op hunne militairen.

Toch is het noodig gebleken om ook hier niet beginselvast te blijven. Het K.B. van 5 April 1945 (Stb. no. P 42) — opgenomen op blz. 410 van onzen vorigen jaargang — erkende de noodzaak om aan Britsche militaire autoriteiten, onder wier bevelen Nederlandsche, bij hen in opleiding zijnde militairen staan, eene beperkte strafbevoegdheid te verleen.

Wij publiceeren hierna den brief aan den Minister van Oorlog van den Geeneraal-Majoor van den Generalen Staf, Hoofd van Bureau E. M. van de Koninklijke Landmacht te Londen van 7 Maart 1945, no. 177/XXXII Pers. Geheim, wellie geleid heeft tot de vaststelling van evengemeld K.B.. Het daarbij gevoegd ontwerp-besluit is ten gerieve van den lezer in den Nederlandschen tekst daarna afgedrukt; het werd — behalve het voorstel om het ook in Engelschen tekst te publiceeren — onveranderd overgenomen en bekrachtigd.

1. *In verband met de omstandigheid dat:*

— *sedert 18 Januari j.l. een eerste ploeg van ongeveer 30, voor de Expeditionnaire Macht bestemde militairen, haar opleiding bij een Britsch Initial Training Centre heeft aangevangen,*

— *volgende ploegen nu in regelmatige opvolging diexelfde bestemming hebben gevolgd en zullen volgen, en*

— *in aansluiting aan die primary training, de bedoelde militairen, in groepjes van 1 à 10 wan, bij diverse scholen en opleidings-centra, over het geheele Vereenigd Koninkrijk verspreid, hun verdere opleiding zullen ontvangen,*

hebben de Britsche militaire autoriteiten mijn medewerking verzocht voor het zoo spoedig doenlijk tot stand brengen van een regeling, welke aan de Britsche tot straffen bevoegde meerderen, onder wier bevelen die Nederlandsche militairen dienen, een beperkte strafbevoegdheid toekent, voor de berechting van door laatstbedoelden begane krijgstuchtelijke vergripen.

2. *Ik onderschrijf dien wensch van de Britsche militaire autoriteiten ten volle,*

— *in de eerste plaats omdat, zonder de door hen verlangde strafbevoegdheid, de taak van de Britsche commandanten, onder wier bevelen de Nederlandsche militairen dienen, onnoodig zou worden verzwaaard, en*

— *in de tweede plaats, omdat de afdoening van door de evenbedoelde militairen begane krijgstuchtelijke vergripen door een te Londen garnizoen houdenden, Nederlandschen tot straffen bevoegden meerdere, de bezwaren met zich brengt, zoowel van volslagen onbekendheid met den delinquent, zoodat hij, bij de overweging van de strafoplegging, niet, zooals art. 37 W.K. eischt, de persoonlijkheid van den dader in aanmerking zal kunnen nemen, als van heen- en weer-geschrijf of -gereis (hetzij van den Nederlandschen tot straffen*

bevoegden meerdere, dan wel van den dader en eventueel van den rapporteur), met als gevolg veel tijdverlies, hetwelk bovendien ontoelaatbaar zou tekort doen aan het beginsel van „snel recht”, dat aan krijgstuuchtelijke vergripen als het ware inhaerent is (vide de Beschikking van het Hoog Militair Gerechthof van 1 April 1932, M.R.T. XXVIII, blx. 143 en de aantekeningen ad art. 45 W.K. in „De Practijk van het Militaire Tuchtrecht”).

3. In verband met het boveristaande van oordeel zijnde, dat de door de Britsche militaire autoriteiten verlangde regeling, in het belang van den dienst, noodzakelijk is, heb ik een ter zake dienend Koninklijk Besluit ontworpen, hetwelk ik de eer heb Uwe Excellentie hierbij, in Nederlandschen en Engelschen tekst, aan te bieden.

4. Ter toelichting diene het volgende:

a) algemeen: De ontworpen regeling sluit aan, zoowel bij onze W.K., als bij „The King's Regulations”.

b) officieren en onderofficieren boven den rang van sergeant:

zijn buiten beschouwing gelaten, omdat „The King's Regulations” voor deze categorieën („Officers and Warrant Officers”) slechts de, in het systeem van onze W.K. niet passende, straffen kennen van:

- 1e. forfeiture of seniority of rank, or
- 2e. forfeiture of service for the purpose of promotion where an officer's promotion depends on length of service.

Het bezwaar, dat aldus de officieren en de onderofficieren boven de rang van sergeant, buiten de onderwerpelyke regeling vallen, kan dunkt mij gereedelijk worden aancaard, omdat de practijk heeft geleerd, dat krijgstuuchtelijke bestraffing van tof de genoemde categorieën behoorende militairen, hooge uitzondering is. De afdoening van door hen begane krijgstuuchtelijke vergripen aal. in voorkomend geval, door een Nederlandschen tot straffen bevoegden meerdere dienen te geschieden.

c) sergeanten, korporaals en soldaten der. 1ste klasse:

voor dexe militairen (in Britsche regelingen de „Non-Commissioned Officers”), kennen „The King's Regulations” geen andere straffer8 dan die, vermeld in art. 1, onder A. van het ontwerp-besluit; zij passen in het systeem van onze W.K.

d) soldaten:

de in art. 1, onder B, van het ontwerp-besluit genoemde, eveneens aan „The King's Regulations” ontleende, straffen voor soldaten, zijn in overeenstemming met de voor deze militairen in art. 5 W.K. vermelde straffen.

In overleg met de Britsche militaire autoriteiten zijn uit „The „King's Regulations” niet overgenomen de voor Britsche soldaten geldende, doch in het systeem van onze W. K. minder goed passende, straf van geldboete en de, in een detentie-kamp door ie brengen, straf van „Detention, not exceeding 28 days”.

- e) Door sergeanten, korporaals, soldaten der 1ste klasse en soldaten begane ernstige krijgstuchtelijke vergripen, welke met de in art. i van het ontzowp-besluit vermelde straffen niet naar den eisch zouden kunnen worden berecht, behoeven de afdoening door een Nederlandschen tot straffen bevoegden meerdere; ik vertrouw, dat deze gevallen lot de hooge zitsonderingen zullen behooren.*
- f) geen beklag:
art. 3 van het ontwerp-besluit is geredigeerd overeenkomstig „The King's Regulations”, welke over de in art. 1 van het ontwerp-besluit vermelde „Minor Punishments” geen beklag toetuten.*
- g) artikel 4:
de Britsche militaire autoriteiten achten het ongewenscht om de, krachtens de Britsche regelingen aan krijgstuchtelijke straffen eventueel te verbinden geldelijke gevolgen, op Nederlandsche militairen toe te passen.*

5. Onder aanteekening, dat de Britsche militaire autoriteiten met de in het bijgevoegde ontwerp-besluit vervatte regeling instemmen, veroorloof ik mij Uwv Excellentie's aandacht te vestigen op de urgentie van de onderwerpelijke aangelegenheid.

*Hoofd Bureau E.M.
De Generaal-Majoor van den
Generalen Staf,
D. VAN VOORST EVEKINK.*

W I J W I L H E L M I N A enz.

*Op voordracht van Onzen Minister van Oorlog van.
1945, Afd. I, nr. ;*

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel i.

Militairen van de landmacht beneden den rang van sergeant-majoor, die zijn ingedeeld of gedetacheerd bij onderdeelen van het Britsche leger in het Vereenigd Koninkrijk, kunnen, ter zake van door hen begane krijgstuchtelijke vergripen, door de Britsche militaire autoriteiten, onder wier bevelen zij dienen, worden gestraft met:

A. sergeanten, korporaals en soldaten der 1ste klasse:

- 1e. waarschuwing;*
- 2e. berisping;*
- 3e. ernstige berisping;*

R. soldaten:

- 1e. waarschuwing;*
- 2e extra wacht- of piketdienst;*
- 3e. licht arrest van ten hoogste 14 dagen.*

Artikel 2.

De bevoegdheid om de in Artikel 1 vermelde straffen aan de onder zijne bevelen staande Nederlandsche militairen op te leggen, komt toe aan de, krachtens „The King's Regulations for the Royal „Army and the Royal Army Reserve” 1940, paras 585, 587 (b), 590, 592, tot straffen bevoegde meerderen.

Artikel 3.

De krijgstuchtelijk gestrafte kan over een strafoplegging krachtens dit besluit. geen beklag doen.

Artikel 4.

Aan de door de in Artikel 2 bedoelde Britsche meerderen aan Nederlarzdsche militairen op te leggen straffen, wordt niet de in „The King's Regulations” of in de „British Pay Warrant” voorziene geheele of gedeeltelijke inhouding van jaarwedde of soldij verbonden.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk, in Nederlandschen en Engelschen tekst, i?%et Staatsblad zal worden geplaatst.

Londen, 1945.

De Minister van Oorlog,

Deze brief kan tot toelichting dienen van het weinige wat aan de Britsche overheid is toegestaan; de strafbevoegdheid van onzen onder-officier-detachementscommandant is nog iets ruimer, zij het ook niet zoo gespecificeerd.

Het tweede, tevens het oudste van de ontvangen bescheiden is. ook om een daaraan in zekeren zin in omgekeerde richting evenwijdig loopende reden, nog merkwaardiger; het is de hieronder volgende brief van onzen Minister van Defensie te Londen van 21 April 1941, Afd. I no. 9, gericht aan onderscheiden in Engeland dienst doende militaire autoriteiten der Landmacht:

Ik ben van oordeel. dat de legeringsomstandigheden, waaronder

de onderdeelen der Koninklijke Landmacht in Engeland thans verkeeren. mede in verband met de destijds in de M.v.T. der zoet aan die uitdrukking toegekende beteekenis, geen aanleiding geven om deze troepen te beschouwen als „leger te velde” in den zin van afd. II van Par. III der W. K.

In verband daarmede zullen in den vervolge uitsluitend de krijgstuchtelijke straffen van Afdeeling I van Par. III van genoemde wet moeten worden toegepast.

In verband met de moeilijkheden, verbonden aan de uitvoering aan de straf „plaatsing in een tuchtklasse”, geef ik U in overweging bedoelde straf voorshands niet op te leggen en de onder Uw bevelen staande commandanten, die hun strafbevoegdheid ontleenen aan art. 39 W.K., in dien zin te onderrichten.

Zoodra door de onderdeelen der Koninklijke Landmacht of voorren of meer daarvan de omstandigheden xoodanig veranderen, dat zij toepassing der straffen, genoemd in Afdeeling II van Par. III W.K., wenschelijk doen zijn, verwacht ik een daartoe strekkend voorstel van den Inspecteur der Nederlandsche troepen. In spoedeisende gevallen kan genoemde Inspecteur zich gemachtigd rekenen namens mij te beslissen, waarna hij mij met zijn beslissing in kennis zal stellen.

*De Minister van Defensie.
DIJXHOORN.*

Deze brief, in welken verwezen wordt naar de hierboven in uittreksel weergegeven geschiedenis van de Wet op de Krijgstucht, geeft ons aanleiding tot de vraag, welke, naar tusschen de regels door te lezen valt, ondervonden bezwaren of moeilijkheden met de toepassing van de voor een leger te velde bij de artikelen 30—36 W.K. vastgestelde krijgstuchtelijke straffen, grond moeten geven om die troepen niet meer te beschouwen als een leger te velde. Deze conclusie bewijst naar het schijnt te veel en dus niets. Zij bewijst ie veel, omdat de bestemming van deze troepen geheel is blijven voldoen aan het begrip, dat de wetgever zich van eciï leger te velde had gevormd en het dus niet aangaat om, ter wille van inet straffen-executie ondervonden bezwaren, de aan die troepen gegeven bestemming te ontkennen. althans te ondermijnen. De troepen in quaestie hebben dan ook hunne militaire justitie te velde behouden en, zoo het te velde zijn van die troepen nog andere gevolgen (bv. financieele voor de militairen individueel) hebben meegebracht, zullen die, naar wij meenen te mogen aannemen, ondanks die veïanderde „legeromstandigheden” ongerept zijn gebleven.

Het ondervonden bezwaar reikte, naar wij meenen te mogen aannemen, niet verder dan de disciplinaire straffen voor legers te velde, en deze moeilijkheden wogen zóó zwaar, dat de Minister, ondanks het feit, dat de straf van „plaatsing in een tuchtklasse” (nog) niet uitvoerbaar zou zijn en dat dus in strijd zou worden gehandeld met liet motief, dat voor het instellen van bijzondere straffen te velde

had gediend, toch teruggreep naar de voor normale omstandigheden geldende straffen maar moest in overweging geven de onuitvoerbare straf van plaatsing in eene tuchtclassse „voorshands" niet op te leggen. De noodzaak van deze overweging verviel — en het is jammer dat men niet eerder het daartoe noodige overleg met de Britsche overheid geopend heeft — toen de regeling te dezer zake voor de Zeemacht bij het op blz. 132 van onzen vorigen jaargang opgenomen K.B. van 22 October 1942 (Stb. no. C 65) tot stand gekomen was. Rij art. 5 van dit besluit was toch voor het ondergaan van alle disciplinaire vrijheidsstraffen een Britsche strafinrichting mede aangewezen. De autoriteiten van de Landmacht hebben dan ook niet nagelaten om na liet van kracht worden voor de Zeemacht van evengenoemd K.B., in voorkomend geval te doen alsof het ook voor de Landmacht gold ¹⁾.

Welke les is uit den inhoud van den ministerieelen brief te trekken? Uit den inhoud, mant uit den vorm zou slechts deze conclusie volgen, dat de bedoeling om zekere bij de wet voorgeschreven straffen voor een leger te buiten toepassing te laten, niet bij simpele ministerieele in een circulaire opgenomen beschikking had mogen geschieden, doch, in het stelsel der noodwetgeving, bij wetsbesluit had behooren te worden vastgesteld. Maar vormfouten behooren in het militair straf- en tuchtrecht voor herstel, desnoods met terugwerkende kracht, vatbaar te worden verklaard en mogen in liet bijzonder niet leiden tot de mogelijkheid, dat een strafschuldige op grond van een forineele nietigheid vrijuit gaat. Daarom laten wij deze vormfout verder rusten.

De inhoud van den brief bedoelt niets anders maar dan ook niets meer dan te doen uitkomen, dat de bijzondere, voor een leger te velde in het leven geroepen disciplinaire straffen, ondanks het feit, dat het leger nog steeds te velde was, door de voor het leger in normale omstandigheden geldende krijgstuhtelijke straffen behoorden te worden vervangen. Ons leger in Engeland heeft toch doorlopend rechtspraak gekend van krijgsraden te velde, welke, volgens art. 243 R.L. worden ingesteld „wanneer (en zoolang) troepen van den „Staat zich te velde bevinden". De passage in den brief, dat de troepen in Engeland niet als een leger te velde mogen worden beschouwd, *kan* dan ook niet juist zijn. De Minister had beter gedaan zich er slechts op te beroepen, dat de straffen, in de Wet op de Krijgstucht in 1903 als voor een leger te velde geldende waren opgenomen, voor toepassing in den in 1940 uitgebroken wereldoorlog onvoldoende of onpractisch zijn gebleken en dat het daarom beter was terug te grijpen naar de normale disciplinaire straffen welke voor de Zeemacht waren blijven gelden. Op dezen grond had dan kunnen worden besloten om de artikelen 30—36 van de Wet op de Krijgstucht voor de Landmacht (in Engeland) buiten werking te stellen of in te trekken.

¹⁾ Zie Jhr. Mr. D. Bas Backer in „Nederlandsch Recht in oorlogstijd, in „Engeland ontstaan en toegepast", 1945, blz. 183 v.

Doch mij mogen niet nalaten de keerzijde van deze landmachtbeslommeringen te toonen, eene keerzijde, waarbij soortgelijke onjuistheid is begaan. Deze onjuistheid had echter naar streng juridische opvatting tot veel meer ingrijpende gevolgen kunnen leiden.

De commandant van de Nederlandsche Mariniersbrigade had groote bezwaren ondervonden bij de tenuitvoerlegging van de straf van streng arrest te Batavia: er was gebrek aan gelegenheid tot insluiting van deze en dergelijke arrestanten.

Bij het zoeken naar een middel tot redres viel de aandacht op de in art. 32 W.K. vermelde bijkomende straf van het verrichten van pionierarbeid, welke volgens art. 35 W.K. bestaat in het verrichten van onderscheiden zware werkzaamheden in het belang van den dienst, werkzaamheden, welke, anders dan de strafdienst van art. 5 sub 2° W.K., niet gebonden zijn aan een duur van ten hoogste 2 uren per dag gedurende ten hoogste slechts acht dagen.

Wellicht aangemoedigd door het Amerikaansche voorbeeld en door de tijdsomstandigheden gedrongen, nam de Brigadecommandant de tot dat doel door hem noodig geachte beslissing, gekleed in den vorm van eene machtiging aan den commandant van het te Batavia gelegerde gedeelte van zijne brigade om dit gedeelte te beschouwen als een „leger te velde". Aldus, zoo meende de Brigadecommandant, zou bij dit gedeelte van zijn troep de voor een leger te velde in de artikelen 30—36 W.K. omschreven straffen op strafschuldige mariniers te Batavia van toepassing zijn.

Doch evenmin als de opvatting in Engeland, dat de troepen der landmacht ter wille van de disciplinaire straffen niet meer als een leger te velde zouden worden beschouwd, invloed had op verdere consequenties in het bijzonder van militair-sbrafrechtlijker; aard, evenmin zou de in omgekeerde richting gaande en hier met dergelijke verder reikende formule kenbaar gemaakte bedoeling van den Brigadecommandant zich uitstrekken tot de transformatie van den op blz. 431 van den vorigen en op blz. 26 van dezen jaargang vermeldden Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade in een krijgsraad te velde. Beide beslissingen — op formeel onjuiste wijze genomen en geredigeerd — lijden aan het euvel van een te ver gaande strekking welke voor de mariniersbrigade nog zou rechtvaardigen hare overbrenging uit de sfeer der Zeemacht in die der Landmacht, voor welke laatste trouwens de straffen van de artt. 30—36 geschreven zijn. Is het wellicht hieraan toe te schrijven, dat de Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië het noodig heeft gevonden om bij circulaire van 1 Maart 1947, no. J/10/1/10, trr informatie van alle commandanten van Hr. Ms. schepen en inrichtingen der Zeemacht in die gewesten o.a. te bepalen, dat de Krijgsraad bij de Mariniersbrigade geacht wordt te zijn een Krijgsraad der Zeemacht in Oost-Indië?

Gaven wij hierboven uiting aan de mogelijkheid, dat evenbedoelde straffen krachtens oorlogservaring bij de landmacht zoodanig onvoldoende of onpractisch gebleken waren, dat hare afschaffing in

overweging zou kunnen worden genomen. uit de oorlogservaring van te lande dienstdoende afdeelingen der zeemacht zou men veel-
 eer tot de conclusie komen, dat op behoud, eventueel met andere
 wijze van toepassing, prijs gesteld zou moeten worden. Daarbij
 schijnt rekening te mogen worden gehouden met de omstandigheid,
 dat de bijkomende stref van het verrichten van pionierarbeid — en
 wellicht ook die van het doen van corveeën — zoowel bij de Ameri-
 kaansche legermacht als bij onze Mariniersbrigade goed voldaan
 heeft, niet alleen met betrekking tot de militaire opvoeding van de
 gearresteerden maar ook voor zooveel betreft het verrichten van de
 zwaren en minder aangeiïamen arbeid in liet belang van den dienst

Rechtsmacht van den militairen rechter in Nederlandsch-Indië en gratierecht over zijne veroordeelden.

In een hierna op blz. 322 v. gepubliceerd vonnis van den Zeekrijgs-
 raad bij de strijdkrachten in het Oosten van 16 Februari 1945 komt
 eene overweging voor omtrent de bevoegdheid van dien krijgsraad
 om recht te spreken over een militair behoorende tot de Koninklijke
 Nederlandsche Brigade „Prinses Irene”, op welke beschouwing wij
 de bijzondere aandacht van onze lezers willen vestigen. Zooals uit
 de omschrijving van liet onderdeel der krijgsmacht reeds volgt. be-
 hoorde de beklagde in deze zaak tot de Koninklijke Landmacht, was
 als zoolanig onderworpen aan de Nederlandsche militaire straf- en
 tuchtwetgeving en aan de rechtsmacht van den Nederlandschen
 militairen rechter. Hij staat dus in dit opzicht op dezelfde lijn als de
 militairen der Koninklijke Marine en het ligt voor de hand, dat,
 wanneer de Brigade „Prinses Irene” als onderdeel van de Nederlan-
 dsche Krijgsmacht in Nederlandsch-Indië komt te staan onder bevel
 van den vice-admiraal, bevrhebber der strijdkrachten in het Oosten,
 de zekrijgsraad bij die strijdkrachten krachtens art. 86 van de ook
 in Nederlandsch-Indië geldende Invoeringswet Militair Straf- en
 Tucht recht bevoegd is, zich de berechtning van tot die Brigade be-
 hoorende militairen voor te behouden. In zooverr is cleze over-
 weging uit dat vonnis volkomen terecht geschied.

Doch tegen hetgeen in het tweede gedeelte van dezelfde over-
 weging staat hebben wij bezwaar, eene bedenking, wellre haar
 ondergrond vindt in dezelfde moeilijkheid, welke aanleiding heeft
 gegeven tot de jurisprudentie omtrent de militair-strafrechtelijke
 verhouding tussehen de Zeernacht en het K.N.I.L. voorzooveel be-
 treft de erkenning over en weer van meerderen en minderen als
 zoodanig.

Aan wellre omstandigheid dankt deze voor de krijgsmacht beden-
 kelijke doch formeel juiste jurisprudentie haar ontslaan? De toe-
 lichting op het in deel XXXVI van ons Tijdschrift opgenomen
 commissoriale wetsontwerp tot regeling van enkele onderwerpen
 van interregionaal militair strafrecht heeft liet antwoord op deze

vraag reeds op blz. 270 v. in het licht gesteld: de redactie van art. 63, eerste lid, sub 1° van het Nederlandsch Wetboek van Militair Strafrecht heeft het grootste gedeelte van de Overzeesche landmachten, welke ook niet onder artikel 60 vallen, niet begrepen onder de militairen in den zin van dat Wetboek. Dientengevolge vallen die landmachten ook niet onder de Wet op de Krijgstucht — zie art. 72 van deze wet — en onder de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht — zie art. 114 van laatstgenoemde wet —. De voorschriften omtrent rechterlijke bevoegdheden gelden dus evenmin als die omtrent de verhouding van meerderen tot minderen voor hen die deel uitmaken van het K.N.I.L. Dit gebrek, deze leemte in de wetgeving is, zooals bovenvermelde toelichting reeds heeft uiteengezet, het gevolg van de omstandigheid, dat eenr bij de wet vastgestelde regeling, welke onze overzeesche gebiedsdeelen als buitenland beschouwt, niet beïnvloed, veel minder gewijzigd kan worden door maatregelen van den overzeeschen wetgever, welke als van lager orde moeten worden beschouwd: zij moren immers, zooals art. 63 al. 2 der Grondwet het uitdrukt, slechts inwendige aangelegenheden betreffen, als hoedanig de militair? strafwetgeving, ook al blijkt art. 32 sub 2° van meergenoemde Invoeringswet, niet mag worden aangemerkt.

Een beschikking van den Minister van Koloniën, zooals de hier bedoelde overweging uit het vonnis vermeldt, dat de krijgsraad te velde in Australië kennis mag en moet nemen van strafbare feiten, gepleegd door militairen van het K.N.I.L. heeft dus, nog veel minder dan een Nederlandsch-Indische ordonnantie, zeggenschap over de militair-rechterlijke bevoegdheden ten aanzien van bij dit Leger gedetacheerde of organiek ingedeelde militairen, die onder de Nederlandsche militaire strafwetgeving vallen en in dit opzicht zegt de overweging dan ook terecht: deze competentie-regeling laat die van art. 86 Inv. M.S.T. onverlet. Doch wat daarop volgt, een beroep op het eerstgeboorterecht van dit strafproces, had achterwege moeten blijven. Dit past alleen wanneer meer dan één militaire rechter van dezelfde „standing“ zich dezelfde zaak zouden hebben aange-troffen, hetgeen in dit geval zich niet heeft voorgedaan. De krijgsraad te velde in Australië, aan welke de zeekrijgsraad blijkbaar gedacht heeft, was immers, zooals uit het voorafgaande volgt, te eenenmale onbevoegd om van strafbare feiten, begaan door militairen van de tot de Koninklijke Landmacht behorende Brigade „Prinses Irene“ kennis te nemen.

Wij achten het ten slotte nuttig en noodig de aandacht te vragen voor een der uit dezen gedachtengang verder voor het K.N.I.L. voortvloeiende gevolgen, en wel dit, dat de in de overzeesche gebiedsdeelen geldige Inv. M.S.T. den overzeeschen militairen rechter niet als zoodanig erkent, terwijl eene overeenkomstige erkenning in art. 81 wel bestaat van den overzeeschen burgerlijken strafrechter.

Deze leemte zou nog te overbruggen zijn geweest, indien men zich gehouden had aan en zich gedragen had naar het beginsel, belichaamd in het reeds aangehaalde art. 32 sub 2° Inv. M.S.T. vol-

gens hetwelk de oude militaire strafwetgeving van 1815 — en door de ruimere strekking welke aan de slotclausule van het C.W.L. werd toegekend — ook de R.L. en de P.I. voor het H.M.G. voor Nederlandsch-Indië zijn blijven gelden. De militair-rechterlijke competentie van den — groot-Nederlandschen — militairen rechter werd toch omschreven in de eerste veertien artikelen van het C.W.L. van welke art. 10 luidde: Het zal ten aanzien van de misdaden, in dit Wetboek uitgedrukt, en van de straffen daarbij bepaald, nimmer eenig onderscheid maken, of dezelve misloden binnen of buiten de Nederlanden gepleegd zijn.

Doch men heeft zich in Nederlandseh-Indië van dit wetsartikel niets meer aangetrokken. Ten detrimente van dit voorschrift van den hoogsten Nederlandsch-Indischen wetgever en tot schade van de eenheid van militaire strafwetgeving, welke voor een goed functioneerende krijgsmacht onmisbaar is, ging men er toe over om de militaire strafwetgeving tot inwendige aangelegenheid te maken en in regionale wetgeving te belichamen. Wel heeft men, door deze formeel ongeldige wetgeving toe te passen, bereikt, dat de vele verbeteringen, welke de hier te lande aan eene overeenkomstige technische fout lijdende militaire strafwetgeving in vergelijking mrt de oude van 1814/1815 aan de militaire justiciabelen h.t.l. heeft gebracht, ook voor militairen van het K.N.I.L. werd bereikt, doch men mag niet vergeten dat de Nederlandsche en de overzeesehe fout beide *opheffing bij eene ook voor de overzeesche gebiedsdeeken geldende zoet noodig maken*. Het commissoriaal wetsontwerp, dat wij in den aanvang van deze mededeeling aanhaalden, gaat in die richting. Deze weg is de eenig juiste en moet om tot goede verhoudingen terug te keeren zoo spoedig mogelijk in het belang van onze landsverdediging worden ingeslagen.

Nu wij toch de aandacht vestigen op een der facetten van hetgeen men tot nu toe aangeduid heeft als interregionaal militair strafrecht, willen wij niet nalaten melding te maken van een andere facet, welck ons dezer dagen onder de oogen kwam, nl. de toepassing van het gratierecht ten aanzien van door zeekrijgsraden in Nederlandsch-Indië veroordeelde militairen. Ons gewerd nl. onderstaande brief van Mr. A. H. C. Gieben in zijnt hoedanigheid van Directeur van Justitie te Batavia dd. 19 December 1946 no. J.G.3/3/11, gericht tot den Commandant der Zeemacht (Departement der Marine) aldaar:

„1. Onder verwijzing naar mijn in den Raad van Departements-
„hoofden van 27 November 1946 j.l. gedane mededeeling, dat het
„naar mijne meening, twijfelachtig is, of juist is de opvatting, dat
„van in Indië gewezen vonnissen van zeekrijgsraden gratie open-
„staat bij de Koningin en niet bij den Gouverneur-Generaal, heb ik
„de eer Uwer Excellentie het na olgende te berichten.

„2. Naar mijne overtuiging kan aan artikel 42 van de Indische
„Staatsregeling geen andere gedachte ten grondslag liggen dan dat
„*alle* in Nederlandsch-Indië in naam des Konings gewezen rechter-

„lijke strafvonnissen aan het gratierecht van den Gouverneur-Generaal onderworpen zouden zijn, zoolang de veroordeeldcri zich aldaar ophouden, derhalve om het even of het vonnis gewezen is door den rechter, die aan te merken is als een rechter van het Rijk in Europa, dan wel door een Indischen gouvernements rechter. De tekst van het artikel is duidelijk. Slechts blijkt uit de geschiedenis van het artikel, voorzoover ik deze in de mij ter beschikking staande bronnen heb kunnen nagaan, dat het dubieus is, of het artikel wel op de inheemsche en de zelfbestuursrechtspraak het oog had. (Van Vollenhoven, Adatrecht, 1 blz. 43, Nederburgh in R.I.N.I. deel 83, blz. 223).

„3. Dat genoemd artikel — opgenomen in een in Nederland afgekondigd en aldaar alsmede ten opzichte van den Nederlandschen rechter geldend product van den Nederlandschen wetgever — tevens het oog heeft op strafvonnissen, hier te lande gewezen door den Nederlandschen zee-krijgsraad, indien de veroordeelden zich hier bevinden, ligt mijns inziens ook daarom in de rede, omdat de practische ratio van het artikel kennelijk is om de uitoefening van het gratierecht hier te doen plaatsvinden, indien én de processtukken én de veroordeelden zich hier bevinden. De veroordeelden zullen bij de behandeling in Nederland van een gratieverzoek dan ook allerminst gebaat zijn.

„4. Daar het vóór 1942 regel was, dat de Koningin gratierecht uitoefende van straffen, hier te lande opgelegd bij vonnissen van zee-krijgsraden der Koninklijke Marine, wil ik mij evenwel voorhands bij een bestending van deze practijk neerleggen."

De in dezen brief behandelde vraag is er een van ouden datum en het kan, bij de kortheid van dezen brief en bij het ontbreken van motieven voor het ingenomen standpunt, zijn nut hebben om de geschiedenis van de tenslotte verkregen en ook nu voorhands weder aanvaarde oplossing in herinnering te brengen: zij wordt beschreven in deel XV van ons Tijdschrift, blz. 126—167. Doch niet om deze overdenkingen te herhalen beroepen wij ons op haar bestaan, doch om aan te geven, dat het vraagstuk als gevolg van de resultaten van den thans afgelopen wereldoorlog voor ons een ander aanzien zal krijgen.

Ieder weet, dat het gratierecht geworteld is in artikel 70 der Grondwet:

„De Koning heeft het recht van gratie van straffen door rechterlijk vonnis opgelegd.

„Hij oefent dat recht uit na het advies te hebben ingewonnen van den rechter, daartoe bij algemeenen maatregel van bestuur aangewezen.

„Amnestie of abolitie worden niet dan bij eene wet torgestaan."

Maar even bekend is het feit, dat de Staatsregelingen van de Overzeesche Gewesten het gratierecht toekennen aan ieder van de Landvoogden, zij het ook dat de redactien van deze bepalingen niet

geheel met die van de Grondwet overeenkomen. De meest belangrijke afwijkingen zijn voor Nederlandsch-Indië dat de gratie betreffen moet bij rechterlijki vonnis in dat gewest opgelegde straffen, zoolang de veroordeelden zich aldaar ophouden; voor Suriname en voor Curaçao dat de gratie verleend mag worden aan burgerlijke en militaire veroordeelden van bij rechterlijk vonnis in elk van deze gewesten opgelegde straffen.

Van verband tusschen deze overzeesch bepalingen met die van artikel 70 der Grondwet blijkt slechts in zooverre, dat bij de behandeling in de Tweede Kamer van de voormalige Regeeringsreglementen voor Suriname en Curaçao een lid den wensch uitte om in de wet te doen uitkomen, dat gratieverleening met het oog op het toenmalig 66e artikel der Grondwet. zou geschieden in naam des Konings, welk verlangen de Regeering ter zijde schoof door op te merken, dat dergelijke beschikking steunde, ook al werd dit niet uitdrukkelijk gezegd, op de bevoegdheid van den Gouverneur om het gewest in naam en als vertegenwoordiger des Konings te besturen; hij is daar immers als zoodanig met de uitvoerende macht bekleed. ¹⁾

De overzeesche bepalingen bevatten dus alle drie de beperking — welke de Grondwet niet kent — dat de opgelegde straffen moeten voortvloeien uit in het gewest gewezen vonnissen, de Nederlandsch-Indische bovendien zoolang de veroordeelden zich daar ophouden. De Surinaamsehe en Curaçaosche bepalingen vermelden uitdrukkelijk dat de veroordeelden niet alleen burgers maar ook militairen mogen zijn.

De vóórgeschiedenis van artikel 70 der Grondwet heeft. ook al omdat daarin geen enkele beperking voorkomt, in het bijzonder niet ten aanzien van de bij rechterlijke vonnissen opgelegde straffen de vraag doen rijzen, of, gelet op de bepalingen van de tegenwoordige artikelen 2 en 125 der Grondwet. ook van in overzeesche gewesten gewezen vonnissen aan den Koning gratierecht toekwam en, zoo ja, welke verhouding er dan moest worden ondersteld te bestaan tusschen het grondwettelijk gesanctionneerd Koninklijk gratierecht en het bij de wet vastgestelde landvoogdelijk gratierecht? Men mag onzes inziens wel aannemen. dat men bij artikel 70 der Grondwet alleen het oog heeft gehad op het gratierecht voor het Rijk in Europa, onverschillig waar de door een rechter hier te lande veroordeelde gestraften zich bevinden. Ware het anders, dan zouden de overzeesche bepalingen in strijd zijn met de Grondwet. welke bepalingen zoo al niet voor den rechter — voor wien de wetten „on-schendbaar” zijn — dan toch voor den wetgever van hooger orde zijn dan die van de wet. ²⁾

¹⁾ Zie Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk, Handelingen over de Sur. en Cur. Regeeringsreglementen, 1914, blz. 143.

²⁾ Zie in dezen zin ook het proefschrift van J. Greup, de toepasselijkheid van de Grondwet op de Nederlandsche Koloniën onderzocht, Leiden 1906, blz. 97—128.

De suprematie van de Grondwet boven andere wetten was een onderwerp, dat tot nu toe alleen belang had voor het Rijk in Europa: alleen met het oog op dit gedeelte van liet Nederlandsch grondgebied waren de meeste bepalingen van de Grondwet geschreven; bij de regeling van de wetgevende macht is clan ook in hoofdzaak gedacht aan voor het Rijk in Europa geldende belangen. Zeker, de vroegere „koloniën“ waren niet vergeten. De thans tot staatsregelingen omgedoopte regeringsreglementen moesten evenals vroeger het muntstelsel bij de wet worden vastgesteld; ook andere onderwerpen mochten, wanneer de wetgever daaraan behoefte gevoelde, bij de wet worden geregeld en de thans in artikel 125 ondergebrachte bepaling deed er voor zorgen, dat in dergelijke wetten hare geldigheid voor de gebiedsdeelen overzee duidelijk aan heb licht kwam. Maar de wetgever voor beide soorten van wetten was dezelfde: de Kroon in gemeen overleg met de Staten-Generaal.

Dat aspect zal nu veranderen. De aangekondigde gelijkshakeling van de overzeesche gebiedsdeelen met het Rijk in Europa, moet, naar wij meenen, meebrengen, dat de Grondwet zoodanige veranderingen ondergaat, dat zij de hoofdlijnen bevat voor de organisatie van het geheele, thans nog niet uit gelijkgerechtigde deelen bestaande Koninkrijk, van den Staat der Nederlanden. Daarin zal dan een wetgevende macht moeten worden omschreven, welke (staats-) wetten voor alle deelen van het Koninkrijk zullen komen te gelden en aan welke de wetten voor het Rijk in Europa evengoed als die voor de overzeesche gebiedsdeelen (rijks- of landswetten) ondergeschikt zijn. Deze (staats-)wetten zullen dus moeten uitwerken de voor alle deelen ingevolge de Grondwet geldende rechten en (-i)plichtingen, voor zooveel die daarbij niet aan rijks- of landswetten worden overgelaten.

Zoo zullen, naar wij meenen, niet alleen de regeling der buitenlandsche betrekkingen maar ook die van de verdediging van het Nederlandsche grondbezit en van de Nederlandsche belangen, met andere woorden de hoofdlijnen van onze defensie, bij (staats-)wet moeten worden omschreven, al zal wellicht de dienstplicht voorloepig nog aan den rijks- of landswetgever ter nadere uitwerking dienen te worden overgelaten. Maar de militaire justitie, welke van oudsher in een (staats-)wet hare omschrijving heeft gevonden — deze wetgeving van 181411815 gold immers zoowel voor liet Rijk in Europa als voor de overzeesche gebiedsdeelen — en welke voor wat het materieel-rechtelijke gedeelte ten onrechte in een (rijks-)wet werd veranderd, omdat het gros van de overzeesche landmachten daarin niet meer werd genoemd, behoort hoe eer hoc beier nader tot eene in eene (staats-)wet omschreven (staats-)justitie te worden omgebouwd. Eenheid van defensiebeleid en eenheid in de militaire justitie vormen tezamen de ruggegraat en de kracht van de (staats-)weermacht.

Bij deze opvatting vereischt ook de bepaling omtrent het gratierecht een andere lezing. In de nieuwe (staats-)grondwet worde alleen

het beginsel behouden en worde eene verdeeling van beschikkingsbevoegdheid tusschen de Kroon en, in Haar naam, de Landvoogden afhankelijk gemaakt van de plaats waar de tot straf veroordeelde zijn straf ondergaat of zal ondergaan: in liet Rijk in Europa of in een der overzeesche gebiedsdeelen. Amnestie of abolitie marc alleen hij eene (staats-)wet te vrlcenen.

Vaccineeren van militairen tegen besmettelijke ziekten,

Op blz. 21 van dezen jaargang namen wij op een brief van onzen Minister van Oorlog te Londen van 12 Juli 1945, Afd. C no. 275, bevattende het uitoefenen van aandrang op militairen, die om principieele reden bezwaar maken om zich te laten vaccineeren. Deze gedragslijn kon niet de instemming verwerven van den tegenwoordigen Minister van Oorlog. Wij ontvingen onlangs kopie van diens brief van 5 September 1946, Militair Kabinet, Rur. 6 no. 934, destijds verzonden aan vele autoriteiten der Landmacht, welken brief wij tri juiste voorlichting van onze lezers hier laten volgen:

Mij bereiken berichten, dat somtijds militairen en voornamelijk zij, die bestemd zijn voor uitzending naar de Overzcesche Gebiedsdeelen, om principieele redenen bezwaren maken om zich tr laten vaccineeren.

In verband daarmee deel ik U mede, dat ik het ongewenscht acht, zulks in afwijking van het gestelde in de ministerieele aanschrijving van 12 Juli 1945 afd. L. C. nr. 275, dat in zulli een geval op de betrokkenen dwang wordt uitgeoefend. Wel acht ik het dringend noodzakelijk, dat zij zeer ernstig worden gewezen op de gevaren, die vooral voor hen persoonlijk en voor hun kameraden voortvloeien uit het achterwege laten van dezen veiligheidsmaatregel.

Blijft echter de militair desondanks volharden bij zijn weigering, dan zal zijn korpscommandant na daarvan van den officier van gezondheid met de vaccinatie belust, bericht te hebben ontvangen, een verklaring als in bijlage dezes aangegeven ¹⁾, in tmeevoucl doen opmaken. Het eene exemplaar wordt opgelegd in het archief van dezen korpscommandant. het andere wordt opgezonden aan den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Koninklijke Landmacht. Voorts dient van de weigering aanteekening gehouclen te worden in het „paybook”, eventueel zakboekje van dien militair.

¹⁾ Deze verklaring luidt als volgt:
Ondergeteekende, Commandant van verklaart hiermede, dat de vaccinatie heeft geweigerd, niettegenstaande het feit, dat hem door een officier van gezondheid nadrukkelijk er op is gewezen, dat zijn weigering het verkrijgen en verspreiden van gevaarlijke besmettelijke ziekten kan veroorzaken met alle ernstige gevolgen van dien.

Met nadruk dient ter kennis van het militair personeel te worden gebracht, dat het feit, dat een militair niet is gevaccineerd, geen wijziging brengt in zijn uitzending naar de Overzeesche Gebiedsdeelen.

Voorts dienen deze militairen ook tijdens de overtocht en in het bijzonder zoodra zij op hun bestemming zijn aangekomen, onder bijzondere aandacht van den Geneeskundigen Dienst te blijven. Aan hen mag op de plaats van hun bestemming geen bewegingsvrijheid worden verleend, welke tot de mogelijkheid van besmetting met een der ziekten, waartegen inenting geweigerd werd, zou kunnen leiden.

De ministerieele beschikking van 13 November 1941, I Afd. nr. 1 (legerorder 1941. nr. '1) wordt hierbij ingetrokken.

Ik verzoek U de bij Uw onderdeel ingedeelde officieren van gezondheid met den inhoud van dezen brief in kennis te stellen.

De Minister van Oorlog.

A. H. J. L. FIEVEZ.

Hoog Militair Gerechtshof.

Wij ontvingen op 18 April jl., toen de tweede aflevering van ons Tijdschrift reeds afgedrukt was, van den President van het Hoog Militair Gerechtshof ter opneming het hierna volgend verslag van den aanvang der op 6 Maart t.v. gehouden terechtzitting van dat college. Wij voldoen gaarne aan het daarin besloten verzoek, zij het ook dat er eerst in deze, derde, aflevering plaats voor kan worden ingeruimd.

Bij den aanvang der op 6 Maart j.l. gehouden openbare terechtzitting van het *Hoog Militair Gerechtshof* heeft de President, *Mr. J. Th. U. Doornbos*, de navolgende woorden gesproken:

„Bij den aanvang van de eerste openbare zitting na de geboorte van Prinses Maria Christina gevoelt het H.M.G. de behoefte uiting te geven aan zijn vreugde en dankbaarheid met deze blijde gebeurtenis.

Voor sommigen moge het een teleurstelling zijn geweest, dat ook ditmaal geen mannelijke Oranjetelg het levenslicht aanschouwde, maar hiervoor is zeler geen redelijke grond aanwezig.

Door Haar groote plichtsbetrachting en voorbeeldig belcirl gedurende bijna een halve eeuw als regeerend vorstin getoond, neemt H.M. de Koningin een eereplaats in onder de staatshoofden, die in den loop der geschiedenis in Europa hebben geregeerd: gedurende den geheelen oorlog heeft Zij het Koninkrijk der Nederlanden in den vreemde zoo voortreffelijk vertegenwoordigd, dat toen niemand een Koning aan het hoofd onzer regeering kan hebben gewenscht.

Indien H.K.H. Prinses Juliana eenmaal tot den troon mocht worden geroepen, zal deze opnieuw worden bezet door een vorstin

die door haar gaven van hoofd en hart reeds thans de eerbied en de liefde van het geheele Nederlandsche volk heeft verorven.

Van het Prinsesje Beatrix weten wij reeds genoeg om te kunnen wenschen, dat ook zij eenmaal onze Kroonprinses zal mogen zijn.

Daarom is er voor eenig gevoel van teleurstelling geen plaats; wel daarentegen voor groote dankbaarheid door het verheugende feit, dat de eeuwenoude band tusschen Oranje en Nederland, die nog niet lang geleden dreigde te breken en daarna gedurende vele jaren slechts een zeer zwakke draad bleef, opnieuw werd versterkt. toen Prinses Juliana aan haar vierde dochter het leven schonk.

Het H.M.G. wil in de eerste plaats zijn eerbiedige gelukwenschen aanbieden aan H.K.H. Prinses Juliana en Prins Bernhard; voorts aan H.M. de Koningin, die de geboorte van Haar vierde kleinkind heeft mogen beleven. En aan Prinses Marijke wenscht het Hof een gelukkig leven toe, eerst in een gelukkig gezin, maar ook later, wanneer zij een zelfstandige plaats in de maatschappij zal innemen.

De toekomst is voor ons volk nog allerminst helder en als alle voortteekenen niet bedriegen, dan zal het een langdurige periode van herstel moeten doorworstelen, voordat liet zich niet slechts materieel niaar vooral ook moreel geheel uit zijn diepen val zal hebben opgericht.

Juist in dezen zedelijken strijd kan het voorbeeld van een vorstenhuis, dat een zoo bijzondere plaats inneemt als het Huis van Oranje in Nederland, voor het volk een grooten steun zijn. Indien ooit iemand dit hreft bewezen, dan is het wel onze geëerbiedigde Koningin Zelve; maar evenzeer kan ieder lid van Haar Huis op eigen plaats tot heil van ons volk werkzaam zijn.

Moge God aan Prinses Marijke daartoe de kracht geven en Zijn onmisbaren zegen willen schenken."

De fgd. Advocaat-Fiscaal Mr. D. van Gilse, hierna sprekende, sloot zich bij deze woorden aan.

Revue de droit pénal et de criminologie.

Sedert onze vorige aankondiging van bovengenoemd Belgisch tijdschrift gewerden ons de afleveringen van November en December 1946. De hoofdartikelen van deze bundels staan in het teeken van den achter ons liggenden oorlog.

De Auditeur-Général à la Cour Militaire de Belgique *M. Ganshof van der Meersch* geeft in de November-aflevering een ook voor ons land zeer lezenswaardig overzicht van hetgeen de Duitse overheersching van zijn land heeft trachten te bereiken en van de middelen, welke daartoe werden gebezigd. De Nederlandsche lezer vindt in het overzicht terug een analogie van hetgeen wij van deze „beschermers" van bezet Nederland en van zijn onderdrukte bevolking heeft willen maken: een infiltratie langs allerlei wegen en met gebruikmaking van allerlei, ook gewetenlooze middelen van de bevolking met de ideologie van zijn leider, welke aan die bevolking onge-

merkt een slaafsche afhankelijkheid en eene onderdrukking van elk ander inzicht moest opleggen. Wij weten dat dit streven zoowel in België als te onzent mislukt is en de Schrijver geeft dan in zijn Mémoire, welke hij op 17 September 1946 uitgesproken heeft in de plechtige zitting van het Hof, bij hetwelk hij als openbaar aaiiklager optreedt, den titel „Réflexions sur la répression des crimes contre „la sureté extérieure de l'Etat Belge”. Want de bereclitiging van deze misdrijven komt in België aan den militairen rechter toe en zoo was deze „mercuriale” bij het Belgische Militair Gerechtshof volkomen op haar plaats.

Nieuw in dezen oorlog was de Duitsche poging om te komen tot militaire collaboratie met de bezettende mogendheid, hetzij door rechtstreeksche dienstneming te bevorderen, hetzij door hulpcorpsen op te richten aan welke ook landelijke diensten werden opgeclragen, hetzij door deel te nemen aan politiek reehrchewerk (opsporing van illegalen en saboteurs), tot de slaafsche vervulling van welke bedoeling geen middelen gemeen genoeg waren. In deze militaire collaboratie speelde de economische een voorname rol: de oorlog was, naar Duitsche opvatting, een totale, een oorlog van volk tegen volk.

Aanstands na de verdrijving van de Duitschers nam de Belgische militaire justitie de vervolging van collaborateurs ter hand. Onderscheiden ambtenaren van dezen dienst, welke uitoefening tijdens de bezetting verboden was, hadden reeds tal van gegevens verzameld, daarbij krachtig gesteund door ambtgenooten van de burgerlijke rechtspraak. Eenige algemeen geldende beginselen gaven leiding aan en beperking van het aantal vervolgingen van strafbare collaboratiegevallen. Zoo waren er in Mei 1946 nog slechts 4000 en in September 1946 ongeveer 2500 collaboratie-zaken in onderzoek.

Ken overzicht van de wetgeving te dezer zake, de bevoegdheid van den militairen rechter uitbreidende tot misdrijven, met die tegen de veiligheid van den staat samenhangende, besluit deze beschouwingen. Eenc met instemming aangehaalde omschrijving van den grondslag van deze competeitie-regeling luidt als volgt: „Basée „originairément sur la qualité militaire du délinquant, la compétence „de ces juridictions s'étend progressivement aux faits qui portent „atteinte aux institutions, aux personnes et aux biens que l'armée „nationale a pour mission de protéger . . . Enfin, elle englobe, en une „seule et intégrale protection, la sécurité nationale et celle des armées alliées”. Laat ons deze definitie onthouden tegen den tijd dat art. 78 sub 1° van onze Inv. M.S.T. eens onder 's wetgevers handen komt.

Ook andere maatregelen van den Belgischen wetgever zijn onze overweging waard, zij het ook thans niet voor de militaire justitie te onzent van beteekenis. Zoo is er maandelijks gelegenheid voor gearresteerde verdachten om opheffing van het arrest te verzoeken, van welke gelegenheid een druk gebruik werd gemaakt; zoo heeft elke verdachte en diens raadsman tijdens het onderzoek van zijn zaak recht op inzage van het dossier.

Maar art. 94 van de Belgische grondwet luidt als aanvulling op het met art. 163 al. 1 van onze grondwet overeenkomende art. 8: „Il ne peut être créé de commissions ni de tribunaux extraordinaires, sous quelque dénomination que ce soit". Toezicht heeft de wetgever de voor militairen en niet-militairen geldende competentie-regeling van het zooëven aangehaalde art. 78 sub 1° aan den militairen rechter ontnomen. De Belgische magistraat wijst op de actueele resultaten van onze bijzondere gerechtshoven: 62000 zaken in onderzoek, voorgenomen vrijlating van 25000 lichte gevallen, welke roeg op onderzoek wachten, en algemeene ontevredenheid over dezen gang van zaken (blz. 173 v.). Zou onze militaire justitie het niet beter hebben kunnen doen?

Verder trokken in deze aflevering onze aandacht een beschouwing van Prof. *Raphael Lemkin* over „Le génocide", de massa-moorden van bepaalde groepen van personen en over hunne berechting in tijd van oorlog en in tijd van vrede.

Het December-nummer vangt aan met als hoofdartikel een soortgelijke in het Fransch vertaalde redevoering van den Procureur-Generaal bij het Hof van Appel te Gent M. H. *Rekaert*; uitgesproken ter gelegenheid van de plechtige hervatting van den arbeid na de zomervacantie op 16 September 1946, getiteld „Problèmes sociaux de l'incivisme". Het is niet gemakkelijk voor het woord „incivisme" een goed Nederlandsch equivalent te vinden. Gebrek aan „civisme" brengt ons niet veel verder, ook al zou men voor dit woord burgerdeugd of burgertrouw gelijkwaardig willen achten. Maar het „incivisme" beoogt te typeeren de bij het volk veel voorkomende aan de Duitsche overheerschers ontleende geestesgesteldheid, welke de door het nationaal-socialisme en zijn propaganda in het leven geroepen vaak ongemotiveerde massale en jaloersche ontevredenheid tot hare bevrediging doet zoeken naar onwettige althans misdadige middelen van de soorten als de Duitschers hebben geïmporteerd en toegepest. Daarom acht de spreker de bestrijding ervan niet alleen, wellicht niet eens in de eerste plaats de taak van de rechterlijke macht maar ook en nog meer van sociale volksopvoeding.

Met het oog hierop heeft hij een overzicht gegeven van den invloed van leeftijd, gezondheidstoestand, burgerlijken staat, sociale positie en intellectueele ontwikkeling onder de aanhangers van het incivisme in liet ressort van zijn Hof, welk overzicht hij door tal van statistieken heeft toegelicht. De eigenaardige resultaten van dit onderzoek bracht den spreker tot het zoeken naar opvoedingsmiddelen in dikwerf andere richting dan vroeger gebezigd? en dan die over welke de strafrechter beschikt.

Verder treffen wij in deze aflevering aan een uitvoerig toegelicht Luxemburgsch wetsontwerp betreffende de strafbaarstelling van oorlogsmisdadigers (minor war-criminals), eene oratio inauguralis van M. *Paul Cornil* over La Peine et le Crime, in welke ook de verhandeling van Dr. Muller in het Tijdschrift voor Strafrecht van

1934 besproken wordt, de resultaten, bereikt in de Union Belge de droit pénal over de voorwaardelijke veroordeeling, van welke wij in onze aankondiging van het October-nummer melding hebben gemaakt, en eenige mededeelingen over de opneming van vrouwen in de magistratuur.

Door gebrek aan plaatsruimte in vorige afleveringen zijn wij nu in de gelegenheid hierbij te doen aansluiten een overzicht van den meest belangrijken inhoud van de afleveringen van Januari en Februari van 1947.

De Januari-aflevering van 1947 bevat onderscheiden kleinere afdelingen, verhandelingen en mededeelingen. Op zuiver strafrechtelijk gebied vallen een beknopt overzicht van de egeriaardige karaktertrekken van het nieuwe Zwitsersche Wetboek van Strafrecht en een overzicht van de rechten, van welke zij, die in tijd van oorlog zich hebben schuldig gemaakt aan misdrijven tegen de veiligheid van den staat, vervallen kunnen worden verlaard.

Voorts vinden beoefenaars van medicina-forensis hier veel van hun gading: studies over psychologie van lieden, die zich in een of anderen vorm aan bedrog hebben schuldig gemaakt, over het gebruik van kennis van bloedgroepen en over abortus.

Onder de Kroniek troffen ons enkele interessante mededeelingen over de aanstaande internationale conferentie van het Bureau international pour l'unification du droit pénal en onder de bibliographic eene aankondiging van het boekwerk Max Blokzijl, uitgegeven door ons Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie (Processen no. I).

De Februari-aflevering vangt aan met een zeer lezenswaardig opstel over de even moderne als veelzijdige gedragingen, bekend onder den verzamel-naam van „trafic d'influence" of scharrelarij in invloel, te onzent berucht door de uitwerking van een pakje sigaretten bij elke daarvoor gevoelige instantie. Wel bepaalt de schrijver zich tot toestanden in en wetgevingen van België, Frankrijk en Italië, maar zijn beschrijving van den ambtelijken overdaad zal toch ook hier met dezelfde gemengde gevoelens gelezen worden als zij in België moet hebben gewekt.

Van wetenschappelijk belang is voorts een inleiding tot de geschiedenis van de Belgische medicina forensis, verlicht door eene fotografische reproductie van de ordonnantie van den Raad van Vlaanderen van 13 Juni 1626 op de gerechtelijke schouwing van lijken en gekwetsten. Wat de beoefening van dit onderdeel der medische wetenschap in andere landen betreft, vermeldt de schrijver ten aanzien van Nederland: „En Hollande, il n'existe pas. a vrai dire, de tradition en médecine légale, celle-ci ayant toujours été „traîtée en parente pauvre". Niettegenstaande deze stiefmoederlijke behandeling van het leervak laat de schrijver er op volgen: „Nulle part nous n'avons vu pratiquer les autopsies médico-légales avec „plus de minutie qu'outre Moerdijk". Voor Nederlandsch-Indië ver-

meldt hij het bestaan te Soerabaja van het Instituut onder leiding van Prof. H. Muller.

Onzen lezers zal meer in het bijzonder inieresseeren een overzicht van hetgeen geschied is ter bestrijding van oorlogsmisdrijven, waarbij in de eerste plaats aandacht geschonken wordt aan het ook door ons in den vorigen jaargang medegedeelde charter van 8 Augustus 1945 voor het Internationaal Militair Gerechtshof en aan door de Belgische strafwetgeving geopende mogelijkheden. Ook voor onze zuidelijke bureu is eene commissie ingesteld tot opsporing van oorlogsmisdrijven, wat minder uitvoerig van bevoegdheden voorzien als de onze bij besluit van 29 Mei 1945 (Stb. n^o F. 85). De berechtiging van deze misdrijven is opgedragen aan den militairen rechter: „cette „solution est logique”, ook al zijn de daders geen militairen. Een wetsontwerp in dezen geest, dat op 8 October 1946 werd ingediend, wordt met de toelichting in extenso medegedeeld. Voor onze opvattingen doet het vreemd aan, dat de toelichting uitsluitend de onderteekening draagt van den Minister van Justitie.

Dit onderwerp wordt voorts behandeld in de VIIIe conférence internationale pour l'unification du droit pénal, welke in Juli te Brussel gehouden zal worden. Een van de twee vraagstukken, welke daar aan de orde zullen worden gesteld, is getiteld „Définition du „crime contre l'humanité”. Ook vindt eene in October 1946 te Parijs aangenomen beslissing over de repressie van deze misdrijven in de Kroniek vermelding, welke beslissing aanstuurt op opneming van deze groep strafbare feiten in een wetboek van internationaal strafrecht. Herinnerd moge hierbij worden aan onze mededeeling in den vorigen jaargang blz. 428 v.

Invoering nieuwe spelling.

Bij het in werking treden van de nieuwe spelling was de perskopie van hetgeen in de redactioneele mededeelingen van deze aflevering moest worden opgenomen, grootendeels ter drukkerij gezet. Ter voorkoming van overbelasting van de proeven met veranderingen hebben wij ons de vrijheid veroorloofd, dit gedeelte nog in de oude spelling te laten afdrukken. Voor inachtneming van de nieuwe in niet van de redactie afkomstige andere deelen van den inhoud stellen wij ons niet aansprakelijk.

Errata.

Op blz. 135 in noot ¹⁾ inoet in plaats van „447” gelezen worden „477”.

Op blz. 172 staat onder Ad lum aangehaald „M. R. T. XXVII”; dit moet zijn „M. R. T. XXVIII”.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Eenige aantekeningen.

door W. Kist,

Luitenant-Kolonel der Koninklijke Marechaussee.

Het artikel in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, Deel XXXIX van de hand van den reserve-kapitein Mr. J. C. van Panthaleon Baron van Eck, getiteld „Hervorming van de rechtspleging in militaire strafzaken" kwam door omstandigheden eerst kortgeleden onder mij naandacht. Het zij mij vergund hierop, moge het wat laat zijn, eenige aantekeningen te maken.

Ik ben het eens met schrijver dat het nieuwe Nederlandsche Leger in opbouw is en thans ongetwijfeld veel grootere belangstelling vni ons volk geniet dan het leger vóór 1040.

Hiervan getuigen o.a. artikelen als dat van schrijver en het is verheugend, dat zij die in het leger dienen, den tijd willen en kunnen vinden om van hun belangstelling te doen blijken en nieuwe gedachten naar voren te brengen over de onderwerpen welke hun krachten hun militairen werkkring nauw aan het hart liggen. Te meer is zulks verheugend daar velen die thans verantwoordelijke functies in ons leger vervullen, behoefte hebben om zich omtrent velerlei vraagstukken welke zich voor hen voordoen, nader te oriënteeren, en omdat, vooral te velde, militaire literatuur schaars is.

Het door kapitein Van Panthaleon van Eck vlot geschreven artikel bevat voor den oppervlakkigen lezer veel aantrekkelijks, het ademt voor velen wellicht een nieuwe gedachte en alles wat nieuw of zoo genaamd nieuw is, wordt thans zoo graag aangenomen als dat waarop we nu juist zoo lang gewacht hebben.

Toch schuilt n.m.m. een groot gevaar in artikelen als het onderhavige, wanneer, als hier, hoe logisch ook, alles in elkaar schijnt te passen het uitgangspunt niet het juiste is en voorts het bestaan van beginselen en daarop berustende voorschriften met één pennestreek terzijde worden gesteld.

Het is niet mijn bedoeling het artikel op den voet te volgen. voor ioover dit behandelt de vermeende leemten in de R.L. zijn bekwaamere krachten hiertoe eerder geroepen en moge ik hier volstaan met te verwijzen naar het in dezelfde aflevering van het M.R.T. op bl. 49 voorkomende zoo wel grdocumenteerde artikel van Dr. L. M. Rollin Couquerque en het zou ons niet verwonderen dat indien kapitein Van Panthaleon van Eck in de gelegenheid ware geweest behalve hei door hem genoemde werk van Dr. A. Spruijt „Militaire Procedures" meer volledig kennis te nemen van de literatuur betreffende militaire strafprocedures en de hegriselen waarop de krijgstucht berust, zijn artikel misschien wel in de pen zou zijn gebleven.

Wel zou ik nader willen ingaan op wat schrijver zegt over de taak van de Militaire Politie.

Er *is* een regeling van haar organisatie, alhoewel deze in de nieuw legerorganisatie zal dienen te worden herzien, zij *heeft* haar positie, hoewel ook deze aanpassing behoeft, en zij *heeft* haar bevoegdheden. Zie voor dit alles het dienstvoorschrift der voormalige Politietroepen, dat nog steeds niet is ingetrokken en ook niet behoort te worden ingetrokken tot tijd en wijle het door andere voorschriften is vervangen en zie voorts het W. v. Sv.

Wat schrijver verder zegt omtrent den toestand op Malakka, is voor ingewijden een publiek geheim; inderdaad een betreurenswaardige toestand, voortspruitende uit het niet tijdig voorzien in het formeeren van onderdeden der M.P. om dienst te doen bij die formaties welke niet organiek over M.P.-onderdeelen beschikken. De gesignalerde wantoestand, die weinig met de voorziening in Militaire Politie als zoodanig te maken heeft, schijnt reeds lang geleden onderkend door de Legerautoriteiten, waarvoor ik moge verwijzen naar L.O. 1946, No. 122, waaruit ik aanhaal:

.....
 „Het Wapen der Koninklijke Mareschaussee en de onder bevel van „den Commandant van dat Wapen staande 1e en 2e Compagnie „Militaire Politie en depôt Militaire Politie, alsmede de onderdeelen „der Militaire Politie in het Vereenigd Koninkrijk vormen de eenige „Militaire Politieorganen der Koninklijke Landmacht. Zij zijn als „zoodanig belast met de politiediensten in het leger, w.o. ook ge- „rekend moet worden het toezicht op het militaire motorverkeer.

.....
 „Optreden van andere onderdeelen als „Militaire Politie" is verbo- „den en valt eventueel onder het bereik van art. 196 van het Wet- „boek van Strafrecht of van art. 137 van het Wetboek van Militair „Strafrecht.

„Autoriteiten, Korps- en daarmee gelijkgestelde commandanten „worden uitgenoodigd aan bovengenoemde ontoelaatbare handelin- „gen terstond een einde te maken en deze legerorder aan al hun on- „derhebbenden ter kennis te brengen en te doen brengen."

Dat deze L.O. blijkbaar niet aanstonds of niet afdoende is opgevolgd door daarvoor verantswoordelijke commandanten is even ondisciplinair als betreurenswaardig, doch heeft weinig te maken met een organisatie der M.P. als zoodanig. Wellicht had dit alles voorkomen kunnen worden indien tijdig in de voorziening van werkelijke en geoefende M.P.-eenheden ware voorzien. Teneinde hierin verandering te brengen is het echter geenszins meer noodig om, zooals de schrijver voorstelt. „te geraken tot de oprichting van een volkomen „zelfstandig Korps Militaire Politie, met een eigen Commandant en „eigen bevoegdheden en positie". Dit alles is er reeds en het is slechts noodig om voldoende onderdeelen der Militaire Politie (Mareschaussee) daar te plaatsen waar zij noodig zijn, d.i. in alle gebieden waar het leger optreedt.

Zij dienen echter niet bij de legeronderdeelen te worden „geplaatst „na uiteraard voorafgaand overleg met den commandant van die

„onderdeelen”, maar zij dienen, indien zij niet organiek tot een hogere eenheid behooren, door de Legerleiding territoriaal te worden ingedeeld. en de hogere commandanten moeten gaan inzien dat de M.P. er niet is om hun onaangenaam te zijn of op de vingers te kijken, doch om hen — belast met en verantwoordelijk voor de handhaving van den krijgstucht — te helpen. Dit is de figuur waaruit, daar waar dit noodig is, het goede kan groeien, een zelfstandige hulpvaardige M.P., naar de omstandigheden territoriaal of organiek georganiseerd, onder eigen officieren, die behooren tot de Staven der territoriale commandanten, dan wel der organieke grootere eenheden en die de eenige commandanten zijn over de ingedeelde onderdeelen der M.P.

Met wat schrijver verder zegt over „privé M.P.”, hiermede zal een ieder die het wel meent met de krijgsmacht het wel eens zijn.

Kapitein Van Panthaleon van Eck wijdt dan nog eenige woorden aan de opsporingsbevoegdheid en de bevoegdheid der M.P. in het algemeen.

Laat hij niet vergeten dat voor ern **goed** ambtseedig procesverbaal vooral in een niet meer zoo eenvoudige zaak heel wat komt kijken. In deze gevallen zal het steeds aanbeveling verdienen om onder-officieren met meer ervaring met de leiding van het onderzoek te belasten.

Wat betreft de bevoegdheden der M.P. tot arrestatie, fouilleering, huiszoeking en inbeslagneming, ook tegenover officieren en burgers, indien de schrijver hierop naslaat het dienstvoorschrift der voormalige Politietroepen, dan zal hij zien dat deze onderwerpen voor een goede uitoefening van den dienst reeds op bevredigende wijze zijn geregeld. Waar in bepaalde gevallen geen bevoegdheden zijn toegekend dient zeer zeker wanneer er burgers bij de zaak zijn betrokken, de hulp van de burgerpolitie te worden ingeroepen. Men hoede zich vooral voor het geven van allerlei ruime en ingrijpende bevoegdheden aan te velen en aan door de omstandigheden dikwerf onervarenen.

De vraag of de M.P. ook bevoegd is (waarschijnlijk is bedoeld in het algemeen) tegenover burgers op Malakka, ik geloof dat deze vraag gevoelig achterwege had kunnen blijven. Ieder wel onderlegd politieofficier zou deze vraag aanstonds ontkennend hebben beantwoord, hiermede de meening van schrijver deelede.

De vraag of vreemde M.P. bevoegdheden bezit ten opzichte van Nederlandsche militairen en burgers binnen het Nederlandsche Rijksgebied, mij dunkt, ook dit is zuiver een kwestie van het treffen van een regeling tusschen de betrokken Regeeringen.

Het zou mij vreemd voorkomen dat de M.P. van een vreemde (Britsrhe) mogendheid — in bevriend gebied — aldaar meer bevoegdheden zou bezitten dan zij in haai eigen gebied bezit en moet het bezitten van deze bevoegdheid zonder een nader getroffen regeling dan ook worden uitgesloten, tenzij het zou betreffen een optreden tegenover Nederlandsche militairen *ingedeeld* bij vreemde

(Britsche) formaties. Uit dit alles blijkt echter wel, hoe gewenscht liet is in de hoogere Staven te beschikken over officieren der M.P. (marechaussee) teneinde daar waar dit noodig is van voorlichting ei?"advies te kunnen dienen, en de algemeene leiding over de M.P. op zich te nemen.

Laten we toch vooral te allen tijde goed onderscheid maken tusschen wettelijk toegekende bevoegdheden en het „maar doen“.

Tenslotte wijdt kapitein Van Panthaleon van Eek nog eenige regelen aan een optreden der M.P. in z.g. huishoudelijke onderzoeken ad art. 7 R.L. Nergens is bepaald in de Wet hoe dit onderzoek dient te geschieden. Iedere Commandant is hierin dan ook volkomen vrij. Hij kan derhalve de hulp van de M.P. inroepen, doch het blijft de Commandeerende Officier die het onderzoek doet, c.q. laat doen. **Hij** is verantwoordelijk voor de handhaving van de krijgstucht, niet de M.P.

Hier bestaat tusschen schrijver en mij een fundamenteel verschil van opvatting en ik vlei mij er mede de wet aan mijn zijde te hebben.

De bedoeling van dit onderzoek is daarenboven ook niet, om daarmede het rechterlijk vooronderzoek te openen, zelfs strikt genomen niet om hiervoor een basis te vormen. doch dient uitsluitend om den Commandeerende-Officier beter te kunnen doen beslissen of de zaak naar den Krijgsraad dient te worden verwezen; het dient als het ware te zijner oriëntatie.

Schrijver geeft dit zelf toe (blz. 143). Iedere commaiidant moet hiertoe in staat zijn. het is deel van zijn taak als officier, juist zooals hij voldoende op de hoogte inoet zijn van tactiek, wapenkennis, gezondheidsleer e.d. Dat dit thans bij de uit den grond gestampte onderdeelen in N.O.I. niet steeds het geval is, ik zou het niet graag ontkennen, doch hiervan kan men moeilijk den wetgever een verwijt maken. De daaruit voortspruitende moeilijkheden zullen tijdelijk moeten worden genomen. Niets belet echter een commandant om, indien hij meent niet tegen deze zich voordoende moeilijkheid te zijn opgewassen, de **HULP** in te roepen van de M.P., indien deze aanstonds beschikbaar is. De M. P. zal deze hulp dan gaarne aanstonds verleen.

Moge het artikel van Kapitein Van Fanthaleon Baron van Eek en mijn commentaar hierop, eenige steentjes hebben bijgedragen aan liet soliede gebouw der Militaire Rechtspleging, waarvan een ieder de gewenschtheid wel zal erkennen, doch laten wij voorzichtig zijn de hechte basis er van niet te ondergraven.

's-Gravenhage, 8 Februari 1947.

VRAGENBUS.

Leerboek of Tijdschrift?

Arrest aanzeggen. Commandeerend Officier.

Een officier van de Koninklijke Landmacht stelde aan onze redactie de volgende vragen:

1°. Aangezien, volgens zijne ervaring, de gemiddelde troepen-officier nagenoeg geen kennis bezit van militair straf- en tucht-recht, zelfs de meest bekende handboeken ter zake niet heeft ingezien, behoort de opleiding en de voorlichting van de militair gezagsdragers aanvulling. Het M.R.T. voorziet in deze behoefte slechts ten deele; zijn inhoud draagt in te hooge mate een wetenschappelijk karakter en verkrijgt diensgevolge niet de aandacht, wellie het verdient. Is het niet gewenscht en uitvoerbaar, dat bepaalde onclerwerpen, welke voor de praktijk van belang zijn, nu en dan op niecr populaire wijze behandeld worden?

2°. Volgens art. 44 W.K. mag ieder meerdere aan een mindere, dien hij verdenkt, zich aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp te hebben schuldig gemaakt, voorloopig arrest aanzeggen, indien hij dit noodig acht. Daarriaast geeft art. 4 R.L. dezelfde bevoegdheid en legt art. 5 K.L. zelfs de verplichting op bij gerechtvaardigd vermoeden van een gepleegd ernstig strafbaar feit. Mag men nu aannemen dat de meerderen, bedoeld in genoemd art. 44, dezelfde zijn als die van de artikelen 4 en 5 R.L.? Is, bijvoorbeeld, een korpuraal van aflossingssinn van clen kazernewacht bevoegd, resn. verplicht, een korpuraal, die zich binnen het kazerne-complex schuldig maakt aan het plegen van een ernstig strafbaar feit, voorloopig arrest aan te zeggen?

3°. Is er een definitie of begrensde omschrijving te geven van „commandeerend officier“? Is b.v. een coinpagnies- of overeenkomstig-commandant (afgezien van het feit dat hij een detachement commandeert) ooit als zoodanig aan te merken?

Wij willen trachten op deze vragen een antwoord te geven, al weten wij vooruit, dat, vooral over de eerste vraag, ook andere oplossingen mogelijk zijn en reden van bestaan hebben.

Ad 1um. Welke bedoeling heeft onze Redactie met hare merkzaamheden op militair-rechtelijk en in het bijzonder op militair-straf-en-tuchtrechtelijk gebied?

Wij maken in de eerste plaats onderscheid tusschen een leerboek en een tijdschrift.

Voor hen, die zich oriënteeren willen op het terrein van militair straf- en tuchtrecht is een leer- of handboek noodig, in hetwelk stelselmatig de groote lijnen van onze wetgeving worden aange-wezen en toegelicht. Eerst na degelijke verwerking van deze grondslagen kan men zeggen, den weg te weten in de kenbronnen, in

welke de wetgever die beginselen heeft neergeschreven en uitgewerkt. Deze leerboeken zijn dan ook zooveel mogelijk op populair-twetenschappelijke wijze opgesteld, wat juist voor officieren en in het algemeen voor militairen, die dit „vak” meestal als „bijvak” in hunne opleiding beschouwen, zeer noodig is. Doch om diezelfde reden behooren zij een goed handboek te bezitten om bij voorkomende gelegenheden — en die zijn er vele — zich thuis te gevoelen in de verzameling van wetten en besluiten in zake militair strafen tuchtrecht, welke althans ieder officier behoort te bezitten. Vooral de in opdracht van den Minister van Defensie in 1940 en de thans in opdracht van den Minister van Oorlog, ter Landsdrukkerij gedrukte en herdrukte verzameling is voor hem, die zich nog wat vreemd gevoelt tegenover deze materie, zeer leerzaam: de daarin opgenomen voet-noten wijzen in liet bijzonder zoodanige vreemdelingen den weg en besparen hun veel nazoeken elders.

De taak van ren tijdschrift vangt eerst aan waar die van liet leer- of handboek ophoudt. Zij is er een tot voorlichting van meer gevorderden. Dit sluit niet in dat de Redactie zich in „geleerde” veel min in „hooggeleerde” betoogen moet verdiepen en wij meenen dan ook, dat wij ons beijverd hebben om bij meer uitvoerigheid, bij grootere combinatie en veelzijdigheid zóó laag bij den grond te blijven, dat de wegwijze leek onze mededeelingen zonder groote inspanning kan lezen en er zijn voordeel mee kan doen. Doch wegwijis moet vooral ieder officier zijn, wil hij met vrucht een tijdschrift als het onze volgen. En mij achten het noodzakelijk, dat hij hiertoe in staat is.

Immers de officieren zijn de militaire opvoeders van hunne ondergesehikten en de militaire samenleving stelt hen aansprakelijk voor de resultaten van die opvoeding, culmineerende in orde en tucht zooals art. 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht die omschrijft, eene aansprakelijkheid, welke de burgerlijke samenleving niet kent en welker gevolgen, onder veel meer, in het aanzeggen van voorloopig arrest, in het bezit van krijgstuchtelijke vrijheidsstraffen en van een eigen strafrechtspleging tot uiting komt. Wat zou er van deze opvoeding terecht komen, indien de opvoeders van het hanteeren van deze opvoedingsmiddelen onkundig blijven? Tekorten aan deze kennis moeten dan ook door druk van hoogerhand zoo spoedig mogelijk aangevuld en vooral door troepen-officieren dankbaar aanvaard en met animo verwerkt worden. Eerst dus de leer- of handboeken, daarna ons Tijdschrift.

Te betreuren is het intusschen dat de leer- of handboeken ten aanzien van het formeele militaire strafrecht, dat is het militair-strafprocesrecht, weinig in aantal zijn. Het werk van Collette en van Dijk is verouderd; daarna is in 1934 verschenen de „Be-,knopte handleiding voor het formeel militair strafrecht” door Ed. L. Voorwinden b.k.r., Eerste Luitenant der Infanterie, Uitgegeven door de Roek- en Handelsdrukkerij Firma Hub. Tonnaer te Thorn. Ook kunnen nog van nut zijn het proefschrift van Mr. A. Spruyt, getiteld „Militaire procedures, Bijdrage tot de kennis van

„straf- en tuchtrechtelijken aard hij de Koninklijke Landmacht” 1940 en van de Verordeningen der Koninklijke Marine. Deel 3, Hoofdstuk XI, Justitieele zaken, met modellen en bijlagen, uit het jaar 1931.

Ad 2um. De in deze vraag ter sprake gebrachte wetsbepalingen stoelen op denzelfden wortel en richten zich tot alle meerderen tegenover elken mindere. Deze algemeenheid van strekking heeft teil doel om gevallen, die van normale omstandigheden afwijken, niet te doen stranden. Normaal is toch dat de commandant van den verdachte het te zijner kennis gekomen voorval onderzoekt, na, voor zooveel hij dit noodig acht, voorloopig arrest te hebben opgelegd. De militaire opvoeding, welke die commandant in de eersie plaats in handen heeft en behoort te houden, brengt mede, dat andere meerderen niet dan bij noodzaak het hier bedoelde opvoedingsmiddel in toepassing moeten brengen.

De vrager vroeg, bij wijze van voorbeeld, of de korporaal van aflossing iederen anderen korporaal en of de sergeant-wachtcommandant iederen anderen sergeant het arrest mag of moet aanzeggen? Het te geven antwoord hangt in de eerste plaats af van de vraag of eerstbedoelde korporaal resp. sergeant de meerdere is van den anderen korporaal of sergeant, waarbij ter sprake komt, volgens art. 67 Wb. v. Mil. Strafrecht, de ouderdom in rang of wel de omstandigheid dat de eerste den laatste onder zijne bevelen heeft.

Aannemende, dat de eerstbedoelde inderdaad de meerdere is van den ander, dan zou hij het recht en, bijvoorbeeld bij ongehoorzaamheid aan een bevel, de plicht hebben van de bevoegdheid tot arrestaanzegging gebruik te maken. Geschiedt dergelijke aanzegging, dan is de meerdere tevens verplicht om den commandant van den in arrest gestelden militair onmiddellijk omtrcrit liet gebeurde in te lichten.

Aan deze bevoegdheid of verplichting is een algemeen luidende strekking gegeven om de zekerheid te vergrooten, dat elk vergriip tegen de krijgstuht en elk strafbaar feit tob eene beoordeeling en eene beslissing van de daarvoor aangewezen meerderen, en mogelijk van den militairen rechter komt en dat eene des vereischt opgelegde straf op den schuldig bevondene wordt ten uitvoer gelegd.

Ad 3um. Met conirmandeerend officier wordt in den dienst der landmacht bedoeld de officier, die het bevel vorrt over een korps, dienstvak, dienstafdeeling of inrichting. Aan deze in art. 39 sub 3° W. K. gegeven omschrijving heeft men wel eenig, doch niet voldoende houvast, omdat in de regeling der legerorganisatie te weinig eenheid van terminologie bestaat en niet tegelijkertijd en bij dezelfde regeling wordt vastgesteld, welke militaire chefs commandeerende officieren zijn mrt de aan de zooclanigen toekomende ruime disciplinaire strafbevoegdheid. Zie hierover ook ons cursief gedrukt inleidend woord bij het opstel op blz. 155.

Bevoegdheid van opsporingsambtenaren in militaire strafzaken.

Onder bovenstaand opschrift ontvingen wij van een tot het Wapen der Koninklijke Marechaussee behoorende belangstellende de volgende vragen:

Bij het lezen van aflevering 5 en 6 van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, Deel XXXIX. werd mijn aandacht getrokken en wel om redenen van practischen aard, door het vonnis van den Zee-krijgsraad in het Oosten. van 29 Maart 1946. waarin onder meer wordt gezegd, dat in leemten in het formeel militair strafrecht wordt voorzien door overeenkomstige regelen uit liet algemeen strafprocesrecht over te brengen, doch dat dit overbrengen zoodanig dient te geschieden, dat het verband van het militaire strafproces blijft bestaan en haar beginselen geen geweld worden aangeklaan.

Hierbij stilstaande voelde ik mij als algemeen opsporingsambtenaar op het hellende vlak. immers er is in liet militair procesrecht zoo weinig geregeld ten aanzien der bevoegdheden van opsporingsambtenaren, zoodat maar al te vaak gegrepen moet worden naar het algemeen procesrecht. Thans, nu ik bovenstaande gelezen heb komen er tal van vragen, waarop ik geen antwoord weet te vinden.

Het militair strafprocesrecht voorziet niet in het aanhouden van verdachten en kent ook geen Hulp-Officieren van Justitie, zoodat indien men naar de regelen van het algemeen strafprocesrecht iemand heeft aangehouden. deze maar moeilijk voor een Hulp-Officier kan geleiden. zonder het verband van het militaire strafproces te verbreken en haar beginselen geweld aan te doen, Tmmers deze H.O.v.J. kan heel weinig met den verdachte doen. daar men in het militair strafproces ook geen inverzekeringstelling kent, maar wel het aanzeggen van voorloopig arrest. waartoe elke meerdere verplicht en bevoegd is. maar hetwelk buiten de bevoegdheid staat van den H.O.v.J.. Wellicht zou het brengen bij een militairen meerdere van den aangehoudene wel genade kunnen vinden in de oogen van den Militairen rechter. Deze zou dan den aangehouclene voorloopig arrest kunnen aanzeggen, maar de moeilijkheid is, dat men niet overal zoo'n meerdere kan vinden. voornamelijk niet op het platteland, indien een Officier zou worden aangehouden en ook hiermede moet men toch rekening houden.

Ook ten aanzien van de andere dwangmiddelen, genoemd in het Wetboek van Strafvordering, als daar zijn de fouilleering, de inbeslagneming, de huiszoeking enz., vindt men niets in het militair procesrecht, zoodat men zich ook daarvoor zal dienen te voegen naar het Wetboek van Strafvordering en kan men dit doen. zonder de beginselen van het militair procesrecht geweld aan te doen? Laten we even stilstaan bij het fouilleeren, waarbij in het gemeene procesrecht onderscheid wordt gemaakt tusschen een gewonen opsporings-

ambtenaar en een Hulp-Officier van Justitie, welke laatste geen erkenning vindt in het militair proces-recht. Zal de Hulpofficier bevoegd zijn om een militairen verdachte aan den lijve te onderzoeken? En zal hij daartoe ook bevoegd zijn, indien hij zelf militair zijnde, mindere is van den aangehoudene?

Wie zal bevoegd zijn tot het afgeven van een lastgeving tot het binnentreden in een woning tegen den wil van den bewoner voor het volgen ter inbeslagneming van daarvoor in aanmerking komende voorwerpen?

Voor den burger-opsporingsambtenaar zal het waarschijnlijk niet zoo veel hoofdbreireis kosten om zich door bovenstaande vragen heen te werken, daar deze waarschijnlijk eerst de zaak zal behandelen en zich dan pas zal afvragen, welke rechter bevoegd is, om van het feit kennis te nemen, maar voor den militairen opsporingsambtenaar liggen deze gevallen wel ecnigszins anders, want hij kan te doen hebben met een meerdere en ten aanzien van dezen kan hij alleen handelen, indien de Wet hem daartoe de bevoegdheid verleend heeft.

Zoo zou ik deze vraag willen stellen: „Mag een militair opsporingsambtenaar een meerdere, b.v. een Officier, die verdacht word! van een strafbaar feit, aanhouden en indien noodig geweld tegen dezen gebruiken teneinde hem over te brengen naar een plaats van vrolioor en kan hij hem in arrest stellen tot er gelegenheid is om hem bij een meerdere te brengen, die liet voorloopig arrest kan aanzeggen? Zal deze opsporingsambtenaar bij die ambtshandeling worden geacht te zijn in de rechtmatige uitoefening zijner bediening en zal de Officier strafbaar zijn, indien hij zich tegen dezen opsporingsambtenaar verzet?

Zal een militair Hulp-Officier van Justitie bij een militairen meerdere in de gevallen omschreven in het Wetboek van Strafvordering huiszoeking mogen doen? En hoe zal men dan de woorden: „indien „het optreden van den Officier van Justitie niet kan worden afge„wacht“, moeten interpreteren?

Zoo zijn er een groot aantal vragen, waarop ili thans, gezien bovenstaande uitspraak, geen behoorlijk antwoord kan vinden. Immers het is bijna niet mogelijk om in al deze gevallen, laat mij zeggen in het geheele opsporingsonderzoek, iets te doen zonder het verband van het militair procesrecht te verbreken of haar beginselen geweld aan te doen. Bovendien kent het militair proces-recht geen opsporingsambtenaren en geen Hulp-Officier van Justitie, geeft hun geen enkele bevoegdheid in het opsporingsonderzoek en ook geen gezag teil aanzien van meerderen.

C.

Wij hebben ons andermaal verheugd over deze gelegenheid om via de rubriek Vragenbus moeilijkheden van militaire lezers uit hunne praktijk te bespreken en zoo mogelijk tot eene opheffing te helpen brengen. Juist de hierboven vermelde inzending deed ons bijzonder genoegen, omdat zij betrekking heeft op het in de beide

Regtsplegingen bijzonder schaars bedeelde huishoudelijk onderzoek van militaire strafzaken, met hetwelk het opsporingsonderzoek uit het Wetboek van Strafvordering op dezelfde lijn staat.

Om dit onderzoek, hetwelk gecondenseerd is in de bepaling, dat het is opgedragen aan den commandeerenden officier van den verdachte, die tevens zal moeten beslissen over het in arrest stellen of houden van dien verdachte, juist te beoordeelen, moet men het vergelijken met het burgerlijke opsporingsonderzoek. En dan treft in de eerste plaats het principieel verschil tusschen de autoriteiten, die het initiatief nemen tot het instellen daarvan: opsporingsambtenaren zijn onderscheidenlijk de commandeerende officier, gecontroleerd door den officier, aan wien de beslissing is opgedragen over het al dan niet doen instellen van een gerechtelijk vooronderzoek, eenerzijds en de ambtenaar van het openbaar ministerie anderzijds.

Voor deze opdracht aan de militaire chefs van verdachte militairen bestaat goede grond; zij zijn tegenover de Regeering aansprakelijk voor de handhaving van orde en tucht onder hunne ondergeschikten, eene aansprakelijkheid, welke de burgerlijke samenleving niet kent en welke inlassing van een andere autoriteit, met name van den openbaren aanklager, uitsluit.

In eersten aanleg is dus de commandeerende officier belast met het nemen van de beslissingen, welke de artikelen 148—151 en 167 van het Wetboek van Strafvordering aan den Officier van Justitie overlaten en de praktijk heeft zich in deze richting ontwikkeld, dat dit huishoudelijk onderzoek doorgaans in zijn naam wordt verricht door twee daartoe door hem aangewezen officieren. Hun opdracht staat dus gelijk met die, welke in artikel 148, tweede lid, Sv. toelaat.

Zou men, aldus gezien, de commandeerende officier gelijk moeten stellen met den Officier van Justitie, dan zouden de tot het instellen van het huishoudelijk onderzoek aangewezen officieren beschouwd mogen worden als Hulp-Officieren van Justitie en wij kunnen ons voorstellen, dat in plaatsen waar geen garnizoen ligt, daarmede geschikte onderofficieren der marechaussee of der militaire politie belast worden: de wet laat den opdrachtgever hierin geheel vrij.

Als dwangmiddel tegen verdachten noemt de wet alleen het arrest, hetwelk, zooals de vrager reeds mededeelt, opgelegd mag of moet worden. In karakter komt dit middel, dat ook op burgerlijke justiciabellen van den militairen rechter applicabel moet worden geacht, geheel overeen met de voorloopige aanhouding en hechtenis van het burgerlijk strafproces, met dit verschil, dat zijne toepassing niet gebonden is aan grenzen van verdenking (Sv. 64) of van tijd; de belangen van den dienst, meer in het bijzonder die van gedwongen samenwoning met en bevelvoerig over andere militairen, maken zulks noodzakelijk.

Overigens zwijgt de wet over dwangmiddelen, een zwijgen, hetwelk voor hen, die de burgerlijke strafvordering en hare ontwikkeling kent, alleszins begrijpelijk is. Ontstane behoeften hebben daar

achtereenvolgens geleid tot uitbreidingen en tot aanvullirigeii van leemten.

Een der eerste was die. vervat in de wet van 21 Juli 1890 (Stb. 127) welke, na de invoering van Sv. in 1926, slechts voor de militaire justitie is blijven gelden, over welke wet verwezen moge worden naar deel XXX blz. 354 v. van ons Tijdschrift. Deze vorm van gezamenlijke regeling voor burgerlijke en militaire strafzaken is sedert verlaten en zoo zijn vele in Sv. aangebrachte verbeteringen niet tegelijkertijd ook in de militaire procedure aangebracht. Met dit gevolg, dat de militaire rechter, die toch in beginsel bereid zal zijn om zijne justiciabelen op dezelfde wijze te doen behandelen als burgerlijke verdachten, met meer dan gewone vrijmoedigheid die verbeteringen door overheveling bij wijze van wetsuitlegging op militaire beklaagden zal laten toepassen.

In de militair-rechterlijke praktijk zijn hiervan onderscheiden voorbeelden te vinden, welke in 1912 later in de beide Regtsplegingen zijn overgeplant. doch voor het huishoudelijk onderzoek ligt dit veld nog open, al heeft de praktijk zich ongetwijfeld in vele gevallen zonder rechterlijke uitspraak weten te redden. Komt men echter voor moeilijrheden te staan, dan zoekt men eene oplossing met den hiervóór geschetsten grondslag voor oogen.

Thans gaan mij over tot eene korte bespreking van specifiek militaire moeilijkheden, met welke bij toepassing van elk dwangmiddel rekening inoet worden gehouden en welke wij in drie groepen hebben gesplitst:

- (1) welke zijn de bevoegdheden van den burger opsporingsambtenaar ten aanzien van militairen;
- (2) welke zijn de bevoegdheden van den opsporingsambtenaar die militair is ten aanzien van een militairen verdachte:
 - (a) wanneer hij de meerdere is van den verdachte;
 - (b) wanneer hij van gelijken rang is als de verdachte;
 - (c) wanneer hij van lagere rang is dan de verdachte;
- (3) handelt een opsporingsambtenaar, die militair is, optredende tegen een verdachte, die zijn militaire meerdere is „in „de rechtmatige uitoefening zijner bediening”.

Ad (1) Wanneer een burger opsporingsambtenaar een militairen verdachte aanlioude, doen er zich, naar het ons voorkomst, weinig moeilijkheden voor. De dwangmaatregelen van de militaire rechtspleging zien in hoofdzaak op de omstandigheden dat een militair door een militair aangehouden wordt. Los daarvan staat de omstandigheid dat een militair door een burger aangehouden wordt. Hoezeer de militairen een afzonderlijke eenheid in de maatschappij vormen, zij zijn niettemin verplicht zich te houden aan de voor alle ingezetenen geldende wetten en het burgerlijk openbare gezag is bevoegd de in het Wetboek van Strafrecht gegeven dwangmaat-

regelen op hen toe te gassen ¹⁾). De burger-opsporingsambtenaar zal zich uiteraard, voor wat betreft de gevallen waarin hij mag optreden, hebben te houden aan de regelen van het Wetboek van Strafvordering. Voorts zal — dit is een in art. 242 van de Rechtspleging bij de Zcemagt en art. 274 van de Rechtspleging bij de Landmacht algemeen erkend beginsel dat meer dan eens uitdrukkelijk: bekend is gemaakt — zijn macht zich niet zonder toestemming uitstreken tot militair terrein (kazernes, oorlogsvaartuigen etc.). Tenslotte, zoodra het stadium van dwangmiddelen overgaat in liet stadium van liet proces, dat is dus in het algemeen nadat de verdachte voor den (hulp) officier van justitie is geleid, is tevens de grens van de bevoegdheid van de burger-opsporingsambtenaren bereikt en wordt het terrein van het bevoegdheidsmonopolie van de militaire justitie betreden. De (hulp)officier van justitie zal ten aanzien van militaire verdachten derhalve niet verder te werk gaan op den voet van het Wetboek van Strafvordering, doch hen, met de op het feit betrekking hebbende stukken, overgeven aan den naastbijzijnden militairen gezaghebbende (= tot straffen bevoegden commandeerenden officier).

Ad (2) (a) Wanneer de opsporingsambtenaar militair is en meerdere van den verdachte, zal hij te werk gaan volgens de militaire rechtspleging. Men kan zeggen dat er dan concurrentie optreedt tusschen de burgerlijke en militaire dwangmaatregelen, die hem ten dienste staan en mede omdat zijn bevoegdheden op grond van de militaire rechtsplegingen ruimer zijn dan die, ontleend aan het Wetboek van Strafvordering, zal hij zich op de eersten beroepen.

Ad (2) (b) De militaire opsporingsambtenaar die in rang gelijk is aan den verdachte, kan aan de militaire rechtspleging geen macht ontleenen ²⁾). Hij is dan gerechtigd op te treden op grond van de voorschriften van liet Wetboek van Strafvordering of van de Wet van 1890.

Ad (2) (c) Wanneer de opsporingsambtenaar de militaire mindere is van den verdachte, kan hij uiteraard geen arrestatiebevoegdheid putten uit de militaire rechtsplegingen. Zijn bevoegdheden op grond van het Wetboek van Strafvordering concurreeren nu niet, zooals het geval was in de casus-positie ad (2) (a), met zijne militaire rechten en verplichtingen, doch er doet zich strijdigheid voor. De betrokkene neemt twee verschillende posities in ten opzichte van den verdachte, t.w. die van opsporingsambtenaar, waaraan hij de bevoegdheid ontleent tot (zoo noodig krachtdadig) optreden tegen wetsovertreders, en die van militair, waaraan verplichtingen ver-

¹⁾ Dit blijkt ten overvloede nog uit de voorschriften, die destijds gegeven werden voor de agenten en hogere ambtenaren van Rijks- en Gemeentepolitie; om meerderen (in burger) bij te staan bij het aanhouden van militairen (zie M. R. T. XXXII, pag. 1 en pag. 338 v. en M. R. T. XXXIII, pag. 158).

²⁾ Tenzij er zich een verhouding voordoet ex artikel 67 (2) of (3) van het Wetboek van Militair Strafrecht, maar dan gaat de positie over in die van (2) (a) c.q. van (2) (c).

bonden zijn, gebaseerd op de ziel van den militairen dienst: de ondergeschiktheid.

Hoewel in de litteratuur over liet wettelijk voorschrift als bedoeld in artikel 42 van het Wetboek van Strafrecht in het algemeen niet gesproken wordt van een juiste verhouding tusschen de inbreuk op de rechtsbelangen, veroorzaakt door het optreden van den opsporingsambtenaar en het belang, dat hij door zijn optreden dient³⁾, zal cene redelijke verhouding nietteinin geëischt moeten worden. Het zal toch niet aanvaardbaar zijn dat de ambtenaar, gerechtigd zijnde om een verdachte aan te houden, zulks doet door hem neer te schieten, ook niet al zou dit de eenige methode zijn om het aanhouden uit te voeren (bijvoorbeeld als de verdachte zich op een rijwiel verwijdert). Wij meenen derhalve dat de norm van eene redelijke verhouding tusschen de rechtsbelangen, welke geschonden worden enerzijds, en die, welke gediend worden anderzijds, aangelegd dient te worden en dan komt liet ons voor dat, met een blik op de strafpositie van het door arrestatie van een meerdere te schenden rechtsbelang ex artikel 117 (120) van het Wetboek van Militair Strafrecht, de arrestatie door een mindere onaanvaardbaar is. Hem blijft alleen over de onmiddellijke kennisgeving van het gepleegde feit aan den commanderende officier (zie R.Z. art. 4 en R.L. art. 6).

Maar niet alleen op de redelijke verhoudingen der rechtsbelangen baseeren wij onze meening dat de opsporingsambtenaar die militair is, niet gerechtigd is tegen zijn meerdere op te treden. Zulks vloeit ook voort uit de verplichtingen van ondergeschiktheid, de grondpeilers van de militaire samenleving. Die verplichtingen brengen met zich, dat de mindere niet bevoegd is, een afkeurend oordeel uit te spreken over de handelingen van zijn meerderen. Evenmin als aanvaard kan worden (uitzonderingsgevallen daargelaten) dat een agent van politie zijn superieur, den officier van justitie, arresteert, kan men accepteren dat een wachtmeester van de marechaussee een officier arresteert.

Rij het bovenstaande werden buiten beschouwing gelaten die gevallen, waarin het misdrijf, waarvan de meerdere verdacht wordt, een zoodanig prominent belang aantast, dat voor het afwenden van dat gevaar de militaire ondergeschiktheid moet wijken. Maar dan beroept de militaire opsporingsambtenaar zich wegens zijn (gewelddadig) optreden tegen den meerdere niet op zijn politieele bevoegdheden, doch op noocloestand.

Wij meenen dan ook dat, zoolang de wet geen bijzondere regeling geeft waardoor de militaire opsporingsambtenaar geautoriseerd wordt om tegen meerderen in rang op te treden, de burgerlijke opsporingsbevoegdheid behoort te wijken voor zijn militaire ondergeschiktheidsplicht. Een dergelijke regeling is in de wet niet onbekend, zooals blijkt uit de voorschriften ten aanzien van den schildwacht

³⁾ Zie echter H. R. 30 November 1914 (W. 9747): „ter uitvoering handelt „alleen hij, die doet wat voor de uitvoering noodwendig, maar ook toe„reikend is“.

(artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht), te wiens aanzien de normale regelingen dnr hierarchir terzijde zijn gesteld en die in zijn functie als zoodanig gerechtigd is tegen meerderen in rang op te treden. Het is aan te nemen dat t.z.t., wanneer wijzigingen der militaire wetten behandeld zullen worden, dit onderwerp niede bezien zal worden.

Ad (3) Hiermede samenhangend is de vraag of de militaire opsporingsambtenaar, die op grond van zijn politioneele bevoegdheden optreedt tegen een meerdere in rang, in de rechtmatige uitoefening zijner bediening geacht wordt te zijn en dies of het verzet van den meerdere daartegen dan strafbaar zal zijn op grond van artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht. Ons voorgaande betoog, waarin wij concludeerden dat zoodanige militaire opsporingsambtenaar strafbaar zou zijn op grond van een misdrijf tegen de ondergeschilrthrid, sluit uit dat die ambtenaar „rechtmatig" zou handelen. Hoewel sommige schrijvers stellen dat ren beroep op wettelijk voorschrift de onrechtmatigheid van de handeling wegneemt, zijn wij van meening dat de woorden van de wet tot zoodanige opvatting geen grond geven. Niet het onrechtmatige wordt weggenomen, wanneer men handelt ter uitvoering van een wettelijk voorschrift, doch de strafbaarheid van hem die handelt; de handeling zelve blijft er niet minder onrechtmatig door. Wij meenen dan ook dat de militair, die zich verzet tegen de arrestatie door een opsporingsambtenaar die militair is en zijn militaire mindere, niet artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht overtreedt.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te velde in Australië.

Vonnis van 21 September 1943 ¹⁾.

President: Generaal-Majoor-tit. L. Ph. van Temmen.

Leden: Luitenant-Kolonel Jhr. J. M. R. Sandberg en Reserve-Majoor G. A. de Stoppelaar.

Auditeur-Militair: Mr. G. P. Kies.

Raadsman: Kapitein Ch. Schreudcr.

Ten laste was gelegd:

Primair: het aan schuld te wijten zijn, dat een onder bevel van den verdachte staande, versterkte bezette plaats verloren is gegaan.

Subsidiar: het aan schuld te wijten zijn dat een onder bevel van den verdachte staande bezette plaats bij een vijandelijken aanval zonder eenig verzet van de onder zijn bevel staande troepen is overmeesterd.

De subsidiaire tenlastelegging bewezen verklaard (anders de auditeur-militair).

Verzachtende omstandigheid: de legerleiding heeft den verdachte, van wien zij wist dat hij onvoldoende bekwaam en geschikt was voor het hem opgedragen commando, in die functie gehandhaafd.

Veroordeeld wegens het aan zijn schuld te wijten zijn dat een versterkte of bezette plaats of post door den vijand wordt overvallen, zijnde het misdrijf gepleegd ais bevelvoerend militair.

Straf: genangenisstraf voor den duur van één jaar en vier maanden en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Op een eisch tot inhechtenisneming van den verdachte is niet beslist.

*De Krijgsraad te velde in
Australië.*

Eisch en conclusie den Krijgsraad te velde in Australië overgegeven in de zaak, aanhangig tusschen:

den Auditeur-Militair te velde, qualitate qua,

ter eener

In de zaak van den Auditeur-Militair ratione officii. tegen:

A, oud 45 jaar, geboren te,

laatstelijk vóór de verwijzing naar den Krijgsraad te velde ?-

¹⁾ Zie over dit vonnis ook het hiervóór op bladzijden 229 v. voorkomende.

en
 A....., Kapitein der Infanterie K.N.I.L.
 ter anderer zijde.
 De Auditeur-Militair te Yelde in Australië,
 Gezien de stukken van het proces;
 Overwegende dat de beklagde voor den Krijgsraad te velde in Australië terecht staat, beschuldigd van het navolgende:

diend hebbende als Kapitein der Infanterie K.N.I.L., commandant van het detachement Dobo,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad te velde van den negen en twintigsten Mei 1943;

Gezien het bevelsclirift lot bijeenkomen van den Krijgsraad te velde van den elfden Augustus 1943, aan den voet van welk stuk door den Auditeur-Militair aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

Primair:

„dat het aan zijn schuld, immers aan zijn verzuim, nalatigheid „en zorgeloosheid, is te wijten, dat in tijd van oorlog, immers in „of omstreeks het tijdvak 30 Juli tot 15 September 1942, terwijl „het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog met Duitschland en „Japan verkeerde, de onder zijn, kapitein A...’s, bevel en militair „gezag staande, versterkte, en door een door hem gecommandeerd „detachement van het K.N.I.L. bezette plaats Dobo op het eiland „Poeloe Wamar van de Aroe-eilandengroep en het eiland Poeloe „Wamar zelf, voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht, althans „de krijgsmacht van het Koninkrijk der Nederlanden, zijn verloren „gegaan, doordat hij als bevelvoerend militair en hoewel hem bovendien nog uitdrukkelijk was opgedaagen Japansche agressie „tegen Dobo met de hem ter beschikking staande middelen zoo „krachtig mogelijk tegen te gaan,

„A. verzuimd heeft, met de hem ten dienste staande middelen eenige „wezenlijke en doeltreffend te achten voorbereiding te treffen of „te doen treffen voor een afweer van eenige Japansche daad van „agressie tegen voornoemde plaats Dobo, immers onder meer:

„1. hoewel tijd, middelen en gelegenheid hem daartoe niet hebben ontbroken, heeft nagelaten in of nabij de plaats Dobo „of elders op het eiland Poeloe Wamar eenige gevechtsstellingen in te richten of te doen inrichten, van waaruit een „Japansche aanval, gericht tegen de door hem, beklagde, „bezette plaats Dobo en het eiland Wamar, en/of tegen het „door hem gecommandeerde detachement, zou kunnen worden bestreden;

2 heeft nagelaten, eenig behoorlijk gevechtsplan te ontwerpen „voor het geval een Japansche aanval op Dobo, casu quo het „eiland Wamar, hem tot het voeren van een actie tegen den „Japanschen vijand zou noodzaken;

- „3. heeft nagelaten, den door hem gecommandeerden troep in
 „het innemen van alarm- of gevechtsstellingen of anderszins
 „in het voeren van een strijd tegen een Japanschen agressor
 „op Poeloe Wamar te instrueeren of te oefenen;
 - „4. heeft nagelaten, zijn troep mentaal op de mogelijkheid van
 „een verrassenden aanval voor te bereiden;
 - „5. de algemeene opleiding en oefening van den troep voor
 „eenige actie geheel heeft verwaarloosd door in het tijdvak
 „12 tot 30 Juli 1942 zichzelf, den aan hem toegevoegden offi-
 „cier en de aan hem toegevoegde Europeesche sergeanten, als-
 „mede den Inheemscheil sergeant Tulangow practisch geheel
 „aan den dienst bij den troep te onttrekken;
 - „6. heeft nagelaten de door hrm uitgezette wachten en posten
 „zoodanig te controleeren of te doen controleren, dat verslap-
 „ping van de waakzaamheid en plichtsverzaking van wach-
 „ten voorkomen zou worden;
 - „7. zijn troep eenzijdig en zichzelf en den aan hem toegevoeg-
 „den officier anderzijds gescheiden in op min of meer grooten
 „afstand van elkaar gelegen afzonderlijke gebouwen midden
 „in de kota Dobo heeft gelegerd, waardoor bij een onver-
 „wachten en verrassenden aanval onvermijdelijk kostbare tijd
 „voor het gevechtssklaar maken en instrueeren van den troep
 „verloren zou moeten gaan en gevaar moest bestaan voor
 „separatie van de officieren van den troep. terwijl door lege-
 „ring van de strijdkrachten midden in de kota Dobo groot.
 „noodeloos en onaanvaardbaar risico werd geloopt voor op-
 „sluiting binnen enge ruimte;
 - „8. heeft nagelaten, behoorlijk acht te slaan op of gevolgen te
 „trekken uit een tijdens zijn verblijf te Dobo door Iiem ont-
 „vangen telegrafische waarschuwing van het Legercomman-
 „do te Melbourne, dat hij bedacht moest zijn op de mogelijk-
 „heid, dat de Japansche vijand naar Dobo zou komen;
 - „9. heeft nagelaten. in het algemeen iets te doen of te beveleii,
 „wat had kunnen dienen tot uitvoering van de hem gegeven
 „opdracht tot het zoo krachtig mogelijk tegengaan van eenige
 „Japansche agressie mogelijk te maken.
- „B. verzuimd heeft om, nadat de Japanners na den eersten aanval
 „op en bezetting van Dobo in een groote macht, het overgrootste
 „gedeelte van die aanvankelijk groote strijdmacht op denzelfden
 „dag van 30 Juli 1942 weer hadden teruggetrokken en slechts
 „een geringe, 50 à 60 man sterke, bezettingsmacht hadden ach-
 „tergelaten, te pogen, met de hem, kapitein A . . . , nog ter be-
 „schikking staande middelen. op het eiland Poeloe Wamar eerst
 „stand te houden en vervolgens den vijand weer te overmeesteren
 „en aldus Dobo en het eiland Poeloe Wamar alsnog te behouden,

- „1. reeds den middag van **30 Juli 1942**, zonder dat hij daartoe „door een oprukkenden of met oprukking dreigenden vijand „werd genoodzaakt, en zonder dat hij eenige betrouwbare in- „lichting had pogen te verkrijgen omtrent de werkelijke „sterkte van den vijand en/of diens verdere actie-voorbe- „reidingen na de aanvankelijke bezetting van Dobo, het eiland „Poeloe Wamar met de hem ter beschikking gebleven onder- „officieren en soldaten heeft verlaten, daarbij geen behoor- „lijke maatregelen treffend om dadelijk op de hoogte te kun- „nen worden gebracht van de verdere ontwikkeling van de „Japansche actie;
- „2. toen hij, A. . . . , met de hem gevolgd onderofficieren en „manschappen weer op of omstreeks 4 Augustus 1942 op „Poeloe Wamar was teruggekomen en zich had aangesloten „bij de op dat eiland gebleven groep van den Javaanschen „sergeant tweede klasse Soewondo, in het pogen tot het on- „dernemen van eenige actie tegen de in Dobo door de Japan- „ners achtergelaten zwakke bezettingsmacht zoo onoordeel- „kundig, halfhartig en wankelmoedig is opgetreden, dat de „voorgenomen tegenactie reeds in het beginstadium volkomen „heeft gefaald, waardoor, hoewel de Nederlandsche strijd- „krachten op het eiland Poeloe Wamar, met den van de „hoofden van de Timoreezen en Tanimbareezen verkregen „steun in de dagen 5, 6 en 7 Augustus 1942, voldoende krach- „tig waren om den Japanschen indringer met kans op succes „aan te grijpen en genoemd eiland Poeloe Wamar en de „plaats Dobo van hem te zuiveren, de laatste kans op be- „houd van Dobo en het eiland Poeloe Wamar verloren ging;
- „hebbende tengevolge van A. de Japansche vijand op **30 Juli 1942** „bij een aanval op Dobo het Nederlandsche garnizoen aldaar dadelijk „en volledig kunnen verrassen en overrompelen en de plaats Dobo en „de onmiddellijke omgeving daarvan zonder eenig verzet van dat „Nederlandsche garnizoen kunnen bezetten, waarbij nog de Neder- „landsche strijdkrachten in een gescheiden terugtocht het overgrote „deel van hun uitrusting en levensmiddelen in handen van den „vijand hebben moeten achterlaten;
- „terwijl tengevolge van B. het verlies van Dobo en het eiland „Poeloe Wamar voor de Nederlandsch-Indische Strijdkrachten vol- „komen is gemordcn;

„*Subsidiair:*

„dat het aan zijn, beklagdes, schuld, immers aan de door hem „onder Primair A. 1 tot en niet 9 beschreven, gepleegde nalatig- „heden en verzuimen, is te wijten, dat de onder zijn bevel en mili- „tair gezag staande, versterkte en door een door hem gecomman- „deerd detachement van het Koninklijk Nederlandsch-Indische „Leger bezotte plaats Dobo op het eiland Wamar van de Aroe- „eilandengroep, op 30 Juli 1942 door den Japansoben vijand is

„overvallen en zonder eenig verzet van de zijde van de onder zijn, „beklaagde's, bevel staande troepen is overmeesterd”;

zijnde het ten laste gelegde strafbaar gesteld, dat onder *primair* beschrevene, bij artikel 83 van het Wetboek van Militair Strafrecht. en dat onder *subsidiair* genoemde, bij artikel 84 van genoemd Wetboek,

Gezien de artikelen 6, 83 en 84 van het (Nederlandsch-Indische) Wetboek van Militair Strafrecht en 240 e.v. van de (Nederlandsch Indische) Rechtspleging Landmaclit;

Concludeert:
dat het den Krijgsraad te velde behage:

1e. het aan den beklagde A. . . . primair ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig te verklaren;

2e. het wettig en overtuigend bewezen verklaarde te qualificceeren als:

„het aan zijn schuld te wijten „zijn, dat in tijd van oorlog „eenige versterkte of bezette „plaats of post voor de krijgs- „macht verloren gaat, zijnde het „misdrijf gepleegd als bevelvoe- „rend militair”;

3e. den beklagde deswege te veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den duur van vijf jaren;

4e. beklagde te ontslaan uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

5e. te bevelen, dat beklagde terstond na de uitspraak van het vonnis gevangen zal worden genomen.

Aan den Krijgsraad te velde overgegeven,

Gelet op het exploit van he- teekening en aanzegging van den elfden Augustus 1943.

waarbij den beklagde is aan- gezegd dat op Dinsdag, den een en twintigsten September 1943, des voormiddags ten 09.30 ure ter terechtzitting van den Krijgs- raad, zitting houdende in het Court House te St. Kilda, Chapel Street, Melbourne, zijn zaak zal worden behandeld voor berech- ting overeenkomstig de wet,

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

„het aan zijn schuld te wijten „zijn, dat in tijd van oorlog „eenige versterkte of bezette „plaats of post voor de krijgs- „macht verloren gaat, zijnde het „misdrijf gepleegd als bevelvoe- „rend militair”;

en hem deswege vcrordeele tot:

een gevangenisstraf voor den duur van vijf jaren en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan ge- bruik gemaakt, den beklagde vertoond en voorgehouden;

Overwegende, dat de beklag- de zich ter terechtzitting door

Melbourrie.
den 21sten September 1943.

De Auditeur-Militair,
G. P. Kiès.

den door hem gekozen raadsman, Ch. Schreuder, kapitein-intendant K.N.I.L., heeft doen bijslaan, welke raadsman de verdediging heeft voorgedragen;

Gelet op hetgeen door den beklagde en namens hem door den raadsman ter verdediging is naar voren gebracht;

Overwegende, dat beklagde ten processe ten aanzien van het hem tenlastegelegde, voor zoover ten deze in het bijzonder van belang, heeft opgegeven:

dat hij het laatst heeft gediend als commandant van het in de maand Juni 1942 uit Melbourne naar Dobo gezonden en op 11 Juli 1942 te Dobo aangekomen detachement van het K.N.T.L., welk detachement tot opdracht had:

- n. orde en rust te Dobo herstellen;
- b. het Nederlandsche Gezag op krachtige wijze vestigen en handhaven op de Aroe-eilanden;
- c. Japansche agressie met de ter beschikking staande middelen zoo krachtig mogelijk tegengaan, doch ingeval man een aanval met overmachtige vijandelijke krachten dan wel, indien zulks met stelligheid wordt verwacht, en aanvaarding van den strijd kansloos wordt geaht, uitwijken naar andere gebiedsdeelen van de Aroe-eilanden moer het voeren van den guerrillastrijd;

dat kort voor zijn vertrek mtt genoemd detachement uit Melbourne hem zijn „Instructie” werd ter hand gesteld door den toenmaligen kapitein van den Generalen Staf H. J. de Vries, wien hij onder de aandacht bracht, dat de hem toegewezen troepenmacht — 42 man sterk, daaronder begrepen 2 officieren, 2 Europeesche onderofficieren, 3 man Inheemsch kader en 35 man ongegradueerden — te gering was voor het behoorlijk tegengaan van Japansche agressie, waarop kapitein De Vries antwoordde: „Man, je bent toch niet van plan een veldslag te leveren. We hebben jullie nog noodig. De bedoeling is slechts, de landing van kleine vijandelijke afdeelingen tegen te gaan, patrouilles en dergelijke. Wanneer een overmachtige vijand komt, ben je verplicht uit te wijken naar de Groote Aroe-eilanden: dat staat trouwens in de Instructie”, of woorden van een dergelijke strekking;

dat, toen hij met het detachement op doorreis naar Dobo in het kamp Wynelly nabij Darwin vertoefde, de luitenant-kolonel N. L. W. van Straten, die juist tot Legercommandant Australië was benoemd, het detachement in dat kamp bezocht en hem de nadere instructie gaf, de schuldigen aan den opstand tegen het Nederlandsche Gezag, welke opstand in Dobo had plaatsgevonden, doch juist weer onderdrukt was, ter plaatse te doen berechten door een Temporair Krijgsraad, welke Krijgsraad zou moeten bestaan uit hem, beklag-

de, als President, luitenant Snell als fgd. Auditeur-Militair en den OvG Neeb en den Sergeant Singerling als secretaris en lid, hebbende hij, beklagde, deze nadere instructie begrepen als de nadere beslissing, bedoeld in punt 3 van zijn „Instructie voor den Com-„mandant van het Detachement Dobo“;

dat hij op grond van die genoemde mededeelingen van Kapitein De Vries en Imitenant-kolonel Van Straten, in verband met de in zijn „Instructie“ gekozen volgorde van de onderdeelen van de aan het detachement opgedragen taak, tot de overtuiging was gekomen, dat herstel van orde en rust te Dobo en krachtige vestiging en handhaving van het Nederlandsche Gezag op de Aroe-eilanden, primair van belang waren en het tegengaan van Japansche agressie eerst in de derde en laatste plaats moest komen;

dat bij zijn aankomst te Dobo op 11 Juli 1942 orde en rust aldaar wel reeds hersteld waren, doch voor de krachtige vestiging en handhaving van het Nederlandsche Gezag op de Aroe-eilanden noodig waren:

- a. het opvatten van nog op de overige Aroe-eilanden roncloopende leiders van de Kaoem Merah opstand;
- b. patrouilleering voor machtsvertoon;
- c. berechting van de schuldigen aan den opstand;
- d. onderzoek naar betrouwbaarheid van het veldpolitiepersonel te

Dobo, teneinde tot militairisering daarvan te kunnen overgaan; al welke werkzaamheden in zijn opvatting van zijn taak voorrang moesten hebben boven het tegengaan van Japansche agressie;

dat hij voorts als zijn eigenlijke militaire taak alleen zag het afweren van zwakke vijandelijke afdelingen of patrouilles, conform de mondelinge toelichting van kapitein De Vries op zijn Instructie;

dat hij in die overtuiging en opvatting van zijn taak zichzelf en de aan hem toegewezen officier en de Europeesche onderofficieren tijdens zijn verblijf te Dobo hoofdzakelijk heeft beziggehouden met berechtings- en onderzoekwerkzaamheden, en geen tijd over heeft gehad voor het nemen van maatregelen, verbonden aan zijn militaire taak;

Met betrekking tot de feitelijke onderdeelen van de tenlastelgging:

ad punt A 1: dat hij na ontvangst van een telegram uit Melbourne, waarin gewaarschuwd werd voor een mogelijkheid, dat de Japanners naar Dobo zouden komen, opdracht heeft gegeven, om bij de Pier en aan de Westzijde van Dobo in daar gelegen, door hem aangewezen huizen, stellingen voor zijn twee Lewis-guns te maken;

dat daarvoor in de houten voorwanden van die huizen eenige schielseuven gemaakt moesten worden, terwijl verder voor die stellingen 10 gonjezakken niet zand gevuld morsten worden als vuurdekking, al welke werkzaamheden hij had opgedragen aan een mandoer B.O.W.:

dat behalve op den dag zelf, dat hij zijn orders gaf, hij die stellingen in aanbouw niet meer heeft geïnspecteerd, en die stellingen nog niet klaar waren, toen op 30 Juli 1942 de Japanners Dobo overvielen;

dat het zijn bedoeling was, de Lewis-guns in het kampement te houden en alleen de stellingen in gereedheid te hebben voor het geval een vijandelijke afdeeling of patrouille onder vuur zou moeten worden genomen;

dat hij de stellingen of de plaats daarvoor nooit heeft beproefd met de mitrailleurs in opstelling. doch hij die plaatsen alleen op het oog heeft aangewezen;

dat hij geen verdere maatregelen voor Japansche agressie uit zee heeft genomen, noch eenige andere verdedigingsstelling in of nabij Dobo heeft voorbereid:

ad punt A 2: dat zijn verdedigingsplan, uitsluitend rekening houdend met aanvallen van zwakke vijandelijke afdeelingen of patrouilles, was om zijn troep bij elkaar te houden en bij een aanval dien troep onmiddellijk in zijn geheel naar het aangevallen punt te verplaatsen;

dat, aangezien hij den vuurtoren het meest waarschijnlijke aanvalspunt achtte, hij, om dat punt snel te kunnen bereiken, opdracht had gegeven, twee in Dobo aanwezige oude auto's in gereedheid te brengen, van welke auto's er één juist klaar was, toen de overval kwam;

dat hij geen opstellingen voor zijn troep had gemaakt, omdat hij niet kon voorzien, hoe een gevecht zich eventueel zou ontwikkelen;

ad punt A 3: dat hij geen tijd heeft gehad, ooit een snelle verplaatsing van zijn troep vanuit het kampement naar één of ander mogelijk aanvalspunt, 'hetzij overdag, hetzij des nachts, te beoefenen, doch wel het voornemen heeft gekoesterd om, wanneer de gerechtelijke onderzoeken eenmaal waren afgelopen, en hij de politie gemilitariseerd en in zijn organisatie ingedeeld had, met dergelijke oefeningen te beginnen;

ad punt A 4: dat hij zijn troep nooit iets heeft medegedeeld over zijn plannen voor actie in en verdediging van Dobo, aangezien hij het uit psychologisch oogpunt minder juist vond, om zijn troep mede te deelen, dat zij voor een overmachtigen vijand moesten uitwijken naar de Grnote Aroe-eilanden;

dat hij meende, dat, wanneer het ooit op een gevecht zou aankomen, hij niet een enkel woord den troep op zijn plaats kon hebben, gelet op de geringe afstanden;

dat hij in een toespraak, eenige dagen voor den Japanschen overval op 30 Juli 1942, en den troep in het bijzonder op heeft gewezen, dat de mogelijkheid van een verrassenden aanval van zwakke Japansche afdeelingen geenszins was uitgesloten, en daarbij heeft gewezen op het feit, dat in de eerste plaats wachten en posten zoo waakzaam mogelijk moesten zijn;

dat hij, ook na ontvangst van de telegrafische waarschuwing uit

Melbourne, geen bepaalde orders heeft gegeven tot consignering in het kampement, doch dat wel ieeels vóór de waarschuwing de order bestond, dat niemand de kotn Dobo mocht verlaten, behalve voor dienst;

ad punt A 5: dat hij zich na zijn aankomst te Dobo dadelijk en geheel heeft geconcentreerd op de berechting van de schuldigen aan den Kaoem Merah opstand;

dat voor den ingestelden Temporairen Krijgsraad luitenant Snell noodig was als fgd. Auditeur-Militair, terwijl de sergeanten Singlering en Bout respectievelijk secretaris en lid waren;

dat hij het gerechtelijke onderzoek had opgedragen aan den Inspecteur van Politie Weynberg, geassisteerd door den sergeant Tulangow;

dat de Krijgsraad en de commissie voor gerechtelijk onderzoek dag in, dag uit bezig zijn geweest, met dien verstande, dat de Krijgsraadzittingen eenige malen zijn onderbroken als gevolg van patrouillegang, tijdens welke onderbrekingen hij zichzelf en de leden van den Krijgsraad in de eerste plaats bezig hield met het bestudeeren van de stukken van het gerechtelijk onderzoek en verder met het verhooren van alle agenten en posthuiscommandanten aangaande hun activiteit bij den Kaoem Merah opstand;

dat tusschen deze bedrijven door hijzelf en luitenant Snell geregeld dagelijks in het kampement Irwamen, om alles aldaar te regelen, terwijl luitenant Snell nog tweemaal op patrouille is geweest;

dat de dagelijksche dienst bij den troep aan den sergeant Soewondo en den korporaal Soepardi werd overgelaten, met dien verstande, dat sergeant Soewondo zorg droeg, dat tijdens de afwezigheid van de officieren. door den troep de bevolen diensten werden uitgevoerd;

dat de dagelijksche diensten van den troep hebben bestaan uit het in orde maken van de legering en van de munitie- en vivres-opslag. waarmede ongeveer een week is heengegaan, verder uit het op patrouille gaan, wachtdiensten. het aanleggen van schuilloopgraven (totaal lang 20 M, breed \pm 1 M en diep 0.50 M), terwijl ook nog de verhuizing op \pm **23/24 Juli 1942** eenige dagen in beslag heeft genomen;

dat hem omtrent den staat van geoefendheid van den troep niels bekend was, behalve voor wat betreft de menschen uit zijn vroeger, Babo-detachement, te weten ongeveer 23 man, sergeant Soewondo en korporaal Soepardi, die hij overigens ook in maanden niet gezien had;

dat hij echter meende, dat de troep tijdens zijn verblijf in Melbourne goeicnd was;

dat hij sinds het vertrek uit Melbourne en tot den Japanschen overval den troep nooit op haar geocfrnclheid heeft onderzocht, omdat hij daar geen tijd voor heeft gehad;

dat hij inderdaad van luitenant Snell heeft gehoord, dat de troep nog nooit met de nieuwe handgranaten had geoefend, doch

hij zich niet herinnert, of luitenant Snell hem ook de onvoldoende ge oefendheid met de Tommy-guns heeft gerapporteerd;

ad punt A 6: dat de contrôle op de wachten en posten als volgt is geweest:

dat hij persoonlijk de wacht bij den vuurtoren eenige malen heeft bezocht en ook luitenant Snell eenige keeren visitaties heeft verricht, doch nooit later dan in den vooravond;

dat onderofficieren nooit ter contrôle zijn uitgezonden, noch er eenige piketdienst is geweest, en die wacht des nachts nooit is gecontroleerd;

dat de wachten bij het militaire kampement, de politiekazerne, de gevangenis, het radiostation en de pier overdag en des avonds herhaaldelijk door hem en luitenant Snell zijn bezocht;

ad punt A 7: dat hij aanvankelijk de legering van het detachement aldus geregeld had, dat hijzelf en luitnant Snell in de pasanggrahan verbleven, terwijl de troep met de onderofficieren gelegerd was in het schoollokaal te Dobo;

dat na ongeveer één a twee weken hijzelf, om rustig te kunnen werken en om als PMC zijn kantoor te vestigen, zijn intrek heeft genomen in een naast de pasanggrahan gelegen huis, terwijl luitenant Snell in de pasanggrahan Meef, en de troep verhuisde naar de gedeeltelijk door een bombardement vernielde politiekazerne, gelegen nabij den Zuidelijken rand van Dobo;

dat hij zijn troep in de kota Dobo had gelegerd, omdat hij het in verband met zijn opvatting van zijn taak beter vond, zoo dicht mogelijk bij Dobo te zijn, terwijl de bedoelde politiekazerne diverse legeringsvoordeelen bood, die buiten Dobo niet te vinden waren, zooals goede putten, een goede barak, prikkeldraadversperring, geen aantrekkingskracht voor bomaanvallen;

dat de afstand tusschen zijn huis en het kampement, langs den kortsten weg gemeten, ongeveer 500 M bedroeg;

dat hij meende, in geval van alarm binnen zeer korten tijd in het liampement te kunnen zijn, doch nooit had beoefend, hoeveel tijd daarvoor noodig zou zijn;

dat bij de door hem ontworpen alarmregeling het waarschuwen van de officieren aldus was geregeld, dat ingeval van alarm in het kampement de wachtcommandant aldaar een man op de fiets naar zijn huis moest uitzenden;

dat bij den overval op 30 Juli 1942 hiervan ecliter niets is terecht gekomen, omdat de Japanners al in Dobo waren, toen het kampement gealarmeerd werd en omdat, toen de sergeant Bout met een groep het kamp verliet om de officieren te halen, de wachtoinendant verder geen maatregelen had getroffen;

dat alle munitie en vivres in het kampement waren opgeslagen, doch, hoewel hij zich had voorgenomen, die voorraden in brand te steken ingeval hij die door plotseling optredende omstandigheden noodgedwongen zou moeten achterlaten, hij dat voornemen op 30 Juli 1942 niet meer ten uitvoer heeft kunnen brengen, omdat hij

toen geen moment te verliezen had en ervan overtuigd was, dat hij ieder oogenblik omsingeld zou kunnen worden, indien hij niet onmiddellijk met den troep naar het Zuiden trok;

dat aldus alle vivres en munitie den vijand onbeschadigd in handen zijn gevallen;

dat hij in den ochtend van 30 Juli 1942 den troep buiten den ingang van het kampement niet aangetreden, doch als een chaos door elkaar heeft aangetroffen;

ad punt A 8: dat hij erkent, tijdens zijn verblijf te Dobo, eenige dagen voor den Japanschen overval, uit Melbourne van den Wnd. LCA een telegram te hebben ontvangen, inhoudend de waarschuwing, dat hij op een Japanschen aanval op Dobo bedacht moest zijn, kunnende hij zich uit het hem voorgehouden afschrift van het telegram van 12 Juli 1942 (1200) van Wnd. LCA aan PMC Dobo, luidende:

„HPB Toeal seint volgens ontvangen berichten Japs voornemens „binnenkort met zwakke afdeeling Toeal bezetten stop verband „hiermede bezetting Toeal zoo snel mogelijk doorzenden stop „wees bedacht op mogelijkheid, dat Japs in stede van Toeal naar „Dobo komen“;

niet den tusschenzin herinneren: „verband hiermede bezetting Toeal zoo snel mogelijk doorzenden“;

dat hij na ontvangst van dit telegram de volgende maatregelen heeft genomen:

- a. de patrouillegang ter opvatting van opstandelingen werd door hem gestaakt. Een patrouille, die op het punt stond uitgezonden te worden, werd afgelast;
- b. verscherpte contrôle op wachten en postcii. O.a. heeft hij vanaf dat oogenblik persoonlijk iederen dag de posten aan de pier en aan de gevangenis bezocht, en in totaal vier malen de wachten bij den vuurtoren en bij het radiostation gevisiteerd;
- c. toespraak in het kampement ter inscherping aan wachten en posten van hun wachtverplichtingen;
- d. extra-consignes voor de vuurtoren-wacht, te weten een post op den ioren van 4 tot 6 uur voormiddags ingesteld en instructies om elke motorboot als vijandelijk aan te houden, tenzij tevoren geïnstrueerd, de boot als eigen door te laten;
- e. een nachtelijre patrouille door de kota ingesteld;

dat nimmer is gecontroleerd, of de wacht bij den vuurtoren de verscherpte instructies uitvoerde, en of de bevolen nachtelijke patrouille door de kota inderdaad plaats vond;

ad onderdeel A algemeen:

dat hij erkent, dat achteraf beschouwd, het inderdaad beter ware geweest, indien hij zich in de eerste plaats met den troep had bezig gehouden en die behoorlijk had geoefend en geïnstrueerd, doch dat hij erbij blijft, uit de mondelinge toelichting op zijn instructie, gegeven door den kapitein De Vries en den luitenant-kononel Van

Straten, mocht afleiden, dat zijn primaire taak was het berechten van de Kaoem-Merah-opstandelingen en het houden van onderzoeken naar de betrouwbaarheid van de politie, als onderdeel van zijn opdracht, het op krachtige wijze vestigen en handhaven van het Nederlandsche Gezag op de Aroe-eilanden;

dat hij toegeeft, dat vele oefeningen en instructies van den troep van invloed geweest zouden kunnen zijn op een betere houding van den troep tijdens den overval, maar dat hij de wanorde en verwarring van den troep bij het kampement in den morgen van den overval hoofdzakelijk wijt aan het zeer plotselinge en verrassende van den Japanschen overval, en aan de handelingen van den oudsten sergeant, sergeant Singerling;

dat hij slechts ten deele erkent, dat door zijn verzuim om voldoende afweervoorbereidingen te treffen bij den aanval op 30 Juli 1942 het Nederlandsche garnizoen te Dobo dadelijk en volledig verrast en overroempeld is kunnen worden en de plaats Dobo en de onmiddellijke omgeving daarvan zonder enig verzet van liet Nederlandsche garnizoen door den Japanschen vijand bezet is geworden, aangezien hij van oordeel is, dat tevens door plichtsverzuim van wachten en posten, in het bijzonder van de vuurtorenwacht, door actie van vijfde colonne en door de zware mist in den ochtend van 30 Juli 1942, de overrompeling zoo snel en volkomen is kunnen geschieden;

ad punt B I: dat hij, na op den 30sten Juli 1942 in den vroegen morgen gewekt te zijn door den heer Heynen met de mededeeling, dat een schip de haven binnenvoer. „vermoedelijk een schip van „ons“. den luitenant Snell opdracht heeft gegeven, ten spoedigste naar het kampement te gaan en zelf op de fiets naar de pier is gereden om te zien, wat er gaande was;

dat hij, bij de pier gekomen, een soldaat zag staan, wien hij om inlichtingen vroeg en die in het Maleisrh antwoordde, dat het een schip van ons was, waarop hij. beklagde, zeide: „Dat kun je niet „zeker weten“, en besloot verder te rijden naar het kampement;

dat hij op weg naar het kampement werd beschoten, waarop hij zijn fiets neergooide en te voet zijn weg vervolgde;

dat. toen hij circa 5 uur in het kampement arriveerde, hij daar allerlei opgewonden berichten kreeg, dat honderden Japanners in Dobo geland waren en dat met een motorboot nog steeds meer werden aangevoerd;

dat hij terstond de menschen van den troep, die nog bij het kampement aanwezig waren, heeft verzameld en mee naar achteren heeft genomen naar een plaats in de alang², circa 200 M ten Zuiden van het kampement, op welke plaats zich bij hem voegden de soldaten Soemawisastra en Ponggohong, die ieder afzonderlijk hadden getracht, zijn huis te bereiken;

dat die terugtocht zoo snel moest geschieden, dat alle vivres en munitie, behalve wat de man bij zich had, onvernield in het kampement moesten worden achtergelaten;

dat voornoemde soldaten Soemawisastra en Ponggohong hem meldden, dat zijn huis reeds omsingeld was en er reeds vele Japanners in die buurt van Dobo waren;

dat hij omstreeks half zes de soldaten Pankey en Manua heeft uitgestuurd met de opdracht, de richting van het kampement uit te gaan en daar te verkennen, of er reeds Japanners waren en hoeveel;

dat hij die soldaten dien dag niet meer heeft teruggezien;

dat omstreeks 10 uur zich bij hem voegden de soldaat Soeratman en een kampementskoelie, die juist uit Dobo ontsnapt waren en wisten te vertellen, dat er in Dobo en in de buurt van het kampement veel Japanners waren, terwijl de kampementskoelie nog had gezien, dat luitenant Snell was gevangen genomen;

dat hij in den loop van den dag steeds verder Zuidelijk is teruggetrokken, totdat hij des avonds circa half zes in Doerdjela aankwam:

dat hij in Doerdjela van het kamponghoofd vernam, dat volgens verhalen van kampongingezetenen die in den morgen gedwongen waren geworden te werken aan het inladen van diverse goederen in het Japansche schip, er in Dobo heel veel Japanners waren, (loch dat het schip ten 14.00 uur weer was vertrokken);

dat hij verder in Doerdjela van den soldaat Sorralman, dien hij had uitgezonden om de groep-Rering op te halen, vernam, dat volgens Rering een groote macht Japanners op weg was naar het Zuiden en reeds in Tandjong Oelar was;

dat hij intusschen eenige prauwen in orde had laten maken;

dat hij door de des morgens van diverse lieden ontvangen berichten, in verband met de mededeelingen van het kamponghoofd van Doerdjela en den soldaat Soeratman, dat er veel Japanners in Dobo waren en dat ren groot deel van de Japansche troepen op weg was naar het Zuiden, in verband met zijn opvatting van zijn taak meende, dadelijk naar de groote Aroe-eilanden te moeten uitwijken;

dat hij de aankomst van de groep-Rering en bevestiging van de door Soeratman overgebrachte berichten niet heeft afgewacht, omdat hij dat niet noodig achtte, aangezien hij een volkomen duidelijk beeld van den toestand had, en omdat de prauwvoerders erop aandrongen, om dadelijk met de intusschen gereedgemaakte prauwen te vertrekken, wilde het voortzetten van de eb een later vertrek niet onmogelijk maken;

dat er op het eiland Wamar en in de buurt van Doerdjela wel goede mogelijkheden waren om stelling te nemen en/of het detachement tijdelijk voor den vijand te verschuilen.. maar hij van die mogelijkheid geen gebruik heeft gemaakt, omdat hij in de overtuiging verkeerde, dat een groote Japansche macht hem op de hielen zat en hij overigens in verband met zijn opvatting van zijn militaire taak dien avond van 30 Juli 1942 liet moment gekomen achtte om naar de Groote Aroe-eilanden uit te wijken voor liet voeren van den guerillastrijd;

dat hij, toen hij Doerdjela verliet, aan het kamponghoofd aldaar heeft opgedragen, hem door vertrouwde boodschappers berichten over de Japanners naar de Groote Aroe-eilanden, richting Bendjina, te zenden, omdat hij hoogstwaarschijnlijk naar Bendjina zou gaan;

dat hij deze opdracht aan het kamponghoofd privé heeft gegeven, vóórdaf hij bij het vertrek luide verkondigde, dat hij naar Poeloe Babi zou gaan, welke laatste bekendmaking ten doel had om de bevolking te misleiden, opdat deze aan eventuele Japanners verkeerde inlichtingen zouden geven;

dat hij er zich niet van bewust was, dat deze list ook het kamponghoofd in verwarring zou kunnen brengen en vertraging in de berichtgeving zou veroorzaken;

dat hij in stede van naar Bendjina, naar Maikoor is gezeild;

ad punt B 2: dat hij, na in Maikoor de berichten te hebben ontvangen van luitenant Snell, het standhouden van sergeant Soewondo in Oeloe Soengei, en het vertrek van het overgrote deel van de Japansche landingsmacht op denzelfden dag van de landing, met luitenant Snell en het detachement is teruggegaan naar het eiland Wamar, waar in den nacht van 4 op 5 Augustus nabij Doerdjela werd geland:

dat in den morgen en middag van 5 Augustus 1942 naar Oeloe Soengei werd opgerukt en dadelijk na aankomst aldaar krijgsraad werd belegd voor het vaststellen van een plan van actie tegen de Japansche bezettingsmacht te Dobo;

dat besloten werd, dien nacht een aanval te doen met drie aanvalsgroepen, de eerste onder commando van luitenant Snell niet aan hem toegevoegd sergeant Singerling, bestemd voor den aanval op het radiostation in Dobo en op de kampong Blanda, de tweede groep onder commando van sergeant Soewondo met bestemming politiekazerne en gevangenis en vervolgens kampong Blanda, de derde onder commando van hemzelf met aan hem toegevoegd sergeant Tulangow voor een aanval op het vroegere militaire kampement:

dat de groepen-Snell en -Soewondo op een bepaald punt links en rechts moesten afbuigen, terwijl zijn troep rechtdoor zou loopen tusschen de beide andere groepen in; .

dat hij deze verdeeling gekozen had, omdat hij zelf voor de leiding van het gevecht in het midden wilde zitten en omdat de groepen, die rechts en links moesten afbuigen, een langeren weg zouden moeten afleggen;

dat in dien opzet zijn groep bij den afmarsch achter de beide groepen aan moest loopen;

dat ieder van de groepen deels bestond uit militairen, deels uit politieagenten en deels uit primitief met lansen en jachtgeweren bewapende Timoreezen en Tanimbareezen;

dat dien avond kort na den afmarsch onverwacht in de colonne een schot viel, gevolgd door een vuurstoot uit een Tommy-gun,

waarop de geheele colonne in paniek uiteenstoof, en slechts met moeite weer verzameld kon worden;

dat hij, nadat de troep weer was verzameld, den aanval voor dien nacht heeft afgelast, omdat naar zijn meening de schoten in Dobo gehoord moesten zijn, zoodat de vijand gealarmeerd was en daarmede het element verrassing verloren was, terwijl bovendien de troep zeer zenuwachtig was, mede in verband met het onverklaarbaar verdwijnen van sergeant Singerling en den fuselier Heumassee;

dat hij over zijn beslissing om den aanval dien nacht niet door te zetten, doch naar Oeloe Soengei terug te gaan, een woordenwisseling heeft gehad met luitenant Snell, die wel door wilde zetten. maar dat hij bij zijn beslissing is gebleven;

dat den volgenden avond een nieuwe poging tot een tegenaanval is gedaan met afmarsch via Doerdjela, doch overigens hoofdzakelijk volgens het eerst ontworpen plan, welke aanval aan den rand van Dobo ontijdig is ontdekt en gesmoord in een hevig vijandelijk mitrailleur- en mortiervuur;

dat bij het openen van dit vijandelijk vuur de aanvalsgroepen van Snell en Tulangow dadelijk in paniek zijn geraakt en het tot een aanval op de gekozen objecten niet meer is gekomen;

dat hij het mislukken van de tweede tegenaanvalspoging hoofdzakelijk wijt aan verraad van de aanvalsplannen door een Timorees, en voorts mogelijk aan het te veel leven maken door de groep-Tulangow, waardoor de aanval te vroeg ontdekt werd;

dat hij nooit aan de mogelijkheid van verraad had gedacht, omdat hij de menschen volledig vertrouwde;

dat hij na de mislukking van de tweede tegenaanvalspoging geen meerdere pogingen heeft gewaagd, omdat hij toen de absolute overtuiging had, dat hij met zijn 27 met Tommy-guns bewapende manschappen de Japansche macht nooit aan zou kunnen;

dat hij de Timorerzen en Taniinbareezen niet meer voor een aanval wilde gebruiken, omdat gebleken was, dat ze voor een aanval totaal waardeloos waren;

Overwegende, dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hoofdzakelijk hebben verklaard:

G. L. Snell, eerste luitenant der Infanterie K.N.I.L.:

dat hij is toegevoegd geweest aan het detachement van het K.N.I.L. dat in Juni 1942 onder commando van beklaagde uit Melbourne naar Dobo is gezonden en op 11 Juli 1942 in Dobo is aangekomen;

dat beklaagde hem wel eens over zijn Instructie heeft gesproken, zonder nochtans die instructie met hem te bespreken, maar dat hij weet, dal na het bezoek van den luitenant-kolonel Van Straten aan het detachement in het kamp Wynelly nabij Darwin en de instelling van den Temporairen Krijgsraad voor het berechten der opstandelingen te Dobo, beklaagde het berechten van die opstande.

lingen als zijn hoofdtaak heeft; gezien, en als consequentie van die opvatting zich te Dobo dan ook hoofdzakelijk heeft beziggehouden met het presideeren van den krijgsraad, liet leiden van gerechtelijke onderzoeken en onderzoeken naar de betrouwbaarheid van het politiepersoneel, terwijl hij voorts zijn tijd besteedde aan het codeeren en decodeeren van telegrammen;

dat hij, getuige, die opvatting niet juist achtte en bij beklaagde nog in het bijzonder heeft geprotesteerd tegen het feit, dat de beide officieren en de twee Europeesche onderofficieren geheel aan den dienst bij den troep werden onttrokken voor krijgsraadswerk, op welk protest beklaagde antwoordde, dat de krijgsraad in Dobo hoofdzaak was, immers luitenant-kolonel Van Straten hem dat werk speciaal had aanbevolen;

Ad tenlastelegging:

punt A 1: dat het eenige, wat met betrekking tot het aanleggen van verdedigingsstellingen is geschied, is, dat beklaagde eens een ronde met hem langs de kust heeft gemaakt voor het uitzoeken van opstellingen voor de twee Lewisguns;

dat toen besloten werd tot twee opstellingen aan den steiger en twee aan de Zuid-Westzijde van Dobo, welke opstellingen zouden komen in huizen, waarvoor eenige brekerijen noodig zouden zijn, welke werden opgedragen aan een plaatselijk BOW-mandoer;

dat Pén en ander werd aangevangen eenige dagen vóór den Japanschen overval, doch op 30 Juli 1942 nog in het geheel niet voltooid was;

dat geen permanent bezette stellingen beoogd waren, doch slechts opstellingen om te gebruiken, waar een aanval zou komen, zoodat normaal de Lewisguns in het kampement zouden worden gehouden;

dat niets bepaald was aangaande wie de Lewisguns in stelling zou moeten brengen, noch vaste bedieningen voor die mitrailleurs waren aangewezen, terwijl noch het in stelling brengen, noch liet schieten met de Lewisguns ooit is beoefend;

ad punt A 2: dat, voorzoover hem bekend, er in het geheel geen verdedigingsplan voor Dobo ooit is opgemaakt, en althans beklaagde nooit met hem heeft overlegd, hoe gereageerd zou kunnen worden ingeval van Japansche agressie;

ad punt A 3: dat als alarmregeling te Dobo slechts bestond de bepaling, dat ingeval van alarm de troep in het kampement gewapend moest aantreden en wachten op verdere orders;

ad punt A 4: dat beklaagde nimmer den troep mentaal op de mogelijkheid van een verrassenden Japanschen aanval heeft pogen voor te bereiden;

ad punt A 5: dat beklaagde tijdens zijn verblijf te Dobo aan den troep practisch nooit iets heeft gedaan, hebbende hij zich hoofdzakelijk bezig gehouden niet het presideeren van krijgsraadszittingen, bestudeeren van stukken van onderzoeken, en verder met codeeren en decodeeren van telegrammen;

dat hij. getuige, voornamelijk bezig is geweest, de eerste dagen na aankomst te Dobo, met de legering, voeding en uitbetaling van den troep, terwijl hij bovendien reeds dadelijk belast werd met een voorloopig onderzoek naar de betrouwbaarheid van de politie en voorts met krijgsraadszittingen en onderzoeken, terwijl hij nog enkele middagen heeft doorgebracht met het aanleggen van een telefoonlijn van den vuurtoren naar het kampement;

dat hij eenmaal met den troep een oefening met handgranaten heeft gehouden, en voorts nog één dag op patrouille is geweest naar Oedjir;

dat ook de Europeesche oiderofficieren Bout en Singerling te Dobo hun tijd in hoofdzaak hebben moeten geven aan het bijwonen van krijgsraadszittingen. bestudeeren van stukken van gerechtelijk onderzoek en hei houden van onderzoeken;

dat sergeant Soewondo en korporaal Soepardi de eenige kaderleden waren, die voor den dienst bij den troep overbleven;

dat de troep voornamelijk corvee- en wachtdienst had. omdat niemand beschikbaar was om er iets anders mee te doen;

dat hij. getuige, den beklagde meerdere malen heeft gewezen op de onjuistheid van het permanent onttrekken van het Europeesche kader aan den troep, waardoor niets aan en met dien troep gedaan kon worden, doch dat al zijn protesten werden beantwoord met de mededeeling, dat de krijgsraad hoofdzaak was;

dat hem de onvoldoende geoefendheid van den troep reeds voor het vertrek uit Melbourne bekend was, en hij aanneemt, dat ook beklagde daarvan op de hoogte was, doch beklagde niet de minste belangstelling voor den troep had;

dat hij, getuige. en ook de luitenant Hieronymus beklagde hebben medegedeeld, dat de troep geen vertrouwen had in de Tommyguns, waarmede zij was uitgerust, omdat daarmede weinig of niet geoefend was, doch dat hierop bij beklagde geen reactie was gevolgd;

dat hij, getuige, nadat meerdere pogingen van hem om wat meer oefening voor den troep te krijgen. waren afgestuit op beklagde's onwil om iets minder aan het krijgsraadswerk te doen, verder redeneeren met beklagde als hopeloos heeft aan gevoeld, doch nog wel in meerdere gesprekken tusschen hem, den heer Heynen en beklagde duidelijk tot uiting had laten komen, dat hij met zorg het oogmerk tegemoet zag, waarop met deze samengeraapte en onvoldoende geoefende troep zou moeten worden gevochten;

dat beklagde zich dan uitliet, dat hij in geval van een Japansehen aanval toch volgens zijn instructie moest uitwijken, zoodat de mindere geoefendheid van den troep er minder op aan kwam;

ad punt A 6: dat er geen contróleregeling op de wachten bestond;

dat de commandant van de kampementswacht alleen order had om des nachts de posten in de stad, te weten aan den steiger, aan de gevangenis en aan de politiekazerne te controleeren, en dat

mogelijk deze wachtcommandant ook instructie had, om met ge-
regelde tusschenpoozen, door de vuurtorenwacht op te bellen, te
controleeren, of de lijn nog intaot was;

dat van een contrôle op dien wachtcommandant nooit sprake is
geweest;

dat in dan vroegen morgen van den 30sten Juli 1942 het een
heldere maannacht en althans iri de stad het zicht normaal goed
was;

dat de Japansche schepen Dobo hebben moeten naderen van den
kant langs de vuurtoren;

dat hij, getuige, het niet-opmerken van die Japansche schepen
door de vuurtorenwacht, alleen kan verklaren uit volkomen onvol-
doende waakzaamheid van die wacht:

ad punt A 7: dat hij liet in het algemeen onjuist vond, dat het
detachement in de kota Dobo was gelegerd, omdat:

1. die legering zeer kwetsbaar uit de lucht was, immers een even-
tueele luchtaanval ongetwijfeld op de kota Dobo gericht zou
worden. en deze kota slechts een zeer klein. dicht bebouwd
oppervlak had;
2. ingeval van een aanval uit zee die aanval ook ongetwijfeld tegen
Dobo zelf gericht zou worden. en in dat geval het detachement
slechts zeer weinig tijd voor gereedmaken en ruimte voor actie
zou krijgen;

dat hij daarom van meening was, dat beslist buiten Dobo, hetzij
bij Doerdjela, hetzij midden in het eiland Wamar, gelegerd moest
worden, opdat, wanneer een aanval kon komen, tijd voor gereed-
maken en vrijheid van beweging zou blijven, doch beklagde, toen
hem die zienswijze werd voorgelegd, daarop alleen heeft geant-
woord: „ik moet in Dobo zijn, omdat in mijn instructie staat
„„richt het garnizoen Dobo op”””;

dat een alarmoefening nooit is gehouden;

dat alle munitie en vivres. voorzoover niet bij den man, in liet
kampement maren opgeslagen;

dat er over gesproken is, die voorraden te verdeelen over twee
dépôts, te Dobo en te Batoe Medja, doch hiertoe nog niet was over-
gegaan, omdat besloten was, eerst de aanlromst af te wachten van
de voorraden munitie en vivres. die in Darwin waren achterge-
bleven;

dat geen bepaalde voorbereidingen zijn getroffen om de voor-
raden in een noodgeval te vernietigen, maar dat in het kampement
een ruime voorraad petroleum aanwezig was, die vlak bij de munitie
en levensmiddelen was opgeslagen, zoodat het zeer eenvoudig zou
zijn geweest, de gcheele zaak in brand te steken;

ad punt A 8: dat hij zich de ontvangst herinnert van een tele-
grafische waarschuwing uit Melbourne, dat men bedacht moest zijn
op een Japanschen overval;

dat dit telegram ontvangen is, eenige dagen na de aankomst van
het detachement te Dobo;

dat na ontvangst van het telegram beklaagde een patrouille, die op het punt stond uit te gaan, heeft afgelast, terwijl hij, getuige, zich ook meent te herinneren, dat toen een verscherping in het bewakingssysteem is ingevoerd;

dat het uitzenden van patrouilles een dag of vijf gestaakt bleef, doch daarna weer werd hervat, terwijl naderhand ook nog in de wachten en posten veranderingen werden gebracht, die echter geen betrekking hadden op het volhouden van een bepaalden alarmtoestand:

dat ongeveer een dag na ontvangst van het telegram door de radio het bericht werd opgevangen, dat een klein Japansch wachtschip bij Boela (N.O. Ceram) was gebombardeerd en tot zinken gebracht door Australische vliegtuigen, en toen verondersteld werd, dat hiermede mogelijk de Japansche Toaal-expeditie was vernietigd;

Ad onderdeel B van de tenlastelegging:

ad punt B 1: dat hij in den vroegen morgen van 30 Juli 1942, na gewekt te zijn met het bericht, dat een schip de haven binnenvoer, van heli-laagde opdracht kreeg, direct naar het kampement te gaan, alarm te maken en de vuurtorenwacht op te bellen;

dat hij, om het kampement snel te kunnen bereiken, een motorfiets heeft genomen, doch bij de gevangenis gekomen, door Japanners gevangen werd genomen;

dat hij spoedig weer uit handen van de Japanners heeft weten te ontvluchten, en den verderen dag van 30 Juli en den nacht van 30 op 31 Juli 1942 zich heeft schuil gehouden in het terrein op het eiland Wamar;

dat hij den 31sten Juli bij bevriende Inheemschen in Doerdjela is terecht gekomen, en daar hoorde, dat beklaagde den vorigen middag met een deel van het detachement langs was gekomen en een paar booten had gerequireerd om naar Pocloc Babi en vandaar naar Bendjina te gaan;

dat beklaagde de boodschap had achtergelaten, dat, indien nog meer militairen in Doerdjela zouden aankomen, deze dan naar Poeloe Babi gedirigeerd moesten worden;

dat hij in opvolging daarvan met de soldaten Pangkey, Manua en nog een ander, die eveneens nog in Doerdjela arriveerden, in den avond van 31 Juli naar Poeloe Babi is vertrokken;

dat hij tijdens zijn kort verblijf te Doerdjela vernam, dat liet grootste deel van de Japansclie troepen, die den vorigen dag in Dobo waren geland, denzelfden dag reeds weer waren vertrokken en dat slechts een man of 60 à 70 waren achtergebleven;

dat hij bij aankomst te Porloe Babi beklaagde daar niet heeft aangetroffen, noch vernam, dat beklaagde daar geweest was, zoodat hij den volgenden dag door is gegaan naar Rendjina, maar hij een voor beklaagde bestemd bericht ontving van sergeant Soewondo, dat deze zich met 7 man te Kepala Soengei bevond en dat de gelegenheid voor een tegenaanval gunstig was, aangezien de Japan-

ners slechts een zwakke bezettingsmacht in Dobo hadden achtergelaten;

dat hij den volgenden dag verschillende menschen allerlei richtingen heeft uitgestuurd om beklaagde te zoeken, en dit tot resultaat had. dat in den avond van 3 Augustus beklaagde in Bendjina arriveerde;

dat zij den volgenden dag gezamenlijk en met het detachement weer naar Doerdjela zijn gegaan;

dat hij, uit wat hij toen en van beklaagde en van militairen van het detachement vernam over de lotgevallen van het detachement op 30 Juli, den stilligen indruk heeft gekregen, dat beklaagde geenerlei poging heeft gedaan, iets omtrent den vijand te weten te komen en zich heeft vergenoegd met opgewonden berichten van Inheemschen, dat er in Dobo veel Japanners waren;

dat hij naderhand van sergeant Soewondo en van de soldaten Pangkey en Manua heeft gehoord, dat de Japanners na de bezetting van de kota Dobo nog het terrein in de onmiddellijke omgeving van Dobo hebben afgepatrouilleerd;

dat hij betwijfelt, of beklaagde dit op dat moment heeft geweien, omdat deze geenerlei poging heeft gedaan, zich op de hoogte te stellen van de verdere beweging van den vijand;

dat hij dus niet gelooft, dat beklaagde den indruk heeft kunnen krijgen, dat verder tegen het detachement zou worden opgerukt;

dat het terrein op Poeloe Wamar velerlei dekkings- en stellingsmogelijkheden: bood, zoodat het voor beklaagde zeker niet noodig was geweest om dadelijk Poeloe Wamar te verlaten;

dat het voorstel om naar Poeloe Wamar te gaan en een tegenactie te ondernemen, van hem, getuige, is uitgegaan, maar beklaagde dadelijk met dat voorstel heeft ingestemd;

ad punt B2: dat na terugkomst van het detachement op Poeloe Wamar, het detachement zich op verzoek van sergeant Soewondo naar Oeloe Soengei heeft begeven, en na aankomst aldaar krijgsvaak is belegd voor het vaststellen van een plan van tegenactie:

dat sergeant Socwondo in het bezit was van een schets van alle Japansche stellingen;

dat in den krijgsvaak besloten werd tot het volgende tegenaanvalsplan:

„Gezamenlijk zou worden opgetrokken naar Dobo.

„Aldaar zou luitenant Snell met 5 militairen en 15 Inheemschen,

„tezamen met den sergeant Singerling met 10 militairen en 15

„Inheemschen, naar het N.O. afbuigen en via het moeras een uitgangsstelling innemen op het Japansche kerkhof.

„Sergeant Tulangow met 7 militairen en 15 Inheemschen zou via

„de Westkust het havencomplex zoo dicht mogelijk naderen.

„Korporaal Soepardi met 4 militairen en 30 Inheemschen zou de wegen afsluiten.

„De overigen en de kapitein zouden de militaire kazerne bezetten

„en als reserve dienen.

„Luitenant Snell zou aanvallen het huis van den Japanschen commandant, waar ook de Japansche radio was. sergeant Singerling, de Japansche stelling. en daarna zou gezamenlijk de legeringsplaats van de Japanners worden afgesloten; Tulangow zou het havencomplex aanvallen;”

dat er geen bepaalde reden was. waarom beklaagde zich in de reserve zou ophouden, maar deze positie van beklaagde door getuige als juist werd gevoeld, omdat toch geen verwachting bestond, dat bij een aanval, geleid door beklaagde. veel van dezen zou uitgaan, terwijl hij ook niet het volle vertrouwen van den troep genoot;

dat deze aanvalspoging in de kiem is gesmoord, omdat ongeveer een uur na den afmarsch in de colonne een schob viel. gevolgd door verschillende Tommygun-vuurstooten, en, toen hierop een paniek was gevolgd, beklaagde den aanval niet verder door wenschte te zetten;

dat hij, getuige, over deze beslissing met beklaagde een hooglopende woordenwisseling heeft gehad;

dat hij, getuige, niet-doorzetten van den aanval onjuist en onnoodig vond, aangezien teruggaan in de eerste plaats een ernstig prestigeverlies tegenover de bevolking zou heteekenen; voorts hij, getuige. ervan overtuigd was, dat de schoten onmogelijk in Dobo gehoord zouden zijn, en ook al ware dat wel het geval geweest. dan nog de onderneming zeker niet bij voorbaat lot mislukking gedoemd kon worden gracht;

dat hij er bij beklaagde nadrukkelijk op heeft aangedrongen, om den aanval door te zetten, en hij beklaagde uitdrukkelijk heeft verzekerd. dat de troep weer geheel marschvaardig was, maar beklaagde hem de positieve order heeft gegeven, terug te gaan, en hij zich die order heeft moeten neerleggen;

dat den volgenden dag opnieuw krijgsraad is belegd en een nieuw aanvalsplan werd opgesteld, dat, behoudens wijzigingen in de samenstelling van de groepen, in uitgangstellingen en details van aanvalsobjecten, op hetzelfde systeem was gebaseerd als het eerste aanvalsplan;

dat ook nu weer de aanvalsgroepen werden samengesteld uit deels militairen, deels politiepersoneel en Inheemschen, terwijl wederom beklaagde voor zichzelf een achterlijke positie had bepaald;

dat hij, getuige, gelet op de ervaringen van den vorigen avond. toen in het bijzonder de politieagenten en de Timoreezen en Tanimbareezen door de vuurstooten in paniek geraakten en daardoor de geheele colonne verstoorden, beklaagde nog heeft voorgesteld, den tweeden aanval uitsluitend met militairen te doen en de agenten en gewapende Timoreezen en Tanimbareezen te gebruiken als afsluitingstroep, maar beklaagde dat voorstel meteen heeft afgewezen zonder het zelfs in overweging te nemen, hebbende hij kennelijk alleen heil gezien in het verkrijgen van een numerieke meerderheid tegen de Japanners;

dat de tweede aanval is mislukt, doordat die, nog vóórdat de

groepen hun aanval-uitgangsstellingen hadden bereikt, ontijdig is ontdekt, en een op de ontdekking gevolgd hevig Japansch mitrailleur- en mortiervuur de groepen in paniek heeft gebracht;

dat hij, getuige, het waarschijnlijk acht, dat het gevechtsplan aan den vijand verraden is geweest, aangezien, doordat beklaagde besloten had, de Timoreezen en de Tanimbareezen aan den aanval te laten meedoen, uiteraard de aanvalsplannen ook min of meer aan deze menschen bekend moesten worden gemaakt, en het zeer goed mogelijk moest worden geacht, dat onder hen zich één of meer verraders hebben bevonden;

dat hij, getuige, niettemin het mislukken van den tweeden aanval voornamelijk wijt aan de omstandigheid, dat de Timoreezen en Tanimbareezen wederom dadelijk bij de eerste vuuropening in paniek zijn geraakt en in hun paniek de militairen hebben meege-sleept;

dat, ware de aanval uitsluitend met militairen uitgevoerd, ondanks verraad van het aanvalsplan, toch wellicht de militairen in de hand gehouden hadden kunnen worden en met een stormloop, hetzij door het mitrailleurvuur heen gebroken had kunnen worden, hetzij getracht in de enkele minuten, die verliepen tusschen de eerste alarmeering van de Japanners en de opening van het overal verspreide mitrailleur- en mortiervuur, de aanvalsobjecten zoo dicht te benaderen, dat de vijand met handgranaten en Tommyguns te lijf had kunnen zijn gegaan;

dat na de mislukking van de tweede tegenaanvalspoging de soldaten, hetzij op zichzelf, hetzij in kleine groepjes zijn teruggetrokken naar den vuurtoren, waar de troep verzameld werd;

dat de soldaten bingoeng en volkomen gedemoraliseerd waren, en hoewel nog even gesproken is over het ondernemen van een derde tegenactie-poging, daarvan is afgezien, omdat de troep te vermoeid en verslagen was;

dat den volgenden dag naar Poeloe Babi is teruggetrokken, en daarmee Dobo is opgegeven, aangezien, toen het detachement éénmaal daar was, niet meer over verdere actie is gesproken, doch hij, getuige, met eenige manschappen is uitgezonden om hulp te halen, terwijl beklaagde met het detachement verder naar de Groote Aroe-eilanden is uitgeweken;

P. Singerling, Sergeant-majoor der Infanterie K.N.I.L.,

dat hij ingedeeld is geweest in liet detachement van het K.N.I.L., dat in Juni 1942 onder commando van beklaagde van Melbourne naar Dobo is uitgezonden;

dat beklaagde eenige dagen voor den Japanschen overval een toespraak tot den troep heeft gehouden, waarin hij onder meer zeide, dat geen onverwachte overval of landingspoging van de Japanners verwacht behoefde te worden, aangezien de Japanners, dank zij de door de Australiërs dagelijks uitgevoerde vliegverkenningen, nimmer ongemerkt Dobo zouden kunnen naderen, doch niettemin wachten en posten de uiterste waakzaamheid moesten betrachten;

dat zijn reactie op deze toespraak was, dat hij ervan overtuigd was, dat inderdaad dagelijks door vliegtuigen de zee werd afgepatrouilleerd, welke overtuiging hem een gevoel van veiligheid gaf, dat, naar hij meende, ook de anderen gehad moeten hebben;

dat de verrassende Japansche overval dan ook inderdaad als een groote verrassing is gekomen;

dat hij vrijwel dadelijk na aankomst van het detachement te Dobo te werk is gesteld als lid in den Temporairen Krijgsraad, die was ingesteld om de schuldigen aan den in Dobo plaatsgevonden zoogenaamden „Kaoem Merah” opstand te berechten, met welk krijgsraadswerk hij vrijwel dag in, dag uit bezig is geweest tot den Japansohen overval;

dat hij, behoudens een patrouillegang gedurende één avond op het eiland Wamar, eenige middagen bezigheid met het aanleggen van ren telefoonlijn, en één middag oefening met handgranaten, gedurende zijn verblijf te Dobo geen andere diensten of opdrachten heeft gehad;

dat hij in den vroegen inorgen van den 30sten Juli 1942 omstreeks half vijf — kwart voor vijf — door den wachtcommandant van het kampement, liorporaal Soepardi, werd gewekt met de boodschap, dat een schip de haven was binnengekomen, terwijl hij even later bericht kreeg, dat het een Japansch schip was en dat er overal Japanners in de stad waren, terwijl hij tegelijkertijd eenige schoten hoorde vallen;

dat hij toen terstond uitrusting en bewapening heeft omgehangen en den troep heeft gewekt en die laten aantreden op de appèlplaats;

dat hij intusschen van vluchtende burgers had gehoord, dat de officieren gevangen genomen waren, de kapitein in zijn eigen huis;

dat hij, toen de troep was aangetreden, en omdat hij geen bericht van de officieren meer verwachtte, besloten heeft, zelf te handelen en opdracht heeft gegeven, een vuurstelling in te nemen links en rechts van het kampement, terwijl hij de Lewisguns vóór het wachtlokaal liet plaatsen en de bedieningen onder commando stelde van sergeant Tulangow;

dat hij voorts sergeant Bout opdracht gaf, met 9 man te trachten, den kapitein te ontzetten;

dat, toen hij den troep reeds in vuurstelling had opgesteld, plotseeling beklaagde kwam aanhollen, die zenuwachtig vloekend opdracht gaf, terug te trekken;

dat van toen af het detachement telkens steeds verder, en zonder ooit contact met den vijand te krijgen, is teruggetrokken, totdat der: middags in Doerdjela werd aangekomen;

dat, nadat het detachement, na de afvaart uit Doerdjela op 30 Juli, eenige dagen over de groote Aroe-eilanden had rondgezworven, en beklaagde op die uwerftocht bericht had gekregen dat sergeant Soewondo nog op Poeloe Wamar zat en luitenant Snell ontsnapt was en zich te Bendjina bevond, in den nacht van 4 op 5 Augustus weer in Doerdjela werd geland;

dat den volgenden dag werd doorgestaan naar Oeloe Soengei, waar sergeant Soewondo zich bevond;

dat dadelijk na aankomst aldaar een bespreking werd gehouden over het ondernemen van een tegenaanval op Dobo, in welke bespreking een aanvalsplan werd opgesteld, dat voorzag in een aanval met vier aanvalsgroepen, twee waarvan rechts door het moeras zouden optrekken naar de kampong Blanda om vandaar de Japansche legerplaats aan te vallen, terwijl een derde groep linksom naar den steiger zou gaan voor een aanval op de Japansche posten aldaar, en beklaagde met de commandogroep ergens tusschen (achter) de aanvalsgroepen een positie zou innemen, waarheen de andere groepen alle berichten en inlichtingen over het verloop van de actie zouden hebben te zenden;

dat elke groep was samengesteld uit militairen, enkele politie-menschen en een aantal Timoreezen en Tanimbareezen;

dat kort na den afmarsch uit Oeloe Soengei plotseling in de colonne een schot viel, vrijwel onmiddellijk gevolgd door vuurstooten uit een Tommygun;

dat hierdoor dadelijk de grootste verwarring ontstond in de colonne, die voor hem. getuige. tot gevolg had, dat hij aan hut dwalen is geraakt en tenslotte elk contact met den troep heeft verloren;

dat hij eerst laat in den middag van den volgenden dag Kepala Socngei terug heeft kunnen vinden en toen van korporaal Soepandi vernam, dat de aanval van den vorigen avond na dr verwarring door de schoten was gestaakt en dat voor dezen avond een nieuwe aanval was op touw gezet, waarvoor hei detachement reeds was vertrokken;

dat hij, getuige, daarop zich bij den troep van korporaal Soepardi had aangesloten, welke groep tot opdracht had, recht door het moeras naar het huis van Anderson te stooten en daar de Japanners aan te vallen;

dat na eenige uren marcheeren, toen een kali was bereikt aan den rand van de kota Dobo en de Japansche post bij het huis van Anderson reeds vaag viel waar te nemen, links vóór hen, vóór het voor den aanval vastgestelde tijdstip, een schot viel, dat gevolgd werd door alarmeeringsgeschreeuw van de Japanners. terwijl kort daarna Japansche mitrailleurs in Zuidelijke richting vuur openclen;

dat van zijn troep terstond na de alarmeering de meeste Timoreezen en Tanimbareezen en ook eenige soldaten verdwenen;

dat hij begreep, dat de aanval ontijdig ontdekt was, terwijl het uitblijven van eigen vuur duidelijk maakte, dat de aanval mislukt was;

dat hij ría eenigen tijd afwachten, of mogelijk van links nog eigen vuur zou komen, is teruggetrokken naar Wangil, waar hij beklaagde aantrof;

dat toen van Wangil verder werd teruggetrokken naar Doerdjela,

en in den avond van 7 Augustus het detachement zich heeft ingescheept naar Poeloe Babi;

dat van geen derde poging tot een tegenactie meer sprake is geweest, doch van Poeloe Babi een zwerftocht over de Groote Aroe-eilanden is begonnen, die geduurd heeft, totdat medio September 1942 het detachement naar Australië werd geëvacueerd.

N. L. W. van Straten, luitenant-kolonel der Infanterie K.N.I.L., Wnd. Leger Commandant Australië,

dat juist is, dat hij beklaagde en het onder diens commando gestelde detachement van het K.N.I.L., toen dil op cloorreis van Melbourne naar Dobo in het kamp Wynelly nabij Darwin vertoefde, heeft bezocht en aldaar aan beklaagde nadere instructie heeft gegeven, om in stede van slechts een voorloopig onderzoek in te stellen naar de schuldigen aan den te Dobo plaatsgevonden hebbenden opstand, die schuldigen te Dobo door een Temporairen Krijgsraad te doen berechten;

dat hij toen beklaagde, den luitenant Snell, den Officier van Gezondheid Neeb, en den sergeant Singerling heeft beëdigd als respectievelijk president, fgd. auditeur-militair, secretaris en lid van dien Temporairen Krijgsraad;

dat hij beklaagde verder op het hart heeft gedrukt, eventueel ter dood veroordeelden niet te executeeren, alvorens hem, getuige, daarvoor telegrafisch toestemming te hebben gevraagd;

dat hij in dat onderhoud inderdaad niet met beklaagde over het tegengaan van Japansche agressie heeft gesproken;

dat er echter geen aanleiding voor beklaagde bestond, om uit dat gesprek te concludeeren, dat zijn hoofdtaak te Dobo nu was het berechten van opstandelingen, en het afweren van Japansche agressie nog slechts van secundair belang was;

dat het punt in de aan beklaagde uitgereikte „Instructie” aangaande het afweren van Japansche agressie geen nadere aanvullende behoefte, doch wel het punt aangaande behandeling van de opstandelingen;

dat zijn bezoek aan het detachement slechts zeer kort kon zijn, zoodat hij onmiddellijk na het afhandelen van de zaak betreffende den krijgsraad naar Darwin is teruggegaan;

dat hij zeer zeker niet in eenige mate door zijn woorden bij beklaagde den indruk heeft kunnen vestigen, dat deze aan de berechtelingen van de opstandelingen voorrang moest verleen boven het afweren van Japansche agressie;

dat hij nooit aan de mogelijkheid van een dergelijke opvatting van beklaagde van zijn taak heeft gedacht;

H. J. de Vries, majoor van den Generalen Staf K.N.I.L.,

dat hij de „Instructie voor den Commandant van het Detachment Dobo” aan beklaagde heeft uitgereikt en mondeling met hem besproken;

dat tot goed begrip van die Instructie, deze moet worden gelezen

in verband met de aan beklagde mede verstrekte en eveneens 17 Juli 1942 gedateerde „Operatieve opdracht“;

dat, zooals uit die „Operatieve opdracht“ blijkt, de punten *S a* en *b* van die Instructie, inhoudende de onderdeelen van de taak van het detachement, orde, en rust te Dobo herstellen en het Nederlandsche Gezag op de Aroe-eilanden krachtig vestigen en handhaven, in liet bijzonder betrekking hadden op het geval, dat bij aankomst van het detachement te Dobo deze plaats nog in de handen en in de macht van de opstandelingen zou zijn en diensgevolge die 2 punten uit de instructie geen opvolging meer zouden behoeven, indien het Nederlandsche gezag en rust en orde bij aankomst van het detachement te Dobo weder hersteld zouden blijken;

dat ten tijde van de opstelling en uitreiking van „Instructie“ en „Operatieve Opdracht“ nog niet bekend was, dat te Dobo door een tegenactie van loyale elementen het Nederlandsche Gezag weder hersteld was of zou worden;

dat de mondelinge toelichting, die hij, getuige, beklagde op zijn instructie en operatieve opdracht heeft gegeven, handelde over een en ander in hun geheel, voornamelijk rekening houdende met de waarschijnlijkheid, dat Dobo inderdaad nog zou blijken in den greep van de opstandelingen te zijn;

dat inderdaad beklagde hem zijn bezwaar heeft voorgelegd, dat hij den troep niet kende, dat hij gering in aantal was en vooral, dat hij geen commandogroep had;

dat hij, getuige, in dit verband, dus speciaal in verband met beklagde's verzoek om een commandogroep, tegen hem heeft gezegd: „Man, je bent toch niet van plan, een veldslag te leveren, „waarbij je allerlei ordonnansen en verbindingsmiddelen noodig hebt; „het gaat hier om het dempen van een opstand en uit elke brigade „kun je één man nemen om als je ordonnans te fungeeren“;

dat, toen beklagde hem de vraag stelde, wat hij zou moeten doen in het geval, wanneer hij eenmaal in Dobo zat, de Japanners met een groote strijdmacht zouden pogen te landen, hij heeft gezegd: „Voor dat geval is je instructie mijns inziens volkomen duidelijk. Ingeval je een overmachtigen vijand tegenover je krijgt, ben je bevoegd en zelfs verplicht terug te wijken. Als de Japanners bijvoorbeeld met een heel bataljon zouden trachten te landen, dan zal niemand van je verwachten, dat je dat bataljon met 20 of 30 man zoudt kunnen tegenhouden. Je moet doen, wat je kuult en verder naar omstandigheden handelen. Ik kan je niet voor elke mogelijke eventualiteit zeggen, wat je moet doen“, of althans woorden van dergelijke strekking;

dat hij ontkent, dat hij ooit tegen beklagde zou hebben gezegd, dat het de bedoeling was, slechts de landing van kleine vijandelijke afdelingen tegen te gaan, patrouilles en dergelijke;

dat hij het woord patrouille niet heeft genoemd en daar ook geen enkele reden voor had, gezien de door hem ontworpen instructie en het zoojuist vermelde gesprek;

dat de verklaring van beklagde, dat deze mede op grond van zijn gesprek met hem, getuige, het punt afweer van Japansche agressie in zijn instructie slechts als secundair heeft opgevat, geen redelijken grondslag heeft, immers er in dat gesprek beslist niets is geweest, dat beklagde tot die geheel onjuiste opvatting kan hebben geïnspireerd;

dat juist is, dat de luitenants Snrll en Hieronymus zich bij hem erover hebben beklagd, dat de troep onvoldoende geoefend was;

dat hij, getuige, zelf den Schout-bij-Nacht Coster, toenmalig Onderbevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, erop heeft gewezen, dat het onjuist was, den troep op te jagen, aangezien het hier ging om een troep bij elkaar geraapte militairen, ten aanzien waarvan het niet verwonderlijk was, dat na 2 a 3 maanden nog niet veel kon worden verwacht;

dat Schout-bij-Nacht Coster het echter van liet grootste belang achtte, dat zoo snel mogelijk Nederlandsch-Triclische troepen te Dobo en andere plaatsen als Saumlaki, Toeal en Merauke, zouden worden gestationneerd;

dat hij luitenant Snell overigens heeft medegedeeld, dat waarschijnlijk te Darwin nog gelegenheid zou zijn, den troep nog eenige malen met Tommyguns te doen schieten;

dat hij meent niet te mogen nalaten te vermelden, dat zoowel luitenant-kolonel Sandberg als hijzelf tegen het zenden van kleine afdeelingen, nog wel met geringe militaire waarde, naar de plaatsen Dobo Toeal en Saunilaki hebben geadviseerd;

H. Neeb, Officier van Gezondheid 2e klasse,

dat hij in Juni-Juli 1942 de reis van Melbourne tot Dobo heeft gemaakt met het detachement K.N.I.L., dat onder commando van beklagde stond en over zijn indrukken van beklagde op die reis een rapport heeft geschreven, gedateerd Darwin 15 Juli 1942, bij welk rapport hij nog geheel volhardt en waaraan hij niets te veranderen of toe te voegen heeft, houdende dit rapport in hoofdzaak in:

dat beklagde zijns inziens totaal ongeschikt was als commandant, immers diens gedragingen, uiting en houding, welke hij opmerkte gedurende de gezamenlijke reis van Melbourne naar Dobo op een mentaliteit mezen, die funest kon worden voor den troep en voor de uitvoering der hem eventueel nader op te dragen taken;

dat het beklagde ontbreekt aan het geringste begrip van wat van hem verwacht wordt, dat hij in het geheel geen soldaat en geen persoonlijkheid is, in het geheel geen overwicht heeft en totaal geen belang stelt in het wel en wee van zijn manschappen, doch alleen in eigen voeding en comfort;

S. H. Spoor, majoor van den Generalen Staf K.N.I.L.,

dat hij heeft verzocht, in de zaak tegen beklagde als getuige gehoord te mogen worden, aangezien hij, zij het dan ook zijdelings, betrokken is geweest bij de uitzending van Nederlandsch-Indische

troepeneenheden naar de toenmaals nog onbezette Kei-, Tanimbar- en Aroe-eilanden;

dat hem in Juni 1942 bij zijn tweede verkenningstocht naar het nog onbezette deel van Nederlandsch-Indië, door den luitenant-kolonel Sandberg was opgedragen, om na het bezoek aan Saumlaki, Toeal en Merauke, telegrafisch te adviseeren, welke commandanten naar zijn meening voor de politioneele bezetting van de bewuste gebieden in aanmerking moesten worden gebracht;

dat deze opdracht was gebaseerd op eenige tevoren gevoerde besprekingen, waarbij door hem reeds ernstige twijfel was uitgesproken betreffende de bekwaamheid van beklaagde voor het vervullen van een functie, welke eventueel zou moeten worden voorafgegaan door een gevechtsactie;

dat hij, na zijn bezoek aan de vorengenoemde strcken, telegrafisch zijn advies heeft uitgebracht, en voor Dobo luitenant Snell als commandant heelt aanbevolen, in dit advies uitdrukkelijk vermeldend, dat voor beklaagde geen plaats aanbevelenswaardig was, gezien ook de algemeen heerschende meening over zijn kwaliteiten;

dat na zijn terugkeer in Melbourne een bespreking heeft plaatsgevonden in de kamer van den Schout-bij-Nacht Coster, waarbij tegenwoordig waren de Schout-bij-Klacht zelf, de luitenant-kolonel Van Straten, kapitein H. J. de Vries, en hij, getuige, en hij in die bespreking vernam, dat, in afwijking van het door hem uitgebrachte advies, beklaagde toch zou worden belast met het commando over het te Dobo te legeren detachement;

dat hij bij die gelegenheid zich nogmaals ernstig tegen de aanwijzing van dezen, naar zijn meening, volkomen onbekwamen officier voor één van de laatste Nederlandsche posten in vrij Indisch gebied heeft verzet, doch zijn bezwaren door de andere aanwezigen werden weggewuifd op grond van het feit, dat:

1. elke kapitein geschikt moest worden geacht voor een dergelijke taak.
2. er niemand anders beschikbaar was;

dat hij het volkomen falen van beklaagde te Dobo zeer zeker niet als een daad van onwil ziet, doch als het gevolg van zijn persoonlijke instelling en zijn gebrek aan militair vakmanschap;

dat hij op grond van zijn bestudering van de geographische, topografische, ethnografische, politieke en militaire gegevens betreffende de Aroe-eilanden ter gelegenheid van de samenstelling van een terreinstudie over dat gebied, en gezien de Japansche tactiek, om bij elken overval aanvankelijk steeds te verschijnen met een groote numerieke meerderheid en materiële overmacht, het uitgesloten acht, dat met een zwak detachement van 40 man een dergelijke aanval met succes had kunnen zijn gekeerd;

dat echter, wanneer door den detachementscornmanlant goede, doelmatige stellingen waren aangelegd op de meest waarschijnlijke landingsplaats en door hem een goed functioneerende en gecontroleerde bewakings- en verbindingdienst was ingesteld, het dan naar

zijn meening mogelijk was geweest, om den vijand bij zijn eerste landingspogingen belangrijke verliezen en vertraging op te leggen. zooals bij de verdediging van Saumlaki is gebleken, terwijl bovendien een verrassing, zooals thans heeft plaatsgeliad, uitgesloten zou zijn geweest;

dat bovendien, wanneer de detachementscommandant zijn actie in het binnenland behoorlijk had voorbereid. verschillende kansen op succes voor hem zouden zijn weggelegd geweest tegen de achtergelaten zwakke bezettingsmacht;

Overwegende, dat ten processe aanwezig en aan beklaagde behoorlijk voorgehouden zijn de navolgende stukken:

1. de volledige bundel „Onderzoek inzake Dobo”, met de „Conclusie” van majoor S. H. Spoor, uit welken bundel meerdere verklaringen en rapporten in het gerechtelijk onderzoek geheel zijn opgenomen;
2. de „Instructie voor den Commandant van het Detachement te „Dobo” ddo. 17 Juni 1942, de inhoud van welke instructie hieronder geheel wordt opgenomen:

I n s t r u c t i e

voor den Commandant van het Detachement Dobo.

1. Richt op het garnizoen Dobo en tref maatregelen voor de legering van Uw detachement.
2. het detachement heeft tot taak:
 - a. orde en rust te Dobo herstellen;
 - b. het Nederlandsche gezag op krachtige wijze vestigen en handhaven op de Aroe-eilanden;
 - c. Japansche agressie met de ter beschikking staande middelen zoo krachtig mogelijk tegengaan.

Bij een aanval door overmachtige vijandelijke krachten dan wel indien zulks met stelligheid wordt verwacht, is de detachements-commandant bevoegd en verplicht, indien aanvaarding van den strijd kansloos wordt geacht, eigener initiatief met de troepen uit te wijken naar andere gebiedsdeelen van de Aroe-eilanden voor liet voeren van den guerillastrijd.

Voor zoover zulks niet uitvoerbaar mocht zijn, zoo mogelijk uit te wijken naar Merauke.

Indien Dobo i.v.m. vijandelijke actie moet worden verlaten, zoo mogelijk alle Europeesche ambtenaren meevoeren, alsmede dat deel van de Europeesche of overige bevolking, hetwelk evacuatie wenscht of waarvan evacuatie wensche-lijk wordt geoordeeld. De voor dit geval noodzakelijke voorbereidingen dienen tijdig te worden getroffen.
3. Een voorloopig onderzoek instellen e.q. doen instellen betreffende den plaats gehad hebbenden opstand en de op goede

- gronden verdachte personen in verzekerde bewaring nemen tot nader over de wijze van berechting zal zijn beslist.
4. Voor zoover noodig bepaalde plaatsen op de Aroe-eilanden door militaire patrouilles voor machtsvertoon doen bezoeken
 5. Betrouwbaar veldpolitie-personeel in vroegere functie doen herstellen en militairiseeren.
 6. Maatregelen treffen voor een verzekerde radioverbinding met Australië en z.m. met Toeal, Saumlaki en Nieuw-Guinea.
 7. Z.s.m. een inlichtingendienst organiseeren en bij gedwongen uitwijken, zoo lang mogelijk handhaven t.b.v. het verkrijgen van inlichtingen uit bezet gebied.
 - X. Voorbereidingen treffen voor de vernieling van de voornaamste voor den vijand van waarde zijnde installaties en goederen, m.u.v. levensmiddelen, welk voor de bevolking benodigd zijn. Tot vernieling slechts over te gaan op grond van rechtstreekse bedreiging door den vijand; de radio-installatie *indien niet vervoerbaar*, eerst in allerlaatste instantie te vernielen.
 9. De Detachments-Commandant is belast met het Plaatselijk Militair Commando en het Troepen-Commando op de Aroe-eilanden. De Commandant van in de Aroe-eilanden gestationeerde of te stationneeren geallieerde troepen is *nevensgeschikt*.
 10. De Detachments-commandant staat rechtstreeks onder den Commandant Leger Strijdkrachten in Australië (L.C.A.) en bij ontstentenis van dezen gezaghebbende, rechtstreeks onder den Onderbevelhebber Strijdkrachten Oost (O.B.S.O.).
 11. Alle berichten omtrent den vijand onverwijld aan den L.C.A. c.q. O.B.S.O. zenden — adresseering „Oranje Melbourne". Den Australisch Commandant in staat stellen militaire inlichtingen over Japansche bewegingen rechtstreeks te seinen aan den Australisch Commandant te Darwin. Het aantal te verzenden telegrammen zooveel mogelijk beperken mede met het oog op de geheimhouding van de te bezigen code.
 12. Onverwijld een rapport opmaken van den toestand te Dobo, waarin mede op te nemen de gebeurlijk bestaande behoefte alsmede inlichtingen t.a.v. benodigde invoer en beschikbare uitvoer van goederen en producten.
 13. Voor de verhoudingen van het Militair Gezag tot het Civiel Bestuur, wordt voor zoover noodig en indien niet wordt beschilrt over de regeling S.O.B., verwezen naar het terzake samengestelde Memorandum.
 14. De aanwezigheid c.q. in functie te herstellen veldpolitie te militairiseeren. Deze gemilitairiseerde politie-dienaren in het bezit stellen van een duidelijk bewijs, dat zulks heeft plaats gehad en hun voor zoover noodig militaire vorming geven en in het verdedigingsstelsel van Dobo op te nemen.
 15. Geldelijke afrekeningen dienen maandelijks — uiteraard af-

hankelijk van postverbinding — te geschieden met de Legeradministratie te Melbourne.

De Commandant der Nederlandsche Strijdkrachten in Australië.

De Schout bij Nacht,

F. W. COSTER.

3. de „Operatieve Opdracht" ddo. 17 Juni 1942 met daarbij behoorende bijlagen, vermeldende de instructies voor de landing van het detachement te Dobo;
4. een afschrift van beklagde's stamboek;
5. een afschrift van beklagde's strafboek;
6. een door beklagde ddo. 2 April 1943 opgemaakt en ingediend „Rapport omtrent den Gezaghebber bij het Binnenlandsch Heestuur Heynen”;
7. Vier verklaringen van onderscheidenlijk den sergeant-majoor Delil ddo. 26 Maart 1943, sergeant Desmet ddo. 31 Maart 1943, infanterist 1e klasse Ponggohong ddo. 31 Maart 1943, en infanterist 1e klasse Manun ddo. 31 Maart 1943;
8. een afschrift van het telegram van LCA aan PMC Dobo ddo. 12 Juli 1942 (1200);
9. de beschikking tot verwijzing van beklagde naar den Krijgsraad te Velde ddo. 29 Mei 1943;

Overwegende dat ten deze kunnen worden aangewezen als hoofdlijnen van de feitelijke gebeurtenissen:

dat beklagde op of omstreeks 23 Juni met ren door hem gecommandeerd detachement van het K.N.I.L. bestaande uit ongeveer 40 man, inclusief den aan hem toegevoegden officier, luitenot Snell, 2 Europeesche onderofficieren en 2 Inheemschr onderofficieren, van Melbourne naar Dobo op het eiland Wamar van de Aroe-eilandengroep is gezonden, met als opdracht het garnizoen Dobo op te richten, dat tot taak zou hebben:

- a. orde en rust te Dobo herstellen;
- b. het Nederlandsche Gezag krachtig te vestigen en te handhaven op de Aroe-eilanden, en
- c. Japansche agressie met de ter beschikking staande middelen zoo krachtig mogelijk tegengaan;

dat dit detachement op 11 Juli 1942 te Dobo is aangekomen. en te dien tijd rust en orde aldaar reeds weer hersteld waren, nadat door een tegenopstand van loyale elementen de z.g. Kaoem Merah opstand was bedwongen;

dat op 30 Juli 1942 in den zeer vroegen morgen een Japansche macht Dobo heeft overvallen en overmeesterd met volkomen verrassing en overrompeling van de Nederlandsche strijdmacht aldaar; dat het grootste gedeelte van het Nederlandsch-Indische detache-

ment onder aanvoering van beklaagde, zonder eenig verzet te hebben gepleegd tegen den Japanschen overval, en met achterlating van alle vivres en munitie, voorzoover die niet bij den man waren, onmiddellijk na den overval naar het Zuiden over Poeloe Wamar is teruggetrokken naar Doerdjela, en ria aankomst aldaar terstond scheep is gegaan naar de Groote aroe-eilanden;

dat op denzelfden dag van den aanval, 30 Juli 1942, de Japansche vijand liet overgrootte deel van zijn aanvankelijke landingsmacht weer heeft ingescheept, en in Dobo slechts een geringe, 50 à 60 man sterke bezettingsmacht heeft achtergelaten;

dat het Nederlandsch-Indische detachement onder commando van beklaagde in den nacht van 4 op 5 Augustus 1942 weer op het eiland Wamar is teruggekomen, en in de nachten van 5 op 6 en van 6 op 7 Augustus 1942 twee pogingen tot een aanval tegen de Japansche bezettingsmacht te Dobo heeft aangevangen, welke beide pogingen echter nog vóór den eigenlijken aanval kon worden ingezet, in de kiem zijn gsmoord, de eerste poging lang vóór eenig contact met den vijand kon worden verkregen, de tweede bij de eerste vuuropening door den vijand;

dat na de mislukking van die twee pogingen tot tegenactie het detachement definitief naar de Groote Aroe-eilanden is uitgeweken, en over die eilanden vervolgens heeft rondgezworven, totdat het medio September 1942 naar Australië is geëvacueerd;

Overwegende, dat aan de hand hiervan dient te worden vastgesteld, of ten deze aanwezig zijn de objectieve, in de tenlastelegging gnoemde omstandigheden:

1. dat één en ander plaatsvond in tijd van oorlog;
2. dat de plaats Dobo en/of het eiland Wamar een versterkte of bezette plaats of post was, als bedoeld in de artikelen 83 en 84 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
3. dat beklaagde bevelvoerend militair was;
4. dat Dobo en het eiland Wamar in of omstreeks het tijdvak 30 Juli — 15 September 1942 voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht, althans de krijgsmacht van het Koninkrijk der Nederlanden zijn verloren gegaan;
5. dat aan beklaagde nog uitdrukkelijk was opgedragen, Japansche agressie tegen Dobo met de ter beschikking staande middelen zoo krachtig mogelijk tegen te gaan;

Overwegende,

ad 1. dat het van algemeene bekend is en dus geen nader bewijs behoeft, dat gedurende het gehele jaar 1942 het Koninkrijk der Nederlanden in oorlog verkeerde met Duitschland en Japan, zoodat al hetgeen binnen dat tijdvak is voorgevallen, heeft plaatsgevonden „in tijd van oorlog“;

ad 2. dat, in het midden gelaten, wat de bcteenis is van de qualificatie „versterkte“, in het bijzonder, of voor de toepassing van deze qualificatie noodig is, dat een post van fortificaties of andere kunstmatige verdedigingswerken is

- voorzien, in ieder geval uit de aan beklagde verstrekte instructie, uit de omschrijving van de taak van het detachement, en uit de geheele doelstelling van de Dobo-expeditie volgt, dat met de aankomst van het detachement, Dobo door het K.N.I.L. bezet werd, en sindsdien als een bezette plaats of post moest worden beschouwd;
- dat de wet de termen „versterkt” en „bezet” alternatief gebruikte, zoodat voor de misdrijven van de artikelen 83 en 84 van het Wetboek van Militair Strafrecht voldoende is, wanneer één van beide toestanden aanwezig is;
- ad 3. dat uit beklagde's eigen verklaringen en uit de verklaringen van alle getuigen volgt, dat beklagde vanaf 11 Juli 1942 totdat de Japanners Dobo overmeesterden, bevelvoerend militair te Dobo was;
- ad 4. dat uit de verklaringen van beklagde in verband met de verklaringen van de getuigen blijkt, dat Dobo en het eiland Wamnr in de periode 30 Juli—8 Augustus 1942 definitief voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht zijn verloren gegaan;
- ad 5. dat uit de aan beklagde verstrekte „Instructie voor den Commandant van het Detachement Dobo” ddo. 17 Juni 1942, welke instructie beklagde erkend heeft, ontvangen te hebben, hetgeen mede blijkt uit de verklaring van getuige majoor De Vries, volgt, dat aan het detachement en dus ook aan beklagde als detachementscommandant uitdrukkelijk was opgedragen: „Japansche agressie met de ter beschikking staande middelen zoo krachtig mogelijk tegengaan. Rij een aanval door overmachtige vijandelijke krachten dan wel indien zulks met stelligheid wordt verwacht, is de detachementscommandant bevoegd en verplicht, indien aanvaarding van den strijd kansloos wordt geacht, eigener initiatief met de troepen uit te wijken naar andere gebiedsdeelen van de Aroe-eilanden voor het voeren van den guerillastrijd”;
- dat deze opdracht volkomen duidelijk is en alleen kan beteekenen, dat aan beklagde nogeens met zooveel woorden de plicht werd opgelegd om zoo goed en krachtig als hem dit in verband met de hem ten dienste staande middelen mogelijk zou zijn. Dobo tegen Japansche agressie te verdedigen, zonder nochtans hem te dwingen tot het alleruiterste stand te houden tegen een absolute overmacht;
- dat wel de bevoegdheid en plicht tot uitwijken aan het eigen initiatief van den detachementscommandant werden overgelaten, en een recht en plicht tot uitwijken mede werd erkend ingeval van een stellige *verwachting*, dat de vijand met overmachtige krachten zou aanvallen, doch dit de primaire opdracht niet verzwakte en den detachementscommandant niet van de plicht ontsloeg, zich terdege van de overmachtige kracht van den vijand te vergewissen, alvorens tot uitwijken te besluiten;

Overwegende, dat in verband met het voorgaande reeds dadelijk behandeld kan worden het hoofdverwcer van beklagde tegen onderdeel A. van de tenlastelegging-, dat hij op goed-gronden gerechtigd was, zijn militaire taak te Dobo van secundair belang te achten, vergeleken bij de hem mede nader gegeven opdracht, om door een Temporairen Krijgsraad de schuldigen aan den te Dobo plaatsgevonden hebbenden opstand te doen berchten;

Overwegende, dat getuige De Vries nadrukkelijk heeft weersproken dat hij beklagde zou hebben gezegd, dat het de bedoeling was, slechts landingen van kleine vijandelijke afdeelingen, patrouilles e.d. tegen te gaan, hebbende hij in het geheel niet over kleine afdeelingen, patrouilles e.d. gesproken, en de woorden „Man, je bent „toch niet van plan een veldslag te leveren" in geheel ander verband gebruikt, en wel naar aanleiding van het verzoek van beklagde om een commandogroep;

dat getuige De Vries op dit verzoek heeft geantwoord: „Man, je „bent toch niet van plan een veldslag te leveren, waarbij je allerlei „ordonnansen en verbindingsmiddelen noodig hebt, liet gaat hier om „het dempen van een opstand en uit elke brigade kun je een man „nemen om als je ordonnans te fungeeren”;

dat toen beklagde hem in datzelfde onderhoud de vraag stelde, wat hij zou moeten doen ingeval de Japanners met een groote strijdmacht zouden trachten te landen, hij hem gezegd heeft: „Voor „dat geval is je instructie volkomen duidelijk. Ingeval je een over „machtigen vijand tegenover je krijgt, ben je bevoegd en zelfs ver „plicht, terug te wijken. Als de Japanners bijvoorbeeld met een heel „bataljon. zouden trachten te landen, dan zal niemand van je ver „wachten, dat je dat bataljon met 20 of 30 man zoudt kunnen tegen „houden”;

dat in de tweede plaats, zelfs al had kapitein De Vries de hem door beklagde in den mond gelegde woorden gebruikt, hierin voor hem nog geen aanleiding zou hebben bestaan, zich niet grondig op een verdediging voor te bereiden, aangezien zonder voorbereiding zelfs afweer van kleine vijandelijke patrouilles uiterst twijfelachtig is;

dat de luitenant-kononel Van Straten mei stelligheid heeft verklaard, in zijn gesprek met beklagde in hrt kamp Wynelly dezen niet den indruk te kunnen hebben gegeven, dat eerst de krijgsraadszaken moesten worden afgehandeld, voordat iets geschieden moest aan voorbereiding van afweer van Japansche agressie, hebbende hij over het punt „afweer van Japansche agressie" toen niet mrt beklagde gesproken, omdat dit punt in de Instructie duidelijk en uitvoerig genoeg was geregeld en geen nadere aanwijzing behoefde;

dat Schout-bij-Nacht Coster heeft verklaard, niet over afweer van Japansche agressie met beklagde te hebben gesproken, omdat dit in de instructie duidelijk genoeg was geregeld en geen nadere toelichting of bespreking behoefde;

dat in het systeem van de taakomschrijving in de Instructie, in

de puntenveideeling *a*, *F* en *c* geenerlei aanleiding bestond, eenige onderschikking te zien, doch integendeel wel een nevenschikking;

Overwegende, dat, al ware dit alles anders, dan nog beklagde had kunnen en moeten beseffen, dat het zinloos was, te trachten eenig gezag te vestigen, eenig bestuur te voeren en eenige rechtspraak uit te oefenen, vóórdat hij alles had gedaan om elke poging tot aanranding van het hem toevertrouwde domein zoo krachtig mogelijk af te slaan;

dat beklagde als beroepsmilitair, aan wien in tijd van oorlog één van de laatste vrije posten van Nederlandsch Indië werd toevertrouwd om aldaar het Nederlandsche Gezag hoog te houden en te handhaven, moest weten en begrijpen, dat verdediging tegen vijandelijke aanvallen zijn primaire taak en plicht was, en hij op eigen initiatief uitvoering van elke order of suggestie, die die eerste en voornaamste plicht in den weg zou staan, zou moeten achterstellen, en eerst zou mogen ten uitvoer brengen, wanneer hij al het mogelijke gedaan had, voor de defensie van zijn eigen post;

dat beklagde als beroepsmilitair, aan wien in tijd van oorlog één van de laatste vrije posten van Nederlandsch Indië werd toevertrouwd om aldaar het Nederlandsche Gezag hoog te houden en te handhaven, moest weten en begrijpen, in ieder geval na ontvangst van de na te noemen telegrafische waarschuwing van den Wnd. Legercommandant Australië, dat verdediging tegen vijandelijke aanvallen zijn primaire taak en plicht was, en hij op eigen initiatief uitvoering van elke order en suggestie, die de eerste en voornaamste plicht in den weg zou staan, zou moeten achterstellen, en eerst zou mogen ten uitvoer gaan brengen, wanneer hij al liet mogelijke gedaan had voor de defensie van zijn post;

Overwegende, dat derhalve het hoofdverweer van beklagde, gebaseerd op „zijn opvatting van zijn taak" moet worden verworpen;

Overwegende ten aanzien van de feitelijke onderdeelen van de tenlastelegging, de punten A 1 tot en met 9 en R 1 en 2:

ad punt A 1: dat uit eigen verklaringen van beklagde, in verband met de beëdigde opgaven van de getuigen Snell en Singerling blijkt, dat beklagde ten eenenmale heeft nagelaten, in of nabij de plaats Dobo of elders op het eiland Wamar eenige gevechtsstellingen in te richten of te doen inrichten, van waar uit een Japansche aanval gericht tegen Dobo en het eiland Wamar en/of tegen het detachement aldaar zou kunnen worden bestreden;

ad punt A 2: dat beklagde ten aanzien van dit punt heeft opgegeven, dat zijn verdedigingsplan, uitsluitend rekening houdend met aanvallen van zwakke vijandelijke afdeelingen of patrouilles, was om zijn troep bij elkaar te houden en bij een aanval dien troep

onmiddellijk in zijn geheel naar het aangevallen punt te verplaatsen, hebbende hij zich voorgesteld, een vijandelijke afdeeling daar aan te grijpen, waar hij die zou aantreffen, terwijl hij om zijn groep snel te kunnen verplaatsen, opdracht heeft gegeven, twee in Dobo aanwezige oude auto's in orde te maken;

dat deze conceptie van een verdediging echter, vooral gelet op het feit, dat beklagde nimmer een snelle verplaatsing van zijn troep beoefend heeft en zelfs geen enkele terreinoefening met zijn troep heeft gehouden, wederom als niet ernstig gemeend moet worden beschouwd, en niet als „gevechtsplan” kan worden gequalificeerd;

ad punt A 3: dat door de verklaringen van den beklagde en van de getuigen Snell en Singerling vaststaat, dat de eenige alarmregelingen in Dobo deze waren, dat ingeval van luchtalarm de troep zoo snel mogelijk gewapend en uitgerust in de schuilloopgraven een plaats moest zoeken, terwijl bij ander alarm de troep gewapend en uitgerust in het kampement moest aantreden en daar op verdere orders wachten;

dat deze wel uiterst eenvoudige alarmregelingen nooit beoefend zijn, en ook nooit eenige andere oefening is gehouden in het innemen van alarm- of gevechtsstellingen of anderszins in het voeren van een strijd tegen een Japanschen agressor;

ad punt A 4: dat wederom door de verklaringen van beklagde zelf en van de getuigen Snell en Singerling blijkt, dat beklagde niets heeft gedaan aan eeriige geestelijke voorbereiding van den troep op de mogelijkheid van een verrassenden aanval;

ad punt A 5: dat door de verklaringen van beklagde en van de getuigen Snell en Singerling vaststaat, dat gedurende de periode 11—30 Juli 1942 beklagde, luitenant Snell en de sergeanten Singerling, Bout en Tulangow, zich te Dobo hoofdzakelijk hebben beziggehouden met krijgsraadswork en onderzoeken naar de betrouwbaarheid van de veldpolitie, terwijl de dienst bij den troep hoofdzakelijk weid vervuld door sergeant Soewondo en korporaal Soepardi;

dat mede uit die verklaringen vaststaat, dat behoudens één oefening met handgranaten, en ten hoogste vijf patrouilles, die gemiddeld ieder afzonderlijk niet meer dan 24 uur hebben geduurd

telkens met één groep werden uitgestuurd, de troep geen gevechts- of andere oefening heeft gehad en geen opleiding en oefening in tactisch verband heeft gekregen;

dat die verklaringen voorts bewijzen, dat het beklagde bekend was of moest zijn, (dat de troep was samengesteld uit allerlei elementen, die tevoren met elkaar geen verband hadden gevormd, en dat noch in Melbourne, noch in Darwin zoodanige oefening met de nieuwe bewapening met Australische handgranaten en Tommygiins was gekregen, dat de soldaten geacht konden worden, met die wapens bekend te zijn;

dat uit één en ander volgt, dat aan beklagde terecht wordt ver-

weten, dat hij de algemeene opleiding en oefening van den troep geheel heeft verwaarloosd;

ad punt A 6: dat beklagde heeft erkend en luitenant Snell en sergeant Singerling hebben bevestigd, dat door of vanwege de officieren nooit eenige nachtelijke contrôle op de wachten en posten te Dobo is uitgeoefend;

dat beklagde aan de wachten en posten plichtsverzuim heeft verweten, doch indien inderdaad eenige wachten of posten hun plicht hebben verzaakt, dit rechtstreeksch voor zijn eigen verantwoording is, aangezien hij wist, dat wachten en posten, wanneer zij weten, dat zij niet gecontroleerd worden, vooral des nachts en in de heel vroege morgenuren uiterst slap in hun waakzaamheid zijn;

ad punt A 7: dat door beklagde is erkend en door de getuigen Snell en Singerling is bevestigd, dat de legering van officieren en troep aldus was geregeld. dat aanvankelijk dadelijk na de aankomst van het detachement te Dobo de troep in het schoollokaal in de kota Dobo werd gelegerd en de officieren hun intrek namen in de pasanggrahan, terwijl één a twee weken daarna de troep werd ondergebracht in de gedeeltelijk door een bombardement vernielde politiekazerne nabij den Zuidelijken rand van de kota Dobo. luitenant Snell in de pasanggrahan bleef en beklagde verhuisde naar een huis naast de pasanggrahan;

dat mede op grond van de voornoemde verklaringen kan worden vastgesteld. dat de afstand tusschen pasanggrahan en het kampement langs een korten doorsteek door het alang²-terrein 5 minuten loopen en langs den normalen rijweg circa 5 minuten fietsen was;

dat duidelijk is, dat een dergelijk gescheiden legering van den troep en officieren in verband met de bovenaangehaalde order voor alarm onverantwoord was, aangezien altijd het gevaar moest bestaan, dat de officieren van den troep zouden worden afgesneden en de troep daardoor zonder orders zou blijven;

dat even onverantwoordelijk was het legeren van liet detachement in de kota Dobo, aangezien, zooals door luitenant Snell terecht is opgemerkt, zoowel bij een luchtalarm als bij een aanval uit zee de positie van den troep in Dobo zeer ongunstig zou zijn door gebrek aan bewegingsvrijheid in het kleine, dichtbebouwde Dobo, en omdat bij een tegen Dobo gerichte landingspoging de troep te weinig tijd voor gereedmaken zou krijgen;

dat beide risico's van de legering bij den Japanschen overval

dat dit risico van gescheiden legering bij den Japanschen overval ten volle werkelijkheid is gebleken, immers luitenant Snell op weg naar het kampement langs den gewonen weg, dadelijk door de Japanners is gevangen genomen, aan welk lot beklagde slechts door een groote dosis goed geluk is ontkomen;

dat beklagde dit risico had kunnen en moeten voorzien en nooit had mogen aanvaarden, ongeacht welke voordeelen van beter comfort gescheiden legering

ten volle werkelijkheid zijn gebleken, immers luitenant Snell op weg naar het kampement langs den gewonen weg dadelijk door de Japanners gevangen is genomen, aan welk lot beklaagde slechts door een groote dosis goed geluk is ontkomen. terwijl het detachement overhaast het kampement heeft moeten verlaten en zelfs geen tijd is overgebleven de daar aanwezige vivres en munitie te vernietigen;

dat beklaagde deze risico's had kunnen en moeten voorzien en nooit had mogen aanvaarden, ongeacht welke voordeelen van beter comfort legering in Dobo voor den troep bood;

dat ten aanzien van de gescheiden legering van officieren en troep nog van belang is, dat beklaagde nog vóór zijn vertrek uit Melbourne uitdrukkelijk door den Schout-bij-Nacht Coster tegen een gescheiden legering is gewaarschuwd;

ad punt A 8: dat vaststaat, dat beklaagde tijdens zijn verblijf te Dobo van den LCA een telegrafische waarschuwing heeft ontvangen, dat hij bedacht moest zijn op een Japanschen aanval, zijnde echter niet vast te stellen, wanneer dit telegram door hem is ontvangen;

dat het telegram op 12 Juli 1942 met dienstaanwijzing „Immediate” uit Melbourne is verzonden, doch te Dobo is gearriveerd, volgens verklaring van beklaagde. eenige dagen vóór den Japanschen aanval, volgens luitenant Snell reeds eenige dagen na de aankomst van het detachement te Dobo;

dat beklaagde heeft opgegeven, dat door hem na ontvangst van het telegram de patrouillegang is gestaakt, de wachten van eenige scherpere instructies zijn voorzien, en een nachtelijke patrouille is ingesteld, doch overigens de waarschuwing voor hem niet de consequentie kon hebben, dat hij nu met alle macht de oefening en voorbereiding van den troep ter hand zou nemen met opschorting van de berechtingswerkzaamheden, aangezien hij van den beginne af aan steeds rekening heeft gehouden met de mogelijkheid van aanvallen door Japansche patrouilles;

dat terzake door luitenant Snell is verklaard, dat na ontvangst van het telegram door beklaagde een patrouille is afgelast, terwijl

ring voor de officieren bood;

dat ten aanzien hiervan nog van belang is, dat beklaagde nog vóór zijn vertrek uit Melbourne uitdrukkelijk door den Schout-bij-Nacht Coster tegen een gescheiden legering is gewaarschuwd;

dat, wat betreft het verwijt van legering in Dobo, geen positief oordeel kan worden uitgesproken, of deze legering al dan niet apert fout was, bij gebrek aan voldoende bekendheid van den Raad met de situatie in Dobo en op het eiland Wamar;

ook, naar hij meende, een verscherping in het bewakingssysteem werd ingevoerd, doch de patrouillegang na ren dag of 4 à 5 weer werd hervat, en sedert in de wachten en posten nog eenige veranderingen zijn gebracht, welke echter geen verband hielden met het volhouden van een alarmtoestand;

dat voorts de troep eenige dagen in en om het schoollokaal gesigneerd is geweest, doch daarna bewegingsvrijheid in de kota Dobo heeft gekregen;

dat uit deze verklaringen duidelijk blijkt, dat beklagde geen wezenlijk acht heeft geslagen op of gevolgen getrokken uit de hem gegeven waarschuwing, immers zoowel de tijdelijke staking van den patrouillegang, als het scherper instrueeren van de wachten, zonder dat weer eenige contrôle op de naleving ervan werd uitgeoefend. van niet de geringste wezenlijke beteekenis zijn geweest;

ad punt A 9: dat bij dit punt nogmaals lian worden teruggekomen op de door beklagde gegeven uiterilzetting van zijn opvatting van zijn taak;

dat beklagde bij herhaling heeft verklaard, dat hij tot uitvoering van zijn eigenlijke militaire taak had willen overgaan, zoodra hij de berechtingswerlizaamheden en de militairisatie van de veldpolitie zou hebben voltooid, doch vóórdien zich uitsluitend wilde concentreeren op de berechtingsarbeid, hebbende hij geen twee dingen tegelijk kunnen doen;

dat hieruit onvermijdelijk moet volgen, dat beklagde, behalve dat hij de in de punten **h 1** tot en met 8 omschreven verzuimen heeft gepleegd, ook in andere opzichten niets heeft gedaan aan de voorbereiding van afweer van Japansche agressie;

dat na liet hierboven aangaande de punten **A 1** tot en met 9 van de tenlastelegging overwogene, thans dient te worden vastgesteld, dat dir negen aan beklagde verweten verzuimen. nalatigheden en tekortkomingen alle wettig en overtuigend bewezen zijn en dat zij logisch tot de sub **h** in de tenlastelegging omschreven conclusie en samenvatting leiden, waardoor dit onder **A** aan beklagde ten laste gelegde eveneens wettig en overtuigend bewezen moet worden verklaard;

dat na het hierboven aangaande de punten **A 1** tot en met 9 van de terilastelegging overwogene, thans dient te worden vastgesteld, dat behoudens ten aanzien van de rechtmatigheid van het verwijt van legering in en niet buiten de kota Dobo, die negen aan beklagde verweten verzuimen, nalatigheid en tekortkomingen alle wettig en overtuigend bewezen zijn, en dat zij logisch tot de sub **A** in de tenlastelegging omschreven conclusie en samenvatting leiden, waardoor dit onder **A** aan beklagde ten laste gelegde eveneens wettig en overtuigend bewezen moet worden verklaard;

dat beklagde negentien dagen den tijd heeft gehad, en hij, indien hij dit gewenscht had, behalve de hulp van zijn detachement ook

de volle medewerking had kunnen krijgen van de zeer vele loyale elementen onder de Inheemsche bevolking, om ter voorbereiding en afweer van Japansche agressie allerlei verdedigings- en gevechtsstellingen te vervaardigen en in te richten, zoowel in en nabij Dobo als elders op het eiland Wamar;

dat hij bovendien de medewerking van de bevolking had kunnen krijgen voor de vorming van een intensieve bewakingsdienst over het geheele eiland Wamar;

dat beklaagde echter niets aan één en ander heeft gedaan, en aan deze volkomen negatie van zijn militaire plicht te wijten is, dat de Japansche aanval op 30 Juli 1942 Dobo en het detachement zoo volkomen heeft kunnen overvallen en verrassen en het detachement tot een smadelijken aftocht dwingen, zonder dat een schot tegen den aanvallers gelost is geworden;

ad punt **R I**: dat uit de verklaringen van beklaagde en van getuige Singerling blijkt, dat beklaagde op 30 Juli 1942 terstond nadat hij het kampement had weten te bereiken, het detachement, althans wat daarvan over was, heeft teruggetrokken, en met dien terugtocht steeds verder is doorgegaan, totdat hij in den namiddag Doerdjela bereikte, in welke plaats hij zich vervolgens in prauwen heeft ingescheept;

dat op dien terugtocht geenerlei contact met den vijand heeft plaats gehad;

dat wijders door beklaagde zelf is erkend en door de getuigen Snell en Singerling is bevestigd, dat het terrein op Poeloe Wamar velerlei mogelijkheden bood om het detachement tijdelijk voor den vijand te verbergen en in stelling te leggen;

dat beklaagde kennelijk zich volkomen heeft tevreden gesteld met slechts zeer vage en alarmeerende berichten over het groote aantal Japanners, dat in Dobo was, en geenerlei poging heeft gedaan, iets wezenlijks te weten te komen aangaande de bewegingen van den vijand;

dat het enkele bericht, dat een groote macht Japanners geland was, in zijn opvatting van zijn taak voldoende was om de „stellige „verwachtingⁿ te kunnen hebben, dat aanvaarding van een strijd kansloos zou zijn en op grond daarvan uit te wijken;

dat hieraan moet worden geweten, dat hij dien slag volkomen onkundig is gebleven van het vertrek van het grootste deel van de landingstroepen en een prachtige gelegenheid heeft laten voorbijgaan om in den nacht door een snellen aanval op het Japansche garnizoen Dobo weder te overmeesteren;

dat hieraan moet worden geweten, dat hij dien dag volkomen onkundig is gebleven van het vertrek van het grootste deel der landingstroepen;

dat, hoewel voren is overwoogen, dat de uitdrukkelijke vermelding in zijn instructie van zijn recht en plicht om uit te wijken, indien hij tegenover een

dat reeds voren is overwogen. dat de uitdrukkelijke vermelding in zijn instructie van zijn recht en plicht om uit te wijken, indien hij tegenover een overmachtigen vijand zou komen te staan, beklagde niet kon ontslaan van zijn verplichting om zich terdege van de macht van den vijand te vergewissen, alvorens dezen als overmachtig te ontloopen;

dat beklagde deze plicht heeft verzaakt door genoegen te nemen met berichten, die hem geenerlei concreet gegeven verschaften, en die uiteraard alarmeerend en weinig betrouwbaar waren;

dat beklagdes overhaast vertrek uit Poeloe Wamar dan ook door niets wordt gerechtvaardigd en hem dit terecht verweten kan worden;

dat uit beklagdes verhaal van zijn list om door misleiding van de bevolking te Doerdjela ook de Japanners op een dwaalspoor te brengen aangaande de plaats van bestemming van het detachement. blijkt. hoe weinig prijs hij heeft gesteld op een snelle berichtgeving over de verdere ontwikkeling van de Japansche actie op het eiland Wamar, welk gebrek aan belangstelling overigens een normale consequentie was van zijn gedachtegang. dat Poeloe Wamar toch verloren was en slechts een guerillastrijd op de Groote Aroe-eilanden overbleef;

dat hieromtrent vastgesteld kan worden. dat beklagde, zooals de tenlastelegging vermeldt, bij zijn vertrek geen behoorlijke maatregelen heeft getroffen, om dadelijk op de hoogte te kunnen worden gebracht van de verdere ontwikkeling van de Japansche actie.

overmachtigen vijand zou konien te staan, beklagde niet kon ontslaan van zijn verplichting om zich terdege van de macht van den vijand te vergewissen, alvorens dezen als overmachtig te ontloopen en dus beklagde's overhaast vertrek uit Poeloe Wamar ongerechtvaardigd was, de Raad niettemin de mogelijkheid wil erkennen, dat beklagde door de kracht van den Japanschen overval te goeder trouwen stelligen indruk heeft gekregen. dat hem geen kans voor een succesvol tegenoptreden op Poeloe Wamar meer overbleef en het dus, mede in verband met het risico van afsnijding van de overige Aroe-eilanden, indien hij te lang op Poeloe Wamar zou blijven, van belang was. zoo snel mogelijk uit te wijken naar de Groote Aroc-eilanden voor het voeren van den guerillastrijd;

dat dit echter beklagde niet onthief van zijn verplichting om gorde maatregelen te nemen voor een behoorlijke en snelle verdere berichtgeving over de actie op Poeloe Wamar. in welke verplichting hij heeft gefaald:

ad punt R 2: dat onder dit punt van de tenlastelegging aan beklagde verweten wordt, dat hij bij de op 5 en 6 Augustus 1942 gedane pogingen tot een tegenactie zoo onoordeelkundig, halfhartig en wankelmoedig is opgekreden, dat daardoor de voorgenomen tegenactie reeds in het beginstadium heeft gefaald, en daarmee het verlies van Dobo en het eiland Wamar voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht volkomen is geworden;

dat inderdaad uit de verklaringen van beklagde en van de getuigen Snell, Singerling en Tuasuun blijkt, dat beide op 5 en 6 Augustus 1942 gedane tegenaanvalspogingen reeds in het beginstadium zijn inislukt, en dat, vooral na de tweede mislukking, de troep en de Inheemsche hulptroepen zoo gedemoraliseerd waren, dat aan een verdere actie tegen den Japanschen vijand te Dobo niet meer gedacht kon worden;

dat vaststaat, dat de eerste poging door beklagde is gestaakt, nadat kort na den afmarsch uit Oeloe Soengei een enkel schot, gevolgd door eenige vuurstooten, de colonne in paniek had gebracht, en omdat beklagde van oordeel was, dat de schoten in Dobo gehoord moesten zijn en dus het element van verrassing verder was uitgesloten, terwijl de troep na weder verzameld te zijn, uiterst zenuwachtig was;

dat eveneens vaststaat, dat luitenant Snell zich scherp tegen beklagde's besluit om den aanval af te gelasten, heeft verzet, doch beklagde hem gelast heeft, mee terug te gaan, naar Oeloe Soengei;

dat, daargelaten of de bewuste schoten al dan niet door de Japanners in Dobo gehoord waren, de door beklagde getrokken conclusie, dat het element van verrassing verder was uitgesloten, in ieder geval ondeugdelijk was;

dat immers het element van verrassing moest liggen in een plotselingen, snellen aanval op een voor den vijand onbekend punt en op een onbekend tijdstip, en aan die mogelijkheid niet zou zijn tekortgedaan, indien de vijand de schoten had gehoord, zijnde de schoten gevallen op geruimen afstand van Dobo en eenige uren vóór den voor den aanval vastgestelden tijd;

dat dit slechts dan anders zou zijn geweest, indien de verwachting had kunnen zijn gekoesterd, dat de Japanners allen met inbegrip van hun wachten en pos-

dat, daargelaten of het element van verrassing niet veeleer moest liggen in een plotselingen, snellen aanval op een voor den vijand onbekend punt en op een onbekend tijdstip, en aan die mogelijkheid niet zou zijn tekort gedaan, indien de vijand de schoten had gehoord, zooals de Auditor-Militair heeft betoogd, door den detachements-commandant de invloed van de schoten op de waakzaamheid van den vijand niet beoordeeld kon worden, en daarin een verontschuldiging kan liggen voor zijn besluit den aanval op dat moment niet door te zetten, doch daarvoor een betere gelegenheid af te wachten;

dat een energiek commandant echter het risico van alarmeering van den vijand door de schoten had aanvaard en den aanval toch doorgezet;

ten slapen en de vrees moest bestaan, dat de schoten hen hadden gewekt, voor welke verwachting geenerlei aanleiding bestond;

dat zenuwachtigheid van den troep evenmin reden kon zijn om de onderneming te staken, aangezien een doortastend en rustig optreden van de commandanten de menschen spoedig had kunnen geruststellen;

dat derhalve het ontijdig staken van de eerste tegenaanvalspoging geheel ongerechtvaardigd was en moet worden toegeschreven aan wankelmocdigheir rail beklagde zelf;

dat beklagde bovendien had dienen te bedenken, dat een staking van den aanval om dien den volgenden nacht te hervatten, het risico moest vergrooten, dat de vijand op de hoogte zou komen van de terugkomst van het detachement op het eiland Wamar, terwijl verder het gehoord hebben van schoten voor den vijand aanleiding zou kunnen zijn, in volgende nachten extra voorzorgsmaatregelen te nemen;

dat de tweede tegenaanvalspoging heeft gefaald, doordat één van de aanvalsgroeperi, nog vóórdat de aanvals-uitgangstelling was bereikt, ontijdig is ontdekt, en op de daarop gevolgde alarmeering en vuuropening in het Japansclie kamp de Nederlandsche aanvalsgroepen in paniek zijn geraakt;

dat én de ontijdige ontdekking én de paniek in eigen troepen had kunnen zijn voorkomen, indien beklagde leering had getrokken uit de ervaringen van den vorigen nacht. toen was gebleken, dat paniek zich dadelijk bij eenig vuur openbaarde onder de Inheemsche hulp-troepen en deze in hun paniek de militairen medeslepten;

dat beklagde had kunnen en moeten voorzien, dat van gemengde troepen, samengesteld uit militairen, politiepersoneel en Timoreezen en Tanimbareezen, die ieder een eigen vechtmethodie hebben en verschillend moreel, en in het geheel niet op elkaar waren ingeschoten, geen heil zou kunnen worden verwacht, en nooit door de groeppaanvoerders in de hand zouden kunnen worden gehouden;

dat, in het midden gelaten of inderdaad luitenant Snell, zooals

deze verklaard heeft doch beklagde heeft ontkend, beklagde uitdrukkelijk vóór den tweeden tegenaanval heeft gewaarschuwd tegen het gebruik van politiepersoneel en Timoreezen en Tanimbareezen in de aanvalsgroepen, beklagde in ieder geval zelf had moeten bedenken, dat een aanval met soldaten alleen, waarschijnlijk veel meer kans op succes had geboden; ¹⁾

dat overigens de voormelde verklaring van luitenant Snell aannemelijker is dan de ontkenning van beklagde, en, vooral ook gelet op de algemeen door beklagde vertoonde neiging om een gevecht te vermijden, inderdaad waarschijnlijk is, dat beklagde slechts heil heeft gezien in het verkrijgen van een numerieke meerderheid op de Japanners;

dat ten deze nog in beschouwing dient te worden genomen de positie, die beklagde zelf in den aanvalsofzet heeft ingenomen:

dat hij dienaangaande heeft opgegeven, dat hij in beide aanvalsplannen een plaats heeft gekozen midden-achter tusschen de andere aanvalsgroepen in om een centrale positie te hebben, van waaruit hij het gevecht zou kunnen leiden;

dat deze redengeving echter volkomen zinloos voorkomt, aangezien in een nachtelijken, verrassenden aanval als geprojecteerd, een gevecht zeer snel dient te verlopen en dadelijk den vijand in verwarring moet brengen, onder welke omstandigheden het uiteraard onmogelijk is om aan een centraal punt, dat zelf in beweging is, telkens berichten te zenden en orders te vragen;

dat aannemelijker is, dat beklagde, zooals luitenant Snell uitdrukkelijk heeft verklaard, in beide aanvalspogingen zichzelf in de reserve heeft opgesteld, en slechts als formeel aanvaldoel heeft gekozen het door de Japanners onbezette vroegere militaire kampement, hetgeen de meest ongevaarlijke en gemakkelijkste taak in den aanval was;

dat dit echter voor een aanvoerder van een klein detachement in een gevecht geen plaats is, en beklagde tenminste één van de voorste gevechtsgroepen had moeten leiden;

dat uit het boven-overwogene volgt, dat beklagde's optreden inderdaad is geweest:

dat uit het boven-overwogene volgt, dat beklagde's optreden bij de pogingen tot een tegenactie inderdaad is geweest,

onoordeelkundig, omdat hij niet heeft beseft, althans willen beseffen, dat een gemengde samenstelling van de aanvalsgroepen tot

¹⁾ De conclusie van den Auditeur-Militair bevat in plaats van de slotwoorden van deze alinea „had geboden”, de woorden „zou bieden”.

vermindering van de gevechtswaarde van ieder van de samenstellende groepen moest leiden, en

wankelmoedig en *halfhartig*, omdat hij aan een numerieke meerderheid de voorkeur heeft gegeven boven een aanval met numeriek minder sterke, maar beter voor een gevecht geoefende en voorbereide soldaten. voorts, omdat hij zonder gegronde reden de eerste aanvalspoging heeft afgelast op grond, dat de verrassing van den vijand mogelijk niet meer volkomen zou zijn, en tenslotte, omdat hij als commandant, hoewel zijn plaats in den aanval voorop had moeten zijn, achteraf in de reserve is gebleven, daarmede aan een ieder een zeer slecht voorbeeld gevend;

dat de gevolgen van beklaagde's onoordeelkundig, halfhartig en wankelmoedig optreden zijn geweest, dat zonder eenige noodzaak de eerste tegenaanvalspoging reeds een zeker niet onoverkomenlijken tegenslag is opgegeven, en in den tweeden tegenaanval door de onmiddellijk ontstane paniek geen mogelijkheid meer heeft bestaan, het gevecht te forceeren door een stormloop nog vóór den aanvang van het verspreide mitrailleur- en mortiervuur, of door dat verspreide vuur heen;

dat de beide in de tenlastellegging onder R 1 en 2 omschreven feitelijke verzuimen en nalatigheden, en de samenvatting daarvan onder B door de hierboven genoemde bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend bewezen zijn;

Overwegende, dat thans nog dient te worden nagegaan, of de wettig en overtuigend bewezen

wankelmoedig en *halfhartig*, omdat hij aan een numerieke meerderheid de voorkeur heeft gegeven, boven een aanval met numeriek minder sterke, maar beter voor een gevecht geoefende en voorbereide soldaten. voorts, omdat hij om een aanvechtbare reden de eerste aanvalspoging heeft afgelast en tenslotte omdat hij als commandant, hoewel zijn plaats in den aanval voorop had moeten zijn, achteraf in de reserve is gebleven, daarmede aan een ieder een zeer slecht voorbeeld gevend;

Overwegende, dat, hoewel hierboven is geconcludeerd, dat beklaagde's overhaast vertrek van het eiland Wamar op 30 Juli 1942 ongerechtvaardigd was en dat hij bij zijn pogingen tot een tegenaactie op 5 en 6 Augustus 1942 onoordeelkundig, wankelmoedig en halfhartig is opgetreden, tóch niet juist is, dat beklaagde geheel zou hebben verzuimd om te pogen Dobo en het eiland Wamar weer te overmeesteren en daarmede alsnog voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht te behouden, immers een dergelijke poging door hem in het op slechte en halfhartige wijze, wél ondernomen is:

dat daaraan niet afdoet, dat de tegenaactie zonder succes is gebleven en het zelfs niet tot een eigenlijke uitvoering heeft gebracht, aangezien het tenminste twijfelachtig is op de Bracht en superieure bewapening van het Japansche bezettingsgarnizoen en de mogelijkheid, dat het aanvalsplan aan de Japanners verraden was, of, indien

onderdeelen h en B van de tenlastelegging ook tot bewezenverklaring van het aan beklagde onder *primair* ten laste gelegde moeten leiden;

Overwegende hieromtrent:

dat, zooals reeds is overwogen, beklagde te Dobo mede en in de eerste plaats tot taak had, vijandelijke agressie met de ter beschikking staande middelen zoo krachtig mogelijk tegen te gaan;

dat het voor uitvoering van die opdracht uiteraard allereerst noodig was, Dobo in staat van verdediging te brengen door liet aanleggen van gevechtsstellingen en eventueel andere verdedigingswerken, voorts de beschikbare troepen zoo intensief mogelijk in het terrein, in het gebruik van hun wapens en in tactisch verband, zoo overdag als des nachts, te oefenen, en tenslotte een scherp gecontroleerd, efficiënt bewakingssysteem in te voeren;

dat van beklagde, als officier van het K.N.I.L. met langdurigen dienst en ervaring verwacht mocht worden, dat hij zich van één en ander bewust was geweest, en zich daartoe zooveel mogelijk had ingespannen, en dus zijn volkomen inertie hem als schuld kan worden toegerekend;

dat beklagde had kunnen en moeten voorzien, dat zijn verzuim van eenige voorbereiding voor verdediging van Dobo tegen Japansche agressie tot gevolg zou kunnen hebben, dat bij een Japansche landing uit zee, zelfs van een kleine afdeeling of patrouille, de vijand een zeer eenvoudige taak in de overmeeste-

beklaagde wél oordeelkundig en voortvarend was opgetreden, liet succes van de onderneming grooter zou zijn geweest;

Overwegende, dat derhalve van het onder B ten laste gelegde slechts bewezen is, dat beklagde verzuimd heeft, ten dage van den overval op Poeloe Wamar stand te houden, doch, zooals hiervoren overwogen, voor dit verzuim een verontschuldiging kan worden aanvaard, die in de tenlastelegging op dit punt geïmputeerde schuld opheft;

Overwegende thans of de primaire tenlastelegging nog houdbaar is;

Overwegende dienaangaande:

dat, hoewel deze steunt op de beide onderdeelen A en B tezamen, en, nu het onder B aan beklagde verweten verzuim, deels onbewezen, deels verontschuldigd is verklaard, één van de in den opzet van de tenlastelegging essentiële onderdeelen is wegevallen, niettemin uit onderdeel A op zichzelf nog schuld aan het verlies van Dobo en het eiland Wamar zou kunnen worden geconcludeerd, ware het niet, dat naar 's Krijgsraads oordeel het verlies van Dobo en het eiland Wamar voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht voornamelijk en hoofdzakelijk is veroorzaakt door de kracht van den Japanschen aanval, en het oorzakelijk verband tusschen beklagde's falen en dat *verlies* als tē onzeker moet worden afgewezen;

dat de krijgsraad van meening is, dat de kracht van den Japanschen aanval zoo aanzienlijk was, dat, zelfs al had beklagde wel alles gedaan, wat van hem

ring van Dobo zou kunnen vinden;

dat door niettemin de hem opgedragen en overigens uit zijn beroep in verband met de omstandigheden reeds vanzelf voortvloeiendemilitair-defensievetaak volkomen te veronachtzamen en verwaarloozen, beklaagde de schuld op zich heeft geladen voor de verrassende overvalliig van Dobo en liet daar gelegerd Nederlandsch-Indische garnizoen door den Japanschen vijand;

Overwegende, dat na den overval het beklaagde's plicht als krijgsman ware geweest, de verloren stelling zoo mogelijk en zoodra zich de gelegenheid daartoe zou voordoen, te trachten te veroveren;

dat hij ook deze krijgsverplichting heeft geschonden door denzelfden dag van den overval, en zonder zelfs te pogen iets omtrent de bewegingen en voornemens van den vijand te weten te komen, het eiland Wamar op te geven en te verlaten, waardoor hij geen gebruik heeft gemaakt van de dienzelfden dag reeds geboden gelegenheid om zijnerzijds het zwakke bezettingsgarnizoen, dat in vergelijking met zijn troep zeker geen kansloos overmachtige vijandelijke strijdkracht was, aan te vallen en weer in zee te werpen;

dat tenslotte het beklaagde's krijgsverplichting ware geweest om ter gelegenheid van de op 5 en 6 Augustus 1942 ondernomen tegenaanvals pogingen, met *verstand, moed en vastberadenheid* den aanval in te zetten en door te zetten, in welke plicht hij evenzeer ten eenenmale heeft gefaald;

verwacht kon worden, behoud van Dobo en het eiland Wamar voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht als problematiek beschouwd kan worden;

Overwegende, dat derhalve de primaire tenlastelegging niet wettig en overtuigend bewezen is, en beklaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van de subsidiaire tenlastelegging;

dat hiervoren reeds overwogen is, dat het onderdeel A van de tenlastelegging met beklaagde's schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen is;

dat de subsidiaire tenlastelegging uitsluitend op dat onderdeel A steunt en derhalve de feitelijke grondslag daarvan bewezen is;

dat aan beklaagde's verzui men moet worden toegeschreven, dat Dobo op 30 Juli 1942 volkomen door den Japanschen vijand is overvallen en overrompeld en zonder eenig verzet van Nederlandsche zijde is overmeesterd;

Overwegende derhalve, dat de subsidiaire tenlastelegging met beklaagde's schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen is;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde dient te worden gequalificeerd als hieronder in het dictum aangegeven;

Overwegende, dat het aan alle bovenomschreven verzuimen, nalatigheden en zorgeloosheden van beklaagde, in onderling verband beschouwd, te wijten moet worden geacht, zoowel dat Dobo en het eiland Wamar door den Japanschen vijand op 30 Juli 1942 overvallen en zonder eenig verzet van Nederlandsche zijde overmeesterd zijn kunnen worden, als ook, dat het verlies van Dobo en het eiland Wamar voor de Nederlandsch-Indische krijgsmacht door en na de mislukking van de op 5 en 6 Augustus ondernomen tegenaanvalspogingen volkomen is geworden;

Overwegende, dat hieraan niet afdoet, dat de Japansche aanval met een sterke macht is ingezet, noch ook, dal niet met eenige stellige zekerheid kan worden aangenomen, dat hadde beklaagde zijn plicht wel gedaan, Dobo en het eiland Wamar voor onze krijgsmacht definitief behouden zouden zijn gebleven, aangezien in de eerste plaats in de aan beklaagde primair en subsidiair ten laste gelegde misdrijven het zwaartepunt ligt in de schending van krijgsverplichtingen, zooals de plaatsing van die misdrijven in titel II van het W.M.S.R. aangeeft, en verder de vijand met een veel zwakkere aanvalsmacht hetzelfde resultaat zou hebben bereikt;

Overwegende derhalve, dat, nu het aan beklaagde onder primair ten laste gelegde in alle onderdeelen wettig en overtuigend bewezen is, beklaagde daaraan schuldig moet worden verklaard, terwijl het bewezenverklaarde zal moeten worden gequalificeerd als hieronder in de conclusie aan is gegeven ;

Overwegende, dat bij bewezen-verklaring van het primair tenlastegelegde, de subsidiaire tenlastelegging verder buiten beschouwing kan worden gelaten:

Overwegende thans aangaande de aan beklagde op te leggen straf:

dat beklagde met zijn detachement naar Dobo is gezonden voor een zeer belangrijke taak, te weten om in tijd van oorlog en nadat het grootste deel van Sederlandseh-Tndië reeds in handen van den vijand was gevallen, op één van die punten van den Archipel, die nog vrij maren, ons Nederlandsche Gezag tegenover binnenlandsche onrust en buitenlandsche agressie te handhaven;

dat de aan beklagde dienaangaande verstrekte instructies aan duidelijkheid niets te wenschen overlieten, en met name daarin duidelijk tot uitdrukking was gebracht, zijn plicht om Japansche agressie tegen Dobo zoo krachtig mogelijk tegen te gaan;

dat beklagde die plicht bewust en weloverwogen heeft verzaakt;

dat hij voor die plichtsverzaking een verontschuldiging heeft trachten ingang te doen vinden, die apert voos is en een basis zoekt in verdraaide uitleggingen van mondelinge toelichtingen en nadere instructies, die door hem desbewust verkeerd zijn begrepen;

dat hij voor die plichtsverzaking een vrontscihuldiging heeft trachten ingang te doen vinden, die kennelijk ongegrond is;

dat beklagde heeft kunnen en moeten begrijpen, dat zijn plicht als beroepskrijgsman en officier van het K.N.I.L. in tijd van oorlog nooit zou kunnen zijn, de militaire defensie van een hem toevertrouwd post te verwaarloozen voor berechtings- en onderzoekwerkzaamheden, die doelloos zouden zijn, indien hij het Nederlandsche Gezag ter plaatse niet tegen aanranding van buiten zou kunnen verdedigen; ¹⁾)

dat, zelfs al ware hem afweer van vijandelijke agressie niet met zooveel woorden opgedragen, die afweer voor te bereiden en naar beste vermogen uit te voeren, zijn eerste en voornaamste plicht was, waarvoor iedere andere opdracht zou moeten wijken, althans achtergesteld worden;

dat beklagde's „mijn opvatting van mijn taak^w-excuus niet ernstig gemeend kan zijn geweest, en kennelijk slechts heeft moeien dienen als dekmantel voor een inertie uit {gemakzucht en wankelmoedigheid;

¹⁾ De aanhef van deze alinea luidt in de conclusie van den Auditeur-Militair aldus:

dat beklagde, hoewel van weinig intelligentie voorzien, heeft kunnen en moeten begrijpen
enz.

dat beklaagde in geen opzicht ook maar eenige behoorlijke poging heeft gedaan om zijn militaire taak uit te voeren, en is teruggetrokken en uitgeweken, en den vijand zooveel mogelijk heeft ontsloopen, toen die vijand zich in Dobo vertoonde;

dat beklaagde tenslotte nog weer naar Poeloe Wamar is teruggegaan, alleen omdat hij niet anders kon, omdat een Inheemsch sergeant nog op het eiland stand hield, omdat zijn luitenant hem kwam halen;

dat beklaagde echter in het opzetten van tegenaanvallen na een eerste tegenslag weer zoo wankelmocdig is geworden, zoo niet geloovend in de mogelijkheid van succes anders dan wanneer de vijand in volkomen diepen slaap kon worden overrompeld, dat de geheele tegenactie een droevige farce is geworden;

dat beklaagde door zijn verzuimen en nalatigheden, door zijn gebrek aan moed en doortastendheid, het Nederlandsche Gezag en de faam van het K.N. I.L. een klap in het gezicht heeft gegeven;

dat beklaagde de rechtstreeksche en hoogste vertegenwoordiger was van het Gezag, waaraan de belangen en de bescherming van de bevolking van de Aroe-eilanden waren toevertrouwd;

dat hij dat beschermend gezag door zijn tot hrt uiterste doorgedreven plichtsverzaking door het slijk heeft gehaald;

dat beklaagde dit alles heeft gedaan uit een egoïstische gemakzucht en laksheid¹⁾, die duidlijk zijn beschreven in het rapport van den Officier van Gezondheid Neeb ddo. Darwin, 15 Juli 1942, en even onmiskenbaar tot uiting komen in de verklaringen van den getuige luitenant Snell;

dat beklaagde nooit eenige belangstelling voor de hem opgedragen hooge taak heeft gehad, de geheele onderneming onzin en soesah heeft gevonden en daarom er niets aan gedaan heeft;

¹⁾ De conclusie van den Auditeur-Militair vermeldt inplaats van laksheid: laksche arrogantie.

dat beklaagde door zijn verzuimen en nalatigheden het Nederlandsche Gezag op ernstige wijze afhreulr heeft gedaan;

dat dan ook in beklagdes eigen gedragingen en reacties op omstandigheden geenerlei verzachting van zijn schuld is te vinden, integendeel die gedragingen en reacties het hem ten laste gelegde misdrijf in zijn ergsten en ergerlijksten vorm vertoonen, en oplegging van de maximum-straf zouden wettigen;

dat ook beklagde's gedrag tijdens het processueel onderzoek niet te zijnen gunste kan gelden, immers zijn houding in dat onderzoek er één is geweest van ontwijken van rechtstreeksche antwoorden, van volhouden van het „mijn opvatting van mijn taak"-excuus. van beschuldigingen van anderen, als de heer Heynen van vijfde-colonisme ¹⁾, als de wachten van plichtsverzuim, als de getuigen Neeb en Snell van diverse leugens, en dat alles om te pogen zich zelf nog zooveel mogelijk schoon te praten;

dat, hoewel beklagde's eigen schuld daardoor in geen deele wordt opgeheven, er niettemin één omstandigheid aanwezig is, die oplegging van de maximum-straf belet;

dat immers. toen aan beklagde het commando over het Dobo-detachment werd opgedragen, bekend was, dat hij daarvoor onbekwaam en psychisch ongeschikt was;

dat, hoewel beklagde's eigen schuld daardoor in geen deele wordt opgeheven, er niettemin eenige omstandigheden aanwezig zijn, die bij de vaststelling van de strafmaat als verzachtend in aanmerking kunnen worden gebracht;

dat immers. toen aan beklagde het commando over het Dobo-detachment werd opgedragen, bij de toenmalige legerleiding bekend was, dat hij daarvoor onvoldoende bekwaam en geschikt was;

dat de verklaring van den getuige majoor S. H. Spoor, aan de juistheid van welke verklaring niet te twifelen valt, duidelijk doet uitkomen. hoe ernstig en herhaaldelijk gewaarschuwd is tegen het aanwijzen van beklagde voor dit commando;

dat deze waarschuwingen in den wind zijn geslagen, evenals de ook zeer ernstige waarschuwing, gelegen in het rapport van den Officier van Gezondheid Neeb, en aan beklagde het onderwerpelijke commando niet alleen tóch is opgedragen, maar hij ook daarin is gelaten, zelfs nadat gebleken was, welke opvatting hij over zijn taak had;

dat, hoewel beklagde nog veel ernstiger gefaald heeft, dan in de somberste voorstellingen van hem verwacht kon worden, het

1) In de conclusie van eisch volgen hier de woorden: „als sergeant Singer-„ling en de wachten van plichtsverzuim.”.

niettemin niet juist voorkomt, de groote fout, die met zijn uitzending is gemaakt, niet in de bepaling van de strafmaat in rekening te brengen;

dat de hieronder te eischen straf in een juiste verhouding voorkomt tot het deel van de geheele schuld, waarvoor beklaagde aansprakelijk kan worden gehouden;

dat geen nader betoog behoeft, dat beklaagde in het K.N.I.L. niet gehandhaafd kan blijven en ook nooit meer in de gelegenheid zal mogen zijn, bij de gewapende macht, die hij onteerd heeft te dienen;

dat tenslotte het gewenscht voorkomt, dat de dadelijke inhechteniseming van beklaagde worde bevolen;

dat beklaagde tijdens het gerechtelijk onderzoek op vrije voeten is gebleven, doch zoodra hij door den Krijgsraad zal zijn schuldig bevonden en tot gevangenisstraf veroordeeld, de gevangenschap van beklaagde dadelijk noodig zal zijn;

Gezien de artikelen 6, 83 en 84 van het (Nederlandsch-Indische) Wetboek van Militair Strafrecht en 240 e.v. van de (Nederlandsch Indische) Rechtspleging Landmacht;

Concludeert:

dat het den Krijgsraad te velde behage:

1e. het aan den beklaagde A primair ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig te verklaren;

2e. het wettig en overtuigend bewezen verklaarde te qualificeeren als:

„het aan zijn schuld te mijten „zijn, dat in tijd van oorlog „eenige versterkte of bezette

dat de hieronder op te leggen straf in juiste verhouding voorkomt tot dat deel van de geheele schuld, waarvoor beklaagde aansprakelijk kan worden gehouden;

dat geen nader betoog behoeft, dat beklaagde in het K.N.I.L. niet gehandhaafd kan blijven en ook nooit meer in de gelegenheid zal mogen zijn, bij de gewapende macht te dienen;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde primair tenlastegelegde niet wettig en overtuigend bewezen en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Terklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde subsidiair is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als: het aan zijn schuld te wijten zijn, dat een versterkte of bezette plaats of post door den vijand wordt overrallen, zijnde het misdrijf gepleegd als bevelvoerend militair;

Veroordeelt hem deswege tot: een gevangenisstraf voor den duur van één jaar en vier maanden en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Fiat executie.

Op heden, den October 1943 is door mij, Onderbevel-

„plaats of post voor de krijgsmacht verloren gaat, zijnde het „misdrijf gepleegd als bevelvoerende militair“;

3e. den beklagde deswege te veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den duur van vijf jaren;

4e. beklagde te ontslaan uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

5e. te bevelen, dat beklagde terstond na de uitspraak van het vonnis gevangen zal worden genomen.

hebber der Strijdkrachten in het Oosten. tot bovenstaand vonnis liet fiat executie verleend.

P. KOENRAAD.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 16 Februari 1945.

President: Kap. Luit. t. zee (KMR) Mr. A. Boosman.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. (KMR OV) S. Dobbenga, Luit. t. zrr. 1e kl.

G. B. Fortuyn (plv), Luit. t. zee 1e kl. (KMR) J. Nieuwenhuyzen (plv) en Off. v. Adm. 1e kl. C. P. van den Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Luit. t. zee 2e kl. (KMR SD) Dr. J. L. Klinkenberg.

Vrijspraak terzake van de ten laste gelegde afwezigheid: desertie in den vorm van „achterzeiling“, dool- het gedeeltelijk niet medemaken van een tocht met een vrachtauto in het buitenland, waarbij beklagde als bevelvoerende militair van het transport optrad. Beklaagde maakte met den vrachtauto een omweg en een oponthoud, hetgeen de Raad niet ongeoorloofd achtte. Het door beklagde aan den ondergeschikten chauffeur gegeven bevel om tijdens het oponthoud met den vrachtauto te wachten, bevoegd geoordeeld; het gaat niet aan dat een mindere, die vermeent dat zijn meerdere mogelijk een overtreding zal begaan, de wet in eigen hand neemt.

Bevoegdheid van den Zeekrijgsraad¹⁾.

Met naschrift.

DE ZEEKRIJGSRAAD RIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN.

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen J. M. S., oud 24 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk vóór de verwijzing ge-

1) Zie over deze bevoegdheidsvraag hiervóór blz. 243 v.

diend hebbend bij de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses „Irene”, als dienstplichtig korporaal, gerequireerde

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 11en December 1944, No. Int. 8/14/21;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 30en Januari 1945 No. Int. 8/1/17 aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd: „dat hij, dienende als dienstplichtig- korporaal bij de Koninklijke „Nederlandsche Brigade „Prinses Irene” en gedetacheerd zijnde bij „het Marinevliegkamp te China Bay (Ceylon), in den morgen „van den 13en November 1944, in tijd van oorlog, terwijl hij op „dracht had om zich gezamenlijk met den dienstplichtigen korporaal „J. K. P. per vrachtauto van China Bay naar Colombo te begeven, „opzettelijk ongeoorloofd dezen vrachtauto te Anuhadrapura (op „weg van China Bay naar Colombo) heeft verlaten en sindsdien „voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning afwezig is geble- „ven van de plaats of plaatsen, waar hij zich ter vervulling van „zijne dienstverplichtingen behoorde te bevinden, totdat hij op den „16en November 1944, nadat hij telefonisch bericht had gegeven „van zijn verblijfplaats, door een patrouille van voornoemd vlieg- „kamp te Anuhadrapura is gearresteerd en dienzelfden dag naar dat „vliegkamp is teruggevoerd, tengevolge van welk een en ander hij „de vorenomschreven tocht met den vrachtauto van Anuhadrapura „af niet verder heeft medegemaakt”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 30en Januari 1945, waarbij de beklagde is opgeroepen om op Vrijdag den 16en Februari 1945 des voormiddags ten negen ure ter terechtzitting van den Krijgsraad, zitting houdende aan boord van het Marindepotschip „Plancius” te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan „*Desertie in tijd van oorlog, zijnde de schuldige bevelvoerend militair en hebbende hij zich in het buitenland verwijderd*” en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht weken, bevele dat de beklagde onmiddellijk zal worden gesteld in voorloopig arrest zonder waarneming van dienst en bepale dat het ondergane voorarrest, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf, zal worden in mindering gebracht van den datum van uitspraak van het vonnis af;

Gezien enz.

Overwegende dat de beklagde, zich bevindende op vrije voeten en mitsdien gerequireerde, op 20 November 1939 als gewoon dienstplichtig soldaat in werkelijken dienst is opgekomen te Amsterdam voor het Korps Motordienst en dat hij thans nog als dienstplichtig korporaal dient bij de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses „Irene”;

Overwegende dat de Fiscaal ter zitting den Raad mondeling opmerkzaam heeft gemaakt op eene omstandigheid, welke rechtens tot

verzwaring van straf grond geeft, dat namelijk beklagde, tijdens het begaan van het tenlastegelegde feit, bevelvoerencl militair was: dat hierdoor de tenlastelegging behoort te worden aangevuld, door tusschen de woorden „van China Bay naar Colombo te begeven” en de woorden „opzettelijk ongeoorloofd” de volgende zinsnede in te voegen „en hij, door meerderen ouderdom in den rang van korporaal, in dienst de meerdere van J. K. P. was en daardoor de „hoedanigheid van bevelvoerend militair had”;

Overwegende dat deze aanvulling der tenlastelegging toelaatbaar is;

Overwegende aangaande de bevoegdheid van den Krijgsraad om van deze zaak kennis te nemen:

dat het onderdeel van de Koninklijke Nederlandsche Brigade „Prinses Irene”, waartoe beklagde behoort, deel uitmaakt van de Strijdkrachten in het Oosten, derhalve is een troepenafdeeling, welke dienst doet onder bevel van een militair der Zeemacht, te weten den Vice-Admiraal, Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten; dat dan ook, op grond van artikel 86 van de Invoeringswet Militair Straf en Tuchtrect, deze Krijgsraad bevoegd is kennis te nemen van strafbare feiten, begaan door militairen, behoorende tot bedoelde troepenafdeeling;

dat weliswaar bij beschikking van den Minister van Koloniën van 6 April 1943, no 38/V.O. a. (Afdeeling VIII), tot instelling van een Krijgsraad te Velde in Australië, is bepaald, dat die Krijgsraad kennis zal nemen van strafbare feiten, gepleegd door militairen van het KoninklijkNederlandsch-Indische Leger (of door bij dit Leger gedetacheerde of organick ingedeelde militairen) en begaan, onder andere, op Ceylon, doch dat deze competentieregeling het bepaalde in hoogergenocmcl artikel 86 onverlet laat, zoodat bevoegd is die Krijgsraad, voor welken de vervolging het eerst is aangevangen;

Overwegende dat beklagde ten processe het hem ten laste gelegde heeft bekend, doch een voorbehoud heeft gemaakt inzooverre, dat hij opgeeft niet opzettelijk te hebben gehandeld;

dat beklagde nader heeft opgegeven:

dat hij in den namiddag van 12 November 1944, toen hij als dienstplichtig korporaal-chauffeur diende op het vliegveld van den Marine Luchtvaartdienst te China Bay (Ceylon), van zijn directen chef, den sergeant Trommel, opdracht heeft ontvangen om den volgenden dag met een vrachtauto naar Colombo te vertrekken, waarbij hem de korporaal J. K. P. als tweede chauffeur werd toegevoegd; dat het hem bekend was dat volgens een order van den Commander-in-Chief Ceylon de hoofdweg naar Colombo niet gebruikt kon worden en dat de route over Anuhadrapura was; dat hij den sergeant heeft gevraagd of hij niet een anderen chauffeur kon meekrijgen omdat hij niet J. K. P. niet kon opschieten; dat hij vreesde dat deze hem een loer zou draaien, als gevolg waarvan hij moeilijkheden voorzag; dat de sergeant hem echter mededeelde dat er niemand anders loeschikbaar was;

dat hij in den morgen van 13 November 1944 ten omstreeks 7 uur met den vrachtauto naar Colombo is vertrokken en dat hij, beklagde, toen chauffeerde; dat hij ten ongeveer 9 uur in dien morgen ie Anuhadrapura aankwam en dat hij aldaar een zijweg is ingeslagen, welke naar Railway Town voert; dat J. K. P. toen tegen hem heeft gezegd dat hij er rekening mede moest houden dat hij, J. K. P., niet zou blijven wachten; dat het — boemel hij hirtvan niets tegen J. K. P. gezegd had — zijn voornemen was om te stoppen bij een dames-kennis, die in erri bungalow woonde, enkele minuten van den hoofdweg verwijderd; dat hij J. K. P. medege-deeld heeft dat hij even naar de W.C. moest en dat hij niet langer dan vijf minuten dacht weg ie blijven; dat J. K. P. echter weder-om zeide niet te zullen machten; dat hij, torn hij bij de bewuste bungalow stopte, tegen J. K. P. heeft gezegd „Je doet maar ge-„woon, je blijft maar wachten, begrijp je dat goed“; dat J. X. P. daarop zeide: „Daar heb ik niets mede te maken, dan ga ik alleen „wel verder“; dat hij, beklagde, vervolgens is uitgestapt en in de richting van de bungalow is geloopt; dat J. K. P. hem toen heeft geroepen en hem, toen hij zich omcraaide, zijn pet hreft toege-worpen; dat hij vervolgens is doorgeloopt en dat J. K. P. wegreed, nog voordat hij, beklagde, de bungalow had bereikt; dat d. K. P. den vrachtauto aan het einde van de straat keerde en vervolgens, wedcrom de bungalow passeerende, langzaam doorreed. zonder echter te stoppen; dat hij, beklagde, reeds in de bungalow was;

dat hij tevoren reeds tweemaal, namelijk den voorafgaanden Woensdag en Vrijdag, bij de bewuste bungalow was afgestapt; dat hij beide keeren sainen met J. K. P. reed; dat zij op dien Woensdag in de bungalow hebben geluncht en dat hij toen tevens een repa-ratie aan den auto heeft verricht; dat het oponthoud toen ongeveer twee uren heeft geduurd; dat J. K. P. hem op bedoelden Vrijdag tot spoed heeft aangespoord en dat J. K. P. toen niet mee naar binnen wilde; dat hij op dien dag echter zijn dames-kennis niet thuis trof en dat het oponthoud toen niet langer dan tien minuten is geweest:

dat het geoorloofd is op weg naar Colombo te stoppen voor het gebruik van maaltijden: dat echter altijd wordt getracht te ver-mijden in donker te rijden en dat de maaltijden daarnaar worden geregeld; dat hij, toen hij op 12 November 1944 de opdracht kreeg om naar Coloinbo te gaan, aan sergeant Trommel heeft gevraagd of hij in Anuhadrapura voor den maaltijd mocht stoppen; dat de serge-ant toen heeft geantwoord dat hij dat liever niet had en dat hij moest zorgen zoo spoedig mogelijk in Colombo aan te komen; dat de sergeant hier echter aan toevoegde dat hij aan hem, beklagde, overliet wat deze op den terugweg zou doen;

Overwegende dat als getuigen onder eede ten processe hebben klaard:

1. J. K. P., korporaal-chauffeur bij de Koninklijke Nederland-

sche Brigade „Prinses Irene“, gedetacheerd op het vliegekamp „China Bay“, oud 25 jaren:

dat hij op 12 November 1944 van den sergeant Trommel opdracht heeft gekregen om den volgenden morgen samen met den korporaal J. M. S., met den „Thornycroft“-vrachtauto van het vliegekamp te China Bay naar Colombo te vertrekken; dat het hem bekend was dat de weg zou gaan over Anuhadrapura en voorts dat hij ondergeschikt zou zijn aan J. M. S., die ouder korporaal was;

dat zij in den morgen van 13 November 1944 ten omstreeks 1 uur zijn vertrokken, waarbij J. M. S. chauffeerde, en dat zij te omstreeks 9 uur 15 te Anuhadrapura aankwamen; dat J. M. S. daar een zijweg insloeg naar Station Town, gelegen op ongeveer 1 mijl afstand van den hoofdweg; dat hij direct wist waar J. S. heen wilde, omdat hij daar de vorige week ook van den hoofdweg was afgeslagen en een bezoek had gebracht aan een dame, die daar woonde; dat hij deze dame eveneens kende, daar hij tezamen met J. M. S. haar tijdens een verlof te Nuwara Eliya had ontmoet; dat hij wist dat deze dame bevriend was met J. M. S.:

dat hij J. M. S. er direct op heeft gewezen dat het verkeerd was en dat hij liet in diensttijd niet kon doen en voorts. dat hij, getuige, er niet in betrokken wilde worden en zou doorrijden. zonder één minuut te wachten; dat J. M. S. hem antwoordde dat sergeant Trommel er van al wist en dat hij, getuige. maar moest doen wat hij wilde; dat hij wist dat de betrokken dame zooveel invloed op J. M. S. had, dat zij hem voor langen tijd zou probeeren vast te houden en dat hij J. M. S. er nogmaals op heeft gewezen, dat die dienst in liet honderd zou loopcn, dat sergeant Trommel hen al met een vrachtauto had ingehaald en dat, als zij bij de bungalow zouden stoppen, de volgende vrachtauto van het vliegekamp hen ook zou inhalen; dat J. M. S. echter doorreed, bij de bungalow van zijn dames-kennis stopte en uitstapte; dat hij J. M. S. toen wederom op het verkeerde van zijn handelwijze heeft gewezen, doch dat J.M.S. hem zeide: „Wat jij doet moet jij weten, ik ga mijn gang, dit zijn „mijn zaken“; dat hij, getuige, toen den motor heeft gestart. J. M. P. heeft gewaarschuwd dat zijn muts nog in den auto lag (waarop J. M. S. terugkeerde om zijn muts op te halen) en vervolgens met den auto is weggereden; dat hij 's middags te Colombo aankwam en daar het voorgevallene heelt gerapporteerd aan sergeant Trommel;

dat J. M. S. en hij, getuige, de week tevoren ook bij de bungalow in Station Town hebben gestopt: dat zij daar toen de lunch hebben gebruikt en een kleinigheid aan den carburator hebben verholpen en dat J. M. S. toen eenigen tijd met zijn dames-kennis afwezig is geweest: dat hij, getuige, dien tijd op de voorgallerij van de bungalow heeft zitten wachten; dat zij een paar dagen later weer bij de bungalow hebben gestopt en dat hij toen tegen J. M. S. heeft gezegd dat hij niet zoo lang zou wachten; dat J. M. S. toen de bungalow is binnengegaan; dat J. M. S. echter terugkeerde toen hij hem, getuige. aanstalten zag maken om met den auto weg te rijden;

dat J. M. S. hem geen opdracht heeft gegeven om bij de bungalow te wachten; dat J. M. S. hem ook niet heeft gezegd hoe lang hij daar dacht te blijven; dat er in totaal ongeveer drie mijl moet worden omgerekend om de bungalow van den hoofdweg te bereiken;

2. A. van der Hoeden, Luitenant ter Zee der 1e klasse (KMR), oud 36 jaren,

3. A. Trommel, sergeant van het Korps Politietroepen, oud 26 jaren:

dat hij in den morgen van 13 November 1944 te omstreeks 7 uur, in zijn functie van chef van de garage van het Vliegkamp te China Bay, aan de korporaals J. M. S. en J. K. P. opdracht heeft gegeven om met den „Thornycroft”-vrachtauto naar Colombo te gaan; dat hij deze opdracht eerst aan J. M. S. heeft gegeven en vervolgens aan J. K. P.; dat J. M. S. de oudste korporaal van beide genoemden is; dat J. M. S. hem heeft gevraagd of hij in plaats van J. K. P. een ander kon meekrijgen, daar hij bang was met J. K. P. moeilijkheden te krijgen; dat hij antwoordde dat het ditmaal niet ging, doch dat hij er een volgende keer rekening mee zou houden;

dat het niet verboden is om onderweg te stoppen voor een verversehing; dat Anuhadrapura niet een vaste plaats daartoe is, doch dat de chauffeurs aldaar soms stoppen om koffie te drinken in het resthouse; dat de rit, welke J. M. S. met J. K. P. moest maken, voor zoover hem bekend, niet van bijzondere urgentie was;

Overwegende aangaande het bewezene der ten laste gelegde feiten:

dat door den Fiscaal ter terechtzitting in zijn requisitoir is betoogd dat de handelingen van beklaagde, zooals in de tenlastelegging omschreven, wettig en overtuigend bewezen zijn door zijne eigene opgaven en de verklaringen van de getuigen; dat beklaagde liet echter doet voorkomen, alsof zijne afwezigheid niet eene ongeoorloofde was, hebbende hij immers opgegeven dat hij even bij de bungalow wenschte te stoppen om naar de W.C. te gaan (hetgeen geoorloofd zou zijn) en voorts dat hij zijn ondergeschikte J. K. P., opdracht zou hebben gegeven om op hem te wachten, zoodat het aan de ongehoorzaamheid van J. K. P. te wijten zou zijn, dat hij verder de tocht met den vrachtauto niet heeft medegemaakt;

dat dit verweer van beklaagde in liet licht van de ten processe gebleken omstandigheden dient te worden verworpen: dat immers uit de opgaven van beklaagde en de verklaring van getuige J. K. P. (tusschen welke verklaringen in zooverre geene verschillen van eenig belang bestaan) blijkt dat beklaagde een week tevoren ook bij liet bewuste vrouwspersoon op bezoek was geweest; dat hieruit voorts vast staat, dat J. K. P., toen beklaagde zijn bezoek eenige dagen later wilde herhalen, te kennen had gegeven, dat hij niet (lang) wenschte te wachten en hem, door aanstalten te maken om weg te rijden, min of meer gedwongen had zijn bezoek kort te laten; dat aan de duidelijkheid van J. K. P.'s opvattingen ten deze niet afdoet dat beklaagde opgeeft op dien dag zijn dames-kennis niet thuis getroffen te hebben;

dat Eischer voorts — afgescheiden van het feit dat beklaagde zich in Anuhadrapura naar liet „resthouse” had kunnen begeven — van overtuiging is dat beklaagde niet wegens het naar de W.C. gaan genoopt werd om in Anuhadrapura een omweg te maken; dat immers beklaagde, die J. K. P.'s opvattingen omtrent deze bezoeken Bende, reeds bij het ontvangen van zijn reisopdracht aan sergeant Trommel om een anderen tweeden chauffeur heeft verzocht, omdat hij niet J. K. P. moeilijkheden voorzag; dat beklaagde voorts op 13 November 1944 eerst zelf het stuur heeft genomen, waardoor het uitkwam dat hij ter hoogte van den zijweg in Anuhadrapura met de besturing van den auto belast was; dat tenslotte beklaagde heeft opgegeven, den dag vóór het vertrek — toen hij dus nog niet wist dat hij den volgenden morgen om 9 uur naar de W.C. moest — aan sergeant Trommel gevraagd te hebben of hij in Anuhadrapura mocht stopperi;

dat uit dit alles blijkt dat het beklaagdes vooropgezette plan was, om op weg naar Colombo zijn dames-kennis te bezoeken, waardoor zijn order aan J. K. P. om te machten (zoo deze order al gegeven is, hetgeen J. K. P. ontkent) eene onbevoegde is, immers strijdig met het hem door sergeant Trommel medegedeelde dienstbelang om zoo spoedig mogelijk in Colombo te zijn; dal hierdoor tevens liet verlaten van den vrachtauto en het zich begeven naar de bewuste bungalow ongeoorloofd wordt, waarbij het optreden van J. K. P. — riemeljk het doorrijden naar Colombo ter volvoering van de ontvangen dienslopdrecht — door den Fiscaal correct wordt geacht; dat hij dan ook op grond van het bovenstaande liet den beklaagde telastegelegde, met zijn schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen acht;

Overwegende dat door beklaagde, bij monde van zijn Raadsman, ter terechtzitting te dezen aanzien is aangevoerd:

dat ten processe is gebleken dat beklaagde „wagenccommandant” was, en als zoodanig als bevelvoerend militair dient te worden beschouwd; dat zoowel beklaagde als J. K. P. zich hiervan bewust waren; dat het dus niet ter beoordeeling van J. K. P. was of beklaagde den auto kon verlaten; dat hij zich desniettemin aanmatige beklaagde hierop een aanmerking te maken onder het voorwendsel de belangen van den dienst te behartigen; dat J. K. P. niet kon weten, dat beklaagde zich zoo lang in de bungalow zou ophouden, dat hiermede de belangen van den dienst zouden worden geschaad; dat hij heeft opgegeven tegen beklaagde gezegd te hebben dat hij zelf's niet één minuut zou wachten (hetgeen hij inderdaad niet heeft gedaan), indien J. M. S. de bungalow zou binnengaan; dat J. K. P. geweten inocht hebben dat een dergelijk kort oponthoud beslist niet is verboden; dat hieruit wel blijkt dat het dienstbelang niet een van zijn overwegingen is geweest;

dat beklaagde aan J. K. P. duidelijk opdracht lieft gegeven dat hij moest blijven wachten; dat J. K. P. beklaagde weliswaar andere woorden in den mond legt, doch dat niet uit het oog mag worden

verloren, dat indien J. K. P. beklaagdes opgave had bevestigd. hij zou hebben toegegeven zich binnen een tijdsverloop van vijf jaren wederom te hebben schuldig gemaakt aan eene dienstweigering, nadat hij in 1942 door dezen zelfden krijgsraad terzake van „opzettelijke ongehoorzaamheid" is veroordeeld geworden tot eens gevangenisstraf;

dat beklaagde voorts nog is ten laste gelegd dat hij opzettelijk en zonder vergunning afwezig is gebleven van de plaats of plaatsen waar hij zich ter vervulling van zijne dienstverplichtingen behoorde te bevinden; dat, zooals uit liet voorgaande reeds zou blijken, beklaagde niet opzettelijk is achtergebleven, doch dat zulks slechtlis is geschied door het toedoen van J. K. P. en dat het dan ook aan dezen is te wijten dat beklaagde de verdere tocht met den vrachtauto niet heeft medegeinaakt;

dat de Raadsman gedurende ongeveer anderhalf jaar tezamen met de in deze zaak betrokken landmacht-militairen heeft gediend; dat hem bekend is dat J. K. P. onder zijn kameraden den bijnaam „Judas" had; dat Raadsman uit ondervinding weet, dat deze bijnaam eene goed gekozene was, daar J. K. P. algemeen als bijzonder onpopulair en onbetrouwbaar bekend staat;

Overwegende dienaangaande:

dat den raad is gebleken dat een oponthoud tijdens den rit van China Bay naar Colombo toegestaan en gebruikelijk is; dat vanzelfsprekend een dergelijk oponthoud de redelijke grenzen niet te buiten mag gaan; dat echter niet is komen vast te staan, dat het in beklaagdes voornemen lag langer dan eenige minuten in de bungalow te blijven; dat weliswaar door den Fiscaal het tegendeel is betoogd, doch dat zijn argumenten den Raad niet hebben kunnen overtuigen;

dat dan ook de Raad het verweer van beklaagde aannemelijk acht;

dat de Raad in het midden wil laten of J. M. S. J. K. P. duidelijk opdracht heeft gegeven om te blijven wachten; dat het echter, op grond van het voorgaande, duidelijk is, dat een zoodanige opdracht geene onbevoegde zou zijn geweest; dat, hoe dit ook zij, het niet aangaat dat ren mindere, die vermeent dat zijn meerdere mogelijk een overtreding zal begaan, de wet in eigen handen neemt;

dat het logisch geacht moet worden, dat beklaagde op de terugkomst van den vrachtauto heeft gewacht en zich eerst telefonisch met China Bay in verbinding heeft gesteld, toen hij met zekerheid kon aannemen dat de auto, zonder te Anuhadrapura te stoppen, reeds was gepasseerd; dat de Raad ten aanzien van dit punt van oordeel is, dat beklaagde niet opzettelijk is afwezig gebleven;

Overwegende tot slot:

dat bij den Raad de indruk is gewekt dat J. K. P. zich door vijandschap, mogelijk ontsproten aan jalousie, in zijn handelingen heeft laten leiden en dat zijn opgave dat hij in liet belang van den dienst dacht te handelen slechts als een voorwendsel gezien behoort te worden; dat een dergelijk optreden slechts gequalificeerd kan

worden als onmilitair, laag, lafhartig en onkameraadschappelijk; dat deze onmilitaire, aanmatigende houding van J. R. P. den Raad reeds bekend is uit het tegen hem in 1942 gewezen vonnis terzake van „opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog“;

Gezien de artikelen:

1, 60, 63(1), 67, 96, 98, 99, 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

86 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

172, 185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen, zooals hiervoren werd overwogen;

Spreekt hem deswege vrij.

Fiat executie.

Op heden, den 24en Februari 1945, is dooi mij. Kapitein ter Zee, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in liet Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

J. J. L. WILLINGE.

NASCHRIFT.

Bovenstaand vonnis, dat gebaseerd is op een tenlastelegging terzake van een afwezigheidsdelict, bevindt zich op het terrein tusschen artikel 114 en artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht: het terrein van een bevel dat onbevoegdlijk en/of in een aangelegenheid, vreemd aan de belangen van den dienst, gegeven is. waarbij de vraag rijst in hoeverre de ongehoorzaamheid aan zoodanig bevel toelaatbaar is.

Artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht noemt het element „bevoegdheid” (van de zijde van den meerdere, die het bevel geeft) en het element „dienstbelang” (als inhoud van het bevel) niet; velen achten deze elementen echter stilzwijgend vervat in de term „dienst”-bevel. Over het algemeen zullen beide genoemde elementen wel aanwezig moeten zijn, doch men kan zich zeer wel omstandigheden indenken, waarin een bevel zelfs onbevoegdlijk gegeven moet worden, zoodat een opvolgen daarvan plicht zal zijn.

Wanneer ik de becoegdtheid in het kort nader zou willen uitwerken, zou ik haar kunnen splitsen in drie elementen: (1) het onderwerp van de order moet' liggen hintten de sfeer van de normale dienstverrichtingen van den betrokken meerdere; (2) het onderwerp van de order moet liggen binnen de sfeer van de normale dienstverrichtingen van den mindere; (3) er moet' tusschen den meerdere en den mindere een dienstverhouding bestaan. Om dit met een voorbeeld nader aan te geven: (1) een order om een sein door te geven wordt gedaan door den officier, belast met de communicatiemiddelen, niet door bijvoorbeeld den officier van gezondheid; (2) deze order zal gegeven worden aan een seiner, niet bijvoorbeeld aan

een ziekenverpleger; (3) deze order zal gegeven worden door den (directen of indirecten) chef van den mindere, niet door een meerdere die behoort tot een andere eenheid dan die, waarbij de mindere dient. Het is echter duidelijk dat er zich gevallen kunnen voordoen, waarin aan één of meer van bovenvermelde elementen niet voldaan is, en waarin niettemin gesproken dient te worden van een „dienst"-bevel. In het algemeen, dus zaaimeer er zich geen bijzondere omstandigheden voordoen die een afwijking daarvan rechtvaardigen, meen ik; dat in het belang van een goeden gang van zaken aan de aanwezigheid van deze drie elementen de hand gehouden moet worden. Hiermede wil ik echter niet zeggen dat ik genoemde elementen in artikel 114 geïncorporeerd acht. De mindere zal n.m.m. niet het recht hebben het ontvangen bevel aan deze elementen van bevoegdheid te toetsen. Een in strijd met een of meer van deze elementen gegeven bevel zal slechts vallen onder de omschrijving van artikel 140 en de meerdere, die onbevoegdlijk het bevel gaf, aal zoo noodig ter verantwoording geroepen kunnen worden terzake van overtreding van artikel 140 vnd. Hiervan staat geheel los de positie van den mindere, die dat bevel ontving. Als hij aan dat bevel ongehoorzaam was, zal hij strafbaar zijn wegens overtreding van artikel 114. De mogelijkheid bestaat dus n.m.m. dat de meerdere terecht staat wegens het onbevoegdlijk geven van een bevel en dat de mindere terecht staat wegens ongehoorzaamheid aan datzelfde (onbevoegd gegeven) bevel.

Wel meen ik dat uit het woord „dienst"-bevel volgt dat liet bevel niet vreemd mag zijn aan de belangen van den dienst. Ook ten aanzien van dit element komt echter den mindere het toetsingsrecht niet toe: het erkennen daarvan zou den dienst in hooge mate belemmeren. Anders dan bij de bevoegdheidskwestie zal echter de mindere, die ongehoorzaam is aan een hevel dat strijdig is met de belangen van den dienst, vrijuit' gaan, terwijl de betrokken meerdere schuldig staat aan overtreding van artikel 140.

In bovenstaand vonnis wordt de beslissing afhankelijk gesteld van de vraag of de order in kwestie (nl. de order van beklagde aan getuige om te wachten) al of niet eene onbevoegde was. Dit komt mij voor niet de juiste positie te zijn. Bevoegd was de order, wanneer zij getoetst wordt aan de boven vermelde drie elementen, zeer zeker. Het gaat er echter om of zij al dan niet strijdig was met de belangen van den dienst. De beantwoording van die vraag was in casu een zuiver feitelijke, een kwestie van het waardeeren van de omstandigheden. De Krijgsraad legde den nadruk op de animositeit, die tuschen beide militairen zou heerschen, welke animositeit — en niet het dienstbelang — basis geweest zou zijn voor het handelen van getuige J. K. P.; daartegetiover staat echter dat uit alles blijkt dat de reden van den omweg, die beklagde wraakte, „vreemd was „aan de belangen van den dienst". De reden, die tot het maken valt deri omweg en tot het oponthoud leidde is terzake van de wederrechtelijkheid doorslaggevend, niet in de eerste plaats de (vermoede-

lijke) duur van het oponthoud. Dit alles betreft echter de waardeering van het feitelijk voorgevallene en over die waardeering kan men van meening verschillen. Bovendien: „res judicata pro veritate „habetur”.

De Rand overweegt echter voorts „dat het niet aangaat dat een „mindere, die vermeent dat zijn meerdere mogelijk een overtreding „zal begaan, de wet in eigen handen neemt”. Wanneer wij in dit adagium de door de feiten niet gerechtvaardigde vaagheden weglaten, dan zou het luiden: dat het niet aangaat dat een mindere, die vermeent dat zijn meerdere een overtreding (misdrĳff) begaat en daardoor het dienstbelang schaadt, eigenmachtig optreedt in het belang van den dienst. Ik meen dat zoodanig adagium niet mag gelden. Uiteraard zal het voor den mindere in dergelijke omstandigheden een moeilijke keus zijn om zijn houding te bepalen en zal hij voor oogen moeten houden, dat hij suo periculo handelt, maar als hij in zijn waardeering juist blijkt te zijn geweest, als dus de meerdere inderdaad een overtreding (misdrĳff) ten nadeele van den dienst beging, zal hij vrijuit gaan (zie, min of meer analoog, Sententië H.M.G. van N.I. van 12 Juli 1934, M.R.T. XXX, pag. 477 v., in het bijzonder pag. 485). Bovendien, ware het hoogervermelde adagium juist, dan zou het ten laste gelegde misdrĳff: desertie (in den vorm van achterzeiling) door een bevelvoerend militair (art. 99(3) W.M.S.R. moeilijk denkbaar zijn, immers onder „bevelvoerend militair” dient verstaan te worden „elk z e l f s t a n d i g „commandeerend militair” (zie van der Hoeven deel II, pag. R.).

W.H.V.

Zee krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 25 Juni 1943.
(Uitgesproken 9 Juli 1943).

President: Hoofdoff. M.S.D. 2e kl. H. W. Poldermans (plv).

Leden: Luit^s. t. zee 1e lil. C. J. Wingender (plv), G. R. M. van Erkel,
G. B. Fortuyn (plv) en Off. v. Adm. 1e kl. C. T. van den Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadsman: Luit. t. zee 1e kl. P. h. de Boer.

Beklaagde heeft weliswaar opgegeven dat hij redelijkerwijs kon vermoeden dat het schip, waarop hij diende, gedurende zijne ongeoorloofde afwezigheid van Fremantle (Australië) zou vertrekken, doch ten processe is niet gebleken dat hij een dergelijk vermoeden heeft gehad ten aanzien van het b c v e t tot de reis van het schip. Vrspraak van de ten laste gelegde „achterzeiling”.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratiōe officii, tegen F. J. J., oud 30 jaren, geboren te Goes, laatsclijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende aan boord van Hr. Ms. „Tjerk „Hiddes”, als hofmeester 1e klasse-zeemilicien, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 25en April 1943, No. Int. 8/10/2;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 10en Juni 1943, No. Int. 8/14/14 aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklāagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, toen hij als hofmeester 1e klasse „zeemilicien diende aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, in den „morgen van 30 November 1942 te Fremantle, mrt het oogmerk om „zieh voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans „opzettelijk ongeoorloofd, niet van passagieren aan boord is terug- „gekeerd en sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder vergun- „ning afwezig is gebleven, totdat hij op 9 Februari 1943 in de „omgeving van Fremantle door de politie is gearresteerd en \-er- „volgens naar Hr. Ms. „Jacob van Heemskerek” is gebracht,

„hebbende hij door vorenomschreven afwezigheid de reis van Hr. „Ms. „Tjerk Hiddes” van Fremantle naar zee, welke reis op 30 „November 1942 is aangevangen en waartoe het bevel hem bekend „was, althans redelijkerwijs door hem kon worden vermoed, in het „geheel niet medegemaakt”;

Gelet enz.

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklāagde schuldig verklare aan:

Desertie in tijd van oorlog hebbende hij zich in liet buitenland verwijderd;

en hem deswege veroordeele tot:

eene gevangenisstraf voor den tijd van *een jaar en zes maanden*, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht voor een tijdvak van totaal 124 dagen;

hem verlage tot den stand van hofmeester der 3e klasse zee-milicien;

Gezien enz.

Overwegende dat de beklāagde ten processe ten aanzien van het hem ten laste gelegde heeft opgegeven:

dat hij op 29 November 1942 als hofmeester 1e klasse zeemilicien diende aan boord van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”, welke bodem torn gemeerd lag te Fremantle; dat hij in den namiddag van dien dag is gaan passagieren; dat hij toen wist dat hij den volgenden morgen ten 7 uur 30 van passagieren aan boord moest zijn teruggekeerd; dat hij evenwel opzettelijk niet op tijd aan boord teruggekeerd is,

doch zich in de nabijheid van Fremantle heeft opgehouden, totdat hij op den 9en Februari 1943 in de duinen aldaar, in uniform gekleed, is aangehouden door een politie-agent, die hem vroeg of hij van een schip was wegebleven en op zijn bevestigend antwoord hem vervolgens heeft medegenomen naar het politiebureau te North-Fremantle; dat hij in den avond van genoemden dag naar Hr. Ms. „Jacob van Heemskereck” is gebracht; dat hij niet het oogmerk heeft gehad zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij niet wist dat Hr. Ms. „Tjerk Niddes” op 30 November 1942 naar zee zou vertrekken, doch dat hij redelijkerwijs wel kon vermoeden dat dit schip gedurende zijn ongeoorloofde afwezigheid zou vertrekken; enz.

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

1, een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes” o.m. inhoudende:

onder: „H.W. en D.W. van Maandag, 30 November 1942”:
„07.30 Mankeert van passagieren hofmeester 1e klasse z/m „F. J. J.”;

en onder: „Reewacht van Maandag, 30 November 1942”: „15h00 „stoomklaar. Ontmeren bepalen zeewacht. Mankeert van passagieren hofmeester der 1e klasse zm F. J. J.”;

2. een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Jacob van Heemskereck”, o.m. inhoudende:

onder: „Vervolg reewacht van Dinsdag 9 Februari 1943”: „20.00 „Wordt aan boord gebracht hofmeester 1e lil. zm. F. J. J., deserteur „van Hr. Ms. „Tjerk Hiddes”;

Overwegende enz.;

dat beklagde weliswaar heeft opgegeven dat hij redelijkerwijs heeft kunnen vermoeden, dat het schip, waarop hij diende, gedurende zijne ongeoorloofde afwezigheid van Fremantle zou vertrekken, doch dat ten processe niet is gebleken dat hij een dergelijk vermoeden heeft gehad ten aanzien van het bevel tot de in de tweede alinea der tenlastelegging omschreven bepaalde reis; dat beklagde dan ook van dit deel der tenlastelegging behoort te worden vrijgesproken;

dat door de opgaven van beklagde en den inhoud van de ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, wat hem in de eerste alinea subsidiair ten laste is gelegd;

Overwegende dat het tenlastegelegde dient te worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog, hebbende hij zich in het buitenland „verwijderd”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:....

dat beklagde door heb doelbewust verzaken van zijn militaire verplichtingen niet in den stand van hofmeester der 1e klasse zee-milicien gehandhaafd kan worden, hebbende hij zich Eiercloor ongeschikt en onwaardig getoond, dezen stand te bekleeden;

dat gelet op de eischen van generale preventie eene gevangenisstraf van na te noemen, duur geacht woict in eene goede verhouding te staan tot den ernst van het misdrijf;

Overwegende dat er terincn aanwezig zijn het voorarrest tot den duur van 138 dagen in mindering te brengen;

Gezien de artikelen: 1, 10, 25, 60, 98, 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 197 van de Regtspleging bij dr Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Terklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert liet wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot:

eene gevangenisstraf voor den tijd van *tien maanden*, met de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van 138 dagen;

Verlaagt hem tot den stand van hofmeester der 3e klasse zee-milicien.

Fint executie.

Op heden, den 8en Juli 1943, isdoor mij, Kapitein-ter-zee, Wnd. Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

L. G. L. VAN DER KUN.

NASCHRIFT.

Bovenstaand vonnis brengt één van de gevallen waaruit gebleken is dat de omschrijving, die artikel 96, 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht geeft aan de zgn. „achterzeiling”, in oorlogstijd niet heeft voldaan. De wet rist namelijk dat de afwezige bekendheid of vermoeden heeft, niet van de reis zelve, maar van het beveel tot de reis. In oorlogstijd werden echter alle scheepsbewegingen strikt geheim gehouden, gewoonlijk mede voor de opvarenden zelf, fel-zoijl voorts de schepen vaak binnen enkele uren vaargereed rnoestrn blijven, waardoor tijdige bekendmaking van voorgenomen reizen niet mogelijk was. Daardoor werden de bevelen tot vertrek niet of pas op het allerlaatste ogenblik bekend gemaakt, zodat hef praktische nut van strafbaarstelling van achterzeiling zeer gering is geweest. Slechts ten aanzien van overplaatsingsreizen van individuele militairen per spow of vliegtuig e.d. heeft het voorschrijf onbelemmerde toepassing gehad.

Het bovenstaande geval slechts van academische beteekenis geacht worden, omdat de qualificatie „desertie” aldaar, behalve in de achterzeiling, mede verankerd was in den duur der afwezigheid, maar in de practijk hebben zich ook gevallen voorgedaan, waarbij de qualificatie „desertie” aan het gepleegde afwezigheidsdelict niet kon worden gegeven, omdat bekendheid met of vermoeden van het bevel niet bewezere kon worden, hoezeer ook bekendheid of vermoeden der voorgenomen reis vast stond. Ter illustratie moge het hier volgende, meer sprekende, geval worden aangehaald¹⁾. Het betrof een stoker, die ongeoorloofd van passagieren was achtergebleven van Hr. Ms. „Sumatra”, welk schip in Soerabaja in reparatie lag. Tijdens deze reparatie werd plotseling opdracht ontvangen, de herstellingswerkzaamheden te staken en het schip met spoed zeeklaar te maken. Beklaagde begreep hieruit — en eventuele twijfel werd nog wegnemen doordat hij verse levensmiddelen zag inladen — dat het schip zeer binnenkort zou gaan varen: het bevel tot vertrek kwam echter eerst nadat hij zich van boord had verwijderd. De Krijgsraad oordeelde dat, hoewel beklagde een stellig vermoeden had gehad van de op handen zijnde reis van het schip, hij het bestaan van het bevel tot die reis, hetwelk toen nog niet gegeven was, niet kon weten, noch vermoeden.

Het bezwaar van de te enge redactie van artikel 96 2° werd reeds kort na het uitbreken van den oorlog onderkend, zoals kan blijken uit de Vlootorder Nederlandsch Indië No. 138 van 20 Juni 1940²⁾, waarbij de C.Z.M. aan de commandanten van alle varende schepen opdroeg aan de bemanning bekend te maken „dat het vertrek van het schip naar zee elk en dag kan worden verwacht . . . „zoodat hij die zijn schip achterzeilt door te laat terugkeeren van „passagieren enz., een reis verzuimt, waartoe het hevel hem redelijkerwijze bekend kon zijn.” De Zeekrijgsraad te Soerabaja heeft echter een dergelijk generaliseren van het in artikel 96 2° geëiste bevel tot de reis niet aanvaard en in voorkomende gevallen, met terzijdestelling van de bekendmaking ingevolge Vlootorder 138/1940, onderzocht of het bevel tot de concrete reis den beklagde bekend was geweest of door hem vermoed had kunnen worden.

Gif het bovenstaande kan blijken dat de achterzeiling een andere, ruimere, omschrijving behoeft. Niet het bevel tot de reis worde door het opzet of de schuld van den ongeoorloofd afwezigen militair bestreken, maar het verzuimen van de reis zelve.

¹⁾ Het desbetreffende vonnis moet als verloren worden beschouwd.

²⁾ Beschikking C.Z.M. van 20 Juni 1940, no. A. 18/1/18.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Dienstplichtvoorzieningen.

*Wet van 10 Januari 1947 (Staatsblad No. H 14), betreffende dienstplichtvoorzieningen.*¹⁾

WIJ WILHELMINA., BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., **ENZ.**

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten: Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat een algemeene herziening van de Dienstplichtwet niet zal kunnen uitblijven, doch dat het noodig is de gelegenheid te scheppen om, alvorens zoedanige herziening tot stand zal kunnen komen, voorzieningen te treffen, waarbij van sommige wettelijke bepalingen wordt afgeweken;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

1. Wij behouden Ons voor ten aanzien van den dienstplicht bij algemeene maatregelen van bestuur regelen te stellen, afwijkende van het bepaalde in de artikelen 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 20, 24, 25, 26 en 30 der Dienstplichtwet.

2. De in het vorige lid bedoelde algemeene maatregelen van bestuur worden voor zoover noodig geacht in werking te zijn getreden met ingang van 1 October 1945. Voor zoover de overige bepalingen van dit artikel geen toepassing vinden, vervallen zij tegelijkertijd met deze wet.

3. Na de afkondiging van een algemeenen maatregel, als bedoeld in het eerste lid, wordt binnen veertien dagen een voorstel aan de Staten-Generaal gedaan tot bekrachtiging van dien algemeenen maatregel bij de wet. Indien het voorstel ingetrokken of door een der beide Kamers van de Staten-Generaal verworpen wordt, wordt de algemeene maatregel terstond ingetrokken.

Artikel 2.

Deze wet wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van 1 October 1945. Zij vervalt met ingang van 1 Juli 1947.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Col-

¹⁾ Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal: Bijl. Hand. II 45/46, 195; Hand. II 46/47, bladz. 60—92; Bijl. Hand. I 46/47, 195; Hand. I 46/47, bladz. 138—142.

leges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Amsterdam, den 10den Januari 1947.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,
A. H. J. L. FIÉVEZ.

De Minister van Marine,
J. J. A. SCHAGEN VAN LEEUWEN.

Uitgegeven den *ei*ften Februari 1947.

De Minister van Justitie,
J. H. VAN MAARSEVEEN.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Koninklijke Landmacht in Nederlands Indië.

Opleiding van militaire juristen.

Wij ontvingen enige tijd geleden een exemplaar van de Verordening van het Militair Gezag in Nederlands Indië van 21 November 1946, n° 507, waarbij ene wijziging werd gebracht in de verordening van 31 Mei t.v., n° 505. Deze wijziging berustte op de overweging, dat de Legercommandant in dat gebiedsdeel het wenselijk had geacht, „dat de Commandeerend Generaal of degene welke hij of een „daartoe door hem gemachtigde mocht hebben benoemd om te beoordeelen of een zaak door den Krijgsraad te Velde behoort te worden „onderzocht, alvorens een beslissing te nemen over de al of niet ver„wijzing naar den Krijgsraad het advies van den Auditeur-Militair „inwint en daaromtrent in de wet geen regeling is gegeven”.

Dientengevolge werd bij het onmiddellijk in werking getreden artikel 1 het volgende bepaald:

„Artikel 3 onder c van de Verordening van het Militair Gezag „No. 505 dd. 31 Mei 1946 wordt gewijzigd als volgt:

„De commandeerende Generaal, of degene, welke hij of een daar„toe door hem gemachtigde in zijn plaats mocht hebben benoemd, „zal, na bekomen advies van den Auditeur-Militair, beoordeelen, of „de zaak door den Krijgsraad te Velde behoort te worden onderzocht „en, in dit geval, zullen de stukken daartoe behoorende, worden ge„steld in handen van den Auditeur-Militair te Velde, teneinde daar„omtrent te procederen ingevolge de Wet.”

Aangezien noch uit de considerans noch uit de verdere inhoud van de verordening duidelijk bleek, voor welk onderdeel van de onder het bevel van de Legercommandant staande troepen deze verordening zou komen te gelden, zijn wij tot de meest voor de hand liggende onderstelling gekomen, dat haar inhoud bestemd was voor het K.N.I.L.. Doch nu konden wij het gewijzigde artikel 254 niet thuis brengen, daar de gelijk genummerde Indische R.L. evenmin als de Herziene R.L. ene daarmede corresponderende bepaling bevatte. Ook hebben wij toen niet gerealiseerd, dat met de Verordening van 31 Mei 1946 n° 505, die Verordening bedoeld was, welke wij in de vorige jaargang op blz. 41 v. hebben doen drukken als geldende voor de Koninklijke Landmacht, welke in dat gebiedsdeel dienst doet.

Wij hebben dit nu, dank zij uit Indië ontvangen voorlichting, begrepen en bieden voor het bestaan hebben van dit misverstand onze verontschuldiging aan.

Uit deze voorlichting is ons verder gebleken, dat men in Nederlands Indië van oordeel is, dat in de uit de overweging blijkende bedoeling niet voorzien wordt door art. 249 van onze R.L. omdat deze bepaling slechts „een negatieve passe-partout-werking heeft in

„dien zin, dat het in sommige gevallen vrijheid geeft om zekere „bepalingen buiten toepassing te laten, maar geenszins kan dienen „om een nieuwe verbindende bepaling aan de wet toe te voegen." Wij mogen hierbij aantekenen, dat wij de strekking van art. 249 ruimer opvatten en die bepaling beschouwen als ene algemene formule, welke even ruim bedoeld is — al is zij, gelet op het tijdstip van hare totstandkoming, niet op gelijke wijze geredigeerd — als de meer moderne bepaling van P.I. 75. En dan is het niets nieuws, dat aan de wet wordt toegevoegd, wanneer bepaald wordt dat de gerechts- of de verwijzingsofficier het advies van de openbare aanklager vraagt vóórdat hij zijne beslissing neemt.

Overigens verhele wij onze teleurstelling niet over het feit, dat de Herziene Rechtspleging Landmacht thans voor het gehele K.N.I.L. geldt en dat de oudere R.L. werd ingetrokken. Wij hadden gehoopt, dat de militaire overheid in Indië door de o.i. zeer gegronde critiek van een onzer redactieleden in de vorige jaargang van hare grote gebreken overtuigd was geworden en dat hare denkbeelden in andere richting waren gebracht. Moge zij toch op haar hoede zijn tegen de invloed van burger-juristen in uniform, zoals wij die op blz. 129 v. van deze jaargang beschreven hebben en zoals die in het vonnis van de Krijgsraad te Velde in Australië van 23 Mei 1944 (aldaar blz. 223) is gesignaleerd. Deze geest moet aan de samenstellers van de Herziene R.L. niet vreemd geweest zijn en behoort te worden vervangen door die van militaire juristen. Waar blijven die in het E.N.I.L.? Er bestaat een goede kans dat de opleiding van officieren voor meer uitgebreide rechtskennis — tot welke ook dergelijke kennis van militair straf- en tuchtrecht behoort — met September a.s. te Amsterdam heropend zal worden. Die opleiding zal dan waarschijnlijk weder een tweejarige worden met de bedoeling dat om de twee jaren nieuwe eandidaten zullen worden aangewezen. Zou het niet raadzaam zijn van deze in dit jaar open vallende gelegenheid ook door officieren van het E.N.I.L. gebruik te doen maken? Anders wordt het weer twee jaren afwachten.

Remissie van gevangenisstraf.

Toen in September 1945, na de beëindiging der vijandelikheden in het Oosten, het hoofdkwartier van de Nederlandse strijdkrachten en de daarbij behorende zeekrijgsraad, van Colombo naar Java vertrok, bleef te Colombo een aantal veroordeelde militairen achter, ingesloten in de civiele gevangenis aldaar. Het was de bedoeling om deze veroordeelden, zodra de toestand in Nederlands Indië zulks zou toelaten, te doen volgen en om de gevangenis te Colombo, die met overbevolking te kampen had, te ontlasten. De omstandigheden waren echter nog lange tijd niet van dien aard dat aan overbrenging naar een gevangenis op Java te denken viel. Batavia was overvol, zelfs de grote strafgevangenis Struiswijk moest gebruikt worden voor het huisvesten van évacués uit het binnenland. Het werd

April 1946 voordat de bedoelde veroordeelden — ten getale van zes — Colombo konden verlaten. Eén hunner werd, op last van de Minister van Marine, naar Nederland gevoerd; de vijf overigen gingen naar Java.

Bij deze overbrenging deed zich de vraag voor in hoeverre rekening moest worden gehouden met de in het Britse strafgesticht op deze veroordeelden toepasselijke regelingen van remissie van gevangenisstraf. Zoals de lezer bekend zal zijn — vide het verslag van de toenmalige Fiscaal bij de Zeekrijgsraad te Colombo, de officier van administratie der 1e klasse W. H. Vermeer in M.R.T. XXXIX, pag. 465 — werd 'in de civiele gevangenis te Colombo aan de veroordeelden bij goed gedrag een strafvermindering van een vierde van de duur verleend¹⁾. De gang van zaken was aldus, dat aan de veroordeelden bij het betreden van het strafgesticht de expiratie-datum, na toepassing van de maximum remissie, werd medegedeeld, waarbij dus het goede gedrag werd gepraesumeerd. Vooral door de veroordeelden, die reeds een lange strafduur achter de rug hadden, werd deze eerdere expiratie-datum dan ook veeleer als een recht beschouwd en niet als een door goed gedrag nog te verdienen beloning.

De Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten had zich bij het bepalen van de duur der op te leggen vrijheidsstraffen steeds op het standpunt gesteld dat eventueel te verlenen remissie buiten beschouwing moest worden gelaten. Hierbij werd in het bijzonder gedacht aan de omstandigheid dat de gevangenen wellicht tijdens het ondergaan der straf zouden worden overgebracht naar een Nederlands strafgesticht, waar deze remissie-regelingen niet zouden gelden.

Niettemin werd het bij de overbrenging der veroordeelden naar Java billijk geacht dat de reeds verdiende remissie niet ontnomen zou worden. Aanvankelijk werd aan het recht van gratie gedacht, als middel om hun de reeds verdiende remissie deelachtig te doen worden, doch de oplossing werd tenslotte gevonden in de toepassing van de regeling van afslag, zoals blijkt uit het schrijven van het fd. Hoofd van het Gevangeniswezen bij het Departement van Justitie in Nederlands Indië van 26 Augustus 1946, gericht aan de Fiscaal bij de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten, welk schrijven wij hieronder afdrukken:

Batavia-C., 26 Augustus 1946.

Aan: den Fiscaal bij den Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten te Batavia.

Uw schrijven aan den Directeur van Justitie ddo. 28 Mei 1946 No. Fz/I/28/23.

1. Onder terugaanbieding van de bijlagen daarvan, deel ik U het volgende mede.

¹⁾ Voor vrijheidsstraffen van de duur van één jaar of minder gold de „emergency-remission” van de helft van de duur.

2. De Engelsche Remissie-Regeling, waarvan U hierbij een uit-treksel in afschrift gelieve aan te treffen, kan naar het mij voor-komt ten hoogste toepasselijk geacht worden voor de tijd, gedurende welken de betrokken veroordeelden zich bevonden in de Welikade Prison te Colombo, di. tot en met 8 April 1946.

3. Bij het vaststellen van de strafafslagen, te verdienen gedurende de periode vanaf 8 April 1946 tot 31 Augustus a.s. dient er rekening mede te worden gehouden, dat in de Nederlandsch-Indische Remissie-Regeling als tijdvak, waarover remissie berekend wordt, geldt het jaar verlopen tusschen 2 (twee) op elkaar volgende ver-jaardagen van H.M. de Koningin, terwijl het toekennen van een deel der te oerleenen afslag niet mogelijk is,

4. Aangexien het bij elkander optellen van de reeds verdiende Engelsche remissies en de afslagen, berekend volgens de Nederlandsch-Indische regeling over dezelfde periode of over perioden, welke elkaar overlappen, niet aanvaardbaar is en het uitsluitend toepassen van de laatste regeling eveneens niet tot een bevredigend resultaat leidt, dient te worden nagegaan welke regeling voor de betrokkenen het voordeeligt is.

5. Het komt mij daartoe dienstig voor, de expiratedata, welke door toepassing der verschillende regelingen ontstaan, vergelijkenderwijze naast elkaar te stellen en billijkheidshalve de voor den veroordeelde meest gunstige regeling te kiezen zonder aantasting evenwel van de beginselen neergelegd in al. 2, 3 en 4.

Deze data kunnen worden verkregen door:

- a. toepassing van uitsluitend de Ned. Ind. Remissie-Regeling;
- b. toepassing der Engelsche regeling tot' den datum, waarop de veroordeelden, de Welikade Prison verlieten i.c. 8 April 1946 en daarna de Ned. Ind. Regeling;
- c. toepassing van de Engelsche regeling tot 31 Augustus 1945 en daarna de Ned. Ind. Regeling;

6. Uit bijgaand staatje blijkt, dat voor de betrokkenen een berekening, overeenkomstig het hierboven sub c omschrevene het gunstigste resultaat oplevert.

7. De voorlopige expiratedata ¹⁾ van de veroordeelden dienen derhalve te worden gesteld op resp.:

J. B. S.	9-10-'46	K. P. N.	18-4-'49
K. S. G.	24- 1-'48	M. Z. S.	3-5-'47
R. T. O.	5-11-'45		

8. Wellicht ten overvloede kan nog worden medegedeeld, dat betrokkenen, indien zij hun straf volledig in de Welikade Prison zouden hebben doorgebracht, de straffen eerder zouden zijn ge-expireerd en wel op de volgende data:

10- 9-'46	3-12-'48
11-11-'47	4- 1-'47
7- 8-'48	

¹⁾ „Voorloopig” omdat bij eventueele misdraging alhier, deze data weer kunnen worden verschoven.

In verband met het onder sub 2 vermelde is dit evenwel niet aanvaardbaar.

*Het fd. Hoofd van het Gevangeniswezen, tevens
fd. Hoofd van het Tucht-, Opvoedings-, Reclas-
seerings- en Armwezen,*

Nr. P. G. G. Bosz.

Dit schrijven was een antwoord op het voorstel van de Fiscaal bij de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten, om voor de overgebrachte gevangenen de regelingen van onvoorwaardelijke vervroegde invrijheidstelling van de Britse gevangenis ook in de Nederlands-Indische gevangenis toe te passen.

Hoger werd vermeld dat één der in Colombo achtergebleven Nederlandse veroordeelden naar Nederland werd overgevoerd. Deze militair was sedert Mei 1943 terzake van een veroordeling tot 5 jaren gevangenisstraf in de civiele gevangenis te Colombo ingesloten. Bij hem kwam het nadeel der overbrenging, zoude met de in uitzicht gestelde remissie in Nederland geen rekening zijn gehouden, wel het sterkst naar voren. De remissie-ontslagdatum zou in Colombo geweest zijn in September 1946; zonder toepassing dezer regelen was de (werkelijke) ontslagdatum in October 1947. Zou men dus met de Britse remissie-regelingen, onder welke de veroordeelde reeds gedurende drie jaren zijn straf onderging, geen rekening houden, dan zou zijn overbrenging naar Nederland voor hem ruim een jaar langere feitelijke straf betekenen.

Ons werd medegedeeld dat dezen veroordeelde in Colombo, voordat hij naar Nederland werd overgebracht, is aangeraden gratie te verzoeken voor de duur der straf, die hem op grond van de Britse gevangenisregeling zou zijn kwijtgescholden. Het is ons niet bekend, of hij zodanig gratie-request heeft ingediend, noch hoe het verder afgehandeld is; wel is ons, op grond van een bericht van de directeur van de strafgevangenis te Breda, bekend dat deze veroordeelde in Augustus 1946 „voorwaardelijk in vrijheid is gesteld” op grond van ene ambtshalve voordracht alsmede op grond van het feit dat hem in het buitenland „1/3 strafvermindering in vooruit-„zicht was gesteld”.

Evenals het Hoofd van het Gevangeniswezen in Nederlands Indië zulks deed, heeft men dus ook in Nederland de remissie berekend over het gedeelte der straf, hetwelk de veroordeelde in het Britse strafgesticht doorgebracht had. Dit is dus minder gunstig dan de oplossing die men zich aanvankelijk gedacht had: het bij wijze van gratie verzoeken van een strafvermindering ten bedrage van de volledige remissie, die aan de veroordeelde bij het betreden van het (Britse) strafgesticht in uitzicht was gesteld. In dit verband is het van belang op te merken dat men in Nederland klaarblijkelijk uitging van een remissie van 1/3 van de duur; de in Colombo geldende

remissie bedroeg echter $\frac{1}{4}$ (behoudens de in het onderhavige geval niet van toepassing zijnde „emergency-remission” van de helft) van de strafduur. Hierdoor is de bovenbedoelde veroordeelde in Nederland eerder in vrijheid gesteld dan het geval zou zijn geweest, ware hij in Colombo gebleven.

Volksopvoeding en Krijgsmacht.

De redactie van het Nederlandsch Juristenblad neemt op blz. 351 v. van de lopende jaargang uit een reeks van artikelen over Groeps misdadigheid, door de Amsterdamse politierechter Mr. N. *Muller* in de „Groene” gepubliceerd, ene beschouwing over, welke haar — en ook ons — uitzonderlijk belangwekkend voorkomt en welke wij eveneens aan de bijzondere aandacht van onze militaire lezers aanbevelen. Zij luidt als volgt:

„Het zijn blijmoedige opmerkingen die wij neerschrijven, want ze geven ons een nieuw punt van uitgang en groei. Als wij de grenzen van het werk van individuele opvoeding en reclassering getrokken hebben — wèl uiterst belangrijk werk maar geen alleenheerschappij — dan gaan wij naar het aangrenzend strafrechtelijk gebied en daar zien wij, strafrechters, die alleen met de individuen rechtstreeks te maken hebben, de groep in het gelaat. Dat wil zeggen: als wij de fatsoenlijke delinquent straf opleggen, dan moeten wij denken aan de uitwerking die dat op zijn groep heeft. De straf zal wel een beetje helpen. Ik durf deze ouderwetse stelling bijna niet te uiten (maar stel u eens voor wat er gebeuren zou als morgen een ieder de zekerheid van straffeloosheid had!). De straf houdt de misdaad binnen zekere perken en belet dat zij morgen aan de dag heersend wordt. En ook — en dat is misschien nog belangrijker — de straf herinnert aan de norm, aan de wet. De straf geeft niet alleen de fatsoenlijke delinquent te denken, maar zijn hele fatsoenlijke omgeving denkt mee. Wij weten wel dat voor de hervorming van de dikwijls wat al te tolerante en gemakkelijke opvattingen en waardeschattingen in de verschillende groepen de grote geestelijke en sociale krachten in ons volksleven tenslotte beslissend zijn, maar het practisch strafrecht moet daarbij zijn bescheiden rol meespelen. Het moet omzien, naast de straf, naar andere middelen om die groepsgeest te beïnvloeden die de fatsoenlijken hun misdrijven en vergrijpen doet plegen. En dat zien wij als het uitgangspunt voor een nieuwe ontwikkeling. Zoals wij in het overwegend individueel gerichte strafrecht, van de straf uitgaande, daarna de mogelijkheid van individuele opvoeding hebben uitgevonden en toegepast, zo zouden we in het meer algemeen gerichte deel van het strafrecht ook moeten hopen dat op den duur naast de straf middelen van opvoedende strekking zullen gevonden worden. Een nieuw en veelbelovend en opwekkend uitgangspunt.

En mogen wij dit met een enkel voorbeeld toelichten. De kleine diefstal door de arbeiders in fabriek en bedrijf wordt door de mede-arbeiders niet erg gevonden en wordt daarom zonder veel schuldgevoel gepleegd. Toch is dat, door zijn massale omvang, een ernstig euvel. De strafrechter, omvang en algemene strekking van het euvel ziende, gaat daar tegenin met duidelijke straf. Waarnemers zien dat die straffen de diefjes doet aarzelen. Beperkt kan het euvel aldus worden, maar niet met de wortel worden uitgeroeid, want de wortel zit in de taxatie van vele mede-arbeiders dat het zo erg niet is. De straf is een noodverband, maar grondige verbetering komt alleen van opvoeding van de gehele groep dier arbeiders door mobilisatie van de beste krachten onder hen. Elke arbeider, hoe hij ook politiek denken moge, moet de fabrieksdiefstal voelen, wel niet als een groot schandaal maar toch minstens als een onregelmatigheid die de dader en de hele arbeidersstand schaadt en te schande maakt. Geen arbeider die; zichzelf en zijn soortgenoten respecteert wil deze schandvlek — al was het maar een vlekje — bestendigen. In die richting zijn ons symptomen bekend: van arbeiders die zelf de bestrijding van de fabrieksdiefstal in handen hebben genomen. Dat is de goede richting: de fout in de groepsgeest die de kleine diefstal toeliet, moet van binnenuit worden bestreden totdat de groepsgeest ook in dit opzicht gezond wordt. Dat gaat beter dan door de van buiten komende straf, die wel onderdrukt, maar niet geneest, omdat zij niet innerlijk aanvaard wordt. Maar wat van de mede-arbeider uitgaat zal wel degelijk aanvaard moeten worden: en de kleine vermaning van die kant zal meer uitwerking hebben dan de zware straf van buitenaf.

Wij geven echter nog wat anders in overweging. De afkeuring der mede-arbeiders — de onderlinge opvoeding, als men het zo noemen wil — moge het eigenlijke geneesmiddel zijn, de vorm waarin die het best tot uiting kan komen is een nog enigszins andere, n.l. deze: dat de onderneming — arbeider en patroon tezamen —, zichzelf saneert. Werkgever en werknemer in de grote ondernemingen zouden daartoe kleine commissies kunnen vormen, die de gevallen van ontdekte diefstal zouden moeten behandelen met bespreking, afkeuring en bestraffing en waarbij de bestraffing doorgaans niet zwaar zou behoeven te zijn omdat in de onderlinge afkeuring het eigenlijke geneesmiddel gelegen is. Als die vorm, waarbij werkgever en werknemer te zamen de strijd aanbinden, zou verkregen worden, dan zou het voor Justitie mogelijk zijn zich naar de achtergrond terug te trekken — waakzaam en, zonodig aanvullend — omdat de eigenlijke taak, n.l. het saneren van de groep in de fabrieken en bedrijven, veel beter kan geschieden door de onderneming zelve, in zelftucht, dan door Justitie, die in gevallen als deze slechts kan tuchtigen zonder echter van binnen komende tucht te brengen.

En in deze richting ligt dus de kans voor de fatsoenlijke mensen om van hun misdadigheid verlost te worden. Zoals de gewone mis-

dadiger, door de straf binnen de perken gehouden, vooral door de opvoeding van reclassering en gesticht zijn kans op genezing krijgt, zo kan op den duur ook de groep door straf, maar vooral door maatregelen van opvoeding van binnenuit, van zijn tegenwoordige wandelingen in het onrecht teruggebracht worden. Een lange weg? Des te schoner uitzicht."

De genoemde redactie plaatst daarbij het volgende onderschrift:

Wie zal de schr. in deze niet gaane bijvallen? Evenwel zijn remedie zal alleen kunnen helpen in betrekkelijk kleine groepen zoals een industriële onderneming. Wij kunnen het ons moeilijk als probaat voorstellen in grote en verspreide groepen als daar zijn: zij die op kleine schaal belasting ontduiken; die op onscrupuleuze wijze buitenlandse plezierreizen maken met ontduiking der deviezenvoorschriften; dienst-envelopen gebruiken voor hun particuliere correspondentie; voor hun genoeg met hun dienst-auto rijden; om nog maar te zwijgen van kopen op de zwarte markt. Ziet Mr. Muller ook ten hunnen aanzien heil in „maatregelen van opvoeding van binnenuit?" Wij vreezen, dat hier alleen de straffende hand der overheid ons weer tot een „law-abiding" volk zal kunnen maken.. .. tenzij de *leidende* overheid de lijdende bevolking ietwat meer dan thans wil sparen en bij haar maatregelen althans tot op zekere hoogte rekening gaat houden met de *gewenstheid*, dat haar voorschriften door goedwillende, niet-misdadige, „fatsoenlijke" mensen vrijwillig worden nageleefd.

v. O.

Wij begrijpen volkomen de in dit onderschrift uitkomende twijfel aan de verwezenlijking van het door Mr. *Muller* ontwikkelde nieuwe denkbeeld buiten de kring van betrekkelijk kleine groepen en ten aanzien van algemeen verspreide kleinere vergrijpen en misbruiken, welke M. H. *Bekaert* in het Decembern timer van de *Revue de Droit Pénal et de Criminologie* 1946 als „incivisme" heeft aangeduid ¹⁾ en welke ook hij niet in de eerste plaats door de strafrechter maar door volksopvoeding met behulp van andere middelen dan die den strafrechter ter beschikking staan wenst bestreden te zien. Ook deze redenaar had daarbij het oog op de burgerlijke samenleving en besteedde geen aandacht aan de militaire samenleving, van welke de grote meerderheid der mannelijke en tegenwoordig ook een vrij belangrijk deel der vrouwelijke jeugd al dan niet vrijwillig deel uitmaakt en als zodanig onderworpen zijn aan strenge orde en tucht, hun bijgebracht door hunne officieren, die hen tot goede militairen moeten opvoeden op een leeftijd, gedurende welke zij voor opvoedingsmiddelen, welke niet in straffen bestaan, het meest vatbaar zijn. Deze officieren zijn tegenover de Overheid aansprakelijk voor instandhouding van deze orde en tucht onder hunne onder-

¹⁾ Zie ons beknopt overzicht op blz. 255 van deze jaargang.

geschikten, hebben op dien grond ook de beschikking over toepassing van strafprocessuële middelen en moeten daarom in de eerste plaats zelf onbesproken zijn ¹⁾).

Wij denken hierbij aan een vroeger veel opgang gemaakt hebbend anoniem in de *Revue des deux mondes* van 15 Maart 1891 verschenen opstel van den lateren Naarschalk *Lyautey*, du rôle social de l'officier, in hetwelk de opvoedkundige mogelijkheden in liet licht werden gesteld welke van een zo talrijk officierskorps als het Franse zouden kunnen uitgaan. Wel heeft deze proefballon tot enige studie aanleiding gegeven en indirect het aanzijn geschonken aan boeken als die van

Marcel Demongeot, Citoyen et soldat,

C. Romain, Pour nos soldats, Essai d'éducation morale,

André Gavet, l'art de commander

en enkele andere. Doch de tijden waren er niet rijp voor.

Sedert is er veel veranderd en, door Duitse invloed, allermint ten goede. Zou er *nu* gelegenheid zijn, dat *onze* krijgsmacht de weg zou kunnen banen naar verbetering? De verhouding tussen meerderen en minderen liet vóór de oorlog menigmaal te wensen over en vroeg dringend om verbetering. De afstand tussen het elkaar begrijpen, het met elkaar medeleven en het elkander in het leven behulpzaam zijn was vaak te groot, de militaire opleiding der officieren liet hiertoe geen ruimte en slechts zeer weinige officieren bezaten van nature het talent om vaak met geringe middelen de genegenheid van hun ondergeschikten te winnen en dientengevolge invloed te erlangen ten goede op hunne gedragingen. Deze leiders hadden weinig behoefte aan toepassing van te hunner beschikking staande disciplinaire en andere straffen, het brengen of doen brengen voor de militaire rechter inclus. Hun ondergeschikten zouden dan ook voor hen, zoals men het wel eens uitdrukt, door het vuur zijn gegaan.

De tijden zijn echter veranderd en de krijgsmacht, voornamelijk de landmacht bij welke het gros der dienstplichtigen pleegt te worden ingelijfd, wordt gereorganiseerd. Ook de officiers-opleiding behoort te worden herzien en aan de opvoedkundige taak van de officier zal, naar men zegt, meer aandacht moeten worden besteed. Nu er uit de groep der met burgerlijke strafrechtspraak belaste juristen stemmen opgaan om hun pogen aan te vullen met massale volksopvoeding ten einde aan hst reeds diep ingevreten Duitse gif der immoraliteit een werkzaam tegengif te verschaffen, schijnt ons de conjunctuur gunstig om voor het zoeken van contact tussen deze groep van juristen en de militaire overheid een lans te breken.

Ook aan de militaire zijde is de horoscoop niet ongunstig. Reeds vóór deze oorlog hadden de weinig talrijke militaire juristen, ook zij, die de zogenaamde Amsterdamse opleiding tot het erlangen van meer uitgebreide rechtskennis hadden gevolgd, niet zelden een niet onbelangrijke toeloop van collegae, van onderofficieren en van min-

¹⁾ Zie M.R.T. XXXIX, blz. 53 v.

deren, die over niet met de dienst samenhangende aangelegenheden, in welke zij betrokken waren, raad nodig hadden. Deze oorlog heeft behoefte aan militaire juristen zo te land als ter zee enorm doen toenemen. Wel is hun werk grotendeels in het gebied der militaire justitie gelegen geweest, doch ook deze zijde van de sociale taak van de officier is zeer belangrijk, niet de meest eenvoudige en voor de officier-volksopvoeder onmisbaar. Bovendien staat aan het hoofd van de Generale Staf thans een militair jurist, in wiens handen de voorbereiding ligt niet alleen van de leger-organisatie maar ook van de herziening van de officiers-opleiding.

Voor het verkrijgen en behouden van het zoeven bedoelde contact is tweërlei nodig. Van de burgerlijke zijde: het overwinnen van de afkeur van het „militairisme”, welke in ons volk bestaan heeft en nog bestaat, en de vaste wil om zich te verplaatsen in de eigenaardigheden, in welke de militaire samenleving van de burgerlijke afwijkt en afwijken moet. Van de militaire zijde: het zich op de hoogte stellen van de richting, in welke de massale volksopvoeding zich volgens de ter zake deskundigen zou behoren te bewegen, en de vaste wil om in die richting tot stand te helpen brengen wat de krijgsmacht zou kunnen doen.

Wie neemt het initiatief?

Vonnissen van Krijgsraden te Velde.

Een van de leden van onze redactie-commissie ontving en deed ons toekomen de navolgende klacht van „bevriende zijde”:

Graag wil ik eens even aan je schrijven in je hoedanigheid van lid van de redactie van het M.R.T. Het is de Presidenten en de andere betrokkenen bij de Krijgsraden te Velde, werkzaam in Nederland, opgevallen dat zoo weinig vonnissen van die Krijgsraden in het M.R.T. worden gepubliceerd. Ik heb de afleveringen over 1946 en de eerste en tweede aflevering over 1947 er eens op nageslagen en vond daarin slechts twee vonnissen van de Krijgsraad te Velde Oost op pag. 74 van M.R.T. 1947. Maandelijks worden er door de vier bedoelde Krijgsraden West, Zuid, Oost en Noord thans ongeveer 500 vonnissen gewezen, zoodat zij een zeer omvangrijk werk verrichten. Het kan zijn dat er niet veel vonnissen ingezonden worden, maar er zijn in ieder geval wel vonnissen ingezonden, die niet gepubliceerd zijn, b.v. Krijgsraad te Velde Oost, dd. 7 Jan. 1947 contra G. (res. Officier van Gezondheid wegens desertie tot 5 maanden en drie weken zonder aftrek, veroordeeld) en J. M. L., die beweerde geen militair te zijn, maar in wiens zaak de Krijgsraad zich toch bevoegd verklaarde; verder de Krijgsraad te Velde Zuid heeft zich onbevoegd verklaard kennis te nemen van een economisch delict gepleegd door een militair, terwijl het vonnis van

de Bijz. Politierechter te Middelburg, die zich eveneens onbevoegd verklaarde, wel werd opgenomen.

Er zijn meer voorbeelden te geven, naar men mij verzekerde.

Op grond van het omvangrijke werk dat door genoemde Krijgsraden wordt gepraeesteerd, zou ik de redactie willen vragen hun vonnissen in veel ruimere mate op te nemen dan tot nu toe het geval is, eventueel met kritiek.

Allen die verbonden zijn aan die Krijgsraden zouden dit op prijs stellen.

Van ons werk blijkt tot heden uit het M.R.T. zeer weinig. Publicatie op grootere schaal zou het insturen van vonnissen stimuleeren en tevens de lectuur van het M.R.T. bevorderen. Thans heeft men de indruk, dat aan de Krijgsraden van de Zeemacht grootere aandacht wordt besteed dan aan die van de Koninklijke Landmacht; dat zal stellig niet de bedoeling van de redactie zijn, maar ik kan toch niet nalaten deze indruk weer te geven.

Ook heb ik gehoord dat de afleveringen voor 1947 reeds geheel gevuld zouden zijn; indien dit waar is, dan geloof ik, dat het toch beter zou zijn, indien de redactie eenige ruimte zou reservereen voor de publicatie van voorkomend actueel nieuws.

Voor het degelijke werk van de redactie heb ik veel lof en je kent me voldoende om te vertrouwen dat ik in deze slechts opbouwende kritiek heb willen leveren om de band tusschen het M.R.T. en hen die betrokken zijn bij meergenoemde Krijgsraden, te versterken.

De klager heeft inderdaad gelijk: er werden nog steeds zeer weinig — in totaal nog geen 20 — vonnissen van Krijgsraden te Velde aan ons, ter overweging van de publicatie ingezonden. Daartegenover ontvingen wij van en door bemiddeling van de zeemacht zeer vele vonnissen uit vrijwel alle delen der aarde buiten en binnen het Rijk in Europa. Om eenzijdigheid zoveel mogelijk tegen te gaan plaatsten wij een aantal beklag-beschikkingen in landmacht-tucht-zaken (zie blz. 88, 96, 99 en 102) en enige uitspraken van de Krijgsraden te Velde in Australië en in Rollandia. Voorts deden wij op blz. 124 bovenaan uitkomen, dat wij ernstig gebrek hadden aan landmacht-rechtspraak. Wellicht in verband met de in deze woorden besloten liggende uitnodiging werden ons enkele afschriften van vonnissen van onderscheiden Krijgsraden te Velde in Nederland. De hiervan voor publicatie in aanmerking komende liggen reeds persklaar; enkele verschijnen reeds in deze aflevering¹⁾ terwijl andere op volgende afleveringen zullen moeten wachten.

Veel van de tot nu toe gepubliceerde vonnissen van Zeekrijgsraden bevatten echter beslissingen, met welke ook de landmacht haar voordeel kan doen. De toegepaste militaire strafwetgeving is

¹⁾ Zie het door vrager bedoelde vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid op blz. 397 en de beslissing van de Hooge Raad op blz. 420.

toch voor beide onderdelen van onze Krijgsmacht dezelfde of in grote lijnen dezelfde.

Wij begrijpen de gevoelens van de leden van Krijgsraden te Velde die er prijs op stellen, dat vonnissen, aan welke zij hebben medegewerkt, meer dan tot nu toe het geval kon zijn, in ons Tijdschrift zouden worden opgenomen, volkomen. Daartoe is in de eerste plaats nodig, dat ons van de huns inziens voor publicatie in aanmerking komende beslissingen afschriften worden toegezonden. Op ons rust dan de taak om uit te maken, of en zo ja in welke volgorde publicatie kan geschieden. Daarbij moeten wij rekening houden met de beperkte omvang, welke elke jaargang mag bezitten, een factor, welke enerzijds beïnvloed wordt door de kosten der uitgave en anderzijds door de papierdistributie, zodat wij niet kunnen beloven, dat alles wat ontvangen wordt ook gedrukt zal worden,

Krijgsraad bij de Nederlandse Mariniersbrigade in Nederlands Indië.

Wij laten hieronder de notulen volgen van de plechtige openingszitting van de Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade in Nederlands Indië, welke op 28 Maart 1947 plaats vond. Binnenkort hopen wij in de gelegenheid te zijn, de eerste uitspraken van deze Raad in ons Tijdschrift te publiceren.

Zoals uit de op pag. 126 v. van deze jaargang opgenomen beschikking volgt, was het nodig om naast de gewone Zeekrijgsraad te Batavia een afzonderlijke Krijgsraad voor de Xariniers-brigade in te stellen, waarvan de competentie zich uitstrekt tot het personeel van die Brigade te Soerabaja. Ter bereiking van de eenheid in het vervolgingsbeleid zal de verwijzing echter blijven berusten in handen van de Commandant der Zeemacht in Nederlands Indië.

'Verslag van de eerste zitting van den Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade in Nederlandsch-Indië.

Aanwezig: P. Eenhoorn, President; C. E. Baron van Asbeck, B. Schreuders, Mr. J. E. Stern, T. Jonkman, leden; H. A. Keyser, Fiscaal; G. C. Pluygers, Secretaris.

De President opent de zitting.

Hij verzoekt den secretaris voor te lezen:

- a. De beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 5 November 1946 No. P. 4/1/9; ¹⁾
- b. De beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 5 November 1946 No. P. 4/1/9, houdende benoeming van President en Leden van den Krijgsraad bij de Mariniersbrigade te Soerabaia, alsmede den Fiscaal, den Officier-Commissaris en den Secretaris bij dezen Krijgsraad; ²⁾

¹⁾ Zie pag. 126 v. (Red. M.R.T.)

²⁾ Zie pag. 127 v. (Red. M.R.T.)

c. De beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 7 Maart 1947 No. J. 2 10/1/10.

Na voorlezing dezer stukken houdt de President de volgende toespraak:

Generaal, Kolonel, Mijnheer de President van den Zeekrijgsraad te Batavia, Mijnheer de Fiscaal, Mijne Heeren Leden van den Krijgsraad bij de Mariniersbrigade!

De eerste zitting van den Krijgsraad bij de Mariniersbrigade te Soerabaia is voor mij aanleiding, in het kort de geschiedenis van het tot stand komen van deze Krijgsraad naar voren te brengen.

1. In de loop van 1946 bleek dat door het groote aantal zaken, dat voortkwam uit de Mariniersbrigade de Zeekrijgsraad te Batavia overbelast werd;
2. Tevens bleek, dat het dikwijls voor de leden van den Zeekrijgsraad te Batavia moeilijk was, sommige omstandigheden, waaronder bepaalde strafbare feiten bij de Mariniersbrigade waren gepleegd, voldoende te overzien.

Aan laatstgenoemd bezwaar werd weliswaar de laatste maanden van 1946 tegemoetgekomen door een officier van de Mariniersbrigade te benoemen tot lid van den Zeekrijgsraad te Batavia.

Een meer afdoende oplossing van beide genoemde bezwaren werd evenwel bereikt, door de instelling van een afzonderlijken Krijgsraad bij de Mariniersbrigade, omdat, gelijk door den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië werd overwogen, de bijzondere omstandigheden waaronder de Mariniersbrigade te Soerabaia haar diensten verricht, het wenschelijk maken, dat over tot deze Brigade behorend personeel recht gesproken wordt door een Krijgsraad, waarvan de leden geacht moeten worden op de hoogte te zijn met deze bijzondere omstandigheden.

Die omstandigheden voor oogen houdende, Mijne Heeren Leden van den Krijgsraad, maak ik van deze gelegenheid — en ik ben overtuigd hierbij uit Uw aller naam te spreken — gaarne gebruik om Zijne Excellentie den Commandant der Zeemacht onzen dank te betuigen voor het vertrouwen, dat Zijne Excellentie blijkens onze benoeming tot President en tot Leden van dezen Krijgsraad, in ons heeft gesteld.

Mijne Heeren Leden van den Krijgsraad!

Ik wijs U op den ernst van de taak, die U in den komenden tijd wacht. Eenerzijds is er voor U de plicht om alle strafbare feiten, die hier onder Uw aandacht zullen worden gebracht, te berechten volgens de wet en de daders te bestraffen, zooals U ter handhaving van de rechtsorde noodig zult achten.

Anderzijds zult U bij het bepalen van de zwaarte van de op te leggen straf er van doordrongen moeten zijn, wat het voor iemand beteekent om eenigen tijd van zijn vrijheid te worden beroofd en U zult daartoe des te beter in staat zijn nu U allen — althans bijna

allen — gedurende de achter ons liggende jaren, zelf in eenigerlei vorm vrijheidsberoving aan den lijve hebt ondervonden.

U, Generaal, en U, Kolonel, Commandant der Mariniersbrigade, dank ik, dat U wel aanwezig hebt willen zijn bij de eerste zitting van dezen Krijgsraad. Het is mij bekend dat U beiden steeds een groote belangstelling hebt gehad voor de Rechtspraak bij de Zeemacht en ik kan U de verzekering geven, dat wij, zooveel in ons vermogen ligt, er toe zullen medewerken om U in Uwe functies van Divisie- en Brigade-Commandant, terzijde te staan.

Rest mij om U, Mijnheer de President van den Zeekrijgsraad te Batavia, te danken voor Uwe aanwezigheid hier op dit oogenblik en niet minder voor Uwe medewerking en Uwe gastvrijheid aan mij en de leden van dezen Krijgsraad bewezen.

Hiermede verklaar ik de eerste zitting van den Krijgsraad bij de Mariniersbrigade te Soerabaia, voor geopend.

Hierna geeft de President het woord aan den Fiscaal bij den Krijgsraad bij de Mariniersbrigade.

Mijnheer de President!

Gaarne maak ik gebruik van de mij geboden gelegenheid een enkel woord te zeggen.

Allereerst moge ik hier uitspreken mijn dank aan Zijne Excellentie den Commandant der Zeemacht voor mijn benoeming tot Fiscaal bij dezen Krijgsraad.

En tevens wil ik gaarne op deze plaats mijn dank betuigen aan den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Batavia voor de wel zeer waardevolle adviezen en hulp, welke ik bij de oprichting van het parket van dezen Krijgsraad van Zijn hoogedelgestrenge mocht ontvangen. Ik hoop en vertrouw, dat de samenwerking tusschen beide parketten even goed zal blijven als zij sinds de oprichting van dezen Krijgsraad was!

Mijnheer de President, Uw taak onder de huidige omstandigheden zal geen lichte zijn. Alle zaken, die hier voor U zullen worden gebracht, zullen U voorshands nog voor telkens nieuwe vragen stellen. En nog altijd zegt artikel 13 van de Wet van 1829 ¹⁾, houdende Algemeene Bepalingen der Wetgeving van het Eoningrijk dat „de rechter, die weigert regt te spreken, onder *voorwendsel* van „het stilzwijgen, de duisterheid of de onvolledigheid der Wet, uit „hoofde van regtsweigering kan worden vervolgd"! Maar ondanks dat woord „voorwendsel", daterend uit een tijd toen men als reactie op wat voorafgaande eeuwen brachten, de wet als een volmaakt, in zichzelf genoegzaam product van des wetgevers arbeid meende te kunnen en moeten zien, zal de Wet U nog altijd voor stilzwijgen, duisterheden en onvolledigheden stellen en Uw oordeel zal toch worden gevraagd!

¹⁾ De wet draagt als datum van vaststelling die van 14 Juni 1822 (Stb. No. 10). (Red. M.R.T.).

Bovendien weten wij allen, dat de wetgever de bijzondere omstandigheden waaronder wij — zeker ook nu hier te lande — nog leven en werken, niet alle heeft kunnen voorzien. En volgens artikel 11 van evengenoemde wet moest de rechter toch volgens de wet recht spreken. Ondanks het doolhof, waarin de wet U in dezen tijd somtijds zal plaatsen, zal een rechter toch nimmer kunnen zeggen — met een variant op een persiflage onlangs voorkomende in een onzer Nederlandsche weekbladen —: „De Grondwet? De Wet? Daar „is al lang geen vraag meer naar“!

Maar ook, gelet op de aan de rechtsnormen onderworpenen, zal Uw taak geen gemakkelijke zijn. De Mariniersbrigade bestaat toch voor een zeer groot deel uit gedurende de oorlogsjaren in Nederland opgegroeide jongemannen. Wij hebben te dien aanzien een groote verantwoording, in laatste instantie tegenover het Nederlandsche volk. Ik heb deze jeugd gedurende mijn diensttijd bij de Brigade in menig opzicht leeren waardeeren, al was het alleen al om de bereidheid elke taak, hoe moeilijk ook, waar dat geëischt wordt met initiatief en energie aan te pakken, maar ook weet ik — het is immers algemeen in den Lande bekend — dat zij elementen bergt, die de normen, welke een samenleving van menschen pas mogelijk maken, over boord zetten, indien en voor zoover dit in hun kraam te pas komt. Ik denk hierbij inzonderheid aan de normen, die voortvloeien uit den eerbied voor leven en eigendom van anderen. Verkeersongevallen, ongelukken met wapens eenerzijds en vermogensdelicten anderzijds, zullen daarom misschien meer dan specifiek militaire delicten aan Uw oordeel worden onderworpen.

Wij zullen, ieder op onze plaats, moeten trachten het ook in dit opzicht door den vijand gebrachte verderf in te dammen in het belang van onze samenleving en in het belang van den goeden naam van de Mariniersbrigade. Nooit kan geduld worden, dat aan het goede werk van duizenden in en om Soerabaia door onverantwoordelijke elementen afbreuk wordt gedaan.

Vele oogen zijn op dit deel van de Koninklijke Marine gericht, velen in dit deel van Java verwachten van ons terugkeer van orde en recht. Beseffen wij daarom des te sterker onze verantwoordelijkheid.

Mijnheer de President! Als Fiscaal bij Uwen Raad hoop ik U, waar zulks maar mogelijk is, in de uitoefening van Uw taak te kunnen bijstaan en ook daardoor gezamenlijk met U den goeden naam, welchen de militaire rechtspraak, de daarop in het verleden geoefende kritiek ten spijt, zich bij terzake kundigen had verworven, hoog te houden.

De President sluit de zitting.

Aldus geresumeerd en gearresteerd denzelfden dag.

P. EENHOORN, *President.*

G. C. PLUYGERS, *Secretaris.*

**Overzicht van de zaken behandeld door de Zeekrijgsraad
te 's-Gravenhage gedurende het eerste kwartaal 1947**

Zaken afgedaan in het le kwartaal 1947	Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben						7	Personen, vermeld in kolom 3, 4, 5 en 6 te verdelen als volgt:				
	2	vermeld in kolom 1		vermeld in kolom 2		7		veroordeelden:			11	12
1		3	4	5	6		8	9	10			
bij vonnis	buiten straf-proces (art. 74 W. v. s.)	Officieren	Onderofficieren & manschappen	Officieren	Onderofficieren & manschappen	Terugverwezen naar de C. O.	onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	onvoorwaardelijk en voorwaardelijk (gecombineerd)	Vrijgesproken	Transactie	
37*	101	2	41	9	92	—	29	2	6	6	101	

* w. o. 6 zaken met 11 beklaagden.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Het doen uitbrengen van psychiatrische rapporten

door

Mr. D. B. A. Franken.

Zij kent geheimen, die nog steeds geen **mensch** doorgrondt;
Het antwoord op onopgeloste vragen.
Maar God liet haar een **steen** masker dragen,
Wijl zij zoo goed Zijn Godenspel verstond.

Zij ziet de tranen, die de wereld weent
En weet de oorzaak van het ongewilde leed,
Opdat de mensch zich zelf niet zou kennen, deed
God kristalliseeren haar tot stom gesteent.

(De sphinx.....)

Wij leven in een tijd van sterk gedaald normbesef. De strijd tus-
schen misdaad en recht is spannend. De omvang en aard der crimi-
naliteit eischt, dat die strijd van den kant van justitie en politie met
de grootst mogelijke efficaciteit wordt gevoerd, waarbij met het oog
op den toestand van 's Rijks schatkist, overbodige tijdverspilling en
overbodige finantieele kosten zooveel mogelijk worden vermeden.
Het uitbrengen van een psychiatrisch rapport in een strafzaak is
een tijdroovend en een kostbaar werk. Het is daarom wel van belang,
dat de autoriteit, die tot inroeping van de hulp eens psychiaters in
het strafproces wil overgaan zich van te voren niet alleen terdege
afvraagt *waarom* en *waartoe* hij dit doet, doch ook dat hij dit doet
met het oog op de eischen, die *onze strafwet* aan de begrippen
schuld, *verantwoordelijkheid* en *toerekening* stelt en niet omdat de
gedragingen van den delinquent afwijken van de opvatting, die be-
doelde autoriteit zelf omtrent de begrippen schuld, verantwoorde-
lijkheid en toerekening huldigt.

De gevallen waarin de hulp van een psychiater werd ingeroepen
en de wijze, waarop deze de hem gestelde vragen beantwoordde ge-
ven mij aanleiding nader, zij het summier, in te gaan op de begrip-
pen schuld, verantwoordelijkheid en toerekening, *zoals onze straf-
wet die stelt*, in verband met andere opvattingen, *zoals die omtrent*
deze begrippen heerschen.

Schuld is een waardeerings- of normatief begrip en nooit of te
nimmer een psychisch begrip. Schuld is een laakbaarheid der hande-
ling, welke hierop neerkomt, dat het er in de psyche van den dader,
toen hij de aan de wettelijke omschrijving beantwoordende onrecht-
matige handeling verrichtte, niet zoo uitzag als van rechtswege werd
verwacht. Is de uiting der psychische gesteldheid van dien aard, dat
den dader een verwijt treft zóó (d.i. laakbaar) te hebben gehandeld
dan spreekt men van schuld.

Reeds direct dient er op te worden gewezen, dat er omtrent schuld

als niet-psychisch begrip onderscheiden opvattingen bestaan, waarvan twee vooral met elkaar om den voorrang kampen.

- a. Men kan, van den beginne af aan, den blik op 's menschen innerlijk wenden, alles wat hij op zijn kerfstok heeft nagaan en dat zijn schuld tegenover God of tegenover het algemeen noemen. Men denke aan de uitdrukking „zondesschuld". Deze beschouwing zoekt en vindt de schuld in het karakter en de gezindheid van den dader en wordt gehuldigd door de Moderne School. Zoo duidt Von Liszt den materieelen inhoud van het schuld begrip aan als: „die aus der begangenen Tat (dem anti-sozialen Verhalten) erkennbare anti-soziale Gesinnung des Taters".
- b. Men spreekt van schuld met betrekking tot een bepaalde gebeurtenis b.v. den dood van een mensch, de brand van een huis, welke gebeurtenis met een menschelijke gedraging in verband staat. Eet schuldverband tusschen die menschelijke gedraging en die gebeurtenis wordt gezocht in dien zin, dat men de mensch zooals hij zich in *die laakbare gedraging* als mensch heeft geuit, beoordeelt op het moment dier uiting een andere psyche te hebben dan verwacht werd.

Reeds in primitieve cultuurstadia knoopt zich een afkeuring over 's menschen gedraging eenvoudig vast aan het feit van het schadelijk gevolg van de menschelijke gedragingen. Men staat tegenover de vernietiging van lijf en goed geheel anders indien deze door een natuurkracht dan wanneer ze door een mensch is veroorzaakt. In het laatste geval ontstaat een wraakgevoel en stelt men den mensch voor die daad verantwoordelijk. Wie 'doodt, heeft te boeten onverschillig of hij dooden wilde of niet, of hij dit gevolg voorzien kon of niet. Op meer of minder naieve wijze wordt de conclusie getrokken: „Wie iets dergelijks doet, moet slecht zijn" d.w.z. diens psyche is niet in orde. Die daad moet hem worden vergolden. Deze ruwe vorm der toerekening wordt in der tijden loop fijner en scherper. Men zoekt naar een innerlijk psychisch verband tusschen 's menschen laakbare daad en het schadelijk gevolg en men komt tot een waardeering van den zielstoestand des daders. Eerst waar de psyche de oorzaak is van eenig doen of laten kan dat doen of laten aan den persoon worden verweten en kan deze er verantwoordelijk voor worden gesteld. Zoo bestaat er bij moedwillig of uit onachtzaamheid iets breken schuld. Geen schuld is er aanwezig wanneer iemand iets breekt doordat hij tegen iets aan wordt geworpen of het breken veroorzaakt wordt door een reflexbeweging. Het kwalijk nemend moment — het verwijt — betreft het doen of laten des daders, gebaseerd op diens psyche, welke er niet uitziet zooals zij er behoort uit te zien. Dit is de schuld volgens onze strafwet.

De aansprakelijkheid voor die schuld betreft de persoon des daders. gebaseerd op diens schuld aan de daad.

Het verwijt kan dus nooit met die aansprakelijkheid worden gelijk gesteld. Deze begrippen zijn geheel verschillend. Het verwijt betreft

de menschelijke gedraging, is een der bestanddeelen van het strafbare feit. De verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid is een kwaliteit van hem, die het delict heeft gepleegd. Het verwijt betreft niet de afkeurenswaardige psyche, maar het afkeurenswaardige van iets, dat gevolg van de psyche is (de daad). Dit verwijt noemen wij heit schuldelement van het strafbare feit. De schuld is dan ook een zuiver juridisch begrip. Ze is een afkeurend oordeel van 's menschen doen of laten in dien zin niet gehandeld te hebben, zooals hij behoorde te handelen. Schuld is niet een afkeurend oordeel over den mensch.

Deze opvatting van het schuldbegrip is door de Moderne School geheel prijs gegeven. Zij noemt schuld „verantwoordelijkheid” en wel de verantwoordelijkheid voor een anti-sociale gezindheid. Volgens de Moderne School is het schuldbegrip noch een juridisch begrip noch een element van het strafbare feit, maar een sociologisch begrip en een kwaliteit van den dader. Van Hamel kan het juridische van het moderne schuldbegrip *niet* redden door schuld te definiëeren als: „verantwoordelijkheid *rechten*.”

De veraniwoordelijkheid volgens onze strafwet betreft de toerekening der schuld, maar is niet de schuld zelve. Of iemand al dan niet schuld heeft, is heel iets anders dan of hem die schuld al dan niet kan worden toegerekend, al dan niet op hem te verhalen is. Voor zijn psyche is men verantwoordelijk, maar voor de uiting van zijn psyche schuldig. Alvorens overlegd kan worden, wat men iemand wegens het plegen van een bepaald feit op het debet zijner rekening zal zetten, moet vast staan, dat het feit op zijn rekening gebracht mag worden. De gezindheid is steeds een gezindheid tot iets, tot een doen of een laten en haar afkeuring staat of valt daarom met de afkeuring harer uiting. Het geheele verleden des daders, dat de Moderne School in rekening wil brengen, mag voor den rechter slechts in zoo verre van belang zijn, als het hem bij de bepaling der straf sen hulpmiddel kan wezen om des daders psychische gesteldheid (gezindheid) *tijdens het plegen van het misdrijf* te leeren beoordeelen. Zoo zal b.v. het feit, dat een wegens diefstal terecht staande beklagde reeds vroeger diefstallen pleegde, voor den rechter een aanwijzing kunnen zijn, dat de man het met de rechtsbepalingen betreffende het mijn en dijn weinig nauw neemt en zal derhalve als een de gemiddelde schuld verzwarende omstandigheid beschouwd kunnen worden. Slechts de psychische gesteldheid (gezindheid) ten opzichte der rechtsorde heeft de rechter te beoordeelen en daaruit volgt onder meer, dat een slechte opvoeding en een opgegroeid zijn in een verdorven omgeving nooit ten gunste van de schuld in rekening mogen worden gebracht, al zijn het ook omstandigheden, welke ongetwijfeld een zedelijke beoordeeling milder doen uitvallen. Feitenmateriaal daartoe bringe ons niet de psychiater, maar de voorlichtingsambtenaar der reclasseering. Deze en niet de psychiater bringe ons, wanneer beklagde het eerste tandje kreeg, hoe oud hij was toen hij voor het eerst

sprak, tot hoelang hij in bed waterde, of hij veel of weinig spijbelde, veel of weinig op school doubleerde, veel of weinig van werkkring veranderde, of hij uit een al of niet ordelijk gezin kwam, of moeder een sloofje was of een kordate vrouw, pa zich veel of weinig van de opvoeding der kinderen aantrok, de delinquent veel of weinig vrienden had, de danstent al of niet frequenteerde enz. enz. De rechter echter vonnist slechts over die zedelijke tekortkomingen, welke tegelijkertijd tekortkomingen jegens het recht zijn en hij boekt niet als schuld, dat men zijn onzedelijke begeerten niet zoo bestreden heeft als men wel vermocht, doch wel dat men een *rechtens* opgelegde plicht om zich op een bepaalde wijze uiterlijk te gedragen, heeft geschonden.

Het schuldbegrip is dus een verwijt ten aanzien van de psychische uiting. Het verwijt heeft dus tot onderwerp:

1e. de psyche.

2e. de uiting van die psyche.

De schuld wordt in verband gebracht met de psyche d.w.z. de laakbaarheid der daad wijst er op, dat het er tijdens het begaan van de daad in 's menschen psyche foutief uitzag. Die psyche bezit het vermogen om tusschen het verboden rood en het geboden groen te onderscheiden en te kiezen tusschen rood en groen.

Onder psyche versta ik niet de geestvermogens (vrije wil) en ook niet het psychisch orgaan „wil met een kleine w" genaamd. Immers bij doleuze misdrijven spreekt die wil wel een rol, zou men dus kunnen spreken van een foutieve wil met een kleine w., maar bij culpooze misdrijven zal men eerder aan een foutief geestesorgaan „intellect" genaamd moeten denken dan aan het psychische orgaan de wil. Voor foutieven wil als voor foutief intellect kies ik dus de uitdrukking psyche. Evenals de uitdrukking schuld in het strafrecht de beteekenis kan hebben zoowel van schuldverband als van schuldvorm (culpa) kan de uitdrukking psyche de beteekenis hebben zoowel van geestvermogens als van psychisch orgaan. Men zie ook een onderscheid tusschen vrijen wil als geestelijk vermogen en wil met een kleine w. als geestelijk orgaan. Het niet in het oog houden van deze verschillen kan tot een Babylonische spraakverwarring aanleiding geven.

Het aannemen van een dergelijk verband tusschen psychische fout en psychische uiting veronderstelt, dat die psychische fout causaal was voor die uiting als gevolg, maar ook dat tijdens de daad de voorstelling van dat gevolg aanwezig was of ten minste verwacht kon worden. De op de psychische uiting betrekking hebbende afkeuring wordt volgens algemeen bewustzijn beheerscht door den eisch van het anders moeten en anders kunnen of m.a.w. het verantwoordelijk zijn voor de foutieve psyche op het oogenblik van het plegen van de daad en het den dader toerekenen van de daad. Aan deze quaestie sluit zich dan weer aan de idee der vergelding. Verdere beschouwingen hierover voeren noodzakelijkerwijze tot het eeuwige probleem der wilsvrijheid en de tegenstelling van deter-

minisme en indeterminisme, waaromtrent zelfs in de Moderne School geen eenheid van opvatting heerscht.

Von Liszt schreef in de eerste drukken van zijn commentaar: „Wie het begrip vrije wil schraapt, speelt met woorden als hij dan „nog van Schuld des schlechten spreekt”. Hoezeer Von Liszt als determinist daaruit zijn conclusies trekt, blijkt wel hieruit, dat hij op een der congressen van de Internationale Strafrechtsvereniging hartstochtelijk uitriep, dat de begrippen die hem in het strafrecht het meest hinderden, waren schuld, verantwoordelijkheid, toerekening en straf. Hij vergenoegde zich voor het strafrecht met een louter formeel schuldbegrip, een aansprakelijkstelling voor de wet zonder buitenwettelijke fundeering. Sedert de 10e uitgave van' zijn leerboek heeft hij betoogd, niet alleen, dat op deterministischen grondslag een materieel schuldbegrip kan worden opgebouwd, maar zelfs, dat dit op indeterministischen grondslag in het geheel niet mogelijk is. Volgens Taverne is Von Liszt gekomen onder den invloed van Adolf Merkel en diens school, welke hier te lande is geïntroduceerd door Leo Polak. Deze school aanvaardt als grondslag van het toerekenen den eisch van zekere vrijheid, zeker „anders kunnen”. Het feit heeft van 's daders wil afgehangen, hij had het kunnen nalaten indien hij gewild had. Die wil was een slechte of laakbare wil m.a.w. dat hij niet anders gewild heeft, is oorzaak van zijn daad en gevolg van een leelijke, laakbare karaktertrek. Dan is er grond voor verwijt, dan is er schuld, zulks in tegenstelling met het geval, dat de dader niet anders had gekund, ook al had hij nog zoo graag gewild.

Men zou zoo denken. dat die derde school zich hier op het standpunt van het indeterminisme stelt. Maar nu komt de driedubbele salto mortale. Dat de dader niet anders heeft **kunnen** „willen” staat muurvast en is een vrij domme opmerking, omdat men niet tegelijk zich zelf en iemand anders kan zijn. Men heeft dus anders moeten handelen omdat men anders had kunnen handelen, mits men maar gewild had, maar men heeft niet kunnen willen omdat men nu eenmaal een bepaald karakter heeft. Dit karakter is zijn echuld en daarom wordt hij gestraft, want dat karakter is laakbaar.

Taverne noemt deze vrijheid van het anders kunnen, de vrijheid van den jachthond. Wanneer deze bij de geschoten haas staat, kan hij natuurlijk anders dan de haas aan zijn baas brengen. Hij kan toch de haas verslinden als hij wil. Domme opmerking, want het is toch een jachthond, die niet anders kan, dan willen rapporteren. Ik kan mij begrijpen, dat het betoog van de derde school Taverne niet „gepakt” heeft. Het feit, dat het anderen wel gepakt heeft is m.i. o.a. hieruit te verklaren, dat Leo Polak zeer logisch en in alle scherpte de tegenstanders als vrij onnoozele individuen aan de kaak stelt en niets is minder aangenaam dan om als vrij onnoozel individu aan de kaak te worden gesteld.

Een andere reden is misschien gelegen in het feit, dat Merkel zijn leer aan de hand van twee wereldberoemde voorbeelden heeft

gesuggereerd: Socrates en Luther. Had Socrates den giftbeker kunnen weigeren? Natuurlijk gelegenheid te over als hij maar gewild had. Maar hij kon niet anders willen, omdat hij nu eenmaal Socrates was. Eon Luther zijn stellingen herroepen? Natuurlijk als hij maar gewild had maar hij kon niet anders willen dan zeggen: „Ik „kan niet anders. God help me, amen”.

Is het vrij onnoozel om te vragen of handelen, zoals zij deden een bloot gevolg is van het karakter als zoodanig zonder meer of dat er aan dit handelen een vrij ingewikkeld, door den mensch nog onbegrepen psychisch proces voorafging, waarin voorstellingen en tegevoorstellingen, bewustzijn en onderbewustzijn, waardeering en verbeelding, oordeel en inzicht hun rol vervulden, waaruit die onbegrepen ondefinieerbare kracht resulteerde, welke via het motief de wil tot handelen aanzette.

Ik schat het karakter van Paulus ten minste even hoog als dat van Socrates en Luther. Zou men echter Paulus een laakbaar karakter mogen verwijten, wanneer hij het uitkermt: „Want het goede, dat „ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil dat doe ik.. .. „Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes „doods”.

En wat te denken als Paulus het uitjubelt: „Christus heeft ons „verlost van den vloek der Wet, een vloek geworden zijnde voor ons; „want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout „hangt.”

Moet Paulus nu, omdat hij zich bewust van de alles doordringende macht en alle verhoudingen echeef trekkende kracht der zonde, maar den vrijen wil niet ontkennend, zichzelf voor het begaan der zonde verantwoordelijk weet, als een vrij onnoozel individu aan de kaak worden gesteld?

Festus beschouwde Paulus ook als zoodanig toen hij met groote stem zei: „Gij raast, Paulus, de groote geleerdheid brengt u tot „razernij”.

En Agrippa zeide tot Paulus: „Gij beweegt mij bijna een Christen „te worden”.

Agrippa begreep Paulus beter dan Festus. Hij begreep, dat Christus ons wel heeft verlost van den vloek der wet, maar niet van de **wet** zelve. Agrippa was echter als mensch te hoogmoedig om die genade geheel te willen accepteeren.

Hier raken wij de kern van het conflict. Wet en de vloek der wet. Straf en genade. Recht en ethiek.

Wanneer als criterium voor straf wordt gesteld de mate van overwicht aan onzedelijke neigingen waaruit het misdrijf blijkt voort te komen, dan verwacht men recht met ethiek. Immers recht let op de uiterlijke gedragingen, ethiek op de objectieve gezindheid.

De ethiek abstraheert de gevolgen en richt zich op den wil als doelstelling. Daar die wil voor het gevolg relevant is, is de goede wil een kategorische imperatief. **Recht** echter richt zich juist op

de gevolgen van het handelen. Het neemt de gedragingen van een als eenheid gedacht etuk psychische werkelijkheid in haar geheel en verbindt aan elk stuk handeling verantwoordelijkheid.

Het recht vraagt dus niet alleen: wat wil het subject, doch ook: wat heeft de wil tot stand gebracht.

Paart zich aan misvatting tusschen recht en ethiek een onjuiste opvatting omtrent de vrijheid, dan wordt dit heelemaal noodlottig. De persoon is vrij als zijn gedraging in overeenstemming is met zijn karakter of objectieve gezindheid, doch onvrij als zijn daad in strijd zou zijn met het karakter. Onregelmatige reacties op motieven, moeten dus worden teruggedrongen door reactiefaotoren. Eigenlijk wordt hier de gedachte uitgesproken, dat het noodlot de veroorzaker is.

Deze gedachte pakte Taverne niet, stuitte Simons tegen de borst en deed Clara Wichmann in het bekende „Manifest“ uitroepen: „Straf als reactie tegen zedelijke minderwaardigheid geeft den „Staat geen recht op straffen, vooral niet wanneer de maatschappij „zelf de misdaad veroorzaakt.“

De determinist zegt tot den indeterminist: „Durft gij, verwaten dwaas, te veronderstellen, dat de wet van oorzaak en gevolg, grondregel der natuurwetenschappen, wier resultaten de techniek tot haar huidige hooge ontwikkeling perfectioneerde, denkt gij, dat die wet op psychisch terrein anders reageert en zich laat afbuigen door Uw vrijen wil? Uw vrije wil is zelf niets anders dan een product van oorzaak en gevolg. Maar Uw vrije wil is geen oorzaak op zich zelve, die het causaal verloop der dingen ombuigt tot een niet-causaal verloop.

Hier wordt dus gesteld, dat het menschelijk bewustzijn geheel passief is en niet het resultaat zelf veroorzaakt, doch er slechts toe geleid wordt.

De indeterminist antwoordt: „De fout in Uw redeneering bestaat hierin, dat wij wel moeten aannemen een ononderbroken causaliteit van het gebeuren, doch daarin de vrije wil een schakel vormt. U verwacht causaliteit en fataliteit en de oorzaak der verwarring ligt in Uw onjuiste opvatting omtrent het begrip vrijheid. Trouwens het oorzaakbegrip zelf is dubbelzinnig. Ik versta er onder het geheel van alle voorwaarden, die aan een bepaalde gebeurtenis vooraf gaan en in het teweegbrengen van die gebeurtenis iets beteekenen. Zeer zeker is ook Uw heele ontwikkeling van de techniek der revolver waarmede een moord gepleegd is, oorzaak, maar zeer zeker ook de besluitvorming. Let op, zoowel het een als het ander, maar niet *alleen* de besluitvorming. Gij verstaat veroorzaking meer in den zin, dat als in het gewone als normaal gedacht verloop der gebeurtenissen de persoon een voorwaade teweegbrengt, waardoor het proces nadeelig verloopt, die persoon verantwoordelijk is voor het teweeggebrachte leed, indien in de persoon des daders de ontstaansvoorwaade voor het abnormale verloop gelegen is.

Ik kan U dat tot zekere hoogte toestemmen, maar dan is er ook geen niet-causaal verloop, doch juist een causaal verloop. Vat men

het; anders op, dan is elke menselijke kennis ondenkbaar. In de praktijk des levens is een ieder aanhanger van den vrijen wil."

De rechtswaardeering richt zich op de heele handeling van de persoonlijkheid, zooals deze zich als gevolg openbaart. Karakter als product van heriditeit discolpeert niet, daar dit het recht tot niets verplicht, al zal het een zedelijke beoordeeling milder doen stemmen. Maar de verhouding van recht en ethiek is niet, dat zij principieel hetzelfde zijn of dat recht slechts zou zijn het ethisch minimum. Zoodra door zonde-besef de doelsrichting van de ziel is hersteld, is de ethische beoordeeling bevredigd en postuleert de ethiek genade. Het recht meet en weegt de gevolgen, tracht dit zelfs zoo nauwkeurig mogelijk te doen en hoe nauwkeuriger er wordt gemeten, waarbij het motief niet wordt vergeten, hoe beter het recht geslaagd is. Het recht appelleert op de ethiek, doch is daarom nog geen ethiek.

In „De Koopman van Venetië" zegt Portia: „Genade wordt niet „afgedwongen als recht, want het is geen recht." Als Shylock op zijn recht blijft staan, moet hem dat precies worden toegemeten. Precies een pondje vleesch, maar geen droppeltje bloed. Vleesch en bloed. Kan het contrast tusschen recht en ethiek roerender en schooner worden geschilderd? Vleesch is geen bloed, zelfs geen droppeltje. Recht is geen ethiek, zelfs niet het ethisch minimum.

Nog schooner, nog meer ontroerend is het bijbelverhaal „En als zij Hem bleven vragen, richtte Hij Zich op en zeide tot hen: „Wie van Ulieden zonder zonde is, werpe eerst de steen op haar." Maar zij dit hoorende en van hun geweten overtuigd zijnde, gingen uit, de een na den anderen, beginnende van de oudsten tot de laatsten; en Jezus werd alleen gelaten, en de vrouw in het midden staande. En Jezus, Zich oprichtende en niemand ziende dan de vrouw zeide tot haar: „Vrouw, waar zijn deze uwe beschuldigers? Heeft U niemand veroordeeld"? En zij zeide: „Niemand; Heere!" En Jezus zeide tot haar: „Zoo veroordeele ik U ook niet; ga heen, en zondig niet meer".

Ontroerend schoon wordt hier het verschil recht en ethiek geschilderd. Want niet als rechter, als. . . ., het hooge woord moet er uit, als een Shylock sprak Jezus de vrouw vrij van de wet, maar als Hoogepriester verlost Hij Magdalena van den vloek der wet.

Men kan voor dit alles een vraagteeken zetten. Het gaat er echter om, dat onze strafwet den eisch van het anders moeten, anders kunnen en anders willen als feit erkent en dat die eisch inderdaad het leven beheerscht en niet om de vraag hoe die eisch zijnerzijds te verklaren is of met andere gedachtengangen in overeenstemming is te brengen.

Onze strafwet stelt zich op het standpunt van het bestaan van sen vrijen wil. Men kan het daarmee eens zijn of niet, maar het gaat niet aan om, wanneer die eisch niet bevalt, het gehate boekje dicht te slaan.

Die eisch brengt mede, dat de dader dien staat van psychische normaliteit en rijpheid bezit, welke medebrengt de geschiktheid om

de feitelijke strekking van zijn eigen handelen te beseffen en **zijn** wil met een kleine w. daaromtrent te bepalen.

Als derde voorwaarde kan worden gesteld de geschiktheid om het maatschappelijk ongeoorloofde van eigen handelen in te zien, doch aangezien onze strafwet de gekleurde *schuld* niet kent, is deze voorwaarde practisch overbodig, doch theoretisch onmisbaar, omdat het maatschappelijk ongeoorloofde nu juist de voorwaarde vormt voor het laakbare der handeling.

Ontbreekt er iets aan dien staat van psychische normaliteit en rijpheid — gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing — dan kan dit tot gevolg hebben, dat de vrije wilsbepaling is opgeheven of beperkt. Bij een gebrekkige of ziekelijke storing der geestvermogens is er ingeval van overtreding der strafwet zeer zeker een laakbare psychische uiting, dus schuld, maar de schuld wordt niet toegerekend omdat zij niet te wijten is aan vrije wilsbepaling. Bij een beperking van den vrijen wil hangt het van den graad der beperking af of schuld al dan niet wordt toegerekend. Dit bepaalt de *rechter*.

Bij g.o. of z.s. der geestvermogens geldt als onvoorwaardelijke eisch dat den delinquent *wegens* die g.o. of z.s. dier geestvermogens de schuld niet kan worden toegerekend. Er moet dus verband bestaan tusschen die g. ~ of z.s. der geestvermogens en het gepleegde feit of m.a.w. de vrije wilsbepaling was opgeheven of beperkt ten aanzien van die bepaalde psychische uiting.

Let wel voor de *foutieve* psyche d.i. de psyche die door de geschiktheid om tusschen het verboden rood en het geboden groen te kunnen onderscheiden, vrij kon kiezen, is men aansprakelijk; voor de *defecte* psyche n.l. die foutieve psyche, die uit kleurenblindheid het roode kiest, is men niet verantwoordelijk, terwijl bij die psyche, die de geschiktheid mist om de nuances te onderkennen, het van aard en omvang van het defect afhangt, in hoeverre men voor de foutieve psyche verantwoordelijk is.

Is het door de wet geëischte verband er, dan wordt de schuld aan die psychische uiting den dader niet toegerekend. Het recht legt er zich bij neer. Van meer of minder is geen sprake. Men is toerekenbaar voor zijn psychische uiting of men is het niet, even als men slechts gezond of ziek kan zijn. Verminderd toerekenbaar is juridisch onzin. Medisch schijnt die uitdrukking sinds 1929 en vogue.

Een kleptomaan, die diefstal pleegt, of een pyromaan, die brand sticht, zal wel ontoerekenbaar zijn omdat er verband tusschen die kleptomanie respectievelijk pyromanie en de gepleegde diefstal respectievelijk brandstichting zal blijken te bestaan. Maar een kleptomaan die brandsticht of een pyromaan die steelt zal wel niet ontoerekenbaar zijn omdat het vereischte verband tusschen geestesstoring en de psychische uiting niet bestaat. Wat nu? De medici opereeren nu zoo gaarne met het begrip verminderd toerekenbaar. De met beschouwt deze menschen, hoewel zij lijdende zijn aan een g.o. of z.s. der geestvermogens, als toerekenbaar en behandelt ze **als**

zoodanig behoudens een na tos noemen uitzondering. Het is deze groep, die men psychisch minderwaardigen of psychopathen, doch nooit verminderd toerekenbaren mag noemen, wier behandeling tot veel verschil van gevoelen aanleiding heeft gegeven. De modernen waren het er vrijwel over eens, dat voor allen, die geestelijk gestoord waren het verband tusschen die geestesstoring en het gepleegde feit moest worden losgelaten. Sommigen wilden, indien de voor toerekeningsvatbaarheid noodige normale geschiktheid ook maar eenigszins twijfelachtig was, rigoureuus ontoerekeningsvatbaar verklaren en de tegen de psychopathen te nemen **maatregelen** (vooral geen straffen) van beveiligen, uitbreiden en verscherpen.

Van Hamel vreesde terecht, dat het gevolg hiervan zou zijn, dat de openbare meening in verwarring zou worden gebracht wanneer zij, tegen wie de scherpere maatregelen zouden worden aangewend, de „ontoerekenbaren” zouden heeten.

Anderen, en daartoe behoorde ook Van Hamel, hadden hun hart verpand aan een verruiming van de toerekenbaarheid, wilden groen en rijp toerekenbaar verklaren, de oplossing zoeken in een zuiver praktische richting, waarbij werd aangestuurd op een repressiestelsel van bestraffing, verpleging en detentie voor de groep der minderwaardigen naar individualiteit met afzonderlijke asyls voor gedegenereerden en zwakzinnigen in allerlei graden, epileptici, hysterici, potatores, arbeidsschuwen, zwervers, senilen, prostitués, beroeps- en gewoontemisdadigers enz. enz.

Resultaat van de eene zoowel als van de andere richting zou zijn, dat de psychopathen voor een jury van psychiaters en paedagogen zouden verschijnen en nadat de diagnose was gesteld voor onbepaalden tijd naar het voor hun psychopathie bestemde herstellingsoord worden gestuurd tot het ondergaan van de voor hen passende therapie. De strafrechter kon wel worden gemist. Groote behoefte daarentegen bestond aan een goed geschoold gestichtspersoneel, meesters in de psychiatrie en paedagogie, die de patienten zouden leeren zich aan de maatschappij aan te passen. Waren zij genezen, dan stond de vrije maatschappij weer voor hen open; bleken zij onverbeterlijk, dan zaten zij voor goed achter de tralies.

Onze strafwetgever koos noch voor de eene noch voor de andere richting. De psychopathenwetten lieten het beproefde verband tusschen geestesstoring en strafbaar feit niet los. Bestaat dat verband, dan volgt ontslag van rechtsvervolging al dan niet met plaatsing in een krankzinnigengesticht en wanneer de openbare orde dit bepaald vordert, terbeschikkingstelling van de regeering. Bestaat het verband tusschen geestesstoring en strafbaar feit niet, dan volgt straf naar schuld en wanneer de openbare orde dit bepaald vordert, terbeschikkingstelling van de Regeering. Voor dit stelsel is een jury van psychiaters en paedagogen niet noodig en hun meeningsverschillen zullen zij niet achter, doch voor de groene tafel moeten uitlechten. De strafrechter zorge echter, dat hij het heft in handen houdt. Hij zij daarbij indachtig aan het moeilijke van zijn taak. Die

taak is om het verband te brengen tusschen daad en dader. Dat verband is als zoodanig niet zinnelijk waarneembaar. Het is een innerlijk verband, dat zich vrij volledig onthult voor hem, die, uitgaande van eigen veelzijdige ervaring, gebaseerd op eigen en eens anders doen en laten, tracht de feiten te interpreteren en te verstaan, maar daarbij steeds moet bedenken hoe moeilijk, ja hoe onmogelijk het is een vreemd zieleleven te verstaan. Als nuchtere psychologische grondregel moet daarom gelden, dat de onderzoeker er van uitgaat, dat evenals in het practische leven zoo ook in het strafrecht het doen en laten van een ieder beheerscht wordt door een bepaald doel. Het doen en laten van een dwaas, ook al valt daarbij een ver doorgevoerde, ja te ver doorgevoerde consequentie niet te miskennen, wordt direct als iets vreemds onderkend, omdat het volkomen als ondoelmatig en oncontroleerbaar wordt aan gevoeld.

De doelstrevingen, die het doen en laten van anderen leiden, zijn maar al te dikwijls ethisch weinig verheven of zelfs practisch weinig rationeel, maar doelstellingen liggen ook aan de zedelijke indifferente, onzedelijke en de practisch minder rationeële handelingen van normale menschen ten grondslag, ook al vraagt men zich soms in stomme verbazing af hoe het mogelijk is, dat iemand een doel zoo koud en nuchter of zoo onvoorzichtig en roekeloos, zoo dom nastreeft en de daaruit voortvloeiende problemen overeenkomstig oplost. Hoe twijfelachtig ook de oplossing der vraag naar de diepere motieven, naar de doorslaggevende factor van de met elkaar om den voorrang strijdende motieven zijn mag, evenzoo zeker is de veronderstelling als betrouwbare waardemeter aan te nemen, dat beklagde's handelen in alle kleinigheden door vrij constante doelstrevingen wordt beheerscht. Valt deze psychologische grondregel op, ontbreekt elke aanwijzing voor een houdbaar motief der gepleegde daad, dan kan men die daad en de dader psychologisch niet meer verstaan. Elk punt van vergelijking bij zich indenken in de te onderzoeken situatie tusschen eigen mogelijk doen en laten en dat hetwelk door den dader in werkelijkheid is vertoond, ontbreekt.

Heeft een dief gestolen omdat hij gebrek aan het gestolene heeft, dan begrijp ik dit. Heeft hij er geen gebrek aan, doch wil hij goede sier van de opbrengst maken, dan begrijp ik het ook. Ook begrijp ik het, dat hij uit gierigheid, inhaligheid, wraakzucht of plaagzucht alles wat los en vast is wegkaapt. Maar ik begrijp het niet als een goed gesitueerd, gefortuneerd, onbaatzuchtig en weldadig iemand iets kaapt, waar hij niet de minste behoefte aan heeft en voor hem even waardeloos is als een vod.

Hier ontbreekt elke psychologische congruentie tusschen mij en dien ander. Ik kan hem met inachtneming van den eenvoudigen elementairen grondregel niet meer benaderen en verstaan. Hij en zijn doen moeten beschouwd worden als een natuurwonder, niet psychologisch te waardeeren en te begrijpen, maar misschien logisch te deduceeren met de middelen, die den natuurwetenschappelijken onderzoeker — den psychiater — ten dienste staan, exact, streng

mechanisch naar de wet van oorzaak en gevolg. Het psychologisch middel van abstract begrijpend denken schiet te kort. Thans wordt de hulp van den psychiater ingeroepen. Aan dezen worde echter niet gevraagd of de delinquent al dan niet toerekenbaar is. Dit is geen medische maar een juridische vraag. De vraag wordt hem dikwijls in dien vorm gesteld, maar Van Hamel meent terecht, dat de psychiater de beantwoording daarvan moet weigeren. De rechter geve het heft niet uit handen. Aan den psychiater dient gevraagd te worden of de delinquent tijdens het begaan van het strafbare feit lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens, zoo ja, welke, of die g.o. of z.s. opheffend of beperkend werkte op diens geschiktheid om de feitelijke strekking van eigen handelen te beseffen, het maatschappelijk ongeoorloofde daarvan in te zien en te dien aanzien zijn wil te bepalen, subsidiair of niet kan worden verklaard, dat het feit buiten die g.o. of z.s. stond.

Met de beantwoording van deze vragen is de taak des psychiaters afgelopen.

Bij het bestaan van een g.o. of z.s. zal naar gelang van den uitslag van de beantwoording der overige vragen de rechter uitmaken of het verband tusschen g.o. of z.s. en gepleegd feit aanwezig is of niet.

De grens tusschen toerekeningsvatbaar en ontoerekeningsvatbaar is dikwijls flauw en moeilijk te onderscheiden. Scherpe klare goed gefundeerde en gemotiveerde beantwoording door den psychiater is daarom van zoo'n groot gewicht. Het antwoord is echter zoo dikwijls: „Het kan dooien of het kan vriezen". Uit den aard der zaak kunnen de onderscheidingen der psychiatrische wetenschap verre van scherp zijn, maar verlangd mag toch worden, dat, daar de wet nu eenmaal alles of niets eischt, de psychiater bij een „non liquet" toch eindelijk eens eindigt met den rechter een oordeel op te dringen en in zijn rapport voorop te stellen, dat hij de g.o. of z.s. van dien aard acht, dat het den beklagde ten laste gelegde hem niet *volledig* kan worden toegerekend of dat beklagde verminderd toerekeningsvatbaar is. Het wordt hem niet gevraagd en bovendien heeft de rechter aan het begrip verminderd toerekeningsvatbaar, dat medisch misschien groote waarde heeft, juridisch minder dan niets.

Dikwijls doet de psychiater gevraagd of ongevraagd bij zijn rapport het advies, welke straf voor beklagde het meest wenschelijk is. Hij is daarin vrij en te begrijpen valt, dat er door het nauw contact tusschen dokter en patient een band is ontstaan, zoodat de verdere behandeling van beklagde den psychiater ter harte gaat. Men bedenke echter, dat de psychiater bij het geven van dit advies het terrein der psychiatrie verlaat en zich begeeft op dat der reclas-seering en het advies ter zake zuiver van dit maatschappelijk standpunt kan worden gezien.

Deze oriëntering en afbakening van taak en terrein van ieder, die in het strafproces zijn rol heeft te vervullen was noodig, omdat mij bij het doorlezen van psychiatrische rapporten zoo dikwijls twij-

fel overvalt omtrent de vraag of een ieder die rol wel goed begrijpt althans zijn taak en terein wel zuiver exploiteert.

Ik kies hier, als willekeurig voorbeeld, het navolgende geval:

Beklaagde — meermalen recidivist — heeft een microscoop gestolen. Als motief voor dien diefstal geeft hij op: „Ik wilde den microscoop n.l. verkoopen en van de opbrengst mijn huishouding in Vlissingen, welke door den oorlog veel geleden had, weer in orde brengen. In mijn gedachte zag ik steeds mijn vrouw en mijn kind voor mij en ik verheugde mij er op hen blij te kunnen maken met datgene wat ik voor de opbrengst van den microscoop zou kunnen koopen”. Door dit eerlijk onthulde innerlijke motief met aanwijzing van de uit de buitenwereld afkomstige prikkels, welke dit motief logisch bepaalden, stond m.i. het verband tusschen daad en dader vast.

De psychische uiting was laakbaar, de psyche was fout, doch niets wijst op een psychisch defect, *wegens* hetwelk de schuld van *deeen* onderhavigen diefstal niet zou worden toegerekend. Insteede van deze simpele zaak zoo spoedig mogelijk af te instrueeren, wordt, als stond men hier tegenover een onbegrijpelijk natuurwonder, de hulp van een psychiater ingeroepen, die met de hem ten dienste staande instrumenten en met behulp van psychiatrische experimenten dit raadsel uit de doeken zal wikkelen.

Waarom?

Niet omdat de regels van het begrijpend en verklarend denken verstomden. Wellicht dan daarom, omdat de man reeds drie veroordeelingen wegens diefstal achter den rug had, dus zijn kerfstok al aardig wat kerfjes vertoont en blijk geeft van een anti-sociale gezindheid, oorzaak van zijn laakbaar handelen? Deze de gemiddelde schuld verzwarende omstandigheid leert de rechter echter al kennen uit het uittreksel-straftregister. Toelichting daarop door den psychiater heeft hij niet noodig. Moet de psychiater dan wellicht nagaan of de man voor zijn anti-sociale gezindheid of, wil men, met de 3e school voor zijn karakter verantwoordelijk is? Domme opmerking, want immers schuld *is* verantwoordelijkheid, wijl men toch niet anders had kunnen willen en door een determineerende dommekracht tot de daad gedreven wordt op gelijke wijze als een rotsblok door de zwaartekracht naar beneden kukelt. Het een noch het ander verbergt voor ons, positivisten, nog een geheim natuurphenomeen.

Wacht eens, de man maakt misschien een imbecilen indruk. De psychopathie ligt er dik bovenop. Wat baat het? Wel of geen geestesstoring. Het verband tusschen storing en daad, zal, gelet op het motief, wel niet kunnen worden aangetoond.

Is het misschien medelijden met den beklagde, wien men door de conclusie „verminderd toerekeningsvatbaar” verminderde straf wil bezorgen? Dit medelijden kan het gevolg zijn van het feit, dat men de kinderziekte om met iederen beklagde medelijden te hebben nog niet te boven is. De beklagde tijdens het onderzoek is een heel andere persoon dan de beklagde in actie bij zijn daad. De beklagde in actie bij zijn daad is een deugniet. De ontkennde be-

klaagde bij het verhoor is één stuk geconcentreerd overleg, iemand die alles wat niet van elders is bewezen ontkent en die de vragen, welke hem in het nauw drijven, onduikt. De bekende beklagde daarentegen is een berouwvolle en boetvaardige zondaar, die meestal het heele onderzoek langs zijn koude kleeren laat afglijden. Hij verkeert tijdens het onderzoek in een heel andere agregaatstoestand dan tijdens de daad en, let men alleen maar op dat zielig hoopje mensch tijdens het onderzoek, sublimaat van wat eens de actieve en zelfverzekerde dader was, dan is hij ook iemand om medelijden mede te krijgen.

Het medelijden met den dader kan ook voortspruiten uit het feit, dat men, zooals Simons, determinist zijnde, de begrippen schuld en straf niet aanvaardt, door de redeneering van Merkel niet „gepakt” wordt en wien het niet bevredigt, dat op den dader, die voor zijn anti-sociale gezindheid niet verantwoordelijk mag worden gesteld, uit noodzaak niettemin, omdat de sociale veiligheid dat eischt, een maatregel van sociaal verweer, thans zelfs nog in den vorm van straf, wordt toegepast. Hij acht dit zedelijk en rechtens niet verantwoord en als een hartekreet klinkt zijn diep tragische klacht: „Wij weten het niet, doch laten wij het leed, dat wij den dader toebrengeu, zoo gering mogelijk doen zijn.”

Het feit, dat door de boeken van Simons als een roode draad het belang van den beklagde loopt, moet dan ook niet daaraan worden toegeschreven, dat in den hoogleeraar de advocaat niet is verloren gegaan, maar in de dieptragische opvatting, die Simons omtrent het probleem van schuld en straf huldigde.

Wee hem, die uit welke oorzaak niet boven zijn medelijden met den beklagde uitkomt. Hij verlate het terrein van het strafrecht, althans stelle zich nooit tegenover, ten hoogste naast den beklagde.

Kon voor het waarom der opdracht een bevredigend antwoord niet worden gevonden, hoe staat het met het waartoe daarvan.

Niet uitgesloten mocht worden, dat de psychiater bij beklagde een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens zou constateeren en hij dus onder het gilde der psychopathen zou komen te ressorteeren.

Van Dijck toch, de psychopathenwetten besprekend, schrijft: „Onder „psychopathen” worden in dit verband verstaan alle personen met gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens, alle abnormalen van geest” (M.v.T.) „derhalve zoowel krankzinnigen als zenuwlijders”, zoowel ontoerekeningsvatbaren als z.g. verminderd toerekeningsvatbaren. Een zeer uitgebreide menschengroep dus. Valt zij eigenlijk zelfs niet — vermits personen zonder eenige afwijking van den „norm” niet schijnen voor te komen — met de menschheid zelve samen? Het moge streng genomen zoo zijn, maar kenlijk heeft de wetgever zich niet op dat uiterste standpunt gesteld en heeft hij in overeenstemming met den regel des levens de personen met psychische afwijkingen van geen of geringe beteekenis —

laten wij hopen de groote meerderheid — bij de (practisch) normalen ingedeeld".

Volgens Van Dijck is dus, wanneer iemand in handen van een psychiater valt, de kans op een „niet" uiterst gering, vermits personen zonder eenige afwijking van den „norm" niet schijnen voor te komen. De inkrumping of verruiming van het theoretisch begrip „psychopaaht" heeft de wetgever dus niet in de hand. Maar wat de wetgever wel verwacht had in de hand te hebben, was, dat in overeenstemming met den regel des levens personen met psychische afwijkingen van geen of geringe beteekenis — laten wij hopen de groote meerderheid — practisch niet bij de „theoretische psychopaahten" worden ingedeeld.

Dit is te bereiken doordat de onderzoekende rechter de „theoretische psychopaahten", wier afwijkingen van geen of geringe beteekenis zijn, niet naar den psychiater heen stuurt indien het voor het strafrecht van geen belang is of men al weet onder welk etiket zijn psychopaahtie valt. Het is voor het strafrecht van geen belang wanneer te verwachten valt, dat het verband tusschen psychopaahtie en gepleegd feit niet wordt aangetoond en dat de psychopaaht niet ter beschikking van de regeering behoeft te worden gesteld.

In het onderhavige geval was het zeker, dat de delinquent officieel tot psychopaaht zou worden gequalificeerd; even zeker was het, dat, onder welk etiket die psychopaahtie ook zou vallen, gezien 's daders motief, geen schijn van kans bestond, dat de rechter tot een ontoerekeningsvatbaarheid zou komen.

Waartoe dan nog naar den psychiater verwezen? Om te doen uitmaken of het belang der openbare orde vorderde, dat de delinquent ter beschikking van de regeering wordt gesteld. Dit maakt de rechter uit, en krachtens art. 37a heeft hij daarvoor inderdaad de conclusie van den psychiater noodig, dat de delinquent lijdende was aan een g.o. of z.s. der geestvermogens. In het onderhavige geval echter waar de delinquent in een tijdvak van 12 jaar slechts vier diefstallen pleegde, zal geen rechter er aan denken om den dader hoe zware psychopaaht hij ook moge zijn voor *onbepaalde* tijd uit de maatschappij te elimineeren.

Voor het waartoe van de onderhavige opdracht bestond er dus evenmin aanleiding. Als resultaat van de gereven opdracht verscheen het hieronder volgend psychiatrisch rapport.

.....,

Op verzoek van den
heb ik de eer uit te brengen het navolgende

R A P P O R T

betreffende Matr. 1e klasse EMR Izaak X, geboren 18 April 1916, verdacht van diefstal. Voor de samenstelling van dit rapport heb ik

na kennismaking van het strafdossier den beklagde onderzocht in het Huis van Bewaring te Den Haag. Eenige objectieve inlichtingen over zijn leven kreeg ik bovendien schriftelijk van zijn vader.

X. komt uit een gezin van 8 kinderen, die allen gezond zijn. Een broer, een marinier, overleed in een concentratiekamp.. Een zuster van zijn moeder is zenuwziek, tengevolge waarvan zij voortdurend schokkende bewegingen maakt. Een broer van de moeder is vreemd. X. zelf was over het geheel genomen gezond, doch had een paar jaar voor den oorlog een zeer ernstige hersenschudding, waarop later in dit rapport nog nader zal worden teruggekomen. Het vorige jaar, eenig maanden na zijn indiensttreding, kreeg hij diphterie, tengevolge waarvan hij aan verschillende spiergroepen, met name die van armen, beenen, keel en oogen verlamd was, terwijl ook zijn hart afwijkingen vertoonde. Hij is thans van deze aandoening nagenoeg hersteld.

X. is in 1939 getrouwd. Een kind overleed bij de geboorte. Er is een kind van 4 $\frac{1}{2}$ jaar in leven, terwijl er nog een kind op komst is. Het huwelijk is harmonisch.

De verhoudingen in het ouderlijke gezin waren goed. X. doorliep 7 klassen van de lagere school. Hij was een normale jongen, die behoorlijk kon meekomen en weinig gestraft behoefde te worden. Na de school vond hij werk bij de werf De Schelde waar hij echter wegens slapte in het bedrijf ontslagen werd. Daarna kwam hij bij ren bakker, waar hij 2 $\frac{1}{2}$ jaar bleef, totdat hij op 17-jarigen leeftijd ging varen. Dit werk bij de kustvaart stond hem goed aan. Hij had verschillende patrooms, die allen over hem tevreden waren. Slechts eenmaal heeft hij moeilijkheden gehad over bepaald werk, dat hij niet wilde doen, doch hij werd tenslotte niet hierom ontslagen. Hij dronk niet. Vechtpartijen vielen nimmer voor. Hij had niet veel vrienden, maar werd door de anderen vertrouwd. Zijn getuigschriften waren gunstig.

Uit zijn jeugd valt te vermelden, dat hij op 14-jarigen leeftijd eenige dagen van huis is weggelopen. Op 18-jarigen leeftijd kwam hij voor het eerst met de rechtbank in aanraking. Hij schijnt toen met een vriend een fiets met belastingplaatje te hebben gestolen, bovendien pullover en ringetjes. Hij kreeg twee maanden gevangenisstraf. X. zegt zich de bijzonderheden van deze diefstallen niet goed meer te herinneren. Men krijgt niet den indruk, dat hij dit maar zegt, want hij is bij zijn andere mededeelingen zeer openhartig.

Zooals reeds even gezegd werd, viel hij in 1936, '37, of '38 in het ruim van een schip. Over deze gebeurtenis schrijft de vader: „... van 't varen heeft hij ook mooie rapporten, totdat hij in 1938 in het ruim van het schip is gevallen en in Engeland in het ziekenhuis met een zware hersenschudding is opgenomen, zoo erg, dat mijn overkomst verzocht werd. Ik heb wel eens tegen mijn vrouw gezegd: liet is of Izaak dezelfde niet meer is als voor zijn val. . .”

In 1942 kreeg hij 5 maanden gevangenisstraf wegens het stelen van tarwe bij de boeren, kort erna gevolgd door een veroordeeling tot twee maanden wegens diefstal van knotten wol uit een boerderij.

Hij werkte hierna bij de Duitse Weermacht en heeft ook daar kans gezien zich talrijke dingen toe te eigenen.

Na de bevrijding kwam X. op 1-3-'45 in dienst bij de Marine, doch hij werd — als boven werd vermeld — reeds spoedig in een hospitaal opgenomen. Sedert het begin van dit jaar werkt hij nog steeds met lichten dienst in den ziekenboeg. Hij werd niet gestraft. De eenige beoordeeling (Juli 1946) is gunstig.

Bij mijn gesprekken met X., waarin het bovenstaande in hoofdzaak kwam vast te staan, kon ik geen oordeelstoornissen vaststellen. Zijn inzicht in het ongeoorloofde en onmaatschappelijke van zijn diefstallen is goed. X. schrijft zijn daden toe aan wilszwakte, waardoor hij soms de neiging om zichzelf te bevoordeelen niet kan weerstaan. Mij komt alleen tot diefstal, wanneer hij in financiële moeilijkheden zit, en haalt verschillende voorbeelden aan, waarbij hij de kansen om zich te bevoordeelen, heeft laten voorbijgaan, omdat hij niet in geldnood zat. Ook haalt hij omstandigheden aan, waarin hij eerlijker was dan menige andere militair. Hij is zeer nerveus en emotioneel. De tranen zitten hem hoog. Hij heeft kennelijk berouw over zijn daden en is vervuld van de beste voornemens voor de toekomst. Toch voelt hij zijn eigen zwakke neigingen wel degelijk, hetgeen ook wel blijkt uit den brief aan zijn echtgenoot, welke in afschrift in het dossier aanwezig is. Opvallend is, dat X. zelf niet heeft opgemerkt, dat er in zijn gedrag na de hersenschudding een verandering is opgetreden, een verandering, welke zijn vader spontaan — zonder er zelfs naar gevraagd te zijn — aangeeft.

SAMENVATTING EN CONCLUSIE: X. is een wilszwakke psychopaath. Er zijn eenige aanwijzingen, dat zijn psychopathische neigingen ook in geringe mate in zijn jeugd aanwezig zijn geweest, doch zeker zijn na de hersenschudding van omstreeks 1937 karakterveranderingen opgetreden, waardoor hij herhaalde malen met de rechtbank in aanraking kwam. Ik acht deze gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner geestvermogens van dien aard, dat het hem ten laste gelegde hem niet volledig kan worden toegerekend. Wat de vraagpunten betreft meen ik dan ook het volgende te kunnen vaststellen:

- 1e. X. was tijdens het begaan van het feit lijdende aan eenige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens, n.l. aan postcommotioneele psychopathie.
- 2e. Deze gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens werkte beperkend op zijn geschiktheid om ten aanzien van het begane feit zijn wil te bepalen, niet om de feitelijke strekking of het ongeoorloofde te beseffen.
- 3e. Niet kan worden verklaard, dat het feit buiten dien invloed stond.
- 4e. Ik ben van meening, dat X. zich niet spoedig weer aan diefstal zal schuldig maken, indien hij op vrije voeten wordt gesteld, wanneer hij onder goed toezicht komt te staan.

ADVIES: Ik moge in overweging geven, een gedeelte van de straf voorwaardelijk op te leggen, hetgeen belangrijk ertoe kan bijdragen X. in het goede spoor te houden. Toezicht van een re-lasseeringsinstelling is dringend gewenscht.

Ter-beschikking-stelling van de regeering lijkt mij niet noodig.

De getuige-deskundige,

Ik kan mij begrijpen, dat de psychiater een beetje met de opdracht verlegen zat en het moet wel de groote bescheidenheid geweest zijn, die hem noopte de opdracht te aanvaarden. Immers het moet hem al direct duidelijk geweest zijn, dat er van een positieve ontkennende beantwoording der hem gestelde vragen geen sprake kon zijn en dat hij hier te doen had met een psychopaath met afwijking van zoo geringe beteekenis, dat het weinig zin had aard en graad dier afwijking vast te stellen, omdat een ter-beschikking-stelling ter zake niet gerechtvaardigd zou zijn. Zelfs wordt niet of kon niet worden uitgemaakt of de postcommotioneele psychopathie een gebrekkige ontwikkeling dan wel een ziekelijke storing der geestvermogens oplevert.

Beklaagde is een *wilswakke* psychopaath. Hij lijdt aan *postcommotioneele* psychopathie. Beteekent postcommotioneel hetzelfde als wilswak? Zoo ja, dan zal de psychopathie wel een gebrekkige *ontwikkeling* beteekenen. Commotie echter beteekent beweging in den zin van emotie, opwinding, ontsteltenis, ook wel een vlug aangedaan zijn. Medisch wordt er onder verstaan een schudding b.v. van de hersenen. Postcommotioneele psychopathie zal dus wel beteekenen een na een *hersenschudding* ontstane psychopathie. Dan zou die psychopathie een *ziekelijke* storing zijn. Erg belangrijk lijkt het verschil mij niet, maar dit punt van twijfel op te heffen had meer op den weg van den psychiater gelegen dan de reeds voor de beantwoording der hem gedane vragen, geuite, ongevraagde meening, dat hij deze gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens van dien aard acht, dat beklagde het hem ten laste gelegde niet volledig kan worden toegerekend. Het heeft er thans veel van weg, dat uit de door den psychiater getrokken conclusie der ontoerekenbaarheid, de rechter de gebaekkige ontwikkeling of ziekelijke storing *moet* vaststellen, terwijl het toch de bedoeling van de wet is, dat uit de door den psychiater vastgestelde gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing de rechter tot al of niet ontoerekenbaarheid *concludeert*.

Het valt voorts op, dat in het psychiatrisch rapport nu niet bepaald met de middelen van den natuuronderzoeker een natuurfeit exact wordt benaderd. Niets van dat deduceerende, logische, causale, waarmede, zooals bij een ingewikkeld scheikundig mengsel, uitgaande van een positief axioma en met toepassing van de wetten der chemie het probleem zich tot een scheikundige vergelijking van verbluffend eenvoudige structuur ontwikkelt. Eén vergelijking met slechts één onbekende. Toevoeging van een welgekozen reagens is

voldoende om met *absolute* zekerheid de gewenschte reactie te zien optreden.

O, hoe benijden wij, juristen, die menschen der exacte wetenschappen hun *absolute* zekerheid. Bevinden wij ons met onze abstracte normen, ondanks ons slaven en sloven, zwoegen en zweefen niet altijd op drijfzand?

In het rapport echter niets van die exacte methode. Geen proeven omtrent aandachtsbepaling, perceptievermogen, geheugen, fantasie en belangstelling, Geen suggestief vragen, reageren op prikkelwoorden, geen onderzoek naar intellect of combinatie-vermogen. Niet nagegaan wordt of *patient* al of niet intolerant tegenover alcohol is. Betreffende het temperament hooren wij alleen iets omtrent de emotionaliteit. Dit wordt gedistilleerd uit de tranen. Deze zitten *patient* hoog. Dit in verband met zijn kennelijk berouw over zijn daden (secundaire functie?) en hek vervuld zijn met de beste voornemens voor de toekomst wettigen de conclusie „emotioneel“.

Wij missen, echter de voor de temperamentsbepaling nog benoedigde derde oördinaat voor den kubus. Hoe staat het n.l. met de activiteit? Het feit, dat *patient* de beste voornemens, waarmede hij voor de toekomst vervuld is, niet in de beste daden weet om te zetten (hij voelt *toch* zijn eigen zwakke neigingen wel degelijk) zou de conclusie *inactief* wettigen, al moeten wij het feit, dat wanneer *patient* in geldnood zit, Izaak precies weet waar hij de mosterd moet halen en ook prompt haalt (als hij niet in geldnood zit reageert hij ook juist, is zelfs nog veel eerlijker dan andere militairen) welk feit de conclusie *actief* zou wettigen, niet wegbezemen. De coördinaten-emotionaliteit — secundaire functie — *inactief* construeeren wij dus tot het temperament van den melancholicus.

Ik maak er den psychiater geen verwijt van, dat hij al die proeven en reacties achterwege liet. Waarom zou men het ingewikkeld doen als het eenvoudig kan. En in *casu* kon het inderdaad eenvoudig. Het is te loven, dat de psychiater zijn „object“ psychologisch benaderde met vermijding van de hem ten dienste staande psychiatrische middelen. Toen hij ontdekte, dat *beklaagde* voor diens daad een logisch motief had, wist hij, anders dan degenen die hem het onderzoek opdroeg, genoeg.

Het verband immers tusschen geestelijke storing en daad kon niet worden aangetoond. Toch mocht hij zijn onderzoek niet staken. Immers hem was gevraagd of *beklaagde* tijdens het begaan van de daad lijdende was aan een g.o. of z.s. der geestvermogens. En inderdaad — hoe kon het anders — de psychopathie kwam vast te staan. Echter niet de psychiater, maar de opdrachtgever had bij diens onderzoek moeten onderkennen:

- 1e. dat er, gezien het motief, ontoerekeningsvatbaarheid *niet* aanwezig was;
- 2e. dat de psychopathie, die theoretisch *altijd* aanwezig is, in overeenstemming met den regel des levens practisch van geen of geringe beteekenis was, omdat deze in verband met *beklaagde's*

strafrechtelijk verleden een ter-beschikking-stelling van de regering *niet* gedooft, zoodat strafrechtelijk deze psychopaath toch als een normale moest worden *gestraft*.

X. is een *wilswakke* psychopaath. Waarom wilswak? Volgens den psychiater omdat X. zijn eigen zwakke neigingen wel voelt, terwijl het opvallend is, dat X. zelf niet heeft opgemerkt, dat er in zijn gedrag na de hersenschudding een verandering is opgetreden, een verandering, welke zijn vader spontaan aangeeft: „Het is alsof Izaak dezelfde niet meer is als voor zijn val”.

De verandering in het gedrag en de daaruit geconcludeerde wilswakke betreft dan X.'s vlucht in den diefstal. De psychiater komt tot die conclusie niet exact-psychiatrisch, doch abstract-psychologisch. Ik heb al gezegd, dat wij ons met de abstracte wetenschappen op drijfzand bevinden. Vooral met de psychologie is dat het geval. Dostojewsky laat de rechter-commissaris in „Schuld en Boete” zeggen: „De psychologie is een stok met twee punten, die geheel tegenovergestelde uitkomsten geeft al naar gelang men haar met de eene of met de ander punt laat aanwijzen.” Zoo is het ook hier. Op 18-jarigen leeftijd kwam X. voor het eerst met de rechtbank in aanraking wegens diefstal in vereniging van een fiets met belastingplaatje, pullover en ringetjes. Deze *niet geringe* zonde vormt voor den psychiater slechts de aanwijzing, dat beklagde's psychopatische neigingen ook in *geringe* mate in diens jeugd aanwezig waren. Die wilswakke uit de jeugd is echter in zwakte niet te vergelijken met die optredende na de hersenschudding van **1937**. Immers in **1942** kreeg X. 5 maanden gevangenisstraf wegens het stelen van tarwe bij de boeren, kort daarna gevolgd door een veroordeeling van 2 maanden wegens diefstal van knotten wol uit een boerderij. In 1942 en volgende jaren waren er have-nots, die geen tarwe en wol hadden en boeren, die tarwe verbouwden en schapen hielden, dus wel tarwe en wol hadden. Ook de psychopaath der psychopathen haalde de wol en tarwe waar het te halen viel.

De uitplundering van Nederland door die barbaarsche horden, die op bevel van hun leider haalden waar er te halen viel, wees echter allerminst op wilswakke van dien psychopaath der psychopathen. Ik zie dan ook niet in, waarom X. wilswak moet worden genoemd. Omdat hij alleen tot diefstal komt wanneer hij in financieele moeilijkheden verkeert en ook wel de kansen om zich te bevoordeelen heeft laten voorbijgaan omdat hij niet in geldnood zat, zelfs dikwijls eerlijker was dan menig ander militair?

Abraham de Winter zong reeds:

Ik heb steeds getracht om ook eerlijk te zijn.

Eerbiedig gehuldigd het mijn en het dijn.

Maar eerlijk te wezen, dat was mijn gebrek.

Dra riepen er toen velen hij is eerlijk, de man, hij is gek. } bis

Bovendien de leuze „halen waar er te halen valt” is heusch niet de verstandige kreet van een vooroorlogsche psychopathie. Ook de post-

oorlogsche moraal vat de systematische toepassing van die dwaasheid niet op als uiting van wilswakke. Immers hoe men de daden van de na-oorlogsche progressieven ook bestempelen moge, als uitvloeisel van een „*wilswakke* psychopathie" zeker niet.

Maar we gaan verder. Beklaagde werkte na de voornoemde diefstallen bij de Deutsche Weermacht en heeft ook daar kans gezien zich talrijke dingen toe te eigenen. Het moet wel gelegen hebben aan de weinige pathos, waarmede beklagde deze confidentie deed, dat die toeëigeningen aan wilswakke worden toegeschreven. Immers had beklagde zich rammelend op de borst geklopt en daarbij uitgejubeld: „Dat was nu *mijn* illegaal werk, resultaat van koperen spieren, stalen zenuwen en keiharden wil", wellicht ware hem met een bemoedigend klopje op den schouder en een begrijpend knipoogje de lof der zotheid niet onthouden. Het is de regie, die het hem doet.

Een en ander moge genoeg zijn om te doen zien hoe voorzichtig de stok met twee punten moet worden gehanteerd.

Ik geloof wel, dat de psychiater ons de meest „spitse" punt liet aanwijzen en dat beklagde een wilswakke psychopaath is, welke wilswakke na de hersenschudding in grooter formaat naar voren is getreden. Punt van twijfel is nog, of dit vergroot formaat gevolg is van de hersenschudding of van de frequenter geldnood van den beklagde, wiens behoeften niet alleen door het klimmen der jaren, maar ook door het huwelijk zijn gestegen. Ware ik geen jurist, doch een beoefenaar der exacte wetenschappen, dan zou ik mij misschien tot het opstellen van een evenredigheidsregel tusschen de frequentie der geldnood en diefstal laten verleiden, waarbij aan den leeftijd de waarde van een veranderlijken factor moet worden toegekend.

Behalve, dat beklagde een wilswakke psychopaath is, heeft hij kennelijk ook berouw over zijn daden en is hij vervuld van de beste voornemens voor de toekomst. Dit laatste neemt echter niet weg, dat hij toch zijn eigen zwakke neigingen wel degelijk voelt. Dit is niet opvallend. Wel opvallend is, dat beklagde niet heeft gemerkt, dat er in zijn gedrag na de hersenschudding een verandering is opgetreden.

Nu moet ik eerlijk bekennen, dat die verandering in gedrag, althans op strafrechtelijk gebied, mij ook niet opvalt. Vóór de hersenschudding stal hij een fiets met belastingplaatje, bovendien pullover en ringetjes, daarna tarwe, een paar knotten wol en een microscoop. Het valt mij echter wel op, waarheen de psychiater wil. Deze verandering van gedrag moet tot een gevolg van de postcommotioneele karakter-verandering worden geconstrueerd.

Thans verschil ik niet meer gradueel, maar principieel met den psychiater van standpunt.

Als jurist zoek ik naar een goede vergelijking tusschen straf en schuld. De oplossing dezer vergelijking is en blijft juridisch de oplossing van één vergelijking met een oneindig aantal onbekenden.

De straf moet zijn vergelding voor schuld, hierin bestaande, dat X. de hem rechtens opgelegde plicht om zich uiterlijk zoo te gedra-

gen, dat hij eens andermans eigendom eerbiedigt, heeft geschonden. Ik weet uit zijn vroegere veroordeelingen, dat hij het met de rechtsbepalingen omtrent het mijn en dijn niet erg nauw neemt. Dit is een gemiddelde schuld-verzwarende omstandigheid. Uitgangspunt vormt het den beklaagde ten laste gelegde en bewezen feit, dat laakbaar is en er op wijst, dat het er in beklaagde's psyche op het moment van het plegen der daad niet zoo uitzag als het er rechtens behoorde uit te zien, waarvoor beklaagde verantwoordelijk is, omdat uit het motief blijkt, dat die geest de geschiktheid bezat om rood en groen te kunnen onderscheiden en daaruit vrij te kiezen.

Voor den psychiater daarentegen is het ten laste gelegde feit aanleiding om van den beginne aan den blik op 's mans innerlijk te slaan en uit de vroegere veroordeelingen en de hersenschudding constateert hij diens gezindheid, karakter en de opgetreden karakterveranderingen.

Hieruit concludeert hij tot een wilszwakte, waaraan is toe te schrijven, dat beklaagde ondanks berouw en de beste voornemens voor de toekomst, eigen zwakke neigingen wel degelijk beseffend, die neigingen niet zoo weet te bestrijden als de niet wilszwakke mensch wel vermag.

Misschien is dit koren op den molen van den opdrachtgever, maar ik wijs die methode af, omdat het verwijt hier zuiver den mensch en niet diens daad betreft. Dit moderne standpunt verwerpt onze strafwet.

Het antwoord, dat de psychiater onder 2e geeft is dan ook lijnrecht in tegenspraak met het antwoord, dat wij machten verwachten. Immers door beklaagde's wilszwakte bestaat er bij hem, causaal gereedeneerd, wanneer hij in geldnood zit affiniteit tot diefstal. Maar dan werkte die wilszwakte niet „beperkend” op zijn geschiktheid om ten aanzien van den diefstal zijn wil te bepalen, doch „aantrekkelijk”. De wetten der zwaartekracht en der aantrekkingskracht reageeren op psychisch terrein niet anders dan op physisch terrein.

In deze tegenspraak openbaart zich het feit, dat ons strafrecht en de (moderne) psychiatrie een diametraal tegenovergestelde opvatting huldigen omtrent het begrip „wil”.

Het strafrecht verstaat er onder een zuiver **normatief** begrip n.l. de „vrije wil” het „dafür können”; de psychiatrie verstaat er onder een **feitelijk** begrip n.l. het psychisch orgaan „wil” genaamd. Het strafrecht heeft op het oog „geest”, de psychiatrie „materie”. De strafwet bestrijdt de misdaad als de aanpassing aan het „behooren te” middels straf; de psychiatrie als genezing van een „sociaal pathologisch verschijnsel” middels verpleging.

Een vergelijking van de ons bezig houdende vraag gaat natuurlijk mank, maar is ter aanduiding van het verschil in opvatting wellicht leerzaam.

Een motor functionneert niet zooals ze behoort te functionneeren. De psychiater constateert bij zijn onderzoek een zwak vliegwiel. Het antwoord op de vraag naar het niet behoorlijk functionneeren luidt:

„De ziel van den motor is zwak". De strafrechter wordt er bij gehaald. Deze onderzoekt de benzine, bevindt deze „practisch" 100% hoewel er „theoretisch" op de kwaliteit altijd wel wat af te dingen valt en beantwoordt de vraag aldus: „De ziel van den motor is normaal". Beiden hebben gelijk, want de psychiater heeft geleerd, dat het vliegwiel de ziel van den motor vormt en de rechter heeft geleerd, dat de benzine de ziel van den motor vormt. De een verstaat onder ziel het orgaan, waardoor de motor normaal functioneert, de ander het vermogen, waardoor normaal de motor behoort te functioneeren.

Een motor heeft onder de werking van gasvormend benzine de neiging om te draaien. Dit is de kwaliteit van den motor.

De bedrijfsseconoom (rechter uit de klassieke school) interesseert zich alleen voor dien motor in verband met de geëischte capaciteiten daarvan voor de normale productie der fabriek. Wordt de normale productie niet verkregen dan beteekent dit een schadepost voor de fabriek, welke aan de debetzijde der boeken vrij nauwkeurig op geld waardeerbaar is. Draait de motor te langzaam, dan interesseert hem vooral dat langzame draaien zelf meer nog dan de kwaliteit van den motor (constructie-fout). Ter compensatie van de schuld in de Loeken behoort de motor langer te draaien en wel zooveel langer, dat dit *langer* draaien een equivalent vormt voor het *langzamer* draaien. De berekening van den langeren duur zal met het oog op allerlei andere factoren vrij gecompliceerd zijn. Blijkt echter de samenstelling der benzine oorzaak van het te langzaam draaien, dan kan hij zich die berekening besparen.

De bedrijfsingenieur (rechter uit de moderne school) vindt in het voor het bedrijf zoo nadeelige te langzaam draaien slechts aanleiding om de kwaliteit (constructie-fout) van den motor te onderzoeken. Hij negeert dan ook volledig de schuld in de boeken. Wel worden fabrieksmerk, jaar van fabricage, staat van dienst, de vroegere reparaties, cylinder, zuiger, vliegwiel enz. enz. nauwkeurig onderzocht teneinde het middel te vinden om die neiging om te langzaam te draaien te verbeteren. Is die neiging om te langzaam te draaien niet in overeenstemming met de kwaliteit van den motor, dan gaat die naar den monteur. Is ze wel in overeenstemming met de kwaliteit. Wat dan? Toch maar naar den monteur, want die kwaliteit is toch nadeelig voor het bedrijf. De benzine? Het zou wat.

Men moge denken over dit middel zoo men wil, mits men maar niet denkt, dat door dit middel de *schuld uit de boeken wordt* weg-gewerkt, want dan maakt men een denkfout.

Nog eens: men kan den eisch van het onlosmakelijk verband tusschen benzine en motor, welke eisch onze strafwet stalt, wraken omdat die eisch niet te verklaren is of met andere gedachtengangen niet in overeenstemming is te brengen, die eisch moet toch het strafproces beheerschen en de eerlijke legalist, zal, hoe afwijzend hij ook tegenover dien eisch staat, dezen hebben te gehoorzamen.

Kan ik, om de moeilijkheid der materie, illegaliteit ter zake be-

grijpen en wil ik zelfs het te onpas tehulproepen van den psychiater vergeven omdat in een dergelijk moeilijke materie de regel „niet het schaadt niet” geoorloofd is, onbegrijpelijk en onvergeeflijk echter is het feit, dat aan den psychiater als laatste vraag wordt gesteld: „Welke maatregel acht U voor beklaagde het meest passend?”

In het onderhavige geval luidde het advies: „Een deels voorwaar-, delijke straf met ondertoezichtstelling. Terbeschikkingstelling van „de regeering lijkt mij niet noodig”.

Ik sta weer in twijfel of hier een forensische of een klinische les wordt bedoeld. Beter ware het dan ook, dat de psychiater de beantwoording dezer vraag had afgewezen en aan den rechter had overgelaten, omdat deze in staat geacht mag worden, die ééne vergelijking met het oneindig aantal onbekenden te benaderen. Het gaat bij die benadering niet alleen om de onderscheiding van rood en groen doch om die der meest fijne kleur-nuances.

De juridische opleiding van den rechter en aard en wezen van diens werkring waarborgen, dat hij bij de onderscheiding der kleur-nuances — hoewel het spel van licht en schaduw niet steeds begrijpend — zal vermijden de weerschijn voor het licht, de tak voor den wortel aan te zien. (Es wachst der Mensch mit ainem Ziel). Dwalingen zijn niet uitgesloten. (Es irrt der Mensch, so lang'er strebt). De rechter verwaarlooze ook de les der historie niet. De historie leert hem dat de geschiedenis der rechterlijke dwalingen is de geschiedenis der dwalingen van de deskundigen.

De Krijgsraden te Velde hier te Lande,

door

Mr. H. H. A. de Graaff,
majoor der artillerie.

Op bladzijde 124 van het Militair-rechtelijk Tijdschrift, deel XL, constateert de Redactie, dat haar van de praktijk van de Krijgsraden te Velde in ons land niets bekend is, behalve de twee, in aflevering I van genoemd deel gepubliceerde vonnissen van den Krijgsraad te Velde „Oost”, en men vindt dit bevestigd door het feit dat van de 56 sedert de bevrijding door het tijdschrift gepubliceerde vonnissen er slechts 13 zijn geweest door krijgsraden van de landmacht. En van die 13 zijn er dan nog slechts 2 (de door de redactie bedoelde) geweest door een Krijgsraad te Velde hier te lande.

En terwijl op bladzijde 450 van deel XXXIX een overzicht voorkomt van de werkzaamheden van den Zeekrijgsraad binnen het Rijk in Europa te 's Gravenhage gedurende het tweede en derde kwartaal van het jaar 1946, op bladzijde 232 van deel XL gevolgd door een dergelijk overzicht over het vierde kwartaal van dat jaar, zoekt men in de kolommen van het tijdschrift tevergeefs naar een overzicht van de werkzaamheden van de Krijgsraden te Velde.

Nu zal wel géén lezer van het tijdschrift uit het ontbreken van berichten over de activiteit van de Krijgsraden te Velde hier te lande de conclusie hebben getrokken, dat bij de Koninklijke Landmacht het hoogste ideaal bereikt is en dat er geen strafbare feiten meer worden gepleegd. En wij mogen ook wel aannemen dat men er de legerleiding niet van zal verdenken zóódanig in gebreke te blijven op het gebied van de handhaving van de krijgstuicht en de vervolging van de wetsschenners, dat hierdoor de Krijgsraden te Velde een renteniersbestaan konden gaan leiden!

Maar het is ongetwijfeld waar, dat er tot dusver aan de voorlichting omtrent de werkzaamheid van de Krijgsraden te Velde hier te lande zeer veel heeft ontbroken. Men kan hier de Redactie van het M.R.T. geen verwijt van maken! Zoo min als men met een projectieapparaat zonder film een geslaagde bioscoopvoorstelling kan geven, zoo min kan een redactie publiceeren zonder copy, en die copy moet haar, voor zoover het vonnissen, overzichten e.d. betreft, in de eerste plaats worden geleverd door personen, die bij de militaire rechtspraak betrokken zijn.

Dat deze „leveranties” tot dusver nog slechts een enkele maal hebben plaatsgevonden (ik doel hier op de bovengenoemde vonnissen van den Krijgsraad te Velde „Oostⁿ) moot wel in de eerste plaats, geweten worden aan de enorme hoeveelheid werk, die de Krijgsraden te Velde hebben te verzetten, en aan de bijzonder moeilijke omstandigheden waaronder dit, vooral in den eersten tijd, moest geschieden.

In de hoop, dat der Redactie geleidelijk méér vonnissen ter

publicatie zullen worden aangeboden, waardoor het mogelijk zal worden dat aan de rechtspraak bij de landmacht in de kolommen van het tijdschrift meer aandacht wordt besteed dan tot heden het geval kon zijn, meen ik goed te doen den lezer, mede aan de hand van eenige cijfers, een globalen indruk te geven van de werkzaamheid van de Krijgsraden te Velde hier te lande.

De bevrijding van ons land, de vestiging van het militair gezag en de geleidelijke wederopbouw van de Koninklijke Landmacht hebben een reeks van regelingen op het gebied van de militaire rechtspraak noodig gemaakt, die ik in dit bestek niet in extenso zal behandelen. Slechts zij aangestipt dat de in art. 243 R.L. vermelde mogelijkheid om het benoemen van Krijgsraden te Velde door commandeerende generaals te doen geschieden, gerealiseerd en uitgewerkt is in het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 (K.B. van 23 Aug. 1944, Stbl. No. E 67), opgenomen in het M.R.T., deel XXXIX, blz. 216 en volgende.

Toen het „Militair Gezag" verdwenen was en de nieuwe Koninklijke Landmacht gestalte begon te krijgen, werden bij Koninklijk Besluit van 26 Juni 1946, Stbl. No. G 157, als commandeerende generaals aangewezen, resp. als zoodanig bestendigd:

- de Chef van den Generalen Staf,
- de Commandant van het Leger in Nederlandsch-Indië;
- de Commandant Nederlandsche Troepen in Engeland;
- de Territoriale Beveelhebber in Nederland;
- alsmede (doch met ingang van een nader te bepalen datum):
- de legerkorpscommandanten en
- de divisiecommandanten.

De Kroon heeft tot dusver geen gebruik gemaakt van de bevoegdheid om ook divisiecommandanten als commandeerend generaal in den zin der R.L. aan te wijzen. Slechts de Commandant van de (inmiddels opgeheven) Divisie A heeft als commandeerend generaal gefungeerd. Ondanks het feit, dat thans in Nederlandsch-Indië twee divisiecommandanten der Koninklijke Landmacht aanwezig zijn, wordt de functie van commandeerend generaal in den zin der R.L. ten aanzien van de Nederlandsche troepen in Indië uitsluitend uitgeoefend door den Legercommandant van het K.N.I.L.

De door het genoemde K.B. in het leven geroepen toestand bestaat nog steeds, met dien verstande dat in plaats van den Commandant Nederlandsche Troepen in Engeland (welke functie met ingang van 1 Januari 1947 werd opgeheven) als commandeerend generaal over de in Engeland verblijvende Nederlandsche troepen werd aangewezen de Onderdirecteur der Luchtstrijdkrachten (K.B. van 10 Jan. 1947, Stbl. No. H 9).

Het is wellicht niet overbodig er op te wijzen, dat de commandeerende generaal t.a.v. de rechtspraak te velde in het algemeen datgene verricht, wat in normale tijden tot de taak van den garnizoenscommandant behoort. Het is dus de commandeerende generaal

die, na het advies van den auditeur-militair ingewonnen te hebben, beslist of een strafzaak naar den krijgsraad zal worden verwezen. Krachtens art. 254 R.L. kan hij een of meer personen (in de practijk juridisch-geschoolde officieren) benoemen om deze taak in zijn plaats te verrichten (de zoogenaamde verwijzingsofficieren).

Bovendien heeft de commandeerende generaal, zooals uit het bovenstaande blijkt, de bevoegdheid tot het benoemen van de Krijgsraden te Velde en van de daarbij fungeerende auditeurs-militair en officieren-commissaris.

De vonnissen van de Krijgsraden moeten hem worden voorgelegd teneinde daarop zijn „fiat executie" te verleenen, zonder hetwelk pronuntiatio en executie dezer vonnissen niet geoorloofd is. Deze contrôleerende bevoegdheid is toegekend, omdat van de vonnissen, in tijd van oorlog door de Krijgsraden te Velde gewezen, geen beroep op het Hoog Militair Gerechtshof openstaat (art. 210 R.L.). Een wetsontwerp is aanhangig gemaakt (en bereids door beide Kamers der Staten-Generaal aangenomen) om dit beroep in bepaalde gevallen mogelijk te maken; 'alsdan zal het „fiat executie" kunnen vervallen.

De beide hier te lande optredende commandeerende generaals (Chef G.S. en T.B.N.) hebben het reeds onder hun voorgangers bestaande gebruik voortgezet, om telkens dezelfde personen in hun Krijgsraden te benoemen, zulks in verband met het feit, dat hun rechtsgebieden territoriaal niet gescheiden zijn, doch practisch samenvallen. Het publiek ziet dus slechts één bepaalde Krijgsraad, één auditeur-militair, één officier-commissaris enz. Doch is een beklagde naar den Krijgsraad verwezen door den Chef van den Generalen Staf (of diens verwijzingsofficier) dan treedt de Krijgsraad bij de behandeling van de zaak van dien beklagde op als Krijgsraad van den Ch. G.S. Ging de verwijzing echter uit van den T.B.N. (of diens verwijzingsofficier) dan fungeeren dezelfde personen bij de behandeling van de betrokken zaak als Krijgsraad van den T.B.N. Deze regeling heeft vele voordeelen en werkt in de practijk voortreffelijk.

Tot 1 October 1946 heeft aldus hier te lande uiteindelijk slechts één Krijgsraad te Velde gefungeerd, welke zoowel door den Chef van den Generalen Staf als door den Territorialen Bevelhebber in Nederland was benoemd. De naam van den toenmaligen President, reserve-luitenant-kolonel Mr. J. W. U. Doornbos mag hierbij niet onvermeld blijven. Onder zijn bekwame leiding groeide het militair-rechterlijke apparaat van de Koninklijke Landmacht gestadig en werd niet alleen de quantiteit, doch ook de qualiteit steeds beter. Talrijke reserve-officieren, meesters-in-de-rechten traden toe ter bezetting van de verschillende functies. Bij voorkeur werd een beroep gedaan op personen, die hun sporen reeds verdiend hadden hetzij in de militaire, hetzij in de burgerrechterlijke macht. Velen hunner maakten reeds in 1940 deel uit van het dienstvak der reserve-officieren voor Algemeenen Dienst, anderen waren nog burger en wer-

den tijdelijk tot reserve-officier voor Algemeenen Dienst benoemd teneinde bij de militaire justitie te kunnen fungeeren.

Het benodigde personeel beneden den rang van officier werd aangetrokken om dienst te doen ter auditie en ter secretarie. Het was een zeer gelukkige omstandigheid, dat hierbij de beschikking werd gekregen over eenige gediplomeerde rijksklerken die vroeger reeds bij den (vredes)-krijgsraad hadden gediend en dus thans in staat waren om leiding te geven aan de vele administratieve werkzaamheden „achter de schermen", waarvan de buitenstaande weinig bespeurt, maar die toch uitermate van invloed kunnen zijn op een vlotten gang van zaken.

Intusschen kreeg de jonge Krijgsraad een steeds toenemende stroom van zaken te verwerken. Helaas toont de algemeene criminaliteit na de bevrijding geen opwekkende cijfers en het kan wel niet anders, of ook de criminaliteit onder de personen, vallende onder de rechtsmacht van den militairen rechter vertoont een aanzienlijke stijging. De ongeregelde toestanden bij, en in de eerste maanden na de bevrijding brachten velen met den rechter in aanraking, die onder normale omstandigheden wellicht nimmer op de beklagdenbank terecht zouden zijn gekomen.

Al spoedig moest de Krijgsraad zich in een drietal Kamers splitsen, gevestigd te 's Gravenhage, Eindhoven en Arnhem. Doch het centrale presidium bleef te 's Gravenhage gevestigd.

Ter illustratie van de hoeveelheid werk die voor rekening kwam van de verwijzingsofficieren en de auditeurs-militair en, in geval van verwijzing, van den Krijgsraad moge ik enkele cijfers geven. Ik ga hierbij niet te ver in het „verleden" terug omdat, naar ik aanneem, de lezer het meeste belang zal stellen in meer-actueele gegevens.

Welnu, sedert medio 1946 bedroegen de bij de commandeerende generaals aangebrachte aantallen strafzaken:

Tijdvak	Chef G.S.	T.B.N.	Totaal
3e kwartaal 1946 . . .	3368	1145	4513
4e kwartaal 1946 . . .	4751	1103	5854
1e kwartaal 1947 . . .	3819	713	4532
2e kwartaal 1947 . . .	4621	552	5173

Hiervan werd een groot gedeelte hetzij geseponeerd, hetzij krijgsmatig afgedaan, terwijl in vele gevallen door den verdachte gebruik gemaakt werd van de mogelijkheid tot schikking.

Na aftrek hiervan werden naar den Krijgsraad verwezen:

Tijdvak	Chef G.S.	T.B.N.	Totaal
3e kwartaal 1946 . . .	1027	549	1576
4e kwartaal 1946 . . .	1236	560	1796
1e kwartaal 1947 . . .	1397	342	1739

Uit deze cijfers blijkt van een toeneming van het aantal door den Chef van den Generalen Staf verwezen zaken. Daartegenover heeft de T.B.N. in de laatste verslagperiode aanzienlijk minder zaken verwezen dan tevoren. Een en ander houdt verband met de vermindering van het aantal troepen onder de bevelen van den T.B.N., gevolg van eenige doorgevoerde reorganisaties.

Geven de bovenvermelde cijfers een beeld van de werkzaamheid van verwijzingsofficieren en auditeurs-militair, hieronder volge een overzicht van de productiviteit van de Krijgsraden zelf, uitgedrukt in de aantallen door eindvonnis afgedane zaken:

Tijdvak	Aantallen afgedane zaken
3e kwartaal 1946.. .. .	579
4e kwartaal 1946.. .. .	963
1e kwartaal 1947.. .. .	1546
2e kwartaal 1947.. .. .	1955

Vergelijkt men deze cijfers met die uit de laatste kolom van de vorige tabel, dan moet men tot de conclusie komen dat de Krijgsraden het tempo der verwijzingen aanvankelijk volstrekt niet hebben kunnen bijhouden. Weliswaar worden de meeste zaken niet afgedaan in dezelfde periode, waarin de verwijzing plaats vond (zelfs nu komen nog zaken op de rol dateerend van 1945!) maar gemiddeld moet toch het aantal der afgedane zaken in evenwicht zijn met dat der verwijzingen, wil er geen achterstand ontstaan. ¹⁾

Wet was dan ook spoedig duidelijk dat krachtige maatregelen moesten worden genomen om het evenwicht te herstellen.

Met ingang van 1 October 1946 ging de President, Luitenant-kolonel Mr. J. W. U. Doornbos den Krijgsraad verlaten, in verband met zijn benoeming tot President van het Hoog Militair Gerechtshof, en met ingang van denzelfden datum werd door de commandeerende generaals uitvoering gegeven aan een voorstel, dat door Mr. Doornbos nog kort voor zijn vertrek was gedaan.

De Krijgsraad was een te log lichaam geworden. Daarom werden de kamers omgevormd in zelfstandige krijgsraden, onder verplaatsing van de zuidelijke kamer van Eindhoven naar het gunstiger gelegen Vught. Tevens werd voor het Noorden des lands een afzonderlijke Krijgsraad te Assen in het leven geroepen. Voor nadere bijzonderheden, deze reorganisatie betreffende, moge ik volstaan met te verwijzen naar een drietal beschikkingen van de commandeerende generaals, opgenomen op blz. 221 en volgende van het M.R.T., deel XXXIX.

¹⁾ Eerst in de maand April 1947 was het tempo van de krijgsraden zoodanig opgelopen, dat tegen 537 nieuw-verwezen zaken er 659 konden worden afgedaan, waarmede dus een begin werd gemaakt aan het inhalen van den ontstanen achterstand.

Zoo zijn dan thans hier te lande vier Krijgsraden te Velde gevestigd, en wel te 's Gravenhage, te Vught, te Arnhem en te Assen en bij iedere Krijgsraad behoort een zelfstandige auditie. Bovendien wordt een deel van het werk der auditie 's Gravenhage te Rotterdam verricht, terwijl van den Haagschen Krijgsraad zoowel te Rotterdam als te Amsterdam Officieren-Commissaris gevestigd zijn.

Evenals dit met den oorspronkelijken Krijgsraad het geval was, zijn de nieuwe Krijgsraden benoemd door *beide* commandeerende generaals, en dus bevoegd om op te treden zoowel in zaken die door den Chef G.S., als in zaken die door den T.B.N. verwezen zijn. Het rechtsgebied van iederen Krijgsraad is dat van den commandeerenden generaal, doch de zaken worden bij voorkeur aanhangig gemaakt bij dien Krijgsraad, binnen wiens ressort, als aangegeven in de op blz. 221 van het M.R.T. deel XXXIX opgenomen beschikking, het onderdeel, waartoe de verdachte behoort geleverd, dan wel het strafbare feit begaan is.

Met deze reorganisatie alléén was echter nog geen grootere capaciteit verzekerd. Wel was een vierde Krijgsraad gevormd, doch het personeel daarvoor moest onttrokken worden aan de andere krijgsraden. Uitbreiding van het personeel en hooger rendement waren dus de volgende programapunten.

Om te beginnen werd een groot aantal troepenofficieren in de garnizoensplaatsen, waar de Krijgsraden te Velde min of meer regelmatig zitting plegen te houden, tot lid van die Krijgsraden benoemd. Dit leverde twee voordeelen op.

In de eerste plaats konden daardoor officieren-jurist, die tot dusver als lid aan de zittingen van den Krijgsraad plachten deel te nemen, worden vrijgemaakt voor hun eigenlijke taak als officier-commissaris of secretaris.

In de tweede plaats werd hierdoor meer in overeenstemming met de R.L. gehandeld, die slechts voor den President, doch niet voor de leden juridische scholing eischt en die in de leden juist het militaire element tot zijn recht wil doen komen, hetgeen uiteraard beter kan geschieden door ervaren troepenofficieren dan door de ten deele in het geheel niet militair-geschoolde of in den dienst ervaren, tijdelijk als zoodanig benoemde reserve-officieren voor Algemeenen Dienst, welke uitnemende kwaliteiten als jurist deze laatsten ook overigens mogen bezitten.

Vervolgens moest het krijgsraad-personeel op de vereischte sterkte worden gebracht en... gehouden. Want er was en is nog een voortdurend verloop. Sommige der in 1944 of 1945 tijdelijk benoemde officieren zagen zich door hun particuliere belangen genoodzaakt ontslag te vragen uit de functie, die zij destijds geheel vrijwillig hadden aanvaard en in vele gevallen werd dit ontslag verleend. En dan is daar de Krijgsraad te Velde der Koninklijke Landmacht in Nsderlandsch-Indië, die vrijwel geheel uit het personeel van de Krijgsraden hier te lande moest worden gevormd en die

steeds verder moet worden uitgebreid naarmate het getal der naar Indië verschepte troepen der K.L. toeneemt.

De zoo hoog-noodzakelijke personeelsaanvulling ging echter met groote moeilijkheden gepaard en hierbij werd wel zeer duidelijk het gemis gevoeld aan een afzonderlijk korps officieren, speciaal geselecteerd en opgeleid voor den dienst bij de Krijgsraden te Velde. Terwijl bij de wederopbouw van het leger voor ieder wapen of dienstvak kon worden beschikt over de reeds vóór 1940 daarvoor opgeleide en daarbij ingedeelde officieren en kaderleden, moest het personeel voor de militaire justitie noodzakelijkerwijs worden onttrokken aan de sterkte van andere wapens en diensten.

De reserve-officieren voor Algemeenen Dienst waren, voor zoover beschikbaar, reeds ingedeeld. Bovendien was het de uitdrukkelijke wensch van den Chef van den Generalen Staf, dat bij de militaire justitie zooveel mogelijk officieren zouden worden ingedeeld, die een militaire opleiding achter den rug hadden en over voldoende ervaring in den militairen dienst beschikten. Men was dus voor de personeelsvoorziening aangewezen op het systeem van overplaatsing naar de militaire justitie van reserve-officieren (juristen) uit den troep.

Hoewel het aantal juristen onder de reserve-officieren vrij groot is en zeker de behoefte van de militaire justitie eenige malen overtreft, bleek het toch niet eenvoudig, om de beschikking te krijgen over de benodigde krachten. Immers ook de wapens en diensten hebben met een voortdurend kadertekort te kampen, en de geneigdheid om officieren voor den dienst van de krijgsraden af te staan was en is nog altijd niet groot.

De betrokken instanties zijn echter toch wel tot de overtuiging gekomen dat de krijgsraden zeker niet een overbodig aanhangsel van het leger zijn, doch onmisbare instrumenten, zonder welke de legerleiding er uiteindelijk niet in zou kunnen slagen om gezag en krijgstuicht te handhaven. Zij hebben begrip gekregen voor de moeilijkheden waarmede op personeelsgebied moet worden gekampt en werken thans mede om de militaire justitie uit de perikelen te helpen, voor zoover dat mogelijk is in verband met andere dienstbelangen.

Aanvankelijk meende men nog wel te kunnen volstaan met beschikbaarstelling van officieren, die voor de tropen waren afgekeurd. Maar om de Krijgsraad in Indië te versterken en aan te vullen met personeel van de krijgsraden hier te lande moet althans een gedeelte van dat personeel tropengeschiedt zijn, en dit vereischte maakte de oplossing van het vraagstuk niet eenvoudiger.

Een belangrijke verbetering bracht ook de overplaatsing van een aantal rijksklerken, die als dienstplichtigen onder de wapenen waren, naar de audities en secretarieën van de krijgsraden.

Wordt dus, over het algemeen genomen, in den laatsten tijd wel voldoende personeel ter beschikking gesteld om het bedrijf gaande te houden, men is er daarmee nog niet, want het personeel moet

dan nog voor dit speciale werk worden opgeleid. Hiervoor zorgen de krijgsraden zelf, maar dit beteekent natuurlijk weer een uitbreiding van hun taak.

Ondanks deze moeilijkheden is het gelukt de krijgsraden te brengen op een personeelssterkte, waarmede aan den stroom van nieuwe zaken het hoofd kan worden geboden en bovendien de in het vorige jaar ontstane achterstand geleidelijk kan worden weggewerkt.

Hoewel een vaste organisatie niet bestaat en de personeelssterkte nog voortdurend aan wijzigingen onderhevig is kan de lezer toch een indruk krijgen van den omvang van het apparaat van de Krijgsrade te Velde hier te lande als hij bedenkt dat daarbij op 1 Mei 1947 werkzaam waren globaal:

- 4 presidenten,
- 12 presidenten-plaatsvervanger,
- 4 auditeurs-militair te velde,
- 12 auditeurs-militair-plaatsvervanger te velde,
- 16 officieren-commissaris,
- 26 secretarissen en
- 95 onderofficieren en minderen.

Het opvoeren van de productie is echter niet alleen door personeelsuitbreiding mogelijk geworden, doch ook en vooral doordat alle betrokkenen al doende geleerd hebben zoo efficiënt mogelijk te werken. Verschillende „bottle-necks” moesten worden weggevoerd en dit is goeddeels gelukt, al blijft de schaarschte aan vervoermiddelen en bureelbehoefden nog een vertragenden invloed op de werkzaamheden uitoefenen.

Onder leiding van de presidenten en de auditeurs-militair is een sportieve wedloop gaande met als einddoel een z66 goed functioneerend militair-rechterlijk apparaat, dat het: snel recht, vooral in *militaire zaken*, binnen afzienbaren tijd zal kunnen worden verwezenlijkt. 1) 2)

1) Gaarne zou ik aan dit overzicht nog eenige gegevens toevoegen betreffende de criminaliteit onder de militairen. Bij Sectie GVI (Militaire Juridische Dienst) van den Generalen Staf vindt een voorloopige bewerking van het beschikbare materiaal plaats, terwijl men het Centraal Bureau voor de Statistiek weer heeft ingeschakeld. In de toekomst zullen dus weer als van ouds de zeer leerzame overzichten kunnen worden gepubliceerd. Ik acht het daarom beter hierop te wachten.

2) De Krijgsraad te Velde der Koninklijke Landmacht in Nederlandsch-Indië, die momenteel nog met groote personeelstekorten kampt, zal in verband met de toeneming van de troepensterkte aldaar, zoo spoedig mogelijk moeten worden gebracht op een sterkte van ongeveer:

- 1 president,
- 4 à 5 presidenten-plaatsvervanger,
- 1 auditeur-militair,
- 4 à 5 auditeurs-militair-plaatsvervanger,
- 10 officieren-commissaris,
- 18 secretarissen en
- 40 administratieve krachten.

Het nog benoodigde personeel zal in hoofdzaak moeten worden genomen uit de krijgsraden te velde hier te lande omdat het ongewenscht is, de reeds overbelaste krijgsraad in Indië ook nog niet ingewerkt personeel te sturen, dat dan aldaar zou moeten worden opgeleid. Nieuwe krachten

VRAGENBUS.

Openbare aanklager in raadkamer.

Mr. P. R. d'Arnaud Gerkens, Officier van Administratie 2de klasse KMR. SD. stelde aan onze Redactie de volgende vraag:

Artikel 181, laatste lid, van de Regtspleging Zeemagt laat, op straffe van nietigheid, „aan den beklaagde en zijn raadsman" het recht om het laatst te spreken.

Wat nu, indien, zooals ik zelf heb medegemaakt, de Zeekrijgsraad na afloop van de openbare terechtzitting den fiscaal uitnodigt om hem in de raadkamer, ten aanzien van een bepaald punt de rechtszaak in quaestie betreffende, van juridisch advies te dienen?

Wordt door een dergelijke handelwijze niet getornd aan het in artikel 181 R.Z. en indirect ook in artikel 119 R.Z. neergelegde principe, dat aan beklaagde immer de gelegenheid behoort te worden gelaten alles te weerleggen hetgeen hem wordt aangevoerd?

Kan in dit verband bezien, door den Zeekrijgsraad terecht gebruik worden gemaakt van het bepaalde in artikel 246 R.Z.?

Hetgeen in de raadkamer omtrent de rechtszaak door den fiscaal wordt geadviseerd zal toch voor beklaagde en diens raadsman eeuwig geheim blijven; zij zullen derhalve niet in de gelegenheid zijn gesteld om de door den fiscaal naar voren gebrachte (al dan niet juridische) argumenten te weerleggen.

Wij delen in zoverre de mening van de vrager, dat de Zeekrijgsraad in het door hem bedoelde geval de schijn heeft op zich geladen in strijd te hebben gehandeld met de proces-regeling, welke in art. 181 R.Z. tot uitdrukking is gebracht. De openbare aanklagers zijn immers uit kracht van de herziening van de beide Regtsplegingen bij de wet van 31 October 1912 (Staatsblad n° 337) uit de raadkamer gezet. ¹⁾ Met name komt dit tot uiting in art. 9 sub XXIII ten aanzien van de auditeurs-militair en in art. 19 sub IV ten aanzien van de fiscaals. De aanhef van onderscheidenlijk de artikelen 324 (thans 299) R.L. en 255 (thans 258) R.Z. is toen zodanig veranderd dat hier de secretarissen in plaats van de openbare aanklagers in de raadkamer hun adsistentie zouden hebben te verlenen. Daardoor zijn ook de volgende artikelen 300—308 R.L. en 259—266 R.Z. (tegenwoordige nummering) uitsluitend bestemd om de taak van de secretaris omschrijven.

Doch wij menen te mogen vertrouwen, dat die schijn ook in dit geval geen werkelijkheid is geweest. Ons zijn meer gevallen van dien aard bekend, in welke in raadkamer advies gevraagd werd over een of ander juridisch onderwerp, dat met de strafzaak, welke tot

¹⁾ Gemakshalve tekenen wij hierbij aan dat deze wijzigingen te vinden zijn op de bladzijden 26 en 67 van het aangehaalde staatsblad.

het inwinnen van dat advies aanleiding had gegeven, niet rechtstreeks verband hield, b.v. over combinatiën van voorwaardelijke en onvoorwaardelijke straffen of over de juiste formulering van ene qualificatie, tot welke de Krijgsraad in afwijking van die van de conclusie van eis besloten heeft. Doch dan behoren de beslissingen over de in art. 185 R.Z. bedoelde vraagpunten in beginsel reeds genomen te zijn, zodat van rechtstreekse invloed van het advies op die beslissingen geen sprake kan zijn.

Intussen blijft de verkeerde schijn bestaan en de Krijgsraad doet o.i. beter dien niet in het leven te loopen, door zelf naar eigen mening en inzicht zonder advies van de fiscaal te vonnissen met aanvaarding van het risico dat zijn uitspraak in appèl vernietigd of niet van fiat executie voorzien wordt. Eer is teer!

BOEKAANKONDIGINGEN.

Modellen die gebruikt worden bij de afdoening van rapporten en processen-verbaal in het *Militair Straf- en Tucht-recht*, voorafgegaan door een korte toelichting. Populaire leidraad voor den tot straffen bevoegden meerdere door J. W. G. Cornet, majoor der infanterie, commandant Kaderschool „Zeeburg” te Amsterdam. Vierde geheel omgewerkte druk. Uitgeverij Kirchner, Hogeweg 102, Amsterdam.

Zoals uit de titel blijkt, beoogde de schrijver niet het geven van een wetenschappelijke verhandeling, noch van een tekstuitgave betreffende het militair straf- en tuchtrecht, doch van een eenvoudige en beknopte handleiding ten dienste van de praktijk. Wanneer vakmensen spreken of schrijven over militaire straf- of tuchtrechtelijke aangelegenheden, zijn zij maar al te vaak geneigd om over het hoofd te zien, dat de eerste phase van de strafrechtelijke procedure en de hantering van het tuchtrecht voor een zeer groot gedeelte is gelegd in handen van de lagere commandanten. Slechts een klein deel van deze laatsten beschikt over speciale kennis en ervaring op dit gebied, zéker in het tegenwoordige stadium van heropbouw van ons leger. Ettelijken zijn tot een commando geroepen na een summiere opleiding of herscholing, waarbij zowel de theorie als de praktijk van het tuchtrecht wagens „gebrek aan tijd” niet of nauwelijks de aandacht hebben gehad. Vooral voor dezulken kan dit boekje een zeer nuttige leidraad zijn. Het schrikt niet af door te grote uitvoerigheid, door teveel details of door een te-gelewd-aandoend betoog. Voor meer bijzonderheden verwijst het consequent naar „De Practijk „van het Militaire Tuchtrecht” van de Generaals Van Voorst Evekink en Mr. Kruls en naar „De Wet op de Krijgstucht en het „Reglement betreffende de Krijgstucht” van Majoor Mr. Steffen.

Al zijn de wetten in hoofdzaak ongewijzigd gebleven, de voorschriften en aanwijzingen voor de praktijk zijn steeds aan wijzigingen en aanvullingen onderhevig en zo zal ook de schrijver van dit boekje zich vroeger of later voor de noodzakelijkheid geplaatst zien een wijzigingsblaadje te doen verschijnen. De bruikbaarheid van het boekje is daar niet minder om.

De practijk van het Militaire Tuchtrecht, Handboek ten dienste van hen, die bij de Koninklijke Landmacht met eenig gezag zijn bekleed, door Van Voorst Evekink, Kruls en Berger. Derde druk, samengesteld door D. van Voorst Evekink, generaal-majoor en Mr. H. J. Kruls, luitenant-generaal. N.V. Boek- en Kunstdrukkerij v/h Mouton & Co., 's Gravenhage 1946.

Dat van dit véél-gebruikte, vaak-geciteerde boek een geheel nieuwe druk kon verschijnen, is een bijzonder verheugend feit.

Jammer dat (euvel van de tegenwoordige tijd) ongeveer een jaar moest verstrijken tussen het gereedkomen van de tekst en de publicatie. Jammer ook, dat gebrek aan materiaal het onmogelijk maakte de bij de vorige drukken toegepaste ringsluiting voor het losbladige systeem ook bij deze druk te bezigen en dat in plaats daarvan het minder handige systeem met schroeven moest worden gebruikt. Het eerste bezwaar zal echter ondervangen worden door een verstrekking van aanvullingen en wijzigingen, die in dit losbladige werk al zeer gemakkelijk kunnen worden aangebracht. Als wij goed zijn ingelicht, is een dergelijke verstrekking al in een ver-gevorderd stadium van voorbereiding. En wat de banden betreft, zij die nog in het bezit zijn van de banden van een der vorige drukken kunnen de nieuwe tekst, na het boren van enige gaten, zéér goed in deze oude banden opbergen.

Overigens, goede wijn behoeft geen krans en wij twijfelen er niet aan of deze nieuwe druk zal aan de velen, die met de praktijk van het tuchtrecht te maken hebben, even goede diensten bewijzen als de vorige drukken dit vóór 1940 hebben gedaan.

Door tegenspoed bij de levering van banden-materiaal is verkoop voorloopig niet mogelijk.

Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, met uitvoeringsbepalingen en voorzien van aantekeningen, bewerkt door B. C. Mante, majoor der infanterie, werkzaam bij het Militair Kabinet van den Minister van Oorlog. N. Samsom, N.V., Alphen aan de Rijn, 1947.

Majoor Mante heeft de rij der uitgaven op het gebied van het militaire straf- en tuchtrecht vermeerderd met een tekstuittgave van het W.v.M.S., de W.K., het R.K., de Inv.W.M.S.T. (verkorte tekst) en van een aantal Koninklijke Besluiten, die hetzij ter uitvoering van enig voorschrift, in de genoemde wetten vervat, uitgevaardigd, hetzij voor de toepassing van deze wetten van belang zijn. De schrijver heeft vooral naar overzichtelijkheid gestreefd en zich daarom beperkingen opgelegd, vooral in de verwijzingen, gesteld bij de verschillende wetsartikelen. Deze verwijzingen volstaan met het noodzakelijke verband te leggen met de achterin het boekje opgenomen Koninklijke Besluiten, met enkele artikelen van de opgenomen wetten, van het Wetboek van Strafrecht en van het Wetboek van Strafvordering, met voor deze materie van belang zijnde legerorders, met het R.I.D.K.L. enz. Tengevolge van de betrachte soberheid blijft de tekst hoofdzaak en gaat deze niet verloren in een massa toelichtingen, hetgeen naar onze mening het boekje in het bijzonder geschikt doet zijn om bij opleidingen te worden gebruikt naast een leerboek.

Een uitvoerig alfabetisch register op het W.v.M.S. en de W.E. komt de bruikbaarheid zeer ten goede. De uitgave, in een handig zakformaat, heeft de N.V. Samsom keurig verzorgd.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof

Sententie van 28 November 1946.

President: Mr. J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos, Schout bij Nacht Brouwer, Luitenant-Generaal Dijkhoorn en Schout bij Nacht Vreede (plv.).

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. Versteeg.

Raadsman: Mr. Van Kinderen, te Schiedam.

Weigering van het verlenen van fiat executie ten aanzien van een vonnis, gewezen door een Krijgsraad te Velde, ingevolge artikel 259 van de Regtspleging Landmagt ter kennis gebracht van den Vorst. Bij Koninklijk Besluit (in extenso in de sententie opgenomen) beslist dat het Hoog Militair Gerechtshof van de zaak kennis zal nemen en recht zal doen als ware door de Auditeur-Militair en door de veromdeelde appèl ingesteld.¹⁾

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Velde bij de Nederlandsche Strijdkrachten, krachtens het Koninklijk Besluit van 25 Juli 1946, No. 42, appellant van een vonnis op den 13en Maart 1946 door dien Krijgsraad ten laste van de na te noemen beklagden gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen J. T. V., geboren te Werkendam 12 Maart 1908, landbouwer, wonende te Werkendam, lid N.B.S. en F.V., geboren te Werkendam 28 Februari 1910, wonende te Werkendam, lid N.B.S., geïntimeerden, en van J. T. V. en F. V. voornoemd, krachtens voormeld Koninklijk Besluit appellanten van een vonnis, op den 13en Maart 1946 door den Krijgsraad bij de Nederlandsche Strijdkrachten gewezen, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Velde bij de Nederlandsche Strijdkrachten, geïntimeerde, voor wien ten deze optredet de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien het Koninklijk Besluit van 25 Juli 1946, No. 42, luidende:

„Wij Wilhelmina, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

„Op de gemeenschappelijke voordracht van Oaze Ministers van Oorlog en van Justitie van 10 Juli 1946, Mil. Jur. Adviseur, Nr. 263;

„Overwegende dat de Krijgsraad te Velde bij de Nederlandsche

¹⁾ Ene wel wat omslachtige manier om aan R.L. 210, 1°, te ontkomen. Doch de wenselijkheid om van vonnissen van Krijgsraden te Velde na afloop van de oorlog appèl mogelijk te maken zit in de lucht. (Red. M.R.T.)

„Strijdkrachten (Divisie A) bij vonnis van 13 Maart 1946, rol Nr. 142/143 J. T. V., geboren 12 Maart 1908 en F. V., geboren 28 Februari 1910, beiden wonende te Werkendam, heeft veroordeeld en wel J. T. V. terzake van 1e. poging tot doodslag en 2e. het opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven tot een gevangenisstraf van één jaar en F. V. terzake van het opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid berooven tot een gevangenisstraf van zes maanden met bevel dat van de gevangenisstraf opgelegd aan J. T. V. vier maanden en van de gevangenisstraf, opgelegd aan F. V. twee maanden niet zullen worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond van niet-nakoming der bij dat vonnis nader gestelde voorwaarden en met bevel tot gevangenneming van genoemde beklagden ter terechtzitting;

„Overwegende voorts dat de Commandant van Divisie A, als commandeerend generaal heeft besloten het fiat-executie niet te verleenen, de schorsing der executie en de onmiddellijke invrijheidstelling van de beklagden heeft gelast en zulks met het dossier der zaak bij brief van 6 April 1946 door tusschenkomst van Onze voornoemde Ministers te Onze kennis heeft gebracht opdat Wij overeenkomstig het bepaalde in artikel 259 van de Regtspleging bij de Landmagt, daaromtrent zouden disponeeren;

„Overwegende dat naar Onze aanvankelijke meening de commandeerende generaal niet kennelijk ten onrechte het fiat executie heeft geweigerd, zoodat Wij geen termen aanwezig achten om dien commandeerende generaal te gelasten het fiat-executie alsnog te verleenen;

„Overwegende, dat de zaak mitsdien opnieuw behoort te worden onderzocht door een rechter, die daarvan nog geen kennis heeft genomen en het Ons voorkomt dat onder de onderhavige omstandigheden het Hoog Militair Gerechtshof de daarvoor aangewezen instantie is te achten;

„Hebben goedgevonden te bepalen:

„I. De stukken in de strafzaak tegen J. T. V. en F. V. zullen met het daarin gewezen vonnis van de Krijgsraad te Velde en vorenvermelden brief van den commandeerende generaal in handen worden gesteld van den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof;

„II. Het Hoog Militair Gerechtshof zal daarop van deze zaak kennis nemen en daarop sententie wijzen alsof tegen het vonnis van den Krijgsraad beroep zou hebben opengestaan en alsof zoowel de Auditeur-Militair als J. T. V. en F. V. tijdig tegen dat vonnis bij het Hof in beroep zouden zijn gekomen.

„Onze Ministers van Oorlog en van Justitie zijn belast met de uitvoering van dit besluit.

„Soestdijk, den 25 Juli 1946.

„WZLHELMZNA.

„De Minister van Oorlog,

„*A. H. J. L. Fiévez.*

„De Minister van Justitie,

„*J. H. van Maarseveen.*”

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan de beklagden beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord de getuigen door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord de beklagden, zoo in hun antwoorden als in de middelen van verdediging door hen en namens hen door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw recht doende beklagden zal vrijspreken van de hun ten laste gelegde feiten;

Overwegende, dat het vonnis van den Krijgsraad moet worden vernietigd omdat het Hof zich daarmede niet vereenigt;

Overwegende dat den beklagden is ten laste gelegd:

A. voor zoover betreft beklagde J. T. V.:

1. dat hij, in of nabij de gemeente Sliedrecht op of omstreeks 6 Juni 1945 als vrijwilliger bij de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, ter uitvoering van zijn voornemen en van het misdrijf om opzettelijk W. de J. en W. H. Z., die zich toen dicht bij elkaar op een polderkade nabij een overlaat bevonden, althans één hunner, van het leven te berooven, toen aldaar uit een met scherp geladen schietwapen één of meer schoten in de richting van die personen, althans van één hunner, heeft gelost, zijnde de verdere uitvoering van het door verdachte voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat deze personen door dat schieten niet werden getroffen;

2. dat hij toen aldaar, in gemelde hoedanigheid de bovenbedoelde personen, althans één hunner, heeft bedreigd met een misdrijf tegen het leven gericht, door toen aldaar op dreigende wijze één of meer schoten uit een vuurwapen zodanig in de richting van die personen te lossen, dat zij den kogel dicht langs zich heen hoorden fluiten;

B. voorzoover betreft de beide beklagden:

3. dat zij toen aldaar te zamen en in vereeniging, althans ieder voor zich, in hunne bovenvermelde hoedanigheid opzettelijk W. de J., wederrechtelijk van zijn vrijheid hebben beroofd en beroofd gehouden, door toen aldaar opzettelijk zonder dat daartoe eenige wettige reden bestond, hem tegen zijn wil naar Werkendam over te brengen, en hem aldaar in één of meer arrestantencellen op te sluiten, althans te doen opsluiten, en hem daar in die cel gedurende eenigen tijd opgesloten te houden;

Overwegende, ten aanzien van het aan beklagde J. T. V. onder

A. I ten laste gelegde, dat de verklaring van getuige **Z.** ter terechtzitting van den Krijgsraad afgelegd o.m. inhoudt, dat deze getuige heeft gehoord dat degene van de beide mannen, welke hij ter terechtzitting **J. T. V.** hoort noemen, tot de **J.** zei, toen hij deze genaderd was: „Ik had je wel kapot willen (of kunnen) schieten, ik heb „maar zoo'n eindje van je kop gemikt“, daarbij een afstand van enkele decimeters aanwijzend;

Overwegende dat de Krijgsraad mede uit dit deel der verklaring van getuige **Z.** het bewijs put dat beklagde **J. T. V.** opzettelijk op 6 Juni 1945 in de gemeente Sliedrecht als vrijwilliger bij de N.B.S., ter uitvoering van zijn voornemen en van het misdrijf om opzettelijk **W. de J.** of **W. H. Z.** van het leven te berooven, toen aldaar uit een met scherp geladen schietwapen een schot in de richting van die personen heeft gelost, zijnde de verdere uitvoering van het door beklagde **J. T. V.** voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid dat deze persoon door dat schieten niet werd getroffen;

Overwegende echter, dat naar 's Hofs oordeel uit dit deel van de verklaring van getuige **Z.** juist volgt dat deze beklagde niet het voornemen heeft gehad om één dezer beide personen van het leven te berooven en daarom opzettelijk niet op hem heeft gemikt doch op een punt dat op een afstand van enkele decimeters van één hunner was verwijderd;

Overwegende, dat het **Rof** derhalve niet bewezen acht hetgeen dezen beklagde onder **A. I** is ten laste gelegd, zoodat hij hiervan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde **J. T. V.** ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij gedurende de maand Juni 1945 lid was van de N.B.S.;

dat hij in den avond van 6 Juni 1945 tezamen met zijn broer **P. V.** de Hengstpolder te Sliedrecht is ingegaan omdat zij meenden dat zich daar verdachte personen ophielden;

dat hij op een gegeven oogenblik twee mannen boven den dijk zag uitkijken, waarbij één van hen de hem welbekende **W. de J.** bleek te zijn;

dat hij met het geweer, dat hij bij zich droeg, heeft geschoten terwijl hij mikte ongeveer 1 Meter loodrecht boven het hoofd van **W. de J.**, tegen wien hij een veete had uit den bezettingstijd en tegen wien hij een klacht bij den politieken opsporingsdienst had ingediend;

Overwegende, dat **W. R. Z.**, oud 35 jaar, hoofduitvoerder, wonende te Dordrecht, als getuige o.m. zakelijk heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij zich in den avond van 6 Juni 1945 tezamen met **W. de J.** in den Hengstpolder te Sliedrecht bevond, waar onder aan den dijk door de **J.** opmetingen in een overlaat werden gedaan;

dat hij op een gegeven moment twee mannen zag en onbeheerscht schreeuwende hoorde naderen;

dat de **J.** toen is omgelopen en hijzelf is opgestaan;
 dat hij daarna zag dat één van de mannen een geweer aanlegde en in de richting van getuige en **W. de J.** mikte;
 dat deze laatste op dat oogenblik voor de naderende mannen zichtbaar geweest moet zijn en op ongeveer zes meter van hem af en ongeveer één en een halve meter lager stond dan hij stond;
 dat het toen nog vol daglicht was;
 dat hij onmiddellijk daarop een schot hoorde afgaan en een kogel langs zich hoorde fluiten;
 dat de beide mannen daarna eerst riepen „handen omhoog” en op hem en de **J.** kwamen toelopen;
 dat hij heeft gehoord dat degene van de beide mannen, welke hij ter terechtzitting **J. T. V.** hoort noemen, tot de **J.** zei, toen hij deze genaderd was: „Ik had je wel kapot willen (of kunnen) schieten, „ik heb maar zo'n eindje van je kop gemikt”, daarbij een afstand van enkele decimeters aanwijzend;
 Overwegende, dat **W. de J.**, oud 52 jaar, wonende te Hardinxveld, zakelijk heeft verklaard en met eede bevestigd:
 dat hij zich in den avond van 6 Juni 1945 te zamen met den getuige **W. H. Z.** in den Hengstpolder onder de gemeente Sliedrecht bevond;
 dat **Z.** hem toen zeide, dat er twee personen aankwamen en dat hij toen zoo is gaan staan dat hij over den dijk heen het voorterrein kon inzien;
 dat hij boven den dijk uitkeek en dat het op dat oogenblik nog helder licht was;
 dat hij zag dat een van die twee personen, in wien hij duidelijk den beklaagde **J. T. V.** herkende, een geweer in den aanslag hield en in de richting van hem en getuige **Z.** richtte;
 dat hij, toen het geweer nog in dien stand was, een schot hoorde vallen;
 dat hij tevoren geen enkele waarschuwing inzake schieten heeft gehoord;
 dat, toen het schot viel, zijn hoofd en zijn schouders boven den dijk uitstaken;
 Overwegende, dat **C. V.**, oud 39 jaar, voormalig compagniescommandant der Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, wonende te Werkendam, zakelijk heeft verklaard en met eede bevestigd:
 dat de instructie, geldende voor de leden der Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten ten aanzien van door hen te verrichten aanhoudingen onder meer inhield:
 „driemaal aanroepen met de woorden „handen omhoog” en eerst „daarna een waarschuwingsschot lossen, waarna zoo noodig raak geschoten mocht worden”;
 Overwegende, dat het Hof op grond van den inhoud van bovenvermelde bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen en wettig bewezen acht — alsmede beklaagde's schuld daaraan:
 dat beklaagde **J. T. V.** op 6 Juni 1945 in de gemeente Sliedrecht

als vrijwilliger bij de Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten W. de J. heeft bedreigd met een misdrijf tegen het leven gericht, door toen aldaar op dreigende wijze een schot uit een vuurwapen in de richting van dien persoon te lossen;

Overwegende, dat het Hof niet bewezen acht hetgeen aan den beklaagde J. T. V. onder A. 2 meer of anders is ten laste gelegd en hetgeen aan dezen beklaagde en den beklaagde F. V. onder B. 3 is ten laste gelegd, zoodat zij daarvan behooren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het aldus ten aanzien van beklaagde J. T. V. bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht”, strafbaar gesteld bij artikel 285 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit en van de omstandigheden, waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behoudens voormeld wetsartikel, de artikelen 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b en 27 Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin,
Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;
En opnieuw rechtdoende:

Verklaart wettig en overtuigend bewezen dat gedeelte van het aan beklaagde J. T. V. onder A. 2 te laste gelegde, hetwelk bij deze sententie als zoodanig is aangewezen, zoodat de schuld van dezen beklaagde daaraan;

Qualificeert dit als „Bedreiging met eenig misdrijf tegen het „leven gericht”;

Veroordeelt beklaagde J. T. V. deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Beveelt echter, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op drie jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, Nos 2—6, van die Wet of onder artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 22 October 1942, Staatsblad C. 65, of dat van 27 Juli 1944, Staatsblad E. 53;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak in voorloopige hechtenis door-

gebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht van 13 Maart 1946 tot 26 April 1946;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde J. T. V. onder A. 2 meer of anders is ten laste gelegd dan bij deze sententie bewezen is verklaard en hetgeen aan dezen beklagde en den beklagde F. V. onder B. 3 is ten laste gelegd;

Spreekt hen daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 Augustus 1946.

(Uitgesproken 23 Augustus 1946).

President: Majoor Mr. A. J. Ph. M. Rubbens.

Leden: Majoor Mr. C. A. C. M. Tiebackx en le luit. Mr. F. E. Westerman.

Schuldigverklaring aan: (1) desertie in tijd van oorlog gepleegd; (2) het opzettelijk dragen van onderscheidingstekenen, behorende tot een ambt, dat men niet bekleedt; (3) diefstal; (4) het voorhanden hebben van een vuurwapen in strijd met het verbod van artikel 3 der vuurwapenwet.

De Krijgsraad acht zich niet bevoegd kennis te nemen van een ten laste gelegde overtreding van een krachtens de Distributiewet 1939 vastgesteld verbod, komende dit feit ter competentie van de bijzondere politierechter.¹⁾

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

Tn de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen H. S. R., geboren te Utrecht den 14en Januari 1926, soldaat bij de, wonende te Haarlem, gedetineerd in het Ruis van Bewaring te Breda, beklagde,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 9 Augustus 1946 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat den beklagde is ten laste gelegd:
dat hij, terwijl hij militair in den zin der Wet was:

1. na een hem verleend ziekte-verlof op althans omstreeks 5

¹⁾ Zie de hierna (pag. 420 v.) opgenomen beschikking van de Hooge Raad, waarbij werd beslist dat de Krijgsraad bevoegd is van deze zaken kennis te nemen. (Red. M.R.T.)

Februari 1946, te weten op den dag dat hij zich had moeten terugmelden, eigendunkelijk en zander wettige reden, niet naar zijn onderdeel, gelegerd te Haarlem, althans in Nederland, is teruggekeerd en daarvan behoudens gedurende een onderbreking van twee, althans enkele dagen — zijnde hij toen gearresteerd, maar na twee, althans enkele dagen uit het arrest ontvlucht — tot 22 Maart 1946, althans omstreeks dien datum en in ieder geval meer dan vier dagen zonder wettige redenen en ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig gebleven;

2. in, althans omstreeks Februari 1946 te Amsterdam met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een dames-polshorloge en een heeren-polshorloge toebehoorende aan Cornelia Johanna Slip, althans aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde, een militaire overjas en baret, toebehoorende aan J. G. S. Riewald, althans aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde, en een gouden armband en gouden ketting met steen, toebehoorende aan mevrouw H. van Oudheusden, althans aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde;

3. in het tijdperk 6—21 Maart 1946, meermalen, onder meer te Amsterdam en Utrecht en in ieder geval in Nederland, opzettelijk onderscheidingsteekenen behoorende tot het ambt van sergeant heeft gedragen, hoewel hij dat ambt naar hij wist niet bekleedde;

4. op, althans omstreeks 18 Maart 1946. te Amsterdam met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen: twee stamkaarten, twee levensmiddelenkaarten, drie textielkaarten en een kolenkaart, althans eenige distributiebescheiden, toebehoorende aan N. P. Woudsma en zijne echtgenoot Edna Helena Meyer, althans aan anderen of een ander dan aan hem, beklaagde;

5. op, althans omstreeks 18 en 19 Maart 1946 te Utrecht en te Amsterdam, en in ieder geval in Nederland, opzettelijk in strijd, althans in strijd met het betrekkelijke krachtens de Distributiewet 1939 vastgestelde verbod twee stamkaarten, twee levensmiddelenkaarten, drie textielkaarten en een kolenkaart, althans eenige distributiebescheiden onbevoegdlijk voorhanden heeft gehad;

6. op, althans omstreeks 21 Maart 1946 te Baambrugge in de gemeente Abcoude, een revolver, althans een vuurwapen en 54, althans een aantal patronen voorhanden heeft gehad;

Overwegende, dat beklaagde heeft erkend, dat hij ten tijde van de hem ten laste gelegde feiten het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid diende;

Overwegende, dat beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij zich op 5 Februari 1946 moest melden aan het militair hospitaal te Utrecht voor een laatste controle na een ziekteverlof; dat hij zich echter niet te Utrecht heeft gemeld, daar hij kennis had gekregen aan een Engelsch meisje, dat hem overhaalde om niet in dienst terug te keeren; dat hij daartoe geen toestemming had gekregen en evenmin een wettige reden had; dat hij op 21 Maart is gearresteerd en toen den daarop volgenden dag naar Nieuwersluis is

overgebracht, waarop hij wederom ter beschikking was van de militaire autoriteiten;

dat hij van de vrienden van bovengenoemd Engelsch meisje een battle-dress ontving met sergeants-streepen; dat zij, toen hij deze streepen er af wilde halen, zeide, dat hij ze maar moest laten zitten, hetgeen hij gedaan heeft, hoewel hij daartoe niet gerechtigd was; dat hij sindsdien (ongeveer 6 Maart 1946) zich als zoodanig voorgedaan heeft onder meer te Amsterdam en Utrecht;

dat hij op 18 Maart 1946 te Amsterdam de familie Woudsma-Meijer heeft bezocht; dat hij toen aldaar bij deze heeft weggenomen een sigarenblikje met twee stamkaarten, twee levensmiddelenkaarten, drie textielkaarten en een kolenkaart; dat hij de bedoeling had de bonnen van deze kaarten voor eigen gebruik in te wisselen; dat hij van niemand toestemming had gekregen, die kaarten weg te nemen;

dat hij op 21 Maart 1946 te Abcoude den kapper Cornelissen heeft bewogen om een gestolen revolver, die deze in zijn bezit had, aan hem af te geven; dat hij die revolver bij de familie van Beek heeft gebracht, die hem verzocht had bedoelde revolver bij Cornelissen weg te halen; dat bij die revolver 54 patronen waren en het wapen bovendien nog met zes patronen was geladen; dat het rieten koffertje waarin de revolver zat, stond in de huiskamer van de familie Van Beek;

Overwegende, dat het ambts-eeedig procesverbaal No. 12 van Willem de Haan en Lambertus Kraaijenhagem, beiden marechaussee tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk inhoudt als verklaring van beklagde aan verbalisanten:

dat hij eenigen tijd na den 5den Februari 1946 te Amersfoort door de Regimentspolitie der Genie is aangehouden en overgeleverd aan de Netherlands Provost Coy te Apeldoorn; dat hij toen twee dagen in arrest is geweest en vervolgens 's nachts is uitgebroken met nog twee arrestanten;

Overwegende, dat het ambtseedig proces-verbaal No. 139 dd. 26 Maart 1946 van A. J. Stokman, wachtmeester, en Johannes Antonius Tomberg, ambtenaar der Rijkspolitie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk inhoudt als relaas van verbalisanten:

dat door hen te Baambrugge op 21 Maart 1946 in de woning van H. van Beek is aangetroffen een militair, die volgens zijn onderscheidingsteekenen sergeant was; dat deze op de door hem gedane vordering geen verlofpas kon toonen; dat bij fouilleering op hem twee stamkaarten werden gevonden, waarop, zooals later bleek, zijn juiste naam niet voorkwam; dat bedoelde militair door hen is aangehouden en overgebracht naar het voormalige Rijksopvoedingsgesticht te Nieuwersluis; dat bedoelde militair desgevraagd verklaarde te zijn genaamd H. S. R., geboren te Utrecht 14 Januari 1926; dat in de kamer waar beklagde zich had bevonden stond een rieten koffer, waarin zich bij onderzoek bleek te bevinden een legerrevolver, merk De Beaumont No. 476, geborgen in een tasch, alsmede 48

patronen; dat zich 6 patronen in de revolver bevonden; dat de revolver en 54 patronen vervolgens door hen in beslag zijn genomen;

Overwegende, dat het ambtseedig proces-verbaal No. 122, d.d. 28 Maart 1946 van W. de Haan en L. Kraaijenhagen, beiden marechaussee tevens onbezoldigd rijksveldwachter, zakelijk inhoudt als verklaring van Edna Helena Meijer aan verbalisanten:

dat zich op 18 Maart 1946 aan hare woning aan den Potjesweg No. 7 III te Amsterdam vervoegde een haar onbekend persoon, gekleed in militair uniform, die zich aan haar voorstelde als te zijn genaamd R.; dat na een paar uur R. weer vertrok en zij, toen hij weg was, bemerkte, dat al de distributiebescheiden van haar en haar man verdwenen waren; dat deze distributiebescheiden bestonden uit: twee stamkaarten, van haar en haar man, twee levensmiddelenkaarten, drie textielkaarten en een kolenkaart en waren verborgen in een trommel; dat de gehele trommel met inhoud was verdwenen; dat zij niemand toestemming had gegeven om die distributiebescheiden welke haar en haar man geheel in eigendom toebehoorden weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de periode van 5 Februari tot 22 Maart 1946, vermeld in het sub I ten laste gelegde, is te beschouwen als vallende in „tijd van oorlog”, bedoeld in artikel 98, 2e van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen — wordende ieder bewijsmiddel slechts gebezigd tot bewijs van het feit waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde sub 1°, 3°, 4° en 6° is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, terwijl hij militair in den zin der Wet was:

a. na een hem verleend ziekteverlof op 5 Februari 1946, te weten op den dag dat hij zich had moeten terugmelden, eigendunkelijk en zonder wettige reden, niet naai. zijn onderdeel, gelegerd te Haarlem, is teruggekeerd en daarvan, behoudens een onderbreking van enkele dagen — zijnde hij toen gearresteerd maar na enkele dagen uit zijn arrest ontvlucht — tot omstreeks 22 Maart 1946 en in ieder geval langer dan vier dagen, zonder wettige redenen ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is gebleven;

b. in het tijdperk van 6—21 Maart 1946, meermalen in Nederland, opzettelijk onderscheidingsteekenen behoorende tot het ambt van sergeant heeft gedragen, hoewel hij dat ambt naar hij wist niet bekleedde;

c. op 18 Maart 1946 te Amsterdam met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee stamkaarten, twee levensmiddelenkaarten, drie textielkaarten en een kolenkaart, toebehoorende aan N. P. Woudsma en zijne echtgenote Edna Helena Meijer;

d. op 21 Maart 1946 te Baambrugge in de gemeente Abcoude een revolver en 54 patronen voorhanden heeft gehad;

Overwegende dat deze feiten moeten worden gequalificeerd als:

a. „Desertie in tijd van oorlog gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

b. „Het opzettelijk dragen van onderscheidingsteekenen behooren „de tot een ambt, dat men niet bekleedt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht;

c. „Diefstal”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht, en

d. „Het voorhanden hebben van een vuurwapen in strijd met het „verbod van artikel 3 der Vuurwapenwet 1919”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 12 der Vuurwapenwet 1919;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde sub 3 meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten en omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad, gelet op den ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder zij zijn begaan en de persoonlijke omstandigheden van beklaagde, van oordeel is dat na te melden straffen behoren te worden opgelegd;

Overwegende dat — nu het militair belang er zich niet tegen verzet — de Krijgsraad termen aanwezig acht om ten aanzien van beklaagde gebruik te maken van de bevoegdheid als bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende ten aanzien van het sub 2 ten laste gelegde:

dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde daarin is ten laste gelegd, zoodat deze daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het sub 5 ten laste gelegde:

Overwegende dat hier is ten laste gelegd overtreding van een krachtens de Distributiewet 1939 vastgesteld verbod;

Overwegende dat het hier betreft een strafbaar feit, bedoeld in artikel 1 van het „Besluit berechting economische delicten” (Stbl. E. 135), waarvan in artikel 5 van dat besluit is bepaald, dat het in eersten aanleg behoort tot de *uitsluitende* bevoegdheid van den Politie-Rechter, die evenals zijn plaatsvervanger, bij elke arrondissements-rechtbank voor de berechting van deze feiten wordt benoemd, dan wel uit de reeds benoemde politie-rechters om redenen van zijn deskundigheid ten dezen, wordt aangewezen;

Overwegende dat de Krijgsraad derhalve uit dien hoofde niet

bevoegd is van dit gedeelte der telastelegging kennis te nemen;

Overwegende immers, dat artikel 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht van 5 Juli 1921 S 841, bepaalt, dat de militaire rechter kennis neemt van strafbare feiten begaan door militairen, *behoudens uitzonderingen bij de Wet gemaakt*;

Overwegende dat hier een dergelijke uitzondering aanwezig is, zoowel blijkens de duidelijke tekst van artikel 5 „Besluit berechting „economische delicten“, alsook blijkens de considerans en het systeem van berechting en bestraffing van dat besluit, waarin de uitdrukkelijke bedoeling is neergelegd om met uitsluiting van den gewonen — zoowel burgerlijken als militairen — strafrechter, de daarin aangewezen gespecialiseerde organen alleenlijk de berechting van de daarin genoemde delicten op te dragen;

Overwegende immers, dat het oordeel over de oplegging van de in genoemd besluit geregelde straffen, alsmede de toepassing van de zeer bijzondere bijkomende straffen en maatregelen, zooals bijvoorbeeld de sluiting van een zaak en de stillegging van bedrijfsmiddelen en dergelijke, uitsluitend behoort te worden overgelaten aan de op dit terrein gespecialiseerde politie- en tuchtrechters, terwijl bovendien de militaire justitie het geëigende apparaat voor de vervolging dezer strafbare feiten en het toezicht op de naleving van de bijkomende straffen en maatregelen, zooals zulks in artikel 3 van het besluit berechting economische delicten wordt verondersteld, ten eenenmale mist;

Overwegende, dat ook de waarborgen voor een snelle berechting — neergelegd in de bijzondere regelingen der procesvoering voor den economischen politierechter en vooral voor den tuchtrechter — geheel zouden komen te vervallen, indien de hier bedoelde feiten voor wat de militairen betreft, door de krijgsraden zouden moeten worden behandeld;

Overwegende dat de Krijgsraad zich derhalve ten aanzien van dit gedeelte der telastelegging onbevoegd dient te verklaren;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 2, 13, 15 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 9, 10 14a, 14b, 14c, 14d, 23, 57, 62 en 87 van het Wetboek van Strafrecht en 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende:

I. Verklaart beklagde schuldig en strafbaar aan hetgeen hem hierboven sub 1°, 3°, 4° en 6° is ten laste gelegd;

Veroordeelt hem:

terzake van het hem sub 1°, 3° en 4° ten laste gelegde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar, met bevel dat een gedeelte van deze straf, groot zes maanden, niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaar bepaalden proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Na. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgs-

tuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2—6 van die Wet of onder artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. E 53), heeft schuldig gemaakt, of niet naleeft de door den Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat hij zich gôdurende dien proeftijd zal gedragen overeenkomstig de aanwijzingen en raadgevingen, hem in het belang zijner reclasseering te geven door de Roomsche Katholieke Reclasseeringsvereniging, Afdeeling Utrecht;

Verleent opdracht aan deze Reclasseeringsvereniging overeenkomstig artikel 14d, alinea 2 van het Wetboek van Strafrecht;

terzake van het sub 6" ten laste gelegde tot betaling van eene geldboete van tien gulden, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van een dag;

II. Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde sub 2° en hetgeen hem sub 3" meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij;

III. Verklaart zich onbevoegd kennis te nemen van hetgeen beklaagde sub 5° is ten laste gelegd.

Fiat executie:

's-Gravenhage, 23 Augustus 1946.

De Chef van den Generalen Staf,

H. J. KRULS.

NASCHRIFT.

De merkwaardige bewijsconstructie van de ten laste gelegde desertie verdient een enkele opmerking. Zie ik de zaak juist, dan is het bewijs van de desertie uitsluitend gebaseerd op de opgaven van de beklaagde ter terechtzitting en het proces-verbaal van opsporingsambtenaren. Schijnbaar is hier dus voldaan aan het wettige bewijsminimum van artikel 338 en volgende van het Wetboek van Strafvordering, hetwelk via artikel 74 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht mede voor het militaire strafproces geldt. Schijnbaar, want hoewel formeel sprake is van twee bewijsmiddelen, is in feite recht gedaan op tweemaal de opgaven van de beklaagde. Formeel houdt het proces-verbaal wel in de feiten of omstandigheden, door de verbalisanten zelf waargenomen of ondervonden (n.l. hetgeen beklaagde hun op hunne vragen heeft geantwoord) doch in feite is het proces-verbaal niet anders dan ene opgave van beklaagde. Het betreft hier dus dezelfde bewijsgrond die langs twee wegen tot de rechter is gevoerd, maar daardoor blijft het niettemin één bewijsgrond! Ene zodanige constructie komt mij vom een fraus legis te zijn: zij voldoet aan de letter van de wet, doch is in strijd met de kennelijke bedoeling daarvan. Naar mijn gevoelen is het wettige bewijsminimum dan ook niet aanwezig.

Nog op een ander punt is het vonnis terzake van deze desertie

merkwaardig. Ten laste is gelegd ene ongeoorloofde afwezigheid, die gedurende twee, althans enkele dagen is onderbroken. Van belang is hier de opvatting dat de ongeoorloofde afwezigheid door **arrestatie onderbroken zou zijn**¹⁾. Dat wil zeggen dat die afwezigheid eerst een einde heeft genomen en dat na de **ontvluchting** uit het **arrest** ene nieuwe ongeoorloofde afwezigheid is aangevangen. Het ware **klus** juister geweest, wanneer deze twee **misdrijven** in de **qualificatie tot uitdrukking** waren gebracht.

De vraag kan echter rijzen of er wel **desertie** is ten laste gelegd. **Noch het tijdstip** der arrestatie, noch dat **der** ontvluchting is in de tenlastelegging vermeld en, nu de woorden „twee althans” niet bewezen zijn, is ook de duur der onderbreking niet vast omlijnd. **Deze duur** is „enkele dagen”. „Enkele” is in deze betekenis identiek aan „enige”, hetgeen (volgens van Dale's Groot Woordenboek) betekent „een onbepaald (meestal klein) aantal”. en vooral in ene tenlastelegging is dat een vaag begrip. Hoewel de tenlastelegging (en het bewezen verklaarde) het totaal der beide afwezigheden aangeeft als „in ieder geval meer dan vier dagen”, staat niet vast dat beide of zelfs maar één der beide afwezigheden meer dan vier dagen. zou hebben geduurd.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Noord.²⁾

Vonnis van 10 Januari 1947.

President: Majoor Mr. P. Groenewegen.

Leden: Lt. Kolonel P. H. Oudt en Kapitein Mr. F. H. Westermann.

Auditeur-Militair: Majoor Mr. C. R. Beekhuis.

Ten laste gelegd was dat beklagde, die in werkelijke dienst was bij het Afwikkelingsbureau der Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, als bestuurder van een **automobiel** (en dus als **weggebruiker**) zich niet op xodanige wijze heeft gedragen dat het verkeer niet in gevaar werd gebracht.

Beklaagde verklaart dat hij **tijdens** het plegen van het hem ten laste gelegde feit in dienst was bij de Gezngstroepen, district Groningen.

De Krijgsraad neemt aan dat hij op dat ogenblik militair was omdat **hij** in uniform gekleed was en acht het ten laste gelegde feit en de schuld van beklagde daaraan bewezen. **Veroordeling** tot geldboete.

¹⁾ Deze opvatting is — was althans vóór deze oorlog — de algemeen aanvaarde. Voor andere opvattingen te dezer zake, gedurende de oorlog ontstaan, zie o.m. M.R.T. XXXIX, pag. 74 en pag. 551 en M.R.T. XL, pag. 174.

²⁾ Een der leden van deze Krijgsraad was van hogere rang dan de president. Hoewel de wet zulks niet uitdrukkelijk verbiedt, is dit in strijd met de militaire hiërarchie in verband met de taak van de president ter terechtzitting (R.L. art. 147) en in de raadkamer (R.L. artt. 186 v.) en met de logische interpretatie van de artikelen 244 en 245 R.L. (Red. M.R.T.)

Tot het bewijs heeft medegewerkt de verklaring van één getuige, afgelegd ~~ten overstaan~~ van een agent van politie, zonder dat blijkt dat deze getuige ter terechtzitting of voor de officier-commissaris is gehoord.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE NOORD 1),

In de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen L., geboren te Opsterland, 30 Mei 1922, wonende te Groningen, beklaagde,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 10 Januari 1947 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij, terwijl hij in werkelijken dienst was bij het Afwikkelingsbureau der Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, te Groningen op of omstreeks 14 December 1945 als bestuurder van een automobiel, daarmede uit den voor het algemeen verkeer openstaanden rijweg van voor hem rechts den voor het algemeen verkeer openstaanden rijweg, de Nieuwe Kijk in 't Jatstraat inrijdende, op de rijbaan, die hij bereed, de bocht naar rechts niet kort heeft genomen, maar in die bocht geheel links heeft gehouden, en daarbij den vrijen en veiligen doorgang heeft ontnomen aan W. Kremer, die over de voor hem, Kremer, rechterzijde van genoemde Nieuwe Kijk in 't Jatstraat in de richting van de kleine Rozenstraat aan kwam gereden;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard, dat hij ten tijde van het plegen van het hem tenlastegelegde feit in werkelijken dienst was bij het Afwikkelingsbureau van de Binnenlandsche Strijdkrachten te Groningen, doch dat het ook kan zijn, dat hij toentertijd in dienst was bij de Gezagstroepen, District Groningen;

Overwegende, dat na te melden proces-verbaal als verklaring van Willem Kremer o.m. inhoudt, dat beklaagde ten tijde van het plegen van het feit als Nederlandsch militair was gekleed;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat aldus voldoende is komen vast te staan, dat beklaagde ten tijde van het plegen van het feit militair was in den zin der wet, en dat de Krijgsraad mitsdien bevoegd is van deze zaak kennis te nemen;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard, dat hij op 14 December 1945 als bestuurder van een personenauto heeft gereden over den openbaren rijweg, de Kleine Rozenstraat te Groningen en, bij het kruispunt van wegen: Kleine Rozen-

1) Uit het vonnis blijkt niet rechtstreeks dat een verwijzing naar de Krijgsraad heeft plaats gehad. Evenmin blijkt uit het ons gezonden afschrift of tot het vonnis het fiat executie verleend is. Red. M.R.T.

straat, Nieuwe Kijk in 't Jatstraat, Groote Rozenstraat gekomen, rechtsaf de Nieuwe Kijk in 't Jatstraat is ingeslagen; dat hij, met iets te groote snelheid rijdende, de bocht ruim heeft genomen, waardoor hij gedeeltelijk over het linker trottoir van de Nieuwe Kijk in 't Jatstraat is gereden; dat hij een wielrijder in zijn richting heeft zien naderen, doch zijn auto niet onmiddellijk heeft kunnen afremmen en bedoelden wielrijder met de rechterszijde van den auto heeft aangereden, waarop de wielrijder eenige meters is meegesleept, totdat de auto tot stilstand was gekomen;

Overwegende, dat het proces-verbaal dd. 18 April 1946, opgemaakt op ambtseed door B. J. Hartgers, agent van politie 1e klasse der gemeente Groningen, zakelijk inhoudt als verklaring van Willem Kremer, geboren 10 Mei 1920 te Eelde, van beroep instrumentmaker, wonende te Paterswolde, Duinstraat No. 14: dat hij op 14 December 1945 als bestuurder van een tweewielig rijwiel over den voor het algemeen verkeer openstaanden rijweg, de Nieuwe Kijk in 't Jatstraat te Groningen, heeft gereden, gaande van Noordelijke in Zuidelijke richting en rechts over genoemden weg;

dat hij, nog ongeveer 20 meter van het vereenigingspunt van wegen de Nieuwe Kijk in 't Jatstraat, Kleine Rozenstraat, Groote Rozenstraat gekomen, een personenauto met flinke snelheid vanuit de Kleine Rozenstraat met een groote bocht naar rechts de straat heeft zien indraaien welke hij — getuige — bereed; dat deze auto de bocht ter plaatse zoo groot heeft genomen, dat deze zelfs over het voor hem links gelegen trottoir is gereden; dat hij toen een weinig naar links is uitgeweken om bedoeld voertuig links te passeeren; dat echter de auto weer van het voetpad is af gereden en dat hij onmiddellijk daarop door de rechterszijde van den auto is gegrepen, van zijn rijwiel is geslingerd en voor den auto op de straat is gerold;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat niet bewezen is, dat beklagde het feit heeft begaan „terwijl hij in „werkelijken dienst was bij het Afwikkelingsbureau der Nederlandsche Rinnenlandsche Strijdkrachten" ¹⁾);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „het als weggebruiker zich niet op zoodanige wijze gedragen, dat „het verkeer niet in gevaar kan worden gebracht";

¹⁾ Nu de Krijgsraad tevoren overwogen heeft „dat aldus voldoende is „komen vast te staan, dat beklagde ten tijde van het plegen van het feit „militair was in de zin der wet", is het niet duidelijk waarom de niet-bewezen-verklaring zich uitstrekt tot de woorden „terwijl hij in werkelijken dienst „was". Dit laatste bolwerk van de tenlastelegging, dat beklagde militair was, had naar onze mening in het bewezen verklaarde mogen blijven bestaan. (Red. M.R.T.)

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 2 en 42 der Wegenverkeersregeling;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 198, 243, 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van eene geldboete van veertig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van twintig dagen;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Noord.

Vonnis van 3 December 1946.

President: Lt. Kolonel Mr. L. J. 't Hooft.

Leden: Lt. Kolonel H. F. Beenhakker en Kapitein Mr. F. H. Westerman.

Auditeur-Militair: Majoor Mr. C. H. Beekhuis.

Art. 2 van het Besluit bestrijding plundering in oorlogstijd.

In ruil, althans als geschenk aannemen van een door verduistering verkregen auto-motor.

De Krijgsraad is uitsluitend bevoegd van dit door een burger begaan misdrijf kennis te nemen.

Tot het bewijs hebben medegewerkt de verklaringen van twee getuigen, afgelegd ten overstaan van de Brigade Assen der Koninklijke Maréchaussée zonder dat blijkt dat deze getuigen ter terechtzitting of voor den Officier-Commissaris zijn gehoord en beëdigd.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE NOORD ¹⁾,

In de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer,

¹⁾ Van verwijzing naar de Krijgsraad blijkt niet rechtstreeks uit het vonnis. (Red. M.R.T.)

tegen W. W. H. J., geb. te Warffum den 20 Augustus 1924, van beroep Directeur eener conservenfabriek, wonende te Assen, beklagde,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 3 December 1946 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklagde gevoerde verdediging:

Overwegende dat de beklagde is ten laste gelegd: dat hij in althans omstreeks November 1945, alzoo in geval van oorlog, van de Kapitein X., behorende tot de Nederlandsche Strijdkrachten, in ruil, althans als geschenk heeft aangenomen een automotor, waarvan hij wist, althans redelijkerwijze moest vermoeden, dat deze motor door verduistering in ieder geval door misdrijf was verkegen;

Overwegende, dat hier een feit is ten laste gelegd als bedoeld in artikel 2, van het Besluit bestrijding plundering in oorlogstijd (Staatsblad Nr. F. 15), zoodat de Krijgsraad ingevolge artikel 3 van dit Besluit uitsluitend bevoegd is van deze zaak kennis te nemen;

Overwegende, dat W. W. H. J., oud 22 jaar, als beklagde ter terechtzitting, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard, dat hij in of omstreeks November 1945 te Assen van den Kapitein X., Commandant van de R.I.M.I. aldaar, een motor heeft gekregen, welke motor in zijn auto werd gemonteerd;

dat hij de Kapitein X. een partijtje blikgroenten ais tegenprestatie heeft gestuurd, alsmede vier zuigers met drijfstanen; dat hem bekend was, dat de betrokken motor Rijkseigendom was en dat hij had moeten begrijpen, dat de Kapitein X. daarover niet kon beschikken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een proces-verbaal van de Brigade Assen, van de Koninklijke Marechaussee op ambts-eed opgemaakt, gesloten en geteekend d.d. 7 September 1946; Nr. 12, waarin opgenomen een verklaring van Pieter Compaan, dienstplichtig sergeant, oud 29 jaar, welke onder meer inhoudt, dat in de werkplaats van de R.I.M.I. is geweest een auto van de fabrieken uit Assen, in welke wagen op last van den Kapitein X., een motor van de R.I.M.I. (Rijkseigendom) is geplaatst;

alsmede een verklaring van X., Reserve Kapitein bij de R.I.M.I. te Assen, oud 38 jaar, welke onder meer inhoudt, dat hij in den auto van J. (geen Rijkseigendom zijnde) een gebruikte motor heeft laten plaatsen door zijn ondergeschikten in de onder zijn beheer staande R.I.M.I.-werkplaats; dat hij hiervoor van J. als tegenprestatie een partijtje blikgroenten heeft ontvangen;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande, dat hij de

automotor in ruil heeft aangenomen en dat hij wist, dat deze door misdrijf was verkregen;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „het in geval van oorlog van een militair, behoorende tot de Nederlandsche Strijdkrachten, in ruil aannemen van eenig goed, waarvan hij weet, dat het door misdrijf is verkregen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 2 van het Besluit bestrijding plundering in oorlogstijd;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de blijkens het hooger aangehaalde proces-verbaal justitieel in beslag genomen motor aan den rechthebbende door misdrijf is onttrokken;

Gezien behoudens vermelde wetsbepaling, nog de artikelen 91 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 196, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Gelast onverminderd ieders rechten, teruggave van de inbeslaggenomen motor aan het Rijk der Nederlanden (Commandant R.I.M.I. te Assen) aan hetwelk het voorwerp wederrechtelijk was onttrokken.

Fiat Executie,

De Chef van den Generalen Staf,
Commandeerend-Generaal,

H. J. KRULS.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 18 Juli 1946.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Officier van de Marinestoomvaartdienst der 1e kl. P. Vlam,
Luitenants ter zee der 1e kl. F. T. J. Jansen, D. J. van Doorninck J.A.zn. en B. Poortman.

Fiscaal: Hoofdofficier van administratie der 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Raadsman: Mr. van der Plas.

Het aan zijn schuld de dood van een ander te wijten hebben: dom met een geladen geweer, waarvan beklaagde de haanpalvleugel van rechts nam links had omgelegd, te manipuleren, had beklaagde

een schot doen afgaan en een kameraad dodelijk getroffen. Uitvoerige motivering van de strafoplegging niettegenstaande het slacht: offer, vóór zijn overlijden, als zijn uitdrukkelijke wens had te kennen gegeven dat geen strafvervolgning zou worden ingesteld. Het Hoog Militair Gerechtshof, het vonnis met de opgelegde straf bevestigende, verwerpt dexe motivering (xie de achter het vonnis opgenomen sententie).

De Krijgsraad bepaalt dat het vonnis bij „alle hens voor den boeg” zal worden voorgelezen bij het detachement waar beklagde dient.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

In de zaak van den fiscaal tegen N., oud 20 jaren, geboren te Schoten (thans Haarlem), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 3de klasse OVW bij het Marine-kustbewakingsdetachement Zandvoort, gedurende de behandeling zijner zaak op vrije voeten,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 29 Mei 1946 No. CZM/JZ/463d/7/7/46;

Gezien het bevel tot bijeenroeping van den Zeekrijgsraad, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

dat hij in den avond van den 19den Maart 1946 te of nabij Zandvoort met een geweer, waarvan de werking hem bekend was, en in de kamer waarvan zich, naar hij wist, een scherpe patroon bevond, verschillende manipulaties heeft verricht, o.a. de veiligheidsinrichting buiten werking heeft gesteld, alles zonder zorg te dragen, dat hij niet in aanraking kwam met de trekker van dat geweer en zonder zorg te dragen, dat dat geweer niet gericht werd op den bij deze manipulaties tegenwoordigen marinier der 3e klasse O. M. B., door welk hoogst onvoorzichtig en achteloos handelen een schot uit dat geweer is afgestaan en een kogel hieruit genoemden B. in de maagstreek getroffen heeft, aan de gevolgen waarvan deze eenige uren later overleden is;

Gezien de stukken van het proces, voor zooveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gelet op de schriftuur van eisch van den fiscaal, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan hetgeen hem is ten laste gelegd, yualificatie daarvan als: „het aan zijn schuld den dood van „een ander te wijten hebben”

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling, dat van den tijd van 63 dagen, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van de uitspraak in voorloopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf een derde gedeelte in mindering zal worden gebracht en

met bevel, dat het ten processe aanwezige geweer, wapennummer 84, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van ge-

wijsde zal zijn gegaan, zal worden teruggegeven aan den commandant van het Marine Kustbewakingsdetachement te Zandvoort, die het geweer tijdelijk als stuk van overtuiging heeft afgestaan;

Gehoord de pleidooien, waarbij de verdediger vraagt de meest mogelijke clementie te betrachten;

Overwegende, dat de beklagde op 26 Juni 1945 als marinier der 3de klasse OVW in den zeedienst is aangenomen en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. N., oud 19 jaren, als beklagde:

dat hij op 19 Maart 1946 te 19.00 uur als schildwacht de post No. 1 gelegen in de duinen bij Zandvoort moest betrekken en daarbij den marinier der 3de klasse O. M. B. als schildwacht moest aflossen; dat hij te ongeveer kwart voor zeven dien dag bij B. te voornoemder plaatse kwam; dat zij zeer goed bevriend waren en dat zij daar hebben staan en loopen praten; dat hij B. toen heeft verteld, hetgeen hem eenigen tijd geleden was overkomen met een strooper, dien hij in de duinen had betrapt, die bij zijn aanhouding assistentie verkreeg van een achttal andere mannen, die een dreigende houding tegenover hem hadden aangenomen en hadden getracht hem te omsingelen; dat hij toen zijn geweer van zijn schouder had afgenomen en daarmede een stootende beweging in de richting van een der mannen had gemaakt; dat, terwijl hij aan B. dit voorval vertelde, hij dezen tevens demonstreerde de verschillende standen, welke hij had aangenomen en wat hij met zijn geweer had gedaan, waarbij B. als strooper fungeerde; dat hij onderwijl tegen B. heeft gezegd: „Geef „mij je patronen vast over“, waarop deze hem 15 scherpe patronen heeft overhandigd; dat hij tien stuks in zijn zak heeft gestoken en vijf in zijn geweer, waarvan de werking hem bekend was, heeft gedaan; dat bij het sluiten van den grendel een patroon in de kamer kwam, waardoor het geweer geladen werd, weshalve hij de haanpalmvleugel naar rechts heeft omgelegd; dat hij daarna met zijn verhaal is doorgegaan; dat toen hij B. vertelde hoe de strooper voor hem stond, hij zijn geweer op diens lichaam had gericht en dat hij toen B. vertelde, dat hij op een gegeven moment tegen den strooper had gezegd: „Dat geweer zou ook nog een woordje kunnen meespreken“ hij, evenals bij bedoeld voorval, de haanpalmvleugel van het geweer naar links heeft omgelegd; dat, toen hij B. daarop vertelde, dat hij met zijn geweer een stootende beweging had gemaakt in de richting van den vlak voor het geweer staanden strooper, hij ook een stootende beweging met zijn geweer heeft gemaakt in de richting van B., die vlak voor het geweer stond; dat toen hij dit deed, plotseling een schot uit zijn geweer afging en hij meteen B. diens beide handen op diens maagstreek zag leggen en dezen hoorde zeggen: „Au, B., „wat doe je nu“; dat hij daarna B. achterover zag vallen; enz.

2. C. A. v. F., oud 44 jaren, als getuige-deskundige, enz.;

4. W. C. v. d. L., oud 48 jaren, als getuige-deskundige, enz.;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmidde-
len wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er
aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van de woor-
den: „in de maagstreek”;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden ge-
qualificeerd als: „Het aan zijn schuld den dood van een ander te
„wijten hebben”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf:

dat de ontstellende roekeloosheid en onachtzame wijze, waarop
beklaagde met zijn geweer is omgesprongen, oorzaak was van den
dood van een medemensch, waardoor onnoemelijk veel leed werd ge-
bracht over de familie van den getroffene en de militaire maats-
chappij zich helaas een jeugdig oorlogsvrijwilliger, van wien veel
mocht worden verwacht, ontijdig en doelloos zag ontvallen; dat de
familieleden van den overledene — diens uitdrukkelijke wil, tot
tweemaal toe bij volle kennis herhaald, dat zijn vriend B. geen straf
mocht hebben, eerbiedigend — verzochten om de uiterste clementie
ten aanzien van beklagde te betrachten; dat, hoe welwillend de
Krijgsraad ook staat tegenover dit sympathieke verzoek, het recht,
anders dan de ethiek, niet berust op het principe der liefde, haar
hooge uitdrukking vindend in het „Heb Uw naaste lief als Uzelve”,
doch in zijn diepste wezen berust op het beginsel der vergelding,
koud, nuchter en streng geformuleerd in het evenredigheidspostulaat
„Aan hem, die onlust veroorzaakt, wordt onlust toegeschat”; dat
voor het strafrecht mitsdien evenredigheid moet bestaan tusschen
schuld en straf; dat in het onderhavige geval het misdrijf niet is
gepleegd uit een overwicht aan onzedelijke neigingen bij den dader,
maar uit gebrek aan zelfbeheersching;

dat beklagde, die het spelen met zijn geweer niet laten kan,
zich zelve vergat, en om dit „zich zelve vergeten”, m.a.w. om het
gebrek aan zelfbeheersching de onvoldoende secundaire functie van
bepaalde motiveerende voorstellingen, wordt gestraft;

dat de Krijgsraad hierbij in aanmerking wil nemen, dat de om-
standigheden dit „zich zelve vergeten” in de hand hebben gewerkt;

dat immers is komen vast te staan, dat de vuurdiscipline bij het
detachement, waartoe beklagde behoorde, niet zoodanig is geweest
als zij behoorde te zijn, terwijl ook het aflossen van den schildwacht
i.c. niet op de voorgeschreven wijze is geschied, een vormverzuim,
dat aan de algemene tucht niet ten goede komt en in casu niet ten
goede is gekomen;

dat gelet op dit alles een gevangenisstraf voor den tijd van drie
maanden in goede verhouding staat tot den ernst van het gepleegde
feit, de omstandigheden, waaronder dit is begaan en de persoonlijk-
heid van den beklagde, terwijl de Krijgsraad termen aanwezig acht
dat van den tijd door beklagde in voorloopig licht arrest doorge-
bracht 21 dagen bij de uitvoering van de hem op te leggen ge-
vangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk acht, dat het

vonnis openlijk uitgelezen wordt bij „alle hens voor de boeg" in de Marine-kazerne te 's-Gravenhage en bij het Marinekustbewakingsdetachement te Zandvoort;

Gezien de artikelen: 27 en 307 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 188, 189 en 204 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling, dat van den tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopig arrest doorgebracht 21 dagen bij de uitvoering van de hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Beveelt, dat het ten processe aanwezig geweer, wapennummer 84, na verloop van acht 'dagen, nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zal worden teruggegeven aan den Commandant van het Marine-kustbewakingsdetachement te Zandvoort, die het geweer tijdelijk als stuk van overtuiging heeft afgestaan;

Bepaalt, dat het vonnis door den secretaris openlijk zal worden voorgelezen bij „alle hens voor den boeg" in de Marine-kazerne te 's Gravenhage en bij het Marine-kustbewakingsdetachement te Zandvoort;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 28 November 1946.

President: Mr. J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal A. Vos, Schout bij Nacht C. H. Brouwer, Luitenant-Generaal A. Q. H. Dijkhoorn en Kolonel A. C. de Ruyter van Steveninck.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. Versteeg.

Raadsman: Mr. J. van der Plas, te 's-Gravenhage.

In de zaak van N., oud 20 jaren, geboren te Schoten (thans Haarlem), marinier der 3e klasse OVW bij het Marine-kustbewakingsdetachement te Zandvoort, thans bij de Oude Alexanderkazerne te 's-Gravenhage,

appellant van een vonnis, op 18 Juli 1946 door den Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage gewezen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. van der Plas, advocaat te 's-Gravenhage, tegen den Fiscaal bij den Zee-

krijgsraad te 's-Gravenhage, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Piskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklagde, zoo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens dat het Hof niet overneemt de eerste zes alinea's uit de overweging van den Krijgsraad ten aanzien van de op te leggen straf, aanvangende met de woorden: „dat de ontstellen-„de roekeloosheid" en eindigende met de woorden: „in casu niet ten „goede is gekomen" — onder meer niet, omdat de dader van een strafbaar feit wegens het niet begiftigd zijn met een voldoende secundaire functie niet mag worden gestraft — alsmede uit de zevende alinea de woorden: „gelet op dit alles"; dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overnemende, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

Toepassende de artikelen, bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin,

Bevestigt het vonnis waarvan is geappelleerd, met verbetering der gronden, zoals boven is aangegeven.

Krijgsraad te Velde Noord¹⁾.

Vonnis van 14 Februari 1947.

President: Majoor Mr. P. Groenewegen.

Leden: Lt. Kol. P. H. Oudt en 1e luit. Mr. J. H. W. van Uden.

Voeging van vier strafzaken.

Schuldigverklaring aan diefstal met braak, gepleegd door twee of meer verenigde personen, bovendien onder de strafverzwarende omstandigheid van artikel 44 Wetb. v. Strafr.

¹⁾ Zie noot 2 op blz. 404. (Red. M.R.T.)

Op dit dom beklaagden in Duitsland gepleegde misdrijf is, niet-tegenstaande zij zich aldaar buiten dienstbetrekking bevonden, de Nederlandse strafwet toepasselijk, nu het' begaan is onder een der in artikel 44 vnd. vermelde omstandigheden (art. 4, 2° W.M.S.R.).

Hoewel artikel 176 R.L. slechts spreekt van een mondeling opmerkelijk maken en niet, zoals artikel 312 Wetb. v. Strafr., mondelinge tenlastelegging van strafverzwarende omstandigheden uitdrukkelijk mogelijk maakt, kan dit slechts aldus worden opgevat dat de auditeur-militair bevoegd is, ter terechtzitting strafverzwarende omstandigheden alsnog ten laste te leggen.

Van het horen van getuigen op dom de wet voorgeschreven wijze blijkt niet.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE NOORD,

In de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen:

1. A., destijds korporaal bij de Grenswacht Compagnie Winschoten, thans niet meer in dienst,

2. B., destijds korporaal bij de Grenswacht Compagnie Winschoten, thans niet meer in dienst,

3. C., destijds soldaat bij de Grenswacht Compagnie Winschoten, thans niet meer in dienst, van beroep: pakhuisknecht,

4. D., destijds soldaat bij de Grenswacht Compagnie Winschoten, thans niet meer in dienst,

beklaagden, bijgestaan door hun raadsman Mr. J. van Wieheren te Groningen,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 14 Februari 1947, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklagden gevoerde verdediging;

Overwegende, dat aan ieder der beklagden bij afzonderlijke aanzegging is ten laste gelegd:

dat hij in of omstreeks 20 Februari 1946, in Duitsland, terwijl hij als korporaal in werkelijken dienst was bij de Grenswacht-Compagnie Winschoten, althans als militair in den zin der wet, tezamen en in vereeniging met een of meer anderen, in den voor de nachtrust bestemden tijd in een woning, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen drie, althans eenige rijwielen, een radio, een zak suiker, eenige hammen, een electrisch strijkijzer, eenige schoenen en eenige horloges, toebehoorende aan een ander of anderen dan aan hem of zijn mededaders, waarbij zij zich den toegang tot de plaats des misdrijfs hebben verschaft door middel van braak.

met dien verstande, dat de tenlastelegging in de zaak tegen den beklagde A. achter de beginwoorden „dat hij” nog vermeldt: „Nederlander zijnde”, en voorts in de tenlastelegging inzake de be-

klaagden D. en C. in plaats van de woorden „als korporaal" staat „als soldaat"; en dat deze vier zaken, ter terechtzitting gevoegd, als één zaak zijn behandeld;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair ter terechtzitting den Krijgsraad mondeling opmerkzaam heeft gemaakt op de uit het onderzoek bekend geworden omstandigheid, dat beklagden bij het begaan der hun ten laste gelegde feiten hebben gebruik gemaakt van gelegenheid hun door hun ambt geschonken; ¹⁾

Overwegende, dat deze omstandigheid rechtens tot verzwaring van straf grond geeft, immers ingevolge artikel 44 Wetboek van Strafrecht het maximum der op te leggen straf met een derde verhoogt;

Overwegende, ten dezen voorts, dat weliswaar artikel 167 Regtspleging Landmagt, anders dan artikel 312 Wetboek van Strafvordering, dat mondelinge tenlastelegging van strafverzwarende omstandigheden uitdrukkelijk mogelijk maakt, slechts spreekt van een mondeling opmerkzaam maken door den Auditeur-Militair op omstandigheden, die rechtens tot verzwaring van straf grond geven, bij gebreke van welk opmerkzaam maken op straffe van nietigheid de Krijgsraad op die omstandigheden geen acht slaat, doch dat dit slechts aldus kan worden opgevat — immers anders geen begrijpelijken zin zou hebben —, dat de Auditeur-Militair bevoegd is ter terechtzitting strafverzwarende omstandigheden alsnog ten laste te leggen;

Overwegende, dat de Krijgsraad voor deze opvatting steun vindt in de bewoordingen van artikel 6, Koninklijk Besluit — E 53, waarin blijkbaar „het geval bedoeld in artikel 167 Regtspleging Landmagt" wordt beschouwd als een door de Wet toegelaten wijziging der tenlastelegging in den zin en op de wijze van artikel 312 Wetboek van Strafvordering, waarnaast dan de voorheen niet mogelijke wijziging in den zin, op de wijze en onder de beperking van artikel 313 Wetboek van Strafvordering bij genoemd Koninklijk Besluit in de rechtspleging bij de Landmacht wordt ingevoerd; ²⁾

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is op de vorenbedoelde omstandigheid dan ook te mogen acht slaan als ware zij aan de beklagden ten laste gelegd bij de aanzeggingen, voormeld;

Overwegende, dat beklagden ten processe hebben verklaard, dat zij in werkelijken dienst waren op 19 en 20 Februari 1946, en ingedeeld bij de Grenswacht Compagnie Winschoten, en wel de be-

¹⁾ De auditeur-militair had, terzake van de beklagden A. en B., tevens opmerkzaam kunnen maken op de typisch militairrechtelijke strafverzwarende omstandigheid, dat het hier gold „een militair die opzettelijk met een „militair van minderen rang aan eenig opzettelijk gepleegd misdrijf deelneemt" (art. 48 W.M.S.R.). (Red. M.R.T.)

²⁾ Tot deze logische gevolgtrekking uit de inderdaad niet feilloze tekst van artikel 176 R.L. (172 R.Z.) was de jurisprudentie reeds onmiddellijk geraakt, zonder dat zij daarbij in dit opzicht enige moeilijkheden had onderhouden, evenmin trouwens als bij de conclusie, dat de woorden „dezulken „die van minderen rang zijn" in artikel 4 R.L. (2 R.Z.) en de overeenkomstige termen in de artikelen 48 en 67, 1° W.M.S.R., ook militairen zonder rang omvatten. (Red. M.R.T.)

klaagden A. en B. als korporaal en de beklaagden D. en C. als dienstplichtig soldaat;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn ambtelijke verklaringen van den Commandant Grenswacht-Compagnie Winschoten, betrekkelijk beklaagden, ten blijke dat de beklaagden in werkelijken dienst waren bij gemeld onderdeel ten tijde van het begaan der hun ten laste gelgde feiten;

Overwegende, dat beklaagden verder ten processe ieder voor zich doch eensluidend onder meer zakelijk hebben verklaard, dat zij in de nacht van 19 op 20 Februari 1946, omstreeks 23.00 uur, te zamen met een Pool, genaamd Oscar, ter hoogte van Boertange, de Nederlandsch-Duitsche grens zijn overgegaan en dat zij in Duitschland een tweetal woningen hebben bezocht;

dat bij de tweede woning de achterdeur uit één benedenhelft en twee hovendeelen bestond;

dat zij toen gezamenlijk tegen de bovendeur hebben gedrukt en dat „Oscar“ zich voorover heeft gebogen en de grendel van de deur heeft getrokken;

dat zij daarop allen naar binnen zijn gegaan;

dat zij daarbinnen van allerlei aantreffen en dat zij daar verschillende goederen hebben weggenomen;

dat zij hebben gehandeld krachtens een van te voren door hen tezamen gemaakt plan;

dat zij van niemand eenig recht hadden verkregen om deze goederen weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

a) beklaagde A., dat hij van bovenvermelde goederen heeft weggenomen: een rijwiel, een ham, en een hoeveelheid suiker, om deze ten eigen bate aan te wenden;

b) beklaagde D., dat hij van bovenvermelde goederen heeft weggenomen: een strijkijzer, een deel der hammen en van de suiker om deze ten eigen bate aan te wenden;

dat hij een deel zou krijgen uit de opbrengst van den verkoop van het radiotoestel en van de fietsen;

c) beklaagde B., dat hij van bovengenoemde goederen heeft weggenomen: de radio, een rijwiel, en een stuk van de hammen, een paar kinderschoenen om deze ten eigen bate aan te wenden;

dat hij het rijwiel en de kinderschoenen heeft verkocht;

d) beklaagde C., dat hij van bovengenoemde goederen heeft weggenomen: een rijwiel en een stuk ham om deze ten eigen bate aan te wenden;

dat hij een deel zou ontvangen van de opbrengst van de radio;

Overwegende, dat ten prooesse aanwezig is het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek, ongedateerd, opgemaakt en ondertekend door den reserve 1ste Luitenant R. Ossel, van de Grenswacht-Compagnie Winschoten en Cornelis Gerardus Mooy, Maréchaussee der Rijkspolitie Groep Stadskanaal en Roelf Hendrik Kwant, Hulp-

Marechaussee der Rijkspolitie van de post Boertange, zakelijk inhoudende als verklaring van relatanten, dat door Duitsche boeren aangifte werd gedaan van diefstal van twee heerenrijwielen, een damesrijwiel, een radio, twee hammen, een zak suiker, een paar lage bruine damesschoenen, een paar kinderschoenen, twee horloges, een electrisch strijkijzer, alsmede, dat bedoelde Duitsche boeren bij confrontatie in elk geval de beklaagde D., behorende tot het Detachement Boertange van gemelde compagnie, met beslistheid aanwezig als een dergenen die had deelgenomen aan het in de verklaringen van beklaagden vermelde bezoek aan de woningen op Duitsch grondgebied;

dat door relatanten in beslag zijn genomen:
ten huize van beklaagde B. een radio, een stuk ham,
ten huize van beklaagde A. een stuk ham,
ten huize van beklaagde D. een electrisch strijkijzer en een stuk ham,

dat de fiets en het paar kinderschoentjes, welke door B. reeds verkocht waren, eveneens in beslag genomen zijn, zoomede de fiets bij beklaagde C. en de fiets welke beklaagde D. te Boertange had gestald;

Overwegende, dat het opzet voortvloeit uit de omstandigheden waaronder de feiten zijn gepleegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — het rapport van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met den inhoud van de overige bewijsmiddelen — de overtuiging heeft verkregen en wettig bezwezen acht, hetgeen beklaagden is ten laste gelegd, alsmede hun schuld daaraan;

Overwegende, dat beklaagden, die ten tijde van het plegen van de feiten waren ingedeeld bij een Grenswachtcompagnie, in het bijzonder belast met de bewaking van een deel der Nederlandsch-Duitsche grens, zeer nabij de plaats des midrijfs, van deze gelegenheid, hun door hun functie geschonken, gebruik hebben gemaakt de Nederlandsch-Duitsche grens te overschrijden, hetgeen voor hen in bedoelde hoedanigheid zonder moeilijkheden toentertijd mogelijk was; hebbende echter de beklaagden in casu gehandeld en zich bevonden buiten het Rijk in Europa zonder bevoegdheid of opdracht, immers buiten dienstbetrekking zoodat de Nederlandsche strafwet ten deze toepasselijk is;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „diefstal waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des „misdrijfs heeft verschaft door middel van braak. door twee of meer „personen gepleegd, hebbende de schuldige bij het begaan van het „strafbaar feit gebruik gemaakt van de gelegenheid hem door zijn „ambt geschonken”, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 311 j^o 44 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen

feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behoudens vermelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 4, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 9, 14a, 14b en 24 van het Wetboek van Strafrecht, 167, 193, 197, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt:

Recht doende,

Verklaart ieder der beklagden schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en deswege strafbaar;

Veroordeelt ieder der beklagden tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, en tot betaling van eene geldboete van honderd *gulden* met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van *vijftig* dagen;

Beveelt, dat de gevangenisstraf van drie maanden niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet *op* de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die wet of onder artikel I van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. n^o E 53), heeft schuldig gemaakt.

Fiat executie:

De Luitenant-Generaal,
 Chef van den Generalen Staf,
 Commandeerend Generaal,

Mr. H. J. KRULS.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hooge Raad der Nederlanden.

Beschikking in Raadkamer van 29 April 1947.

President: Mr. W. Fick (Vice-president).

Raadsheren: Mrs. J. E. van der Meulen, Feber, Rombach en M. J. C. Reyers.

Negatief jurisdictie-geschil terzake van economische misdrijven, dom een militair gepleegd, tussen de bijzondere politierechter ingevolge K.B. van 31 October 1944, Staatsblad No. E. 135 en de Krijgsraad te Velde¹⁾.

De Krijgsraad bevoegd verklaard can het gepleegde kennis te nemen. Uit de in artikel 76 Inv. Mil. S. & T.R. voorkomende woorden „behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt” volgt dat, wil enige wettelijke bepaling de aldus aan de militaire rechter algemeen toegekende bevoegdheid beperken, deze bedoeling uitdrukkelijk moet blijken. Dit wordt bevestigd door de bewoordingen van dergelijke beperkende bepalingen, zoals de artt. 79 en 80 van genoemde Inv.wet.²⁾

DE HOOGHE RAAD DER NEDERLANDEN,

Beschikkende in Raadkamer,

Gezien het verzoekschrift van *den Auditeur-Militair* bij den Krijgsraad te Velde Zuid, waarvan de inhoud luidt:

„dat de Bijzondere Politierechter bij de Arrondissements-Rechtbank te Middelburg zich bij vonnis van 5 Maart 1946 onbevoegd heeft verklaard te oordeelen over de strafzaak van het Openbaar Ministerie tegen C. M., geboren te Kats, den 10den December 1895, fou-rier 1ste klasse bij de... aan wien ten laste was gelegd, dat hij op of omstreeks 3 November 1945 in Zuid-Beveland en Walcheren, opzettelijk in strijd met het krachtens het Organisatiebesluit Voedselvoorziening gestelde voorschrift van artikel 2 der Tuinbouwvervoerverordening 1944 heeft vervoerd, althans heeft doen ver-

¹⁾ Zie het hiervóór opgenomen vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 9 Augustus 1946 (pag. 397 v.).

²⁾ De competentie van de **bijzondere** politierechter is in artikel 6 van hogergenoemd K.B. aldus geregeld: „De kennisneming in eersten aanleg van de strafbare feiten, in de artikelen 1 en 3 genoemd, behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van den politierechter die bij elke **arrondissementsrechtbank** voor de berechting van deze feiten **bijzonderlijk** wordt benoemd

Voor een uitdrukkelijke beperking van de rechtsmacht van den militairen rechter, zie behalve de door de Hooge Raad aangehaalde artikelen, nog het in het verzoekschrift van de auditeur-militair als aangehaald overgenomen artikel 405 Invaliditeitswet en artikel 12 van het Besluit **Bijzondere** Gerechtshoven (M.R.T., XXXIX, pag. 18 v.).

(Red. M.R.T.)

„voeren een hoeveelheid appelen en peren, zijnde fruit, in den zin
„van artikel 1 der Tuinbouwafzetverordening 1943 I;

„dat voormelde strafzaak daarna is aangebracht bij den Krijgs-
„raad te Velde van den Territorialen Bevelhebber Nederland;

„dat genoemde Krijgsraad zich bij vonnis van 23 Augustus 1946
„eveneens onbevoegd heeft verklaard van meervermelde strafzaak
„kennis te nemen;

„dat hier dus voorligt een jurisdictiegeschil als bedoeld in artikel
„88 van de Wet op de Regterlijke Organisatie, hetwelk luidens ge-
„noemd wetsartikel in eerste instantie ter beoordeling van Uw
„college staat;

„dat de Politierechter voornoemd zijne beslissing heeft gebaseerd
„op de volgende overwegingen:

„dat verdachte ten tijde van het begaan van het hem ten laste
„gelegde feit was militair, en derhalve dient te worden nagegaan
„of Wij desondanks bevoegd zijn over deze zaak te oordeelen;

„dat artikel 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-
„recht van 15 Juli 1921 S. 841 bepaalt, dat de militaire rechter
„kennis neemt van de strafbare feiten begaan door militairen, be-
„houdens de uitzonderingen bij de wet bepaald;

„dat het Besluit Berechting Economische Delicten K.R. 31 Oc-
„tober 1944 S.E. 135 in art. 5 de bepaling bevat, dat de kennis-
„neming in eersten aanleg van de strafbare feiten in de artt. 1 en 3
„genoemd, behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van den politie-
„rechter, die evenals zijn plaatsvervanger, bij elke Arrondissements-
„Rechtbank voor de berechting van deze feiten bijzonderlijk wordt
„benoemd, dan wel uit de reeds benoemde politie-rechters om
„redenen van zijn deskundigheid in dezen, wordt aangewezen;

„dat hierin door ons niet meer vermag te worden gezien, dan een
„bijzondere regeling voor de berechting der in genoemd K.B. opge-
„somde economische delicten binnen het gebied, waar de Burger-
„lijke Rechter bevoegd is;

„dat Wij met name daaruit niet kunnen lezen een doorbreken
„van het beginsel, dat een militair zich behoudens wettelijke uit-
„zondering voor den militairen rechter heeft te verantwoorden;

„dat niets in den tekst en den considerans van het K.R. E. 135 er
„op duidt, dat de wetgever een gelijkstelling van burgers en mili-
„tairen bij de beoordeeling der economische delicten door één en den-
„zelfden burgerlijken rechter heeft beoogd en met name een uitdruk-
„kelijk geformuleerde uitzondering als artikel 76 Invoeringswet
„Militair Straf- en Tuchtrecht vordert, in dat Besluit ontbreekt;
„(vergelijk art. 405 der Invaliditeitswet);

„dat als zoodanig niet kan gelden, dat het K.B. E. 135 is tot stand
„gekomen, mede op voordracht der Ministers van Oorlog en Marine,
„nu naast hen alle andere Ministers worden genoemd;

„dat de bedoeling van het K.B. E. 135, n.l. om een snelle en des-
„kundige berechting te bevorderen, allerminst dwingt tot de con-
„clusie, dat de bijzondere Politierechter ook over een militair die

„zich aan een economisch delict schuldig maakte zal hebben te oordeelen;

„dat een snelle en deskundige berechting van militairen door een burgerlijken rechter niet kan worden verwacht, nu dien rechter de deskundigheid ontbreekt omtrent de militaire verhoudingen en omstandigheden, waaronder de verdachte leeft en waarop hij in de praktijk zijn verweer pleegt te baseeren; dat toch nader onderzoek naar en voorlichting van den rechter hieromtrent de berechting vertraagt;

„dat ook het verlangen, dat tegen economische delinquenten, ook indien dit militairen zijn, zware straffen zullen worden uitgesproken, geen reden kan zijn om te concludeeren, dat de burgerlijke rechter in de plaats moet treden van den in het algemeen voor militairen bevoegden rechter;

„dat juist om een snelle en strenge berechting te verwezenlijken, ernstige misdrijven in dezen na-oorlogstijd, ook wanneer zij door niet-militairen worden gepleegd, onder de competentie van den militairen rechter zijn gesteld;

„dat Wij ons op grond van het bovenstaande niet bevoegd achten over deze zaak te oordeelen, aangezien het K.B. E. 135 niet moet worden beschouwd, als houdende een uitzondering bij de wet gemaakt, waarop artikel 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht doelt;"

terwijl de Krijgsraad zijn vonnis grondde op de overweging:

„dat volgens artikel 5 van het „Besluit Berechting Economische delicten^v de kennisneming in eersten aanleg van de strafbare feiten, omschreven in de op grond van het organisatiebesluit voedselvoorziening 1941 tot stand gekomen voorschriften, behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van den in genoemd artikel bedoelden Politierechter c.q. van den in het Besluit tuchtrechtspraak voedselvoorziening bedoelden tuchtrechter;"

dat de Krijgsraad te Velde reeds in een eerder — n.l. op 9 Augustus 1946 — gewezen vonnis in de strafzaak van den Auditeur-Militair te Velde tegen H. S. R., geboren te Utrecht 14 Januari 1926, soldaat bij de, aan wien o.m. ten laste was gelegd: enz. ¹⁾ zich onbevoegd had verklaard om van economische delicten kennis te nemen en wel op grond van de volgende overwegingen: enz. ²⁾

Gezien de schriftelijke conclusie van den advocaat-generaal Holsteyn, namens den Procureur-Generaal, strekkende tot vernietiging der uitspraak van den Krijgsraad te Velde, diens bevoegdverklaring en verwijzing der zaak naar dien raad;

Overwegende, dat uit den inhoud van de bij het verzoekschrift overgelegde vonnissen volgt: dat zoowel de Bijzondere Politierechter bij de Arrondissements-Rechtbank te Middelburg, als de Krijgs-

¹⁾ Zie het hiervóór, op pag. 397 v., opgenomen vonnis. (Red. M.R.T.)

²⁾ Zie de desbetreffende overwegingen op pag. 401 en 402. (Red. M.R.T.)

raad te Velde, zich beiden onbevoegd hebben verklaard tot onderzoek van de strafzaak tegen C. M., terwijl die uitspraken met elkander in strijd zijn, daar een van beide rechters tot dat onderzoek bevoegd moet zijn;

Overwegende, dat beide uitspraken in kracht van gewijsde zijn gegaan, zoodat zich voordoet het geval, voorzien in art. 525, onder 2e van het Wetboek van Strafvordering en derhalve aanwezig is een jurisdictiegeschil door art. 88 onder 4e der Wet op de Regterlijke Organisatie aan den Hoogen Raad in eerste instantie ter beslissing opgedragen;

Overwegende, dat de verdachte is opgeroepen tegen Dinsdag 22 April 1947;

Overwegende, dat krachtens art. 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, van 5 Juli 1921, Stbl. 841, de Militaire Rechter kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door militairen, behoudens de uitzonderingen bij de Wet gemaakt;

Overwegende, dat hieruit volgt, dat, wil eenige wettelijke bepaling de aldus aan den militairen rechter algemeen toegekende bevoegdheid beperken, deze bedoeling uitdrukkelijk uit die bepaling moet blijken;

Overwegende, dat zulks wordt bevestigd door de bewoordingen van dergelijke beperkende bepalingen, zooals de artt. 79 en 80 van bovengenoemde Invoeringswet, uit welke artikelen, door het daarin met name noemen van den militairen rechter, de uitdrukkelijke bedoeling diens algemeene bevoegdheid voor de in die artikelen genoemde gevallen uit te sluiten, 'duidelijk blijkt;

Overwegende, dat deze bedoeling echter geenszins blijkt uit den tekst van art. 5 van het Besluit Berechting Economische Delicten, doch de aan de in dat artikel genoemde Politierichter toegekende uitsluitende bevoegdheid tot kennisneming in eersten aanleg van de in de artikelen 1 en 3 van dit Besluit genoemde strafbare feiten, kennelijk slechts de strekking heeft aan te duiden, welke van de verscheidene burgerlijke rechters, die voor de berechting van die strafbare feiten in aanmerking zouden kunnen komen, terzake bevoegd is;

Recht doende tot regeling van rechtsgebied:

Verklaart dat de Bijzondere Politierichter te Middelburg terecht zich onbevoegd heeft geoordeeld om recht te kunnen spreken over het te dezen aan den Militair C. M. telastgelegde strafbare feit;

Vernietigt het vonnis van den Krijgsraad te Velde Zuid, op 23 Augustus 1946 in deze zaak geweest, waarbij deze Krijgsraad zich onbevoegd heeft verklaard van deze zaak kennis te nemen;

Verklaart die Krijgsraad daartoe bevoegd;

Wijst de zaak terug naar genoemden Krijgsraad met bevel deze zaak te berechten en af te doen.

Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage.

(Kort geding).

Vonnis van 11 October 1946.

President: Mr. A. N. Kuhn.

Diensfweigeringswet.

Enige personen, opgeroepen zijnde om in 1946 hun militaire dienst te vervullen, hebben zich wegens gewetensbezwaren beroepen op de dienstweigeringswet. Niettemin werden zij aangewezen voor vertrek naar Nederlands Indië, zonder dat op hun beroep ene beslissing genomen was. Zij stelden nu, dat zij aldus van de gelegenheid tot onderzoek van hunne bezwaren zouden worden beroofd, daar dit onderzoek te 's Gravenhage en niet in Nederlands Indië behoorde te geschieden, en vroegen verbod om aan dit voornemen uitvoering te geven.

Beslist werd, dat de militaire overheid ten deze slechts uitvoering had gegeven aan maatregelen, welke door de toestand van het ogenblik geboden waren, uit welke uitvoering niet behoefde te volgen dat principiële dienstweigeraars niet' overeenkomstig de wet zouden worden gehoord. Van tekortkoming was dus nog geen sprake; belanghebbenden mogen echter verwachten, dat dit verhoor binnen bekwamen tijd geschieden zal.

De vordering werd derhalve afgewezen.

De President van de Arrondissements-Rechtbank te 's Gravenhage, rechtsprekende in Kort Geding, heeft het navolgende vonnis gewezen:

In de zaak van:

1. Ferdinand Hoogeveen, wonende te Leiden, thans gedetineerd in het Hulp-Huis van Bewaring te 's Gravenhage,

2. Bauke Planting, wonende te IJlst, thans gewoon soldaat bij 5-III-5 R.I. (van Heutzkazerne te Kampen),

3. Pieter Cornelis Smit, wonende te Noord Scharwoude, thans gewoon soldaat 1-III RVA (Willem de Zwijgerkazerne te Weesp),

4. Jan Velders, wonende te Deventer, thans gewoon soldaat bij 6-III-1 K.I. (Emmakazerne te Assen);

Eischers in Kort Geding, verschenen bij den procureur Jhr. Mr. P. J. W. de Brauw, gepleit door Mr. J. H. van Wijk,
tegen:

den Staat der Nederlanden, wiens zetel is gevestigd te 's Gravenhage, Gedagde in Kort Geding, verschenen bij den procureur Mr. G. J. Scholten,

DE PRESIDENT VAN DE ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK TE 'S GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Overwegende ten aanzien der feiten;

dat eisers bij dagvaarding gesteld hebben:

1. de eisers zijn ieder voor zich in het jaar 1946 opgeroepen voor de vervulling van de militaire dienst;

2. De eisers hebben ieder voor zich in de wettelijke vorm een beroep gedaan op de Dienstweigeringswet, uit hoofde van ernstige gewetensbezwaren tegen de militaire dienst;

3. Ingevolge artikel 2 der Dienstweigeringswet beslist de Minister (van Oorlog) op hun requesten na advies van een door de Kroon ingestelde commissie;

4. Deze commissie is verplicht ieder der eisers op te roepen en hem bij verschijning te horen;

5. De samenstelling en werkwijze van deze commissie is uitputtend althans uitsluitend geregeld bij het K.B. van 3.5.24 S. 230, gewijzigd bij K.B. van 28.5.46 S.G. 134;

6. De thans bestaande commissie is ingesteld bij K.B. van 29.7.46 nr 75 opgenomen in Stcrt 19461160;

7. Een andere commissie dan deze kent de wet niet, noch ook is een andere commissie, werkende naast of in de plaats van de genoemde of met overneming van een deel van haar taak belast, in het stelsel der wet voorzien;

8. De bij dit exploit aan gedaagde betekende legerorder (of instructie) bevat onder letter c bepalingen, welke indruisen tegen de Dienstweigeringswet, althans telgen de beginselen der krijgstucht, althans niet zijn gegrond op rede en billijkheid;

9. De bepaling, dat militairen, die zich op de Dienstweigeringswet hebben beroepen, meegaan naar Nederlands-Indië, is onwettig, althans onrechtmatig, daar genoemde militairen door een zodanige maatregel in de onmogelijkheid worden gesteld om te worden gehoord door de meergenoemde commissie, welke in Den Haag zetelt. Zij worden deswege onttrokken aan de rechter, althans aan de beoordelingsinstantie, welke de wet hun toekent;

10. Het opzet, deze dienstweigeraars, waaronder ook eisers, aan deze commissie te onttrekken, blijkt onweerlegbaar uit de mededeling: „Het is de bedoeling, dat hun bezwaren te zijner tijd in „Indië door een commissie worden onderzocht“;

11. Een commissie, zoals „in de bedoeling“ ligt van de Chef van de Generale Staf, bestaat niet, en vindt geen grondslag in de ter zake geldende regelen, inzonderheid niet in de Dienstweigeringswet en de Koninklijke Besluiten, die haar toepassing nader uitwerken;

12. De vage en in feite nietszeggende verklaring omtrent de „in de bedoeling“ van de Chef van de Generale Staf liggende toekomstige commissie in Indië is noch kan ooit zijn een wettig motief om eisers te onttrekken aan de commissie, die op grond van de Dienstweigeringswet is ingesteld; zulks te meer niet, omdat de eventuele verwerkelijking van genoemde bedoeling niet ligt binnen de bevoegdheid van de Chef van de Generale Staf;

13. De hier bestreden bepaling is voorts een uiting van détourne-

ment de pouvoir, en hare eventuele toepassing is mitsdien een onrechtmatige daad, aangezien de behandeling van eisers, evenals die van alle dienstplichtigen en militairen, die zich op de Dienstweigeringswet hebben beroepen, door de wetgever uitdrukkelijk is onttrokken aan de militaire autoriteiten en voorbehouden aan de minister;

14. Eisers hebben een wettig recht om te worden gehoord door de commissie, welke is ingesteld krachtens de wettelijke bepalingen, welke golden op het oogenblik, dat zij hun verzoekschrift indienden (welke bepalingen nog steeds gelden); zij hebben het recht toepassing te eisen van de op het genoemde oogenblik geldende wettelijke regelen zonder uitzondering of beperking;

15. Onrechtmatig is, eisers in te schepen naar Nederlands-Indië, daar zij toch moeten worden gehoord door de in Den Haag zetelende commissie, die immers wettelijk verplicht is eisers op te roepen en het uiteraard een onrechtmatige daad zoude zijn, indien enig commandant eisers zou verhinderen voor deze commissie te verschijnen;

16. Onrechtmatig is, ongeacht het sub 15 gestelde eisers te dwingen te wachten op een behandeling van hun verzoekschrift door een niet bestaande commissie, wier instelling alsnog door wetswijziging en speciale Koninklijke Besluiten zal moeten worden mogelijk gemaakt, terwijl de wettige commissie er is en sinds een maand hare werkzaamheden heeft aangevangen;

17. Zulks geldt te meer, nu van algemene bekendheid is, dat vele en dringende voorzieningen, waarvan het algemeen belang ook in militaire kringen vaststaat — zoals de regeling van kostwinnersvergoeding e.d. — reeds sinds een jaar, althans sinds vele maanden „in de bedoeling liggen”, maar ondanks hun urgentie nog geenszins zijn verwerkelijkt, zodat valt te voorzien en vanwege de gedaagde wel niet zal (kunnen) worden betwist, dat gezien het uit militair oogpunt alsmede wat het aantal der hierbij betrokken personen betreft geenszins dringende der onderhavige aangelegenheden, maanden zo niet jaren zullen (kunnen) voorbijgaan, voor en aler de aangekondigde voornemens zullen zijn verwerkelijkt, zo zij al zullen worden verwerkelijkt;

18. Ten aanzien van eiser sub 1 geldt bovendien, dat de Krijgsraad te Velde de behandeling van zijn zaak uitdrukkelijk heeft geschorst teneinde hem in staat te stellen zich ingevolge de Dienstweigeringswet met een verzoekschrift te wenden tot de Minister van Oorlog om door de meergemelde commissie te worden gehoord; zich stellende op de grondslag van de wet, heeft de Krijgsraad geen genoeg willen nemen met een beslissing door de Minister genomen zonder dat daarbij de bedoelde commissie was gehoord. Toepassing der ten deze bestreden bepalingen zou voor eiser sub 1 tevens medebrengen, dat hij werd geschaad in zijn verdediging, immers zou worden onttrokken aan zijn gekozen raadsman, die hem uiteraard niet naar Nederlands-Indië zou kunnen volgen;

19. Ongeacht het vorengestelde hebben eisers het recht, zulks

inzonderheid ingevolge artikel 10 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, vastgesteld bij K.B. van 31 Juli 1922 Stbl. 476, dat de voor hen geldende bepalingen zijn gegrond op rede en billijkheid; de hierboven weergegeven maatregelen zijn onredelijk en onbillijk te achten;

20. Daar voor alle eisers het bevel tot inschepping binnen weinige dagen is te verwachten, is uit hoofde van onverwijlde spoed een onmiddellijke voorziening bij voorraad vereist, terwijl eisers ernstige schade zullen lijden door een uitvoering te hunnen aanzien van de hier bestreden bepalingen;

met conclusie, dat bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad op de minuut op alle dagen en uren, gedaagde worde verboden uitvoering te geven aan de maatregelen, opgenomen in de ten deze bestreden legerorder (of instructie) althans in zoverre deze betrekking hebben op eisers, derhalve op militairen, die een beroep hebben gedaan op de Dienstweigeringswet;

alles met veroordeling van gedaagde in de kosten des gedings;

dat gedaagde met conclusie tot afwijzing der vordering een hieronder zoveel nodig te bespreken verweer heeft gevoerd;

Overwegende in rechte:

dat onbetwist is, dat eisers onder 1, 3 en 4 opgeroepen zijn voor de vervulling van militaire dienst in 1946 en dat zij in de wettelijke vorm een beroep gedaan hebben op de Dienstweigeringswet uit hoofde van gewetensbezwaren tegen de militaire dienst;

dat dit laatste ten aanzien van de eiser sub 2 is ontkend en niet is bewezen, zodat zijn vordering niet ontvankelijk verklaard behoort te worden;

dat de overige eisers er zich over beklagen, dat de Chef van de Generale Staf heeft bepaald: Principiële dienstweigeraars, die een beroep hebben gedaan op de Dienstweigeringswet, doch nog geen daad van dienstweigerings hebben gesteld, gaan eveneens naar Indië;

dat de wet niet voorschrijft, dat principiële dienstweigeraars van dienstverrichtingen zullen worden vrijgesteld, noch dat hun groot verlof zal worden verleend in afwachting van de door de Minister van Oorlog te nemen beslissing;

dat de niet betwiste omstandigheid, dat denzulken tot dusver veelal of regelmatig groot verlof werd gegeven, aan eisers geen rechten kan geven en ten deze zonder belang voorkomt, daar de Militaire Overheid verplicht is die maatregelen te nemen, voorzover wettelijk geoorloofd, die het landsbelang naar haar inzicht vordert;

dat eisers aangevoerd hebben, dat hun inschepping naar Indië hen berooft van het hun door de wet gegeven recht door een daartoe afzonderlijk ingestelde Commissie te worden gehoord, zijnde deze Commissie te Den Haag gevestigd en niet in Indië en bepalende de wet, dat er slechts één zodanige commissie zal zijn;

dat de in vorenbedoelde bepaling van de Chef van de Generale

Staf uitgedrukte bedoeling de bezwaren van eisers in Indië te doen onderzoeken niet ter zake is, daar nu **uitsluitend** de toestand van het ogenblik van belang is;

dat echter uit het zenden van **principiële** dienstweigeraars naar Indië niet kan volgen, dat zij niet **overeenkomstig** de wet zullen worden opgeroepen en gehoord;

dat hierom thans nog **niet** gezegd kan worden, dat eisers in hun wettelijke **rechten** verkort zijn of dreigen verkort te zullen worden;

dat inmiddels ook bij het uitvoeren van wetten de goede trouw in acht genomen behoort te worden en eisers **Ons** voorkomen te kunnen verlangen, dat binnen bekwame tijd hun bezwaren onderzocht worden;

dat echter **thans** nog geen aanleiding bestaat te vrezen, dat zulks niet zal geschieden;

dat de **vordering** mitsdien afgewezen behoort te worden;

Recht doende in Kort Geding:

Verklaart de eiser Planting niet-ontvankelijk in zijn vordering;

Ontzegt de ingestelde vordering aan de eisers sub **1, 3** en **4**;

Veroordeelt eisers in de kosten van het geding, enz.

OFFICIEEL GEDEELTE.

WET van 3 Juli 1947 (Xtaatsblad No. H 221) houdende regeling van het recht van hooger beroep van de vonnissen, bij de krijgsraden te velde gewezen ter zake van strafbare feiten in tijd van oorlog begaan.¹⁾

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het onder de huidige omstandigheden gewenscht is, dat in beginsel ook hooger beroep openstaat van de vonnissen, bij de krijgsraden te velde gewezen ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

1. In afwijking van het bepaalde in artikel 210 van de Regtspleging bij de Landmagt staat ook van de vonnissen, gewezen bij de krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan, hooger beroep open op het Hoog Militair Gerechtshof. De artikelen 256 en 257 dier Regtspleging en artikel 11 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 (*Staat'sblad* no. E 67) blijven buiten toepassing.

2. Het bepaalde in het voorgaande lid geldt niet voor zoover Wij de toepasselijkheid daarvan ten aanzien van een of meer krijgsraden, welke onder feitelijke oorlogsomstandigheden dan wel buiten het Rijk in Europa optreden, uitsluiten of beperken.

3. Een vonnis van een krijgsraad te velde, waartegen ingevolge een besluit als in het tweede lid van dit artikel bedoeld geen hooger beroep openstaat, kan in afwijking van het bepaalde in artikel 257 van de Regtspleging bij de Landmagt worden gepronuntieerd alvorens omtrent de verleening van het fiat executie is beslist.

Artikel 2.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

¹⁾ Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal hierna blz. 528 v. (Red. M.R.T.).

Gegeven ten Paleize het Loo, den 3den Juli 1947.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister van Oorlog,

A. R. J. L. FIEVEZ.

Uitgegeven de *elfde* Juli 1947.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

Bij Koninklijk besluit van 11 Juli 1947 (Stb. no. H 243) is bepaald, dat deze wet in werking treedt met ingang van 16 Juli 1947.

KONINKLIJK BESLUIT van 11 Juli 1947 (*Staatsblad No. H 235*) houdende *het niet van toepassing verklaren van het bepaalde in het eerste lid van artikel 1 der Wet van 3 Juli 1947, Staatsblad No. H 221, op de vonnissen, gewezen door de krijgssraden te velde bij de Koninklijke landmacht in Nederlandsch-Indië.*

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Justitie van 4 Juli 1947, Afdeling G. VI, bur. 5, no. 1002;

Gelet op artikel 1, eerste en tweede lid, van de Wet van 3 Juli 1947, *Staatsblad* No. H 221, houdende regeling van het recht van hoger beroep van de vonnissen, bij de krijgssraden te velde gewezen ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan;

Overwegende, dat de huidige omstandigheden de uitoefening van het, in artikel 1, eerste lid, van vorenvermelde wet toegekende recht van hoger beroep echter vooralsnog niet toelaten voor zoover betreft vonnissen, gewezen door de krijgssraden te velde bij de Koninklijke landmacht in Nederlandsch-Indië;

Overwegende, dat diensvolgens overeenkomstig artikel 1, tweede lid, van meergemelde wet ten aanzien van die krijgssraden te velde het bepaalde in het eerste lid van dat artikel dient te worden uitgesloten;

De Raad van State gehoord (advies van 8 Juli 1947, No. 30);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 10 Juli 1947, Afdeling G. VI, bur. E, no. 1002;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Het bepaalde in het eerste lid van artikel 1 der Wet van 3 Juli 1947, Staatsblad No. H 221, is niet van toepassing op de vonnissen, gewezen door de krijgsraden te velde bij de Koninklijke landmacht in Nederlandsch-Indië.

Artikel 2.

Dit besluit treedt in werking met ingang van 16 Juli 1947.

Onze Ministers van Oorlog en van Justitie zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

's-Gravenhage, de 11de Juli 1947.

WILRELMINA.

De Minister van Oorlog,
A. H. J. L. FIÉVEZ.

De Minister van Justitie,
J. H. VAN MAARSEVEEN.

Uitgegeven de *elfde* Juli 1947.

De Minister van Justitie,
J. H. VAN MAARSEVEEN.

WET van 3 Juli 1947 (Staatsblad No. H 222) betreffende de kennisneming door den militairen rechter van misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn.¹⁾

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien, of hooren lezen, saluut! doen te weten: Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is om nadere regelen te stellen met betrekking tot de kennisneming door den militairen rechter van misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten--Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

¹⁾ Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal hierna blz. 529 v. Het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven is opgenomen in deel XXXIX blz. 18—25. (Red. M.R.T.).

Artikel I.

Het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven (besluit van 22 December 1943, *Staatsblad* No. D 62) wordt gewijzigd als volgt:

A.

Artikel 12 wordt vervangen door een nieuw artikel 12, luidende:

„Artikel 12.

1. Behoudens het bepaalde in het tweede lid van dit artikel nemen de Bijzondere Gerechtshoven, met uitsluiting van eenigen anderen rechter, in eersten aanleg en tevens, behoudens het beroep in cassatie, in het laatste ressort kennis van de misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht ¹⁾ van toepassing zijn.

2. De militaire rechter neemt kennis van de in het slot van het eerste lid bedoelde misdrijven, door militairen begaan, tenzij deze misdrijven zijn gepleegd in door den vijand bezet gebied van het Rijk in Europa.”

B.

Het derde lid van artikel 13 wordt vervangen door een nieuw derde lid, luidende:

3 De Bijzondere Raad van Cassatie neemt bovendien in eersten aanleg en tevens in het laatste ressort kennis van de jurisdictiegeschillen:

1° tusschen de Bijzondere Gerechtshoven onderling;

2° tusschen de Bijzondere Gerechtshoven eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter anderzijds;

3° tusschen den Bijzonderen Raad van Cassatie eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter, de Bijzondere Gerechtshoven daaronder begrepen, anderzijds.”

Artikel II.

Het vierde lid van artikel 14 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging (besluit van 22 December 1943, *Staatsblad* No. D 63) wordt gelezen als volgt:

„4. Indien de commandeerende officier bepaalt, dat de verdachte in arrest zal worden gesteld of gehouden, geeft hij, indien de berechting van het misdrijf niet tot de bevoegdheid van den militairen rechter behoort, daarvan terstond schriftelijk of mondeling kennis aan den procureur-fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof en doet hij den verdachte onmiddellijk voor dezen geleiden.”

Artikel III.

1. Het bepaalde in artikel I is niet van toepassing in zaken,

¹⁾ Dit besluit is opgenomen in deel XXXIX, blz. 10—18. (Red. M.R.T.).

waarin op het tijdstip van het in werking treden dezer wet de behandeling ter terechtzitting voor een Bijzonder Gerechtshof reeds is aangevangen.

2. De overige zaken, welke op dat tijdstip bij een Bijzonder Gerechtshof aanhangig zijn en ingevolge het bepaalde in artikel I tot de kennisneming van den militairen rechter behooren, gaan naar dien rechter over in den staat, waarin zij zich bevinden.

Artikel IV.

Deze wet treedt in werking op een door Ons nader te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministerieele departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize het Loo, den 3den Juli 1947

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister van Marine,
J. J. A. SCHAGEN VAN LEEUWEN.

De Minister van Oorlog,
A. R. J. L. FIÉVEZ.

Uitgegeven de *elfde* Juli 1947.
De Minister van Justitie,
J. H. VAN MAARSEVEEN.

Bij Koninklijk besluit van 11 Juli 1947 (Stb. no. H 234) is bepaald dat deze wet in werking treedt met ingang van 16 Juli 1947.

No.: 44842/29706.

Onderwerp: Verwijzingsrecht OAZ Curaçao.
DE MINISTER VAN MARINE,
's-Gravenhage, 18 Juni 1947.

Gelezen de brief van de oudst-aanwezende zeeofficier te Curaçao van 17 April 1947 no. 4/5/1 OAZ en het aan die brief gehechte advies van de Fiscaal bij' de Zeekrijgsraad van 25 Maart 1947 no. 4A/38/47;

Benoemt de oudst-aanwezend zeeofficier te Curaçao tot *divisie-commandant* (commandant van een minder smaldeel dan een eskader) over de in de West-Indische wateren vertoevende oorlogsschepen en de in West-Indië gevestigde en nog te vestigen wal-inrichtingen der zeemacht;

Bepaalt dat genoemde oudst-aanwezende zeeofficier na afloop der informatiën de beklagde naar Nederland zal zenden en de stukken in handen zal stellen van de fiscaal bij de zeekrijgsraad in Nederland, die in verband met art. 88 aanhef sub 3° der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht aan de Commandant Zeemacht Nederland zal adviseren de zeekrijgsraad te doen bijeenroepen;

Geeft kennis van deze beschikking en van het advies vnd. van de fiscaal bij de Zeekrijgsraad aan:

- a. de bevelhebber der Zeestrijdkrachten;
- b. de Commandant Zeemacht Nederland;
- c. de Oudst-Aanwezende Zeeofficier Curaçao;
- d. de president van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage;
- e. de fiscaal bij de zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

De Minister vnd.

J. J. A. Schagen van Leeuwen.

Legerorder 1947 No. 188.

MINISTERIELE BESCHIKKING

van 30 Mei 1947, Chef van de Generale Staf, Sectie G 6,
Nr. 1004 I.

Ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 20 Mei 1921,
Nr. 53, wordt het volgende bepaald:

VOORSCHRIFTEN BETREFFENDE DE RECHTSKUNDIGE STUDIE VAN OFFICIEREN DER KONINKLIJKE LANDMACHT

1. Naar de hieronder volgende regelen wordt voor beroepsofficieren der Koninklijke Landmacht, die daartoe roeping gevoelen en aanleg bezitten, de gelegenheid opengesteld tot het maken van de volledige rechtsstudie aan een der Nederlandse Universiteiten.

2. Hiervoor komen uitsluitend in aanmerking zij, die bevoegd zijn tot het afleggen van de examens in het Nederlandse recht der juridische faculteit. De Minister van Oorlog kan echter in een bijzonder geval de in punt I bedoelde gelegenheid ook openstellen voor een officier die nog niet bevoegd is tot het afleggen van de examens in het Nederlandse recht, doch van wie op goede gronden mag worden verwacht dat hij deze bevoegdheid alsnog tijdig zal verwerven zonder dat hierdoor vertraging in zijn studie ontstaat.

3. In de eerste plaats komen in aanmerking zij, die reeds enige studie in de rechtsgeleerdheid hebben gemaakt.

4. Het aantal officieren, voor wie de gelegenheid tot het maken van de studie in de rechtsgeleerdheid kan worden opengesteld, wordt bepaald door de Minister van Oorlog, die mede vaststelt, aan welke Universiteit de studie zal moeten plaats hebben.

5. Officieren, die voor deze studie in aanmerking wensen te komen, moeten vóór 1 Maart van het jaar, waarin de studie een aanvang neemt, langs de hiërarchieke weg een daartoe strekkend verzoekschrift indienen aan de Minister van Oorlog.

6. De officieren, aan wie de vergunning tot het maken van deze studie is verleend, worden geplaatst ter plaatse waar de betrokken Universiteit gevestigd is, ten einde aldaar de voor hun studie nodige lessen te volgen gedurende drie jaren. Heeft de betrokken officier echter reeds vóór zijn toelating zodanige studie in de rechtsgeleerdheid gemaakt, dat kan worden verwacht, dat hij zijn studiën in kortere tijd kan voltooien, dan wordt hem door de Minister de bedoelde vergunning voor een te bepalen kortere tijd verleend.

7. De officieren worden gedurende hun studietijd vrijgesteld van alle andere diensten en genieten hun gewone bezoldiging.

8. Zij ontvangen voor de aankoop van boeken, bij hun studiën benodigd, een bedrag van f 150 per studiejaar. Blijkt dit bedrag ontoereikend, dan kunnen zij aan de Minister van Oorlog om verhoging daarvan verzoeken.

9. De Minister van Oorlog draagt zorg voor de betaling der verschuldigde college- en inschrijvingsgelden voor het volgen der lessen aan de Universiteit. Examengelden dienen door de betrokken officier te worden voldaan, doch de bedragen kunnen door middel van een uitschottenstaat van het Rijk worden teruggevorderd.

10. Van de betrokken officieren wordt verwacht, dat zij binnen de hun toegekende studietijd het doctoraal-examen in het Nederlandse recht, met goede uitslag zullen afleggen en daarmee de hoedanigheid van meester in de rechten verwerven. Het doctoraal-examen moet als een der keuzevakken omvatten het studievak „militair straf- en tuchtrecht". Dit doctoraal-examen wordt ten aanzien van de rechtsstudie geacht te omvatten de meer-uitgebreide kennis, in de zin van K.B. van 20 Mei 1921 No. 53¹⁾.

11. Officieren, voor wie de gelegenheid wordt opengesteld tot het maken van de rechtsstudie overeenkomstig het hierboven bepaalde, die

1o. naar het oordeel van de Minister van Oorlog kennelijk door eigen schuld onvoldoende vorderingen maken en deswege van deze studie worden ontheven, of die vóór het beëindigen van die studie in haar geheel, op eigen verzoek de militaire dienst verlaten of die studie willekeurig, althans anders dan

1) Zie over dit besluit en over de hierna genoemde beschikking van 15 Augustus 1921 n° 71 deel XVII blz. 210 v. (Red. M.R.T.).

ingevolge lastgeving van de Minister of, op hun verzoek, wegens door die Minister gegrond bevonden redenen mochten staken,

20. binnen tien jaren, gerekend van de datum, waarop zij het doctoraal-examen in de rechtsgeleerdheid zullen hebben afgelegd en de hoedanigheid van meester in de rechten zullen hebben verkregen. op eigen verzoek de militaire dienst verlaten,

zijn verplicht aan het Rijk terug te betalen de bezoldiging, gedurende de studietijd genoten, alsmede het gehele bedrag, hetwelk ingevolg de punten 8 en 9 dezer „voorschriftenⁿ aan en voor hen door het Rijk is betaald.

12. De officieren verbinden zich tot de in punt 11 omschreven terugbetaling bij een schriftelijke en op zegel gestelde verklaring vóór de aanvang hunner studie aan de Minister van Oorlog in te zenden.

13. Het Hoofd van de Sectie Militair Juridische Dienst van het Hoofdkwartier van de Generale Staf is met het algemeen toezicht over het onderwerp van deze regeling belast.

14. De beschikking van de Minister van Oorlog van 15 Aug. 1921, 1ste Afdeling, no. 71 wordt hierbij ingetrokken.

Legerorder 1947 No. 189.

MINISTERIELE BESCHIKKING

van 30 Mei 1947, Chef van de Generale Staf, Sectie G 6,
Nr. 1004 II.

RECHTSSTUDIE BEROEPSOFFICIEREN.

Ter uitvoering van het gestelde in punt 4 van de Ministeriële Beschikking van 30 Mei 1947, Chef van de Generale Staf, Sectie G 6, Nr. 1004 I, wordt bepaald dat aan twee beroepsofficieren der Koninklijke Landmacht de gelegenheid wordt geboden om aan de Rijksuniversiteit te Leiden te studeren in de rechtsgeleerdheid. De aan te wijzen officieren zullen daartoe met ingang van 1 September 1947 van alle andere diensten worden vrijgesteld.

Beroepsofficieren (daaronder gerekend de reserve-officieren die ingevolge mijn beschikking van 9 September 1946, Afd. A II, bureau 1, nr. 77 in aanmerking worden gebracht voor overgang tot het korps beroepsofficieren) die voor deze studie in aanmerking wensen te komen en die voldoen aan de vereisten, gesteld in punt 2 van bovenaangehaalde beschikking, moeten zo spoedig mogelijk langs de hiërarchieke weg een daartoe strekkend verzoekschrift indienen aan de Minister van Oorlog, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 6 (Militair Juridische Dienst), onder vermelding van hun staat van dienst en van hetgeen zij reeds op het gebied van de rechtsstudie hebben verricht.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Fiat executie.

Uit een ingekomen bijdrage in de vorige jaargang ¹⁾ bleek, dat aan de schrijver van dat opstel niet duidelijk was de strekking van het rechtsmiddel, welks naam hierboven afgedrukt is. Ieder militair die de oorlog heeft meegemaakt, heeft bij het werk van krijgswraden ter zee en te velde deze term meermalen vernomen of wel gebezigd gezien, doch wij maken ons sterk, dat aan zeer weinige van onze lezers de juiste betekenis ervan bekend is. Dit vermoeden, in verband met de omstandigheid, dat bij toeval een noot, welke onzerzijds op blz. 330 van deze jaargang bij het aldaar vermelde fiat executie had behoren te worden geplaatst van dezelfde inhoud als onze noot op blz. 122, niet geplaatst werd, deed het ons wenselijk voorkomen om aan onze lezers het karakter van dat rechtsmiddel te verduidelijken.

Het rechtsmiddel is, dit blijkt uit de beide Regtsplegingen, alleen bestemd voor toepassing op vonnissen, welke onder buitengewone omstandigheden geweest zijn: bij de Zeemacht op vonnissen buiten het Rijk in Europa en buiten Nederlands Indië geveld (R.Z. 197 en 200) en bij de Landmacht op vonnissen van krijgswraden te velde (R.L. 256) en van temporaire krijgswraden (R.L. 270). In beide groepen van vonnissen strekt het om vonnissen voor tenuitvoerlegging vatbaar te maken (R.Z. 197, R.L. 256, 270) en om in de plaats te treden van het hoger beroep, dat in normale omstandigheden zou openstaan: „zonder dat, van dezelve vonnissen, eenigerlei „provocatie zal worden toegelaten" (R.L. 257) of wel „zal het „vonnis kragt van arrest hebben" (R.Z. 199).

Deze grondslag wordt bevestigd door het bij de herziening van 1912 uit de R.Z. verwijderde artikel 181, dat voor de tenuitvoerlegging van vonnissen van zeekrijgswraden nodig verklaarde hetzij de toen nog bestaande approbatie van het H.M.G. hetzij de confirmatie bij fiat executie. Het gebruik van het ene of het andere van deze rechtsmiddelen hield verband met de opgelegde straffen: de in het eveneens vervallen art. 182 sloot van hoger beroep uit vonnissen, waarbij in die bepaling nader omschreven lichte straffen waren opgelegd; deze moesten om te worden ten uitvoer gelegd voorzien zijn van het fiat executie van den vlootvoogd, die bij het verlenen van die machtiging gebonden was aan de thans in R.Z. 198 beschreven procedure en gestelde beginselvragen. Ditzelfde gold ook voor buitengaats gewezen vonnissen (R.Z. oud art. 184).

Bij deze omschrijving van het fiat-executie-recht trekt het de aandacht, dat de beginselvragen, welke de vlootvoogd zich te stellen en te beantwoorden heeft, ongeveer dezelfde zijn als die welke het

¹⁾ Deel XXXIX blz. 152 v.

oude, thans vervallen art. 57 P.I. ter beantwoording aan het H.M.G. oplegde bij de approbatie van vonnissen niet alleen die met zwaardere straffen dan het oude art. 182 R.Z. opnoemde, maar ook van vonnissen van krijgswaarden der landmacht. Dat wijst op zekere verwantschap tussen de approbatie, welke, nadat de veroordeelde op convictie afstand had gedaan of geen gebruik had gemaakt van zijn recht om in hoger beroep te gaan, de weg opende voor het doen instellen van appèl van de zijde van de openbaren aanklager, en het recht van fiat executie. Bij het ontbreken van enige toelichting op de ontwerpen van deze wetboeken is de onderstelling gerechtvaardigd, dat het fiat executie in de plaats treedt van de approbatie, indien de verbinding met het H.M.G. verbroken is en dat de wetgever deze gedachte heeft belichaamd door het aanduiden van buitengewone omstandigheden, in welke zulks naar de toenmalige wijze van oorlogvoeren doorgaans het geval was. D9 inhoud van R.L. 273 en nog meer dis van het oude art. 295 van dat wetboek schijnt deze gedachte te bevestigen en het onlangs bekrachtigde wetje tot het mogelijk maken van hoger beroep van vonnissen van krijgswaarden te velde mag wel dienen als bewijs dat de wetgever van 1947 dit beginsel nog aanhangt.

Ook de wordingsgeschiedenis van de aangehaalde bepalingen geeft aan de daaruit afgeleide bedoeling van de wetgever steun.

Die van artikel 182 R.Z. is reeds in hoofdzaak, voor zoveel ons toen bekend was, uiteengezet in deel I van dit Tijdschrift blz. 408 v.

Sedert is nog bekend geworden de inhoud van de „Articulbrief „en Instructie rakende den oorlog ter zee“ van 26 Juni 1795¹⁾), welke in artikel 47 van de Instructie voor de Hooge Militaire Vier-schaar van 25 Juni 1802 als nog steeds geldig werd vermeld. Artikel XXXVI van die Articulbrief bevat een bepaling omtrent de rechtspraak bij de Zeemacht: deze was verdeeld over scheepswaarden en zeekrijgswaarden. De scheepswaarden waren bevoegd tot kennisneming van misdrijven, op welke lijfstraf gesteld was, de zeekrijgswaarden werden benoemd in zaken, in welke de doodstraf zou moeten worden gevorderd. Lag de vloot of het schip binnengaats, dan mocht het vonnis van den zeekrijgsraad niet worden ten uitvoer gelegd dan nadat het met het beheer der marine-zaken belast Comité die „sententie“ had geapprobeerd, met dien verstande, dat dit Comité de opgelegde straf wel mocht verlichten doch niet verzwaren. Uit deze regeling volgt, dat de approbatie ook binnengaats niet nodig was voor vonnissen van scheepswaarden en dat, al mocht bij de behandeling van een zaak voor een zeekrijgsraad de doodstraf gevorderd zijn, die krijgsraad ook een minder zware straf mocht opleggen.

Deze conclusie omtrent de executie van vonnissen van scheepswaarden werd in artikel 48 van de Instructie der H.M.V. uitdrukkelijk

¹⁾ Afgedrukt in deel XXXVIII blz. 255—338. Hier is van belang blz. 310—313.

bevestigd. Overigens moesten alle sententiën van de H.M.V. op grond van art. 98 van hare instructie aan de ap- of improbatie van het Staatsbewind worden onderworpen. Dit artikel 98, dat beschouwd kan worden als de voorloper van het vervallen artikel 77 P.I. gaf aan die sententiën ten slotte kracht van arrest. Ook hier dus evenals in R.Z. 182 een differentiatie tussen ernstige en minder ernstige strafzaken, welke laatste eindigden met een aanstonds en zonder approbatie voor executie vatbaar vonnis.

Sedert bovenbedoelde publicatie in deel I plaats vond, is de R.Z. te dezen aanzien gewijzigd geworden.

De oude artikelen 182 en 183 R.S. werden namelijk bij art. 15 sub I van de wet van 31 October 1912 (Stbl. No. 337) vervallen verklaard. De memorie van toelichting gaf daarvoor als motief op, dat die bepalingen bij de invoering van het wetboek van militair strafrecht niet meer voor toepassing vatbaar zouden zijn: „de straffen van arrest of detentie voor officieren en het vallen van de ra met laarsen, in dat artikel als criterium voor de appellabiliteit gesteld, komen in het nieuwe wetboek niet meer voor; in verband daarmee komt de uitdrukkelijke intrekking van de artt. 182 en 183 beter voor, dan dat de jurisprudentie later voor de lastige vraag gesteld wordt, of zij stilzwijgend door de nieuwe wet zijn ingetrokken.” Bij deze toelichting liet men buiten beschouwing de bij de wet van 14 November 1879 (Stb. No. 193) in art. 20 vastgestelde vervanging ook van deze verouderde straffen door gevangenis- of detentie-straffen, welke in het nieuwe wetboek wel zouden voorkomen¹⁾. Blijkbaar gaf men de voorkeur aan het uitbreiden van het recht tot het verlenen van fiat executie tot alle veroordelende vonnissen, welke in de aangegeven bijzondere omstandigheden gewezen zouden worden..

Het verlenen van fiat executie op vonnissen van krijgsraden te velde is, evenals die krijgsraden zelve, een instelling uit het begin der negentiende eeuw.

Nog in het Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de militie van den Staat werd in de rechtspraak bij een leger te velde voorzien door de met dat leger mede trekkende Hooge Militaire Vierschaar: zie de Derde Afdeeling, tweede capittel, artt. 6²⁾. En ook voor de sententies van „dien krijgsraad te velde”, zoals art. 12 dit college noemt, was een fiat executie van den commandierenden generaal vereist. Merkwaardig was ook hier de oplossing, gegeven aan de moeilijkheid, welke ontstond bij weigering van deze toestemming tot tenuitvoerlegging. Art. 13, zoals dat luidde in het aan de Eerste Kamer ingediende ontwerp, gaf aan de commanderende generaal de bevoegdheid „om de geheele sententie buiten effect

¹⁾ De jurisprudentie had zich bij het bestaan van art. 182 R.Z. reeds goed weten te redden: zie sententies H.M.G. 29 September 1905 M.R.T. II blz. 114 en van 6 October 1905, aldaar blz. 122. Minder juist: H.M.G. 11 November 1904, aldaar blz. 306.

²⁾ M.R.T. XXXV blz. 345.

„te stellen en een anderen krijgsraad te benoemen, door welke de „zaak opnieuw onderzocht en beoordeeld wordt." Bij de behandeling van het ontwerp in de Eerste Kamer werd deze bevoegdheid zodanig gewijzigd, dat zij slechts toeliet de executie te schorsen. De commanderende officier was dan verplicht om „van de zaaks-„omstandigheden kennis te geven aan het Uitvoerend Bewind. ten „einde dienaangaande zoodanige maatregelen worden genomen als „niet het meeste belang van het vaderland overeenkomstig zullen „worden geoordeeld" ¹⁾).

Had aan deze wijziging schuld een daarin besloten discriminatie van de leden van dit hoogste rechtscollege, bestaande uit vijf hoofd-officieren en het bezwaar om dan vijf andere hoofdofficieren uit de gehele armée aan te wijzen, of achtte men het niet oirbaar, dat vijf hoofdofficieren, die het Uitvoerend Bewind tot leden van deze Vierschaar had benoemd. zouden worden vervangen door vijf anderen, die de commanderende generaal zou aanwijzen, wanneer hij tegen een sententie van de eerste vijf bedenking had? Hoe dit ook zij, de wijziging van het artikel werd zonder discussie aanvaard, met loslating van het in de tijd van de scheiding der machten voor de hand liggend motief dat rechtspraak alleen aan rechters behoorde te worden opgedragen. Maar wij herkennen hierin de oorsprong van R.L. 259.

De Instructie van de Hooge Militaire Vierschaar van 25 Juni 1802 greep in haar art. 56 terug naar vroegere toestanden, toen er bij troepen te velde ook krijgsraden te velde bestonden. Had de Hooge Vierschaar van 1799 het voorschrift om met het hoofdkwartier van het leger te velde mede te trekken anders beoordeeld dan het wetgevend lichaam? Voor de in of na 1802 bestaande krijgsraden te velde werd hier bepaald, dat hunne vonnissen executabel zouden zijn op de wijze zoals was omschreven in de artt. XXI v. van het op 15 Maart 1706 door de Staten-Generaal der Verecnigde Nederlanden vastgestelde Reglement omtrent de subordinatie, krijghsdiscipline en verscheyde andere poincten, dienende tot onderhouding van goede ordres in het leger ²⁾). In artikel XXIII wordt voor tenuitvoerlegging geëist „de schriftelijcke ordres van „den veldtmarschalck ofte eerste generaal, de troupes van den „staat in het leger commandeerende". Daarbij werd echter aange-tekend, dat deze autoriteit de inhoud van die sententiën niet mocht beoordelen door ze goed- of af te keuren; hij mocht slechts gratie verlenen, zoals art. XXIV verduidelijkte, gedurende de veldtocht over delicten in het leger begaan, na ingewonnen advies van de krijgsraad, met toestemming van gedeputeerden te velde, zo die er waren, en indien het niet zware delicten betrof. De scheiding der machten werd dus ook hier behoorlijk in acht genomen.

Het ontwerp-C.W.L. van 1807 bevatte voor het eerst de bepalingen, thans opgenomen in de artt. 256—259 R.L., en bijna in

¹⁾ M.R.T. XXXV, blz. 364, 391.

²⁾ Groot Placaatboek V blz. 57 v.

dezelfde bewoordingen. Voor deze beschouwingen is slechts van belang, dat het slot van het tegenwoordig art. 257 toen luidde: „zonder dat dezelve vonnissen alvorens aan de Hooge Militaire Vierschaar van dit Koninkrijk ter approbatie zullen behoeven ge-„zonden te worden, gelijk ook daarvan geenerlei provocatie zal „worden toegelaten." Bovendien bevatte dit ontwerp een afzonderlijk kapittel over de krijgswaarden in de koloniën en buitenlandse bezittingen van het Rijk, in hetwelk ook een voorschrift was opgenomen voor het verlenen van fiat executie op vonnissen van krijgswaarden, gewezen tijdens een bedreiging of een aanval van een vijand of zolang staat van beleg bestond. Deze vonnissen behoeften volgens de ontwerper wel de approbatie van de landvoogd of bij troepen te velde het fiat executie van de commandant, met buitenwerkingstelling van het recht van appèl voor de veroordeelde. In dit kapittel werd verder nog bepaald, dat sententiën van de Hooge Krijgswaard, welke in deze gewesten een overeenkomstige taak zou hebben als hier te lande aan de Hooge Militaire Vierschaar was toegedacht, zowel in zaken van eerste aanleg als in hoger beroep het fiat executie van de landvoogd behoeften, die, bij weigering daarvan, de beslissing van de koning zou moeten inroepen¹⁾.

Het advies van den Raad van State stelde voor om het gehele kapittel over de koloniën uit het ontwerp te royeren. Aldus geschiedde in het ontwerp-1808.

Blijkens zijne beschouwingen omtrent het recht van fiat executie van vonnissen van krijgswaarden te velde wenste de Raad van State de toelaatbaarheid van een weigering verruimd te zien. Het ontwerp 1807 sprak slechts van de mogelijkheid, dat de tenuitvoerlegging van een bepaalde straf nadelige invloed kon hebben op de dienst of op het geluk der wapenen. Ook andere redenen voor een weigering waren denkbaar, ontleend hetzij aan de persoon van de beklagde, hetzij aan de omstandigheden der zaak, „of ook zelfs „in het gedrag van den krijgswaard". De bepaling behoorde te dezen opzichte een redactie te verkrijgen in den geest van die, welke thans in art. 259 R.L. wordt aangetroffen; in het ontwerp-C.W.L. 1808 is deze lezing dan ook overgenomen²⁾.

Ook in het ontwerp R.L. en Z. 1810 kwam zij onveranderd voor³⁾.

In al deze fasen van de artt. 256—259 R.L. straalt de bedoeling door, dat het fiat executie behoort te zijn een controle-middel op de rechtspraak te velde, in het bijzonder op tot straf veroordelende vonnissen van krijgswaarden. Dit controle-middel zou de approbatie vervangen en na de in het ontwerp-1808 aangebrachte en in art. 259 R.L. nog aanwezige verruiming ligt de conclusie voor de hand

1) Zie deze bepalingen bij Mr. G. W. Vreede, Ontwerpen van strafwetten en rechtspleging voor het krijgsvolk te lande en te water, 1842, blz. 188 en 184 v.

2) Themis 1867 blz. 167 en Themis 1866 blz. 882 v.

3) M.R.T. I, blz. 228 v.

dat de bezwaren, welke uit art. 57 P.I. zijn af te leiden als aanleiding gevende om de goedkeuring te weigeren, dezelfde zijn als de „redenen” tot weigering van het fiat executie.

Maar de nog steeds erkende scheiding der machten maakt het aannemelijk, dat de oplossing van liet Crim. Wetboek van 1799 voor hetgeen na een weigering van het fiat executie geschieden moet, juist is dan de latere van het ontwerp-1807, welke thans art. 259 R.L. besluit. Wij hebben dan ook met instemming kennis genomen van het in de sententie van het H.M.G. van 28 November 1946 in extenso opgenomen Koninklijk besluit van 25 Juli t.v. No. 42 ¹⁾, waarbij het* bij de wet uitgesloten hoger beroep werd teruggegeven en aldus aan de militaire rechter in appèl de beslissing werd gelaten. De constructie van 1799 was, tengevolge van de aan de geschiedenis van de militaire justitie ontleende misgreep om het hoogste rechtscollege met de rechtspraak te velde te belasten, niet gelukkig gekozen. Nu slechts krijgsraden te velde recht mogen en moeten spreken, zou het uitvoerbaar zijn om, naar het voorbeeld van R.Z. 198 en 199, een procedure te scheppen, welke, met vermindering van de tussenkomst van de Kroon, toeliet om in elk voorkomend geval een gerechtshof te velde samen te stellen, hetwelk over de gegrondheid van de weigering uitspraak zou doen en een voor tenuitvoerlegging vatbaar vonnis te geven.

Recht doende in naam der Koningin.

Het heeft onze aandacht getrokken, dat in vonnissen van Krijgsraden te velde de sacramentele formule, welke hierboven staat, meermalen slechts voor de eerste helft wordt overgenomen: men volstond in die vonnissen met de woorden „recht doende”. Wij hebben ons afgevraagd, welke overweging geleid kan hebben tot deze afwijking van het, naar wij menen, constant en op artikel 156 der Grondwet steunend gebruik en wij konden slechts deze verklaring vinden, dat de in het dictum weggelaten formule reeds boven elk vonnis voorkomt.

Hoewel een wettelijk voorschrift te dezen aanzien ons niet bekend is, menen wij toch te mogen zeggen, dat dit motief ons niet juist voorkomt en wij willen daartoe een beroep doen op de voor gerechtelijke tenuitvoerlegging vatbare afschriften van civielrechtelijke vonnissen en van notariële akten, de zogenaamde grossen, welke door de vermelding boven, althans als hoofd van die afschriften van de woorden „In naam der Koningin”, volgens art. 430 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, onderscheidenlijk van art. 43 der wet op het notariaat in verband met art. 436 van evengenoemd Wetboek het authentiek karakter verkrijgen, dat

¹⁾ Zie blz. 391 van deze jaargang.

deze doen onderscheiden van gewone afschriften en dat die afschriften voor tenuitvoerlegging vatbaar maakt.

Naar analogie hiervan onderstellen wij, dat de woorden „In „naam der Koningin" aan het hoofd van dat afschrift of van dat uittreksel uit het vonnis thuis behoren, dat voor tenuitvoerlegging moet dienen en dat, door den secretaris „uitgegeven voor grosse", uit dien hoofde dezelfde authenticiteit erlangt als een grosse van een civielrechtelijk vonnis of van een notariële acte. Doch het dictum bij „recht doende" heeft hiermede geen verband en behoort te honoreren het niet voor de notaris maar uitsluitend voor de rechter geldend voorschrift van art. 156 der Grondwet¹⁾. Op deze zienswijze berust dan ook het feit, dat wij bij de publicatie van vonnissen niet overnemen het meestal in alle imprimé's voorkomend hoofd: dit hoofd beschouwen wij niet als deel uitmakend van het vonnis; de sleur brengt mede dat het niet doorgehaald wordt in simpele afschriften.

Wij willen intussen niet nalaten, in herinnering van onze militaire lezers te brengen, dat in de R.Z. en in de R.L. omtrent dit punt slechts één bepaling voorkomt nl. die van onderscheidenlijk art. 254 en art. 294, bij welke resp. aan den fiscaal en aan den auditeur-militair wordt voorgehouden om aanhangige zaken te vervolgen „en zoo verre (te) brengen dat, in den naam van den Souvereinen Vorst, daarin kan worden regt gesproken." Hoewel dit voorschrift den openbaren aanklager bindt en er voor den rechter, sedert het voor het eerst in de Grondwet van 1814 opgenomen art. 99²⁾, geen andere bepaling bestaat welke hem tot aanhaling van deze of dergelijke bewoordingen in zijne vonnissen verplichtte, zal de conclusie wel geoorloofd zijn dat aan het slot van elke eis van de openbare aanklager diens conclusie behoort aan te vangen met een vordering aan de rechter om recht te doen in naam des Konings en dat de rechter, zelfs bij verzuim van deze formaliteit, niettemin in zijn vonnis die vorm ook als voor hem geldend in acht neemt.

Het vervallen art. 47 der P.I. bepaalde toch, dat het H.M.G. het recht uitoefent „in naam van den Souvereinen Vorst, en maakt „daarvan uitdrukkelijk melding in alle deszelfs gewijsden." Gunnen wij deze bepaling de posthume eer dat zij ook na haar dood, en dan over de gehele linie, is blijven gelden.

¹⁾ In deze zin ook het arrest van de Hooge Raad van 27 Juni 1947 (N.J. 1947 n° 403).

²⁾ Deze bepaling luidde: „Er zal alomme in de Vereenigde Nederlanden „regt gesproken worden uit naam en vanwege den Souvereinen Vorst."

Rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof.

Dank zij de welwillendheid van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht zijn wij in de gelegenheid, het navolgende aan onze lezers mede te delen.

Een van de auditeurs-militair wendde zich bij brief van 7 Augustus 1947 met het navolgende tot Z.H.E.G.:

Hierbij heb ik eer U Hoog Edel Gestreng om Uw zienswijze te verzoeken ten aanzien van de competentie van het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden te Velde in zaken tegen hoofd- en opperofficieren van de Koninklijke Landmacht.

In Uw rede gehouden bij de installatie van het Hoog Militair Gerechtshof (M.R.T. XXXIX, 420, 421) hebt U er op gewezen, dat één van de vier taken van het Hoog Militair Gerechtshof is de berechting van hoofd- en opperofficieren, doch ook, dat thans, in tijd van oorlog, de Krijgsraden te Velde bevoegd zijn genoemde officieren te berechten.

Bij Staatsbladen H. 221 en H. 234 is inmiddels het appèl van de vonnissen van de Krijgsraden te Velde ingevoerd, waarbij met geen woord over de competentie is gerept.

Ik neem op grond daarvan aan, dat de Krijgsraden te Velde nog steeds bevoegd zijn in de zaken van genoemde officieren.

Gaarne moge mijn Auditie zich aanbevolen houden van U te vernemen, of deze zienswijze juist is.

De Advocaat-Fiscaal heeft op deze brief onder dagtekening van 12 Augustus d.a.v. als volgt geantwoord:

In antwoord op Uw schrijven d.d. 7 Augustus 1947, waarin U mij de vraag stelt, of hoofd- en opperofficieren van de Koninklijke Landmacht dienen terecht te staan voor het Hoog Militair Gerechtshof dan wel voor een Krijgsraad te Velde, heb ik de eer U Edel Gestreng als volgt te berichten:

Artikel 82 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, regelende de rechtsmacht in het bijzonder van het Hoog Militair Gerechtshof, bepaalt, dat het Hof in eerste en laatste aanleg kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door hen, die een hogere militaire rang dan die van Luitenant ter Zee der eerste klasse of van Kapitein bij de Landmacht bekleden. Op grond van deze bepaling zou men dus geneigd zijn om, nu het Hoog Militair Gerechtshof weder functioneert, zowel de hoofd- en vlagofficieren der Koninklijke Marine als de hoofd- en opperofficieren van de Koninklijke Landmacht in eerste en laatste instantie voor dit rechtcollege te doen terechtstaan. Echter stelt artikel 9 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (Staatsblad No. E. 67) ten aanzien van hoofd- en opperofficieren der Koninklijke Landmacht de artikelen

82 en 83 van eerstgenoemde wet nadrukkelijk buiten werking door te bepalen, dat de rechtsmacht van de Krijgsraden te Velde niet wordt beperkt door de bedoelde voorschriften. De bewuste bepaling is door de later verschenen Koninklijke Besluiten, die de organisatie en de rechtsmacht van de Krijgsraden te Velde nader regelen, niet ingetrokken of buiten werking gesteld, zodat de door U bedoelde hoofd- en opperofficieren nog steeds in eerste instantie zullen moeten terechtstaan voor een Krijgsraad te Velde.

De door U mede genoemde wet van 3 Juli 1947, houdende regeling van het recht van hoger beroep van de vonnissen bij de Krijgsraden te Velde gewezen terzake van strafbare feiten in tijd van oorlog begaan (Staatsblad No. H. 221) geeft deze hoofd- en opperofficieren nu bovendien nog — iets, wat zij tot dusverre niet hebben gehad — met alle andere militairen van lagere rang het recht van hoger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof van de te hunnen laste door de Krijgsraden te Velde gewezen niet vrijspreekende vonnissen.

De Advocaat-Fikaal voor de Zee- en Landmacht:

D. J. VAN GILSE, fg.

Wij veroorloven ons aan deze correspondentie een korte beschouwing toe te voegen.

De berechting van officieren van hogere militaire rang dan kapitein in eersten aanleg voor het H.M.G. is sedert lang een steen des aanstoots geweest, omdat deze hogere officieren van hoger beroep werden uitgesloten. Daarbij kwam nog dat in de Instructie voor de Hooge Militaire Vierschaar van 1802 (art. 48) de grens getrokken was bij kapitein-luitenanti ter zee en bij majoors der landmacht en hoger; dat in de ontwerpen C.W.L. 1807, 1808 en 1810 de grens voor de landmacht verplaatst was naar luitenant-kolonel en dat in het ontwerp-P.I. van 1814 de grens gesteld werd zoals zij thans nog luidt, zonder dat blijkt welke de aanleiding hiertoe geweest is.

Daarbij komt, dat, zolang ingevolge het bepaalde bij art. 75 P.I. „de stijl en praktijk by den Hove van Holland tot in den jare 1810 „in gebruik geweest zijnde”, voor het H.M.G. gold, krachtens die stijl en praktijk een hoger beroep mogelijk was in de vorm van revisie: zie achtereenvolgens ontwerp C.W.L. 1808 kap. XX, Ontwerp C.W.Z. 1808 kap. XIII art. 26 en Ontw. C.W.L. en C.W.Z. 1810 artt 681—694 Deze procedure is een militair-rechtelijke versie van de revisie van het Hof van Holland vóór 1810. Zij is echter in de praktijk onbekend gebleven en dientengevolge niet toegepast. Hierover treuren baat niet, nu het oude art. 75 P.I. krachtens de wet van 21 November 1924 (Stb. n° 533) vervallen is verklaard.

Zodoende is de mogelijkheid van hoger beroep voor de hier bedoelde sententies in eerste aanleg ook de jure afgesneden geworden.

Met het oog hierop deed het ons genoegen, uit bovengemelde cor-

respondentie te ontwaren, dat er een goede kans bestaat om uit de oorlogswetgeving de toelaatbaarheid van dit hoger beroep af te leiden. Deze blijdschap strekt zich ook nog iets verder uit, nl. om na te gaan of de enige grond, waarop art. 82 Inv. M.S.T. is behouden, volgens de Memorie van Antwoord „de voorwaarden, gesteld voor „de samenstelling van de krijgsraden in verband met den rang van „den beklaagde" ¹⁾, nog reden van bestaan heeft. Wij houden ons aanbevolen voor mededelingen omtrent opgedane ervaring te dezen aanzien. Er komt wellicht nog gelegenheid de mogelijkheid om art. 82 en in verband hiermede ook art. 83 Inv. M.S.T. te doen vervallen, aan de goedkeuring des wetgevers te onderwerpen. Deze wens raakt ook de belangen van de zeemacht en wij zijn benieuwd naar haar gegevens welke wel niet op ervaring zullen rusten maar dan toch in theorie kunnen worden verschaft.

Overzicht van de zaken bestemd voor de Krijgsraad Mariniersbrigade 1e 'halfjaar 1947.

Eerste halfjaar 1947:

Aantal beschikkingen tot verwijzing: **88**

Aantal beklaagden daarbij verwezen: **93**

Specificatie: art. 129 W.v.M.S.	7
misdriven tegen de ondergeschiktheid . .	10
vermogensdelicten (commune en militaire, inbegrepen heling)	57
art. 307 en 308 W.v.S. (verkeersdelicten)	14
idem (wapens)	4
diversen.	1
Totaal	93

Op 1 Juli 1947:

Aantal loopende adviezen tot verwijzing : **37**

Aantal verdachten daarbij ter verwijzing voorgesteld: **47**

Specificatie: misdrijven tegen de ondergeschiktheid . .	20
afwezigheidsdelicten	1
vermogensdelicten (cf. boven)	19
art. 307 en 308 W.v.S. (verkeersdelicten)	3
idem (wapens)	1
diversen	3
Totaal	47

¹⁾ Zie Van der Hoeven-Kempen, deel IV, blz. 214 i.f. in verband met R.L. 115.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Vernieuwing van het algemene deel van het strafwetboek.

door

W. H. Vermeer.

§ 01. In aflevering 26 van de huidige jaargang van het „Nederlandsch Juristenblad" komt onder bovenstaande titel een artikel voor van de hand van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen, waarin Schrijver zijn desiderata ten aanzien van de vernieuwing van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht aanstipt.

Aangezien „de bepalingen van het gemeene strafrecht, daar-, onder begrepen de negende titel van het Eerste Boek van het „Wetboek van Strafrecht, behoudens afwijkingen, bij de wet vast-, gesteld" ook zullen gelden bij de toepassing van het Wetboek van Militair Strafrecht (zie artikel 1 van dat Wetboek), lijkt het wenselijk deze desiderata eens nader te beschouwen in het licht van het militaire strafrecht, waarheen zij immers, zouden zij wet worden, automatisch worden overgeheveld.

§ 02. Schrijver tekent aan, dat het in zijn verhandeling gestelde geenszins bedoeld is als een volledige opsomming van datgene, wat in het strafwetboek gewijzigd moet worden, doch dat het slechts is de samenbundeling van een aantal losse gedachten, die alle nadere uitwerking en toelichting behoeven om tot practisch resultaat te leiden (t.a.p. pag. 419). In gelijke zin zijn onderstaande regelen bedoeld; ook deze willen niet een volledig voorstel weergeven, doch slechts de gedachten die naar voren kwamen bij de voorstelling, dat de desiderata van Prof. van Bemmelen verwerkelijkt zouden worden. Ik wil deze laatste dan ook — voor zover zij hun invloed zouden doen gelden op het militaire recht en daar tot het uitvaardigen van bijzondere bepalingen aanleiding zouden geven — op de voet volgen.

1.

§ 11. Als eerste onderwerp wordt de omvang van de werking der strafwet aangesneden: uitbreiding van het beschermingsartikel wordt noodzakelijk geacht en dit ware te bereiken door in artikel 4 van het Wetboek van Strafrecht de Nederlandse strafwet toepasselijk te verklaren op een ieder die buiten het rijk in Europa een ter plaatse strafbaar feit begaat, hetwelk hier een misdrijf oplevert en waardoor een Nederlands belang wordt geschaad.

§ 2 Voor het militaire strafrecht zou een dergelijke uitbreiding niet van groot belang zijn, daar de werking van de militaire strafwet geheel op het personaliteitsbeginsel moet zijn gebaseerd. Zij behoort te gelden voor de militair, ongeacht of hij het feit binnenslands of in het buitenland pleegde en ongeacht of hij in dienstbetrek-

king in het buitenland verbleef of om particuliere redenen. Doch het militaire strafwetboek heeft ook de werking van het commune strafrecht voor de militair uitgebreid: wanneer hij zich in dienstbetrekking in het buitenland bevindt is het onverkort op hem van toepassing. Anders is het echter wanneer hij zich daar buiten dienstbetrekking bevindt ¹⁾. Dan geldt het Nederlandse gemene strafrecht voor hem alleen voor zover het ambtsdelicten betreft of een delict, gepleegd onder een der omstandigheden van artikel 44 van het Wetboek van Strafrecht. Voor deze categorie van militairen (dus zij die zich om particuliere redenen in het buitenland bevinden) zou de voorgestelde wijziging van artikel 4 Wetboek van Strafrecht, ter uitbreiding van het beschermingsbeginsel, wel van invloed kunnen zijn, tenminste, wanneer die militair geen Nederlander is. Anders zou immers het Nederlandse strafrecht op hem reeds toepasselijk zijn op grond van het huidige artikel 5 van het Wetboek van Strafrecht.

§ 13. Artikel 4 (1°) van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat de werking van het gemene strafrecht uitbreidt tot alle zich in dienstbetrekking in het buitenland bevindende Nederlandse militairen, werd gerechtvaardigd op grond dat bestraffing van een Nederlands militair mogelijk moet zijn, wanneer hij in het buitenland de goede naam van de Nederlandse krijgsmacht in gevaar of in opspraak heeft gebracht ²⁾. Deze bepaling wil uiteraard niet de bevoegdheid van de betreffende buitenlandse justitie ontkennen, maar wil vóór alles zeker stellen dat, als die buitenlandse justitie van haar bevoegdheid geen gebruik maakt, de Nederlandse strafwet toepasselijk zal zijn ³⁾.

Het wil mij voorkomen dat een dergelijke zekerstelling van de toepasselijkheid van het Nederlandse strafrecht ook gewenst is voor de militairen, die zich buiten dienstbetrekking in het buitenland bevinden. Zij kunnen evenzeer de goede naam van de Nederlandse krijgsmacht in opspraak brengen. Wanneer dan de buitenlandse autoriteiten zich te hunnen aanzien van strafvervolging onthouden, zal het zeker evenzeer gewenst zijn dat de krijgsraad hen terzake berecht. Nu zal de buitenlandse justitie waarschijnlijk ten aanzien van de zich om particuliere redenen in het buitenland bevindende militairen niet zo spoedig afstand doen van haar recht om een strafvervolging in te stellen, maar de mogelijkheid is toch geenszins denkbeeldig. Het is voorts ook denkbaar dat de overtreder in Nederland is teruggekeerd alvorens met de vervolging een aanvang gemaakt kan worden. Voor deze en dergelijke gevallen acht ik de beperking van artikel 4 (2°) schadelijk.

Een voorbeeld van de berechting in Nederland van militairen die zich buiten dienstbetrekking in het buitenland hadden bevonden en die aldaar een strafbaar feit hadden begaan, geeft het

¹⁾ Zie Artikel 4 (2°) van het Wetboek van Militair Strafrecht.

²⁾ Zie van der Hoeven I, pag. 92.

³⁾ T.z.p., pag. 94/95.

vonnis van de Krijgsraad te Velde Noord van 14 Februari 1947 ⁴). Het betrof hier militairen die wederrechtelijk naar het buitenland waren gegaan, daar enige diefstallen hadden gepleegd en onmiddellijk nadat zij hun slag geslagen hadden (dus nog voordat er sprake kon zijn van een strafvervolging) naar Nederland waren teruggekeerd. Aannemende dat deze militairen Nederlanders waren ⁵), zou hun daad onder de Nederlandse strafwet vallen op grond van artikel 5 van het Wetboek van Strafrecht. In casu wist de Auditeur-Militair het voorval nog te elfder ure — namelijk door ter terechtzitting de aanvulling der telasteleggingen met één der omstandigheden van artikel 44 van het Wetboek van Strafrecht te vorderen — onder de werking van artikel 4 (2°) voornoemd te brengen, anders zou hij voor de berechting van dit in militaire sfeer gepleegde feit, waardoor stellig de goede naam van de krijgsmacht aangetast werd, hebben moeten aankloppen bij het gemene strafwetboek en daartoe het bewijs van Nederlanderschap der beklagden moeten ondernemen. Als hij in dat bewijs niet zou slagen, zou de krijgsraad machteloos zijn, de beklagden te straffen. Het feit zou echter niet minder de goede naam van de krijgsmacht aangetast hebben en het zou zijn militaire sfeer niet hebben verloren, als één of meer der beklagden geen Nederlander zou blijken te zijn. Het punt waar het hier om gaat is dat de dader Nederlands militair is en dat is voldoende om te mogen verwachten dat de militaire rechter van dergelijke feiten mag kennis nemen en dat het militaire strafwetboek in staat is, deze materie zelfstandig te regelen. De huidige redactie van artikel 4 kan aan die verwachting niet voldoen; dit is echter door één enkele pennestreek van de wetgever te verhelpen: het gestelde sub 2° van artikel 4 worde geschrapt en sub 1" late men de woorden „in dienstbetrekking" vervallen.

§ 14. Anderzijds heeft de wetgever te strak aan het personaliteitsbeginsel vastgehouden, waardoor in Nederlands Indië, tengevolge van de subordinatie van de wetgeving aldaar, de typische Nederlandsindische belangen — die, welke in het Nederlandse recht geen bescherming vinden — vrijwel vogelvrij waren voor de zich in die gebiedsdelen bevindende Nederlandse militairen. Een regeling zal dienen te worden getroffen, om die gedeelten van de strafwetgeving der overzeese gebiedsdelen in het militaire strafwetboek te incorporeren ⁶).

9 15. Ten aanzien van de misdrijven van het militaire strafrecht welke mede door niet-militairen kunnen worden gepleegd —

⁴) Zie M.R.T. XL, pag. 414.

⁵) De tenlastelegging vermeldde zulks slechts ten aanzien van één der vier mededaders.

⁶) Zie de voorstellen van de daartoe ingestelde commissie, in M.R.T. XXXVI, pag. 262 v. en voor de tijdelijke regeling (die in de praktijk zeer goed voldaan heeft) de Verordening van het Militair Gezag in Nederlands Indië No. 43, in M.R.T. XXXIX, pag. 477 v.

welke de wetgever heeft aangeduid door het bezigen van de term „hij die.. ..” in stede van het gebruikelijke „de militair die.. ..” — is het beschermingsbeginsel volledig verwerkt in artikel 5 van het militaire strafwetboek (j^o artt. 77 en 78 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht). Hierop heeft dus de voorgestelde wijziging van artikel 4 van het wetboek van Strafrecht geen invloed.

2.

§ 21. Hoewel het Wetboek van Militair Strafrecht een eigen straffenstelsel heeft, zijn de bepalingen van de tweede titel van het Wetboek van Strafrecht ook voor de militaire rechter van groot belang. In de eerste plaats gelden de straffen van het gemene recht, welke niet tevens in het militaire strafrecht voorkomen, bij schuldigverklaring aan een *commun delict*, en in de tweede plaats, zijn de algemene voorschriften (zoals die *terzake* van voorwaardelijke veroordeling, voorwaardelijke invrijheidsteling, geldboeteregeling van artikel 24, aftrek preventieve hechtenis enz.) mede van toepassing op het militaire straffenstelsel.

§ 22. Het voorstel om jeugdige delinquenten — beneden de leeftijd van 16 of 18 jaren — geheel buiten het strafrecht te laten en op hen slechts civielrechtelijke maatregelen toe te passen, is in quantitatieve zin voor het militaire strafrecht niet van groot belang, omdat verreweg de meeste militaire justitiabelen ouder zullen zijn dan 18 jaren. Voor de uitzonderingsgevallen van militairen beneden die leeftijd, die onder de huidige organisatie bestaan en onder toekomstige organisaties kunnen bestaan, zullen de voorgestelde wijzigingen van ingrijpende invloed zijn. Een algemene regeling in het Wetboek van Strafrecht aangaande de behandeling van jeugdige delinquenten zou namelijk mede van gelding zijn op militaire misdrijven, tenzij het militaire strafwetboek afwijkende voorschriften zou stellen. Deze uitzonderingsgevallen behoren dan ook, evenals het Wetboek van Militair Strafrecht thans reeds doet (artt. 40—43), voorzien te worden.

Het wil mij voorkomen dat een imperatieve regeling van het volledig buiten strafrechtelijke vervolging laten van jeugdige militaire delinquenten niet aanvaardbaar is. De belangen van de militaire samenleving zijn, in verband met de beschermende en ordehandhavende taak die van de krijgsmacht kan worden geëist, van die aard dat de mogelijkheid aanwezig moet zijn van krachtiger beveiliging en scherpere repressie dan door ondertoezichtstelling en civielrechtelijke terbeschikkingstelling alleen kan worden bereikt. Voor het militaire strafrecht zal n.m.m. in ieder geval de mogelijkheid van bestraffing open moeten blijven, desnoods beperkt tot insluiting in een bijzondere jeugdgevangenis (zie hierna, § 23), eventueel gepaard gaande met een uitgestelde (na ommekomst der jeugdgevangenisstraf aan te vangen) voorwaardelijke gevangenisstraf, in de geest van artikel 39 ter en 39 *quater* van het Wetboek

van Strafrecht. De voor het gemene strafrecht als imperatieve regeling voorgestelde civielrechtelijke maatregelen dienen dus n.m.m. voor het militaire strafrecht naast de bovenbedoelde jeugdstraffen facultatief gesteld te worden, ter keuze van de rechter. Naar analogie van het bepaalde in artikel 41 en 42 van het Wetboek van Militair Strafrecht zullen dan straf en maatregel gepaard moeten gaan met verbreking van het militaire dienstverband (zie ook § 23).

§ 23. Van veel groter invloed op het militaire strafrecht is het voorstel om, door het doen vervallen der tuchtschoolstraf, door het openen van de mogelijkheid om jeugdgevangenisstraf op te leggen voor een duur van 5 jaren en door specialisatie van de huidige tuchtscholen en van de bijzondere strafgevangnissen voor jongelieden, te geraken tot een soort Borstal-systeem voor ernstige criminelen van 16 tot 25 jaren. Daarnaast zou dan voor minderjarige delinquenten alleen de terbeschikkingstelling van de regering blijven gehandhaafd. Aangezien het grootste deel der militairen (de voor eerste oefening opkomende militie) in deze leeftijdsgroep thuis behoort, zou een zodanige wijziging van het penitentiaire systeem diep in de militaire strafrechtspraak ingrijpen.

Daar de gevallen van „ernstige criminelen” uitzonderingsgevallen zullen zijn, zou dus, zonder bijzondere militairrechtelijke voorschriften, tegen het merendeel der militaire delinquenten slechts terbeschikkingstelling van de regering mogelijk zijn. Zoals reeds in § 22 betoogd, eist de handhaving van de militaire orde n.m.m. scherpere middelen. De militaire samenleving zal dan ook, naast de Borstal-inrichtingen voor de gevallen van ernstige misdadigheid, moeten uitzien naar eigen militair-opvoedende straffen⁷⁾.

In de afgelopen oorlog heeft de Nederlandse krijgsmacht op Brits gebied (Verenigd Brits Koninkrijk, Ceylon, Brits Indië en Australië) buitengewoon gunstige ervaringen opgedaan met de „military prisons”⁷⁾ (voor het ondergaan van militaire gevangenisstraf) en met de „detention barracks” (voor de tenuitvoerlegging van straf- en tuchtklasse). In die inrichtingen werd een doeltreffende combinatie bereikt van verbetering der militaire tucht met de factor straf als gevoelig leed⁸⁾. Het wil mij voorkomen dat als volgt een doelmatig systeem kan worden bereikt: De wetgever schrijve voor dat de rechter, wanneer hij een vrijheidsstraf zal gaan

⁷⁾ Doch dan daadwerkelijk uitvoerbare straffen en niet alleen daartoe strekkende wettelijke voorschriften, waarvan de toepassing ad *Calendas Graecas* wordt uitgesteld in afwachting van het gereedkomen van de nodige gestichten, zoals thans het geval is met de militaire detentie (zie artikel 12 Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 1 (2) Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht).

⁸⁾ Zie H. Bakker: „Militair Straf- en Tuchtrecht bij onze Zeemacht „in het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittanië en Noord Ierland” in *M.R.T.* XXXIX, speciaal blz. 94, en mijn verhandeling „De militaire recht-„spraak bij de Zeemacht in het Oosten gedurende den tweeden Wereld-„oorlog” in *M.R.T.* XXXIX, speciaal blz. 466.

opleggen, bij de toepassing van de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst slechts vrijheidsstraffen of maatregelen uit het Wetboek van Strafrecht zal bezigen; past de rechter de bijkomende straf van ontslag niet toe, dan dient hij terzake van de op te leggen vrijheidsstraffen te kiezen uit het systeem van het militaire strafwetboek. Het criterium moet zijn het ontslag uit de dienst, het moet niet gelegen zijn in de vraag of de veroordeling wordt uitgesproken terzake van een commun of een militair delict⁹⁾. Dit laatste zou bij verschillende vormen van samenloop aanleiding kunnen geven tot schier onoverkomelijke moeilijkheden. Het is bovendien rationeler, de toepassing van het burgerlijke of het militaire straffensysteem te laten afhangen van de vraag of de veroordeelde na ommekomst van de vrijheidsstraf in de burgermaatschappij zal terugkeren of zijn plaats in de militaire gelederen zal hernemen. Komt hij in de burgermaatschappij terug, dan moet hij voor die terugkeer worden voorbereid en het ligt voor de hand dat de in het burgerlijke strafrecht gestelde (en speciaal de door Prof. van Bemmelen voorgestelde) methode (zie § 24) daartoe aangewezen is; is de veroordeelde daarentegen bestemd om na verloop van de straf zijn militaire verplichtingen te hervatten, dan zullen de militair-opvoedende straffen hem daartoe voorbereiden. Aangezien de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst geëxecuteerd wordt tegelijk met de hoofdstraf, zal de veroordeelde bij het betreden van het burger-strafgesticht zijn militaire status verliezen.

Gezien de strekking van deze regelen (zie § 02), is het hier niet de plaats om mijn ideeën inzake de hierboven voorgestelde militaire vrijheidsstraffen in den brede te behandelen. Moge worden volstaan met aan te stippen dat n.m.m. de strafklasse niet een bijkomende straf dient te zijn, maar een lichtere vrijheidsstraf, in de plaats van de toch vrijwel nimmer toegepaste militaire detentie¹⁰⁾. Deze straf zou van korter duur dienen te zijn dan de militaire gevangenisstraf; de toepassing zou kunnen worden geregeld in een artikel in de geest van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht (waarbij duidelijker tot uitdrukking worde gebracht dat de oplegging ook terzake van commune delicten mogelijk zij¹¹⁾). Voorts zou n.m.m. de militaire gevangenisstraf (conform het Britse systeem) in hoofdzaak gericht moeten zijn op (afzonderlijke) insluitingen (gezamenlijke) arbeid en de straf- en tuchtklasse meer op militaire exercitie en corvée.

§ 24. Ten aanzien van de gevangenisstraf (voor volwassenen) stelt Schrijver voor een bepaling in te voegen, waardoor deze geheel of gedeeltelijk kan worden ten uitvoer gelegd in een rijkswerk-

⁹⁾ Zoals n.f. in het Britse stelsel het geval is.

¹⁰⁾ Zie noot 7).

¹¹⁾ Over mogelijke meningsverschillen inzake de strekking van artikel 11, zie o.m. M.R.T. XXIX, pag. 427.

inrichting of een werkkamp, hetzij op last van de rechter, hetzij ingevolge ministeriële beschikking.

Te dezer zake verwijs ik naar mijn suggestie, vermeld in § 23, dat in geval van ontslag uit de militaire dienst een der vrijheidsstraffen van het gemene strafrecht zal worden uitgesproken; deze dienen uiteraard te worden ten uitvoer gelegd naar de voor het gemene recht gegeven regelen. Een vervanging van militaire gevangenisstraf of strafklasse door plaatsing in een rijkswerkinrichting of werkkamp komt mij ongewenst voor; de inrichting van de militaire gevangenen en strafkampen kan zodanig zijn dat zij vele der voordelen van de rijkswerkinrichting, in militaire geest gespecialiseerd, bevatten.

Overeenkomstig argument geldt voor het voorstel van verruiming der voorwaardelijke invrijheidstelling en de als verplicht aan de vrijheidsstraffen te verbinden periode van ondertoezichtstelling, om een overgang te vormen van het strafgesticht naar de vrije (burger-)maatschappij. Voor de militaire veroordeelden strekke zodanige maatregel zich slechts uit tot de opgelegde burger-gevangenisstraf; ten aanzien van de militaire vrijheidsstraffen, die immers volgens mijn hogergesteld voorstel nimmer gepaard zullen gaan met ontslag, zodat de veroordeelde na ommekomst van zijn straf niet in de burger-, doch in de militaire samenleving terugkeert, schijnt een dergelijke maatregel niet nodig.

§ 25. De voorgestelde uitbreiding van voorwaardelijke veroordeling tot gevangenisstraffen van 2 of 3 jaren zal, indien zij in het Wetboek van Strafrecht opgenomen zou worden, mede van kracht worden voor het militaire recht. Artikel 13 van het militaire strafwetboek laat echter de toepassing van de voorwaardelijke veroordeling afhangen van de vraag of het militaire belang zich daartegen niet verzet; het zal dus in elk afzonderlijk geval aan het oordeel van de rechter overgelaten zijn, of een langdurige voorwaardelijke veroordeling aanvaardbaar is. Over het algemeen is mij gebleken dat er bij de militaire rechter merkbare schroom bestaat bij het overgaan tot het bevel tot tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke straf; deze zal toenemen naarmate het een langere strafduur betreft en daarom is het niet onmogelijk dat de militaire rechter van de gelegenheid tot het voorwaardelijk opleggen van langdurige vrijheidsstraffen weinig gebruik zal maken.

Ik ben er echter van overtuigd dat met heel wat meer geestdrift de mogelijkheid ontvangen zou worden om te bevelen dat de voorwaardelijk niet te ondergane vrijheidsstraf gedeeltelijk ten uitvoer gelegd zal worden. De duur van het ten uitvoer te leggen gedeelte zal dan gebonden dienen te zijn aan grenzen, waartoe die van het tweede lid onder 1° van artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht zouden kunnen dienen; daarbij zou de mogelijkheid kunnen worden geopend om de proeftijd voor het resterende voorwaardelijke gedeelte te verlengen.

§ 26. Aan de invoering van schuldig-verklaring zonder toe-

passing van straf is misschien in het militaire strafrecht minder behoefte dan in het burgerlijke, omdat elke strafvervolging bevolen wordt door de Gerechtsofficier naar aanleiding van een schriftelijk advies van de Fiscaal of Auditeur-Militair. Van de practijk bij de landmacht is mij te dezer zake weinig bekend; bij de zeemacht behelzen deze adviezen vaak een uitvoerig exposé van het vóór en tegen ener strafvervolging, zowel op persoonlijke gronden, van de zijde van de delinquent, als op juridische. Schrijver vermeldt echter bij dit desideratum: „Zeer zeker zou de Nederlandse rechter daarvan" (d.i. de gelegenheid om schuldig te verklaren zonder toepassing van straf) „geen misbruik maken." — op overeenkomstige grond is er niet de minste reden om, mocht het voorstel in het Wetboek (van Strafrecht) worden opgenomen, het aanbrengen van een uitzonderingsbepaling voor het militaire strafproces te vragen.

3.

§ 31. Ten aanzien van de strafuitsluitingsgronden bedoeld in de artikelen 40—43 van het Wetboek van Strafrecht wenst Prof. van Bemmelen dat er — aangezien er nu sedert de inwerkingtreding van het Wetboek voldoende materiaal verzameld is om deze materie behoorlijk te regelen — naast overmacht ook een bepaling komt over noodtoestand; voorts wordt een wettelijke regeling van noodtoestandsexcès, van vermeend wettelijk voorschrift en ambtelijk bevel gewenst. Een verbetering van de behandeling in de wet van deze materie zal haar gunstige invloed uitstrekken tot het militaire recht, waarvoor het Mede van kracht zal zijn.

§ 32. Ik acht het hier de plaats om een geheel nieuwe, speciaal voor het militaire recht geldende, strafuitsluitingsgrond aan te stippen. Wij hebben vernomen dat beklagden in de Neurenbergse processen inzake misdrijven tegen de mensheid zich erop hebben beroepen dat zij slechts de hun gegeven bevelen hebben opgevolgd. Hoe gevaarlijk voor de militaire samenleving ook is om het toetsingsrecht van de mindere inzake dienstbevelen binnen te halen, het dient n.m.m. in onze militaire strafwet voor een ieder duidelijk leesbaar te zijn, dat een dienstbevel geen excuus kan vormen voor het plegen van misdrijven tegen de mensheid. Naast een formulering van zodanig misdrijf in het tweede boek, zou men een strafuitsluitingsgrond in het leven kunnen roepen voor hem die weigert of opzettelijk nalaat een dienstbevel op te volgen, op grond dat de uitvoering van dat bevel zou indruisen tegen de mensheid.

Men zal wellicht opmerken dat die uitsluitingsgrond, na de opneming van een „misdrijf tegen de mensheid" in het tweede boek, overbodig zou zijn, daar de ongehoorzame vrijuit zal gaan op grond van noodtoestand. Daartegenover staat echter dat de juridisch niet geschoolde te dezer zake niet voor de noodtoestandskeuze behoort te worden gesteld en dat voor hem klaar en duidelijk in het Wet-

boek te lezen moet zijn, hoe hij zijn houding heeft te bepalen ¹²⁾).

Ten aanzien van deze materie zal het einddoel zijn om tenslotte, na internationaal overleg en overeenstemming over de „war-crimes“, in het eerste boek een bepaling te verkrijgen in de geest van artikel 4 (4°) van het Wetboek van Strafrecht, inhoudende dat de Nederlandse strafwet toepasselijk is op een ieder die deze misdrijven pleegt, ongeacht dus de plaats des misdrijfs en de nationaliteit van de dader.

4.

§ 41. Volledigheidshalve vermeld ik nog dat Prof. van Bemelen in zijn verhandeling voorts de volgende onderwerpen bespreekt:

(1). Wijziging van artikel 1, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht, in de zin van de verhandeling van Prof. Mr. D. Hazewinkel-Suringa, in Tijdschrift voor Strafrecht deel XLVII. Deze verhandeling concludeert „dat onze tegenwoordige regeling „van transitoir strafrecht theoretisch slecht gefundeerd is, practisch moeilijk uitvoerbaar en waar zulks nog wel het geval is, „veelal niet rechtvaardig, doordat tal van delinquenten door het „toeval eener vertraagde berechting ontsnappen aan een veroordeeling, die wel degenen trof, die op hetzelfde oogenblik hetzelfde „misdeden, maar eerder werden bevonnist, voorts dat zij fnuikend „is voor het prestige van de uit hun aard tijdelijk werkende „normen“ ¹³⁾. Mevrouw Hazewinkel komt, na een uitvoerig gemotiveerd betoog, tot het oordeel dat het een grote vooruitgang zou betekenen „wanneer werd voorgeschreven, dat de wet, waaronder het „feit is begaan, het blijft beheerschen, ook als zij bij de berechting „ingetrokken of gewijzigd blijkt“ ¹⁴⁾.

(2). Aanpassing van de geldboete aan het gemiddelde inkomen van de veroordeelde in de laatste vijf jaren.

(3). Verduidelijking van de regeling der ontoerekeningsvatbaarheid en partiële ontoerekeningsvatbaarheid. Het zou duidelijker en rationeler zijn om niet (zoals de wet op het oogenblik doet) de algehele ontoerekeningsvatbaarheid voorop te stellen, doch de behandeling als psychopaath. Is de rechter (na voorlichting van deskundigen) van oordeel dat ten tijde van het begaan van het feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis der geestvermogens bestond, dan zal hij de maatregel van terbeschikkingstelling van de regering uitspreken. Voor de grensgevallen worde hieraan toegevoegd de mogelijkheid om de schuldige nog als normaal mens te beschouwen en te straffen. Op deze wijze zou het bijna onoplosbare probleem van de algehele ontoerekeningsvatbaarheid worden vermeden.

¹²⁾ Een dergelijk standpunt nam de wetgever in terzake van het misdrijf „Verspieding“ (artikel 78 Wetboek van Militair Strafrecht), zie van der Hoeven II, blz. 19.

¹³⁾ Tijdschrift voor Strafrecht XLVII, blz. 46.

¹⁴⁾ T.a.p. blz. 40.

(4). Verbetering van de regeling van de poging. Te dezen aanzien beveelt Schrijver de wetgever aan, een middenweg tussen subjectieve en objectieve pogingsleer te vinden. Voorts worde het ontbreken van de vrijwillige terugtred niet als element beschouwd, maar deze terugtred zelf als een strafuitsluitingsgrond. Gezien de grote vrijheid van de rechter kan de afzonderlijke (lagere) strafpositie voor poging vervallen.

(5). Verduidelijking van de leer der deelneming, door weglating van de middelen van uitlokking en medeplichtigheid. Ook hier wenst Schrijver de lagere strafpositie van de medeplichtige te doen vervallen en tevens de medeplichtigheid aan overtreding strafbaar te stellen (ten aanzien van poging stelt Schrijver dit laatste niet voor).

(6). Vereenvoudiging van de samenloop, ter voorkoming van de eindeloze en grotendeels overbodige discussies over dit onderwerp. De vraag der straftoemeting worde vereenvoudigd door te dezer zake het onderscheid tussen eendaadse en meerdaadse samenloop en de afzonderlijke regeling van het voortgezette delict te doen vervallen: de straf worde ongeacht de aard van de samenloop verhoogd tot een derde boven het zwaarste maximum, terwijl bij overtreding volledige cumulatie gelde. Ten aanzien van het hiermede samenhangende vraagstuk van „ne bis in idem” stelt Schrijver voor de huidige toestand van de jurisprudentie in de wet neer te leggen, waardoor de wet het aan het inzicht van de rechter overlaat om uit te maken of er sprake is van „hetzelfde feit”, onder dezelfde benaming of onder een andere benaming. en of, bij samenloop, aan de wet op voldoende wijze is voldaan door de straf, opgelegd terzake van de andere feiten, waarmede het in samenloop gepleegd is. Schrijver erkent dat dit een radicale oplossing is; hij stelt echter als alternatief het herstel van de oude toestand, waartegen terecht ontevredenheid ontstond, zodat de rechter zich is gaan afvragen of het „feit uit strafrechtelijk oogpunt” reeds beoordeeld is. Erkent men dat de huidige toestand juist is, dan is het beter, dit ook maar in de wet neer te leggen.

§ 42. Al deze desiderata zullen, als zij in de wet zouden worden opgenomen, onverkort op het militaire recht overgaan. Dat zij hier geen nadere bespreking erlangen, vindt zijn oorzaak niet in het feit dat zij voor het militaire recht minder belangrijk of minder ingrijpend worden geacht, maar in de omstandigheid dat er n.m.m. geen speciale gronden zijn, waarom te dezer zake voor het militaire strafrecht een ander systeem zou moeten gelden. De bedoeling van deze verhandeling is — zoals in de aanhef vermeld — niet geweest het bespreken van de desiderata die Prof. van Bemmelen naar voren bracht, maar slechts het nagaan welke invloed zij zouden hebben op het militaire recht en het maken van suggesties voor zover ik meen dat zij in het militaire recht niet onverkort behoren te gelden. Daarbij hebben zij mij hier en daar aanleiding gegeven om zelfstandige

desiderata voor het militaire strafrecht¹⁵⁾ naar voren te brengen.

5.

§ 51. Het is mij bekend dat wijziging en verbetering van het militaire strafrecht in overweging is en hoewel de meeste der hierboven door mij voorgestelde wijzigingen in het eerste boek van het militaire strafwetboek bedoeld zijn voor het geval het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht gewijzigd zou worden in de geest van de verhandeling van Prof. van Bemmelen, zijn er niettemin ook enige tussen die los daarvan kunnen gelden. Wellicht hebben zij voor bedoelde overwegingen tot wijziging en verbetering hun waarde.

Amsterdam, 2 Augustus 1947.

¹⁵⁾ Het gestelde in de laatste alinea van § 25 (gedeeltelijke tenuitvoerlegging ener voorwaardelijke vrijheidsstraf) wordt niet alleen voor het militaire, maar ook voor het gemene strafrecht van belang geacht.

Eenige opmerkingen over de opleiding en de voorlichting op het gebied van het militaire recht, in het bijzonder bij de Koninklijke Landmacht.

door

Mr. H. H. A. de Graaff,
Majoor der artillerie.

In de rubriek „Vragenbus“ van aflevering 3 van deel XL van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift maakt een officier van de Koninklijke Landmacht de zeer juiste opmerking dat, volgens zijn ervaring (een ervaring die helaas door velen zal zijn opgedaan) de gemiddelde troepenofficier nagenoeg geen kennis bezit van militair straf- en tuchtrecht en zelfs de meest bekende handboeken ter zake niet heeft ingezien.

De inzender stelt dan de vraag of het M.R.T. niet in hoogere mate dienstbaar kan worden gemaakt aan de opleiding en voorlichting van de militaire gezagsdragers, welke vraag door de Redactie beantwoord wordt. Mij met dit antwoord volkomen verenigende moge ik eenige woorden wijden aan de opleiding en voorlichting op het gebied van het militaire recht.

De grondslag voor de kennis van het militaire recht behoort ten aanzien van alle categorieën van militairen gelegd te worden tijdens de opleidingsperiode. Uiteraard legt de voor de opleidingsprogramma's beschikbare tijd beperkingen op. Men zal dan ook het aantal uren, dat aan de studie van het militaire recht wordt besteed moeten vaststellen, rekening houdende enerzijds met het totaal der beschikbare tijd en met het belang van de overige studievakken, anderzijds met de taak die den leerlingen na het voltooien hunner opleiding wacht en met de eischen, die aan de betrokken categorie van militairen moeten kunnen worden gesteld.

Wellicht zal de lezer hierbij opmerken, dat dit allemaal wel erg vanzelfsprekend is. Inderdaad, het is ook vanzelfsprekend, maar desondanks is bij de eerste opleidingen na de bevrijding, en in het bijzonder bij de Engelsche opleidingen, weinig of geen tijd ingeruimd voor het militaire straf- en tuchtrecht. Dit is een der oorzaken geweest dat een toestand is ontstaan die de bovenaangehaalde „Vragenbus“-inzender aanleiding gaf tot zijn opmerking.

Weliswaar mocht men van het oudere, vóór 1940 opgeleide kader aannemen dat het althans destijds wel een behoorlijke voorlichting had gehad, maar rust roest, en een vijfjarige onderbreking van de militaire werkzaamheid kan ook op dit terrein niet zonder gevolgen blijven. Onze nieuwe onderdeelen zijn voor een belangrijk gedeelte geëncadreerd met jonge officieren en onderofficieren, die in 1940 nauwelijks hun eerste opleiding achter den rug hadden en nog geen gelegenheid hadden gehad om naast theoretische kennis ook praktische ervaring op te doen.

Wat het nieuwe, na-oorlogsche kader betreft, dit bleef aanvankelijk vrijwel geheel gespeend van een systematische voorlichting op het gebied van het militaire recht en het kon dan ook wel niet anders of er werd véél gezondigd.

Geleidelijk aan is echter verbetering ingetreden en tegenwoordig wordt bij de scholen voor reserve-officieren en de kaderscholen weer de noodige aandacht aan het militaire recht besteed.

Even vanzelfsprekend als het is, dat bij iedere opleiding een gedeelte van den tijd aan straf- en tuchtrecht moet worden besteed, is het óók, dat men niet hooger moet en mag grijpen dan de omstandigheden eischen. Het is volstrekt niet de bedoeling om het gewone troepen kader een juridische kennis bij te brengen welke uitgaat boven de eischen, die aan iedere categorie mogen worden gesteld.

Zoo beperkt de theoretische opleiding van den soldaat zich tot een aantal uren „theorie krijgstucht“, ten doel hebbende hem zijn rechten en plichten te doen kennen.

Van den onderofficier wordt al méér gevergd. Immers hij moet in het bijzonder weten, hoe hij als „meerdere“ heeft op te treden en hoe hij de hem als zoodanig toegekende rechten en opgelegde verplichtingen behoort te hanteeren en na te komen. Daarenboven moet hij in staat zijn, den soldaat van eenvoudige voorlichting te dienen.

Bij de opleidingen tot officier moet nog weer een stap verder worden gegaan. Onderwerpen als de taak van den strafoplegger, als het huishoudelijk onderzoek in een strafzaak moeten in het lesprogramma worden betrokken en de algemeene kennis van den officier moet ruimer zijn dan die van den onderofficier. De officier is immers voor den troep de man „die het beter moet weten“!

Dat van den beroepsofficier méér kennis moet worden verwacht dan van den reserve-officier, en van den beroepsonderofficier méér dan van diens dienstplichtigen collega, ligt voor de hand.

Om het aldus gestelde doel te bereiken moet derhalve voor iedere categorie reeds bij de eerste opleiding de noodige tijd voor de behandeling van het militaire recht worden uitgetrokken.

Bij voortgezette opleidingen, cursussen enz. dient ook de noodige aandacht aan dit vak te worden besteed ter opfrissing en verruiming van de verkregen kennis. In het bijzonder geldt dit voor de cursussen tot opleiding voor een hooger rang.

Aan de hierboven besproken desiderata kan alleen worden voldaan indien over *bekwame leerkrachten* en over *goede leermiddelen* wordt beschikt. Op de leermiddelen kom ik hierna nog terug.

Wat de leerkrachten betreft is als ideaal te stellen, dat ieder instructeur en leeraar zóódanig all-round ontwikkeld is dat hij het onderwijs aan zijn leerlingen in *alle* vakken, dus ook in het militaire recht kan geven. Maar dit ideaal is nu eenmaal niet bij alle opleidingen te verwezenlijken.

Om maar twee uitersten te noemen: bij een compagnie zal de klasse-instructeur aan zijn recruten naast exercitie en andere vak-

ken óók de beginselen van het tuchtrecht en van de daarmee verband houdende bepalingen uit den inwendigen dienst bij moeten brengen. De recrutencompagnie houdt er nu eenmaal geen specialist op het gebied van het militaire recht op na, en dat is ook niet noodig. Dat de speciale „theorie krijgstucht" veelal door den compagniescommandant gegeven wordt, heeft ten doel dezen de gelegenheid te geven met zijn mannen in contact te komen en hun vaderlijke voorlichting te geven, maar het geschiedt niet omdat hij een juridische specialist zou zijn.

Daartegenover was bijv. het onderwijs aan de Koninklijke Militaire Academie zóó veel-omvattend, dat men voor de verschillende studievakken wel gebruik van specialisten moest maken.

Bij de opleidingen, die tusschen de beide genoemde in liggen, dus bij de scholen voor reserve-officieren en de kaderscholen, zijn beide oplossingen denkbaar. Welke men kiest, zal in de eerste plaats afhangen van het algemeen gevolgde systeem. Bij het stelsel van klasse-leeraren (de leeraar geeft het onderwijs in vollen omvang, misschien met uitzondering van vakken als gymnastiek, autorijden e.d.) zal de klasse-leeraar zoo eenigszins mogelijk ook het militaire recht moeten behandelen. Heeft men echter aparte instructeurs voor ieder vak, dan zal ook een gespecialiseerde instructeur voor het militaire recht moeten worden ingeschakeld.

Bij de keuze van het systeem zal men echter de capaciteiten van de beschikbare leerkrachten niet buiten beschouwing mogen laten. Onderwijs, dat niet door een volwaardige kracht gegeven wordt, levert op zijn best een niatig resultaat op. Dit geldt algemeen, en dus ook voor het onderwijs in militair recht. Zoo zal het dus kunnen voorkomen dat men, hoewel in beginsel het systeem van de klasse-instructeurs aanvaardende, gedwongen wordt het onderwijs in militair recht aan alle klassen over te laten aan een instructeur, die door bijzondere ervaring en kennis spciaal daarvoor in aanmerking komt.

De tekorten, welke men kon constateeren op het gebied van de kennis van het militaire recht, konden niet afdoende worden weg-gewerkt omdat men niet overal beschikte over voldoende ervaren instructeurs. Dit is voor den Chef van den Generalen Staf aanleiding geweest om tijdelijk garnizoensgewijze cursussen te organiseeren voor officieren en kader, onder leiding van officieren die over gespecialiseerde kennis, althans over een ruime ervaring beschikten. Hierdoor werd de mogelijkheid geschapen om de stof althans in vogelvlucht door te nemen en gelegenheid te bieden voor het stellen en beantwoorden van vragen.

Een volgende stap is geweest het organiseeren van de zoogenaamde Bredasche cursussen. Onder leiding van den majoor J. H. van Wermeskerken, vóór den oorlog leeraar in het militair straf- en tuchtrecht aan de Koninklijke Militaire Academie, worden te Breda cursussen gehouden van ongeveer 8 weken, telkens met ongeveer 15 leerlingen.

Deze cursussen zijn geheel aan het militaire recht gewijd, terwijl de leerlingen niet alleen theoretisch, doch ook practisch geschoold worden door het uitwerken van opdrachten, het bijwonen van krijgsraadszittingen, enz.

De leerlingen zijn officieren van alle wapens en diensten, en degenen die aan het einde van den cursus goed beoordeeld worden, worden ingedeeld op een plaats, waar zij de verkregen kennis zoo-veel mogelijk ten nutte van het leger kunnen aanwenden, dus als leeraren bij onderwijsinrichtingen, als adviseurs van commandanten enz.

Het met succes volgen van den Bredaschen cursus maakt den leerling niet tot een militair jurist, doch wel tot een bruikbaar instructeur en adviseur. Hoewel majoor van Wermeskerken een kleine 100 leerlingen per jaar kan behandelen blijft het resultaat niet beperkt tot de leerlingen maar wordt het in steeds ruimer kring voelbaar, omdat de ex-leerlingen de verkregen kennis weder doorgeven aan anderen.

Over militaire juristen sprekende, waaronder ik hier dan in de eerste plaats wil verstaan de beroepsofficieren die zich een uitgebreide kennis van het militaire recht hebben verworven, hun aantal is danig geslonken. Op bladzijde 257 van deel XXXIV van het M.R.T. vindt men hen vermeld, zoowel degenen die in het bezit waren van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen als degenen die het doctoraal-examen in de rechtsgeleerdheid hebben afgelegd. Deze opsomming dateert echter van 1938.

Sedert is de Amsterdamsche cursus tot het verkrijgen van meer-uitgebreide militaire rechtskennis niet meer gehouden. Wèl hebben nog enkele beroepsofficieren intusschen den meesterstitel verworven. Daar staat tegenover dat de lijst verminderd moet worden met de namen dergenen, die sedert zijn overleden, den militairen dienst hebben verlaten of „uitgezuiverdⁿ zijn.

De overige militaire juristen zijn met enkele uitzonderingen ouder dan veertig jaar, en grootendeels geplaatst in hoogere functies, waardoor de meesten van hen geen rechtstreeksch aandeel meer hebben in de juridische werkzaamheden in het leger.

Het is dan ook dringend noodzakelijk gebleken, om de juridische studiën door beroepsofficieren te doen hervatten. In de legerorders zijn onlangs twee ministeriële beschikkingen opgenomen betreffende de rechtenstudie op rijkskosten. Aangezien deze beschikkingen elders in dit tijdschrift zijn afgedrukt, volsta ik met een verwijzing (L.O. Nr. 188 en Nr. 189, M.R.T. deel XL, afl. 5, blz. 434 v.). De bedoeling is thans (anders dan vóór 1940) dat de volledige rechtenstudie gevolgd wordt, zoodat de aangewezen officieren den meesters-titel kunnen behalen. In de eerste plaats komen dan ook in aanmerking degenen die op eigen kracht reeds een gedeelte van de studie hebben volbracht. Gelukkige omstandigheid is, dat tijdens bezetting en krijgsgevangenschap vele jongere beroepsofficieren in

deze richting hebben gestudeerd en dat sommige hunner het candidaatsexamen reeds hebben afgelegd.

Op deze wijze zal het leger weder geleidelijk de beschikking krijgen over gestudeerde beroepsofficieren-jurist, hetgeen in het bijzonder voor de bezetting van de juridische bureaux bij de hogere staven en van de leeraarsplaatsen bij hogere onderwijsinrichtingen van belang is.

Thans nog enkele opmerkingen over de leermiddelen, waaronder ik hier wil verstaan de boeken op het gebied van het militaire recht, die van uitnemend belang zijn zoowel voor de opleidingen als voor de commandanten, officieren en kaderleden die hun kennis willen oprisphen of voor een bepaalde moeilijkheid een oplossing zoeken.

Men moet hierbij in het algemeen vier verschillende soorten onderscheiden, en wel *tekstuitgaven*, *commentaren*, leerboeken en *handleidingen*. Misschien is deze onderscheiding ten deele aanvechtbaar, maar uit hetgeen volgt zal, naar ik hoop, in ieder geval mijn bedoeling duidelijk worden.

De *tekstuitgaven* geven de tekst van één of meer wetten en (of) wettelijke voorschriften, al dan niet voorzien van, in den regel beknopte, annotaties, meest in den vorm van voetnoten. Op het gebied van het militaire recht mogen worden genoemd de van rijkswege uitgegeven tekstuitgaven van het Reglement betreffende de Krijgstucht en van de Wet op de Krijgstucht, waarmee ons leger het na de bevrijding langen tijd heeft moeten doen, Thans is de serie uitgebreid met een nieuwen druk van de bekende „Verzameling van wetten en besluiten”, samengesteld door Dr L. M. Rollin Couquerque, terwijl Majoor B. C. Mante een tekstuitgave van W.v.M.S. en W.K. het licht deed zien. In deze categorie behooren ook de verschillende geannoteerde tekstuitgaven van de Dienstplichtwet, de Bevorderingswet, de Wet op den Staat van Oorlog en den Staat van Beleg en zoo vele andere, meerendeels door het Rijk uitgegeven.

Onder den naam van *commentaren* wil ik hier aanduiden die boeken, welke in den vorm van een artikelsgewijze behandeling een min of meer uitgebreide toelichting geven op de wet. Meestal beperken de commentaren zich tot een wet of tot enkele wetten.

Op het gebied van het militaire tuchtrecht is wel de meest-uitgebreide commentaar „De Praetijk van het Militaire Tuchtrecht” door de Generaals van Voorst Evekink en Kruls, met een artikelsgewijze behandeling van de Wet op de Krijgstucht en het Reglement betreffende de Krijgstucht. Een nieuwe druk is onlangs verschenen. Op hetzelfde terrein beweegt zich het werk van majoor Mr A. F. Steffen: „Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende „de Krijgstucht, van aanteekeningen voorzien.” In de annotaties wat beknopter dan het eerstgenoemde werk, is het boek van Mr Steffen beter dan het andere voor opleidingsdoeleinden bruikbaar doordat het bij sommige artikelen het karakter van een leerboek aanneemt.

Het boek van Mr Steffen is momenteel uitverkocht, doch binnenkort zal een nieuwe druk van rijkswege worden uitgegeven.

Tot de commentaren reken ik verder nog het bekende, doch reeds vóór den oorlog uitverkochte werk van den oud-Minister J. J. C. van Dijk: „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht. voorzien van aanteekeningen enz.“, waarin bovendien de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht wordt behandeld.

En op het terrein van het formeele strafrecht par. 2 van het proefschrift van den reserve-kapitein Dr A. Spruijt: „Militaire „Procedures, bijdrage tot de kennis van de procedures van straf- en „tuchtrechtelijke aard“, waarin een artikelsgewijze behandeling van de Regtspleging bij de Landmagt is vervat. De overige paragrafen van dit boek dragen een ander karakter.

Het driedeelige werk van Mr H. van der Hoeven: „Militair Strafen Tuchtrecht“, waarbij P. A. Kempen een vierde deel schreef over de Invoeringswet, mag vanwege de artikelgewijze behandeling misschien ook nog tot de commentaren gerekend worden. Het groote belang van dit uitgebreide werk is echter hierin gelegen, dat het de geschiedenis van de totstandkoming der wetten beschrijft, met de tekst van vóór-ontwerpen en de behandeling in de Staten-Generaal. Voor den beginnening komt het nog niet in aanmerking, en men verwacht ook niet het te zullen aantreffen op het boekenplankje van den compagniescommandant.

Van de hand van Mrs D. B. A. Franken en R. J. Brunner, resp, President van en Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te 's Gravenhage, zal eerlang een commentaar op het Wetboek van Militair Strafrecht verschijnen.

Op het gebied van *leerboeken* is het militaire recht wel het slechtste bedeed. Speciaal voor het onderwijs aan de K.M.A. kende men vóór 1940 de leerboeken van Mr P. J. Stigter, herzien en aangevuld door J. H. van Wermeskerken: „Straf- en Tuchtrecht“, met afzonderlijke uitgaven voor het Nederlandsche leger en voor het K.N.I.L.

Majoor J. H. van Wermeskerken bewerkt thans een nieuwe uitgave, in de eerste plaats van het deel betreffende het tuchtrecht. Deze uitgave is in de eerste plaats bestemd voor het onderwijs aan de toekomstige beroepsofficieren.

In tegenstelling tot de artikelsgewijze behandeling wordt bij het leerboek de lezer onderwerpsgewijs in de stof ingeleid. Daardoor is het leerboek bij uitstek geschikt voor onderwijsdoeleinden. Het moet er op ingericht zijn, den leerling van stap tot stap verder te brengen. Het behoeft niet de volledige tekst van de behandelde wetten te bevatten, doch kan naast een tekstuitgave worden gebruikt. Voor een opleiding van langeren duur bestemd, kan het leerboek dieper op de stof ingaan en méér bijzonderheden bevatten dan indien het voor een kortere opleiding bedoeld is. Ook het uitgebreidste leerboek zal echter in den regel minder details geven dan het commentaar. Het heeft immers slechts tot taak, den

leerling in de stof in te leiden. Heeft de leerling de grondslagen onder de knie, dan zal hij voor verdere studie en voor het oplossen van moeilijkheden die zich in de praktijk voordoen, kunnen grijpen naar het commentaar op de betrokken wet, dat hij eerst dan met volledig begrip zal kunnen hanteeren.

Voor het formeele militaire strafrecht beschikken wij over een beknopt leerboek van de hand van majoor Mr A. F. Steffen: „Over-„zicht van de Militaire Rechtspleging“, waarin de schrijver zich beperkt tot datgene wat voor den troepenofficier van belang kan zijn. De „Beknopte Handleiding voor het Formeel Militair Straf-„recht“ door E. L. Voorwinden is uitvoeriger, en meer bedoeld voor degenen die met de procedure uit hoofde van hun functie bijzondere bemoeienis hebben.

Overzien wij nu de hierboven genoemde uitgaven op het gebied van het militaire recht, dan komen wij tot de slotsom, dat, ondanks de verscheidenheid, nog niet voorzien is in alle behoeften. Er blijven nog wenschen bij welker vervulling groote categorieën gezagsdragers in het leger groot belang hebben.

Immers, bij de opleidingen tot reserve-officier en tot onder-officier, dus bij de scholen voor reserve-officieren en de kaderscholen, dient men te beschikken over leerboeken, die aan deze opleidingen zijn aangepast en die dus eenerzijds de volledige stof behandelen, die tot het opleidingsprogramma behoort, en anderzijds bij die behandeling niet verder gaan dan het opleidingsprogramma veroorlooft. Het zijn leerboeken van dit soort, die ik bij gebreke van een betere benaming, wil aanduiden als *handleidingen*.

Het is daarom toe te juichen dat de Chef van den Generalen Staf thans opdracht heeft gegeven tot het samenstellen van een Handleiding Militair Recht ten dienste van de opleiding tot Reserve-Officier, en van een Handleiding Militair Recht ten dienste van de opleiding tot Onderofficier.

Deze handleidingen zullen zoodanig ingericht moeten zijn, dat de leerling een beknopt, doch duidelijk overzicht krijgt van de stof waarvan hij eenige kennis moet hebben, waarbij slechts de voor zijn categorie bijzonder van belang zijnde onderwerpen uitvoeriger behandeld worden. Naast het materiele en het formeel straf- en tuchtrecht moet hij er ook iets in kunnen vinden omtrent onderwerpen als de Dienstplichtwet, de Bevorderingswet, de Wet, Reserve-Personeel, de Militaire Ambtenarenwet, de Wet op den Staat van Oorlog en den Staat van Beleg, enz. Kortom de handleiding moet hem wegwijs maken in de stof, moet hem voorhouden wat er op het gebied van het militaire recht alzoo „te koop“ is en moet hem vertellen waar hij voor meer bijzonderheden terecht kan.

Er dient naar te worden gestreefd, deze handleidingen zoodanig in te richten dat zij ook voor zelfstudie geschikt zijn, opdat men bij de opleidingen niet al te zeer afhankelijk is van de capaciteiten van den leeraar. De handleidingen zullen den leerlingen bij het verlaten van de onderwijsinrichtingen worden meegegeven zoodat

de reserve-officieren en de onderofficieren ook later te allen tijde in staat zullen zijn, hun kennis op te frisschen.

De handleidingen zijn dus niet bestemd om de overige boeken te verdringen. Zij moeten slechts de eerste trede vormen van de trap, die naar grooter hoogten kan voeren.

In het vóór-oorlogse leger bestonden dergelijke handleidingen niet als officiële uitgaven. Bij verschillende opleidingen werd gebruik gemaakt van dictaten, die soms zeer goed, soms echter ook voor het doel te eenenmale onvoldoende waren. Zoolang de nieuwe handleidingen er nog niet zijn, zal men zich moeten behelpen met dergelijke dictaten, waarvan er één speedshalve in gestencilde exemplaren ter beschikking van, de opleidingsinrichtingen is gesteld.

Over de taak van het *tijdschrift* bij de voorlichting van den militairen gezagsdrager behoef ik, na hetgeen hieromtrent door de Redactie van het M.R.T. op blz. 260 en vlg. is opgemerkt, weinig meer te zeggen. Ik schrijf het der Redactie na: éérs de boeken, daarna het tijdschrift. Ook al hierom, omdat het tijdschrift niet de plaats is voor systematische behandeling van een geheele wet, van een uitgebreid, afgesloten brok leerstof. Het tijdschrift is de aangewezen plaats voor critische bespreking, voor verhelderende opstellen over onderwerpen van meer-beprekten omvang, voor gedachtenwisseling en incidenteele voorlichting, voor bespreking van practijk-gevallen, uitspraken, vonnissen enz. Door middel van het tijdschrift blijft men in contact met de levende practijk, maar men kan er het vak niet uit leeren. Dit laatste doet niets af aan het belang van een tijdschrift als het M.R.T. en van artikelen op het gebied van het militaire straf- en tuchtrecht die van tijd tot tijd in de andere militaire tijdschriften, ja zelfs in de uitgaven van de militaire belangenvereeningen pligen te verschijnen.

Ik hoop met het bovenstaande den lezer, die misschien wat somber gestemd is door de opmerking in de „Vragenbus“, waarover ik in den aanhef van dit artikel sprak, te hebben duidelijk gemaakt dat opleiding en voorlichting van de militaire gezagsdragers op het gebied van het militaire recht niet in het vergeetboek zijn geraakt. Een bevredigende oplossing kan echter niet in ééns verkregen worden. Elke opleiding kost tijd, en het schrijven van boeken eveneens. Bovendien zien de uitgevers zich door de papierschaarschte voor zeer moeilijke problemen geplaatst, waardoor het verschijnen van nieuwe bewerkingen geen kwestie van enkele weken, doch van vele maanden is. Er is echter, ondanks alle moeilijkheden, al véél bereikt, en dat stemt tot dankbaarheid ¹⁾.

¹⁾ Ik ben er mij van bewust, dat ik aan het bovenstaande nog eenige opmerkingen zou kunnen toevoegen, zoo bijv. over de opleiding van bepaalde categorieën militaire juristen, bestemd voor functies bij de militaire justitie of bij het militair gezag, en over de wenschelijkheid om tot een regelmatige en overzichtelijke publicatie van jurisprudentie van de **militairrechterlijke** colleges te geraken, enz.

Overlijdensakten van militairen,

Door

Sergt. Mr. J. W. KEISER.

Eenige, en niet geringe moeilijkheden doen zich geregeld voor bij de ter doorzending aan den Minister van Oorlog ontvangen afschriften van overlijdensakten.

Op deze materie heeft betrekking art. 61 van het Burgerlijk Wetboek, geplaatst in Titel III, vijfde afdeeling, handelend over akten van overlijden. Het hier bedoelde reglement is het K.B. van 1 April 1909 Stbl. 87, gewijzigd bij dat van 24 Maart 1927, Stbl. 61, hetwelk wederom nader geregeld is bij Ministerieele Beschikking van 18 Juni 1929.

Het grootste probleem werd ons voorgelegd, toen bleek, dat een den Assistent Adjudant-Generaal III toegezonden overlijdensakte niet opgemaakt had behooren te worden. Het betrof het navolgende geval.

16 Jaunari j.l. viel een soldaat van de Stoottroepen te middernacht uit een boot in de Moesi bij Palembang. Het telegram aan den Adjudant-Generaal vermeldde o.a.: „lijk niet gevonden". Bij de administratieve bescheiden, naderhand uit Palembang ontvangen, bevonden zich twee afschriften van de akte van overlijden, benevens een verklaring van den geneesheer, dat het overlijden c.q. de **vermissing** het gevolg was van een in en door den dienst overkomen ongeval. Het bleek duidelijk, dat een akte van overlijden niet opgemaakt had behooren te worden.

Noch in bovengenoemd Kon. Besluit, noch in de Ministerieele Beschikking is bepaald, wat dient te geschieden met een abusievelijk ingeschreven akte.

Teruggrijpende naar het B.W. geeft dit een regeling voor verbetering en aanvulling eener akte in art. 70. Steunend op het arrest van den Hoogen Raad van 13 Feb. 1920, N.J. '20 blz. 332, kan men besluiten, dat onder verbetering ook *doorhaling* eener abusievelijk ingeschreven akte valt.

Een antwoord op de vraag, wie die verbetering kan bewerkstelligen, geeft art. 71 B.W. en art. 14 Ind. B.W., welke resp. de arrond. rechtbank en de Raad van Justitie, binnen welker rechtsgebied de registers zijn of hadden moeten worden gehouden, bevoegd verklaart. Dit artikel doelt op de registers van den burgerlijken stand.

Nu er geen overeenkomstige bepaling is voor registers, model C van „overlijden van krijgslieden", kan men o.i. besluiten, dat de rechter van de plaats waar deze registers worden gehouden, bevoegd is aanvullingen en verbeteringen aan te brengen. Ook indien zelfstandige eenheden in het buitenland, b.v. in Duitschland zouden zijn „te Velde", zou een plaatselijke rechter aldaar bevoegd zijn genoemde wijzigingen aan te brengen. Zou men den vreemden rechter of

den Ned. Indischen rechter niet bevoegd achten, dan zou het afschrift van de akte moeten worden aangeboden aan den Minister van Oorlog, vandaar worden doorgezonden aan den Minister van Justitie en vervolgens naar den burgerlijken stand van de laatste woonplaats van den gesneuvelde om te worden ingeschreven. Eerst dan zou de zoojuist ingeschreven akte kunnen worden doorgehaald.

K.B. van 1909 art. 5:

„Na de inschrijving van een akte, als in de artt. 2 en 3 bedoeld, „wordt daarvan zo spoedig mogelijk een afschrift gezonden aan het „Dep. van Oorlog.”

Art. 6:

„Het Hoofd van het Dept. van Oorlog doet het in art. 5 vermelde „afschrift, door hem gelegaliseerd, toekomen aan het Dept. van „Justitie. Zoodra de omstandigheden zulks veroorloven doet het „hoofd van het Dept. van Justitie het in lid 1 vermelde afschrift, „door hem gelegaliseerd, toekomen aan den ambtenaar van „den burgerlijken stand der laatste woonplaats van den overledene, „ten einde door dezen in de loopende registers te worden inge- „schreven en daaraan te worden vastgehecht.”

In de na-oorlogische rechtsindeeling in Ned. Indië. is in het onderhavige geval, de landrechter (te Palembang) bevoegd — de Raden van Justitie zijn in hun werking geschorst — daar het register van het bataljon Stoottroepen thans in Palembang wordt gehouden.

De bataljons-betalemeester, als officier der Militaire Administratie, is belanghebbende in den zin van art. 71 B.W., daar hij te zijner tijd het register aan het Ministerie moet inleveren, en verantwoordelijk is voor de richtige opmaking der akten. (Art. 3 van het K.B.).

Wij concludeerden uit de genoemde wetsartikelen, jurisprudentie en uit de practische noodzaak, dat de beide afschriften van Batavia teruggezonden konden worden naar Palembang, alwaar de Bataljonscommandant den landrechter zou kunnen verzoeken, de akte en de beide afschriften, na inhechting, bij declaratoire beschikking door te halen, zoo noodig na verhoor van den Betaalmeester als belanghebbende partij in den zin van art. 71 B.W.

Een andere moeilijkheid ontstaat door de strenge eischen, gesteld aan de hoedanigheid van aangever en getuigen.

Par. 1 van de Minist. Beschikking van 18 Juni 1929 luidt:

„De akten van overlijden worden opgemaakt op een verklaring „van een meerderjarige aangever en van twee meerderjarige, *manne- „lijke* getuigen, de akten van geboorten enz.

„Voor de akten van overlijden, als bedoeld in art. 3 van het K.B. „van 1 April 1909, treden zoo eenigszins mogelijk onderofficieren „op, behoorend tot het administratief personeel der betrokken on- „derdeelen, als getuigen.”

Deze bepaling is in overeenstemming met art. 50 B.W., zoals dit in 1929 nog luidde, lid 1:

„De akten van overlijden zullen worden opgemaakt door den „ambtenaar van den burgerlijken stand der plaats, alwaar de per- „soon overleden is, en op de verklaring van den aangever en van „tweegetuigen. Tot de aangifte is bevoegd wie van het overlijden „uit eigen wetenschap kennis draagt.”

Bij wet van 31 Mei 1934 is uit art. 50 geschrapt de eisch van twee getuigen. Men heeft verzuimd de parallel loopende Ministerieele Beschikking — die toch nooit gebruikt zou behoeven te worden — te wijzigen. Dit verzuim wreekt zich nu in verhevigde mate, daar zeer veel soldaten eerst 20 jaar oud zijn.

Behalve de overlijdensakte wordt ook opgemaakt een proces-verbaal van den Officier van Gezondheid omtrent dood en doods-oorzaak — rondschrijven Militair Geneeskundige Dienst in Ned. Indië van 9 April 1946 n° C 15 - 257/II A — zoodat „getuigen” bij de aangifte overbodig zijn.

Men zou kunnen tegenwerpen, dat de ambtenaar van den burgerlijken stand van de woonplaats van den overledene, die uiteindelijk een afschrift overneemt in de overlijdensregisters, niet bekend is met de medische verklaring. Hij zou niet bevoegd zijn zonder meer de overlijdensakte, op verklaring van een aangever opgemaakt, over te schrijven. Om deze moeilijkheid te ondervangen, zou van het medisch proces-verbaal, dat in duplo wordt opgemaakt, een exemplaar gelijk met het afschrift naar den ambtenaar van den burgerlijken stand gezonden kunnen worden.

Bij het „Bureau Gesneuvelden” vernamen wij, dat in de meeste gevallen de overlijdensakten wegens formeele gebreken worden teruggezonden.

Tenslotte — doch dit is een technische fout — zijn sommige registers verkeerd geperforeerd, waardoor men geneigd zou zijn het tweede afschrift van de akte van overlijden, dat niet ter uitscheuring geperforeerd is, in het register te laten, en de akte zelf met het eerste afschrift op te zenden.

Concludeerend komt het ons wenschelijk voor, dat bij Min. Beschikking een aanvulling gebracht wordt in de bestaande beschikking in dezer voege:

Par. 1 dient gelezen te worden:

„De akten van overlijden worden opgemaakt op verklaring van „een aangever; de akten van geboorten op verklaring van den in „par. 13 van deze beschikking bedoelden aangever (aangeefster)”. ”

Par. 3, slotzin dient te worden gelezen:

„Niets mag bij afkorting of met cijfers worden uitgedrukt, be- „halve die woorden welke slechts als afkorting bruikbaar zijn, daar „zij bezwaarlijk voluit geschreven kunnen worden, (jeep, sten-gun), „benevens de afkorting (Get.)”.

Uit de par. 4 en 5 dient te worden geschrapt „en de getuigen”.

Een nieuwe paragraaf dient te worden ingevoegd achter par. 7, luidend:

„Indien bij den Minister van Oorlog, e.q. bij den Adjudant-Generaal in Ned. Indië blijkt, dat akten niet hadden behooren te worden opgemaakt, of zoodanige gebreken vertoonen, dat verbetering niet wel mogelijk is, kan aan den bij art. 71 B.W. resp. art. 14 Ind. B.W. aangewezen rechter gevraagd worden de overlijdensakte van militairen te velde, op verzoek van den commandant van den met de opmaking belasten officier der Militaire Administratie te verbeteren of aan te vullen, in den zin, welke hieraan in art. 70 B.W. (art. 13 Ind. B.W.) gegeven wordt.”

In departementaal overleg zal de bevoegdheid van de bedoelde rechters in dezen zin uitgebreid moeten worden.

Batavia, 5 Mei 1947.

BOEKAANKONDIGING.

Dr. M. W. Mouton, Nederlands Vertegenwoordiger bij de „United Nations War Crimes Commission“, Oorlogsmisdrijven en het Internationale recht. Den Haag, 1947.

Verschenen is een merkwaardig boek over een merkwaardig onderwerp, op grond van welks verdienste een merkwaardig man de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Leidse Universiteit heeft verworven. De schrijver noemt ik een merkwaardig man, omdat hij als Kapitein-luitenant ter Zee, als beroepsofficier dus, reeds eenige jaren geleden de rechtsstudie heeft volbracht en thans als een juridisch geschoolde primus inter pares, de hoedanigheid van meester in de rechten voor de doctorstitel heeft verwisseld. Bovendien heeft deze niet alleen bevaren maar ook ervaren jurist tot onderwerp van zijn proefschrift, dat thans als handboek in de handel is gebracht, een gloednieuw onderwerp gekozen, dat de jongste wereldoorlog het levenslicht deed aanschouwen en in het bijzonder de militair-juristen interesseeren moet: de studie van de oorlogscriminaliteit, geplaatst in het kader der ontwikkeling van het internationale recht, met zijne drie groepen van misdrijven, die tegen de vrede, die tegen de oorlog en die tegen de humaniteit.

Reeds in de vorige jaargang van dit Tijdschrift had de Redactie de gelegenheid, de aandacht van de lezers te vestigen op een wel zeer beknopt overzicht van dit onderwerp door dezelfde schrijver, dat in het Nederlandsch Juristenblad was geplaatst¹⁾. Doch diens nu verschenen werk zal de belangstelling van hen, die deze ontwikkeling volgen, ongetwijfeld tot een betrouwbare gids kunnen dienen bij de studie van de talrijke problemen, welke daarmede verband houden.

Karakteristiek is de historische bewerking, van de materie, welke de schrijver, ook mijns inziens, voor een goed overzicht van het geheel niet missen kon. Daarbij heeft hij overvloedig gebruik gemaakt van aanhalingen uit de nu reeds vrij omvangrijke literatuur over zijn onderwerp, afkomstig van gezaghebbende schrijvers uit Europese staten en de ouderwetse qualificatie van een proefschrift: dissertatie, compilatie, was in dit geval een deugd, nu de ingeslagen weg nog maar aan zeer weinigen bekend en allerminst gebaad is. Daarbij komt, dat de deskundigen, die zich over de zaken hebben uitgelaten, zich van verschillende talen als voertuig voor hunne opvattingen hebben bediend en dat de schrijver voor zijn verzamelwerk over een goed voorziene boekerij moet hebben beschikt om over een grote hoeveelheid détail-vraagpunten zijn materiaal bijeen te brengen. Voor een degelijke studie van het onderwerp is het dan ook goed, zich te houden aan de raad van de schrijver in zijn voorwoord om niet eerst het slot te lezen.

¹⁾ M.R.T. XXXIX, blz. 431.

Toch wil ik trachten, omdat het hier gaat om een aankondiging van dit uitnemend handboek, aan de lezers een indruk te geven van de slotsom, tot welke de schrijver geraakt is.

Het recht, dat formeel in de beide wereldoorlogen gegolden heeft, is een in verdragen beschreven gewoonterecht, laatstelijk in die van de tweede vredesconferentie van 1907 en in enkele vroeger tot stand gekomen tractaten, voornamelijk bevattende hetgeen geboden dan wel verboden is vóór, bij en na het ontstaan van een agressieve oorlog. Aan niet-naleving van dit gewoonte-recht waren echter sancties, met name straffen dan wel andere maatregelen, niet verbonden.

Daarbij kwam dat dit gewoonterecht beschreven was bij opzegbare verdragen, zodat de behoefte ontstond aan een codificatie met bindende kracht voor alle staten, die, onverschillig of zij aan de vaststelling al dan niet hadden medegewerkt, werden geacht in het wereldverkeer te zijn opgenomen, een soort „universele grondwet“, bevattende internationaal militair strafrecht, te handhaven door een of meer universele gerechten, bijgestaan door een universele politiemacht.

De bestaande souvereiniteit van deze staten zou dientengevolge verlaagd worden tot de macht om inwendige aangelegenheden zelf te regelen met inachtneming van de universele beginselen en tot behartiging van de belangen der inwoners in het kader van de wereldorganisatie (een figuur, welke ons op kleiner schaal uit ons overzeesch staatsrecht niet onbekend is).

In grote trekken komt mij deze schets van den te volgen weg naar een universeel militair strafrecht iust voor.

Slechts houd ik de term „universele grondwet“ niet voor passend bij het door den schrijver beoogde doel.

Ook mijns inziens behoort er een universele grondwet te komen en wel vóórdat er van de vaststelling van een of andere code sprake kan zijn. In zodanige grondwet zou, in navolging van hetgeen tot dusverre in nationale grondwetten onderkomen heeft gevonden, behoren te worden ondergebracht de organisatie van een universele wetgevende macht, de grondslagen voor universele wetboeken, voor universele rechterlijke en politiemachten en voor de financiering van de gevolgen van een en ander uit universele geldmiddelen. Voorts zouden daarin omschrijving moeten vinden de grondrechten en -plichten van staten, van universele en nationale machthebbers en, om een woord van den schrijver over te nemen, van „wereld-,burgers^m“, de bindende kracht van universele wetten voor alle staten, haar voorrang boven nationale wetten en, in verband met dit laatste, de bevoegdheid tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van nationale wetten, voor zoveel deze inbreuk maken op, dan wel treden in universeel geachte belangen.

De universele code van militair strafrecht zou een van de eerste uitvoeringsmaatregelen moeten zijn. tot welke de universele grond-

wet ruimte gelaten heeft. Het algemeen gedeelte van deze code zou dan de uitwerking moeten bevatten van de zoeven bedoelde volkenrechtelijke grondrechten en plichten van staten, machthebbers en wereldburgers; het bijzonder gedeelte de omschrijving van alle oorlogsmisdrijven, inclusief het vereiste strafmaximum voor elk misdrijf.

De schrijver heeft grote lijnen voor de toekomst getrokken: ik veroorloofde mij de vrijheid, dat perspectief enigszins uit te breiden. Niet om hem te verbeteren, zoals ik reeds deed uitkomen, doch om nog meer de aandacht te vestigen op de grote omvang van het vraagstuk en om aldus het overzien van het geheel van de overkoepeling der tegenwoordige souveriniteiten te bevorderen.

Voor verwezenlijking van deze voor de vaststelling van een code van internationaal militair strafrecht nodige wens is tijd, zeer veel tijd vereist. Ieder, die rekening houdt met de wijze waarop en de geest waarin overleg gepleegd wordt in vergaderingen als die van de Veiligheidsraad en met de tijd, welke nodig is geweest om te komen tot nationale strafrechtcodes (begin negentiende eeuw), begrijpt, dat de thans levende generaties een dergelijke universele code slechts indien er een wonder gebeurt, zal kunnen beleven ¹⁾.

En zal dan een oorlog, evenals elke andere daad van eigen richting, bij universele grondwet verboden en iedere oorlogsontketenaar bij schuldigbevinding als universele gangster door een wereldrechter krachtens universele strafwet tot zware straf veroordeeld worden?

Dat de schrijver veel lezers en studiegenoten zal hebben zelfs in ons niet tot de grote mogendheden gerekend wordend vaderland, hoop ik. Een in onze moedertaal verschenen handboek van dit kaliber verschaft aan hen, die groepen zullen zijn om tolk te wezen van Nederlandse meningen en wens, wellicht een grote voor-sprong op vreemde collega's, die onze taal niet machtig zijn.

ROLLIN COUQUERQUE.

¹⁾ Voorshands is derhalve het verwijt, dat men tegen de rechtspraak van Neurenberg gericht heeft, als zou zij ten onrechte zonder toepassing van het beginsel: geen misdrijf of straf zonder voorafgaande strafwet, recht hebben gedaan, schromelijk **onbillijk**. Dit beginsel is een gevolg van het bestaan van een strafrechtscode. Zo kwam het te onzent voor het eerst voor in het Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland van 1809, waarin het waarschijnlijk overgenomen werd uit de in 1808 vastgestelde en te onzent in 1810 ingevoerde Franse code pénal. Die onbillijkheid is te groter nu naast art. 1 van ons strafwetboek — dat ook voor het militair straf- en tuchtrecht geldt — de bepaling van art. 2 sub 1° van de Wet op de Krijgstucht bestaat en moet blijven bestaan omdat het niet uitvoerbaar is om *alle* daaronder vallende vergripen te omschrijven. Zo staan wij ook nog tegenover tal van oorlogsmisdrijven omdat de misdadige vindingrijkheid van agressoren nog verre van uitgeput kan blijken te zijn.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's Gravenhage.

Vonnis van 20 Maart 1947.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Kapt. luit. t. zee (KMR OV.) J. Luske, Luit. t. zee 1e kl. J. W. C. Calten Houwing, Off. v. Adm 1e kl J. A. Deelder en Luit. t. zee 1e kl. D. J. van Doorninek, J.Azn.

Fiscaal: Hoofdoff v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Aan onachtzaamheid van de militair te wijten ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog (tengevolge van onachtzaamheid en nalatigheid niet voldaan aan het op 1 Maart 1942 gegeven bevel om van Java te evacuëren).

Straf: één dag gevangenisstraf en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. Ten aanzien van de hoofdstraf rekening gehouden met de omstandigheid dat sedert het plegen van het feit vijf jaren zijn verlopen, waarvan beklaagde een groot! gedeelte onder grote ontberingen en ten koste van zijn gezondheid in krijgsgevangenschap doorbracht.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

In de zaak van den Fiscaal tegen W. B. G., oud 32 jaren, geboren te A., gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als luitenant ter zee der 2e klasse KMR te Batavia,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 15 April 1946, No. J. 2/1/12, van de C.Z.M. in Ned. Indië;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 6 Maart 1947, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd ¹⁾:

„dat hij op of omstreeks 1 Maart 1942 — in tijd van oorlog — „op het eiland Java, toen hij als Luitenant ter zee 2e klasse KMR „SD diende bij den onderzeebootbestrijdingsdienst te Soerabaya en „aldaar in den namiddag van 1 Maart 1942 van zijn chef, den Luitenant ter zee 1e klasse KMR Koster in verband met de bekendmaking van den Commandant der Marine te Soerabaya aan alle „commandanten van inrichtingen en hoofden van diensten aldaar „om overtollig personeel voor evacuatie op 1 Maart 1942 naar „Tjilatjap aan te wijzen, de order had ontvangen om zich naar „Tjilatjap te begeven en vandaar te evacueeren, opzettelijk, *althans*

¹⁾ De gecursiveerde gedeelten werden niet-bewezen verklaard.

„hoogst onachtzaam en nalatig — in *stede van zich met* den door de „*omstandigheden vereischten* spoed rechtstreeks daarheen te begeven „— niet, althans niet tijdig aan dat Level heeft voldaan doch van „Soerabaya op 1 Maart 1942 per auto eerst naar Kediri is gegaan „en aldaar heeft overnacht, vervolgens op 2 Maart 1942 naar Soem- „berpoedjon is gereden en na aldaar wederom overnacht te hebben „eerst op 3 Maart 1942 met dien auto naar Tjilatjap is afgereisd, „welke reis hij dien dag te Blitar heeft afgebroken bij het ver- „nemen van het bericht dat het niet mogelijk was Tjilatjap te be- „reiken”;

Gezien enz.

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezenverklaring van het den beklaagde ten laste gelegde, met uitzondering van de woorden „opzettelijk, althans”, alsmede zijn schuld daaraan en qualificatie daarvan als:

„aan onachtzaamheid te wijten ongehoorzaamheid, in tijd van „oorlog van een militair”;

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand, met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Gelet op de verklaring namens beklaagde door diens raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien, tusschen den raadsman van beklaagde, den Majoor der Mariniers Van Heuven, en den fiscaal, gevoerd;

Overwegende, dat de beklaagde bij Koninklijk Besluit van 7 Mei 1940 benoemd is tot Luitenant ter zee 2e klasse KMR voor speciale diensten en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. W. B. G., oud 32 jaren, als beklaagde:

dat hij, dienende als Luitenant ter zee 2e klasse KMR SD bij den onderzeebootbestrijdingsdienst te Soerabaya, aldaar op 1 Maart 1942 om een uur of drie 's middags van zijn chef, de Luitenant ter zee 1e klasse KMR Koster order kreeg om zich naar Tjilatjap te begeven en vandaar te evacueeren;

dat hij begreep, dat deze order voortvloeide uit de algemeene evacuatie-orders;

dat hij zeide, dat hij dien dag zou vertrekken;

dat hij dien dag ongeveer 18.00 uur met Van Emmerick per auto naar Kediri is vertrokken en onderweg besloot om zijn vrouw te brengen naar haar broer nabij Soemberpoedjon;

dat te Kediri Van Emmerick op eigen gelegenheid zou doorgaan in de richting Tjilatjap; dat hij en zijn vrouw in Kediri hebben overnacht; dat hij den volgenden morgen met zijn vrouw, na bij den

resident te Kediri een voorschot op zijn tractement te hebben opgenomen, via Srengat en Blitar naar Soemberpoedjon is gereden, waar hij omstreeks den middag aankwam;

dat hij dien dag getracht heeft geld op te nemen bij Chineesche relaties, teneinde zijn vrouw niet zonder middelen achter te laten, waardoor het te laat werd om nog door te rijden, aangezien hij, den weg niet kennende, niet gaarne 's nachts wilde rijden;

dat hij op 3 Maart 1942 's morgens vroeg uit Soemberpoedjon is vertrokken om zich naar Tjilatjap te begeven, bij Srengat werd aangehouden door een kapitein van het Indische leger, op wiens order hij is teruggekeerd, omdat er in die buurt gevechtshandelingen plaats vonden;

dat hij toen is teruggereeden naar Elitar, alwaar een kapitein vertelde, dat het onmogelijk was om Tjilatjap te bereiken;

dat hij daarop is teruggereeden naar Soemberpoedjon en daar is gebleven, omdat hij meende, dat het afgeloopen was en hij aan zijn opdracht om naar Tjilatjap te gaan niet kon voldoen;

dat hij te Soemberpoedjon is gebleven tot hij op 1 Juni 1942 door de Japanners is opgepikt;

2e. *P. A. Cox, oud 45 jaren, als getuige:*

dat op 1 Maart 1942 te Soerabaya 's middags de evacuatieorder werd uitgegeven, waarbij werd bepaald, dat al het niet voor vernieling benodigde personeel per trein naar Tjilatjap zou vertrekken; dat ook goedgevonden werd, dat zij die per particulieren auto weg konden, dit aldus mochten doen;

dat hij dien avond te ongeveer 20.00 uur per auto naar Tjilatjap is afgereisd en den volgenden ochtend 2 Maart 1942 te omstreeks 10.00 uur in Tjilatjap aankwam, vanwaar hij dien avond per SS. „Sloterdijk” is geëvacueerd;

3e. *W. J. Dalinghaus, oud 56 jaren, als getuige:*

dat hij op 2 Maart 1942 om ongeveer 13.00 uur op order van Soerabaya per auto naar Tjilatjap is vertrokken, alwaar hij den volgenden morgen ongeveer 10 uur aankwam en op 3 Maart met de „Janssens” naar Australië is vertrokken;

4e. *P. J. van Emmerick, oud 41 jaren, als getuige:*

dat op 1 Maart 1942 zijn chef, de Luitenant ter zee 1e klasse KMR Koster hem vertelde, dat alle officieren moesten trachten te evacueeren en zich daarvoor naar Tjilatjap moesten begeven;

dat hij in den loop van dien middag per auto, waarin ook zijn vrouw en twee kinderen, de Luitenant ter zee W. B. G. en diens vrouw zich bevonden naar Kediri is vertrokken;

dat hij met zijn gezin te Kediri is uitgestapt en hij W. B. G. daarna niet meer heeft teruggezien;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een afschrift van de evacuatieorder van den Commandant der Marine te Soerabaya dd. 1 Maart 1942 No. S 264/7 Geh., houdende o.m. de bekendmaking, dat de commandanten van inrichtingen en hoofden van diensten zullen aanwijzen overtollig personeel voor evacuatie

naar Tjilatjap en het voor evacuatie bestemde personeel zorgt 1 Maart 1942 te 17.30 uur verzameld te zijn bij het station Kotta;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, geldende vorenstaand schriftelijk bescheid slechts als zoodanig in verband met andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemeene bekendheid, dat het omstreeks 1 Maart 1942 en daarop volgende dagen tijd van oorlog was, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd met uitzondering van de woorden „opzettelijk, althans „hoogst^v, „— in stede van zich met den door de omstandigheden „vereischten spoed rechtstreeks daarheen te begeven —” en „althans „niet tijdig”;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„aan onachtzaamheid van **den militair te wijten ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”;**

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf:

dat beklagde's gedrag van een juridisch standpunt in het algemeen bezien en van een militair-juridisch standpunt in het bijzonder niet door den beugel kan;

dat de evacuatie-order hem en vele anderen ontegenzeggelijk voor een conflict stelde tusschen plicht als militair en plicht als echtgenoot, maar terzake niet de gewone regels betreffende overmacht, betreffende de botsing van plichten en belangen gelden, omdat die gewone regels niet gelden voor hen op wie een bepaalde noodplicht rust;

dat een ieder, die op het tijdstip, dat de evacuatie-order hem ter kennis kwam, welke order werd uitgevaardigd en uitgevoerd eenige dagen na de slag in de Javazee, er als militair van doordrongen moest zijn, dat hoe onvolkomen, hoe onregelmatig en hoe onduidelijk wellicht ook, die order in die dagen van hoogspanning aan hem persoonlijk voorkwam, hij als militair die order ter goede trouwe met alle vlijt en naarstigheid in het belang van Koningin en Vaderland met achterstelling van elk persoonlijk of familiebelang had op te volgen en uit te voeren;

dat al moge beklagde uit hetgeen Luitenant ter zee Koster hem zeide, begrepen hebben, dat er met de uitvoering der order niet zoo veel haast was, de Krijgsraad dit verweer, dat niet op zijn merites kan worden getoetst, vermits de Luitenant ter zee Koster, die inmiddels is overleden, terzake niet als getuige kan worden gehoord, niet; anders kan verstaan dan dat de heer Koster met die woorden bedoeld heeft, dat het belang van den dienst niet vorderde, dat beklagde klakkeloos zonder eenigen maatregel in het belang van de juiste uitvoering der order te nemen, „moest laten liggen, wat „ligt^u en zeker door een militair niet kan worden opgevat in den zin, zooals beklagde die woorden opvatte, dat alle persoonlijke en familiebelangen voorgingen en eerst wanneer die belangen ten ge-

noegen van beklaagde waren afgedaan aan het dienstbelang ook nog wel eens kon worden gedacht;

dat ware tussehen het plegen van het feit en de berechting niet een zoo lange tijdsduur verstreken, een ernstige straf op haar plaats zou zijn, doch dat nu vijf jaren zijn verlopen — waarvan beklaagde een groot gedeelte onder groote ontberingen en ten koste van zijn gezondheid en validiteit in krijgsgevangenschap doorbracht — de speciale- noch de generale praeventie een gevangenisstraf van langen duur eischen;

dat beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in den militairen stand te blijven, terwijl het ontslag uit den militairen dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

dat immers vooral een officier zal zijn een goed militair of geen militair;

dat in vreedestijd met gloeiend pathos zelfverloochening en zelfopoffering als de allerhoogste plichten van een goed militair worden gepredikt;

dat het niet aangaat om op dit punt in theorie room te prediken en in de praktijk watermelk te tappen, zoodat zij die door daden hun allerhoogste plichten verzaakten op een oogenblik, waarop de zieltoogende Marine, onder smartelijke slagen haar toegebracht door den overmachtigen Japanschen vijand, juist de grootste inspanning, gehoorzaamheid en zelfverloochening van hen vorderde, niet als militair en zeker niet als officier in de Marine mogen blijven gehandhaafd;

Gezien de artikelen 23 en 115 aanhef en onder 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een dag;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Temporaire Krijgsraad te Semarang.

Vonnis van 13 Januari 1947.

President: Mr. J. La Rivière.

Leden: Mr. J. van den Berkhof en Mr. J. W. G. Kruseman.

Auditeur-Militair: Mr. P. S. Klerk.

Raadsman: Mr. Tan Siang Swie.

Beklaagde wordt vrijgesproken van mishandeling met voorbedachten rade, gepleegd tijdens ene omstandigheid, welke middellijk het gevolg is van vijandelijke bezetting en het plegen van het misdrijf vergemakkelijkt, meermalen gepleegd.

Beklaagde had niet ten doel toebrengen van lichamelijk leed. doch slechts handhaven van de mde en tucht onder aan zijn toezicht onderworpen lieden. Daarbij zijn redelijke grenzen niet overschreden. Kamptoestanden te Ngawi.

DE TEMPORAIRE KRIJGSRAAD TE SEMARANG,

In de zaak van den Auditeur-Militair, razione officii, tegen N., geboren 10 Juli 1917 te Semarang, van beroep Magazijnmeester bij den Pharmaceutischen Dienst te Semarang, wonende Pandansari No 105, in arrest sedert den 13den Augustus 1946,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Temporairen Krijgsraad van den Commandeerend Officier te Semarang ddo. 17 December 1946;

Gezien de beschikking tot bijeenroeping van den Temporairen Krijgsraad ddo. 21 December 1946, aan den voet waarvan door den Auditeur-Militair aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

dat hij op niet nader aan te duiden tijdstippen in het tijdvak van 15 April tot 17 Augustus 1945, althans gedurende den tijd, dat Nederlandsch-Indië door de Japanners was bezet, derhalve in tijd van oorlog, terwijl hij als voorman onder Japansche leiding in de gevangenis „de Benteng” te Ngawi was gesteld over een groep door de Japanners geïnterneerde Indo-Europeanen uit Magelang en Semarang, derhalve tijdens een omstandigheid, die onmiddellijk of middellijk het gevolg was van den oorlog, van vijandelijkheden of van vijandelijke bezetting en die het plegen van de hieronder nader te omschrijven misdrijven vergemakkelijkte, te Ngawi dan wel elders op het eiland Java, na telkens teïoren in kalm overleg het voornemen te hebben opgevat den hieronder te noemen personen lichamelijk letsel toe te brengen, ter uitvoering van dit voornemen opzette-lijk de hieronder volgende personen op ae hieronder volgende wijze, althans op overeenkomstige wijze slagen toe te brengen, waardoor zij ieder voor zich gevoelige pijn ondervonden, t.w.:

1. *Keyner Sr.* eenige harde slagen met een dikken bamboestok op den rug, tengevolge waarvan deze in elkaar zakte, waarna hij (be-

klaagde), nadat Keyner vd. weer was opgestaan, hem nogmaals op dezelfde wijze eenige slagen toebracht;

2. *K. Keyner* twee of drie vuistslagen in het gezicht, waardoor deze tegen den grond werd geslagen;

3. *K. van der Molen* een tweetal hardevuistslagen in het gezicht;

4. *J. F. Prommenschenkel* met de hand een harde klap op het hoofd;

5. een zekeren *Ten Kate* een vijftal slagen, waardoor hij telkens tegen den grond werd geslagen;

6. een niet nader aan te duiden jongen een drietal slagen, waardoor hij telkens tegen den grond werd geslagen;

7. een niet nader aan te duiden jongen een harde vuistslag op de kaak, waardoor hij tegen den muur sloeg;

8. een niet nader aan te duiden jongen eerst een klap met de vlakke hand en vervolgens een slag met de vuist;

zijnde het ten laste gelegde voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 353, 1e lid j° artikel 65 van het Wetboek van Strafrecht, j° artikel 2a van het Staatsblad 1945 No. 135 en opleverende het misdrijf van: „Mishandeling met voorbedachten rade, gepleegd tijdens een omstandigheid, welke onmiddellijk of middellijk het gevolg is van vijandelijke bezetting en het plegen van het misdrijf vergemakkelijkt, meermalen gepleegd”;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 2den Januari 1947, waarbij beklagde is opgeroepen om op Vrijdag, 10 Januari 1947, des voormiddags om 8.30 uur ter terechtzitting van den Temporairen Krijgsraad, zitting houdende in het Loge-gebouw op Pendrikan No. 51, te verschijnen;

Gelet op de vordering door den Auditeur-Militair, Mr. P. S. Klerk, voorgelezen en daarna aan den Temporairen Krijgsraad overgelegd, daartoe strekkende:

dat de Temporaire Krijgsraad te Semarang den beklagde N. zal schuldig verklaren aan het misdrijf: „Mishandeling met voorbedachten rade, gepleegd tijdens een omstandigheid, welke middellijk het gevolg is van vijandelijke bezetting en het plegen van het misdrijf vergemakkelijkt, meermalen gepleegd”, hem deswege zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van vijf maanden met dien verstande, dat hij geacht wordt deze straf geheel te hebben ondergaan;

Gezien enz.

Overwegende dat ter terechtzitting door de eigen verklaringen of opgaven van beklagde alsmede door die van de getuigen J. F. Prommenschenkel, J. H. F. Huitink, P. Schreuder, N. W. de Vendt, F. Zadelberg, H. G. Keyner, A. de Pagter, M. L. Koot, C. F. Michels, N. van Steenberg, K. van der Molen en E. W. A. Opry en voorts door de aldaar voorgelezen en aan beklagde voorgehouden processen-verbaal van den Substituut-Auditeur-Militair, Mr P. S. Klerk ddo. 12 September 1946 van de met eede gesterkte verklaringen van de getuigen M. W. Mens en U. Krajenbrink, alles in

onderling verband en samenhang beschouwd, met betrekking tot de in de tenlastelegging genoemde omstandigheden waaronder beklaagde de hem ten laste gelegde feiten zou hebben gepleegd, voorzoover voorloopig van belang, het navolgende is komen vast te staan:

dat beklaagde op 25 Januari 1945 bij een razzia van de Japaners te Semarang tegelijk met vele andere Indo-Europeanen werd gearresteerd en in de Djoernatan-gevangenis opgesloten;

dat zij na 1½ à 2 maanden aldaar vertoefd te hebben via **Madioen** naar Ngawi werden overgebracht en aldaar in de onder Japansche supervisie staande gevangenis „de Benteng” werden geïnterneerd;

dat beklaagde reeds dadelijk na aankomst in dit interneringskamp door den Indonesischen mantri Darwis, dien hij reeds van vroeger kende, tot „hancho” over het zgn. Semarang Magelang blok, waarin ongeveer 210 menschen waren ondergebracht, werd aangesteld;

dat de onder hem gestelde geïnterneerden eenigen tijd, waarschijnlijk twee weken, later weliswaar bij algemeene stemming zelf een andere „hancho” hebben gekozen, doch beklaagde reeds den daaropvolgenden dag door genoemden Darwis in bijzijn van alle tot dat blok behorende geïnterneerden, in zijn functie als „hancho” werd hersteld en als zoodanig tot aan het einde der internering, in de tweede helft van de maand Augustus 1945, is opgetreden;

dat beklaagde als „hancho” tot taak had te zorgen voor de handhaving van rust en orde, voor de verdeling der werkzaamheden en, in het algemeen gesproken voor een geregelden gang van zaken in zijn blok;

Overwegende dat hieruit is af te leiden dat de nader te beschouwen handelingen van beklaagde inderdaad zijn gepleegd onder eene omstandigheid die middellijk het gevolg was van vijandelijke bezetting en het plegen van die handelingen vergemakkelijkte, waarbij vooralsnog buiten beschouwing werd gelaten of deze handelingen, gelijk wordt ten laste gelegd, ook „min^w”-handelingen waren;

Overwegende voor wat betreft dit punt, dat beklaagde zelf met betrekking tot het in de tenlastelegging omschreven lichamelijk leed dat aan de aldaar al dan niet met name aangeduide personen door beklaagde zou zijn toegebracht, het navolgende heeft verklaard:

t.a.v. **Keyner Sr.:** dat hij dezen persoon misschien — hij kan zich dit echter niet herinneren — met een rottan, doch zeker nooit met een bamboestok geslagen heeft, terwijl hij zich eveneens niet meer kan herinneren, dat Keyner Sr. tengevolge van de slagen zou zijn in elkaar gezakt;

t.a.v. **K. Keyner:** dat hij dezen persoon meer dan eens heeft geslagen, zich overigens niet kan herinneren dat deze tengevolge daarvan op den grond viel;

t.a.v. **K. van der Molen:** dat hii ook dezen persoon meer dan eens heeft geslagen;

t.a.v. **J. F. Prommenschenkel:** dat hij dezen persoon met de hand een klap op het hoofd heeft gegeven;

t.a.v. **ten Kate**: dat hij dezen persoon eenige slagen heeft toegebracht en ten **Kate** zich hierbij op den grond liet vallen, hetgeen echter naar beklagde's meening louter tooneelspel was;

t.a.v. **de drie niet nader aangeduide jongens**: dat het zeer goed mogelijk is dat hij nog andere personen geslagen heeft;

dat hij zich evenwel niet bewust is ooit met de vuist geslagen te hebben en dit hem overigens zeer onwaarschijnlijk voorkomt, daar hij zich er maar al te goed rekenschap van heeft gegeven dat, wanneer hij de menschen in den erg verzwakten lichamelijken toestand waarin zij toenmaals verkeerden een vuistslag gegeven zou hebben, daaruit fatale gevolgen voor liet slachtoffer zouden hebben kunnen voortvloeien;

Overwegende dat voor wat betreft dit onderdeel der tenlastellegging de hieronder genoemde getuigen het navolgende hebben verklaard:

t.a.v. **Keyner Sr.**: de getuige H. G. Keyner (diens zoon), dat beklagde op een avond in de zaal, waarin zich ruim 200 personen bevonden, zijn vader met een dikken bamboestok eenige klappen op den rug heeft toegediend, waardoor deze in elkaar zakte en nadat beklagde zijn vader overeind getrokken had, hem opnieuw eenige slagen op den rug heeft gegeven;

dat de getuige **R. G. Keyner** echter den Krijgsraad niet betrouwbaar voorkomt wegens de tegenstrijdigheid zijner beweringen en ook vreemd aandoet dat niet een van de 11 andere ter terechtzitting gehoorde getuigen deze verklaring heeft kunnen bevestigen, hoewel allen of althans de meesten van hen zich ook onder de 200 in die zaal aanwezige personen moeten hebben bevonden;

dat slechts een getuige, te weten **K. van der Molen**, heeft verklaard beklagde een keer met een stok te hebben zien slaan, hetgeen hij toen bovendien niet uit eigen initiatief, maar op bevel van **Darwis** deed;

de getuige **C. F. Michels**, dat hij een keer heeft gezien dat **Keyner Sr.** door beklagde met de vlakke hand werd geslagen en dat de aanleiding daarvan was een door den geslagene gepleegden diefstal;

t.a.v. **K. Keyner**: de getuige H. G. Keyner, dat beklagde zijn broer, nadat deze wegens het binnensmokkelen van eten, hetgeen verboden was, reeds door de zgn. Straat van Gibraltar, waarover straks meer, was geweest, zelf ook nog eenige slagen in het gezicht heeft gegeven, waardoor hij op den grond viel en nadat zijn broer was opgestaan, hem weer een slag gaf, hetgeen zich eenige malen herhaalde;

dat hij zich echter niet meer kon herinneren of deze slagen door beklagde al dan niet met de vuist werden toegebracht;

de getuige **de Pagter**, dat hij **K. Keyner** eens tegen den grond heeft zien geslagen worden;

dat hij zich echter niet meer kon herinneren of het inderdaad beklagde was die toen sloeg;

de getuige **K. van der Molen**, dat beklagde eens **K. Keyner** heeft

geslagen wegens het binnensmokkelen van eten, waarbij hij echter wegens den verren afstand niet kon zien hoe beklaagde sloeg;

t.a.v. *K. van der Molen*: de getuige M. L. Koot, dat hij beklaagde eens van der Molen met de vlakke hand heeft zien slaan, waardoor deze op den grond viel, hetgeen getuige echter simulatie toescheen;

de getuige K. van der Molen, dat hij eens wegens het stelen van een pisang van beklaagde een harden slag met de vlakke hand in het gezicht heeft gehad, hetgeen gelijk getuige opmerkte, hem ongeveer hetzelfde gevoel gaf als toen hij vroeger van zijn vader voor het een of ander een draai om de ooren kreeg;

dat hij voorts nog een andere keer wegens het stelen van een zakdoek door de „Straat van Gibraltar" moest, na afloop waarvan hij van beklaagde zelf ook nog eenige slagen met de vlakke hand in zijn gezicht kreeg;

t.a.v. *J. F. Prommenschenkel*: de getuige J. F. Prommenschenkel, dat, toen op zekeren dag wegens de ontvluchting van drie personen, door de Japansche gevangenisleiding aan alle geïnterneerden als straf was opgelegd in de zon te staan, waarbij het verboden was te praten, hij toch enkele woorden tegen zijn buurman zei, hetgeen beklaagde hoorde, waarna deze hem een slag met de vlakke hand op zijn hoofd gaf, waardoor hij zich echter meer gekrenkt en vernederd gevoelde dan dat het hem pijn deed;

t.a.v. *ten Kate*: de getuige F. Zadelberg, dat hij beklaagde ten Kate eens 5 slagen met de vlakke hand heeft zien toebrengen, tengevolge waarvan ten Kate telkens op den grond viel, hetgeen echter ook wel simulatie geweest zou kunnen zijn, aangezien het in dergelijke gevallen vaak voorkwam dat men op deze wijze simuleerde om daardoor minder slaag te krijgen;

dat de aanleiding tot deze straoefening op ten Kate was het stelen van zeep;

t.a.v. *de 3 niet nader aangeduide jongens*: de reeds genoemde getuigen, alsmede de getuigen J. H. F. Huitink, P. Schreuder en N. W. de Vendt, dat zij beklaagde nog wel eens andere, hun niet met name bekende personen hebben zien slaan;

dat zij zich meer speciaal het geval herinneren van een jongen die door beklaagde wegens het, tegen het bestaande verbod in gebruik maken van de warmwaterkraan bij de keuken, was geslagen, tengevolge waarvan deze jongen op den grond tuimelde;

Overwegende dat door de verklaringen van beklaagde zelf en van de hierboven genoemde getuigen, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, slechts wettig en overtuigend bewezen is dat beklaagde de in de tenlastelegging bedoelde personen verschillende slagen met de vlakke hand op het gezicht heeft toegebracht, waarbij de beperking moet worden aangebracht dat t.a.v. J. F. Prommenschenkel slechts is gebleken van één slag met de vlakke hand op het hoofd;

dat moet worden aangenomen dat tengevolge van deze slagen bedoelde personen pijn hebben ondervonden, waarbij overigens als niet

ter zake doende buiten beschouwing blijve of dit wel in alle gevallen een „gevoelige" pijn was, hetgeen in het geval van J. F. Prommenschenkel op zijn minst gesproken twijfelachtig is;

dat echter niet wettig en overtuigend bewezen is, dat beklagde Keyner Sr., of zelfs in het algemeen wel ooit iemand met een stok dan wel eenig ander voorwerp, noch ook dat hij ooit met de vuist geslagen heeft;

Overwegende dat voorts is komen vast te staan dat beklagde deze slagen willens en wetens, derhalve opzettelijk, heeft toegebracht en hierbij bovendien in kalm overleg te werk is gegaan, nu hij zelf verklaart het slaan met de vlakke hand systematisch als strafmaatregel te hebben toegepast en daarbij ook wel degelijk den ernst van het feit en de lichamelijke conditie van den persoon in kwestie in ieder afzonderlijk geval tevoren in overweging nam, zoodat hij oudere heeren in den regel minder hard sloeg dan jonge lieden, die meer konden verdragen;

Overwegende dat beklagde's raadsman in zijn pleidooi, met erkenning van de feiten gelijk zij hierboven door den Krijgsraad bezwen zijn geacht, ter verdediging heeft aangevoerd dat gelijk de geschiedenis van de totstandkoming van het betreffelijk wetsartikel leert, voor het wettelijk begrip „mishandeling", zulks in overeenstemming met het spraakgebruik, niet voldoende is dat men opzettelijk leed doet, maar daarenboven een vereischte is dat dit leed *doel* is, zoodat iemand wiens oogmerk bij het toebrengen van lichamenlijk letsel gericht is op een rationeel doel, niet gezegd kan worden te mishandelen;

dat nu in het onderhavige geval beklagde's doel was het handhaven van de orde en de tucht in het blok waarover hij als „hanchó" was gesteld, derhalve een volkomen redelijk doel zoodat hier van „mishandeling" geen sprake is en beklagde dan ook van het hem tenlaste gelegde op dien grond behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende wat dit verweermiddel betreft: dat een geoorloofd doel op zichzelf nog niet aan het opzettelijk toebrengen van lichamenlijk leed het karakter van „mishandeling" ontnemt, wanneer het als middel tot het bereiken van dit geoorloofde doel wordt aangewend, doch daarvoor mede aan de voorwaarde moet zijn voldaan dat de daden bij de toepassing van de middelen tot erkenning van dit geoorloofd doel ook niet bewust de grenzen der redelijkheid moet hebben overschreden;

Overwegende dat dus thans in beschouwing dient te worden genomen:

1e. wat het doel was dat beklagde nastreefde met het bewezen verklaarde opzettelijk toebrengen van lichamenlijk leed en of dit een geoorloofd doel was;

2e. of dit middel stond in een redelijke verhouding tot het daarmee te bereiken doel, en zoo neen, of beklagde zich dan bewust was dat hij de grenzen van het redelijk toelaatbare overschreed;

Overwegende dat ter bereiking van een juiste beantwoording der

bovengestelde vraagpunten, het noodig is alles te bezien in het licht der omstandigheden, gelijk deze zich in het kamp te Ngawi voordeden:

Overwegende dat hieromtrent het volgende is komen vast te staan en naar voren dient te worden gebracht:

dat beklaagde tot „hancho” was aangesteld over meer dan 200 personen in een onder Japansche supervisie staande gevangenis en in die hoedanigheid tot taak had te zorgen voor de handhaving van orde, rust en netheid en in het algemeen gesproken voor een geregelde gang van zaken in zijn blok, het zgn. Semarang-Magelang-blok;

dat, gelijk te doen gebruikelijk in eene inrichting als deze, door de gevangenisleiding bepaalde kampvoorschriften uitgevaardigd waren, deels inhoudende geboden en verboden zonder dewelke een groote gemeenschap van op een kleine ruimte dicht opeen levende personen nu eenmaal spoedig tot wanorde zou vervallen, deels van anderen meer specifiek disciplinair aard;

dat zich onder een zoo groote groep van in karakter en ontwikkeling sterk uiteenlopende personen, uiteraard verschillende recalcitrante en weerbarstige individuen bevonden, die zich van al deze regels weinig aantrokken, waarbij nog komt, dat naar het schijnt, een aantal lastige elementen uit andere blokken succesievelijk naar het Semarang-Magelang-blok werden gedirigeerd, terwijl voorts diefstallen van eten en kledingstukken, welke sommige geïnterneerden niet schroomden ten nadeele van hun lotgenooten te plegen, vrij veelvuldig voorkwamen;

dat vanzelfsprekend ter bestraffing van de schuldigen en ter voorkoming van een verderen uitgroei van dergelijk kwaad, streng moest worden opgetreden;

Overwegende nu met betrekking tot het eerste vraagpunt:

dat beklaagde heeft opgemerkt dat hij zou hebben kunnen volstaan met zich voordoende onregelmatigheden aan de gevangenisautoriteiten te melden en aan dezen de te nemen maatregelen over te laten;

dat hij er evenwel de voorkeur aan gaf, naar hij zegt zelfs op aanraden van den Indonesischen mantri Darwis, door wien hij tot „hancho” was aangesteld, en naar mag aangenomen worden, gelijk ook verschillende getuigen hebben bevestigd, onder stilzwijgende goedkeuring van de groote meerderheid der onder hem gestelde geïnterneerden, ontstane moeilijkheden binnen de eigen groep af te doen, zulks met het oog op de mogelijkheid dat anders door de Japansche gevangenisleiding onredelijke represailles zouden worden genomen, die wellicht niet alleen de schuldigen doch ook de geheele groep zouden treffen, overeenkomstig het bekende principe der Japanners „satoeh salah, semoea salah”¹⁾);

dat hieraan evenwel de noodzakelijke consequentie verbonden was zelf als rechter en strafuitdeeler op te treden, aangezien het buiten-

) „Eén schuldig, allen schuldig”.

sluiten der gevangenisleiding buiten de inwendige aangelegenheden, nog niet inhield dat nu alles zoo maar op zijn beloop kon worden gelaten, wilde een compleeten chaos voorkomen worden, die dan uiteindelijk toch niet aan de aandacht der gevangenisautoriteiten zou ontsnappen;

dat hij dus de beschikking moest hebben over een of ander tucht-middel en hem onder de gegeven omstandigheden de eenig mogelijke maatregel voorkwam te zijn, een bijstraf, bestaande uit een door hem zelf toe te brengen kastijding, dan wel de zgn. Straat van Gibraltar, hetgeen bestond uit een aantal tegenover elkaar staande personen, voor dit doel telkens door beklagde zelf aangewezen, waartusschen-door de schuldige moest loopen, terwijl hij van ieder dier personen een slag met de vlakke hand op zijn gezicht kreeg;

dat nu ook in de boven als bewezen aangenomen gevallen het opzettelijk toebrengen van lichamelijk leed slechts middel was tot een geoorloofd doel, te weten bestraffing wegens de overtreding van een of ander kampvoorschrift of eenig misdrijf, in casu diefstal, en de handhaving van tucht en orde in de groep met als verder liggend oogmerk mogelijk rigoureuus en onrechtvaardig optreden van de Japansche gevangenisleiding zoo veel doenlijk te voorkomen;

Overwegende dat vaststaat dat K. Keyner, E. van der Molen, J. F. Prommenschenkel, ten Kate en een van de niet nader aangeduide jongens inderdaad schuldig waren aan overtreding van het een of ander voorschrift;

dat Keyner Sr. zelf tegen de getuige H. G. Keyner heeft gezegd „voor een kleinigheidje" te zijn geslagen en door een getuige zelfs is verklaard dat Keyner Sr. en zijn familie kleptomanen waren, zoo-dat mag worden aangenomen dat ook in diens geval niet zonder eenige gegronde reden geslagen is, terwijl voor wat de andere gevallen betreft van het tegendeel niets is gebleken;

dat uit dit alles derhalve is af te leiden dat in de onderhavige gevallen het slaan inderdaad niet doel in zichzelf maar middel was tot bereiking van meer genoemd doel, terwijl voorts dit doel ongetwijfeld een geoorloofd doel was;

Overwegende immers, wat dit laatste punt betreft, dat met het voorbeeld van zoo veel andere soortgelijke kampen voor oogen, beklagde niet ten onrechte van meening was dat het beter was de Japansche leiding der gevangenis zoo veel mogelijk buiten alle gerezen moeilijkheden en conflicten te houden, welke meening overigens ook door zijn mede-geïnterneerden gedeeld werd, en dit nog te meer, waar blijkens de verklaring van de getuige J. H. F. Huitink, dat iemand eens wegens een mislukte ontvluchtingspoging een geheelen dag bij zijn aan de achterzijde van zijn lichaam gebonden polsen aan de poort werd opgehangen, de Japanners in het Ngawi-kamp al uit hetzelfde hout gesneden waren als overal elders;

Overwegende met betrekking tot het tweede boven gestelde vraag-punt:

dat beklagde ter terechtzitting verklaard heeft niet altijd bij-

straffen te hebben toegepast, zoo b.v. in het geval dat hij een predikant die gestolen had in het openbaar zijn schuld liet bekennen ten einde hem op die wijze door zichzelf te schande te laten zetten, doch overigens noodgedwongen in de meeste gevallen wel de regel „wie „niet hooren wil, moet maar voelen" heeft moeten toepassen;

dat hij niet zou weten welk ander middel dan een lichamelijke afstraffing hij onder de gegeven omstandigheden in de meer ernstige gevallen en tegenover recidivisten zou hebben moeten aanwenden;

dat feitelijk ook geen der getuigen, met uitzondering dan van E. W. A. Opry, die overigens zelf verklaarde vrijwel alleen te hebben gestaan in zijn oordeel, bezwaar hebben gemaakt tegen het slaan op zichzelf als strafmaatregel of een andere en betere methode aan de hand hebben weten te doen;

dat, gelijk de getuige C. F. Michels heeft verklaard, ook de later door beklagde ingestelde Commissie van Vier, een soort rechtbank waarin eenige reeds oudere en bezadigde mannen zitting hadden genomen op uitnoodiging van beklagde — waaronder de getuige C. F. Michels zelf — nu en dan lijfstraffen oplegde, waarbij dan de regel was dat de benadeelde zelf den schuldig bevondene een klap gaf;

dat, waar de wet toelaat gevangenen wegens het plegen van vergrijpen tegen de orde en tucht in bepaalde gevallen, wanneer nl. door de organisatie en inrichting der gevangenis andere strafmaatregelen niet goed mogelijk zijn, de straf van rottingslagen, het getal van twintig niet te boven gaand op te leggen, onder de gegeven omstandigheden het toebrengen van slagen met de vlakke hand, dat zeker veel minder pijnlijk is dan rottingslagen, nu zich, voorzoover dit althans te beoordeelen valt, ook geen andere practisch uitvoerbare en toch effectieve strafmogelijkheden voordeden, naar het den Krijgsraad wil voorkomen niet de grenzen van het redelijk toelaatbare overschreed, althans zeker niet in de ernstige gevallen, gelijk bv. bij diefstal, te meer nu niet gebleken is dat het slaan ooit eenig kwalijk gevolg voor den betrokkene met zich heeft gebracht, of hem zelfs maar'een bloedneus heeft bezorgd;

dat overigens uit het gezegde reeds valt af te leiden dat beklagde zich zeker niet *bewust* is geweest van een door hem begane overschrijding van de grenzen der redelijkheid;

dat weliswaar verschillende getuigen verklaard hebben dat zij beklagde *te* veel en te hard vonden slaan, doch anderzijds door den Krijgsraad onbevooroordeelde en betrouwbaar voorkomende personen als J. H. F. Huitink, N. W. de Vendt, M. L. Koot en C. F. Michels, die allen reeds ouder van jaren zijn en van wie derhalve een reëlen kijk op de feiten en verhoudingen verwacht mag worden, met betrekking tot beklagde getuigd wordt dat hij niet onrechtvaardig was en zijn optreden eerder waardeering dan afkeuring verdiende, zoodat mag worden aangenomen dat, zoo al beklagde nu en dan de grenzen van het redelijk toelaatbare overschreed, hij *dit* zeker niet bewust deed;

Overwegende dat derhalve de aan beklagde ten laste gelegde

handelingen, voor zoover bewezen verklaard, niet als „mishandelingen" kunnen worden gequalificeerd en dan ook niet strafbaar zijn;

Overwegende dat mitsdien beklagde behoort te worden vrijgesproken;

Gelet op artikel 353 van het U^T. v. S., op de IIe en IVe Titel van de H.R.L. en in het bijzonder op artikel 155, 4e lid H.R.L.;

Recht doende in naam en vanwege de Koningin,

Spreekt den beklagde N. vrij van het hem ten laste gelegde.

Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het oosten.

Vonnis van 12 Juli 1946.

President: Kapitein ter zee I. W. Reynierse.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. (KMR) J. S. Friederich, luit. t. zee 1e kl.

G. B. Fortuyn, luit. t. zee 1e kl. (KMR) B. Knopper en luit. t. zee 1e kl. (KMR) J. de Bruyn.

Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Kaadsman: Off. v. Adm. 1e kl. (KMR. SD) Mr. R. P. d'Arnaud Gerkens.

Schuldigverklaring aan (1) bigamie, (2) feitelijke insubordinatie.

Net bewijs van het bestaan van het eerste huwelijk ten tijde van het aangaan van het tweede (28 Januari 1943) door den Krijgsraad gebaseerd op een verklaring van B. & W. te 's Gravenhage, inhoudende dat beklagde en zijn (eerste) echtgenote zich op 7 Juni 1937 aldaar hebben gevestigd, in welke verklaring tevens vermeld is dat van ontbinding van dat huwelijk aan B. & W. vnd. niets bekend is.

Alcoholmisbruik en driftexplosies.

Niet-bewezen-verklaring van de precisering van de ten laste gelegde plaats des misdrijs laat de ruimere plaatsaanduiding onverlet.

Structuur van de krijgsraad: het gewexen vonnis is niet onderworpen aan hoger beroep doch aan fiat executie.

(Zie het naschrift van den inzender).

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIIDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen P., oud 45 jaren, geboren te Nijmegen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij de Marinekazerne „Queens „Mansions" te Melbourne, als stoker 2e klasse zeemilicien;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, dd. 21 Maart 1946, No. J. 2/6/12;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 8en Juli 1946, No. J. 2/13/25, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„I. dat hij, op den 28en Januari 1943, te Petersham in den staat „New South Wales in Australië opzettelijk een dubbel huwelijk „heeft aangegaan door voor den daartoe bevoegden ambtenaar, „„Registrar of Marriages“, in het huwelijk te treden met vrouwe „Marion F., zulks terwijl hij op dat tijdstip gehuwd was met „vrouwe W.;

„II. in den namiddag van den 2en November 1945, in tijd van „oorlog, toen hij als stoker 2e klasse z/m bij de Koninklijke Marine „diende, in een der magazijnen van de Koninklijke Marine te Bris- „bane, in den staat Queensland (Australië) opzettelijk:

„a. zijn meerdere, den sergeant z/m VSD. Ch. van den Broeke „feitelijk heeft aangerand, door hem gewelddadig een slag in het „gezicht te geven;

„b. zich met geweld heeft verzet tegen zijn meerderen, den „Officier van den M.S.D. der 1e klasse KMR. C. G. L. Pillen en den „Luitenant ter Zee der 1e klasse KMR.SD. H. Gilles, door, toen „genoemde meerderen trachtten hem in bedwang te houden, te „rukken en te trekken en om zich heen te slaan“;

Gelet op het exploit van beteekening en dagvaarding van den 11en Juli 1946, waarbij beklagde is opgeroepen om op Vrijdag, den 12en Juli 1946, des voormiddags ten 09.00 ure ter terecht- zitting van den Krijgsraad, zitting houdende Koningsplein Oost No. 18 te Batavia, te verschijnen;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

• „1. Het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan“,

„2. Feitelijke insubordinatie in tijd van *oorlog*, twee *malen* ge- „*pleegd*, doch *één* voortgezette handeling *uitmakende*“,

en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van twee jaren, en bepale, dat hij in arrest zonder waarneming van dienst zal worden gesteld met bepaling, dat het reeds ondergane voorarrest tot een totaal van een en negentig dagen van heden af, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Gezien enz.

Overwegende dat de beklagde bekend heeft zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt met dien verstande dat de opzet tot het sub 1° ten laste gelegde bij hem niet aanwezig is geweest en dat hij ten processe nader heeft opgegeven:

dat hij in September 1939 Nederland heeft verlaten; dat hij tevoren met zijn vrouw, W., had afgesproken dat zij een eisch tot echtscheiding zou indienen, waarbij hij als man de schuld op zich zou nemen; dat hij bij de capitulatie van Nederland den gezagvoerder van het schip, waarop hij toen diende, nog verzocht heeft de

delegatie op zijn vrouw te stoppen; dat hij van zijn vertrek uit Nederland tot aan de capitulatie in Mei 1940 geen enkel bericht van zijn vrouw heeft ontvangen; dat dit onmogelijk was, gezien alle contact met Nederland reeds was verbroken; dat hij in Juni 1940 van zijn ouders een brief ontving, waarin deze schreven dat zij van kennissen hadden gehoord, dat zijn vrouw gezegd zou hebben, dat zij van hem gescheiden was; dat hij op 4 Mei 1942 is opgeroepen in den zeedienst; dat hij bij zijn aanmelding heeft opgegeven dat hij gescheiden was; dat hij in December 1942 een machtiging heeft gekregen van de betreffende autoriteiten om in het huwelijk te treden en dat hij op 28 Januari 1943 met vrouwe Marion F. in het huwelijk is getreden te Petersham in New South Wales, Australië; dat hij begin October 1945 de eerste berichten van zijn ouders heeft ontvangen en dat zij in deze brieven met geen enkel woord over vrouwe W. repten; dat hij toen aan zijn ouders heeft gevraagd de echtscheidingspapieren betreffende de ontbinding van zijn eerste huwelijk te doen opsturen; dat hij hierop echter een brief van zijn vader kreeg dat deze nu nog niet wist of de berichten omtrent de echtscheiding met zijn eerste vrouw op waarheid of op geruchten berustten; dat hij op 17 Januari 1946 in voorloopig streng arrest is gesteld; dat hij als reden voor zijn inarreststelling ten antwoord kreeg, dat hij een dubbel huwelijk had aangegaan; dat hij toen dus voor het eerst hoorde, dat zijn eerste huwelijk niet was ontbonden; dat hij door dit bericht zeer was geschokt;

dat hij op 2 November 1945, als stoker der 2e klasse z/m dienende bij de Koninklijke Marine, werkzaam was bij de Marine te Brisbane in Queensland, Australië, en dat hij in den morgen gedurende het werk moeilijkheden had met den zeemilicien sergeant VSD. C. H. van den Broeke; dat deze sergeant hem had beledigd naar zijn meening; dat hij in den namiddag van dien dag in een der vertrekken, waar hij doorheen moest om den O.M.S.D. I KMR. Pillen te spreken, den sergeant van den Broeke aan een tafel zag zitten; dat hij in den lunchtijd eenige biertjes en wat Bols had gedronken; dat, toen hij den sergeant zag zitten, zijn gevoelens, die hij dien morgen tegenover den sergeant had gekoesterd, wederom opkwamen; dat hij naar den sergeant toeging en hem zeide, „als je nog eens „zooiets zegt als vanmorgen, dan gaat het verkeerd“; dat de sergeant hierop deed alsof hij niets hoorde en dat hij hierop zeide „sergeant, „hoor je me niet“; dat de sergeant toen plotseling opsprong en tegen hem zeide: „Wat wou je dan“ en hem, van achter de tafel vandaan komend, een schop gaf; dat hij tegelijkertijd den sergeant een klap in zijn gezicht gaf; dat hierop een korte vechtpartij ontstond, waarbij hij eenige trappen ontving en den sergeant eenige klappen; dat hij daarop aan zijn schouders werd gerukt en aan zijn arm werd beetgepakt; dat hij uit de stemmen, die hij hoorde, kon opmaken, dat hij werd beetgepakt door den O.M.S.D. I KMR. Pillen en den Luitenant ter Zee I KMR. S.D. Gilles; dat hij trachtte door trekken en rukken los te komen om den sergeant opnieuw te lijf te gaan; dat hem dit

een paar maal is gelukt en dat hij iederen keer weer op den sergeant is toegevoegen, doch steeds weer door genoemde officieren van den sergeant werd gescheiden; dat hij op 9 November 1945 te Melbourne in de Marine-Kazerne „Queens Mansions” in licht arrest is gesteld en dat hij daarin is verbleven totdat hij op 17 Januari 1946 in streng arrest werd gezet in verband met zijn dubbel huwelijk; dat hij daarin is verbleven totdat hij op 1 April 1946 te Batavia uit dit arrest is ontslagen;

Overwegende, dat de navolgende stukken ten processe aanwezig zijn:

1. Een voor eensluidend afschrift geteekende verklaring van den navolgenden inhoud:

Burgemeester en Wethouders van 's Gravenhage verklaren dat W., geboren 25 October 1895 te Ede, Gelderland, op 10 Maart 1927 te Amsterdam gehuwd met:

P., geboren 25 December 1900 te Nijmegen,
in het bevolkingsregister dezer gemeente is opgenomen op 7 Juni 1937 (komende uit Amsterdam) en het adres Nunspeetlaan.

Van ontbinding van bovenvermeld huwelijk is dezerzijds niets bekend.

's-Gravenhage, 18 Februari 1946.

B. & W. voornoemd enz.

w.g. ,.....

2. Een fotocopie van een huwelijksacte opgemaakt te Petersham, Nieuw Zuid Wales, Australië, luidende:

Certificate of Marriage.

I, Archibald George Crago-McDonald, being Registrar of Marriages for the District Annandale, Petersham and Leichhardt do hereby certify that I have this day at the District Registrars Office Petersham, duly celebrated marriage between P., Sailor of Royal Netherlands Navy Headquarters, Melbourne Victoria (bachelor) and Marion F., W.A.A.F. of Masonic Hotel New Canterbury Road, Petersham, N.S.W. (Spinster).

Dated. twenty eighth day of January 1943.

was signed etc.

Overwegende, dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. *Christiaan van den Broeke*, oud 32 jaar, sergeant z/m V.S.D. dat hij op Vrijdag, 2 November 1945, toen hij diende als sergeant z/m V.S.D. bij de Koninklijke Marine en werkzaam was te Brisbane, Australië, in den ochtend bij de werkzaamheden moeilijkheden heeft gehad met den stoker der 2e klasse z/m P.;

dat in den middag van dien dag, toen hij op zijn bureau aan het werk was, P. naar hem toekwam en steunend met zijn handen op

de tafel tot hem zeide: „Hoe kom je er bij om zoo tegen mij te zijn“; dat P. op zijn vraag, „zeg, wat zeg je“ dezelfde zinsnede nog eenmaal herhaalde;

dat hij, getuige, hem toen geantwoord heeft: „Als je klachten „hebt dan rapporteer je dat aan den heer Pillen“;

dat P. hem hierop een hevige klap in zijn gezicht gaf;

dat hij niet den indruk had op dat moment dat P. dronken was;

dat P. niet vóór den klap tegen zijn beenen heeft geschopt; dat hij zich zoo goed mogelijk tegen P. heeft verdedigd en dat zij al vechtende buiten de deur geraakten;

dat op een zeker moment P. zijn voet beetpakte en dat toen de O.M.S.D. I Pillen en de Luitenant ter Zee I Gilles probeerden P. van hem te scheiden;

dat de heeren Pillen en Gilles beklaagde vasthielden, die een houding aannam alsof hij hem wederom te lijf wilde gaan;

dat beklaagde op een gegeven moment, ondanks dat genoemde officieren hem vasthielden, door trekken en rukken loskwam en wederom op hem afsprong en hem aanvloog;

dat een tweede vechtpartij ontstond;

dat zij toen opnieuw gescheiden zijn door de heeren Gilles en Pillen;

dat hij zag dat genoemde officieren de grootste moeite hadden om beklaagde in bedwang te houden;

dat hij ook zag dat het beklaagde wederom gelukte zich los te rukken en dat hij toen wederom te hulp is geschoten;

dat, terwijl zij gedrieën beklaagde beet hadden, deze in elkaar zakte;

dat beklaagde echter weder opnieuw moeite veroorzaakte en uit alle macht probeerde zich los te rukken;

2. *Cornelis Gerrit Leendert Pillen*, oud 37 jaren, O.M.S.D. I. KMR.: enz;

3. *Hermanus Gilles*, oud 40 jaren, Luitenant ter Zee der 1e klasse K.M.R. S.D.: enz.;

Overwegende, omtrent het bewijs der feiten:

ten aanzien van het sub I ten laste gelegde, dat door de verklaring van den beklaagde en de ten processe aanwezige stukken, te weten een afschrift uit het register van den burgerlijken stand van 's-Gravenhage en „a Certificate of marriage“, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den beklaagde onder I is ten laste gelegd;

dat ook beklaagdes opzet tot het plegen van het ten laste gelegde moet worden aangenomen, daar hij op een louter bericht van zijn ouders „dat zij van een kennis hadden vernomen, dat zijn vrouw ge- „zegd zou hebben, dat zij van hem gescheiden was“ geen voldoende grond had om aan te nemen, dat zijn eerste huwelijk ontbonden was; dat hij, naar 's Raads meening, dan ook heeft gehandeld onverschillig of door zijn handelwijze eenig rechtsbelang zou worden geschonden;

ten aanzien van het sub II ten laste gelegde, dat door de verkla-

ringen van den beklaagde en van de getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, met uitzondering echter van de woorden „in een der magazijnen van de „Koninklijke Marine“; dat het gebeurde blijkens de getuigenverklaringen immers plaats vond in en bij het kantoor van den D.N.L.O. (Dutch Naval Liaison Officer) te Brisbane;

Overwegende, dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

- „1. *Het opzettelijk een dubbel huwelijk aangaan*“;
- „2. *Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog, twee malen gepleegd, doch één voortgezette handeling uitmakende*“;

Overwegende, dat de noodzaak van de generale preventie in het strafrecht den eisch heeft gesteld in gevallen van alcoholmisbruik, het opzet te verleggen tot het tijdstip van het gebruik van den alcohol; dat beklaagde wist, dat hij lijdende is aan driftexplosies, dat dit een zeer geringe tolerantie bij hem ten aanzien van alcohol teweegbrengt en dat bovendien deze driftexplosies daardoor geïntensiveerd worden; dat hem dan ook zeker ten deele, het bedrevene aangerekend mag en moet worden;

dat beklaagde door op een dergelijke lichtzinnige wijze bigamie te riskeeren, op een ernstige wijze de rechtsbelangen van meerdere personen heeft geschonden, en een misdrijf tegen den burgerlijken staat heeft gepleegd; dat hij de gevolgen van zijn handelwijze dan ook zal moeten dragen; dat immers mede gelet op de eischen van de generale preventie een gestrenge bestraffing dient te volgen; dat beklaagde bovendien als militair zich heeft misdragen door de door hem begane feitelijke insubordinatie;

Overwegende, dat, gezien den ernst van het feit, het noodzakelijk wordt geacht, beklaagde in arrest te stellen;

dat er termen aanwezig zijn het reeds ondergane voorarrest, tot een totaal van een en negentig dagen en vanaf heden, in mindering te brengen;

Gezien de artikelen:

1, 2, 4, 60, 117 en 120 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 37a, 56, 57 en 237 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf van *twee jaren*, met bepaling, dat het ondergane voorarrest tot een totaal van een en

negentig dagen en vanaf heden, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf, geheel in mindering zal worden gebracht;

Bepaalt, dat hij in arrest zonder waarneming van dienst zal worden gesteld.

Fiat executie.

Op heden, den 31en Juli 1946 is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend. **A. S. PINKE.**

Naschrift van de Inzender.

I. T.a.v. h e t s u b. I t e n l a s t e g e l e g d e :

De Zeekrijgsraad overweegt omtrent het bewijs der feiten *t.a.v. het sub I ten laste gelege o.m.:* „dat door de verklaring van de „beklaagde en de ten processe aanwezige stukken, te weten: een afschrift uit het register 'van de burgerlijke stand *) van 's-Gravenhage en „a certificate of marriage" wettig en overtuigend is be-„wezen, hetgeen de beklagde onder I is ten laste gelegd".

Het eerstgenoemde processtuk is niet, wat men normaliter ten bewijze van ha8 bestaan eens huwelijks ten processe pleegt te produceren. Het is een verklaring van B. & W. van 's-Gravenhage, waaruit men kan lezen „dat vrouwe W., geboren op enz. te „Amsterdam gehuwd met P. (beklaagde), geboren enz., „in het bevolkingsregister van de gemeente 's-Gravenhage is opge-„nomen van 7 Juli 1937 af, komende van Amsterdam, aan het adres" Dexe verklaring, welke eindigt met de zinsnede „van ontbinding van bovenvermeld huwelijk is d.z.z. niets „bekend", kan toch moeilijk als volledig bewijs van het bestaan van het huwelijk van beklagde met vrouwe W. worden aangenomen. Weliszooar mag er over het algemeen wel op worden gerekend dat ontbindingen van huwelijken door echtscheiding, behalve in de registers van de burgerlijke stand, alwaar deze huwelijken oorspronkelijk zijn ingeschreven, mede worden genoteerd in de bevolkingsregisters van de gemeenten alwaar de betrokken partijen woonachtig zijn, doch het is geenszins zeker dat zulks immer — en dan nog binnen niet al te langen tijd — zal geschieden. Het wil mij derhalve voorkomen dat de Zeekrijgsraad een groot risico heeft genomen door boven bedoelde verklaring van B. & W. van 's-Gravenhage als volledig bewijs van het bestaan van beklagde's eerste huwelijk te accepteren, temeer daar „de verklaring van beklagde" in geen enkel opzicht ket nog bestaan van dit huwelijk bevestigt. Het is mij dan ook een raadsel waarom de Zeekrijgsraad terzake niet gevorderd heeft een overlegging van een gewaarmerkt uittreksel uit de registers van de burgerlijke stand van de gemeente Amsterdam, in welke gemeente beklagde's eerste huwelijk destijds werd gesloten.

2. T.a.v. h e t s u b I I t e n l a s t e g e l e g d e :

Als raadsman van beklagde heb ik de Zeekrijgsraad ter openbare terechtzitting er op gewezen dat het sub II fen laste gelege feit niet

¹⁾ Bedoeld is: uit het bevolkingsregister. (Red. M.R.T.).

was gepleegd „in een der magazijnen van de **Kon. Marine te Brisbane**”. De **fiskaal** in diens repliek, **vorderde** daarop dat de **woorden** „in een der magazijnen van de **Kon. Marine**” uit de **t.l.l.** zouden worden **geschrapt**, m.a.w. hij **vorderde wijziging** van de **t.l.l.** De **Zeekrijgsraad**, **in** **stede** van de **t.l.l.** rechtstreeks te **wijzigen**, overweegt tenslotte t.a.v. het sub **II** ten laste gelegde feit dat dit wettig en overtuigend is bewezen, met uitsondering van de woorden „in „een der magazijnen van de **Kon. Marine**”.

Ik vraag **mij** af of de **Zeekrijgsraad** deze oplossing heeft gevonden wjl hij, bij ontstentenis in de **R.Z.** van een **artikel** identiek aan art. 313 **W.v.Sv.**, **het** niet wettelijk geoorloofd heeft geacht het ten laste gelegde feit ter openbare terechtzitting te **wijzigen**. Erg juist lijkt **mij** deze oplossing echter niet, immers de **Zeekrijgsraad** acht nu iets anders **bewezen** dan aan de **voet** van het bevelschrift aan de **beklaagde** ten laste werd gelegd, hetgeen m.i. in strijd is met het bepaalde in art. 185 lid 2 **R.Z.** (bezien i.v.m. het bepaalde in art. 348 en 350 **W.v.Sv.**). Weliswaar is **aan** het strafbare feit op zichzelf niet getornd, doch **naar analogie** van de **uitspraken** van de **H.R.** ddis. 17 October 1927 (**N.J.** 1927 No. 1439)¹⁾, 19 Januari 1931 (**N.J.** 1931 No. 1047)²⁾, en **speciaal** 22 Juni 1931 (**N.J.** 1931 No. 12362)³⁾ had de **Zeekrijgsraad**, waar aan **beklaagde** ten laste was gelegd dat hij het feit zou hebben gepleegd „in een „der magazijnen van de **Kon. Marine te Brisbane**”, m.i. niet bewezen hebben mogen verklaren dat dit feit „te **Brisbane**” is gepleegd.

Ik wil **hierbij** nog opmerken dat reeds tijdens het gerechtelijk vooronderzoek was komen vast te staan dat het sub **II** ten laste gelegde feit werd gepleegd op een andere plaats dan in de beschikking tot verwijzing werd genoemd, zodat m.i. de **fzskaal** de tenlastelegging aan de **voet** van het **bevelschrift** tot bijeenkomen van de **krijgsraad** had kunnen en moeten verbeteren. **Weliswaar** zou alsdan de tenlastelegging van de beschikking tot **verwijzing** niet **meer** woordelijk overeenstemmen met die van het **bevelschrift** tot bijeenkomen van de **zeekrijgsraad**, doch waar een dergelijke **woordelijke** overeenstemming nergens dom de wet **wordt** voorgeschreven en waar door deze wijziging aan het feit **zelve** niet wmdt getornd, zou men tegen een dergelijke wijziging **nimmer** gegronde bezwaren **kunnen** aanvoeren.

3. De **structuur** van de **Zeekrijgsraad** bij de **Strijdkrachten** in het **Oosten**.

Op pag. 458 e.v. van **Uw tijdschrift**, deel **XXXIX** is opgenomen

¹⁾ **H.R. 17 October 1927 N.J. 1927 No. 1439:**

„Bij tenlastelegging, dat het feit gepleegd is op 2 December, mag niet „bewezen worden verklaard, dat het gepleegd is omstreeks 2 December”.

²⁾ **H.R. 19 Januari 1931 N.J. 1931 No. 1047:**

„Bij tenlastelegging van aanrijding op een rijwielpad langs den rijweg, „mag niet bewezen worden verklaard aanrijding op den rijweg”.

³⁾ **H.R. 22 Juni 1931 W. 12362:**

„(als boven). Ook niet: aanrijding, zonder het noemen van de plaats „der aanrijding”.

een belangwekkende beschouwing van de hand van de Heer W. H. Vermeer, omtrent het type waartoe de Krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten zou moeten behoren. De Heer Vermeer begint zijn beschouwing met de conclusie dat de Krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten moet worden beschouwd als een „krijgsraad bij eene „vloot, eskader of minder smaldeel" en dat, ingevolge art. 123 R.Z. deze krijgsraad zou moeten zitting houden aan boord van het schip of de schepen, door de commandant van deze vloot, van dit eskader of minder smaldeel, daartoe aangewezen.

Ik kan mij met deze conclusie vanzelfsprekend volkomen verenigen en het is mij duidelijk dat toen ter tijd geen ander type zee-krijgsraad op wettelijke grondslag had kunnen worden samengesteld. Ook met de daaruit voortvloeiende consequentie dat' tegen vonnissen, door deze zee-krijgsraad gewezen, het middel van hoger beroep niat openstond, kan ik mij verenigen; immers, zowel Nederland als Ned.-Indië zomen dom de vijand bezet en de appélrechters daardoor niet te bereiken.

Anders stond m.i. dexe zaak toen eerst Nederland en daarna Ned.-Indië waren bevrijd, vooral toen in eerstgenoemd land het H.M.G. in ere was hersteld. Dat men toen nog heeft toegestaan dat de Krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten, zij het dan ook onder een andere benaming, geruisloos de taak van de Zeekrijgsraad in Oost-Indië ging overnemen (zonder nochtans aan de delinquenten de middelen te laten welke de wet tegen vonnissen van laatstgenoemde Zeekrijgsraad open stelt) is, voor zover ik kan beoordelen, nimmer te rechtvaardigen, zulks nog afgezien van het verlaten van het principe dat de zittingen van de Krijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten aan boord moeten worden gehouden.

Vanaf het moment dat de „task-force" zich van Colombo naar Ned.-Indië had begeven en aldaar aan de wal (Batavia) een hoofdkwartier had gevestigd, was m.i. deze „Cash-force" weer geworden „de Zeemacht in Ned.-Indië". Er kwam weer een C(ommandant) Z(eemacht) N(ederlands I(ndië)) die de daarvoor in aanmerking komende zaken naar de Krijgsraad verwees.

Waarom nu wel een C.Z.M.N.I. en geen Zeemacht' in Ned.-Indië „als bedoeld in art. 123 R.Z."?

Het feit dat er toen in Ned.-Indië nog daadwerkelijke oorlogstoestand heerste mag hiervoor niet als argument worden gebruikt, immers daadwerkelijke oorlogstoestand heerste in dat gebied evenzeer in de laatste maanden welke aan de capitulatie op 7 of 8 Maart 1942 vooraf gingen en bovendien steunt dit argument op geen enkel wettelijk voorschrift.

N.m.m. heeft men zich ter zake dan ook laten leiden door de omstandigheid dat in Ned.-Indië, door toevallige omstandigheden (gebrek aan daartoe in aanmerking komende personen), het niet mogelijk bleek het H.M.G. direct opnieuw te installeren.

Ik word in deze mening nog versterkt door het volgende:

In mijn qualiteit van raadsman van P. heb ik, mij beroepende op

art. 209 R.Z. en art. 85 Inv. Wet tegen het onderwerpelijke tegen A. gewezen *vonnis* hoger beroep aangetekend. Van de *secretaris* van de Zeekrijgsraad ontving ik ten antwoord een schrijven, waarin mij o.m. werd medegedeeld dat het *vonnis* niet appellabel was, omdat de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten moest worden beschouwd te zijn „een Krijgsraad elders, bij de vloot, eskader of minder smal-deel" als bedoeld in art. 123 R.Z. en oorts: (ik citeer): „*Afgezien* „hiervan is op het huidige moment in Ned.-Indië „geen Hoog Militair Gerechtshof aanwezig, zodat „het voor de Overheid niet wel mogelijk is — wat uiteraard tot hare „competentie behoort — de structuur van deze Zeekrijgsraad te veranderen" (spatiëring van mij). *M.a.w.* zou *dit* H.M.G. wél aanwezig zijn geweest, dan zou de verandering van de structuur van de Zeekrijgsraad waarschijnlijk wel hebben plaats gehad.

Het behoeft m.i. geen betoog dat dit geen billijke redenering is. Van het toevallige feit dat *het* H.M.G. in Ned. Indië niet vrijwel onmiddellijk na de bevrijding opnieuw werd samengesteld, mogen de *delinquenten* die toen voor de Zeekrijgsraad (te Batavia) *moesten* verschijnen, niet de *dupe* worden gemaakt. En ik denk hierbij aan de woorden welke de President van het H.M.G. bij de *weder-instal-latie* van dit college heeft gesproken (vide M.R.T. XXXIX pag. 419): „Maar juist zij weten uit hoofde van hun beroep *beter* dan de „leek op haf gebied van de rechtspraak *hoezeer* een goede justitie „op den duur onbestaanbaar is, indien er geen hogere rechter be-„staat, die een onjuist' gewezen *vonnis* kan herstellen en de eenheid „in de *rechtspraak* kan verzekeren".

Afgezien van dit alles moet ik nog even naar voren brengen dat, voor zover ik dit kan nagaan, de *handhaving*, na de *terugkeer* in Ned. Indië, van de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten — zij het dan ook *onder* een andere, *telkens* variërende, benaming — nergens in enige wettelijke bepaling steun vindt. *Integendeel*, vol-gens mij wijst de wat door het *bezigen* van de woorden „*de* *krijgs*-„*raden* bij de Zeemacht in Oost-Indië" duidelijk aan, dat voor dat gedeelte van *de* *zeemacht* dat in het gebied van Oost-Indië (m.a.w. Nederlands Oost-Indië) is gestafionneerd, deze zeekrijgsraad de bevoegde rechter zal zijn.

En als het hoofdkwartier van een gedeelte van de *zeemacht* in het gebied van Ned.-Indië wordt gevestigd, dan houdt dit m.i. in, *dat* dit het gedeelte van de *zeemacht* is dat in de wet *met* de woorden „*zeemagt* in Oost-Indië" wordt aangeduid; ergo, de zeekrijgsraden van dit gedeelte der *zeemacht* zijn de *zeekrijgs*-raden als bedoeld in art. 85 *Inv.wet*.

's-Gravenhage, 19 Juni 1947.

Mr. P. R. d'Arnaud Gerkens.
Off. van Adm. 2e klasse KMR. SD.

Naschrift van de *Redactie*.

Wij stemmen ten volle in met hetgeen inzender in punt 1 van zijn naschrift stelt. Voor het bewijsmateriaal, waarvan zich de *Zee-krijgsraad in het Verenigde Britse Koninkrijk bediende, zelfs toen Nederland nog bezet was, verwijzen wij* nam het artikel van de toenmalige Fiscaal, de Officier van *Administratie der 1e klasse H. Bakker, in M.R.T. XXXIX, speciaal pag. 76 en voorts naar de vonnissen van die Zeekrijgsraad op pag. 500 v. en 505 v.*

Ten aanzien van inzenders opmerkingen in de punten 2 en 3 zijn wij echter van afwijkende mening.

Wat het *gestelde* onder punt 2 betreft achten wij de beslissing van de *krijgsraad* niet onjuist. De in de tenlastelegging gebezigde plaatsaanduiding, die wij kunnen omschrijven als een stel steeds wijder wordende kringen, waarbinnen het gepleegde feit zou hebben plaats gevonden (t.w.: één der magazijnen van de Koninklijke Marine — Brisbane — de staat Queensland — Australië) kan men, bij niet-bewezen-verklaring van een nauwere kring, deze laten vervallen zonder dat daardoor de ruimere plaatsaanduidingen mede moeten vervallen. Wanneer (zoals in casu) niet bewezen is dat het gepleegde zich afspeelde in één der magazijnen, doch wel „te Brisbane in den staat Queensland (Australië)”, dan blijft de tenlastelegging in zoverre onverlet.

Inzender staaft zijn stelling, dat de beslissing van de *krijgsraad onjuist* zou zijn, met een drietal voorbeelden uit de *jurisprudentie* van de Hoge Raad. De eerste twee dezer voorbeelden zijn echter van essentieel andere aard. Haf eerste geeft een tenlastelegging met uitsluitend één *tijdsaanduiding*; deze mag niet worden verruimd (door invoeging van een woord) tot iets wat niet ten laste gelegd is. Evenmin kan men zeggen dat „op den rijweg” een *ruimere locus delicti* is dan „op het rijwielpad”; dit zijn twee verschillende, naast elkander liggende, plaatsen. Het derde voorbeeld ¹⁾ zou 's inzenders *standpunt* kunnen staven, doch in de eerste plaats moet men dat geval bezien in verband met het tweede voorbeeld ²⁾ (waarvan het een hernieuwde *behandeling* is) en in de tweede plaats oogste dit *arrest* scherpe *critiek* van Prof. Mr. M. P. Vrij, die in een onderschrift, getiteld „*Formalisme inzake den locus delicti*” de beslissing van de Hoge Raad *qualificeert* als „*averechtsch formalisme, averechtsch, wjl* het zijn grond vindt in de *minderere nauwkeurigheid* waarmede de Hoge Raad zelf „den grondslag der tenlastelegging” weergeeft: de tenlastelegging liet méér mogelijkheid dan

¹⁾ D.w.z. niet het door inzender aangewezen arrest van 22 Juni 1931 in W. 12362, want dat heeft betrekking op de ondeugdelijkheid van een tenlastelegging wegens onvoldoende feitelijke omschrijving, doch het arrest van dezelfde datum dat wij in W. 12363 vonden, en dat inzender blijkbaar bedoeld heeft.

²⁾ De lezer kan dit arrest ook vinden in W. 12256.

„alleen „een aanrijding op het rijwielpad“, en voor den locus *delicti* „behoefde het niet alléén op de plaats der a a n r i j d i n g aan te „komen.“

De dom inzender aan de hand gedane methode: analogische toepassing van artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering, is in *casu* niet bruikbaar. De werking van genoemd artikel immers is beperkt tot de periode van het proces, gelegen „voordat *hij* (de „officier van justitie) voor de eerste maal overeenkomstig artikel „311 het woord voert“; uit het verslag dat inzender geeft, blijkt dat de raadsman opmerkzaam maakte op de onjuistheid van de *ten laste* gelgde plaats des misdrijs, waarop de Fiscaal van repliek diende, zodat — n.f. — toen het proces de werkingsperiode van artikel 313 reeds gepasseerd was.

In punt 3 van het naschrift *maakt* inzender bezwaren tegen de structuur van de krijgsraad, betogende dat zijn vonnissen bij de bevrijding van Nederland en van Nederlands Indië en zeker nadat het Hoog Militair Gerechtshof in ere was hersteld, *appèllabel* zouden moeten zijn. Zien wij juist dan hangt inzender de veel voorkomende — echter verkeerde — mening aan dat het fiat executie afhankelijk is van de oorlogstoestand en van het in werking zijn van het Hoog Militair Gerechtshof. Dit is niet juist: beslissend *ten* deze is het type van den krijgsraad, *niet* de oorlogstoestand. Bij een krijgsraad, aangewezen voor een „Vloot, Eskader of minder „Smaldeel“ (inzonder moderniseert en vereenvoudigt dit begrip door de term „task force“) en bij een krijgsraad, aangewezen voor „een schip dat zich alleen bevindt buiten het rijk in Europa“, behoort het fiat executie, los van de vraag of Nederland en/of Nederlands Indië al of niet bezet is en van de vraag of het Hoog Militair Gerechtshof zijn werkzaamheden heeft moeten staken of niet.

Van de krijgsraad bij de „task force“ heeft zich later de „krijgsraad voor de *niet* tot een Vloot, Eskader of minder Smaldeel ver„eenigde Schepen van de Zeemagt in Oost Indië“ afgesplitst.

Wij *doenen* dus te onderscheiden „de krijgsraden bij de Zeemagt „in Oost Indië“ met (zie art. 209 R.Z. en Slotbepaling I) bij het H.M.G. aldaar appèllabele vonnissen, en de krijgsraden elders (d.i. buiten het rijk in Europa en buiten „Oost Indië“) met aan fiat executie onderworpen vonnissen. Onder welke omstandigheden sprake zal zijn van een „Zeemacht in Oost Indië“ is een feitelijke vraag; het verplaatsen van het hoofdkwartier van den Bevelhebber der Strijdkrachten in het Oosten van Colombo naar Batavia (aankankelijk naar het *Marinedepotschip* „Plancius“, liggende in de haven van Tandjoeng Priok) behoeft op zichzelf niet beslissend te zijn. Door die verplaatsing alléén veranderde de feitelijke toestand *nog* weinig. Bovendien, gesteld al dat die verplaatsing alléén voldoende geweest ware — hetgeen wij menen niet het geval te zijn — om het in en om de Indische Oceaan opererende gedeelte der zeemacht automatisch te doen overgaan in „Zeemagt in Oost Indië“, dan nog zouden de vonnissen van de voor die zeemacht aangewezen

krijgsraad slechts appellabel zijn bij het **H.M.G.** van Nederlands Indië en niet bij het Nederlandse **H.M.G.**, zoals blijkt uit de geschiedenis van artikel 209 van de Regtspleging bij de **Zeemagt** (zie de oude tekst, destijds genummerd 202).

De overgang van „task force” tot „Zeemagt in Oost Indië” is een geleidelijk proces geweest. Allengs ontstonden aan de wal in Indië, naast het hoofdkwartier, kazernes en andere inrichtingen (vliegkampen e.d.). Tijdens deze metamorfose werd in Batavia wederom een **H.M.G.** ingesteld en, in het midden latende of de feitelijke verandering reeds voltooid was, heeft men, toen het **H.M.G.** van Nederlands Indië zijn taak hervatte, ook de krijgsraad (en ook die van de Mariniersbrigade) omgedoopt in een „Krijgsraad „bij de Zeemagt in Oost-Indië” (zie Beschikking van den Commandant Zeemacht Nederlands Indië van 7 Maart 1947, No. J. 10/2/20, genoemd op pag. 242 van M.R.T. XL). Ons is voorts bekend dat de Zeekrijgsraad te Batavia reeds enige tijd tevoren de uitspraak van zijn vonnissen heeft aangehouden totdat deze metamorfose een feit geworden zou zijn, teneinde aldus de onbillijkheid vwn grensgevallen zoveel mogelijk te voorkomen.

Wij zijn het eens met inzenders opmerking dat de zittingen van de krijgsraad van de „task force” gehouden moeten worden aan boord van een der schepen van die „force”. De noodtoestand, die zn het begin van het vorige jaar leidde tot het verlaten van dit principe, is uiteengezet in het artikel van de toenmalige Fiscaal, de officier van administratie der 1e klasse W. H. Vermeer, in M.R.T. XXXIX, blz. 460.

Krijgsraad bij de zeemacht 'in het Oosten.

Vonnis van 17 Januari 1947.

President: Kapt. t. zee, W. van Lier.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. P. C. Wouters, Luit. t. zee 1e kl. (KMR.)

J. S. Friederich, Luit. t. zee 1e kl. W. M. Houwing en Off.

M.S.D. 1e kl. J. G. van Sevenhuysen

Fiscaal: Roofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. van Giessen.

Raadsman: Off. M.S.D. 20 kl., W. A. Langenberg.

Het aan zijn schuld den dood van een ander te wijten hebben (een auto-ongeval te Soerabaja, waarbij één der inzittenden het leven verloor).

De Raad overweegt dat het noodzakelijk is om aan beklaagde tijdelijk de bevoegdheid te ontfeggen, motorrijtuigen te besturen. Daar de Motor- en Rijwielwet geacht wordt alleen in Nederland van kracht te zijn, wordt met een beroep op artikel 1 van de Verordening Militair Gezag No. 43 de Wegverkeersordonnantie toe-

gepast, voor zover betreft het ontnemen van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor den duur van één jaar.

De krijgsraad beveelt de willezing van het vonnis ook elders dan op de terechtzitting.

DE KRIJGSRAAD BIJ DE ZEEMACHT IN HET OOSTEN,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen J. D. J., oud 21 jaren, geboren te Tholen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Krijgsraad gediend hebbende bij het Marinevliegkamp „Morokrem-„bangan” als chauffeur der 1e klasse, stamboeknummer.. ..,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch Indië dd. 15 November 1946, No. J. 212115;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad van den 24en December 1946, No. J. 2/24/20, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 16 Augustus 1946, te of in de om-„geving van Soerabaja als bestuurder van een vierwielig motor-„voertuig, daarmede hoogst roekeloos en grovelijk onvoorzichtig, „immers met een snelheid van ongeveer 70 km per uur, over den „voor het openbaar verkeer opengestelden weg. den Goenoeng „Sari-weg aldaar, heeft gereden en op onoordeelkundige wijze „een bocht in dezen weg met onverminderde snelheid, althans „met een in verband met de omstandigheden ter plaatse te groote „snelheid, heeft genomen, waarbij hij de macht over het stuur „verloor, tengevolge waarvan dat motorvoertuig is geslipt, tegen „een langs dien weg staande paal is gebotst, vervolgens midden „op den weg is terechtgekomen en daar door een achter hem „rijdende auto is aangereden en andermaal tegen een paal is „geslagen, waardoor onder meer Anna Sapulatti uit het door „hem bestuurde voertuig op het wegdek werd geslingerd en „daarbij een schedelbreuk en een zware hersenschudding bekwam, „waaraan zij kort daarna is overleden, zijnde het alzoo aan be-„klaagdes grove schuld te wijten, dat Anna Sapulatti is over-„leden”;

Gelet enz.;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de krijgsraad den beklaagde schuldig verklaare aan:

„*Het aan zijn schuld den dood van een ander te wijten hebben*” en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van zes maanden;

Gezien enz.;

Overwegende enz.;

Overwegende dat ten processe is komen vast te staan dat de snelheid, waarmede beklaagde reed, een zeer hooge is geweest en dat deze snelheid in verband met de omstandigheden ter plaatse veel

te hoog was; dat dan ook door de verklaringen van den beklaagde en die van getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, alsmede zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Het aan zijn schuld den dood van een ander te wijten hebben“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf, dat beklaagde op roekeloze en onvoorzichtige wijze heeft gereden in en nabij een bocht; dat voorts de ernst van een misdrijf als het onderhavige wordt afgemeten naar het veroorzaakte gevolg, dat i.e. zeer ernstig is geweest; dat voorts is gebleken dat beklaagde reeds eenige malen krijgstuuchtelijk is gestraft voor het overschrijden van de maximum-snelheid, alsmede voor het veroorzaken van een aanrijding en tenslotte, dat de speciale en generale preventie een gevoelige straf vorderen;

Overwegende dat voorts de Raad van meening is dat het noodzakelijk is, mede gelet op de strafmutatiën terzake in beklaagdes conduiteboekje, dat aan beklaagde de bevoegdheid wordt ontzegd gedurende een zekeren tijd motorrijtuigen te besturen; dat ten aanzien van deze bijkomende straf geen gebruik kan worden gemaakt van de Motor- en Rijwielwet, daar deze wet alleen wordt geacht van kracht te zijn binnen het Rijk in Europa; dat evenwel toepasselijk is artikel 1 van de Verordening van het Militair Gezag in Nederlandsch Indië nummer 43; dat dit artikel mogelijk maakt terzake de wegverkeersordonnantie toe te passen, welke in artikel 50 bepaalt dat bij veroordeeling van een strafbaar feit als bedoeld in artikel 359 van het (Indische) Wetboek van Strafrecht den bestuurder van een motorrijtuig de bevoegdheid kan worden ontzegd, motorrijtuigen te besturen voor ten hoogste een jaar; dat hic et nunc een veroordeeling heeft plaats gevonden wegens in genoemd artikel bedoeld feit;

dat het den Raad voorkomt bij de oplegging van deze straf te bepalen dat de tijd dat beklaagde terzake van zijn vrijheid is beroofd, niet met den termijn van bedoelde ontzegging zal samen-vallen;

Overwegende dat de algemeene preventie eischt dat het vonnis openlijk zal worden uitgelezen bij het personeel van de Koninklijke Marine in dienst bij het autotransport, te weten de drie Truck-compagnieën van de Mariniers Brigade te Soerabaja en het personeel, ressorteerende onder de transport-officieren bij de Marine-Afdeelingen te Batavia en Soerabaja;

Gezien de artikelen 1, 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 307 van het Wetboek van Strafrecht, 1 van de verordening Militair Gezag in Nederlandsch Indië nummer 43, 50 van de Wegverkeersordonnantie en 185, 189, 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van zes maanden;

Ontzegt hem de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den duur van een jaar, met bepaling dat de tijd dat hij wegens de terzake opgelegde straf van zijn vrijheid is beroofd, niet hiermede zal samenvallen;

met bepaling dat het vonnis door den Secretaris openlijk zal worden uitgelezen bij de drie Truck-compagnieën van de Mariniers Brigade en bij het personeel, ressorteerende onder de transport-officieren bij de Marine Afdelingen te Batavia en Soerabaja.

Fiat executie.

Op heden, den 24en Januari 1947 is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

NASCHRIFT.

De door den Krijgsraad toegepaste Verordening Militair Gezag No. 43 is in 1940 uitgevaardigd, met het doel een einde te maken aan den onhoudbaren toestand, welke voortgevloeid was uit de omstandigheid dat de militairen der zeemacht in Nederlands Indië uitsluitend onderworpen waren aan het Nederlandse strafrecht. Deze toestand vertoonde twee aspecten: (1) de militairen der zeemacht waren niet strafbaar wegens specifiek Indische strafbare feiten (bijv. wederspanning tegen een Indischen ambtenaar en (2) meerderen in rang, behorende tot het K.N.I.L., waren niet hunne meerderen in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht.*

Dexe twee bezwaren zocht de V.M.G. 43 op te heffen: in artikel 1 sub a en b werd een modus gevonden tegen het eerstgenoemde, in artikel 1 sub f tegen het in de tweede plaats genoemde bezwaar. Het hierboven opgenomen vonnis bezigt de Verordening voor wat betreft de toepasselijkheid van het Indische strafrecht, gebruikt dus artikel 1 sub a en b.

Artikel 1 sub a der Verordening vult artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht aan en schrijft voor dat het Indische strafrecht toepasselijk is „voor zoover het betreft feiten, welke niet in „het Nederlandsche strafrecht zijn omschreven.” Hieruit volgt — mede in verband met artikel 1 van het Wetboek van Militair Straf-

recht, hetwelk het Nederlandse gemene strafrecht in *zijn* geheel, inclus den *9en* titel van het *Ie* boek van het *Wetboek* van Strafrecht', incorporeert — dat de toepasselijkheid van het Indische strafrecht streng beperkt is tot de *feiten* en *zich* bepaaldelijk niet uitstrekt tot algemene bepalingen. Het doel hiervan is te voorkomen dat concurrentie-moeilijkheden, bijvoorbeeld ten *aanzien* van het straffenstelsel, zouden kunnen ontstaan ingeval van samenloop van een Nederlands met een Indisch strafbaar feit. Het Nederlandse straffenstelsel wijkt namelijk op verschillende punten enigszins af van het Indische, zo bijvoorbeeld *terzake* van de voorwaardelijke veroordeling en de combinaties die het Nederlandse stelsel *daarbij* toelaat. Het gaat er dus om dat, bij toepassing van het Indische strafrecht, de betreffende norm plus sanctie uit' haar omgeving wordt gelicht en wordt neergelaten in het Nederlandse strafrecht. *De* (uit het Indische recht overgenomen) sancties worden dan *gelezen* als de gelijknamige Nederlandse straffen. Ten overvloede is *dexe* bedoeling in artikel I sub e van de V.M.G. No. 43 nog eens *uitdrukkelijk* aangegeven *terzake* van de doodstraf, *zulks* in verband met de *verstrekkende* eonsequenties van het verschil in uitvoering, volgens het Nederlands-militaire en het Indisch-burgerlijke systeem¹⁾.

Uit het bovenstaande kan volgen dat de *Zee krijgsraad* in *casu*, voor het toepassen van de *maatregel* van het ontnemen der bevoegdheid *tot* het besturen van *motorrijtuigen*, niet naar het Indische *strafrecht* had behoeven te grijpen. De bedoelde maatregel staat aldaar namelijk op *zichzelf*, niet vastgekoppeld aan een norm, aan een *feit*, doch *verwijzend* naar een elders strafbaar gestelde handeling, *zodat* de overheveling van „norm plus sanctie” *bezwaarlijk* gaat. Waar derhalve in *casu* de interpretatie-schroef *tòch* losgedraaid moest worden, had men wellicht dichter bij huis kunnen blijven en de bexwaren tegen toepassing van de Motor- en *Rijwielwet* *terzijde* kunnen *zetten*.

Niettemin is het *van zeer groot belang* dat het bestaan — en ket nog steeds van kracht *zijn* — van de *Verordening Militair Gezag* No. 43 door dit vonnis aan de vergetelheid is ontrukkt²⁾.

W. H. V.

¹⁾ Zie artikel 11 Indisch Wetboek van Strafrecht: „De doodstraf wordt „door een scherprechter uitgevoerd op een schavot door den veroordeelde „met een strop om den hals aan eene galg vast te maken en een luik onder „*zijn* voeten te doen wegvallen.”

²⁾ Had bijvoorbeeld het K.N.I.L., wiens rechtspositie tegenover Marine en (Nederlandse) Landmacht (althans voorlopig nog) op deze Verordening berust, haar bij het opstellen van de regeling van de Militaire Politie over het hoofd gezien? (zie blz. 131 en 135 hiervóór).

Zee krijgsraad bij de Mariniersbrigade.

Vonnis van 28 Maart 1947.

President: Luit. Kol. d. Mars. (KMR. SD.TV) P. Eenhoorn.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. C. E. Bn. v. Asbeck, Majoor d. Mars.

(KMR) B. Schreurs (plv.), Kapitein d. Mars. (KMR) Mr. J. E.

Stern en Kapitein d. Mars. T. Jonkman.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. H. A. Keyser.

Raadsman: Kapitein d. Mars. (KMR. SD. TV) A. v. Heerden.

Ongeoorloofde afwezigheid gedurende ongeveer ses uren, gepleegd door een wachthebbende, in tijd van oorlog, terwijl de toestand „weest op uw hoede" gold. Terzake artikel 129 W.M.S.R. toegepast.

Bij de straftoemeting rekening gehouden met de reeds opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest: gepaard gaande met het doen van corveeën (leger te velde)¹).

DE KRIJGSRAAD BIJ DE MARINIERSBRIGADE IN NEDERLANDSCH INDIË,

In de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen K. R. P., oud 22 jaren, geboren te Vriezeveen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Krijgsraad gediend hebbende bij de Mariniersbrigade in Nederlandsch Indië als marinier der 2e klasse OVW, stbnr. . . ,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den 21 Januari 1947 No. J/2/D/1/9;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad van den 6en Maart 1947, No. J/2/D/4/9, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, dienende als marinier der 2e klasse „OVW bij de Mariniersbrigade te Soerabaja, op 30 November „1946, terwijl hij behoorde tot het wachtsvolk van de post „„Doepak" nabij Soerabaja, in strijd met de als zoodanig op hem „rustende verplichting die post niet te verlaten, bedoelde post „heeft verlaten en omstreeks zes uren afwezig is gebleven";

Gelet enz.

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan: „*Behoorende „tot eenige wacht als ander militair dan die bedoeld in het 1e en „4e lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, „eene als soodanig op hem rustende verplichting niet nalcomen, in „tijd van oorlog gepleegd*", en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van twee weken;

Gezien enz.

¹) Zie in dit verband het op blz. 234 v. hiervóór vermelde omtrent den toestand „leger te velde". (Red. M.R.T.).

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft verklaard:

dat hij op 30 November 1946 diende als marinier der 2e klasse bij compagnie „A”, van de Mariniersbrigade te Soerabaja en behoorde tot het wachtsvolk van de post Doepak, ongeveer 1 km West van de bewoonde kom van Soerabaja gelegen; dat hij, nadat hij van 16.00 tot 18.00 uur op post had gestaan, zich in khaki heeft gekleed en zonder dat hij daarvoor toestemming had, is gaan passagieren; dat hij wel wist dat het „tijd van oorlog” was en dat het een toestand was van „weest op uw hoede”; dat het zijn bedoeling was om ten 23.30 uit de stad terug te rijden naar de post Doepak met de passagierstruck, doch dat de truck later is weggegaan dan in de bedoeling lag, zoodat hij pas om 00.30 op de post Doepak terug kwam; dat hij wist dat hij, behorende tot het wachtsvolk, zich niet zonder toestemming van de post Doepak mocht verwijderen;

Overwegende dat ten processe onder eede heeft verklaard de getuige Willem Adelerhof, Marinier der 2e klasse OVW, oud 31 jaren: enz.;

Overwegende dat door de verklaring van den beklagde en die van den getuige, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, benevens zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan die bedoeld, in het 1e en 4e lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, eene als xoodanig op hem rustende verplichting niet, nakomen, in tijd van oorlog gepleegd”;

Overwegende dat de post bij de olietanks te Doepak in tijd van oorlog geenszins een onbelangrijke post genoemd kan worden, vooral niet op den 30en November 1946, toen er immers de toestand van „weest op uw hoede” heerschte, hetgeen den beklagde bekend was;

dat er bij de schepelingen over het algemeen te weinig besef bestaat van het gewicht van wachtdiensten;

dat de Raad derhalve uit een oogpunt van generale preventie een gevoelige straf alleszins op haar plaats acht;

Overwegende, dat beklagde terzake van bovenstaand feit door zijn compagniescommandant krijgstuchtelijk is gestraft met 14 dagen streng arrest met het doen van corveeën (leger te velde);

Overwegende dat, rekening houdende met de krijgstuchtelijke straf, de na te noemen straf geacht wordt in goede verhouding te staan tot den ernst van het gepleegde feit, de persoonlijkheid van den dader en de omstandigheden, waaronder het feit is begaan;

Gezien de artikelen 1, 4, 60, 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 57 van de Wet op de Krijgstucht, 185, 188, 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;
Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;
Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van *een maand*.

NASCHRIFT.

Gedurende den staat van beleg in Nederlands Indië, welke op 10 Mei 1940 aanving, hebben verschillende Verordeningen van het Militair Gezag het licht gezien. Enkele dezer hadden betrekking op het (Nederlandse) militaire straf- en tucht¹⁾, zoo bijvoorbeeld de op 21 Mei 1941 afgekondigde V.M.G. No. 77, die (o.a.) een wijziging inhield op artikel 97 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Deze wijziging bestond in het invoegen van de woorden „fen minste één dag en” na de woorden „in tijd van oorlog” in genoemd artikel 97 onder 2°. Hierdoor werd dus in het in staat van beleg verklaarde gebied de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog eerst een strafbaar feit, wanneer zij ten minste 24 uren had geduurd.

Aangezien het gebied van Nederlands Indië in den afgelopen oorlog nimmer geheel door den vijand bezet is geweest (Merauke, op Nieuw Guinea, is steeds in handen van de Nederlandse strijdkrachten gebleven) werd aangenomen dat de Verordeningen van het Militair Gezag om de vijandelijke bezetting slechts waren teruggedrongen, zó, dat zij bij de verdrijving van den vijand wederom haar rechtskracht herkregen. Bij de capitulatie van den vijand in het Oosten werden dan ook de vóór de Japanse bezetting afgekondigde Verordeningen Militair Gezag op Java wederom van kracht. Zoo paste de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten in zijn vonnis van 17 Januari 1947 de V.M.G. 43²⁾ toe.

In het bovenstaande vonnis blijkt echter noch uit de aangehaalde wetsartikelen, noch uit de overwegingen, of de toepasselijkheid van V.M.G. No. 77 geleid heeft tot het weglaten van de qualificatie der opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog.

W. H. V.

¹⁾ Zie M.R.T. XXXIX, pag. 455 v.

²⁾ Voor de tekst van deze V.M.G. zie men M.R.T. XXXIX, pag. 477 v.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 28 Januari 1947.

(Uitgesproken 1 Februari 1947).

President: Luitenant-Kolonel Mr. A. J. Ph. M. Rubbens.

Leden: Majoor Ph. A. Steegh en Majoor Mr. C. A. C. M. Tiebackx.

(1) *Het doen plegen van diefstal, door als eerste-luitenant enige aan hem ondergeschikte militairen op te dragen, in Duitsland een aantal auto's en een grote hoeveelheid rollen stof weg te nemen. De ondergeschikte militairen niet strafbaar geacht op grond van het hun gegeven ambtelijk bevel, dat zij als bevoegd gegeven konden opvatten. Beklaagde ten aanzien van het doen plegen van diefstal van de auto's vrijgesproken op grond van een beroep op „wettelijk voorschrift” (Verplegingsvoorschrift K.L.). De toepasselijkheid der strafwet gebaseerd op artikel 5 Wb. v. Str.*

(2) *Uitlokking tot het misdrijf van diefstal, door aan een aan kern ondergeschikte militair opdracht te geven tot het te gelde maken van een hoeveelheid aan het Rijk toebehorende benzine. Deze ondergeschikte militair strafbaar geacht, nu gebleken is dat hij wist dat beklaagdes opdracht onbevoegdlijk was gegeven.*

(3) *Het als militair opzettelijk met overschrijding van zijne bevoegdheid eert mindere bevelen iets te doen, door aan de bij zijn compagnie dienende korporaal-kok te bevelen, een hoeveelheid tot de voorraad behorende koffie af te geven.*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

In de zaak van den Auditeur-Militair, eischer, tegen P. L. K., geboren te Groningen, 20 Juli 1908, destijds dienende als reserve eerste luitenant (tijdelijk) in algemeenen dienst bij het 2-1-2 R.I., thans soldaat, gedetineerde,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van den 28sten Januari 1947 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

T. dat hij op verschillende tijdstippen in het eerste halfjaar van 1945, althans in 1945, Nederlander zijnde, in München-Gladbach, althans in Duitsland, met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen, heeft weggenomen, althans door anderen met gelijk oogmerk heeft doen wegnemen, althans door daartoe te Echt, althans elders in Nederland, aan hem ondergeschikte militairen last te geven opzettelijk heeft uitgelokt, dat door dezen, met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen, alstoen aldaar werden weggenomen meerdere auto's, benevens meerdere meubelen en huisraad

en een groote hoeveelheid rollen stof, alles toebehoorende aan anderen dan aan hem, beklaagde, en die middellijke daders en ondergeschikten of één hunner;

II. dat hij in de maand November 1945 of daaromtrent, althans in 1945, te Geertruidenberg, althans elders in Nederland, met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen, heeft weggenomen, althans door alstoen aldaar daartoe opzettelijk last te geven aan den hem als zoodanig ondergeschikten korporaal De Brouwer, opzettelijk heeft uitgelokt, dat De Brouwer met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening wegnam, alstoen aldaar een groote hoeveelheid, met name circa 2500 liter benzine, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en De Brouwer voornoemd of één hunner;

althans dat hij op tijd en plaats voormeld, opzettelijk zich wederrechtelijk heeft toegeëigend, althans door misbruik van gezag als bovenomschreven, opzettelijk heeft uitgelokt, dat De Brouwer opzettelijk wederrechtelijk zich toeëigende een groote hoeveelheid benzine, met name circa 2500 liter benzine, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of De Brouwer, welke benzine hij, beklaagde, als reserve 1e Luitenant van Algemeenen Dienst, althans hij, De Brouwer, als chauffeur ten gebruike, in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich had;

III. dat hij op of omstreeks 23 Maart 1946 te Geertruidenberg als reserve 1e Luitenant van de 2e Compagnie van het 1e Bataljon van het 2e Regiment Infanterie, opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid, althans door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover den bij zijn Compagnie dienenden korporaal-kok Mathias Hubertus Linssen, dien mindere heeft bevolen, althans dezen heeft overgehaald aan hem, beklaagde, de hoeveelheid van circa 9 kilogram koffie, behoorende tot den fouragevoorraad van de Compagnie, af te geven, waaruit eenig nadeel voor den Staat of de fouragekamer kon ontstaan;

Overwegende, dat uit beklaagde's erkenning ten processe, alsmede uit een zich onder de processtukken bevindend „uittreksel uit „het stamboek" van beklaagde blijkt, dat beklaagde ten tijde als in de tenlastelegging bedoeld, militair was in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Ten aanzien van het sub I primair ten laste gelegde (diefstal):

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, hetgeen beklaagde hier is ten laste gelegd, aangezien van geen enkele door hem persoonlijk verrichte wegnemingshandeling is gebleken, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Ten aanzien van het beklaagde sub I, subsidiair ten laste gelegde (doen plagen van het misdrijf van diefstal):

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat beklaagde met oogmerk van wederrechtelijke toeëigening door anderen heeft doen wegnemen de in dit gedeelte der tenlastelegging bedoelde

„meerdere meubelen en huisraad”, omdat naar het oordeel van den Krijgsraad niet is komen vast te staan, dat deze wegname door de ondergeschikten van beklaagde wederrechtelijk is geschied;

Overwegende, immers, dat beklaagde dienaangaande ten processe heeft verklaard, dat hij op zijne daartoe strekkende aanvraag van het Amerikaansche gouvernement te München-Gladbach een schriftelijke machtiging ontvangen had om meubelen, kachels, beddegoed en keukengerei in het spered gebied München-Gladbach weg te halen, hetgeen wordt bevestigd door de verklaringen van de getuigen G. H. Crals, en H. P. J. Baltissen voor den Officier-Commissaris, dat deze, alvorens de opdracht van beklaagde om meubelen en huisraad weg te nemen, uit te voeren, zich naar den Town-Major van München-Gladbach hebben begeven met een briefje van beklaagde, hetwelk toen aldaar van een stempel werd voorzien, onder de mededeeling, dat zij meubelen en ander huisraad voor de compagnie mochten medenemen;

Overwegende, dat beklaagde derhalve van dit gedeelte van het sub I subsidiair ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het verdere sub I subsidiair ten laste gelegde, ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij in het eerste halfjaar van 1945 te Echt verschillende malen aan hem ondergeschikte militairen last heeft gegeven om zich naar Duitschland te begeven om aldaar auto's te halen; dat bedoelde militairen, naar aanleiding van deze opdrachten, zich naar München-Gladbach hebben begeven en vandaar naar Echt zijn teruggekeerd met 9 auto's; dat deze auto's allen naar Echt zijn gesleept door de militairen Gerrits en Van Boekhold;

dat deze auto's noch aan één dezer militairen, noch aan hem (beklaagde) toebehoorden en dat noch hij (beklaagde) noch één hunner recht of vergunning had bekomen die auto's weg te nemen en zich toe te eigenen;

dat in genoemde periode de militairen Crals en Baltissen ook eenige rollen stof uit Duitschland meebrachten; dat zij hem vertelden, dat zij die rollen gevonden hadden en dat er daar ter plaatse nog meerdere rollen lagen; dat hij toen te Echt aan genoemde Crals en Baltissen opdracht heeft gegeven, die andere rollen stof ook mee te brengen, hetgeen deze gedaan hebben; dat hij niet met zekerheid kan zeggen, hoeveel rollen stof uit Duitschland gehaald zijn, doch dat het er in ieder geval niet meer dan 50 zijn geweest; dat deze rollen op zijn aanwijzing zijn opgeslagen op den zolder van het kwartier te Echt; dat deze rollen stof in zijn opdracht in twee partijen zijn verkocht door de militairen Gerrits en Van Boekhold; dat de totale opbrengst, bijna f 11.000,—, hem is ter hand gesteld en door hem in de compagnieskas gestort; dat hij de Nederlandsche nationaliteit bezit;

Overwegende, dat C. J. P. Gerrits, oud 24 jaar, wonende te Echt, ten processe als getuige, zakelijk heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij gedurende het eerste halfjaar 1945 als soldaat diende bij de Mijnoopruijningscompagnie, welke onder commando stond van beklaagde; dat hij in voormelde periode ongeveer vier maal van beklaagde opdracht heeft gekregen zich naar München-Gladbach te begeven om aldaar auto's te halen; dat hij ingevolge die opdrachten alstoen uit München-Gladbach 3 auto's en een aantal rollen stof, naar hij zich meent te herinneren zes stuks, heeft weggenomen; dat deze voorwerpen noch aan beklaagde, noch aan hem in eigendom toebehoorden; dat de rollen stof werden opgeslagen op den zolder van het hoofdkwartier te Echt; dat naar zijn schatting aldaar in totaal 40 rollen stof hebben gelegen; dat hij van de rollen stof er 10 heeft verkocht in het woonwagenkamp te Maasbracht; dat hij de opbrengst ad f 7.000,— bijna geheel aan beklaagde heeft ter hand gesteld, nadat hij ongeveer f 250.— voor zichzelf genomen bad;

Overwegende, dat H. W. F. van Boekhold, oud 38 jaar, wonende te Venlo, ten processe, als getuige zakelijk heeft verklaard en onder eede bevestigd heeft: enz.;

Overwegende, dat G. H. Crals, oud 27 jaar, wonende te Maastricht, als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard en onder eede bevestigd: enz.;

Overwegende, dat M. P. J. Baltissen, oud 46 jaar, wonende te Kerkrade, als getuige, ten processe zakelijk heeft verklaard *en* onder eede bevestigd: enz.;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, Nederlander zijnde, op verschillende tijdstippen in het eerste halfjaar van 1945 door anderen, met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen in München-Gladbach heeft doen wegnemen meerdere auto's benevens een groote hoeveelheid rollen stof, alles toebehoorende aan anderen dan aan hem, beklaagde en die middellijke daders of één hunner;

Overwegende, dat, ofschoon aannemelijk is, dat beklaagde de auto's en stoffen heeft doen wegnemen ten behoeve van zijn compagnie, de elementen van het delict diefstal aanwezig zijn; met name de opzet tot toeëigening, welke tot uiting is gekomen in het zich als heer en meester gedragen ten aanzien van die goederen, met name doordat beklaagde de auto's, nadat zij voor het gebruik door de compagnie niet meer geschikt waren, heeft doen verkoopen of aan zijn ondergeschikten ten geschenke heeft gegeven en doordat hij de rollen stof heeft te gelde gemaakt, teneinde hierdoor geld voor zijn compagnieskas te verkrijgen;

Overwegende, dat eveneens duidelijk is komen vast te staan, dat beklaagde's ondergeschikten toen zij de hierboven bedoelde goederen

wegnemen, handelden ingevolge uitdrukkelijk gegeven opdracht van beklaagde als hun compagniescommandant, derhalve ter uitvoering van een hun gegeven *ambtelijk* bevel, dat door hen in de gegeven omstandigheden te goeder trouw als bevoegd gegeven kon worden beschouwd, zoodat zij zelf niet strafbaar zijnde, slechts als middellijke daders zijn te beschouwen, en derhalve van het doen plegen van diefstal en niet van de meer subsidiair ten laste gelegde uitlokking van diefstal kan worden gesproken;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „doen plegen van diefstal”, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 310 en 47 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het doen plegen van diefstal door de Nederlandsche Strafwet als misdrijf wordt beschouwd en daarop door de Deutsche Wet straf is gesteld, te weten in § 242 van het „Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich”;

Overwegende, dat nu het sub I subsidiair ten laste gelegde bewezen is verklaard, een onderzoek naar het sub I meer subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat door de verdediging is aangevoerd, dat beklaagde ter zake van het hierboven bewezen verklaarde niet strafbaar zou zijn, aangezien hij bedoelde feiten zou hebben begaan ter uitvoering van een wettelijk voorschrift, te weten het bepaalde in artikel 16 van het „Voorschrift voor de verpleging van de Koninklijke Landmacht, in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere „buitengewone omstandigheden” (Verplegingsvoorschrift), vastgesteld bij aanschrijving van den Minister van Defensie van 12 October 1934 IIe Afd. B n° 28, hetwelk voorschrijft: „Niettemin rust op „deze commandanten de verplichting om, indien geen bevelen zijn „ontvangen, of de ontvangen bevelen niet of niet geheel kunnen „worden uitgevoerd, in den geest der voorschriften, zoodanige maatregelen voor te bereiden of te treffen, dat de verpleging zoveel „mogelijk wordt verzekerd.

„Iedere commandant is verplicht zich tot het uiterste in te spannen ten einde een goede verpleging van zijn onderdeel te verzekeren.”;

Overwegende, dat de Krijgsraad dit beroep op artikel 42 van het Wetboek van Strafrecht kan aanvaarden *ten aanzien van de hierbovenbedoelde auto's*, welke beklaagde heeft doen wegnemen;

Overwegende, immers, dat deze auto's, in de gegeven omstandigheden, tijdens de oorlogshandelingen en in de onmiddellijke omgeving van het gevechtsterrein, inderdaad onontbeerlijk waren voor het bijeenbrengen, aanvoeren en beschikbaarstellen ten dienste van de troepen van de noodige verplegingsmiddelen (fourageering, vervoer van kleding en uitrusting, mijnopruiingsmaterialen etc.), terwijl ook blijkt dat deze auto's door beklaagde ook rechtstreeks voor dat doel in gebruik zijn gesteld;

Overwegende, dat beklaagde derhalve niet strafbaar is voor het doen wegnemen van deze auto's en ingevolge het bepaalde in artikel

193 van de Regtspleging bij de Landmagt van dit gedeelte der tenlastelegging dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar later door enkele van de inmiddels bij de compagnie in gebruik genomen auto's te verkoopen of ten geschenke te geven zich aan strafbare handelingen heeft schuldig gemaakt, doch zulks hier niet ter zake doet, daar deze handelingen vallen buiten het raam der tenlastelegging;

Overwegende, dat echter dit beroep op het „Verplegingsvoorschift" faalt ten aanzien van de *rollen stof*, die beklaagde heeft doen wegnemen en te gelde maken;

Overwegende, immers, dat deze *rollen stof* niet rechtstreeks dienden voor de verpleging van zijn onderdeel en daarvoor ook niet zijn aangewend, doch naar beklaagde's beweren slechts zijn verkocht om daarvoor de noodige geldmiddelen te verkrijgen, teneinde zich fouflage, materialen enz. aan te schaffen ten behoeve van zijne compagnie, alsmede rekeningen van auto-reparaties te betalen;

Overwegende, dat het op deze wijze financieren van uitgaven voor de verpleging, gedaan uit de opbrengst van genaaste goederen uiteraard geheel valt buiten de strekking van het verplegingsvoorschift;

Overwegende, dat wijders ten aanzien van de weggenomen *rollen stof* nog dient te worden onderzocht het door de verdediging gedane beroep op noodtoestand en door beklaagde's superieuren gegeven ambtelijke bevel;

Overwegende, dat de Krijgsraad beide verweren verwerpt;

Overwegende immers, dat ten aanzien van deze stoffen van *noodtoestand* niet kan worden gesproken, daar beklaagde, indien hij er zich ten aanzien van de auto's al met recht op kon beroepen — hetgeen na het hiervoor overwogene niet meer ter sprake komt — hierop geen beroep kan doen voor wat betreft de geldmiddelen, die hij noodig had om zich verplegingsmiddelen etc. te verschaffen, alsmede om rekeningen voor auto-reparaties te betalen;

Overwegende, dat beklaagde ongetwijfeld in de gelegenheid is geweest om zich door middel van zijn commandanten in het bezit te stellen van de noodige geldmiddelen, dan wel de benodigde goederen rechtstreeks te *vorderen* volgens de geldende voorschriften (Inkwartieringswet), zoodat allermint is komen vast te staan, dat beklaagde geen andere weg openstond om de benodigde goederen te verkrijgen, dan door deze te betalen uit de opbrengst van op deze wijze door hem onrechtmatig verkregen goederen;

Overwegende voorts, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat uit het onderzoek niet is gebleken, dat aan beklaagde ten aanzien van het aan hem ten laste gelegde doen plegen van diefstal van de *rollen stof* door zijn commandanten opdrachten zijn gegeven in zoo stringenten vorm, dat hier van een „ambtelijk bevel" in den zin van artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht sprake kan zijn;

Overwegende, dat weliswaar de getuige Majoor De Koningh ter terechtzitting heeft verklaard tegen beklaagde gezegd te hebben:

„Je moet je maar redden, je gaat je gang maar", doch dat anderzijds deze getuige bij dezelfde gelegenheid heeft verklaard: „Een bevel om in Duitsland goederen te gaan halen was dit niet";

Overwegende, dat voorts van belang is — en een geheel ander licht op de zaak werpt — de omstandigheid, dat getuige De Koningh aan den Officier-Commissaris heeft verklaard, dat hij met beklaagde nooit over zijn handelingen heeft gesproken en dat hij aan beklaagde **toestemming heeft gegeven** om voor de legering benodigde goederen uit Duitschland te halen, uit welke verklaring immers volgt, dat deze getuige niet de bedoeling heeft gehad om beklaagde op **te dragen** goederen uit Duitschland te halen, die **niet** rechtstreeks voor de legering bestemd waren en in het bijzonder niet om stoffen uit Duitschland te doen wegnemen en te gelde maken;

Ten aanzien van het sub II primair ten laste gelegde (diefstal):

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, hetgeen aan beklaagde hier is ten laste gelegd, aangezien beklaagde ook ten aanzien van het wegnemen van de benzine, voor zoover gebleken, geen feitelijke handeling heeft verricht, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Ten aanzien van het sub II subsidiair ten laste gelegde (uitlokking tot diefstal):

Overwegende, dat beklaagde te dien aanzien ten processe zake-lijk heeft verklaard:

dat hij in de maand November 1945 als reserve 1e Luitenant van Algemeenen Dienst commandant was van 2-1-2 R.I., welk onderdeel **alstoen** gelegerd was te Geertruidenberg; dat op het kazerneterrein aldaar lagen ongeveer 30 vaten benzine, elk van 200 liter inhoud, welke betrokken waren van een Engelsch onderdeel, op een door den Transportofficier Van Boekhold geteekende aanvraag; dat Van Boekhold als transportofficier voor die benzine verantwoordelijk was; dat hij op zekeren dag in genoemde maand aan den aan hem ondergeschikten korporaal De Brouwer opdracht heeft gegeven, om van de hierbovenvermelde hoeveelheid 12 vaten benzine, elk van 200 liter inhoud, op een auto te laden en die benzine te gaan verkoopen; dat De Brouwer zich den volgenden avond bij hem meldde en hem een bedrag van f 720,— ter hand stelde, met de mededeeling, dat hij zijn opdracht had uitgevoerd en de benzine voor 30 cent per liter had verkocht; dat bedoelde benzine eigendom was van den Staat der Nederlanden en noch De Brouwer, noch hij recht of vergunning had bekomen om die benzine weg te nemen en zich toe te **eigenen**;

Overwegende, dat F. H. de Brouwer, oud 31 jaar, chauffeur, **wonende te Venlo, Retraitelaan 25**, als getuige ten processe zake-lijk heeft verklaard en onder eede bevestigd:

dat hij in de maand Mei 1945 in dienst is gekomen van de **Mijn-opruimingscompagnie**, waarvan beklaagde commandant was; dat op een dag in de **maand** November 1945, toen hun onderdeel in-middels overgeplaatst was naar Geertruidenberg, beklaagde hem

(getuige) bij zich liet komen en hem vertelde, dat hij dringend geld noodig had om reparaties aan auto's van hun onderdeel te bekostigen; dat beklaagde hem in verband daarmee voorstelde een hoeveelheid benzine te verkoopen, teneinde op die wijze aan geld te komen; dat beklaagde, nadat hij (getuige) tegen dat voorstel bezwaar gemaakt had, hem (getuige) opdracht gaf om 12 vaten benzine, elk van 200 liter te gaan verkoopen; dat hij, ter uitvoering van die opdracht op bedoelden dag te Geertruidenberg 12 vaten benzine, elk van 200 liter, met behulp van een ander op een vrachtauto heeft geladen, waarmee hij vertrokken is; dat hij in Eindhoven iemand ontmoette, die bereid was de geheele hoeveelheid van 2400 liter van hem te koopen à 30 cent per liter; dat aldus is geschied en de koper de 12 vaten op zijn auto heeft overgeladen; dat hij het door den koper betaalde bedrag ad f 720,— in zijn geheel aan beklaagde ter hand heeft gesteld; dat de bewuste benzine toebehoorde aan den Staat der Nederlanden; dat hij wel wist, dat beklaagde niet gerechtigd was op genoemde wijze over die benzine te beschikken; dat hij, behoudens deze opdracht, geen recht of vergunning had gekregen om die benzine weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, door in de maand November 1945 te Geertruidenberg daartoe opzettelijk last te geven aan den hem ondergeschikten korporaal De Brouwer opzettelijk heeft uitgelokt, dat De Brouwer met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening wegnam, alstoen aldaar circa 2500 liter benzine, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden:

Overwegende, dat uit de verklaringen van getuige De Brouwer duidelijk blijkt, dat deze wist, dat het bevel van beklaagde onbevoegd was gegeven en mitsdien door hem niet te goeder trouw als bevoegd gegeven kon worden beschouwd, hetgeen met name kan worden afgeleid uit de aarzelende houding, welke De Brouwer aannam, alvorens tot uitvoering der opdracht over te gaan;

Overwegende, dat getuige De Brouwer zich mitsdien aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt¹⁾ en beklaagde in casu niet als schuldig aan doen plegen dient te worden beschouwd, doch als schuldig aan uitlokking en wel door last te geven onder de in de tenlastelegging vermelde en bewezenverklaarde omstandigheden, hetgeen uitmaakt misbruik van gezag;

Overwegende voorts, dat door beklaagde het misdrijf van diefstal en niet dat van verduistering is uitgelokt;

Overwegende immers, dat uit de verklaringen van beklaagde ter

¹⁾ Naar wij vernamen is deze getuige niet ter zake vervolgd.

terechtzinging en voor den Officier-Commissaris duidelijk blijkt, dat niet De Brouwer, doch Van Boekhold als transportofficier de benzine uitgaf; dat het tanken in diens opdracht en meestal in diens tegenwoordigheid, in ieder geval onder diens verantwoordelijkheid, geschiedde;

Overwegende, dat De Brouwer, die derhalve bedoelde benzine niet „onder zich had”, door zich deze toe te eigenen, het misdrijf van diefstal en niet dat van verduistering pleegde;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*uitlokking van het misdrijf van diefstal*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 310 en 47 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het sub II subsidiair ten laste gelegde als bewezen aangenomen is, onderzoek van het sub II meer subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklagde's raadsman nog heeft opgeworpen, dat het plan tot wegneming der benzine het eerst door De Brouwer zou zijn geopperd, hetgeen zou medebrengen, dat geen uitlokking zou zijn gepleegd;

Overwegende, dat hiertegenover staat de uitdrukkelijke verklaring van getuige De Brouwer, onder eede voor den Officier-Commissaris afgelegd, dat het denkbeeld van beklagde is uitgegaan en dat beklagde na zijn (De Brouwer's) toeëigening nog de uitdrukkelijke opdracht heeft gegeven, welke laatste overigens ook door beklagde wordt erkend;

Overwegende, dat de Krijgsraad ook het ten aanzien van dit ten laste gelegde feit, gedane beroep op uitvoering van wettelijk voorschrift (Verplegingsvoorschrift), noodtoestand en ambtelijk bevel, verwerpt op dezelfde gronden als hierboven vermeld, ten aanzien van het doen wegnemen der rollen stof, welke gronden hier zeker in niet mindere mate gelden, waar in November 1945 ter plaatse de daadwerkelijke oorlogstoestand was beëindigd en beklagde zich inmiddels in veel normaler omstandigheden te Geertruidenberg bevond, de bevelsverhoudingen waren hersteld en beklagde normaal en regelmatig contact met zijn chefs had gekregen;

Ten aanzien van het sub III ten laste gelegde:

Overwegende, dat in dit gedeelte der telastelegging de beklagde primair is ten laste gelegd het misdrijf bedoeld in artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht, namelijk het als militair, opzettelijk, met overschrijding van zijne bevoegdheid, een mindere bevelen iets te doen;

Overwegende, dat beklagde te dien aanzien ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 Maart 1946 diende als reserve 1e Luitenant bij 2-1-2 R.I. te Geertruidenberg; dat hij op genoemden datum den bij zijne compagnie dienenden korporaal-kok Mathias Hubertus Linssen last heeft gegeven de tot den fourage-voorraad van de compagnie behorende hoeveelheid van circa 9 k.g. koffie aan hem af te geven;

dat hij wist, dat hij door het geven van dezen last zijne bevoegdheid overschreed, aangezien hem bekend was, dat de tot den fourage-voorraad behorende koffie in de fouragekamer behoorde te zijn en te blijven;

Overwegende, dat M. H. Linssen, oud **41** jaar, mijnwerker, wonende te Echt, ten processe zakelijk heeft verklaard en onder eede bevestigd:

dat hij op 23 Maart 1946 diende als korporaal-kok bij 2-1-2 R.I., gelegerd te Geertruidenberg; dat beklagde toen commandant was van dat onderdeel; dat op genoemden datum beklagde hem heeft gevraagd of er in den fourage-voorraad nog koffie aanwezig was; dat hij (getuige) daarop is gaan kijken en heeft bevonden, dat er nog omstreeks 9 k.g. koffie aanwezig was en dit aan beklagde heeft gemeld; dat beklagde hem toen heeft opgedragen dien voorraad koffie in een doos te pakken en op zijn (beklagde's) kamer te brengen; dat hij aan die opdracht onmiddellijk heeft voldaan, zonder daartegen bezwaren te maken; dat bedoelde koffie toebehoorde aan den Staat der Nederlanden;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij op 23 Maart **1946** te Geertruidenberg als reserve 1e Luitenant van de 2e Compagnie 1e Bataljon van het 2e Regiment Infanterie, opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid den bij zijne Compagnie dienenden korporaal-kok Mathias Hubertus Linssen heeft bevolen, aan hem, beklagde, de hoeveelheid van circa **9** k.g. koffie, behorende tot den fouragevoorraad van de compagnie, af te geven;

Overwegende, dat ten aanzien van deze tenlastelegging de verdediger heeft aangevoerd, dat de tenlastelegging een onvoldoende omschrijving inhoudt van de door de wet vereischte „overschrijding” van beklagde's „bevoegdheid”;

Overwegende, dat naar het oordeel van den Krijgsraad de woorden „overschrijding van zijn bevoegdheid”, waarvan artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht spreekt, zijn aan te merken als een feitelijke omschrijving, waarvan nadere aanduiding in de tenlastelegging niet noodzakelijk is, zoodat bedoeld verweer geen steek houdt en dient te worden verworpen;

Overwegende, dat, ook indien dit anders ware en de woorden „overschrijding van zijn bevoegdheid” door den wetgever waren bedoeld als een juridische qualificatie, beklagde's verweer evenmin zou opgaan, aangezien in dit geval de tenlastelegging een voldoende nadere omschrijving, als bedoeld in artikel 114, respectievelijk 255 van de Regtspleging bij de Landmagt inhoudt, namelijk door de woorden „heeft bevolen de hoeveelheid van circa **9** k.g. koffie

„*behoorende* tot den fourage-voorraad der compagnie af te geven”;

Overwegende toch, dat in deze woorden, in onderlingen samenhang beschouwd en gezien in het licht van de verdere omstandigheden, die zijn komen vast te staan, namelijk dat beklaagde met het doen afgeven dezer koffie de bedoeling had deze te doen verkoopen, hetgeen ook daadwerkelijk is geschied, is te lezen, dat aan beklaagde wordt ten laste gelegd, de bedoeling om meergenoemde koffie aan den fouragevoorraad der compagnie definitief te onttrekken, waarin naar het oordeel van den Krijgsraad ongetwijfeld een „overschrijding van zijn bevoegdheid” was gelegen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Het als militair *opzettelijk* met overschrijding *van zijne* „bevoegdheid *een* mindere bevelen iets te doen”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat, nu het sub III primair ten laste gelegde als bewezen is aangenomen, een onderzoek naar het sub III subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde hierboven alleen ten aanzien van het doen plegen van den diefstal der in de tenlastelegging bedoelde auto's van het ontbreken van beklaagde's strafbaarheid gebleken, doch ten aanzien van de overige bewezenverklaarde feiten niet van feiten of omstandigheden is gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Ten aanzien van de aan beklaagde op te leggen straf:

Overwegende, dat den Krijgsraad uit het onderzoek is gebleken, dat beklaagde bij het plegen van de bewezen verklaarde feiten, waarvoor zijn strafbaarheid is aangenomen, is te werk gegaan op een wijze, geheel strijdig met alle beginselen van rechtmatigheid en orde, waardoor deze feiten op zich een zeer ernstig karakter dragen;

Overwegende, dat beklaagde's mentaliteit vooral blijkt uit het feit, dat hij gedurende zijn verblijf te Geertruidenberg, toen de omstandigheden normaler werden en hij alle gelegenheid had zich met zijn commandanten te verstaan, zich niet heeft laten weerhouden met zijn praktijken door te gaan;

Overwegende, dat anderszijds is gebleken, dat beklaagde niet heeft gehandeld tot direct eigen voordeel en vervolgens, dat hij, gelijk verscheidene getuigenverklaringen aantonen, het hem opgedragen gevaarlijke werk met veronachtzaming van eigen veiligheid, uitstekend heeft verricht;

Overwegende, dat de Krijgsraad voorts rekening houdt met het feit, dat bij het onderzoek is gebleken, dat het van de zijde van beklaagde's meerderen aan goede leiding heeft ontbroken;

Overwegende, dat er wijders mede wordt rekening gehouden, dat blijkens het door den beëdigden deskundige, Dr. G. J. B. A. Janssens, zenuwarts te Vught, naar aanleiding van een naar beklaagde's geestvermogen ingesteld onderzoek, beklaagde ten tijde

van het plegen van de hem ten laste gelegde feiten als verminderd toerekeningsvatbaar moet worden beschouwd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenvermelde overwegingen van oordeel is, dat aan beklaagde na te melden straf dient te worden opgelegd;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen: 1, 2, 6, 10, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 5, 9, 10, 27, 40, 42, 43 en 57 van het Wetboek van Strafrecht. 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde sub I primair en sub II primair is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen het aan beklaagde sub I subsidiair ten laste gelegde doen plegen van diefstal van meerdere meubels en huisraad en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen het aan beklaagde sub I subsidiair ten laste gelegde, doen plegen van diefstal van meerdere auto's, doch beklaagde deswege niet strafbaar;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde sub I subsidiair ten laste gelegde doen plegen van diefstal van een groote hoeveelheid rollen stof, alsmede ter zake van het hem sub II subsidiair en sub III primair ten laste gelegde en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf van *negen maanden*, met de bepaling, dat de tijd, gelijk aan den duur van de opgelegde gevangenisstraf, door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Fiat Executie.

's-Gravenhage, den 15en Maart 1947.

De territoriaal Bevelhebber Nederland,
Commandeerend Generaal,

Ir. M. TANS, Generaal-Majoor.

NASCHRIFT,

Het sub I bewezen verklaarde construeert de Krijgsraad als middellijk daderschap, gebaseerd op de st'raffeloosheidder onmiddellijke daders wegens een beroep op ambtelijk bevel, hebbende beklaagde (eerste-luitenant) aan enige aan hem ondergeschikte militairen (een korporaal en enige soldaten) opdracht gegeven tot de wegnemingshandelingen, welke opdracht zij onder de gegeven omstandigheden als bevoegd gegeven mochten beschouwen.

Deze constructie lijkt mij ten aanzien van een militaire samenleving *onjuist*. Zij impliceert immers dat de minderen gerechtigd en zelfs verplicht waren, de bevoegdheid van hun meerdere te toetsen. Aldus wordt de verhouding tussen de *middellijke* dader en de materiële daders voorgesteld als een *burgerlijk-ambtelijke* subordination, terwijl zij in feite is een militaire subordination, beheerd door de door straffen gesanctioneerde *gehoorzaamheids*-plicht, een verhouding die geen toetsingsrecht, dus a fortiori *geen toetsingsplicht*, van de bevoegdheid aan de meerdere erkent. Niet op grond van artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht (*ambtelijk bevel*) waren de militaire ondergeschikten van beklaagde *straf*-feloos, maar op grond van artikel 40: de noodtoestand *waarin zij* verkeerden, doordat zij moesten kiezen tussen het schenden van artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht' (door het opvolgen van het bevel) en artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht (bij ongehoorzaamheid aan het bevel). Gezien het feit dat de militair als eerste beginsel is bijgebracht dat de *ondergeschiktheid* de *ziel* is van de militaire dienst, is deze keus van de betrokkenen waarschijnlijk niet moeilijk geweest, althans behoorde zij niet moeilijk te zijn.

Een dergelijke, op de burgerlijke samenleving gebaseerde, *constructie* wordt gebezigd bij het sub II ten laste gelegde. Hier werd echter de op artikel 43 vnd. gegronde gedachtengang *doorgezet*: de Raad achtte de mindere, die de onbevoegdheid tot het geven van de ordm vermoedde en die na enige twijfel (de hierboven geschetste keuze tussen de twee rechtsbelangen waarvan er *noodzakelijkerwijs* een *geschonden* moest worden) besloot tot eerbiediging van de *grond*-peilers der militaire samenleving en dies gehoorzaam was aan het bevel van zijn militaire meerdere, *strafbaar*. Deze *conclusie* kan *ver*-warrend werken op de opvatting der minderen *inzake* de *gehoor*-zaamheidsplicht. *N.m.b.m.* verkeerde deze mindere, evenals de ondergeschikten in het geval sub Z, in *noodtoestand*, maar de keuze was, behoorde althans, niet moeilijk te zijn. Had betrokkene verkozen *on*-gehoorzaam te zijn, *dan* zou hij zich op grond van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht hebben te verantwoorden *wegens* het opofferen van het voor hem (als minder militair, bovendien nog in *tijd* van oorlog) primaire rechtsbelang.

Los hiervan staat dat de meerdere op grond van *artikel 140* van het Wetboek van Militair Strafrecht *verantwoordelijk* is voor het *om* hem gegeven *bevel*, ongeacht of dat bevel werd uitgevoerd of niet.¹⁾

Ook t'en aanzien van de *constructie van de toepasselijkverklaring* van *heir Nederlandse strafrecht* op het sub I gepleegde *komt* een

¹⁾ Voor de overtreding van genoemd artikel 140 is, zoals uit de tekst *blijkt*, het al dan niet uitgevoerd worden van het bevel irrelevant. Het is *n.m.m.* dan ook *mogelijk* dat *terzake* van hetzelfde (onbevoegdlijk gegeven) bevel zowel de meerdere als de mindere veroordeeld wordt, zo deze *laatste* verkozen zou hebben het bevel niet op te volgen.

voorkeur voor het burgerlijke strafrecht boven het militaire naar voren: deze *toepasselijkheid* werd gebaseerd op artikel 5 van het Wetboek van Strafrecht *in*stede van op artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht, *hetwelk* ten deze, als bijzondere bepaling, toepasselijk wordt geacht. Hierbij ga ik er van *uit* dat niet de overweging dat deze militairen zich *buiten* dienstbetrekking in het buitenland zouden bevinden, aan bedoelde voorkeur ten grondslag gelegen heeft. *Dat* zij zich in dienstbetrekking in Duitsland bevonden, vloeit vanzelf voort *uit* het feit dat zij daar waren ter *uitvoering* van een hun gegeven dienstbevel. Intussen hangt deze kwestie van *toepasselijkheid* der Nederlandse strafwet af van de gevolgde opvatting *omtrent* de locus delicti: de vraag of het doen plegen geschiedt *dam* waar de hoofddader de zijnerzijds nodige handelingen verrichtte of daar *wam* de materiële daders het hoofd-delict pleegden. Zonder op de *verschillende* theorieën *terzake* in te gaan zij vermeld dat de enige op de locus delicti van in deelneming *gepleegde* feiten betrekking *hebbende* uitspraken van de Hooge Raad die ik gevonden heb (gevallen van uitlokking *betreffende*) de plaats waar de hoofddader het middel aanwendde *aanwijzen* als plaats van het misdrijf (zie H.R. 25 Juni 1917, W. 10151 en H.R. 3 Juni 1918, W. 10297).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Noord.

Vonnis van 3 December 1946.

President: Luit. Kolonel Mr. L. J. 't Hooft.

Leden: Lt. Kolonel H. F. Beenhakker en Majoor P. Groenewegen.

Auditeur-Militair: Majoor Mr. C. H. Beekhuis.

Raadvrouw: Mej. Mr. C. F. C. E. Enthoven.

Veroordeling wegens:

- A. als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling *beledigen*, en opzettelijke *ongehoorzaamheid* gepleegd in tijd van oorlog;
- B. met de inhoud van een geschrift, dat de strekking heeft de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, bekend, zodanig stuk ter verspreiding in voorraad hebben, gepleegd in *tijd* van oorlog, en met de inhoud van een geschrift, dat de strekking heeft de tucht onder de krijgsmacht te *ondermijnen*, *bekend*, zodanig stuk *verspreiden*, gepleegd in tijd van oorlog, voor *wat* betreft de sub B. bedoelde feiten een voortgezette handeling uitmakende.

Voeging van de onder A. en B. *gestelde*, bij *twee* afzonderlijke telasteleggingen *omschreven* feiten ter terechtzitting.

Tot het bewijs hebben medegewerkt de voor de officier-commissaris onder eede afgelegde verklaringen van twee getuigen. zonder

dat blijkt, waarom deze getuigen niet ter terechtzitting konden verschijnen.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE NOORD ¹⁾,

In de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen W., geboren te Amsterdam, 19 Juni 1925, soldaat bij 1e Peloton, 1e Compagnie, 2e Geneeskundige Afdeeling, beklaagde,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 3 December 1946 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging:

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

A. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijken dienst was bij de 2e Geneeskundige Afdeeling, 1e Peloton, 1e Compagnie, te Assen, op of omstreeks 11 Juli 1946, alzoo in tijd van oorlog,

1e. opzettelijk den Majoor J. W. Boerma in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft beleedigd, althans beschimpt, door alstoen aldaar, na, naar aanleiding van het niet brengen van den militairen groet tegenover den Majoor Boerma J. W., opmerkzaam te zijn gemaakt op de door hem, beklaagde, gepleegde overtreding, in tegenwoordigheid van dien Majoor te zeggen: „Voor zoo'n officier groet ik niet" (althans woorden van die strekking);

2e. toen hem door den Sergeant Majoor Instructeur J. B. Pelger het dienstbevel was gegeven tegenover den Majoor J. W. Boerma den militairen groet te brengen, geweigerd heeft, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

B. dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijken dienst was bij de 2e Geneeskundige Afdeeling, 1e Peloton der 1e Compagnie, alzoo (althans) als militair, te Assen op of omstreeks 22 Juni 1946 in de Margriet-kazerne ter verspreiding in voorraad heeft gehad en heeft verspreid een groot aantal nummers van het blad „Geeft „Acht" van 17 Juni 1946, van welk nummer een exemplaar aan deze verwijzingsbeschikking gehecht is, en waarvan de inhoud (waarmee hij bekend was) in het algemeen, althans gedeeltelijk, in het bijzonder door de artikelen „Vrijheid in boeien", „De Pen Gun", en „Zo niet! Minister Meynen", alsmede de op bladzijde 4 voorkomende teekeningen „1940—1945" en „1946?", althans door een of meer passages van die artikelen, de strekking had bij de lezers den indruk te wekken, dat de Nederlandsche strijdkrachten, althans een of meer onderdeelen daarvan, op onverantwoordelijke, misdadige en onrechtvaardige wijze geleid worden, of ten tijde van die verspreiding geleid werden, en dat die leiding, althans tot die leiding behorende personen, van plan waren, die Strijdkrachten, althans deelen daarvan blindelings ten behoeve van het groot-kapitaal, althans de belangen

¹⁾ Ook uit dit vonnis blijkt niet rechtstreeks, dat verwijzing naar de krijgsraad heeft plaats gehad.

en oogmerken van de Shell-Oil, den dood in te jagen (waarbij genoemde belangen en oogmerken werden vergeleken met die van het Nationaal-Socialistische militairisme) en de Nederlandsche soldaten op die wijze het vertrouwen in hun leiding, waarop de tucht in de krijgsmacht berust, te ontnemen, althans dat vertrouwen bij die soldaten te ondermijnen;

Overwegende, dat de sub A en sub B gestelde feiten bij twee afzonderlijke dagvaardingen aan beklaagde zijn ten laste gelegd, doch de Krijgsraad deze beide zaken ter terechtzitting heeft gevoegd;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard te volharden bij zijn voor den Officier-Commissaris afgelegde verklaring, zakelijk behelzende:

ad A.: dat hij, als soldaat in werkelijken dienst bij 2e Geneeskundige Afdeling, 1e Compagnie, 1e Peloton, te Assen op 11 Juli 1946 opzettelijk den Majoor J. W. Boerma in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft toegevoegd de woorden „voor zoo'n officier groet „ik niet“, nadat hij er door den Sergeant-Majoor Instructeur Pelger opmerkzaam op was gemaakt, dat hij bij zijn vertrek op het rapport den Majoor Boerma den militairen groet niet bracht, hetgeen hij had nagelaten; dat de Sergeant-Majoor. Instructeur Pelger hem toen daarna het dienstbevel heeft gegeven tegenover Majoor Boerma den militairen groet te brengen; dat hij dit geweigerd heeft en daarbij is gebleven, nadat Sergeant-Majoor Instructeur Pelger hem had gezegd „weet wat je doet“ met de woorden „ja zeker“ of dergelijke woorden;

ad B.: dat hij, als soldaat in werkelijken dienst als voormeld, te Assen in de Margrietkazerne op 22 Juni 1946 ter verspreiding in voorraad heeft gehad 50 exemplaren van het nummer van 17 Juni 1946 van het blad „Geeft Acht“ en daarvan ongeveer 30 exemplaren heeft verspreid; dat het hetzelfde nummer was van „Geeft „Acht“ als waarvan een exemplaar was gehecht aan de beschikking tot beklaagde's verwijzing naar den Krijgsraad; dat beklaagde dat nummer tevoren zelf had gelezen, zoodat hij met den inhoud bekend was;

dat beklaagde de bedoeling had met het verspreiden, den Nederlandschen soldaat in staat te stellen kennis te nemen van andere opvattingen omtrent de aanwezigheid van Nederlandsche troepen in Indonesië dan de zijns inziens eenzijdige voorlichting van de Pen Gun en dat hij hoopte daardoor mede de uitzending van Nederlandsche troepen naar Indonesië te voorkomen, aangezien hij van die uitzending principiëel tegenstander was; dat hij er niet aan had gedacht het blad aan zijn commandant te laten zien;

dat beklaagde zich kan voorstellen, dat sommigen de bedoelde lectuur willen beschouwen als ondermijnende de krijgstucht en het vertrouwen in de legerleiding of personen daartoe behoorende, doch dat hij het daarmee niet ten volle eens is;

hieraan ter terechtzitting toevoegende:

dat het bij de verspreiding zijn bedoeling was te bereiken, dat de voor uitzending naar Nederlandsch Oost-Indië aangewezen militairen zouden weigeren;

Overwegende, dat de Sergeant-Majoor Instructeur Johannes Bernardus Pelger, geboren te Rotterdam 20 Januari 1917, van de 2e Geneeskundige Afdeeling als getuige onder eede voor den Officier-Commissaris zakelijk heeft verklaard:

dat hij volhardt bij zijn rapport d.d. 11 Juli 1946; dat hij op 11 Juli 1946 te Assen beklaagde, toen dienende als soldaat bij 1e Peloton, 1e Compagnie. 2e Geneeskundige Afdeeling, den Majoor J. W. Boerma zag en hoorde toevoegen in diens tegenwoordigheid de woorden „voor zoo'n officier groet ik niet"; dat dit geschiedde, toen beklaagde na een gesprek met den Majoor Boerma vertrekken zou en zonder te groeten wilde weggaan en hij, getuige, beklaagde op zijn krijgstuuchtelijke overtreding opmerkzaam had gemaakt; dat getuige toen aan beklaagde het dienstbevel heeft gegeven den Majoor Boerma den militairen groet te brengen, hetgeen beklaagde weigerde met de woorden „Ik weiger dezen groet te brengen. Voor zulke officieren „kan ik niet groeten, want ze hebben me van het begin af al be- „donderd"; dat hij beklaagde er op gewezen heeft, dat hij een strafbaar feit beging door zijn opzettelijke ongehoorzaamheid, maar dat beklaagde volhardde in zijn weigering met de woorden „Ik weet dat „goed, maar ik doe het niet";

Overwegende, dat de dirigerend officier van gezondheid 3e klasse Johannes Westendorp Boerma, geboren te Bleya, gemeente Ferwerderadeel, 30 April 1904, Commandant 2e Geneeskundige Afdeeling, als getuige onder eede voor den Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat omstreeks 22 Juni 1946 bij hem was gekomen de sergeant Vorten, toen korporaal, met het nummer van 17 Juni 1946 van het blad „Geeft Acht", door den Officier-Commissaris vertoond aan getuige; dat de korporaal Vorten hem, getuige, rapporteerde gezien te hebben dat beklaagde, toen dienende als soldaat bij 1e Peloton, 1e Compagnie, 2e Geneeskundige Afdeeling, in de Margrietkazerne te Assen, een soldatenkamer binnenkwam met een pak kranten, welke den korporaal bleken te zijn bovengenoemde nummers van het blad „Geeft Acht", die kranten te koop aanbood en verkocht aan soldaten; dat korporaal Vorten een dier kranten had ingezien en van ophitsenden aard had geacht;

Overwegende, dat de brief van den Nederlandschen Bond van Militairen d.d. 10 Mei 1946, gericht aan „den heer W. No., 2e Peloton, 2e Geneeskundige Afdeeling, Margriet-Kazerne Assen", door den Officier-Commissaris aan beklaagde vertoond en voorgehouden, inhoudt:

„Onderwerp **Geeft Acht**".

Waarde Makker,

Hiermede bevestigen wij de goede ontvangst van je brief van 8 dezer, waar wij met belangstelling kennis van namen.

Je schrijft onder anderen dat de stemming onder de jongens „prima” is, wij hopen van harte, dat zulks niet veranderd tegen de tijd, dat jullie vertrekken moet. Een van de dingen, nodig om dat te voorkomen, is regelmatig de discussie hierover gaande te houden, goede voorlichting over de juiste verhoudingen te verstrekken in Indonesië. Dat brengt ons vanzelf op de krant, enz. Je schrijft dat de stemming prima is en bestelt 10 kranten om te verkopen onder 2600 man! Wij willen je niet overbelasten maar nemen toch aan, dat wanneer wij 25 kranten sturen, je deze ongetwijfeld wel zal kunnen verkopen. De voorbeelden van andere plaatsen leren het ons. **Enz.**

Wij houden ons zeer aanbevolen voor een artikeltje over de verhoudingen ter plaatse, waarbij je echter de toon zo goed mogelijk moet treffen”. Enz.

en de brief van den Nederlandschen Bond van Militairen d.d. 19 Juni 1946, eveneens hiervoren genoemd en door den Officier-Commissaris aan beklagde vertoond en voorgehouden:

„Waarde Makker.

Hierdoor delen wij je mede, dat 50 stuks „Geeft Acht” afgehaald kunnen worden aan het bekende adres.” Enz.

Overwegende, dat in het bedoelde nummer van het blad „Geeft „Acht”, waarvan een exemplaar was gehecht aan de beschikking tot verwijzing van beklagde naar den Krijgsraad d.d. 24 Augustus 1946, onder meer de volgende passages voorkomen:

in een artikel onder het opschrift **Frappante Gevallen** „Vrijheid „in Boeien”: Mij kwam ter ore, dat enige onderofficieren gestraft zijn, louter op het vermoeden, dat zij mij gegevens verstrekt zouden hebben voor deze rubriek. Gaarne zou ik hierover meer willen schrijven, doch wil ik genoemde, onderofficieren behoeden voor verdere rancune-maatregelen van Officieren, die om hun gezag te handhaven terug moeten grijpen naar methoden, welke zeer veel overeenstemming vertonen met manieren gebruikt door onze overheersers. Waarschijnlijk hebben ze dit geleerd tijdens hun vrijwillige melding in krijgsgevangenschap. Om dergelijke onrechtvaardige straffen in de toekomst te voorkomen, zal Frap. Pantje niet meer de naam of plaats van het onderdeel vermelden en ook andere aanduidingen trachten te omzeilen. Dit is dan de door ons zo lang begeerde vrijheid.”;

in een artikel onder het opschrift **Soldaten en Stakers:**

„Dit optreden is noch in het belang van de militairen, noch in het belang van de arbeiders, hier wordt uitsluitend het belang van de ondernemers gediend. Van de strijdkrachten dreigt men op deze wijze een instrument te maken, voor het verdedigen van de belangen van een kleine groep Nederlanders”.

in een artikel onder het opschrift **Zo niet! Minister Meynen:**

„...De officieele berichten naar Nederland zeggen,” zo schrijft mijn jonge vriend, „de jongens maken het allen uitstekend, maar ze vertellen er niet bij, dat er al een paar jongens in een krankzinnigen-

gesticht zijn terecht gekomen, omdat ze zich kapot gepiekerd hebben over de rotzooi en ook niet, dat anderen geestelijk en moreel te gronde gaan, doordat ze niet meer tegen de moeilijkheden op konden en deze zochten te vergeten op alle mogelijke manieren". . . .

„De censuur zorgt er echter wel voor, dat de massa dom gehouden wordt en dat niet alleen: als ik uitvoerige details schrijf over dingen hier, zal de censuur die zoveel mogelijk beletten door te dringen; maar bovendien is de censuur er om „de geest onder de militairen te peilen", dat wil zegen, dat namen van soldaten, die de waarheid schrijven, genoteerd worden en dat men het deze „oproerkraaiers" bij promotie en dergelijke zo zuur mogelijk zal maken.";

voorts, dat in dat nummer voorkomt een tweetal teekeningen, één onder het opschrift: „1940-1945", welke een voorstelling geeft van een Duitsch militair, die andere militairen het slagveld op stuurt, en daaronder één onder het opschrift „1946?", welke een in hoofd-zaken, gelijke voorstelling geeft van een met een hoogen hoed gekleed persoon, die een geldbuidel in de arm geklemd houdt en op zich geschreven heeft staan *Shell Oil* en die eveneens een aantal militairen vooruit stuurt het slagveld op; onder welke beide prentjes dan, met groote letters gedrukt volgt: „Offensief *bij Soerabaja?* Volgens het Indonesisch-republikeinsch persbureau Antara zijn in de sector Soerabaja, nadat het er enige dagen rustig was geweest, de gevechten weer opgevlamd. De Nederlanders hebben in die sector grootscheepse aanvallen op de Indonesische frontlijn gedaan, waar-bij zij werden ondersteund door tanks en vliegtuigen. Volgens het Indonesische communiqué zijn de Nederlandse aanvallen tot dusver afgeslagen."

Overwegende, dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen en wettig bewezen acht, dat de beklagde heeft begaan de hem sub A vermelde ten laste gelegde feiten, met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat de feiten, hier bedoeld, zijn gepleegd op 11 Juli 1946 en dat het feit onder A 1 heeft bestaan in het mondeling beledigen van den Dirigeerend Officier van Gezondheid der 3e klasse Boerma door het zeggen van: „Voor zoo'n officier groet ik niet", en het feit onder A 2 in het opzettelijk weigeren te gehoorzamen aan het dienstbevel van den sergeant-majoor-instructeur Pelger;

Overwegende, dat de Krijgsraad evenzoo de overtuiging heeft verkregen en wettig bewezen acht, dat beklagde heeft begaan de hem sub B ten laste gelegde feiten, met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijken dienst was bij de 2e Geneeskundige Afdeling, 1e Peloton der 1e Compagnie, alzoo als militair, te Assen op of omstreeks 22 Juni 1946 in de Margrietkazerne ter verspreiding in voorraad heeft gehad en heeft verspreid een groot aantal nummers van het blad „Geeft Acht" van 17 Juni 1946, van welk nummer een exemplaar aan de verwijzings-beschikking is gehecht, en waarvan de inhoud (waarmede hij bekend was) in het algemeen, in het bijzonder door passages van de artikelen

„Vrijheid in Boeien”, „Zo niet! Minister Meynen”, alsmede de op bladzijde 4 voorkomende teekeningen „1940-1945” en „1946?” de strekking had bij de lezers den indruk te wekken, dat de Nederlandsche strijdkrachten op onverantwoordelijke, misdadige en onrechtvaardige wijze geleid worden en dat die leiding van plan was die strijdkrachten blindelings ten behoeve van het Groot-Kapitaal, den dood in te jagen (waarbij genoemde belangen werden vergeleken met die van het Nationaal-Socialistische militairisme) en bij de Nederlandsche soldaten op die wijze het vertrouwen in hun leiding te ondermijnen;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, immers, dat de vraag of het ten processe bedoelde nummer van het blad „Geeft „Acht” de strekking had te trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, bevestigend moet worden beantwoord, zooals in het bijzonder blijkt uit de passages en teekeningen, hierboven weergegeven;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat uit de voren-aangehaalde passages uit de brieven van den Nederlandschen Bond van Militairen, mede blijkt, dat beklagde ermede op de hoogte moet zijn geweest, dat de strekking van bedoeld blad was, te bereiken, dat de stemming onder de militairen zóó worden zou, dat zij tenslotte weigeren zouden aan de hun gegeven bevelen te gehoorzamen, hetgeen bevestiging vindt naar het oordeel van den Krijgsraad in de verklaring van beklagde voor den Officier-Commissaris „dat beklagde zich kan voorstellen, dat sommigen de bedoelde lectuur willen beschouwen als ondermijnende de krijgstucht en het vertrouwen in de legerleiding of personen daartoe behoorende, (doch dat hij het daarmee niet ten volle eens is)” en zijn verklaring ter terechtzitting „dat het bij de verspreiding zijn bedoeling was te bereiken, dat de voor uitzending naar Nederlandsch Oost-Indië aangewezen militairen zouden weigeren”.

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend be-
wezen acht, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan het hiervoren bewezen verklaarde en dat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de aldus bewezen feiten gequalificeerd moeten worden als:

A 1. „Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordig-
heid mondeling beleedigen”,

2. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog”
voor wat betreft de sub A bedoelde ten laste gelegde feiten, en

„Met de strekking van een geschrift, dat de strekking heeft de
tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, bekend, zoodanig stuk ter
verspreiding in voorraad hebben, gepleegd in tijd van oorlog” en

„Met de strekking van een geschrift, dat de strekking heeft
de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen, bekend, zoodanig stuk
verspreiden, gepleegd in tijd van oorlog”.

één voortgezette handeling uitmakende, voor wat betreft de sub B
bedoelde ten laste gelegde feiten,

welke feiten zijn voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 108 en 114 (A), respectievelijk 147 (B) van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij de toemeting van de aan beklaagde op te leggen straf aan den éénen kant rekening houdt met den ernst van de omstandigheden waaronder de feiten zijn begaan, aan den anderen kant in aanmerking wil nemen den betrekkelijk jeugdigen leeftijd van beklaagde, die de consequentie van zijn handelingen naar het gevoelen van den Krijgsraad niet in vollen omvang zal hebben overwogen, terwijl, zooals de voren aangehaalde brieven aantonen, bovendien de handelingen van anderen op die van beklaagde blijkbaar van invloed zijn geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht men den ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder zij begaan zijn;

Gezien behoudens vermelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 6 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 56, 57 en 87 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 196, 197, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalifioerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren met aftrek van den tijd door beklaagde in voorloopig arrest doorgebracht van 1 Juli 1946 tot aan de uitspraak van dit vonnis;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Fiat executie:

De Chef van den Generalen Staf,
Commanderend-Generaal,

H. J. KRULS.

WETGEVING.

Regeling van hoger beroep van vonnissen van Krijgsraden te velde.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1946—1947—450.

Bij Koninklijke boodschap van 12 April 1947 zijn aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal de twee volgende wetsontwerpen aangeboden:

ONTWERP VAN WET (I).

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het onder de huidige omstandigheden gewenscht is, dat in beginsel ook hooger beroep openstaat van de vonnissen, bij de krijgsraden te velde gewezen ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

1. In afwijking van het bepaalde in artikel 210 van de Regtspleging bij de Landmagt staat ook van de vonnissen, gewezen bij de krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan, hooger beroep open op het Hoog Militair Gerechtshof. De artikelen 256 en 257 dier Regtspleging en artikel 11 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 (Staatsblad no. E 67) blijven buiten toepassing.

2. Het bepaalde in het voorgaande lid geldt niet voor zoover Wij de toepasselijkheid daarvan ten aanzien van een of meer krijgsraden uitsluiten of beperken.

3. Een vonnis van een krijgsraad te velde, waartegen ingevolge een besluit als in het tweede lid van dit artikel bedoeld geen hooger beroep openstaat, kan in afwijking van het bepaalde in artikel 257 van de Regtspleging bij de Landmagt worden gepronuntieerd alvorens omtrent de verleening van het fiat executie is beslist.

Artikel 2.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

De Minister van Oorlog,

ONTWERP VAN WET (II).

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of **hooren** lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij **in** overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is om nadere regelen te stellen met betrekking tot de kennisneming door den **militairen** rechter van **misdrijven**, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedgevonden en verstaan bij deze:

Artikel I.

Het 'Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven (besluit van 22 December 1943, *Staatsblad* No. D 62) wordt gewijzigd als volgt:

A.

Artikel 12 wordt vervangen door een nieuw artikel 12, luidende:

„Artikel 12.

1. Behoudens het bepaalde in het tweede lid van **dit** artikel nemen de Bijzondere Gerechtshoven, met uitsluiting van eenigen anderen rechter, in eersten aanlag en tevens, behoudens het beroep in cassatie, in het laatste ressort kennis van de misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn.

2. De militaire rechter neemt kennis van de in het slot van het eerste lid bedoelde misdrijven, door militairen begaan, tenzij deze misdrijven zijn gepleegd in door den vijand bezet gebied van het Rijk in Europa."

B.

Het derde lid van artikel 13 wordt vervangen door een nieuw derde lid, luidende:

3 De Bijzondere Raad van Cassatie neemt bovendien in eersten aanleg en tevens in het laatste ressort kennis van de jurisdictiegeschillen:

1°. tusschen de Bijzondere Gerechtshoven onderling;

2°. tusschen de Bijzondere Gerechtshoven eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter anderzijds;

3°. tusschen den Bijzonderen Raad van Cassatie eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen, rechter, de Bijzondere Gerechtshoven daaronder begrepen, anderzijds."

Artikel II.

Het vierde lid van artikel 14 van het **Besluit** Buitengewone Rechtspleging (besluit van 22 December 1943, *Staatsblad* No. D 63) wordt gelezen als volgt:

„**4.** Indien de **commandeerende** officier bepaalt, dat de verdachte in arrest zal worden gesteld of gehouden, geeft hij, indien de berechting van het misdrijf niet tot de bevoegdheid van den militairen rechter behoort, daarvan terstond schriftelijk of mondeling kennis aan den procureur-fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof en doet hij den verdachte onmiddellijk voor dezen **geleiden.**”

Artikel III.

1. Het bepaalde in artikel I is niet van toepassing in zaken, waarin op het tijdstip van het in werking treden dezer wet de behandeling ter terechtzitting voor een Bijzonder Gerechtshof reeds is aangevangen.

2. De overige zaken, welke op dat tijdstip bij een Bijzonder Gerechtshof aanhangig zijn en ingevolge het bepaalde in artikel I tot de kennisneming van den militairen rechter behooren, gaan naar dien rechter over in den staat, waarin zij zich bevinden.

Artikel IV.

Deze wet treedt in werking op een door Ons nader te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministerieele departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

Daarbij behoorden de twee volgende

MEMORIE VAN TOELICHTING (I).

Hoewel de ondergeteekenden het vooralsnog noodzakelijk achten de rechtspleging te velde te handhaven, zijn zij van meening, dat den militairen der Koninklijke landmacht het **rechtsmiddel** van **hooger beroep** — hetwelk ingevolge de thans geldende bepalingen niet kan worden ingesteld tegen vonnissen, gewezen bij de krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan — niet langer zonder noodzaak mag worden onthouden.

Het is op dit oogenblik nog niet mogelijk, om van de rechtspleging te velde weder op de vredesrechtspleging **over te** schakelen. Nog steeds is een deel van de oudere lichten buitengewoon onder de wapenen en de militaire eenheden van de landmacht worden nog als oorlogseenheden geencadreerd, terwijl de meeste van deze z'n bestemd om buiten Nederland dienst te doen onder het militair-strafrechtelijk regime van een leger te velde.

Het zou dan ook ondoelmatig zijn om deze eenheden gedurende den korten tijd dat zij voor encadreering en 'opleiding hier te lande verblijven, onder de vredesrechtspleging te doen vallen. Zulks te meer, aangezien de wederinvoering van de **vredesrechtspleging** een ingrijpende wetswijziging zou vereischen ten einde bij de huidige legerorganisatie en de zeer sterke **belasting** van het militair-rechterlijk apparaat een even doeltreffende militaire justitie te waarborgen als de rechtspleging te velde thans biedt. Deze laatste overweging heeft er voorts toe geleid om ook alle overige militairen, die niet voor den dienst in Nederlandsch-Indië of elders **buiten** Nederland zijn **bestemd**, voor wat de militaire justitie **be-**

treft, onder de bevelen van den chef van den generalen staf te plaatsen en aldus aan de rechtspleging te velde te onderwerpen.

Intusschen bestaat voor den militairen justiciabele het belangrijkste verschil tusschen vredesrechtspleging en rechtspleging te velde uitsluitend hierin, dat van de vonnissen van de krijgsraden te velde onder de huidige omstandigheden geen hooger beroep openstaat. Artikel 210 van de Regtspleging bij de Landmagt sluit namelijk onder 1° hooger beroep uit van die vonnissen van krijgsraden te velde, welke zijn gewezen ter zake van feiten, in tijd van oorlog begaan. Het feit, dat de vrede met Duitschland en met Japan nog niet is gesloten, verhindert naar de meening van de ondergeteekenden om aan te nemen, dat tijd van oorlog als in evengemelde wetsbepaling bedoeld, niet meer aanwezig is.

De omstandigheden hier te lande laten echter wel toe de uitoefening van het recht van hooger beroep weder mogelijk te maken. Waar zulks ook algemeen als een behoefte wordt gevoeld, hebben de ondergeteekenden dan ook gemeend een voorziening te moeten treffen, waarbij ook in tijd van oorlog, als bedoeld in artikel 210, onder 1°, van de Regtspleging bij de Landmagt, hooger beroep tegen de vonnissen van krijgsraden te velde mogelijk wordt gemaakt, doch aan de Kroon de bevoegdheid wordt gegeven deze openstelling van hooger beroep uit te sluiten ten aanzien van de vonnissen van de krijgsraden te velde bij die onderdeelen, welke hunne taak onder feitelijke oorlogsomstandigheden uitoefenen (zie artikel 1, eerste en tweede lid, van het ontwerp).

Aldus zal kunnen worden bereikt, dat de militairen in het algemeen recht van hooger beroep zullen hebben van de tegen hen gewezen vonnissen van de krijgsraden te velde.

Ten aanzien van de militairen van de Koninklijke landmacht in Nederlandsch-Indië, die aan de rechtsmacht van den daar te lande fungeerenden Nederlandschen krijgsraad te velde zijn onderworpen, zal het hooger beroep echter vooralsnog bij een besluit, als in het tweede lid van artikel 1 bedoeld, dienen te worden uitgesloten.

Met betrekking tot het tweede lid van artikel 1 zij voorts nog opgemerkt, dat de redactie van dit lid dermate ruim is, dat het de Kroon niet verplicht alle vonnissen van den betrokken krijgsraad te velde van het rechtsmiddel van hooger beroep uit te sluiten. In het algemeen toch zal de uitsluiting dienen te worden beperkt tot de vonnissen, gewezen tegen militairen, behoorende tot onderdeelen, welke in operatiën of ondernemingen zijn gewikkeld, welke de rechtspleging in hooger beroep practisch onmogelijk maken. Ook zal het b.v. mogelijk zijn om in geval van deelneming aan een bezetting de uitoefening van het recht van hooger beroep voor de eigen militairen in stand te houden, doch zulks voor de inwoners van het bezette gebied, die aan de rechtsmacht van den Nederlandschen krijgsraad onderworpen zijn (zie artikel 78, onder 3°, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht), uit te sluiten.

Het derde lid van artikel 1 is van belang voor die krijgsraden, te wier aanzien de uitsluiting van het tweede lid van dat artikel toepassing heeft gevonden en welker vonnissen derhalve een fiat executie behoeven.

Ten einde niet genoodzaakt te zijn, om in vele gevallen uitsluitend voor de pronuntiatie van een vonnis andermaal een zitting te houden, hetgeen steeds omslachtig en in tijd van oorlog dikwijls zeer bezwaarlijk is, zijn de krijgsraden te velde er in de laatste twee jaar toe over gegaan om in afwijking van de regeling van de artikelen 256 en 257 van de Regtspleging

bij de Landmagt de pronuntiatie onmiddellijk na het wijzen van het vonnis te doen **plaatsvinden**. Indien de commandeerende generaal dan het fiat executie op het vonnis verleende, werd dit geacht met terugwerkende kracht vóór de pronuntiatie te zijn verleend. Intusschen levert deze pronuntiatie vóór de beslissing over het fiat executie moeilijkheden op in de gevallen, waarin het fiat executie wordt geweigerd. De voorgestelde bepaling beoogt aan de evengeschetste bezwaren wettelijk tegemoet te komen.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister van Oorlog,

A. H. J. L. FIEVEZ.

MEMORIE VAN TOELICHTING (II).

ALGEMEEN.

Het is sedert het bestaan van het Koninkrijk een vast beginsel geweest, dat militairen door een eigen militairen rechter **behooren** te worden berecht. Dit beginsel is onverzwakt gehandhaafd, totdat ten opzichte van de na de bevrijding te verwachten berechting van de politieke delicten, gedurende de bezetting gepleegd, door de Londensche noodwetgeving een ander systeem werd gekozen.

Het besluit op de Bijzondere Gereuchtshoven (*Staatsblad D 62*) immers draagt de berechting van alle — dus ook van de door militairen begane — in het Besluit Buitengewoon Strafrecht (*Staatsblad D 61*) genoemde misdrijven op aan colleges, welke slechts in minderheid uit militairen bestaan.

Kunnen de ondergeteekenden deze berechting van militairen door colleges, die slechts in minderheid uit militaire rechters bestaan, aanvaarden ten aanzien van de politieke delicten van een min of meer overwegend burgerlijk karakter, d.w.z. ten aanzien van die politieke misdrijven, waarbij de militaire hoedanigheid, verhoudingen of omstandigheden geen bijzondere rol spelen, berechting van de meer typisch *militaire* misdrijven door deze, niet als een militairen rechter in den eigenlijken zin aan te merken, colleges achten zij minder doelmatig.

Onder „meer typisch militaire **misdrijven**” verstaande de ondergeteekenden in de eerste plaats de misdrijven, door militairen begaan gedurende de Meidagen van 1940. In de tweede plaats de misdrijven, door militairen, weliswaar gedurende bezetting, doch buiten het bezette gebied in militair verband begaan, d.w.z. de misdrijven gepleegd in krijgsvangenschap of tijdens den **actieven** dienst bij de vrije Nederlandsche strijdkrachten. Tenslotte de misdrijven, tijdens en na de bevrijding door militairen der Nederlandsche **strijdkrachten** begaan.

In het belang van een juiste berechting der betrokkenen, **meenen** de ondergeteekenden te moeten bevorderen, dat de berechting dezer misdrijven weder door den eigenlijken militairen rechter zal geschieden in plaats van door de daarvoor minder geëigende bijzondere colleges van het Besluit op de Bijzondere **Gerechtshoven**.

Ten aanzien van de in het Besluit Buitengewoon Strafrecht genoemde misdrijven, welke door militairen buiten het Rijk in Europa zijn gepleegd, **meenen** de ondergeteekenden om praktische redenen nog iets verder te

moeten gaan en de door het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven gemaakte inbreuk op de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter volledig te moeten wegnemen. Deze oplossing is met name gekozen met het oog op de misdrijven, bedoeld in het Besluit Buitengewoon Strafrecht, door militairen der Koninklijke Marine in het Verre Oosten gepleegd. Voor de berechting van deze misdrijven toch is thans in Nederlandsch-Indië geen bevoegde rechter aanwezig, terwijl berechting van deze feiten in Nederland dikwijls zal stuiten op practisch onoverkomelijke bezwaren.

Het onderhavige ontwerp van wet beoogt dan ook door een eenvoudige wijziging van artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven de berechting van de hiervoren vermelde categorieën van misdrijven naar den militairen rechter (krijgsraden en Hoog Militair Gerechtshof) terug te brengen (zie artikel I, onder A). Bovendien zal zulks het voordeel meebrengen, dat de bijzondere rechtspleging wordt ontlast.

Als beslissend voor de rechtsmacht van de Bijzondere Gerechtshoven en van den Bijzonderen Raad van Cassatie eenerzijds en van de krijgsraden en van het Hoog Militair Gerechtshof anderzijds neemt het nieuwe tweede lid van artikel 12 de omstandigheid of het misdrijf al dan niet is gepleegd in het door den vijand bezette gebied van het Rijk in Europa. De in dat bezette gebied gepleegde feiten, die vrijwel steeds het karakter zullen hebben van de eigenlijke „politieke” delicten, waarop de besluiten betreffende de bijzondere rechtspleging voornamelijk het oog hebben, blijven bij de Bijzondere Gerechtshoven en den Bijzonderen Raad van Cassatie. De overige, welke practisch vrijwel alle zullen zijn te rangschikken in een der hiervoor vermelde categorieën, zullen door de Krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof worden berecht.

Van deze gelegenheid is tevens gebruik gemaakt om een wijziging te brengen in de regeling van de berechting van jurisdictiegeschillen, zooals deze in het huidige tweede lid van artikel 12 en in het derde lid van artikel 13 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven is neergelegd (zie artikel I, onder B).

In verband met de eerstbedoelde wijziging van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven bevat het ontwerp in artikel II ook nog een daardoor noodzakelijk geworden wijziging van het Besluit Bijzondere Rechtspleging (Staatsblad D 63), alsmede een overgangsbepaling (artikel III).

Artikel I.

Na de toelichting in het algemeene deel behoeven de eerste twee leden van het nieuwe artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven geen verdere toelichting.

Wat de wijziging in de regeling van de berechting van jurisdictiegeschillen betreft, de ondergeteekenden hebben gemeend deze meer in overeenstemming te moeten brengen met de regeling welke op dit punt voor de gewone strafrechtspraak geldt, door den Bijzonderen Raad van Cassatie, als hoogste rechterlijke instantie der bijzondere rechtspleging, bij uitsluiting daarmede te belasten. In verband hiermede dient het bepaalde in het huidige tweede lid van artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven te vervallen (artikel I, onder A) en is de berechting van de jurisdictiegeschillen tusschen de Bijzondere Gerechtshoven eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter anderzijds in het derde lid van artikel 13 van dat besluit opgenomen (artikel I, onder B).

Artikel II.

De door artikel I, onder A, in het Besluit op de **Bijzondere Gerechthoven** gebrachte wijziging brengt noodzakelijkerwijze mede, dat ook de in het vierde lid van artikel 14 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging aan den commandeerenden officier van den verdachte opgelegde verplichtingen **slechts** gelden ingeval de zaak **niet** tot de bevoegdheid van den militairen rechter, dus tot die van een Bijzonder Gerechtshof **behoort**.

Het ligt in de rede — en daartoe zal door de zorg van de laatste twee ondergeteekenden bij circulaire opdracht worden gegeven — dat de **commandeerende** officier, indien hij meent, dat er **twijfel** omtrent de bevoegdheid kan bestaan, het gevoelen inwint van zijn militair-justitieelen meerdere.

Artikel III.

In dit artikel is een regeling voor den overgang der zaken op den militairen rechter neergelegd.

Artikel IV.

Het tijdstip van in werking treden dezer wet zal bij Koninklijk besluit worden bepaald. Het ligt in de bedoeling van de ondergeteekenden te bevorderen, **dat** dit tijdstip samenvalt met dat, waarop het ontwerp van wet, houdende regeling van het **hooger** beroep van de vonnissen der krijgsraden te velde, gewezen ter zake van feiten, in tijd van oorlog begaan, welk ontwerp tegelijkertijd met het onderhavige wetsontwerp is ingediend, na tot wet te zijn verheven, in werking zal treden.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister van Marine,

J. J. A. SCHAGEN VAN LEEUWEN.

De Minister van Oorlog,

A. H. J. L. FIÉVEZ.

Over deze ontwerpen werd uitgebracht het volgende

VOORLOPIG VERSLAG

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, in wier handen deze wetsontwerpen zijn gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende te rapporteren.

Eerste Wetsontwerp.

De commissie is, met de Regering, van oordeel, dat aan de militairen der Koninklijke landmacht het rechtsmiddel van hoger beroep niet zonder noodzaak mag worden onthouden. In zoverre kan zij dus met de strekking van dit wetsontwerp instemmen. Intussen vraagt zij zich af, of de weg, die de Regering ter bereiking van dit doel wil inslaan, de juiste is. De Regering gaat er van uit, dat het vooralsnog noodzakelijk is, de rechtspleging te velde te handhaven. De commissie is er niet van overtuigd, dat deze stelling juist is, althans ten aanzien van de troepen, welke zich in Nederland bevinden. Zij meent, dat dit standpunt der Regering in elk geval nadere toelichting behoeft.

Reeds bij legerorder van 2 Januari 1546, n° 2, zo werd in dit verband op-

gemerkt, bepaalde de Minister van Oorlog, dat ten aanzien van de strafoplegging ingevolge de Wet op de Krijgstucht de troepen der Koninklijke landmacht, voor zover in Nederland aanwezig, niet langer geacht moeten worden een leger te velde te zijn. Waarom, zo werd nu gevraagd, laten de in de Memorie van Toelichting gegeven motieven reeds lang wèl toe, het leger in Nederland niet meer als een leger te velde te beschouwen als het gaat om krijgstuhtelijke bestraffing; doch moet dat zelfde leger beschouwd worden als „te velde” ten opzichte van strafrechtelijke correctie? Welke „ingrijpende wetswijziging” zou er nodig zijn om de vredesrechtspraak weer in te voeren? Is dit wellicht in belangrijke mate een quaestie van kosten? Naar men meende, is de toestand op het ogenblik zo, dat niet weinige personen, met militaire rechtspraak belast, aanzienlijk lagere salarissen ontvangen in hun militaire rang dan hun zouden moeten worden uitgekeerd, indien hun als burgers dezelfde werkzaamheden zouden worden opgedragen. Indien echter de feitelijke toestand van het leger niet meer dat van een leger te velde is, mag een financieel argument geen of in elk geval geen belangrijke rol spelen. De commissie neemt dan ook aan, dat er tegen de terugkeer tot de vredesrechtspraak ook andere bezwaren van organisatorische aard bestaan; zij aal deze gaarne uiteengezet zien.

In aansluiting hieraan werd bij de beraadslaging in de commissie twijfel uitgesproken aan de juistheid van de stelling in de Memorie van Toelichting, dat het feit, dat de vrede met Duitsland en Japan nog niet gesloten is, verhindert aan te nemen, dat tijd van oorlog, als bedoeld in artikel 210 van de Regtspleging bij de Landmagt, niet meer aanwezig is. Men herinnerde er aan, dat dit artikel is gewijzigd bij de wet van 30 November 1939 (*Staatsblad* 206) en dat in de Memorie van Toelichting op het ontwerp daarvan (Zitting 1938—1939, 545 o.m. de volgende passage voorkomt:

„Eenige toelichting behoeft enkel nog het begrip „tijd van oorlog”, opgenomen onder 1°. Dit begrip moet naar zijn eigenlijke beteekenis worden opgevat; het vereischt dus, dat Nederland op eenigerlei wijze werkelijk in oorlog is geraakt. De uitbreiding, opgenomen in artikel 87, lid 3, van het Wetboek van Strafrecht en in de artikelen 71 en 72 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zijn uitsluitend bedoeld voor die wetboeken (vergelijk artikel 91 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 74 van het Wetboek van Militair Strafrecht) en gelden dus hier niet.”

Men vroeg zich af, in hoeverre deze toelichting en de stelling, dat de tijd van oorlog nog steeds niet is geëindigd, met elkaar overeen te brengen zijn. Meent de Regering, dat de tijd van oorlog in de zin van artikel 210 van de Regtspleging voor de Landmagt eerst een aanvang neemt, wanneer Nederland werkelijk in oorlog is geraakt, doch dan ook voortduurt, totdat aan de oorlogstoestand door het sluiten van een vrede een formeel einde is gekomen, ook al vinden sedert lang geen daadwerkelijke oorlogshandelingen meer plaats? Heeft deze interpretatie niet ten gevolge, dat aan het einde van een oorlogsperiode een geheel andere maatstaf wordt aangelegd dan aan het begin daarvan?

Is het wellicht de bedoeling, zo werd verder gevraagd, met de overgang van de rechtspleging te velde op de vredesrechtspleging te wachten totdat een algehele reorganisatie van deze laatste tot stand gekomen is? In dat geval zou men het op prijs stellen, van de Regering te vernemen, in welke richting haar plannen ter zake gaan en wanneer indiening daarvan verwacht kan worden. En hoe stelt de Regering zich voor te

handelen, indien zulk een reorganisatie nog niet gereed is op het ogenblik, dat ook formeel de tijd van oorlog geëindigd zal zijn?

Enkele leden der commissie wilden reeds bij voorbaat als hun oordeel uitspreken, dat het niet wenselijk zou zijn de militaire justitie blijvend en geheel in handen te leggen van een afzonderlijke militaire rechterlijke macht. Zou dit in de bedoeling der Regering liggen, dan zouden zij daartegen dus bezwaar moeten maken. Zij meenden, dat de rechtspraak en wat daaraan vastzit in het algemeen bij het Departement van Justitie thuis-hoort.

Andere leden zouden hierover nog geen definitief oordeel willen uitspreken. Zij zezen er echter op, dat de militaire justitie een gemengd karakter heeft, militair en juridisch. Te allen tijde heeft men de rechtspraak over militairen aan afzonderlijke colleges opgedragen, omdat men er van uitging, dat voor een juiste berechting van militairen deskundigheid op militair terrein onmisbaar is. Dit achtten deze leden een juist standpunt, mits men daarbij in het oog houdt, dat ook het Departement van Justitie in de regeling en de uitvoering daarvan gekend behoort te worden.

De leden, die zojuist aan het woord waren, konden niet nalaten in verband met de vraag naar de toekomstige organisatie van de militaire rechtspraak op te merken, dat naar hun indruk de vroegere vredes-krijgsraden efficiënter werkten dan de huidige krijgsraden te velde. Zij weten dit mede aan de omstandigheid, dat de krijgsraden te velde wel is waar beschikken over een vrij groot aantal juristen, doch dat slechts een klein gedeelte van hen te voren ervaring in het strafrecht had opgedaan. Het kwam deze leden mede op deze grond voor, dat het lofwaardig streven om in de militaire rechtspleging hier te lande hoger beroep weer mogelijk te maken beter verwezenlijkt zou kunnen worden door onverwijld wederinvoering van de vredesrechtspleging.

Andere leden der commissie, die deze conclusie, in afwachting van de gevraagde inlichtingen, nog niet wilden trekken, merkten intussen nog op, dat wederinvoering van de vredesrechtspleging niet behoeft te wachten totdat ook formeel de tijd van oorlog geëindigd zal zijn. Voor wat het hoger beroep betreft, gaat men nu, ondanks het voortduren — in de opvatting der Regering — van de tijd van oorlog, al weer terug naar de vredesregeling; dan moet het theoretisch toch ook mogelijk zijn de gehele vredesregeling weer in te voeren, ook al is de vrede nog niet getekend.

Zou de door de Regering aangegeven oplossing van invoering van hoger beroep bij behoud van de rechtspleging te velde de juiste zijn, dan rijst de vraag, of de hiervoor voorgestelde redactie kan worden aanvaard. Het ontwerp stelt, naar de mening der commissie te recht, als algemene regel voorop, dat hoger beroep openstaat. Het voegt daaraan echter toe, dat deze regel niet geldt voor zover de Kroon de toepasselijkheid daarvan ten aanzien van één of meer krijgsraden uitsluit of beperkt. Deze uitzondering is, naar het aanvankelijk oordeel der commissie, te ruim geformuleerd. Enkele harer leden zouden in beginsel geen enkele uitzondering gemaakt willen zien en hadden ook ernstig bezwaar tegen delegatie van bevoegdheid op dit punt. Anderen meenden, dat onbepaalde toekenning van hoger beroep in bepaalde gevallen nog op praktische bezwaren zou stuiten en dat een regeling van deze noodzakelijke uitzonderingen moeilijk bij de wet zal kunnen geschieden; niettemin waren ook zij van oordeel, dat een beperking van de bevoegdheid tot het maken

van uitzonderingen wenselijk ware. Blijkens de toelichting is het de bedoeling, recht van hoger beroep nog niet toe te **kennen** tegen vonnissen, gewezen door krijgsraden in Nederlandsch-Indië en door krijgsraden in eventueel door het Nederlandse leger te bezetten gebieden in Europa, wat de laatste **betreft** wellicht alleen voor zover zij betrekking hebben op de burgerbevolking, die aan de rechtsmacht van de **krijgsraden** onderworpen is. Blijkbaar stelt de Regering zich dus voor, hoger beroep in elk geval wèl toe te laten tegen vonnissen, in Nederland gewezen. Kan dit niet in het artikel zelf worden vastgelegd? Daardoor zou reeds aan een deel der bezwaren worden te **gemoet** gekomen.

Met betrekking tot de vonnissen van **krijgsraden** in Indië werd nog de vraag gesteld, of het niet mogelijk is, hoger beroep daartegen te doen instellen bij een daar te lande gevestigd college. Men herinnerde er aan, dat vóór de oorlog hoger beroep tegen de vonnissen van zee-krijgsraden, gevestigd in Indië, kon worden ingesteld bij het Indische Hoog Militair Gerechtshof. Deze mogelijkheid is, naar men meende, sedert kort opnieuw geopend. Is het dan niet mogelijk dit zelfde college ook in te schakelen voor het hoger beroep van de krijgsraden bij de landmacht, voor **zover** deze in Indië gevestigd zijn? En zo tegen deze oplossing bezwaren bestaan, kan men dan geen college ad hoc daarvoor instellen?

Ten aanzien van het tweede lid van artikel 1 werd voorts de vraag gesteld, of hier gedacht is aan een algemene maatregel van bestuur dan wel aan een eenvoudig Koninklijk besluit. Men nam het eerste aan, daar de aard van deze algemene, de burgers bindende regeling dat meebrengt, doch men zou deze opvatting gaarne bevestigd zien.

Enkele leden verklaarden nog het onbevredigend te achten, dat de **wederinvoering** van de mogelijkheid van hoger beroep zal leiden tot een zekere rechtsongelijkheid tussen hen, wier zaken reeds berecht zijn en die dus geen recht van hoger beroep hadden, en hen, die in de toekomst berecht zullen worden, wellicht nog wegens reeds eerder gepleegde feiten.

Andere leden wezen er op, dat berechting door een krijgsraad te velde in hoogste instantie in oorlogstijd de normale wijze van berechting is. Brengt men daarin een verbetering aan door hoger beroep mogelijk te maken, dan heeft dit natuurlijk een zekere ongelijkheid ten **gevolge**. Het ware practisch **onuitvoerbaar**, hoger beroep nog toe te kennen met terugwerkende kracht en ook dan zou men de ongelijkheid niet kunnen wegnemen, daar vele straffen reeds ten uitvoer gelegd zijn en niet meer ongedaan gemaakt kunnen worden. Dit mag echter geen reden zijn om de verbetering achterwege te laten.

Met betrekking tot het derde lid van artikel 1 werd opgemerkt, dat hier getracht wordt de wettelijke voorschriften in overeenstemming te brengen met een praktijk, **welke** zich blijkbaar in strijd met de wet „te „velde" gevormd heeft. Men meende, dat dit voorstel bezwaarlijk elegant genoemd kan worden. Blijken wettelijke voorschriften in de **practijk** moeilijk uitvoerbaar, dan **ligt** het toch voor de hand **deze** voorschriften zelf te wijzigen in plaats van bij speciale wet afwijkingen daarvan toe te staan. Gaarne zou men dan ook vernemen, waarom in dit geval geen wijziging van artikel 257 van de **Regtspleging** voor de Landmagt is voorgesteld.

Ten aanzien van artikel 2 werd de vraag **gesteld**, waarom dit wetsontwerp niet **dadelijk** in werking kan treden; men meende voorhands, dat uitstel tot een nader te bepalen tijdstip niet wenselijk is. Dezelfde opmerking geldt voor het tweede wetsontwerp.

Ten slotte wilden enkele leden deze gelegenheid benutten om de vraag te stellen, of de Regering de tijd niet gekomen acht om het militaire tuchtrecht aan een herziening te onderwerpen. Deze leden wezen er met name op, dat door militaire commandanten straffen kunnen worden opgelegd, waarvan op goede gronden zou kunnen worden betoogd, dat zij niet dan door de militaire rechter behoren te worden uitgesproken.

(Tweede wetsontwerp).

De commissie kan zich met dit wetsontwerp verenigen. Zij is met de Regering van oordeel, dat de misdrijven, in oorlogstijd buiten het door de vijand bezette gebied begaan door Nederlandse militairen, beter door de militaire dan door de buitengewone rechter berecht kunnen worden.

Aldus vastgesteld 28 Mei 1947.

TERPSTRA.
DONKER.
ROOLVINK.
TENDELOO.
WTTEWAAL VAN STOETWEGEN.
B. J. STOKVIS.
SASSEN.

Daarop is gevolgd de volgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Naar aanleiding van de in het Voorlopig verslag aan nevenvermelde wetsontwerpen gewijde beschouwingen mogen de ondergetekenden het navolgende opmerken.

Eerste Wetsontwerp.

In de eerste plaats zij hier nader ingegaan op de uit het Voorlopig Verslag blijkende twijfel aan de juistheid van de stelling, dat het noodzakelijk is om ook in Nederland vooralsnog de rechtspleging te velde te handhaven. De commissie doet in dit verband een beroep op Legerorder no. 2 van 1946, waarbij de ambtsvoorganger van de derde ondergetekende bepaalde, dat ten aanzien van de *strafoplegging ingevolge de Wet op de Krijgstucht* de troepen der Koninklijke Landmacht, voor zover in Nederland aanwezig, niet langer geacht moeten worden een leger te velde te zijn. Aan deze legerorder lag echter niet de aanname van een terugkeer tot vredesomstandigheden ten grondslag, doch veeleer de wens om het tuchtrecht beter aan de huidige omstandigheden aan te passen. De ervaring van de achter ons liggende oorlogsjaren heeft nl. geleerd, dat men bij een leger te velde vrijwel onder alle omstandigheden de bevoegdheid tot het opleggen van de straf van verzuwaard arrest slechts node mist, welke straf echter alleen kan worden opgelegd, indien men de troepen als niet te velde aanmerkt. Uit een en ander volgt echter, dat het loslaten van de qualificatie „te velde” op tuchtrechtelijk gebied geenszins medebrengt, dat zulks nu ook militair-strafrechtelijk mogelijk zou zijn. Integendeel, de in de Memorie van Toelichting gegeven motieven verzetten zich daartegen nog steeds. Intussen erkennen de ondergetekenden gaarne,

dat dit toekennen van een tweeledig karakter aan dezelfde troepen, — namelijk als **zijnde** te velde, op militair-strafrechtelijk, niet te velde op krijgstuchtelijk gebied —, weinig elegant is. In een wetsontwerp, — waarvan zij de indiening op korte termijn hopen te bevorderen en dat, hoewel het voornamelijk ten doel heeft om enige **noodzakelijke spoedvoorzieningen** te treffen met betrekking tot de straf- en tuchtrechtspleging bij de Nederlandse krijgsmacht in Nederlandsch-Indië, toch ook enkele **noodzakelijke** spoedvoorzieningen inhoudt met betrekking tot de militaire straf- en tuchtrechtspleging in het algemeen —, zal dan ook een bepaling worden opgenomen, waarbij de mogelijkheid wordt geschapen om ook **bij** een leger te velde de normale krijgstuchtelijke straffen op te leggen.

Het militaire apparaat is onder de huidige omstandigheden noodzakelijkerwijze nog **dermate** uitgebreid, dat alleen een adequaat **militair-justitieel** apparaat in staat is om aan de behoeften van een goede militaire rechtspraak te **voldoen**. De rechtspleging te velde is hiertoe in staat. De moeilijkheden, welke elke opbouw ener organisatie uit het niet met zich brengt en welke **aanvankelijk** een achterstand in de afdoening van zaken deden ontstaan, zijn daarbij thans overwonnen. De mogelijkheid om het rechtsgeleend personeel van een krijgsraad te velde (ook de presidenten en de auditeursmilitair), dank zij de organische opbouw van het militair verband, waarin zij **werkzaam** zijn, zo nodig ook bij de andere krijgsraden te velde te doen functionneren, de mogelijkheid voorts om — zulks in tegenstelling met hetgeen bij de vredesrechtspleging het geval is — reserve-officieren tot lid van een krijgsraad te velde te benoemen en ten **slotte** de soepeler procedure, welke bij de rechtspleging te velde kan worden gevolgd, maken deze **aanmerkelijk** geschikter om onder de **huidige** omstandigheden een goede militaire rechtspleging te waarborgen dan de vredesrechtspleging met haar meer statisch karakter. Ten einde de vredesrechtspleging aan de vereisten der huidige **omstandigheden** aan te passen, zou deze derhalve zowel ten aanzien van de samenstelling der krijgsraden als ten aanzien van de procedure dienen te worden gewijzigd. Verschillende dezer wijzigingen zouden evenwel van **zodanig** principiële aard zijn, dat de ondergetekenden menen, dat deze beter kunnen worden gereserveerd voor de algehele herziening der militaire rechtspleging, welke in het voornemen der Regering **ligt**.

Financiële overwegingen hebben bij de **beantwoording** van de vraag of de rechtspleging te velde dient te worden gehandhaafd, niet gegolden. Met de commissie zijn de ondergetekenden van oordeel, dat zodanige **argumenten** daarbij geen rol mogen spelen.

Bestaat ook thans nog **tijd** van oorlog in de bijzondere betekenis, welke deze term in artikel **210**, onder 1°, van de Regtspleging bij de Landmagt heeft? De ondergetekenden geloven niet, dat hun opvatting, dat deze tijd van oorlog eerst op het tijdstip van de formele beëindiging van de oorlog een einde neemt, met de in de Memorie van Toelichting op het ontwerp der wet van **30** November 1939 (*Staatsblad* n° 206) **gegeven** interpretatie in strijd is. Indien in de ook in het Voorlopig Verslag aangehaalde passage van die Memorie van Toelichting de eis wordt gesteld, „dat Nederland op „**eenigerlei** wijze werkelijk in oorlog is geraakt”, dan is naar hun mening met het woord „**werkelijk**” niet een beperking tot feitelijke oorlogshandelingen, doch veeleer een tegenstelling tot de uitdrukkelijk uitgesloten strafrechtelijke **uitbreidingen** van het begrip „tijd van oorlog” beoogd. Het is dus in beginsel zeer goed mogelijk, dat een formele oorlogsverklaring, zonder dat **deze** vooralsnog met feitelijke oorlogshandelingen

gepaard gaat, tijd van oorlog, als in artikel 210, onder 1°, van de Regtspleging bij de Landmagt bedoeld, een aanvang doet nemen. De ondergetekenden zijn dan ook van mening, dat zij, aannemende dat ook na het beëindiger, van de feitelijke oorlogshandelingen zodanige tijd van oorlog aanwezig kan zijn, voor de vaststelling van begin en einde van deze tijd geen tweeërlei maatstaf aanleggen.

Het ligt, zoals hierboven reeds is opgemerkt, inderdaad in de bedoeling van de ondergetekenden om op korten termijn een algehele herziening van de militaire rechtspleging tot stand te brengen, waarbij de Regtspleging bij de Zeemagt, de Regtspleging bij de Landmagt, de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, alsmede de regelingen, welke in de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht zijn opgenomen, door één modern Wetboek van Militaire Rechtspleging worden vervangen. De ondergetekenden hopen, dat een ontwerp van dit nieuwe wetboek, welk ontwerp reeds in voorbereiding is, in de eerste helft van 1948 bij de Kamer zal kunnen worden ingediend. Mocht de voorgenomen algehele herziening nog niet haar 'beslag hebben gekregen op een tijdstip, waarop de rechtspleging te velde niet langer zou kunnen of behoren te worden gehandhaafd, dan hopen de ondergetekenden, dat de thans bestaande zware belasting der militaire justitie zozeer zal zijn verminderd, dat een overschakeling op vredeskrijgsraden op minder ingrijpende wijze zal kunnen geschieden dan onder de huidige omstandigheden het geval zou zijn.

Het ligt in de bedoeling van de ondergetekenden bij de voorgenomen algehele herziening de opdracht van de militaire rechtspraak aan afzonderlijke college te behouden. Zij stellen zich in dit opzicht op het standpunt van die leden van de commissie, welke voor een juiste militaire rechtspraak ook deskundigheid op militair terrein onmisbaar achten. Deze moet naast de juridische deskundigheid aanwezig zijn. Waar militaire rechtspraak wel een bijzonder karakter heeft, maar daarmede haar algemeen karakter van rechtspraak niet verliest, spreekt het vanzelf, dat het Departement van Justitie, althans in vredetijd, in de eerste plaats bij de militaire rechtspleging betrokken is.

De ondergetekenden zijn van mening, dat die leden der commissie, die de vroegere vredeskrijgsraden efficiënter achtten dan de huidige krijgsraden te velde, daarbij geen rekening hebben gehouden met de grote moeilijkheden, die na de bevrijding de voorziening in het rechtsgeleerde personeel der krijgsraden te velde heeft opgeleverd. Soortgelijke moeilijkheden zouden zich echter bij de wederinstelling der vredeskrijgsraden in ten minste even sterke mate hebben voorgedaan. Het is niet juist, dat slechts een klein gedeelte van het rechtsgeleerde personeel der krijgsraden te velde vóór zijn tewerkstelling daarbij ervaring in strafrechtspreek zou hebben gehad. Verreweg het merendeel van de presidenten en van de auditeurs-militair is afkomstig uit de Nederlandse of Nederlandsch-Indische rechterlijke macht.

De ondergetekenden verenigen zich met die leden van de Commissie, die van mening zijn, dat onbepaalde toekenning van het recht van hoger beroep tegen de vonnissen der krijgsraden te velde op praktische bezwaren zou stuiten. De praktijk der oorlogsjaren heeft aangetoond, dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, waaronder het onmogelijk is de rechtspleging in hoger beroep te handhaven. Met de hier aan het woord zijnde leden achten de ondergetekenden het uitermate moeilijk deze omstandigheden wettelijk te definiëren. De bezwaren, welke in het alge-

meen tegen een onbepaalde toekenning van het recht van hoger beroep zijn aan te voeren, gelden evenzeer voor het territoir van Nederland. Hoewel de Regering inderdaad voornemens is hoger beroep toe te staan tegen vonnissen, in Nederland gewezen, menen zij in de wettelijke regeling rekening te moeten houden met de mogelijkheid van omstandigheden, waarin hoger beroep moet kunnen worden uitgesloten. Het zou naar het oordeel van de ondergetekenden niet verantwoord zijn, indien een zodanige uitsluiting alsdan van wetswijziging afhankelijk zou zijn.

Een wettelijke voorziening, welke onder meer beoogt mogelijk te maken, dat het Nederlandse Hoog Militair Gerechtshof ook in Nederlandsch-Indië zitting zal kunnen houden, is in voorbereiding. Onder het voorbehoud, dat de toestand aldaar zulks toelaat, stellen de ondergetekenden zich voor om alsdan ook ten aanzien van de vonnissen van de Nederlandse Krijgsraden te velde in Nederlandsch-Indië hoger beroep op de Indische Kamer van het Nederlandse Hoog Militair Gerechtshof open te stellen. Voorts ligt het in de bedoeling tevens het hoger beroep van de vonnissen der zee-krijgsraden in Nederlandsch-Indië weder bij de natuurlijke appelrechter van de militairen der zeemacht, het Nederlandse Hoog Militair Gerechtshof, terug te brengen en in verband daarmee de opdracht van de rechtspraak in hoger beroep van de vonnissen der zee-krijgsraden in Nederlandsch-Indië aan het Nederlandsch-Indische Hoog Militair Gerechtshof te doen vervallen. De **praktijk** heeft geleerd, dat de berechting van militairen van eenzelfde krijgsmacht door twee onafhankelijke hoogste militaire rechtscolleges tot onderling afwijkende jurisprudentie aanleiding geeft en daardoor een ongewenst verschil in rechtsbedeling ten gevolge heeft.

De ondergetekenden stellen zich inderdaad op het standpunt, dat een uitsluiting of beperking, als in het tweede lid van artikel 1 bedoeld, zal dienen te geschieden bij algemene maatregel van bestuur.

Ook de ondergetekenden willen niet ontkennen, dat de wederinvoering van de mogelijkheid van hoger beroep noodzakelijkerwijze een zekere mate van ongelijkheid in rechtsbedeling met zich brengt. Met de leden der commissie, die op de praktische onuitvoerbaarheid van een volledige wegneming dezer ongelijkheid wezen, zijn zij van mening, dat zulks geen reden mag zijn de wederopenstelling van de mogelijkheid van hoger beroep achterwege te laten.

De voorzieningen, welke het ontwerp bevat, zijn van voorlopige aard. Dit is de reden, dat de ondergetekenden hebben gemeend van formele wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt in dit ontwerp te moeten afzien.

Ook de ondergetekenden achten een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding van de wet wenselijk. Het ligt in de bedoeling om, wanneer mocht blijken, dat inwerkingtreding van de wet vóór de twintigste dag na die harer afkondiging mogelijk is, de totstandkoming van een daartoe strekkend Koninklijk besluit te bevorderen.

De ondergetekenden stellen zich voor om naast de hiervoren vermelde algemene herziening van de militaire rechtspleging ook een herziening van het militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht ter hand te nemen.

Tweede wetsontwerp.

Het verheugt de Regering, dat de commissie zich met dit wetsontwerp heeft kunnen verenigen.

Het ligt in de bedoeling, dat dit wetsontwerp tegelijk met het eerste in werking treedt.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister van Marine,

J. J. A. SCHAGEN VAN LEEUWEN.

De Minister van Oorlog,

A. H. J. L. FIEVEZ.

Deze ontwerpen van wet zijn in de openbare vergadering der Tweede Kamer van 18 Juni 1947 behandeld. De beraadslagingen, blz. 1794—1799, luiden als volgt:

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Hooger beroep Krijgsraden te velde; Kennisneming van misdrijven buitengewoon strafrecht door militairen rechter (450).

De *Voorzitter*: Ik stel voor, de algemene beraadslaging over de beide wetsontwerpen gezamenlijk te houden.

Daartoe wordt besloten.

De algemene beraadslaging over de twee wetsontwerpen wordt geopend,

De heer *Sassen*: Mijnheer de Voorzitter! Het kan aantrekkelijk zijn voor een ervaren, scherpzinnig en **strijdbaar** pleiter om een wat zwakke zaak te verdedigen en daarom alleen zou ik mij kunnen voorstellen, dat de verdediging van het eerste wetsontwerp, dat aan de orde is, voor de geachte bewindsman van Justitie aantrekkelijke kanten zou kunnen hebben. Dat de wenselijkheid van het eerste wetsontwerp overtuigend is aangetoond, lijkt mij intussen moeilijk staande te houden. Er is in de stukken gevraagd waarom men niet eenvoudig terugkeerde naar de vredeskrijgsraden. Bij de beantwoording van die vraag heeft men eerst een rechtskundige **beschouwing** gehouden, die ongeveer hierop neerkomt: „tijd „van oorlog is géén tijd van oorlog, als er nog oorlog is, maar tijd van „oorlog is **wèl** tijd van oorlog, als er géén oorlog meer is." Met andere woorden, in het Voorlopig Verslag is de vraag gesteld of men niet een andere maatstaf aanlegt voor het **begin** dan voor het eind van een oorlogsperiode. Uit het antwoord kan ik niet anders afleiden dan dat men inderdaad voor het begin en het eind twee verschillende maatstaven hanteert. In deze redenering kan ik dan ook bezwaarlijk een argument vinden om nog niet terug te keren naar het stelsel der vredeskrijgsraden.

Daartegen zouden echter ook nog **practische** bezwaren bestaan. Bij nader onderzoek blijken die in hoofdzaak aldus te kunnen worden samengevat: a. reserve-officieren kunnen in vredeskrijgsraden geen zitting hebben; b. vredeskrijgsraden zijn gebonden aan bepaalde termijnen, waarvan krijgsraden te velde kunnen afwijken. Bij mij rijst de vraag of het niet mogelijk ware geweest, met deze eenvoudige en weinig ingrijpende voorzieningen **tòch** de vredeskrijgsraden reeds nu in te voeren, te meer, nu **ook** de krijgsraden te velde zich in de **practijk** doorgaans aan de voorhen overigens niet verbindend voorgeschreven **termijnen** houden.

Daarom vraag ik mij nu af waarom men deze weg heeft gekozen om te komen tot het alleszins aantrekkelijke doel: hoger beroep bij de militaire rechtspleging mogelijk te maken. Heeft men wellicht dit min of meer gekunstelde systeem gekozen, omdat men ook in vredetijd wil komen tot een z.g. „corps judiciair militair“, dus een alleen uit militairen **bestaand** onderdeel der krijgsmacht, dat de militaire rechtspleging geheel in militaire handen zal houden? Daartegen zou toch ernstig bezwaar **rijzen** en het zou **ook** bepaald niet stroken met wat ik dienaangaande lees op **blz.** 2 van de Memorie van Antwoord. Daar staat toch:

„Waar militaire rechtspraak wel een bijzonder karakter heeft, maar daarmede haar algemeen karakter van rechtspraak niet verliest, spreekt het vanzelf, dat het Departement van Justitie, althans in vredetijd, in de eerste plaats bij de militaire **rechtspleging** betrokken is.“

Met die uitspraak ben ik het geheel eens, maar — zoals gezegd — ik kan Met goed **zien**, hoe dit eerste wetsontwerp met deze overigens zeer juiste stelling in de Memorie van Antwoord harmonieert.

De vredeskrijgsraden, met onafzetbare burgerjuristen als voorzitters, met burgerjuristen met O.M.-training als auditeur-militair, overigens samengesteld uit officieren, deden juist recht wedervaren en aan het bijzondere militaire karakter **en** aan het algemene karakter van rechtspraak, dat ook aan de militaire rechtspleging eigen behoort te zijn.

Daarom zou ik gaarne van de Minister vernemen: Is men, ja dan neen, voornemens om te breken met dat gemengde systeem, dat in de **vredeskrijgsraden** toepassing vond? Zou men daarmede breken, dan zijn er maar twee andere wegen, als ik het goed zie. Of wel men zou de militaire rechtspleging een geheel burgerlijk karakter geven, doch dan verwaarloost men het bijzondere militaire aspect, **of** wel, men zou haar een uitsluitend militair karakter geven. Dan miskent men evenwel het algemeen karakter van rechtspraak, dat óók de militaire rechtspleging behoort te stempelen.

Naar mijn mening is de rechtsbedeling niet de taak van enig onderdeel van de krijgsmacht in normale tijden, maar van de Nederlandse **onafhankelijke** rechterlijke macht.

Aan haar bijzonder militair karakter kan men binnen dat algemene kader evengoed recht laten wedervaren als men dat heeft gedaan aan het bijzondere karakter van de sociale rechtspraak en van de pacht-rechtspraak, om slechts enige voorbeelden te noemen.

Van het antwoord van de Minister op dit punt zal in hoofdzaak de bepaling van mijn stem afhangen, omdat ik dit van principiële betekenis vind. Mocht dat antwoord, wat ik hoop en verwacht, bevredigend **zijn**, dan ben ik overigens bereid verder heen te stappen over andere bepalingen in dit eerste wetsontwerp, die overigens zelfs nauwelijks elegant genoemd kunnen worden. Wat zou men b.v. moeten zeggen van het derde lid van artikel 1 van het eerste wetsontwerp? Artikel 257 van de **Regtspleging** bij de Landmagt blijkt in de **praktijk** onpractisch te zijn. Men zou dus zeggen: Dan wijzigt men dat artikel in het licht van de ervaring. Neen, zegt de steller van dit wetsontwerp: ik handhaaf dat onpractische artikel, maar ik legaliseer bij afzonderlijk wetje een praktijk, die zich in strijd met dat artikel **heeft** ontwikkeld. Tegen dit soort wetgeving zou **ik** toch met nadruk willen waarschuwen. Zeker, nu er in de stukken met veel nadruk en op een wellicht te optimistische termijn een algehele wijziging van de militaire rechtspleging in het vooruitzicht wordt gesteld.

Overigens zou ik het **zeer** toejuichen, indien deze algehele wijziging van de militaire rechtspleging inderdaad reeds spoedig zo ver gereed kan zijn, dat zij in deze Kamer zou kunnen worden behandeld, met name ten aanzien van het tuchtrecht, dat, naar ik geloof, wel zeer nodig op wat modernere leest ware te schoeien. Maar bij de voorbereiding van deze belangrijke wetgevende arbeid zou ik de Regering dan toch wel met nadruk willen vragen de weg van wetgeving, die zij met het onderhavige wetsontwerp bewandelt, te willen verlaten en weer de weg van goede wetgeving te willen inslaan. Goede wetgeving, Mijnheer de Voorzitter, die geïnspireerd en bezield is door de overtuiging, dat recht is een kunst, de kunst van het goede en billijke; en dat is toch wat anders dan het gekunstelde legaliseren achteraf en **nevenaf** van een praktisch contra legem.

De heer **B. J. Stokvis**: Mijnheer de Voorzitter! Het **schijnt** mij niet opportuun op dit ogenblik in een ampele bespreking te betrekken de vraag in hoeverre het theoretisch en praktisch mogelijk is de rechtspleging te velde op korte termijn te vervangen door de militaire vredesrechtspleging.

Weinige dagen in het verleden mocht ik in den brede betogen, dat Nederland formeel nag **ongetwijfeld** in tijd van oorlog verkeert. Evenzeer staat echter vast, dat het in feite tijd van vrede is. En zulks zowel voor het Rijk in Europa als voor de overzeese gebiedsdelen. In Nederland worden de laatste schermutselingen tegen de satellieten van het Duitse fascisme gevoerd niet door militaire eenheden, doch door het justitiële apparaat. Voor Indonesië geldt het akkoord van **Linggadjati**.

Ik kan dus niet inzien, dat het theoretisch noodzakelijk zou zijn de rechtspleging te velde te handhaven.

En deze opvatting schijnt te **meer** gefundeerd, wanneer men in aanmerking neemt, dat, naar ook de Vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht in haar **Voorlopig** Verslag releveert, ten aanzien van krijgstuchtelijke bestraffing, hier te lande, door de Minister van Oorlog bij Legerorder van 2 Januari 1946, no. 2, reeds een terugkeer is gelast tot de normale correctie in vredesomstandigheden. Het mag noch logisch, noch elegant heten het leger in Nederland niet meer als een leger te velde te beschouwen ten **aanzien** van krijgstuchtelijke bestraffing, doch wél voor strafrechtelijke repressie. In beide gevallen staat men tegenover één en dezelfde realiteit: de feitelijke toestand van het leger is niet meer die van een leger te velde! Het antwoord van de Regering op deze juiste opmerking onderstreept de bewuste incongruentie slechts. De mededeling der motieven waarom men op tuchtrechtelijk gebied de qualificatie „te **„velde”** heeft laten vallen, verandert niets aan ht objectieve factum, dat men te dien aanzien de „tijd van oorlog” heeft vaarwel gezegd!

Wat betreft de door de vorige spreker, de geachte afgevaardigde de heer Sassen besproken betekenis van **het** begrip „tijd van oorlog” in artikel 210 Regtspleging bij de Landmagt, wil het mij voorkomen, dat **zijn** redenering, hoe sympathiek mij deze ook is en hoe gaarne ik mij daarbij zou willen aansluiten, juridisch onjuist is. Ik meen, **mèt** de Regering, dat in artikel 210, 1°, Regtspleging Landmagt „tijd van oorlog” inderdaad betekent: „tijd, dat er in formele zin oorlog is”. De bestudering van de Memorie van Toelichting op de Wet van 30 November 1939, *Staatsblad* 206, waarbij artikel 210 gewijzigd is, heeft mij tot dit inzicht gebracht. In deze Memorie van Toelichting worden de woorden „dat „Nederland op enigerlei wijze werkelijk in oorlog is geraakt” niet gebezigd in de zin van „dat Nederland op enigerlei wijze in feitelijke oorlogs-

„handelingen is gewikkeld” — het woord „geraakt” zou dan trouwens minder goed zijn te plaatsen! —, doch de bedoelde woorden beogen kennelijk alleen te verstaan te geven, dat er in werkelijkheid oorlog in formele zin met een vijandelijke Mogendheid moet aanwezig zijn en niet, zoals in artikel 87, lid 3, Wetboek van Strafrecht reeds oorlogsdreiging of mobilisatie „tijd van oorlog” wordt genoemd. De aandachtige lezing der artikelen 71 en 72 Wetboek van Militair Strafrecht werpt op de bedoeling der Memorie van Toelichting, het begrip „tijd van oorlog” op de wijze, als ik stelde, te beperken, bovendien een duidelijk licht.

Hoewel derhalve dit door de heer Sassen verdedigde argument mij niet concludent voorkomt, kan ik mij met de eondusie: wenselijk is onverwijlde wederinvoering van het instituut van de Vredeskrijgsraad, ten volle verenigen.

Voor het moment hebben wij te beoordelen in hoeverre de Regering er in is geslaagd, onder handhaving van de rechtspleging te velde, de mogelijkheid van hoger beroep open te stellen.

Wanneer men afziet van de rechtsongelijkheid, die ontstaat ten aanzien van diegenen, die reeds zonder de bevoegdheid van appèl door krijgsraden te velde werden veroordeeld en die bij wege van het verlenen van gratie kunnen worden geholpen, moet men erkennen: de hoofdstrekking van het ter tafel liggende wetsontwerp Hoger beroep Krijgsraden te Velde mag stellig verheugend worden genoemd. Bij nadere beschouwing rijst echter de vraag of deze verheugenis meer betekend dan — men vergeve mij de vulgaire beeldspraak — blijdschap om een dode mus!

Immers, wat in het eerste lid van artikel 1 met een gracieuze gebaar wordt gegeven, wordt in het tweede lid goeddeels teruggenomen. Lid 2 kan in de praktijk lid 1 volkomen illusoir maken.

Dit nu is mijn grote bezwaar tegen het wetsontwerp.

Reeds in de considerans, die trouwens minder juist slechts van het hierbedoelde hoger bedrag rept en niet ook van het buiten toepassing blijven van het fiat-executie en van art. 11 Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944, zien wij een ongewenste beperking van het rechtsmiddel van hoger beroep door de woorden „in beginsel”. En deze beperking vindt haar alleszins aanvechtbare uitwerking in het 2de lid van art. 1.

Indien het wetsontwerp een art. 1 zou behelzen, dat alleen bestond uit het 1ste lid, zou ik mij daarmee over de gehele linie kunnen verenigen. Recht van beroep is een der voornaamste bestanddelen van een gezonde strafrechtspleging, een der pijlers, waarop de rechtsstaat steunt; dit recht kan niet straffeloos worden geëlimineerd. Te recht wordt het dus hier principieel in ere hersteld.

Daarnaast — en daarop is nog te weinig aandacht gevallen — wordt het bij art. 256 Regtspleging Landmagt voor vonnissen van de Krijgsraden te velde gevorderde fiat-executie door de commanderende generaal buiten werking gesteld en tevens het daarmee verband houdende art. 257 Regtspleging Landmagt. Ook dit schijnt mij een belangrijke verbetering. Immers, in de praktijk heeft het fiat-executie alleen zin in feitelijke tijd van oorlog; in feitelijke tijd van vrede, gelijk thans, werkt het remmend en kan het een ten nadele van de veroordeelde strekkend ophoud betekenen. Daargelaten nog de administratieve omslag, verbonden aan dit in feitelijke vreedetijd nutteloze instituut. Dat derhalve het fiat-executie komt te vervallen, zal door niemand worden betreurd.

Ten slotte stelt lid 1 van art. 1 buiten effect art. 11 van het Organi-

satiebesluit Rechtspleging te velde 1944 E. 67, waardoor art. 206 Regtspleging Landmagt weder van alle inperking wordt bevrijd. Een logische consequentie van het aanvaarde beginsel, die instemming verdient en die tevens een uitvloeisel is van de erkenning, dat feitelijke tijd van oorlog niet meer aanwezig is.

Het voorgestelde 2de lid van art. 1 opent intussen de mogelijkheid van uitsluiting of beperking der toepasselijkheid van het 1ste, en wel, indien ik mij niet bedrieg, van het 1ste lid als geheel. Ik vat het woord „daarvan” dan op als betrekking hebbende op de woorden „het voorgaande lid”.

Uit het reeds hiervóren door mij gezegde volgt, dat ik elke uitsluiting of beperking van het bepaalde in lid 1 principieel onjuist acht.

En a *fortiori* is dat het geval, wanneer dit geschiedt op de wijze, als bij lid 2 wordt aangegeven.

Hier toch zien wij als novum de merkwaardige figuur geïntroduceerd, dat bij wege van een delegatie, die ik volkomen ongeoorloofd acht, door de Kroon bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald in welke gevallen het rechtsmiddel van hoger beroep voor de justitiabelen openstaat en in welke niet. Indien ergens, dan is hier strijd met de Grondwet!

In de tweede plaats is de uitzonderingsmogelijkheid, die lid 2 opent, uitzonderlijk ruim en vaag geformuleerd. Men spreekt zonder meer van „één of meer krijgsraden”, men noemt geen enkel criterium, op grond waarvan toepassing van lid 2 kan plaats hebben. Alles is overgelaten aan het vrije inzicht van de Kroon. Ik heb reeds vroeger betoogd, dat ik tegen zodanige blanco-volmachten, waarvan de draagwijdte en zelfs de nauwkeurige strekking niet kunnen worden overzien, de meest ernstige bezwaren koester.

Zoals lid 2 in het wetsontwerp staat, is het denkbaar, dat de regelingen van lid 1 binnen het Rijk in Europa zullen werken ten aanzien van de eene en zullen worden uitgesloten ten aanzien van een andere krijgsraad te velde en zelfs dat zij, naar de Regering meent, ten aanzien van sommige vonnissen wél en ten aanzien van andere vonnissen van dezelfde krijgsraad niet zullen gelden. Dit ware niet slechts onzinnig, doch zou tevens een grote mate van rechtsongelijkheid en willekeur scheppen. Maar de letter van de wet laat het toe!

De Regering geeft in de Memorie van Toelichting te kennen, dat het haar bedoeling is lid 2 toe te passen „ten aanzien van de vonnissen van „de krijgsraden te velde bij die onderdelen, welke hun taak onder feitelijke „oorlogsomstandigheden uitoefenen”. Dit beduidt — ik zal op de *quaestie* van de *oorlogsomstandigheden* thans, mede gezien het late uur, niet ingaan —, dat lid 2 niet zal gelden voor *vonnissen* van de krijgsraden te velde, gewezen binnen het Rijk in Europa! In het wetsontwerp zelf echter vindt men van deze beperking geen woord. En in de Memorie van Antwoord krabbelt de Regering te dien aanzien bovendien terug door te verklaren, dat ook ten *aanzien* van de krijgsraden te velde hier te lande rekening moet worden gehouden „met de mogelijkheid van om-*standigheden*, waarin hoger beroep moet kunnen worden uitgesloten”. Dit nu begrijp ik in *genen* dele. Op welke omstandigheden doelt de Regering hier? Ik voor mij zie er slechts één: een nieuwe oorlog, waarin het *Rijk* in Europa zou kunnen worden *betrokken*. Het gevaar hiervoor schijnt mij dermate illusoir, dat ik niet kan inzien hoe daaraan een argument sou zijn te ontnemen om de toepasselijkheid van lid 1 voor de krijgsraden binnen het Rijk in Europa uit te sluiten. Ik zou er prijs op stellen van de Regering te vernemen welke andere omstandigheden de

uitsluiting van hoger beroep, als hier bedoeld, naar haar opvatting, zouden wettigen.

Kan men dus veilig poneren, dat ten aanzien van de vonnissen van krijgsraden te velde, gewezen binnen het Rijk in Europa, lid 1 van het voorgestelde artikel onbeperkt moet vigeren, dit zelfde **geldt** naar mijn overtuiging evenzeer ten aanzien van de uitspraken der krijgsraden te velde buiten het Rijk in Europa en zulks zowel voor **vonnissen**, gewezen door zodanige krijgsraden in Indonesië, als door krijgsraden in eventueel door de Nederlandse weermacht te bezetten gebieden in Europa. Ook hier acht ik uitsluiting of beperking van lid 1 **ontoelaatbaar**.

Wat de laatste, vooralsnog uitsluitend theoretische casus-positie betreft, men heeft aangevoerd, dat het ongewenst zou zijn de burgerbevolking van het bezette gebied, die aan de rechtsmacht der krijgsraden **onderworpen** is, de mogelijkheid van hoger beroep tegen de vonnissen daarvan te **verlenen**. Ik verwerp deze gedachtengang; het fiat **justitia** geldt ook ten aanzien van de **overwonnenen**; ook zij hebben aanspraak op alle waarborgen, welke een goede rechtspleging biedt.

Practisch belangrijker is de vraag of er bezwaren bestaan tegen mijn standpunt voor wat aangaat de krijgsraden te velde in Indonesië. De Regering spreekt in de Memorie van Antwoord van „**practische bezwaren**”, een vage en zwaarwichtig schijnende term, waarmede zij bij voorbaat iedere discussie wil **afsnijden**. Ik moet zeggen, **Mijnheer** de Voorzitter, dat die woorden op mij niet de geringste indruk maken. Ik geloof niet aan deze „**practische bezwaren**” om een rechtspleging in hoger beroep ook in Indonesië te doen plaats vinden. Immers, **Mijnheer** de Voorzitter, ten aanzien van de vonnissen der zeekrijgsraden, ook die der zeekrijgsraden in Indonesië, {bestaat wèl de onbeperkte mogelijkheid van **appèl**. Hoger beroep van **laatstbedoelde** vonnissen, vindt plaats bij het **Nederlandsch-Indische Hoog Militair Gerechtshof!** Men kan zich met reden afvragen waarom in Indonesië voor de leden der zeemacht **wèl** hoger beroep kan worden toegelaten en voor de leden der landmacht niet! Deze onbillijke ongelijkheid dient ten spoedigste te vervallen! En dat de Regering ook zelf hiervan doordrongen is, blijkt uit het slot der Memorie van Antwoord, waarin wordt medegedeeld, dat een voorziening in voorbereiding is, volgens welke ook ten aanzien van de vonnissen van de krijgsraden te velde in Indonesië hoger beroep op de Indische Kamer van het **Nederlandse Hoog Militair Gerechtshof** wordt opengesteld. Hieruit volgt zeer duidelijk, dat hoger beroep voor de justitabelen der landmacht ook in Indonesië practisch mogelijk is.

Indien dit zo is, **Mijnheer** de Voorzitter — en het is zo! —, dan blijft de enige conclusie, welke uit het door mij te berde gebrachte te trekken is, deze, dat de leden 2 en 3 van het voorgestelde artikel 1 zonder meer kunnen vervallen!

In dat geval resteert van dit wetsontwerp de gezonde, in lid 1 omschreven kern, die tot positieve verbetering **van** onze huidige militaire strafrechtspleging strekt.

De heer **Donker**: **Mijnheer** de Voorzitter! Ik kan na hetgeen de **mij** voorafgaande sprekers, de geachte afgevaardigden de heren Sassen en Stokvis, gezegd **hebben**, mij beperken tot enkele opmerkingen over het eerste wetsontwerp.

Het beginsel van het wetsontwerp, dat, onder de huidige omstandigheden, ook voor strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan, hoger beroep

op het Hoog Militair Gerechtshof mogelijk zal zijn, juich ik toe. Wij leven formeel nog in tijd van oorlog; echter hebben wij intussen, zeker in het Rijk in Europa, weer meer normale toestanden gekregen, zodat er alles voor te zeggen is, dat, waar mogelijk, het hoger beroep van de vonnissen der krijgsraden weer toegelaten wordt.

De uitsluiting daarvan kan gedurende de feitelijke oorlogshandelingen en daarop gelijkende toestanden noodzakelijk zijn. Zij moet echter zoveel mogelijk beperkt worden, omdat berechting door slechts één instantie in het algemeen onbevredigend en in strijd met het 'rechtsbewustzijn van het Nederlandse volk geacht moet worden. Waar het rechtsgevoel van ons volk reeds op een groot aantal gebieden zo ernstig geschokt is, moet elke poging, die tot herstel daarvan kan bijdragen, onvoorwaardelijk worden toegejuicht.

Een ander punt betreft de vraag hoe lang de krijgsraden te velde nog moeten blijven functioneren. Te recht is er in de stukken op gewezen, dat zij verdienstelijk werk hebben gedaan. Ik heb hier vóór mij een exemplaar van „Het Lichtspoor” van 11 Juni 1947, waarin ik heb aangetroffen een artikel van mr. dr. J. P. van Erk, president van de krijgsraad te velde (west). In dat artikel wordt een overzicht gegeven van hetgeen de krijgsraden te velde hier te lande hebben verricht.

Ik lees daar het volgende:

„Inmiddels stapelden de dossiers, afkomstig van misdrijven en overtredingen, gepleegd bij de B.S. en het M.G., zich op. Eerst in October 1946, bij de instelling van de vier krijgsraden, kon begonnen worden met het inhalen van de hierdoor ontstane achterstand. Wanneer wij bedenken, dat b.v. bij de krijgsraad West te 's-Gravenhage in de eerste 3 maanden van 1947 evenveel vonnissen zijn geweest als in het gehele jaar 1946 (nl. pl.m. 90) en het aantal maandelijks bij die Krijgsraad nieuw binnenkomende zaken pl.m. 200 bedraagt, dan ziet men daaruit, dat de abnormale achterstand snel wordt ingehaald.”

Het is een illustratie van hetgeen reeds in de stukken is betoogd, nl. dat deze krijgsraden hier inderdaad verdienstelijk werk hebben verricht. Maar het wil mij toch voorkomen, dat de Minister niet uit het oog mag verliezen, dat hieraan een schaduwzijde verbonden is, nl. dat alles, wat hierbij tot stand is gekomen, in sterke mate geschied is ten koste van een bepaalde groep, nl. van de juristen, die hiervoor gemobiliseerd zijn en die voor een groot deel niet meer in dienst zouden zijn geroepen, wanneer zij voor de krijgsraden te velde niet nodig waren geweest. Ik zou daarom aan de Minister de vraag willen stellen of, wanneer de achterstand geheel is ingehaald, het althans voor Nederland niet mogelijk zou zijn om over te schakelen op de vredeskrijgsraden, ook al zou de tijd van oorlog nog niet formeel door het sluiten van vrede geëindigd zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil mij verder aansluiten bij de vraag, die de geachte afgevaardigde de heer Sassen heeft gesteld in verband met het karakter van de militaire rechtspraak in de toekomst. Hij heeft zijn afkeer uitgesproken van een corps judiciair militair. Ik zou daar ook niet enthousiast voor zijn en zou het op prijs stellen, indien de Minister op de vraag van de geachte afgevaardigde de heer Sassen, nl. of de Minister wil aangeven in welke richting die toekomstige ontwikkeling in ons land zal gaan, duidelijk zou willen antwoorden. Verheugend is de

toezegging, dat er gewerkt wordt aan de voonbereiding van een wijziging van de ontsteltend verouderde militaire rechtspleging. De Memorie van Antwoord doet in dezen een verrassend optimistisch geluid horen door te zeggen, dat een wetsontwerp op dit gebied misschien wel in de eerste helft van 1948 te gemoet kan worden gezien. Wanneer men de Memorie van Antwoord verder leest, vindt men aan het slot nog een verrassende toezegging, nl., dat ook het militaire tuchtrecht nader zal worden bezien. Van deze Minister van Justitie kan zeker niet gezegd worden, dat hij niet bereid is de dingen aan te pakken. Dat is in de eerste plaats nodig, Mijnheer de Voorzitter, maar nog belangrijker wordt de tweede taak, die een Minister in dezen heeft, nl. het apparaat, dat hij aan het werk heeft gezet, ook aan het werk te houden en te bereiken, dat daaruit binnen redelijke termijn iets bruikbaar komt. Die taak is veel moeilijker dan de eerste en vereist ook meer aanhoudende zorg. Ik hoop van harte, dat de Minister ook in dit tweede gedeelte van zijn taak zal slagen.

Ten slotte wens ik even terug te komen op het mogelijk maken van hoger beroep van vonnissen van de krijgsraden te velde op het Hoog Militair Gerechtshof. De heer Stokvis heeft er reeds op gewezen, dat in de considerans van het wetsontwerp de woorden „in beginsel" voorkomen. Dat is direct een waarschuwend teken en wanneer men het ontwerp verder leest, blijkt, dat dit waarschuwend teken niet zonder enige zin is, want in het tweede lid van artikel 1 komt dan de beperking, waarin met de andere hand wordt teruggenomen, wat met de ene hand in het eerste lid van artikel 1 wordt gegeven. Ook ik acht deze vorm van wetgeving en formeel en materieel voor Nederlandse verhoudingen wel zeer onbevredigend. Ik zou het dan ook op prijs stellen, indien de Minister duidelijk zou willen uiteenzetten wat de bedoeling is van de passage op blz. 3 van de Memorie van Antwoord, waarin gezegd wordt, dat ook in Nederland rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid van omstandigheden, waarin hoger beroep moet kunnen worden uitgesloten.

Ik zie voorshands geen mogelijkheid dan een nieuwe oorlog, maar dat lijkt mij geen argument om de bepaling van het tweede lid van artikel 1 ook voor het Rijk in Europa van toepassing te zijn. Als dat inderdaad de enige mogelijkheid is, geloof ik, dat wij gerust, althans voor Nederland, de wet zo kunnen maken, dat daarvan niet bij algemene maatregel van bestuur kan worden afgeweken.

Trouwens, als men de gehele materie van het hoger beroep ziet, krijgt men toch sterk de indruk, dat de zaak niet rond loopt. De situatie in Nederlandsch-Indië is wel buitengewoon wonderlijk. Het Nederlandsch-Indische Hoog Militair Gerechtshof fungeert als appèlinstantie van de zeekrijgsraden in Nederlandsch-Indië. Voor de landmacht bestaat aldaar voorshands geen mogelijkheid van hoger beroep. Men vraagt zich af: Waarom is datgene, wat voor de zeekrijgsraden in Nederlandsch-Indië mogelijk is, niet mogelijk voor de krijgsraden te velde in Nederlandsch-Indië? Wanneer de Minister van Justitie misschien niet voldoende in staat zou zijn mij dat duidelijk te maken, dan moge ik misschien wel uitspreken, dat ik het dan zeer op prijs zou stellen, indien zijn ambtgenoten van Marine en van Oorlog, die hem op het ogenblik flankeren, hem zouden willen assisteren bij die poging. Het is mij bepaald niet duidelijk waarom datgene, wat op het ogenblik voor de zeekrijgsraden in Nederlandsch-Indië mogelijk is, ook niet mogelijk zou zijn voor de landmacht.

Het is mij bekend dat in de Memorie van Antwoord staat, dat getracht zal worden om een Indische Kamer van het Hoog Militair Gerechtshof als appèlinstantie voor de landmacht te doen fungeren, maar het zal nog wel even duren eer het **zover** is. Is het **daarom** niet mogelijk op dezelfde wijze, waarop men dat voor de zeemacht heeft bereikt, **waarbij** men reeds een fungerende appèlinstantie voor de zeekrijgsraden heeft, op korte termijn ook voor de landmacht een — zij het dan tijdelijke — oplossing te vinden?

Hoe dit alles nu ook zij voor Nederlandsch-Indië, het bezwaar van de regeling in artikel 1, lid 2, vind ik voor Nederland toch wel overwegend.

Ik zou de Minister daarom willen vragen of hij er niet mee akkoord zou kunnen gaan, dat het tweede lid van artikel 1 wordt aangevuld in dier voege, dat het duidelijk is, dat van de bevoegdheid, bedoeld in het tweede lid, geen gebruik kan worden gemaakt ten aanzien van vonnissen van krijgsraden binnen het Rijk in Europa.

Dat zou op zeer eenvoudige wijze kunnen geschieden, indien men achter de woorden „krijgsraden” invoegt: buiten het Rijk in Europa. Het tweede lid van artikel 1 komt dan te luiden:

„Het (bepaalde in het voorgaande lid geldt niet voor zover Wij de toepasselijkheid daarvan ten aanzien van één of meer krijgsraden buiten het Rijk in Europa uitsluiten of beperken.”

Het wil mij voorkomen, dat op deze manier, althans voor Nederland, een bevredigender en ook een eleganter oplossing zou zijn gevonden. Ik zou dan ook de Minister van Justitie en zijn beide ambtgenoten in overweging willen geven aan dit verzoek te voldoen.

De heer van Maarseveen, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Sassen heeft betoogd, dat eigenlijk de vredeskrijgsraden niet meer mochten functionneren, omdat het einde van de oorlog — dit begrip in feitelijke zin genomen — zou zijn bereikt. (?) Hij heeft gemeend, dat ten onrechte onderscheid wordt gemaakt tussen het begin van de oorlog, dat op feitelijke basis zou berusten, en het einde van de oorlog, dat strikt theoretisch bepaald zou worden, maar de geachte **afgevaardigde** de heer Stokvis heeft hem zo doeltreffend bestreden, dat ik geloof mij bij deze bestrijding te **mogen** aansluiten. Ik geloof immers, dat de geachte afgevaardigde de heer Stokvis ten deze het juiste standpunt heeft ingenomen.

Men heeft echter ook gezegd: waarom zouden eigenlijk niet onmiddellijk de gewone krijgsraden kunnen terugkeren; wij leven toch, zo heeft de geachte afgevaardigde de heer Stokvis gezegd, nog wel formeel in oorlog, maar materieel zijn wij in tijd van vrede. Ik voor mij hoop, 'dat wij nog eens tijden van vrede zullen beleven, die meer op vrede gelijken dan de tijd van thans. Wij **hebben** althans op dit oogenblik nog omstreeks 150.000 man onder de wapenen en dat betreft nog alleen maar het leger. nog gezwegen dus van de vloot. Ik hoop, dat wij de tijd spoedig zullen beleven, waarin het aantal mannen, dat onder de wapenen is, aanmerkelijk minder zal bedragen. Maar tot zolang is het niet zo gemakkelijk op de vredesformatie over te schakelen. De vredesformatie zal uiteraard beperkter moeten zijn en wanneer wij thans op een beperkte schaal naar zodanige formatie zouden overschakelen, dan zou de achterstand, waarover de geachte **afgevaardigde** de heer Donker sprak, onmiddellijk weer gaan intreden, tenzij wij een vredesformatie zouden maken, die aan de

behoefte van een werkelijke vredestoestand, die, naar wij hopen, straks zal komen, niet zou beantwoorden en daar ver boven zou uitgaan.

De geachte afgevaardigde de heer Sassen heeft gevraagd: zal in de toekomst de samenstelling van de vredeskrijgsraden zijn, zoals die tot nu toe is geweest: gedeeltelijk militair, gedeeltelijk burger? Hij heeft gezegd, dat dit voor hem een zodanig principiële **quaestie** was, dat van de beantwoording van deze **vraag** zijn **stem** vóór of tegen dit wetsontwerp afhankelijk was. Nu mag ik de geachte afgevaardigde in herinnering brengen, dat de strekking van dit wetsontwerp niet anders is dan hoger beroep mogelijk te maken van de uitspraken van de krijgsraden te velde, en ik mag de geachte afgevaardigde de vraag ter overweging geven of hij, wanneer hij geen behoorlijk antwoord van mij zou krijgen ten aanzien van de toekomstige samenstelling van de vredeskrijgsraden en op die grond tegen het wetsontwerp zou **stemmen**, dit dan niet zou doen om redenen, die geheel buiten dit wetsontwerp zijn gelegen. Ik geloof, dat een dergelijke **gedraglijn** in het algemeen niet juist zou zijn. Misschien behoeft de geachte afgevaardigde niet al te lang bij deze vraag stil te staan. Indien hhiij mij vraagt: bestaat het voornemen bij de Regering om de vredeskrijgsraden anders samen te stellen dan dit tot nu toe het geval was? kan ik hem hierop antwoorden, dat in die zin geen enkel besluit is genomen en dat, zolang geen ander besluit is genomen, de samenstelling van die vredeskrijgsraden zal zijn zoals zij op het ogenblik is. Voorts geloof ik, dat de aandrang, die de geachte afgevaardigde heeft uitgeoefend om vooral niet in andere zin in de toekomst te decideren, alle overweging verdient, en het is dan ook niet uitgesloten, dat aan die aandrang in de toekomst gevolg zal worden gegeven.

De geachte afgevaardigde de heer Stokvis heeft gezegd, dat er hoger beroep zou zijn gegeven en meteen weer zou zijn teruggenomen. Strikt formeel genomen heeft hij inderdaad gelijk, want in het eerste lid van het betrokken artikel wordt hoger beroep toegestaan en in het tweede lid wordt mogelijk gemaakt, dat hoger beroep wordt uitgesloten. Indien het werkelijk de bedoeling was geweest om de Kamer aldus een dode mus voor te zetten, gelooft u dan, Mijnheer de Voorzitter, dat — afgezien nog van mijzelf — mijn ambtgenoten hun medewerking aan dit wetsontwerp zouden hebben verleend? Het ligt dus in de bedoeling een reëel hoger beroep in te voeren, maar in sommige **gevallen** kan dit tot **practische** bezwaren aanleiding geven. Die gevallen zijn, zoals reeds in de Memorie van Antwoord met klem is betoogd, niet alle nauwkeurig aan te geven.

Als nu de geachte afgevaardigden de heren Donker en Stokvis **mij** vragen: welke gevallen kunt u zich in Nederland nog denken, buiten het geval van oorlog, waarin hoger beroep van de uitspraken van de krijgsraden te velde moet worden uitgesloten, dan moet ik zeggen, dat op dit ogenblik mijn fantasie daarin te kort schiet. Indien dus **werkelijk** de Kamer zou overwegen, een amendement in te dienen in dier voege, dat hoger beroep in Nederland altijd mogelijk is, behalve in tijd van feitelijke oorlog natuurlijk, dan geloof ik niet, dat ik daartegen bezwaar — laat staan overwegend bezwaar — zou maken. Maar aan de andere kant heb ik ook geen behoefte om een dergelijke wijziging aan te brengen. Aan hetgeen in de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord gezegd is, kan men de Regering houden. Alleen om ernstige redenen **zal** het hoger **beroep** eventueel uitgeschakeld worden. Mocht de Regering, in strijd met hetgeen **zij** gezegd heeft, toch tot een andere

handelwijze overgaan, dan staan het Parlement altijd middelen ten dienste om haar tot de orde te roepen. Het aangeven van alle omstandigheden, waarin hoger beroep op bezwaren stuit, is echter niet wel doenlijk.

Als de geachte afgevaardigde de heer Haken zegt: ook de overwonnen hebben recht op goede rechtspleging, dan zeg ik: in principe heeft hij gelijk, maar wanneer zelfs onze eigen jongens in Indonesië op grond van praktische bezwaren het recht van hoger beroep niet steeds zullen hebben, moeten wij dan de bewoners van bezette gebieden bij hen laten voorgaan? De geachte afgevaardigde weet, dat aan politieke delinquenten ook niet altijd het recht van hoger beroep is gegeven. Daarom geloof ik, dat, al is formeel misschien lid 2 minder fraai, het practisch niet kan worden gemist.

De geachte afgevaardigde de heer Sassen heeft te recht critiek uitgeoefend op lid 3. Dit is inderdaad minder gelukkig geredigeerd, maar als men lid 2 zou gaan wijzigen in de zin, zoals door de geachte afgevaardigde de heer Donker werd aangegeven, dan zou lid 3 niet moeten worden veranderd. Men zou dus kunnen zeggen, dat een ongewijzigd lid 3 een invite is om lid 2 te veranderen.

Ten slotte heeft de geachte afgevaardigde de heer Donker gevraagd of het niet mogelijk is, over te schakelen op de vredeskrijgsraden, wanneer de achterstand geheel is ingehaald. Ik geloof echter, Mijnheer de Voorzitter, dat de door mij reeds genoemde feitelijke bezwaren voorlopig daartegen nog een beletsel vormen. Maar wanneer ook de sterkte van onze troepenmacht gereduceerd is, geloof ik, dat het ogenblik gekomen is om over te schakelen op de vredeskrijgsraden, ook al zou formeel de oorlog nog niet geëindigd zijn.

De heer Donker: Mijnheer de Voorzitter! De Minister van Justitie heeft mij door zijn betoog zeer versterkt in mijn reeds aanvankelijk gekoesterde voornemen om een amendement in te dienen tot wijziging van het tweede lid van artikel 1 van het eerste wetsontwerp. Ik zal daarom bij de behandeling van artikel 1 van het eerste wetsontwerp een zodanig amendement indienen.

De algemene beraadslaging over de twee wetsontwerpen wordt gesloten.

In behandeling komt het wetsontwerp *Hooger* beroep *krijgsraden te velde* (450, Stuk no. 2).

Beraadslaging over artikel 1, luidende:

„1. In afwijking van het bepaalde in artikel 210 van de **Regtspleging** bij de Landmagt staat ook van de vonnissen, gewezen bij de **krijgsraden** te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan, hoger beroep open op het Hoog Militair Gerechtshof. De artikelen. 256 en 257 dier Regtspleging en artikel 11 van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 (Staatsblad no. E 67) blijven buiten toepassing.

2. Het bepaalde in het voorgaande lid geldt niet voor **zoover** Wij de toepasselijkheid daarvan ten aanzien van een of meer **krijgsraden** uitsluiten of beperken.

3. Een vonnis van een krijgsraad te velde, waartegen ingevolge een besluit als in het tweede lid van dit artikel bedoeld geen **hooger** beroep openstaat, kan in afwijking van het bepaalde in artikel 257

van de Regtspleging bij de Landmagt worden gepronuntieerd alvorens omtrent de verleening van het fiat executie is beslist."

De **Voorzitter**: Op dit artikel wordt door de heer Donker, mejuffrouw Tendeloo, jonkvrouwe Wttewaal van Stoetwegen, de heren Schmal, Joekes, Hoogcarspel, **Koenen**, Schoonenberg, B. J. Stokvis en Sassen een amendement voorgesteld, strekkende om in het tweede lid achter het woord „krijgsraden" in te voegen de woorden: buiten het Rijk in Europa.

Voorgesteld door tien leden, maakt het amendement van de heer Donker **c.s.** een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Sassen**: Mijnheer de Voorzitter! Na de zeer duidelijke toezeggingen, die allereerst in de stukken door de Regering zijn gedaan en thans door de bewindsman van Justitie mondeling zijn herhaald, vind ik geen aanleiding vóór dit amendement te stemmen.

De heer **van Maarseveen**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter: Ik kan slechts verklaren, dat er geen behoefte bestaat aan dit amendement; overwegend bezwaar heb ik er niet tegen dan alleen in hoeverre in het amendement geen uitzondering wordt gemaakt voor de toestand van feitelijke oorlog. Wil men genoegen nemen met de toezeggingen, die van Regeringswege zijn gedaan, dan zal het amendement als overbodig kunnen worden beschouwd en zou het dus kunnen worden ingetrokken.

De heer **Donker**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb toch wel enig bezwaar **om** aan de tweede uitnodiging van de Minister, die thans strekt tot in-trekking van het amendement, te **gemoet** te komen. De Minister en ik zijn het volkomen eens over de wijze, **waarop** deze zaak moet worden uitgevoerd voor het gebied binnen het Rijk in Europa, maar het lijkt mij uit een oogpunt van wetgeving toch beter, deze bedoeling in de wet zelf neer te leggen.

De Minister zegt nu, dat het amendement niet voorziet in de toestand, dat Nederland weer zou geraken in feitelijke oorlog, maar ik kan niet inzien welk verschil er, wat dit betreft, in het algemeen gesproken, bestaat met de toestand van **1940**. Men kan moeilijk zijn gehele wetgeving baseren op de uitzonderlijke situatie, die bij het intreden van een feitelijke oorlog ontstaat. Het wil mij daarom voorkomen, dat **wij** dit risico gerust kunnen aanvaarden. Een en ander afwegende, geloof ik daarom, dat het toch beter is, dat de woorden „buiten het Rijk in Europa" in het wetsontwerp worden opgenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht haar oordeel mede te delen over het amendement van de heer Donker **c.s.**

De heer **Donker**, voorzitter van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht: Mijnheer de Voorzitter! Vier leden van de vaste commissie zijn vóór en twee leden tegen het amendement.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik stel voor, de stemming over het amendement van de heer Donker **c.s.** te doen plaats hebben morgen, **bij** de aanvang der

vergadering en in verband daarmee de verdere behandeling van het wetsontwerp aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

In behandeling komt het wetsontwerp *Kennisgeving van misdreven buitengewoon strafrecht door militairen rechter (450, Stuk no. 4)*.

De artikelen I tot en met IV en de beweegreden van het ontwerp van wet worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De *Voorzitter*: Naar mij blijkt, kan de vaste Commissie voor *Privaat- en Strafrecht* zich met het wetsontwerp verenigen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In de vergadering van 19 Juni 1947 werd de discussie over het eerste wetsontwerp voortgezet en beëindigd, blz. 1802. Zij luidt als volgt:

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsontwerp *Hooger beroep krijgsraden te velde (450, Stuk no. 2)*.

Aan de orde is de stemming over het amendement van de heer Donker *c.s.* (Stuk no. 9) op artikel 1 van het wetsontwerp.

De *Voorzitter*: Ik geef het woord aan de heer Minister van Justitie, die het gevraagd heeft.

De heer *wan Maarseveen*, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben u dankbaar, dat u mij alsnog in de gelegenheid stelt om enige opmerkingen te maken ten aanzien van het amendement van den heer Donker. De geachte afgevaardigde de heer Donker heeft te recht verklaard, dat dit amendement tot stand is gekomen onder aanmoediging van Regeringszijde. Intussen was deze aanmoediging geen onbepaalde, geen *teugellose*. Uitdrukkelijk heeft de Regering gezegd, dat zij het noodzakelijk vond, dat in tijd van feitelijke oorlog de krijgsraden te velde uitspraken zouden kunnen doen zonder dat de mogelijkheid van hoger beroep bestond. Dat is, naar ik geloof, ook in overeenstemming met de bedoeling van de voorstellers geweest, maar het is in het amendement niet tot uitdrukking gekomen. Daarom zou ik aan het amendement in zijn huidige vorm *mijn* instemming niet kunnen geven en ik zou het zeer op prijs stellen, indien de voorstellers van het amendement dit alsnog in overeenstemming zouden willen brengen met hun werkelijke bedoeling.

De *Voorzitter*: Naar aanleiding van de mededeling van de heer Minister van Justitie stel ik aan de Kamer voor, de beraadslaging over artikel 1 en het daarop voorgestelde amendement van de heer Donker *c.s.* (Stuk no. 9) te heropenen.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Donker**: Mijnheer de Voomitter! Inderdaad is gisteren reeds in discussie geweest het punt van de feitelijke oorlogsomstandigheden en wel in die zin, dat er van de zijde van de Regering op gewezen is, dat **bij** aanneming van het amendement, zoals het luidde, de bevoegdheid, bedoeld in het tweede lid van artikel 1 van het wetsontwerp, geen toepassing zal kunnen vinden ten aanzien van de vonnissen van krijgsraden, in het Rijk in Europa geweest, maar dat zich daarbij de situatie liet **denken**, dat alsnog wederom zouden intreden feitelijke oorlogsomstandigheden en dat men dan bij deze redactie **de** toestand zou krijgen, dat ook in **tijd** van feitelijke oorlog hoger beroep **an** de vonnissen van de krijgsraden te velde zou openstaan, een **toest**and, die afwijkt van de op dit gebied bestaande regeling. Ik heb dit bezwaar van de zijde van de Regering niet zo **zwaar** gevoeld, omdat men — de ervaring van 1940 heeft het **ons** geleerd — bij het uitbreken van een oorlog op **velerlei** gebied in omstandigheden komt, waarin men **of** **snèl** moet komen tot wijziging van bepalingen dan wel de oplossing van bepaalde moeilijkheden aan de **practijk** moet overlaten. Men kan nu eenmaal de **gehele** wetgeving niet baseren op de mogelijkheid, dat er weer een oorlog uitbreekt. Dan zouden in tal van wettelijke regelingen voorbehouden in die zin moeten worden gemaakt en **dat hebben** wij tot nu toe nimmer gedaan.

Intussen erken ik, dat, wanneer er een toestand van **feitelijke** oorlog zou ontstaan, hier een moeilijkheid kan rijzen. Daarover nog eens nader mijn gedachten **hebbende** laten gaan, ben ik tot de conclusie gekomen, dat het mogelijk zou zijn het amendement in die zin te wijzigen, dat aan het bezwaar van de Regering wordt te **gemoet** gekomen, **terwijl** toch bereikt wordt, wat de voorstellers van het amendement wilden bereiken, nl. dat in de wet wordt vastgelegd, dat in de huidige omstandigheden, waarin wij nog formeel in tijd van oorlog leven, maar waarin er geen sprake is van feitelijke oorlogsomstandigheden, de bevoegdheid van het tweede lid van artikel 1 geen toepassing kan vinden.

Het is dus mogelijk het amendement in die zin te wijzigen, dat het bezwaar van de Regering, dat thans nog eens door de Minister van Justitie is onderstreept, wordt ondervangen. Dit zou kunnen geschieden, doordat in het tweede lid van artikel 1 achter het woord „krijgsraden” wordt ingevoegd een komma, en vervolgens de woorden „welke onder feitelijke oorlogsomstandigheden dan wel buiten het Rijk in Europa optreden;”.

Ik ben gaarne bereid het amendement in die zin te wijzigen. De hoofdbedoeling, die de voorstellers van het oorspronkelijke amendement hadden, wordt ook door de gewijzigde tekst verwezenlijkt en het bezwaar van de zijde der Regering wordt, naar het mij voorkomt, op die wijze volkomen weggenomen.

De **Voorzitter**: De heer Donker heeft het door hem en andere leden voorgestelde amendement (stuk no. 9) aldus gewijzigd, dat het **thans** strekt om achter het woord „krijgsraden” in te voegen:

„welke onder feitelijke oorlogsomstandigheden dan wel buiten het **Rijk** in Europa optreden.. .

De heer **Sassen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat het gewijzigde amendement inderdaad een verbetering is en wel in die zin, dat ik geneigd zou **zijn** de bezwaren, die ik tegen het oorspronkelijke amende-

ment ,gisteren heb geuit, thans te laten vervallen. Ik wil er alleen op wijzen, dat, als dit amendement wordt aangenomen, de „feitelijke oorlog" als een element in de wet is gebracht. Ik meen — met alle eerbied voor het deskundige betoog van de geachte afgevaardigde de heer Stokvis, dat door de Minister met zoveel instemming gisteren is aangehaald —, dat nu toch is versterkt, hetgeen gisteren mijnerzijds is gezegd nl. dat het naar mijn mening onjuist is, verschillende maatstaven aan te leggen voor het begin en voor het einde van de „tijd van oorlog".

De heer *van Maarseveen*, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Indien de geachte afgevaardigde de heer Sassen meent, dat door de gewijzigde redactie van het amendement de opvatting, die hij heeft, is versterkt, wil ik niet trachten hem die illusie te ontnemen, maar, uitgaande van de veronderstelling, dat van uit de Kamer nu tegen het gewijzigde amendement geen bezwaar bestaat, neemt de Regering het amendement over.

Aangezien het gewijzigde amendement van de heer Donker c.s. door de Regering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De *Voorzitter*: Mag ik van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht vernemen, of zij zich met deze door de Regering aangebrachte wijziging kan verenigen?

De heer *Donker*, voorzitter van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht: Ja, *Mijnheer de Voorzitter!*

De beraadslaging wordt gesloten.

Het gewijzigde artikel 1 waarvan het tweede lid thans luidt:

2 Het bepaalde in het voorgaande lid geldt niet voor **zoover** Wij de toepasselijkheid daarvan ten aanzien van een of meer krijgswaarden, welke onder feitelijke oorlogsomstandigheden dan wel buiten het **Rijk** in Europa optreden, uitsluiten of beperken.",

wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Artikel 2 en de beweegreden van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De *Voorzitter*: Naar het mij' lijkt, heeft de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht geen bezwaar tegen dit wetsontwerp.

Het wetsontwerp wordt zonder **hoofdelijke** stemming aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

EINDVERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet:

- 1°. houdende regeling van het **hooger** beroep van de vonnissen der **krijgsraden** te velde;
- 2°. inzake kennisneming van **misdrijven** buitengewoon strafrecht door militairen rechter.

De overweging van deze wetsontwerpen in **de** afdelingen der Kamer heeft niet geleid tot opmerkingen.

Aldus vastgesteld den **25sten** Juni 1947.

WOLTJER.
DE DREU.
HERMANS.
J. J. KRAMER.
VAN VELTHOVEN.

De wetsontwerpen zijn in de openbare vergadering der Eerste Kamer van **2 Juli 1947** zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen (blz. **828**).

De wetten dragen de dagteekening van **3 Juli 1947** (Stbl. H **221** en **H 222**) en zijn hiervóór op blz. **429** en **431** afgedrukt.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Berechting van oorlogsmisdrijven enz.

WET van 10 Juli 1947 (Staatsblad No. H 233), houdende voorziening met betrekking tot de berechting van personen, die in dienst bij of van den vijand zich hebben schuldig gemaakt aan oorlogsmisdrijven of misdrijven tegen de menselijkheid.

WIJ, WILHELMINA. BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is een wettelijke voorziening te treffen met betrekking tot de berechting van personen, die in dienst bij of van den vijand zich hebben schuldig gemaakt aan oorlogsmisdrijven of misdrijven tegen de menselijkheid;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I.

In het Besluit Buitengewoon Strafrecht ¹⁾ wordt na artikel 27 een artikel ingevoegd luidende:

Artikel 27a.

1. Hij die gedurende den tijd van den huidigen oorlog in krijgs-, staats- of publieken dienst bij of van den vijand zich schuldig maakt aan eenig oorlogsmisdrijf of eenig misdrijf tegen de menselijkheid als bedoeld in artikel 6 onder (b) of (c) van het handvest, behoorende bij de overeenkomst van Londen van 8 Augustus 1945 ²⁾, bekend gemaakt bij Ons besluit van 4 Januari 1946 (Staatsblad no. G 5), wordt, indien zoodanig misdrijf tevens bevat de bestanddeelen van een strafbaar feit volgens de Nederlandsche wet, gestraft met de daarop gestelde straf.

2. Indien zoodanig misdrijf niet tevens bevat de bestanddeelen van een strafbaar feit volgens de Nederlandsche wet, wordt de

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:

Bijl. Hand. II 46/47, 429; Hand. II 46/47, bladz. 1803—1818;

Bijl. Hand. I 46/47, 429; Hand. I 46/47, bladz. 838—841.

¹⁾ Dit besluit is opgenomen in deel XXXIX, blz. 10-18. (Red. M. R. T.)

²⁾ Opgenomen in deel XXXIX, blz. 383-392. (Red. M. R. T.)

dader gestraft met de straf, gesteld op het feit volgens de Nederlandsche wet, waarmede het de meeste overeenkomst vertoont.

3. Met gelijke straf als bedoeld in het eerste en tweede lid wordt gestraft de meerdere die opzettelijk toelaat, dat een zijner minderen zich aan een zoodanig misdrijf schuldig maakt ¹⁾).

Artikel II.

In het Besluit Buitengewoon Strafrecht worden voorts nog de volgende wijzigingen gebracht:

1°. in artikel 1, onder 1°, en artikel 4, onder 1°, wordt telkens in plaats van „26 en 27” gelezen: „26, 27 en 27a”;

2°. in artikel 28 wordt in plaats van „de beide voorgaande artikelen” gelezen: „de artikelen 26, 27 en 27a”.

Artikel III.

1. Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

2. De termijn van verjaring van het recht tot strafvordering ter zake van de misdrijven, omschreven in artikel 27a van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, vangt aan op den dag van inwerking-treding van deze wet.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize het Loo, den 10den Juli 1947.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

Uitgegeven de vijf en twintigste Juli 1947.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN

Besturen van motorvoertuigen en -rijwielen.

19 Sept. 1947 No. 24.

WIJ, WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DEK NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Marine van 21 Augustus 1947, Afdeling B 1, bureau 2, no. 251, en van 26 Augustus 1947, no. 63268;

¹⁾ Vgl. Mil. Swb. 143. (Red. M. R. T.)

Overwegende, dat in de huidige toestand van oorlogsgevaar een nadere regeling van het militaire dienstverkeer gewenst is;

Gelet op artikel 37 van de Motor- en Rijwielwet, alsmede op artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

vast te stellen het navolgende Dienstvoorschrift voor de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Marine.

Artikel 1.

Onverminderd het bepaalde in de wegenverkeersregeling is het in de gevallen, omschreven in artikel 37 der Motor- en Rijwielwet, verboden militaire motorrijtuigen en -rijwielen te besturen dan wel opdracht of toestemming tot het besturen van militaire motorrijtuigen en -rijwielen te geven, wanneer niet is of wordt voldaan aan hetgeen ten aanzien van de uitrusting en het gebruik van motorrijtuigen en -rijwielen is bepaald in de Motor- en Rijwielwet en de krachtens deze wet vastgestelde regelingen.

Artikel 2.

Het in het vorige artikel gestelde is niet van toepassing in de gevallen, waarin Onze Ministers van Oorlog en van Marine ter zake afwijkende voorschriften reeds hebben gegeven of nog zullen geven.

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag, waarop het besluit in de Nederlandse Staatscourant ¹⁾ is geplaatst.

Onze voornoemde Ministers zijn — ieder voor zoveel hem aangaat — belast met de uitvoering van dit besluit.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

A. H. J. L. FIÉVEZ.

De Minister van Marine,

J. J. A. SCHAGEN VAN LEEUWEN.

Wegraken van oorlogsbehoeften enz.

Verordening van het Militair Gezag No. 512.

De Legercommandant van Nederlands Indië,

Gelet op artikel 37 van de Regeling op den Staat van oorlog en van beleg (Staatsblad 1939 No. 582, zooals sedert gewijzigd), heeft de volgende verordening vastgesteld:

Artikel 1. Hij, aan wiens schuld of onachtzaamheid te wijten is, dat eenige oorlogsbehoefte of enig wapen of munitie wegge-
raakt, danwel wordt vernield, beschadigd of onbruikbaar gemaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

¹⁾ 30 September 1947. (Red. M. R. T.)

Artikel 2. De bij deze verordening strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als misdrijven.

Artikel 3. Deze verordening treedt onmiddellijk in werking.

Batavia, 15 April 1947.

De Luitenant-Generaal,
Legercommandant,
S. H. SPOOR.

TOELICHTING.

Het zorgeloos omgaan met *militaire* rij- en voertuigen, wapens en munitie *danwel* eenige andere oorlogsbehoefte, waardoor deze goederen worden *beschadigd en onbruikbaar gemaakt*, en de onvoldoende zorg bij het *opbergen* en bewaren van *deze* goederen, *m.n.* wapens en munitie, waardoor deze verloren gaan, werd tot dusverre *in* verband met het ontbreken van een toepasselijke strafbepaling, disciplinair afgedaan. *Aangezien* gebleken is dat disciplinaire bestraffing in deze gevallen onvoldoende preventief werkt en de hier gewraakte feiten, vooral in het huidige tijdsbestek, *dusdanig ernstig* zijn dat *zij* met andere *schuld misdrijven* gelijk staan, is bij Verordening van het Militair Gezag No. 512 *strafrechtelijke* vervolging *terzake* mogelijk gemaakt.

Hij, die zijn of eens *anders* wapen of munitie *zoodanig* slecht verzorgt en bewaart en de bestuurder, die dermate zorgeloos met zijn of eens *anders* rij- of voertuig omgaat, dat daardoor *ernstige* schade, verloren gaan en nadeel voor het Land ontstaan, zullen krachtens de hierbedoelde strafbepaling gestraft kunnen worden met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren. Ook de verantwoordelijke Commandant valt, bij aantoonbare schuld of onachtzaamheid onder de strafbepaling.

Alle in *Ned.-Indië* aanwezige militairen, K.N.Z.L. *en* K.L. vallen onder de *regeling*. De regeling is voorts ook *toepasselijk* op burgers, die militaire voertuigen, wapens enz. gebruiken of onder hun berusting hebben. De bepaling in Verordening No. 512 *is* er dus eene van gemeen strafrecht, *zoowel* geldende voor militairen als voor *burgers*. Het was daarom niet noodig, het zou zelfs *verwarrend* hebben gewerkt, om het feit, dat Verordening No. 512 ook geldt voor militairen *van* de Koninklijke Landmacht, daarin *uitdrukkelijk* op te *nemen*. Die toepasselijkheid is *n.l.* vastgesteld in Verordening van het M.G. No. 43 (artikel 1 sub a), bekrachtigd bij *vel-ordening* van het M.G. No. 505 (art. 1)¹⁾.

Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost-Indië.

No. J. 10/D/6/3.

Batavia-C., 29 Augustus 1947.

DE COMMANDANT DER ZEEMACHT IN NED. INDIË,

Overwegende dat bij de niet tot een vloot, eskader of minder smal-deel verenigde zeemacht in Ned. Indië thans twee krijgswraden werkzaam zijn en er onvoldoende aanleiding bestaat om deze 2 krijgswraden te handhaven;

Wijst, ingaande 1 September 1947, de krijgswraad bij de Mariniers

¹⁾ De verordening no. 505 is opgenomen in deel XXXIX blz. 45 v.

Brigade in Ned. Indië aan als de Krijgsraad voor alle schepen en inrichtingen onder zijn bevel;

Bepaalt, dat met ingang van gelijke datum de benaming van deze Krijgsraad zal worden gewijzigd in die van Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost-Indië,

dat de standplaats van deze Krijgsraad zal blijven in de marinebasis Soerabaja;

Bepaalt voorts dat de behandeling of verdere behandeling van de door hem, vóór genoemde datum voor de Krijgsraad of naar de Krijgsraad voor de Zeemacht in het Oosten verwezen zaken zal geschieden door de Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost-Indië en door de hierbij tewerkgestelde functionarissen. . . .

De Commandant der Zeemacht voornoemd,
Namens deze,
De Secretaris van het Commandement
der Zeemacht in Ned. Indië,

S. DE WAAL.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

In Memoriam Mr. P. Smit.

8 Maart 1903—7 October 1947.

Niet onverwacht maar daarom niet minder fel trof ons het verscheiden van den Hoofdofficier van Administratie der 2e klasse Mr. Pieter Smit. op vier en veertig jarigen leeftijd.

Leek het ons tot tweemaal toe, dat de hoog ontwikkelde medische wetenschap op schier wonderlijke wijze door operatief ingrijpen het leven van haar patiënt zou weten te behouden, tenslotte moest zij in haar strijd tegen de verraderlijke ziekte-kiem het onderspit delven. In haar zwakheid werd God's kracht volbracht.

Zoo zou ook Smit het hebben gevoeld. Want wat opviel in deze man, was zijn ongeschokt diep kinderlijk geloof. Gaf die verzekerdheid des geloofs hem reeds in normalen omgang die bijzondere distinctie, waardoor hij toonde hoe ernstig en waarachtig hem het geloof was, zij gaf hem tijdens zijn ziekte den weergaloozen moed en ongebroken geestkracht om de nauwelijks te verduren pijn en het te verwerken leed zonder morren, zonder klagen te doorstaan. Hij bleef bij voortdoring onversaagd, dreef zich zelf van binnen uit steeds weer aan totdat hem zijn lichaam begaf.

Het slotvers van zijn lievelingsgezang:

Waar de weg mij brengen moge,
aan des Vaders trouwe hand
loop ik met gesloten oogen
naar het onbekende land.

beleed hij niet slechts met de lippen, doch het was de belijdenis zijns harte.

Zijn gang op deze aarde is slechts kort geweest, maar de goden hadden reden hem lief te hebben.

Begiftigd met een scherp verstand, breede blik en veelzijdige belangstelling paarde hij voorts een kloek en wakker hart met een gaaf nobel gemoed, zoodat Smit zijn weg in de Marine wel zou vinden en hij heeft dien weg gevonden.

24 Augustus 1922 tot Officier van Administratie der 3e klasse benoemd volgde na plaatsing in Nederland aan boord van Hr. Ms. „Tromp” en Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen op 29 December 1923 zijn uitzending per s.s. „Rindjani” naar Indië, diende aldaar eerst ondergeschikt bij de Marinekazerne Oedjong en van 22 November 1924 tot 1 Juni 1926 zelfstandig aan boord van Hr. Ms. „Tydeman”, waarna hij tot 2 Februari 1927 als secretaris bij de Zeekrijgsraad te Socrabaja werd geplaatst. Deze plaatsing bepaalde zijn carrière, want in het voorjaar van 1927 weer in Nederland teruggekeerd, wordt hij na eenigen tijd in de Marine-kazerne te Amsterdam gediend te hebben op 15 September 1927 als Secretaris

bij de Zeekrijgsraad te Willemsoord geplaatst. Hier verbergt hij zijn talenten niet in een zweetdoek. Met voortvarendheid voert hij het secretariaat en geeft niet alleen blijk van een verrassende bekwaamheid in het maken der verhooren door den officier-commissaris afgenomen, maar ook in het stellen van vonnissen en niet in het minst van zijn flair om met menschen om te gaan. Voor dit laatste pleit het feit, dat de toenmalige president van de krijgsraad, die steeds koud en onbewogen de veelvuldige mutaties van zijn personeel, welke in de Marine nu eenmaal niet te vermijden zijn, onderging, op het behoud van Smit znoevel prijs bleek te stellen, dat alleen de omstandigheid, dat de overplaatsing van Smit op 31 October 1929 verband hield met diens plaatsing te Amsterdam om de studie meer uitgebreide rechtskennis aan de Gemeente-Universiteit aldaar te volgen, deze in de omgang zoo ongenaakbare en moeilijke president weerhield om niet hemel en aarde te bewegen om zijn buitengewoon bekwamen en prettigen secretaris, zooals hij Smit steeds bleef noemen, voor den dienst bij de krijgsraad te behouden.

Met evenveel voortvarendheid als aan de practische beoefening van het recht heeft Smit zich gewijd aan de wetenschappelijke scholing. Van dit laatste getuigt zijn doorwrocht en boeiend opstel „Beteekenis en rechtskarakter van de territoriale zee” in M.R.T. XXVIII blz. 17 en vlg., een scriptie waarmede hij in October 1931 zijn studie m.u.r.k. met een zeer goed judicium besloot.

Een ander glashelder opstel van zijn hand is: „Artikel 67 van „het Wetboek van Militair Strafrecht”, M.R.T. XXVIII, blz. 438 vlg. Smit heeft niet méér gepubliceerd. Misschien is dit te wijten aan zijn bescheidenheid, maar zeer zeker ook aan het feit, dat tijd daartoe hem ontbrak. Immers na een tweede torn in Indië, waar hij weer als secretaris van de zeekrijgsraad optrad, werd hij na op 1 Januari 1935 tot Officier van Administratie der 1e klasse te zijn bevorderd op 17 Januari 1935 bij de 3e Afdeling A (Personeel) van het Departement van Defensie geplaatst. Hier ontplooiden zich zijn capaciteiten in vergroot formaat. De oude verordeningen K.M. werden aan een grondige revisie onderworpen en de herziene regelingen der V.K.M. verschenen met de regelmaat van de klok.

Zij verraden niet alleen zijn groote veelzijdige kennis van die enorme hoeveelheid bepalingen, maar ook zijn practische zin om deze te systematiseren en vast te leggen in die handige codificaties, die wij thans als gevolg van de oorlog nog maar zoo schaars bezitten.

Die practische zin was ook van onschatbare waarde toen gedurende de mobilisatie nieuwe organisaties en regelingen op personeelsgebied uit den grond werden gestampt en in de bepalingen vlot moesten worden vastgelegd. Geen wonder, dat Smit na de capitulatie bij de Afwikkeling Afd. Personeel van het Departement van Defensie bleef geplaatst. De behartiging van de Marine en het Marinepersoneel was bij hem in vertrouwde en veilige handen. Hij kende de Marine en de Marineziel. Dank zij zijn kloek en beleidvol

optreden bleef de uitgave van het M.R.T. nog langen tijd verzekerd. Te helpen waar hij kon was zijn lust en zijn leven.

ONDANKS zijn drukke werkkring vond hij nog lust, tijd en gelegenheid om zijn juridische studie te voltooien en in 1941 wordt zijn noeste vlijt en staag doorzettingsvermogen bekroond met het behalen van den meesterstitel.

Na de bevrijding wordt hij weer aan de Afdeling Personeel van het Ministerie van Marine geroepen. Veel werk wacht hem. Midden in dat werk overvalt hem de ongenезelijke ziekte. Maar de grondslagen van vele nieuwe regelingen zijn door hem gelegd en vormen een betrouwbare basis, waarop met vrucht kan worden voortgebouwd. Door hem nog op 21 Mei 1947 tot Hoofdofficier van Administratie der 2e klasse te bevorderen bleek hoe hoog de Marine Smit en zijn werk waardeerde.

Smit had dit werk zoo gaarne willen voltooien in de hoop om wanneer hij aan het Departement kon worden gemist, een fiscaalsfunctie te kunnen vervullen. Officier was hij vóór alles, maar ook jurist in hart en nieren. Konden deze beide kwaliteiten in hem beter vereenigd worden dan in het ambt van fiscaal? Zijn ziekte verhinderde hem om de functie van plaatsvervangend fiscaal bij de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, waartoe hij bij K.B. van 14 Maart 1946 No. 88 was benoemd, ooit practisch waar te nemen. Het loon, waarop de bekroning van zijn juridische studie hem recht gaf, gewerd hem niet. Moge hij in een beter leven „het loon van den „goeden en getrouwen dienstknecht" hebben ontvangen.

D. FRANKEN.

Het deed ons genoegen, dat de Heer *Franken*, collega van de overledene, bereid was bovenstaand „in memoriam" te schrijven, aan hetwelk wij niet veel meer dan onze hartelijke instemming met het gunstig oordeel over de resultaten van zijn werk voor de Marine hebben toe te voegen. Slechts zij het ons vergund in herinnering te brengen, dat hij ook een belangrijk aandeel heeft gehad in de samenstelling van het wetsontwerp, dat wij publiceerden in deel XXXVI, blz. 261 v. De publicatie van het bovenaangehaald opstel uit het jaar 1931 geschiedde op voorstel van de hem geëxamineerd hebbende commissie met toestemming van de Minister van Defensie, een zeer zeldzame onderscheiding, steunende op do degelijke inhoud in verband met de korte tijd, welke hem voor de samenstelling ervan kon worden gelaten.

Red. M.R.T.

Principiële dienstweigeraars.

Wij publiceren hierna, op blz. 607—615, een drietal vonnissen van de Krijgsraad te Velde West, resp. van 12 Juni 1947 inzake H. M. N. en van 28 Mei 1947 inzake M. B. B. ¹⁾). Wij hebben deze

¹⁾ Deze vonnissen zijn ook te vinden in Ned. Jurispr. 1947, nos. 567 en 556.

twee uitspraken gelicht uit een aantal ons toegezonden vonnissen van die krijgsraad over principiële dienstweigeraars, omdat wij de indruk kregen, dat zij de twee grondtypen zijn, waartoe de andere kunnen worden teruggebracht.

Uit de overwegingen van de vonnissen zelf en uit de inlichtingen, die ons op ons verzoek van bevoegde zijde werden verstrekt, blijkt dat de Krijgsraad zich een correctief heeft voorbehouden op de beslissingen van de commissie van advies voor de dienstweigeringswet. Ten aanzien van de door de commissie afgewezenen wordt telkens beoordeeld of en in hoeverre sprake is van gewetensbezwaren. De Krijgsraad laat zich daarbij voorlichten door deskundigen. Bij een dezer zaken, waarbij Dr. C. J. Schuurman als deskundige optrad, gaf deze psychiater ter terechtzitting een overzicht van het probleem van het geweten in verband met de dienstweigeringswet. Aangezien wij menen dat deze verhelderende voordracht de belangstelling van onze lezers zal hebben, laten wij haar hieronder in haar geheel volgen:

„Voor een juiste beoordeling dergenen, die zich beroepen op de „dienstweigeringswet, is het noodzakelijk het gewetensprobleem zui- „ver te stellen. Het is ongetwijfeld van belang, dat de dienstweige- „ringswet de betekenis van het geweten als zodanig erkent.

1. Over het geweten in het algemeen.

„DEFINITIE: *het geweten is een zedelijke zelfbeoordeling, die in „laatste instantie uitgaat van de vraag, of iemand wel de weg van „zijn bestemming gaat, zoals hij die door aanleg en opvoeding heeft „leren opvatten.*

„Uit de formulering van de wet blijkt, dat men zich in 1923 geen „psychologisch juiste voorstelling heeft gemaakt van de functie van „het geweten. Het is een inhaerent bestanddeel van onze cultuur, „dat aan de stem van het geweten bijzondere betekenis toekent en in „bepaalde periodes van de geschiedenis is dit ook in het bijzonder „gebleken. Ik behoef slechts te herinneren aan de (bevrijding van ons „land van de Spanjaarden, waarbij de inzet was de strijd voor de „vrijheid van het geweten, vervolgens aan het feit, dat men sinds „lang de theologen heeft vrijgesteld van militaire dienst omdat men „blijkbaar althans één rubriek burgers in staat wilde stellen de stem „van het diepere weten ongehinderd te vertolken, en tenslotte aan „de verzetsbeweging in deze oorlog, waarin ongetwijfeld de stem van „het geweten een essentiële rol heeft gespeeld. Dit alles behoeft niet „te verwonderen, wanneer we bedenken, dat het geweten

„1e. de basis is van alle moraal,

„2e. een onmisbare factor is in de éénwording van de persoon- „lijkheid, alsmede in de éénwording van een natie als geheel.

„Om dit te begrijpen is het nodig, dat wij ons van het volgende „rekenschap gwen: Aan het geweten moet *de vorm*, waarin het zich „uit, onderscheiden worden van *het principe*, dat er in werkt. De „vorm, waarin het zich uit, is n.l., in hoge mate afhankelijk van „het milieu, waarin iemand opgroeit en is dan ook slechts van rela- „tieve waarde en dikwijls in hoge mate aanvechtbaar. Het principe „echter, dat in het geweten werkt, is absoluut. Het vormt de kern „van het individuele en vertolkt het gevoel van 's mensen wezenlijke „bestemming. Aangezien echter het relatieve en het absolute niet „van elkaar kunnen worden gescheiden, kan, wanneer men de rela- „tieve en vaak aanvechtbare vorm van het geweten niet respecteert, „het daarin verborgen besef van de bestemming zich niet doen gelden.

„Men doet dan geweld aan de kern van de persoonlijkheid en deze vormt de drager van alle hogere waarden. Het is dus niet slechts een individueel belang, maar een maatschappelijk belang van de eerste orde om het geweten te respecteren.

„II. De Dienstweigeringswet.

„1. Beschouwen wij nu in verband met het voorgaande de Dienstweigeringswet, dan valt het terstond op, dat degenen, die artikel 1 geformuleerd hebben, zich de functie van het geweten niet voldoende gerealiseerd hebben. Wanneer daar n.l. staat:

„hij, die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen, of de militair, die op grond van zijn overtuiging, dat hij den evenmens niet mag doden, ook wanneer dit ingevolge van overheidsbevel geschiedt, gewetensbezwaren heeft tegen de vervulling van militaire dienst enz.”

„dan werkt deze formulering verwarrend. Immers niemand heeft op grond van een overtuiging gewetensbezwaren, maar men komt op grond van zijn geweten tot een overtuiging. Een juiste formulering zou daarom zijn:

„..... die op grond van zijn geweten de overtuiging heeft, dat hij den evenmens enz. en daarom bezwaar heeft tegen de vervulling van enz.”

„2. Bovenstaande onjuiste formulering duidt er op, dat men zich de functie van het geweten te verstandelijk heeft voorgesteld en hiermede hangt ongetwijfeld samen de aard van de ondervraging der dienstweigeraars door de Commissie van Onderzoek.

„a. Deze ondervraging is blijkens de voorbeelden, die mij zijn meegedeeld, veel te veel gericht op verstandelijke argumentatie en onderkent onvoldoende het verschil tussen het toetsen van het geweten en het stellen van strikvragen. Zij miskent de subtiele aard van het geweten, dat zo sterk wortelt in het irrationele, dat men met een strikt logisch onderzoek grote vergissingen kan begaan.

„b. Een dergelijke vorm van ondervraging heeft tengevolge, dat men enerzijds een aantal ernstige gewetensbezwaren, die of niet voldoende argumenten ter verdediging van hun gevoel weten aan te voeren, of andere argumenten ter tafel brengen dan in het denkschema der Commissie passen, ten onrechte worden afgewezen, terwijl anderzijds een aantal van hen, die wel de juiste antwoorden geven, maar niet door een werkelijke vitale beziening worden gedreven, ten onrechte worden vrijgesteld. De fouten, die de Commissie aldus maakt, heeft zij aan zichzelf te wijten, aangezien het niet anders kan, of op den duur wordt het passeren door de mazen van het net der Commissie het gevolg van het opzeggen van een handig uit het hoofd geleerd lesje.

„c. De methode van ondervraging van de Commissie van Onderzoek ondermijnt dan ook de moraal, omdat ze enerzijds angst verroeft, dat het geweten van de publieke opinie te krachtig zal gaan spreken, anderzijds verwarring sticht in het publieke geweten.

„III. De Toepassing van de Wet.

„a. Kan zonder vrees gebeuren. In het vrijstellen der theologen was reeds besloten de erkenning van de bijzondere rol van bepaalde personen in de maatschappij, die een subtiele taak vervullen. De maatschappij kan er slechts bij winnen, indien men deze rubriek uitbreidt met al de serieuze vertolkers van het geweten op dit gebied. Dit zal een verhoging van het morele peil der bevolking tengevolge hebben.

„b. Zolang het militaire apparaat overtuigd is, dat het handelt in overeenstemming met de wens van de natie, wanneer het zich op

- „oorlog voorbereidt of in bepaalde gevallen ten oorlog trekt, be-
 „hoeft het in het geheel niet bang te zijn, dat er een te groot
 „aantal gewetensbezwaarden zal optreden.
- „c. Men moet dan echter de juiste weg volgen om het geweten te
 „toetsen en dit kan alleen door een psychologisch onderzoek van
 „de gehele persoonlijkheid. Dit is in het algemeen de taak van
 „den Psychiater en hij doet dat zeker niet, zoals de Commissie
 „van Onderzoek, in 15 minuten.
- „d. In een goed psychiatrisch onderzoek is het zeer zeker mogelijk
 „om tot een juiste vaststelling te geraken van de mate, waarin
 „het gevoel van de wezenlijke bestemming een rol speelt in het
 „besluit van den requestant tot dienstweigerling."

De Krijgsraad heeft zich op het standpunt gesteld dat de rechterlijke macht zich in strafzaken nimmer kan vastleggen door de mening van een ander (i.c. de commissie), in het bijzonder wanneer het gaat om zulke persoonlijke opvattingen als bij de beoordeling van principiële bezwaren tegen de dienstplicht naar voren bomen.

Uit de twee gepubliceerde vonnissen kan men, in verband met het bovenstaande, concluderen dat de Krijgsraad zich ten aanzien van H. M. N. wèl en ten aanzien van M. B. B. niet heeft kunnen verenigen met de conclusie van de commissie; M. B. B. had, naar de mening van de Krijgsraad, recht op behandeling als principiële dienstweigeraar.

Men stond echter voor de moeilijkheid dat, door een voorwaardelijke veroordeling of door een veroordeling tot een korte vrijheidsstraf, een „oneerlijke concurrentie" zou ontstaan met de jaargenoten van M. B. B., die ongeveer twee en een half jaar onder de wapenen zullen zijn. Men achtte het dies billijk dat ook hij voor enige jaren uitgesloten zou zijn van promotie in de burger-maatschappij en van studie en men koos een voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van drie jaren onder de bijzondere voorwaarde, dat de veroordeelde zich gedurende die proeftijd zou gedragen naar de aanwijzingen van de Auditeur-Militair; deze laatste zou dan een modus moeten vinden om de veroordeelde gedurende die drie jaren aan de circulatie te onttrekken.

De bedoeling van dergelijke veroordelingen was, de betrokkenen gedurende de proeftijd aan het werk te stellen te algemenen nutte. Werk in de mijnen bleek voor een algemeen-werkende regeling niet practisch wegens de vereiste fysieke qualiteiten; werk in de Noord-Oost-polder niet wegens gebrek aan toezicht. Besloten werd tot tewerkstelling in het Noorden van Groningen, in het kamp waar de door de Commissie wèl erkende principiële dienstweigeraars waren ondergebracht. De veroordeelden verblijven daar (tussen Usquert en Uithuizen) in een houten-barakkenkamp, geëxploiteerd door de Directie van de Landbouw. Het régime is: van 's morgens vroeg tot laat in de middag arbeid, 's zomers bij de boeren, 's winters bij de landaanwinningswerken aan de Lauwerspolder; bewegingsvrijheid buiten werktijd ¹⁾; verlofregeling op 's Rijks kosten als voor militairen; geen censuur op brieven.

1) Practisch betekent dit ~~niet~~ veel omdat het kamp zeer afgelegen ligt.

Ten aanzien van het bovenstaande vragen twee punten nadere aandacht.

Het eerste punt van belang is de gevolgde methode. Een dergelijke toepassing van het instituut der voorwaardelijke veroordeling is geheel nieuw.

Wij willen niet nalaten onze waardering uit te spreken voor het bereikte resultaat, waardoor men kon ontkomen aan ons sobere straffensysteem; het valt echter niet te ontkennen, dat de rechter hier in hoge mate heeft gedaan wat des wetgevers was, hetgeen in het bijzonder in het materiële strafrecht niet zonder bedenkingen is. Hier is in feite een geheel nieuwe straf uitgedacht. Zo men zich aan een illusie zou willen vastklampen, zou men haar kunnen vergelijken met de plaatsing in een Rijkswerkinrichting, maar ook die illusie moet stranden, doordat de plaatsing in een Rijkswerkinrichting een bijkomende straf is en de toepassing daarvan tot enkele, in de wet uitdrukkelijk genoemde, delicten is beperkt.

Minder elegant achten wij het ook dat de werkelijke bijzondere voorwaarde in het vonnis is versluierd achter het bevel dat de veroordeelde zich zal gedragen naar de aanwijzingen van de Auditeur-Militair. Royaler zou het geweest zijn wanneer hetgeen thans vermeld is in de daarop gebaseerde beschikking van de Auditeur-Militair, in het dictum van het vonnis had gestaan. Dit zou echter in strijd gekomen zijn met artikel 14c van het Wetboek van Strafrecht. Onder „het gedrag van den veroordeelde”, in artikel 14c bedoeld, verstaat de Hoge Raad, blijkens zijn ten deze toonaangevende arrest van 15 Maart 1926¹⁾, veroordeelde's „handel en wandel tehuis en „in de samenleving, zijn wijze van leven”. In verband met deze interpretatie heeft de Wetgever in 1929 aan artikel 14c een volzin toegevoegd, luidende: „Mede kan als bijzondere voorwaarde worden „gesteld dat de veroordeelde zich gedurende genoemd tijdsverloop „ter verpleging zal laten opnemen in eene daarbij aan te wijzen in- „richting”. Hieruit volgt dat een opneming in een verplegingsinrichting beschouwd wordt als iets anders dan „het gedrag van den „veroordeelde” en dat dus de wet niet toelaat de opneming in een andere inrichting dan een, bestemd ter verpleging.

In de tweede plaats heeft de rechter zich als het ware opgeworpen tot een (door de wet niet erkende) berop-instantie voor de beslissingen van de Commissie inzake de dienstweigeringswet. De bezwaren van de personen, die door de Commissie te licht zijn bevonden, kunnen aldus langs een omweg door de strafrechter worden aanvaard, waarna op hen een overeenkomstige maatregel wordt toegepast, zij het dat die maatregel noodgedwongen vastgekoppeld wordt aan een veroordelend vonnis.

Ook ten aanzien van dit punt heeft de Krijgsraad een zeer ruime opvatting van de taak des rechters, ruimer dan de Krijgsraad te Velde Zuid in zijn op blz. 613 opgenomen vonnis van 9 September 1947 in een soortgelijk geval zich stelde. Door dit verschil van op-

1) Zie W. 11504, N.J. 1926, 422.

vatting is terzake van het zeer belangrijke onderwerp van de berechting van principiële dienstweigeraars een bedenkelijke breuk in de eenheid van rechtspraak tussen twee Krijgsraden te Velde ontstaan. Het komt ons zeer gewenst voor dat het Hoog Militair Gerechtshof zijn standpunt voor toekomstige gevallen bepaalt.

W. H. V.

Slotzitting Krijgsraad te Velde in Engeland.

Onze Redactie ontving het navolgend verslag van het verhandelde in de slotzitting van de Krijgsraad te Velde voor de Nederlandse Troepen in Groot-Brittannië, Noord-Ierland en Canada.

Op 22 Augustus j.l. vond in Westminster Guild Hall te Londen de plechtige slotzitting plaats van bovengenoemde Krijgsraad, die voor deze gelegenheid als volgt was samengesteld:

President: Luitenant-Kolonel Mr. J. W. U. Doornbos,
Leden: Majoors Mr. C. J. F. Caljé en J. J. C. F. Lungen,
Auditeur-Militair: Majoor Mr. A. A. M. Tonnaer.

Onder de aanwezigen bevonden zich o.a. Mr. W. de Jager als vertegenwoordiger van H.M. Ambassadeur te Londen, de Commandeerend Generaal, Kolonel-vlieger H. F. C. Holtz, Brigadier Shapcott, Military Deputy Judge Advocate General, vertegenwoordigers van de Middlesex County Council, alsmede verschillende officieren van Zee-, Land- en Luchtmacht.

Na de zitting geopend te hebben, sprak de President de volgende rede uit:

Namens den Krijgsraad heb ik de eer om hier welkom te heeten: den Commandeerend-Generaal in den zin van de Regtspleging bij de Landmagt en alle overige aanwezigen, die heden voor de laatste maal van hun belangstelling voor dezen Krijgsraad willen doen blijken.

We highly appreciate the presence of the British authorities and we thank them for the honour they gave us in attending the final session of our Court.

To-day brings us to the end of a period unprecedented in the history of international law. A generally accepted rule was formulated by the well known authorities on international law Oppenheim Lauterpacht as follows:

„Whenever armed forces are on foreign territory in the service of their Home State, they are considered extra-territorial and remain, therefore, under its jurisdiction.

A crime committed on foreign territory by a member of these forces cannot be punished by the local civil or military authorities, but only by the commanding officer of the forces or by other authorities of their Home State.

This rule, however, applies only in case the crime is committed either within the place where the force is stationed, or in some place where the criminal was on duty; it does not apply, if, for example, soldiers belonging to a foreign garrison or a fortress leave the rayon of the fortress, not on duty but for recreation and pleasure, and then and there commit a crime.. The local authorities are in that case competent to punish them."

On these principles was based the Allied Forces Act 1940, an act to make provisions with respect to the discipline and international administration of the allied forces in the United Kingdom. It created the possibility for a foreign exiled Government, which had been recognised by His Britannic Majesty's Government as competent to maintain military forces in the U.K., to confer upon their military courts, all such powers that would be necessary to secure discipline.

By this act the British Government gave up temporarily the exclusive right of a sovereign power to maintain the law in its own territory and decided by its own free will to share that power with the allied governments as far as members of their respective forces were accused of committing a crime not only against the law of their own country, but also against the law of the United Kingdom.

It is true that the act reserved the right of the civil Courts in this country to try a member of any of the allied forces for any act or omission constituting an offence against the Law of the United Kingdom.

However, this restriction was in the case of the Netherlands forces hardly ever made use of. Even if a Dutch soldier had committed an offence against or together with a British subject, such case was reserved to our Court.

Owing to special circumstances that could not be foreseen at the time when the Allied Forces Act came into effect, the Netherlands Court Martial had to function during the latter part of its existence under completely different conditions from those for which this act was intended.

His Majesty's Government, however, never raised any objection to the Court continuing to exercise its power in judging the cases in which Dutch soldiers were summoned.

Let me assure you how highly we have appreciated the confidence shown by the British authorities in our Courts. We for our part did what we could to maintain discipline among our soldiers not only in the direct interest of the Army, but also because we wanted them to show by their behaviour towards the British people that they deserved the hospitality, the estimation and the good will with which they were received in this country from the first day they landed on British soil, after the catastrophical days of May 1940.

In consequence of the creation of the Allied Forces Act¹⁾, the

1) Tekst in deel XXXIX, blz. 99 v. (Red. M.R.T.).

British civil and military judicial authorities came into close contact with their allied counterparts.

This co-operation was of special importance with regard to the investigation of crimes and the execution of the sentences of our Court.

The British Police authorities concerned as well as the authorities in charge of Military Prisons and Detention Barracks have always shown the greatest assistance.

In particular I should like to mention the Officers, N.C.O.'s and other ranks of the Detention Barracks at Gillingham.

There we learned to know a system of execution that was severe but strictly correct.

In these barracks the prisoners were subjected not only to physical but also to mental training, with the result that these men were educated to be better soldiers, who could rejoin the army with ambition and selfrespect.

Of old days architects have tried to give to a Law Court a sphere of dignity and tradition.

All those who are concerned with a criminal case, they may be a Judge or a prosecutor, a solicitor or an accused, know how very important this sphere is, to maintain the impressive character that should always be one of the main factors in jurisdiction.

We found this atmosphere in Middlesex Guildhall in a way that could hardly be surpassed.

For several years this court has been put at the disposal of the Netherlands Court Martial by the decision of the Chairman of the Middlesex County Council.

During this period we tried in this building more than 300 members of our forces, or more than half of all the cases that have been dealt with by the Netherlands Court Martial in the United Kingdom.

May I express our gratitude for the important service rendered to our Court by this decision of the Chairman of the County Council of Middlesex.

I beg you, Mr. Axtell to convey our gratitude also to all the civil servants of the Council who helped us in the execution of our duties.

Op 4 Februari 1941 werd de Krijgsraad te Velde bij de Nederlandse Troepen in Groot-Brittannië en Noord-Ierland geïnstalleerd door de toenmalige Inspecteur der Nederlandse Troepen in Engeland, wijlen Luitenant-Generaal Noothoven van Goor.

Hoewel sindsdien de Nederlandse Militaire rechtspraak in het Verenigd Koninkrijk onafgebroken heeft gefunctioneerd, was aanvankelijk het aantal te behandelen strafzaken slechts klein, tengevolge van het kleine aantal Nederlandse militairen, dat er in geslaagd was om op vreemde bodem de strijd voort te zetten.

Een grote verandering trad echter in toen na de gedeeltelijke be-

vrijding van ons vaderland vele duizenden jonge mannen zich als oorlogsvrijwilliger meldden. Met een aantal reserve-officieren en dienstplichtige onderofficieren, na de capitulatie van Duitsland nog aangevuld met een deel der beroepsofficieren en -onderofficieren, leverden zij het eerste eontigent, waaruit het nieuwe Nederlandse leger kon worden gevormd.

De omstandigheden maakten het onvermijdelijk om deze arbeid in Engeland aan te vangen en diensgevolge namen de werkzaamheden van de Krijgsraad plotseling zeer sterk in omvang toe.

Generaal van Voorst Evekink was toen Commandant der Nederlandse Troepen in het Verenigd Koninkrijk en hij heeft toen met een kleine staf van toegewijde medewerkers de grondslagen gelegd, waarop dit nieuwe leger is opgebouwd. De uitstekende houding van onze Troepen in Nederlands-Indië bewijst, hoe voortreffelijk hij deze taak heeft volbracht. Wij, die het voorrecht gehad hebben om van nabij zijn arbeid gade te slaan, weten hoeveel daarbij van zijn werkkraft werd gevegd, maar wij weten ook, dat dit nimmer de warme belangstelling heeft doen verflauwen, die hij steeds voor de Krijgsraad heeft getoond.

Zijn actief medeleven, dat zich onder andere ook uitte in het houden van voordrachten over militair-justitiële onderwerpen voor de Officieren onder zijn bevel, is voor de Krijgsraad steeds een krachtige steun geweest in de drukste periode van zijn bestaan.

Op 1 Januari j.l. heeft hij de taak van Commanderend Generaal overgegeven aan de Kolonel-Vlieger Holtz. U, Kolonel, hebt in de korte periode dat U Commanderend Generaal bent geweest, herhaaldelijk op de bres moeten staan om een ontijdige opheffing van de Nederlandse Krijgsraad in Engeland te voorkomen.

U hebt daarbij duidelijk doen blijken van Uw besef, dat een Nederlandse Krijgsraad in Engeland een onmisbaar instrument was bij de handhaving van de tucht onder onze hier aanwezige militairen.

Het verheugt mij, dat mij de eer te beurt valt om namens de Krijgsraad U beiden dank te mogen zeggen voor liet vertrouwen, dat U als Commanderend-Generaal in ons College hebt gesteld.

Voorts zou ik de vele officieren willen bedanken, die geheel vrijwillig hun tijd beschikbaar hebben gesteld om als raadsman de beklagden terzijde te staan. Zonder uitzondering hebben zij hun taak met grote ijver uitgevoerd en menig uitstekend pleidooi is door hen geleverd. Uitteraard blijkt uit de vonnissen niet, welke invloed de raadsman op de uitspraak heeft gehad, maar zonder het geheim van de Raadkamer te schenden, mag ik thans wel mededelen, dat de Krijgsraad hun argumenten steeds nauwgezet heeft gewikt en gewogen en dat in het bijzonder de persoonlijke gegevens, welke de Krijgsraad vaak slechts door hun toedoen kon vernemen, in vele gevallen de beklagde tot voordeel hebben gestrekt.

In de Krijgsraad zelf heeft steeds een uitstekende samenwerking geheerst. Allen, die daarin met enigerlei functie werden bekleed,

hebben het steeds als een eer beschouwd om zich hun benoeming waardig te tonen.

Van de velen, die in de loop van ruim zes jaar aan de Krijgsraad verbonden zijn geweest, wil ik slechts een paar met name noemen, n.l. de Luitenant-Kolonel Dr. J. Ph. van Erk als President, majoor Mr. A. A. M. Tonnaer en wijlen de Kapitein Jhr. Mr. D. Bas Racker als Auditeurs-Militair.

Deze drie officieren, bijgestaan door een uitstekende secretaris, de 1e Luitenant J. J. M. Geldens, hebben hun stempel meer dan wie ook op deze Krijgsraad gedrukt.

Indien de Krijgsraad zijn arbeid tot voordeel van ons leger en tot tevredenheid van zijn Commandierend Generaals mocht hebben verricht, is zulks wel in de eerste plaats aan deze officieren te danken.

Tenslotte een enkel woord tot het personeel beneden de rang van Officier, dat aan de Krijgsraad is toegevoegd voor de administratieve werkzaamheden. Het heeft steeds met volle toewijding zijn taak verricht. Het heeft de belangen van de Krijgsraad behartigd, alsof het werkte voor eigen zaak.

Ook aan de leden van het personeel van Auditie en Secretarie breng ik daarom de dank van de Krijgsraad over. Het moge hun wel gaan in hun latere loopbaan en ik hoop dat daarbij de ervaring die zij bij de Krijgsraad hebben opgedaan, hun van nut zal kunnen zijn.

Vervolgens sprak de Auditeur-Militair als volgt:

Toen onze Krijgsraad — tijdens de ambtsperiode van den toenmaligen Auditeur-Militair, Kapitein Jhr. Mr. A. Bas Backer — werd ingesteld, ontbraken zoowel het ervaren personeel alsook handboeken, jurisprudentie, contact met het moederland, kortom al hetgeen voor een goede rechtsbedeeling schier onmisbaar is.

De beste lof voor wijlen Kapitein Bas Racker, die het leeuwendeel heeft gehad in de voorbereiding en functioneering van den toenmaligen Krijgsraad, is wel, dat alle militair juristen, onder wie Uzelf Mijnheer de President, hun onbeperkte bewondering hebben uitgesproken voor hetgeen door mijn eminenten voorganger onder zoo moeilijke omstandigheden is gepresteerd.

Voor allen, die bij de militaire rechtsbedeeling direct of indirect betrokken waren, leken de moeilijkheden onoverkomelijk.

Om te beginnen, er waren slechts weinig officieren met eenige ervaring in het houden van een huishoudelijk onderzoek.

De hulp van *Militaire- en Burger-Politie*, waarover men in Nederland beschikte voor de meer ingewikkelde zaken, ontbrak hier; de in beperkt aantal aanwezige Maréchaussée heeft goede diensten bewezen, maar toen in 1945 deze naar Nederland werd teruggeroepen, moest er een apparaat in het leven worden geroepen, dat in staat was, de corpscommandanten bij het huishoudelijk onderzoek behulpzaam te zijn.

Een woord van hulde komt voorzeker toe aan den Luitenant

Kolonel W. Kist, onder wiens leiding in politiezaken volkomen onervaren jongemannen werden gerecrutcerd en opgeleid; Luitenant Kolonel Kist wist met straffe hand het ruwe materiaal om te zetten in een bruikbaar politiecorps, dat uitstekend werk heeft gedaan.

Van den Commandeerend Generaal werd groote takt vereischt bij het nemen van de beslissing, of — terwijl wij een Krijgsmacht onderhielden in het land van onzen bondgenoot, waar misdragingen door Nederlandsche militairen in vele gevallen ook Britsche belangen raakten — een beschikking tot verwijzing wegens een begaan strafbaar feit diende plaats te vinden of niet,

Ik heb het voorrecht gehad onder twee Commandeerende Generaals te mogen werken, den Generaal Majoor D. van Voorst Evink en den Kolonel H. Holtz.

Beiden waren niet alleen volkomen op de hoogte van wat er „in „de troep" leefde, doch wisten door den aard van hun functies en hun relaties, wat de Britsche toestanden en de Britsche mentaliteit waren.

Voor een Auditeur-Militair, q.q. adviseur van den Commandeerend-Generaal, beteekent het heel veel, het vertrouwen van dezen te bezitten.

Zooewel den tegenwoordigen, als den vorigen Commandeerend-Generaal moge ik danken voor het vertrouwen, in zoo ruime mate geschonken.

De taak van de Officieren Commissarissen in het Vereenigd Koninkrijk was bijzonder moeilijk, aangezien een volledig geoefend politie-apparaat hier ontbrak, terwijl het tevens uitermate moeilijk was, de beschikking te krijgen over de noodige deskundigen (accountants enz.).

De huidige functionarissen de Kapiteins Mrs. F. Horn en P. Beunke hebben hun moeilijke taak met nauwgezetheid en bekwaamheid vervuld.

Vanaf de oprichting van dezen Krijgsraad tot aan de bevrijding van Nederland was de Krijgsraad, inclus de President, samengesteld uit niet-rechtsgeleerde leden.

In aanmerking nemende de omstandigheden, meen ik dat het gehalte der gedurende die periode gewezen vonnissen iedere critiek kan doorstaan.

Maar de toen bestaande toestand legde een groote, inderdaad te groote verantwoordelijkheid op de schouders van den Auditeur-Militair, den eenigen jurist, die op de militaire rechtsbedeeling invloed had.

Betrekkelijk spoedig na de bevrijding werden juristen tot President van onzen Krijgsraad benoemd; aanvankelijk kwam Overste Mr. J. Ph. van Erk over uit Nederland en daarna hebt U, Mijnheer de President, met vaste hand de zittingen van den Krijgsraad geleid.

De vonnissen door den Krijgsraad onder Uw leiding gewezen, dragen de sporen van gedegen juridische kennis en groote ervaring.

De verhouding tusschen Krijgsraad en Auditeur-Militair droeg het kenmerk van wederzijdsche achting en samenwerking tot het doel van een gedegen en rechtvaardige militaire rechtspraak.

Het bureau van den Krijgsraad bestaat zonder uitzondering uit personen, die vroeger nimmer bij de Militaire Justitie zijn werkzaam geweest.

Zoowel U, als Uw voorgangers, Mijnheer de President, hebben vaak Uw tevredenheid uitgesproken over de wijze, waarop de onder-officieren en het burgerpersoneel hun taak verrichtten.

Ik meen, dat de sleutel tot het goed functionneeren van het Krijgsraadsbureau deze is, dat het personeel hun werkzaamheden verrichtten, niet zoozeer omdat zij het bevel daartoe ontvingen, doch omdat zij wisten, dat een bepaalde taak volbracht moest worden, zooals hun was uitgelegd.

Een belangrijks, zoo niet de belangrijkste rol in het leven van den Krijgsraad spelen de beklagden.

Wat zou een Krijgsraad zonder beklagden zijn?

Hij is gedoemd te verdwijnen, zooals deze Krijgsraad thans verdwijnt.

In dit verband een enkel woord, omtrent de houding van den Auditeur-Militair ten opzichte van een beklagde.

De taak van den openbaren aanklager, om den strafwetsovertreder voor den Rechter te brengen, opdat deze eventueel zijn gerechte straf krijgt toegemeten, sluit m.i. niet in zich het den beklagde zoo zwart mogelijk voorstellen aan den rechter om hem een zoo zwaar mogelijke straf te doen opleggen.

Ik zou deze opvatting „de oude school” willen noemen.

Het is vanzelfsprekend in strijd met elk begrip van recht, indien veroordeeling wordt gevraagd wegens een telastelegging, waarvan men in gemoede overtuigd is, dat de beklagde moet worden vrijgesproken.

Maar ook indien men meent, dat een beklagde dient te worden veroordeeld, zoo heeft een openbaar aanklager naar mijn meening een straf te vorderen, zooals hij in geweten meent, dat beklagde verdient, rekening houdend met alle omstandigheden, niet meer en niet minder.

Hij dient niet te „overvragen”.

Naar mijne meening ligt het veeleer op den weg van den openbaren aanklager, alle omstandigheden, goede en kwade, zoor zoover in zijn vermogen, aan den Rechter te ontvouwen, en zodoende in opbouwenden zin mes te werken aan de rechtvaardige en menscheijke berechting van degenen, die de Wet hebben overtreden.

Deze opvatting is ook in overeenstemming met den eed door een Auditeur-Militair bij den aanvang van zijn bediening af te leggen, en welke eed luidt als volgt:

„Ik zwere (belove) dat ik mijn ambt als Auditeur-Militair ter „goeder trouwe en met alle vlijt en naarstigheid zal waarnemen, dat „ik, zoodra eenig strafbaar feit of vermoeden daarvan, staande ter

„mijner vervolging als Auditeur-Militair, tot mijner kennis zijn
 „gekomen, daarvan zonder uitstel en zoo veel mogelijk de regte
 „waarheid zal trachten op te sporen en doen het gene mijn ambt
 „vereischen zal, dat ik daarin zal te werk gaan met alle opregtheid,
 „eerlijkheid en onzijdigheid, zonder den schuldigen of zijne vrienden
 „of begunstigers te ontzien en zonder de onschuldigen te kwellen;
 „dat ik niet zal openbaren het gene, in de informatiën, zoude mogen
 „voorkomen, of ietwes anders het gene geheim zoude moeten blijven;
 „en dat ik voorts zoo veel eenigszins in mijn vermogen is, getrouwe-
 „lijk zal in acht nemen en naarkomen de voorschriften der wet, voor
 „zoo verre die mij in mijne qualiteit eenigermate betreffen.”

Ik meen voorts, dat Uw Krijgsraad het met dit beginsel volkomen eens is, zooals o.m. blijkt uit het herhaaldelijk uitspreken van voorwaardelijke veroordeelingen tegen jeugdige verdachten, niet-recidivisten.

Dat ik het wenschelijk acht, van deze plaats nog eens te wijzen op de manier, waarop naar mijn meening door een Auditeur-Militair zijn taak moet worden vervuld, ligt hieraan, dat ik denk, dat bij velen nog steeds de meening bestaat, dat een Auditeur-Militair is de boeman, wiens taak het is, den beklaagde „zwart te maken”, terwijl het voor den verdediger is weggelegd hem „schoon te „wasschen”.

Er is in verhouding niet veel criminaliteit geweest onder de Nederlandsche militairen in het Vereenigd Koninkrijk.

Indien U een gevoel van afgrijzen bij U voelt opkomen in het vooruitzicht, dat ik U heele reeksen getallen daaromtrent zal voor-
 tooveren, zoo zal ik U onmiddellijk geruststellen met de mededee-
 ling, dat ik slechts enkele globale getallen zal noemen.

Over al die jaren zijn er 556 strafbare feiten door den Krijgsraad in Londen bewezen verklaard; het aantal beklaagden, dat terecht stond, is belangrijk lager, aangezien vele beklaagden aan meerdere strafbare feiten werden schuldig verklaard.

Verreweg het drukste jaar is geweest 1946, toen circa 12.000 Nederlandsche militairen in het Vereenigd Koninkrijk onder de wapenen waren.

Uiteraard zijn de gepleegde delicten van diversen aard; de meest voorkomende zijn desertie, diefstal en het dragen van onderscheidingsteekenen, waartoe betrokkenen niet gerechtigd waren.

Negen Nederlandsche militairen hebben het bestaan, om, hoewel zij in Nederland nog wettig gehuwd waren, in Engeland een tweede maal in het huwelijk te treden. Deze bigamisten zijn doorgaans zwaar gestraft.

I wish to emphasize, that the fact a few of our soldiers did not behave like they should do — some soldiers are like that — has not affected in the least the good relationship with the British authorities, who have been quite understanding.

Besides I think some of our deserters for instance, did desert, not particularly because they were anxious to get away from their

unit, but because they could not resist the charms of the British girls, which of course is against the regulations.

I wish to convey my gratitude to all British authorities, present in this session-room, because you have been so fully understanding and helpful, what-ever your help was asked for.

I may mention in this context particularly the Military Deputy Judge Advocate General Brigadier Shapcott, who never failed to give his good councils, when required.

Tenslotte was het woord aan de Commandierend-Generaal, die zijn waardering uitsprak over de voortreffelijke wijze, waarop de Krijgsraad, alsmede de Auditeur-Militair en zijn personeel, zich van hun taak hebben gekweten.

Spreeker zeide, dat uit de vonnissen, door de Krijgsraad geveld, altijd sprak een streven naar rechtvaardigheid, gepaard aan doelmatigheid, alsmede een inzicht in de speciale omstandigheden, waaronder de Nederlandse militairen in zijn rechtsgebied verkeerden.

De bezonnen wijze, waarop de Krijgsraad zijn taak heeft opgevat en vervuld, is van groot belang geweest voor een goede handhaving van de orde en de tucht onder de Nederlandse Troepen in het Vereenigd Koninkrijk. In het Engels richte spreker daarna een woord van dank tot de Britse autoriteiten.

Hierna werd de zitting gesloten en waren de werkzaamheden van de Nederlandse Krijgsraad in Engeland beëindigd.

Na afloop verenigden de aanwezigen zich op uitnodiging van de Kolonel Holtz in Raadkamer. De Kolonel bood daar een afscheidsdronk aan en de vertegenwoordiger van de County Council bood enige exemplaren aan van een boek, waarin de geschiedenis van het Graafschap wordt beschreven, alsmede van Middlesex Guild Hall, waarin gedurende enkele jaren verscheidene Nederlandse colleges hebben moeten rechtspreken.

Rechtsmacht **H.M.G. voor Nederlandsch-Indië.**

Een lezer schrijft ons:

In het redactionele artikel „Aan den vijand prijsgeven van een post", opgenomen in een van de vorige afleveringen (blz. 229) wordt vermeld dat het Hoog Militair Gerechtshof van Ned.-Indië uitsluitend bevoegd was en is om van zaken als daar bedoeld, in welke officieren van welke rang ook betrokken zijn, kennis te nemen, zulks op grond van art. 44 van zijn Provisioneele Instructie.

Rij artikel 4 van de Ordonnantie van 28 Maart 1934 (Ind. Staatsblad 1934, No. 172), in werking getreden 1 October 1934 (Ind. Staatsblad 1934, No. 337) is § 1 van Hoofdstuk II van die P.I.,

omvattende de artikelen 42 tot en met 47, echter vervallen. Sedert die datum is de rechtsmacht zoowel van het Hof als van de krijgsraden, wat het K.N.I.L. betreft, uitsluitend bepaald door de „Bepalingen rechtsmacht militaire rechter" (Ind. Staatsblad 1934 No. 173), in werking getreden eveneens 1 October 1934 (vgl. art. 19 lid 2 1° Staatsblad 1934, No. 337).

De Krijgsraad te velde in Australië was derhalve ter zake volkomen bevoegd, gelet op artikel 10 j° Titel II van die Bepalingen, kennis te nemen van *alle* strafbare feiten gepleegd door een kapitein.

Met betrekking tot hetzelfde artikel moge, in verband met de aanhaling op blz. 230 bovenaan van art. 171 K.L. Ned. Ind. (oud) worden opgemerkt dat niet dit artikel doch art. 172 (oud) het voorschrift was waaraan de „schriftuur van eisch" moest voldoen. Dit laatste artikel correspondeerde met art. 170 R.L. Ned.

Met betrekking tot deze aanmerkingen mogen wij aantekenen, dat wij bij het stellen van onze mededeling op blz. 229 afgegaan zijn op de officiële uitgave van de Ned. Ind. R.L. en de P.I. voor het H.M.G. in Ned. Indië van 1932. In het 3de wijzigingsblad behorende bij deze uitgave komt op blz. 11 de volgende mutatie voor: „§ 1 van „Hoofdstuk II [der P.I.] en het daarachter gestelde op blz. 87 ver-„valt". Uit deze mutatie is voor wien niet over de oorspronkelijke ordonnantie beschikt, in redelijkheid niet te lezen, dat ook de gehele blz. 88 was vervallen. Vandaar ons misverstand, waarvoor wij onze verontschuldiging aanbieden.

Voor het signaleren van de drukfout op blz. 230 zijn wij dankbaar.

R.C.

De Nederlandse-Indische militaire strafwetgeving.

Een lezer schrijft ons:

Op blz. 244 en 245 van een vroegere aflevering van dit Deel worden in een artikel dat o.m. handelt over de rechtsmacht van den Nederlandschen Militairen rechter in Ned.-Indië, ten aanzien van de Ned.-Indische militaire strafwetgeving enige opmerkingen gemaakt, die, n.h.v. niet geheel onwaarsproken mogen blijven.

Nadat de Schrijver terecht heeft geoordeeld dat een Ministeriële Beschikking aan een Ned.-Indische Krijgsraad te velde geen rechtsmacht kan verlenen over bij het K.N.I.L. gedetacheerde militairen die onder de Nederl. militaire wetgeving vallen, concludeert hij, als hij zijn gedachten verder over het K.N.I.L. laat gaan, dat ten aanzien van dit leger slechts als formeel geldige wetgeving in aanmerking komt het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande (Staatsblad 1815, No. 26).

Dit wetboek is n.l. bij de invoering van de huidige Nederlandse militaire wetgeving op 1 Januari 1923 uitdrukkelijk niet afgeschaft „voor zoover betreft de koloniën en bezittingen van het rijk in

„andere werelddelen" (vgl. art. 32, 2° Invoeringswet Militair Strafen Tucht recht).

De Schrijver die reeds te voren den Nederlandsen militairen wetgever van 1923 heeft gekapitteld dat hij het gros van de overzeese landmachten buiten zijn regeling liet, maakt er diens Ned.-Indischen collega van 1934 een verwijt van, dat hij „ten detrimente" van voormeld art. 32, 2° en „tot schade van de eenheid van militaire strafwetgeving", ertoe overging „de militaire strafwetgeving „tot inwendige aangelegenheid" te maken.

In de eerste plaats zij te dien aanzien vermeld dat de Nederlandse Rijkswetgever in de Wet op de Staatsinrichting van Ned.-Indië (Indische Staatsregeling; Ned. Staatsblad 1925, No. 327), het strafrecht en daarmee dus ook het militaire strafrecht, ter regeling aan den ordonnantiewetgever overliet. Zie artikel 131 lid 1 van de Indische Staatsregeling. Derhalve werd, in de opvatting van den Schrijver van blz. 245 (midden), ook hier een „Nederlandse" en niet een „overzeese fout" gemaakt.

Dat de ordonnantiewetgever hierbij art. 32, 2° Inv. M.S.T. veronachtzaamde, mag hem verder mede niet worden verweten. Bij de totstandkoming van het Ned.-Ind. Wetboek van Militair Strafrecht heeft hem in de eerste plaats voor ogen gestaan (vgl. de eerste alinea van de Memorie van Toelichting Bijlagen Hand. Volksraad Zittingsjaar 1933134, ond. 82, blz. 28).

Nu de Nederlandse wetgever, in het kader van de militaire wetgeving van 1923 overigens geheel logisch (zie boven), hem de militaire strafwetgeving voor zijn gebiedsdeel ter regeling overliet, wierp de ordonnantiewetgever zich op dit onderwerp dat onder de vigueur van de voormelde Rijkswetgeving moeilijk anders dan als een, de inwendige aangelegenheden van Ned.-Indië betreffende, kon worden gezien. Artikel 2 van de Overgangsbepalingen van de Indische Staatsregeling (Ned. Staatsblad 1925, No. 234) stond hem toe de bepalingen nopens onderwerpen, voorkomende in vóór 1 Januari 1926 afgekondigde wetten (de Inv. M.S.T. trad in werking 1 Jan. 1923) bij ordonnantie door andere te vervangen. Van een „formeel „ongeldige" wetgeving kan derhalve niet worden gesproken.

Het art. 32, 2° dat voor Ned.-Indië de verouderde wetgeving van 1815 (vgl. te dien aanzien b.v. Idema, de Indische Wetboeken van strafrecht 1848—1934, blz. 39) handhaafde, is op de wijze door de wet voorzien, vervangen.

Dat dit alles geschiedde „tot schade van de eenheid van militaire „strafwetgeving" kan niet worden ontkend. Hierbij valt echter aan te tekenen dat de gemene strafwetgeving, waarvan de militaire een bijzonder deel uitmaakt, van de beide gebiedsdelen slechts concordantie kent, geen eenheid. Dit behoeft uiteraard niet te impliceren dat mede de militaire strafwetgeving van de verschillende gebiedsdelen niet als een eenheid zou kunnen worden geregeld.

De praktijk heeft echter anders uitgewezen. De ordonnantiewetgever streefde concordantie met Nederland na, maar zag zich ge-

dwongen van de overeenkomstige Nederlandse artikelen af te wijken, waar specifiek Indische toestanden daartoe noopten, de praktijk de noodzakelijkheid van aanvulling of wijziging aantoonde, en verduidelijking van een artikel gewenst bleek ¹).

Wie eenheid in de militaire strafwetgeving van de verschillende gebiedsdelen wil nastreven, zal in elk geval het eerste obstakel (de specifieke toestanden van ieder gebiedsdeel) op zijn weg vinden. Deze toestanden, die mede hebben geleid tot verschil in de gemene strafwetgeving zullen, waar de militaire wetgeving, als reeds vermeld, een onderdeel van die gemene wetgeving vormt, steeds een rol spelen, ook indien slechts één „staatsweermacht” (t.a.p. blz. 248 onderaan) mocht ontstaan.

Bij deze aanmerking tekenen wij aan, dat wij aan de argumenten van den schrijver niet de kracht toekennen, die hij er in ziet. Zeker, de Staatsregeling van Ned.-Indië laat het vaststellen van het strafrecht aan de Indische wetgever over, doch de Inv. M.S.T. heeft in art. 32 sub 2° juist het militaire strafrecht daarvan uitgezonderd: *lex specialis derogat generali* en deze bepaling was in het stelsel van de ook voor de overzeese gebiedsdelen geldende wetgeving van 1814—1815 volkomen gerechtvaardigd. Had deze bepaling de vaststelling van een eigen militaire wetgeving met zoveel woorden aan de Indische wetgever overgelaten en haar daardoor tot een „inwendige aangelegenheid” gedegradeerd, dan zou Schrijvers opvatting juist zijn. Dit nu is niet geschied, de oude wetgeving is integendeel bij de wet geregeld gebleven (art. 63 al. 1 Grondwet), zodat dit terrein voor den Indischen wetgever verboden terrein bleef. Want de ongenummerde slotbepaling van het C.W.L. was, hoe ruim men haar ook wel heeft opgevat, toch nooit te lezen alsof de algehele afschaffing en vervanging door ene eigen wetgeving daaraan mocht worden opgehangen. Daarvoor bleef een nieuwe, ook in de overzeese gebiedsdelen geldige wet vereist.

Dat de eenheid in de militaire strafwetgeving door de Nederlandse fout geleden heeft, behoeft, na al wat in de laatste tijd over interregionaal militair strafrecht geschreven is en zoals ook de schrijver toegeeft, geen verder betoog. Laten wij hopen, dat deze fout binnen afzienbare tijd hersteld wordt. Het is toch niet te verdedigen dat de bij het K.N.I.L. in Ned.-Indië dienende militairen niet zijn militairen in de zin van het Nederlands Wetboek van Militair Strafrecht, maas wel zij die zich buiten de overzeese ge-

i) Vgl. de voormelde Mem. van Toel. blz. 28 en 29; een beroep wordt daar gedaan op art. 132 I.S. dat slechts over de rechtspleging handelt, maar dat bij de totstandkoming bedoeld was als ook het militair strafrecht te omvatten, vgl. Kleintjes, Staatsinstellingen van Ned.-Indië II, blz. 270; zoals uit het bovenstaande blijkt, waar ik melding maakte van art. 131 lid 1, deel ik deze ruime opvatting van art. 132 niet; Schrieke, Inleiding in het Staatsrecht van Ned.-Indië, blz. 28 blijkbaar ook niet; zie de volgorde van opsomming in de alinea beginnende met „131 lid 1”.

biedsdelen of aan boord van een Nederlands oorlogsvaartuig bevinden. Daarin kan alleen de wet verbetering brengen.

R.C.

Revue de droit pénal et de criminologie.

Ten vervolge op vorige aankondigingen willen wij thans ene opgave plaatsen van het voornaamste uit de sedert verschenen afleveringen.

De Maart-aflevering bevat ene interessante beschouwing van M. F. *Gorphe*, Voorzitter van een der Kamers van het Hof van Appèl te Poitiers, over het bewijs in strafzaken, de relatieve waarde van de bewijsmiddelen en het meermalen voorkomen van rechterlijke dwalingen, van welke hij enkele totlicht.

Daarop volgen enige aantikeningen, welke het Neurenbergse strafproces karakteriseren, afkomstig van Prof. H. *Donnedieu de Vabres*, die in dat internationaal militair gerechtshof een rechtersplaats heeft vervuld. Voor het eerst werd in dit proces uitvoering gegeven aan het sedert Grotius bestaan hebbend gevoel van verantwoordelijkheid tegenover den strafrechter van de aanstichters van een aan onmenselijke gruwelen overrijke oorlog, die tot nu toe zich veilig hadden gemeend achter het internationaal-rechtelijk karakter van oorlogvoering. Strafrechtspraak is steeds een machtsuiting maar gepaard gaande met en dientengevolge gerechtvaardigd door rechtspraak over misdadige bedoelingen van individuen, welke ook in deze oorlogsvoorbereiding in grote menigte en in koel overleg tot stand gekomen zijn.

Achtereenvolgens belicht de schrijver het accusatoir karakter van dit proces, de rol van de tolken ten behoeve van de veel-talige belanghebbenden, de taak van de openbare aanklagers en van de verdedigers der beklaagden, het verhoor van getuigen en van beklaagden en ten slotte de taak van de rechters en de inhoud van het vonnis.

Alles samengevat: een eerste schrede op weg naar internationaal militair strafrecht.

Daarna volgt een overzicht van de omvang der onzedelijkheid voornamelijk onder jonge, dikwijls nog minderjarige vrouwen, het gebrekkige van de middelen van repressie en preventie en de verbeteringen welke in de bescherming van deze jeugd en in de bestrijding van hen, die deze onzedelijkheid uitlokken en bevorderen, kunnen worden aangebracht.

De April-aflevering bevat een ter opening van zijne colleges aan de universiteit te Luik uitgesproken rede van den Belgischen Advocaat-Generaal *Jean Constant*, een krachtig pleidooi voor de specialisering van den strafrechter, zonder nochtans de scheiding te willen voltrekken tussen rechters voor burgerlijke en voor straf-

zaken. Een pleidooi voor onbepaalde strafvonnissen, voor rechterlijke bemoeienis met de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en met de heropvoeding van gestraften. Een opgave van hetgeen in onderscheiden landen in het belang van deze speciale vorming is verricht ontbreekt niet. Voor militaire juristen, die tevens als militaire opvoeders van vrijwilligers en dienstplichtigen verwante studies behoren te maken, bevat deze rede veel wat hun aandacht verdient.

Ook verdient vermelding ene verhandeling over de bestraffing en bestrijding van collaboratie met de vijand in Noorwegen van Prof. *Johs. Andenors*, hoogleeraar aan de universiteit van Oslo.

De Mei-aflevering bevat als hoofdartikel een duidelijk gesteld overzicht van de Engelse rechterlijke organisatie van de hand van M. F. *Dumon*. Voorts een uitvoerige studie van de Belgische kinder-rechter *Maurice Dubois* over kindbescherming, in welke onze Kinderwetten niet vergeten zijn.

In een eveneens uitvoerige verhandeling bespreekt de Noorse Magistraat *Harald Sund* de behandeling en berechting van oorlogsmisdadigers in zijn land.

Eindelijk verdient vermelding een opstel van Dr. *Jacques Ley* over de schuldvraag in het strafrecht in verband met de straf als middel tot afschrikking, tot verbetering en tot heropvoeding en over de taak hierbij van de strafrechter, van de medicus en van de socioloog. De schrijver beproeft een coördinatie te brengen tussen deze vaak tegenstrijdige standpunten.

Onder de opgenomen rechterlijke beslissingen trok onze aandacht een arrest van het Hof van Cassatie, bij hetwelk beslist werd, dat iemand, die ontzet is uit het kiesrecht (als maatregel van zuivering), een politiek misdrijf pleegt als hij niettemin aan een verkiezing voor een politiek lichaam deel neemt.

De Juni-aflevering, minder omvangrijk dan de vorige, bevat een hoofdartikel over de organisatie van de strafrechtspraak in de Belgische Congo. De ook in deze kolonie ontwaakte zucht naar gelijkenschakeling met de toestanden in Europa gaven het aanzijn aan onderscheiden wenssen op strafprocessueel gebied, welke M. A. *Sohier* aan een beschouwing onderwerpt. Hoewel vergelijking niet gemakkelijk is, schijnen de overeenkomstige regelingen in onze overzeese gebiedsdelen een vrij aanzienlijke voorsprong te hebben op die van de Congo.

Overigens bevat deze aflevering voor onze lezers weinig belangrijks. Een kort verslag van een te Nijmegen in Mei j.l. gehouden psychomedisch congres.

De Juli-aflevering verschaft ons een bijzonder lezenswaardige verhandeling van de hierboven genoemde Parijse hoogleeraar in het strafrecht H. *Donnedieu de Vabres*, over het standpunt hetwelk het

Internationaal Militair Gerechtshof te Neurenberg heeft ingenomen tegenover de wetmatigheid van de berechte oorlogsmisdrijven. Hoe werden deze misdrijven beoordeeld tegenover de ook in ons strafrecht aanvaarde grondgedachte: geen feit is strafbaar dan uit kracht van ene daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling? Een onderwerp, dat deze hoogleeraar ook behandeld heeft in zijne vijf voordrachten, in de tweede helft van Juli 1947 in het Vredespaleis alhier gehouden voor de toehoorders in de Académie de droit international de la Naye, en dat zijn grondslag vindt in de twijfel, welke gerezen is over de betekenis van het door de „big four” vastgesteld „Agreement” van 8 Augustus 1945 met het daarbij bekrachtigd charter voor het Neurenbergs Militair Gerechtshof, tot welk verdrag negentien andere mogendheden zijn toegetreden en dat aan de onvoorwaardelijke capitulatie van Duitsland zijne verbindende kracht tegenover de as-mogendheden ontleende. Mag aan deze regeling terugwerkende kracht worden toegekend? Dat dit geschied is, vindt zijn grond in de aanvaarding van de stelling, dat het oorlogsrecht nog niet gekomen is tot een stadium, in hetwelk aan een allen bindende wetgeving kan worden gedacht en dat de oorlogen van deze eeuw voorvielen toen er nog slechts gewoonterecht te dien aanzien bestond. Op dezelfde grond aanvaarde de rechter de collectieve aanduiding van misdrijven tegen de mensheid, een omschrijving welke in hare collectiviteit verwantschap vertoont met die var, art. 2 Mil. Swb.

Daarop volgt een studie over de bestrijding van het „incivisme” gezien van justicieel, penitentiair en sociaal standpunt. Deze studie, bestaande uit onderdelen van de handen van onderscheiden deskundigen, is zeer lezenswaard voor hen, die in volksopvoeding belang stellen. Het justitieel gezichtspunt is in zoverre voor ons van belang, dat de strafvervolgingen tegen het grootste gedeelte van deze „inciviques” is gevoerd voor de militaire rechter: op 31 December 1946 waren er in dit soort zaken bijna 45.000 vonnissen geveld, van welke slechts 1800 bij verstek. De groepering van deze zaken op grond van vereiste spoed vorderde veel overleg evenals de tewerkstelling van talloze preventief-gearresteerden en de reclassering van ontslagen gevangenen. Zeer veel, ook statistische gegevens zijn in deze verhandelingen verwerkt.

Van de verdere inhoud vermelden wij slechts ene aankondiging van de vijfde druk van het werk van Mr. T. J. Noyon, het Wetboek van Strafrecht, bewerkt door Prof. G. E. *Langemeyer*, deel T.

Openbare aanklager in de raadkamer.

Ter voldoening aan het verzoek van de Fiscaal bij de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage plaatsen wij de volgende mededeling:

„Naar aanleiding van het voorkomende op de bladzijden 387 en 388 van de lopende jaargang wendde ik mij tot Mr. P. R. d'Arnaud Gerkens om inlichtingen.

„Deze deelde mij mede dat het voorval zich niet had voorgedaan bij de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's Gravenhage doch ongeveer vier maanden geleden in Nederlands-Indië.”

Overzicht van de zaken behandeld door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage gedurende het tweede kwartaal 1947

Zaken afgedaan in het 2e kwartaal 1947		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben				Teruggewezen naar G. O.	Personen, vermeld in kolom 3, 4, 5 en 6, zijn te verdelen als volgt:				
bij vonnis	buiten straf-proces (art. 74 W. v. S.)	vermeld in kolom 1		kolom 2			veroordeelden:				
		Officieren	Onderofficieren & manschappen	Officieren	Onderofficieren & manschappen		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	onvoorwaardelijk en voorwaardelijk (gecombineerd)	Vrijgesproken	Transactie
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
M*	88	2	66	4	84	—	58	5	2	3	88

* w. o. 6 zaken met 20 beklaagden.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Tijd en plaats van aanvang en einde van onoorloofde afwezigheid.

door

W. H. VERMEER.

1.

§ 11. De Wetgever heeft in de derde titel van het tweede boek van het Wetboek van Militair Strafrecht minutieus de afwezigheidsdelicten in verschillende schakeringen uitgesponnen; omtrent de plaats waar en het tijdstip waarop de onoorloofde afwezigheid een aanvang neemt en eindigt is zijn regeling echter minder uitgewerkt. Toch zal de rechter vaak verplicht zijn op deze vragen een antwoord te geven, aangezien een aantal dezer delicten in qualificatie en strafpositie bepaald zijn door de duur der afwezigheid.

§ 12. De enige steun die de rechter in het Wetboek vindt is de bepaling van artikel 106, hetwelk voorschrijft dat onder „afwezigheid” is te verstaan „afwezigheid van de plaats of de plaatsen „waar de militair zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden”. Wat nu in elk concreet geval onder die „plaats of plaatsen” moet worden verstaan is een feitelijke vraag. Het is het schip of de inrichting, in de rol waarvan de militair administratief is geplaatst of waar hij is gedetacheerd; de kazerne, het vliegekamp enz., waar zijn onderdeel is gelegerd of gedetacheerd; de verschillende plaatsen waar zijn onderdeel te velde of op patrouille zich telkens bevindt; de plaats waar hij een hem opgedragen dienstverrichting uitvoert; het vervoermiddel, wanneer hem een reis is bevolen met aanwijzing van een bepaalde reisgelegenheid, enz.

§ 13. Ik doe echter opmerken dat artikel 106 slechts een definitie geeft van „afwezigheid”, terwijl het desbetreffende element van de misdrijven van de derde titel is „opzettelijke onoorloofde „afwezigheid” of „aan schuld te wijten onoorloofde afwezigheid”.

Kan men nu zeggen dat de samenvoeging van „schuld”, „onoorloofdheid” en „afwezigheid” leidt tot een grootheid die gelijk is aan de optelsom van deze drie componenten, of werken zij op elkaander in, waardoor een synthese ontstaat? Uit sommige uitspraken zou men dit laatste kunnen concluderen. Doordat de uitspraken op dit punt echter gewoonlijk sober zijn gemotiveerd, is het moeilijk om uit te maken, hoe men zich de inwerking dezer elementen heeft gedacht. Bovendien leiden niet alle beslissingen tot een gelijk resultaat inzake tijd en plaats van aanvang en einde der onoorloofde afwezigheid.

2.

§ 21. Voor de beslissing, welk tijdstip als begin van de onoorloofde toestand moet gelden, wil ik allereerst naast elkaar plaat-

sen de vonnissen van de Zeekrijgsraad te Willemsoord van 7 December 1938 (bevestigd bij sententie van 27 December 1938)¹⁾ en van 16 November 1938 (bevestigd bij sententie van 24 Januari 1939)²⁾.

Het eerstgenoemde vonnis behandelde het geval van een scheepeling, geplaatst aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen” te den Helder, die toestemming gekregen had om zich tot het verzilveren van een postwissel naar het postkantoor ter plaatse te begeven, onder het beding van onmiddellijk terug te keren. Na zijn bezigheden keerde deze militair echter niet terug doch begaf zich naar het station, met de bedoeling om de trein naar den Haag te nemen. De mening van de Krijgsraad (en implicite van het Hof) was dat de ongeoorloofde afwezigheid aanving op het ogenblik waarop de betrokkene, in stede van naar zijn schip terug te keren, stationwaarts was gegaan.

Uit deze beslissing kan men concluderen dat de Krijgsraad van oordeel was dat deze militair tijdens zijn permissie naar het postkantoor „afwezig” was (zij het, op grond van de hem verleende toestemming, niet ongeoorloofd afwezig) en dat hij, door de hem verleende permissie te schenden, zijn afwezigheid deed overgaan in een ongeoorloofde.

§ 22. Het tweede geval betrof een militair die wegens ziekte niet was teruggekeerd van een hem verleend verlof en die enkele dagen later van de hem behandelende officier van gezondheid opdracht kreeg, terug te keren naar het vliegekamp, waar hij geplaatst was. De Krijgsraad en het Hof (hetwelk het vonnis bevestigde) beslisten dat de ongeoorloofde afwezigheid aanving op het moment waarop deze militair, na het ontvangen van de opdracht, redelijkerwijze op het vliegekamp had kunnen zijn aangekomen. De Fiscaal betoogde in zijn memorie van appèl³⁾ dat de betrokkene, toen hij de opdracht ontving, reeds afwezig was van de plaats in artikel 106 bedoeld en dat, door het niet nakomen van de opdracht, deze afwezigheid, die tevoren geoorloofd was, ongeoorloofd werd.

Uit het feit dat 's Fiseaals betoog verworpen werd, zou men à contrario kunnen ooncluderen dat het Hof van oordeel was dat er in het geval van verleend verlof geen sprake is van afwezigheid, dat dus door de inwerking van het verlof op het begrip „plaats” van artikel 106, dit begrip ruimere grenzen is gaan aannemen, en dat in casu voorts, door het feit dat de officier van gezondheid deze militair onder behandeling had genomen, het verlof zich heeft uitgestrekt buiten de aanvankelijk gestipuleerde tijdsgrens.

Behalve deze conclusie à contrario uit het stilzwijgend voorbijgaan van de gronden der appel-memorïe, zou men uit de overwegingen van het vonnis⁴⁾ kunnen destilleren dat de Krijgsraad van oordeel was dat de opdracht van de officier van gezondheid de betrokken militair slechts verbond om op een bepaald tijdstip op een

f) Zie M.R.T. XXXIV, blz. 542 v.

2) Zie M.R.T. XXXV, blz. 51 v.

3) T.a.p. blz. 58 v.

4) T.a.p. blz. 56.

bepaalde plaats (te weten: het vliegekamp) te zijn. Dit tijdstip zou dan het moment zijn waarop hij redelijkerwijze in het vliegekamp had kunnen zijn aangekomen. Het oordeel van de Raad zou voorts zijn dat eerst van afwezigheid sprake kon zijn, wanneer de betrokken militair op de (in casu zeer vagelijk) aangegeven tijd niet op die plaats zou zijn aangekomen, waarna dan nog nader zou moeten worden onderzocht of die afwezigheid tevens voldeed aan de door de wet voor strafbaarheid mede gestelde eisen van schuld, ongeoorlooftheid en minimum-duur.

§ 23. Deze opvatting zou medebrengen dat, wanneer de officier van gezondheid de betrokken militair zou hebben aangezegd om met een bepaalde trein te reizen, de ongeoorloofde afwezigheid zou zijn aangevangen ten tijde ⁵⁾ van vertrek van de verzuimde trein.

In deze zin ook de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten in zijn vonnis van 22 Maart 1946 ⁶⁾, betreffende een militair die tijdens een overplaatsingsreis per vliegtuig van Darwin (Australië) naar Batavia, te Brisbane de reis onderbrak en zich verwijderde. Het betreffende vliegtuig vormde voor hem „de plaats „waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden“. Zie ook het vonnis van dezelfde Zeekrijgsraad van 16 Februari 1945 ⁷⁾ betreffende het onderbreken van een reis per vrachtauto.

§ 24. De twee boven aangehaalde gevallen geven de samenwerking van de elementen „afwezigheid“ en „ongeoorloofd“. Het schuld-element bracht daarbij weinig moeilijkheden, omdat het in beide gevallen onomstotelijk vaststond. Wel speelt het een rol in het vonnis van de Zeekrijgsraad te Willemsoord van 12 Mei 1937 ⁸⁾, handelende over een schepeling die zich opzettelijk ongeoorloofd van zijn schip te den Helder had verwijderd en zich naar Amsterdam had begeven. Voordat hij echter de minimum-duur voor strafbaarheid, één etmaal, afwezig was geweest, werd hij ziek, en van deze ziekte werd nog binnen dat eerste etmaal namens hem melding gemaakt aan de Marinekazerne te Amsterdam. De Krijgsraad sprak hem terzake van het hem ten laste gelegde afwezigheidsdelict vrij omdat het ziekworden zowel de schuld als het opzet van de ongeoorloofde afwezigheid ophief en niet gezegd kan worden dat een aanvankelijk opzettelijk of schuldig handelen bij het begin van uitvoering dezer delicten voldoende is om daardoor alleen schuldverband aan te nemen ten opzichte van het gehele voltooide delict.

Zó schijnt de wetgever er ook over gedacht te hebben, toen de Tweede Kamer zich zonder hoofdelijke stemming accoord verklaarde met de uitleg van de Minister van Justitie, dat het „de bedoeling „is, dat voldoende is voor strafbaarheid, dat binnen den termijn van

5) en ter plaatse — zie *Noyon Langemeyer* deel I (5e druk), blz. 63.

6) Niet gepubliceerd.

7) Zie M.R.T. XL, blz. 322 v.

8) Zie M.R.T. XXXIII, blz. 189 v.

„1 tot 30 dagen ten minste één dag is voorgekomen, waarop de „afwezige hetzij opzettelijk, hetzij culpoos afwezig was" ⁹⁾).

Uit die behandeling in de Tweede Kamer blijkt voorts „dat als „na culpa bij de afwezige dolus opkomt, dat bijkomende opzet niet „schaadt" en dat de afwezige „toch gestraft (wordt) wegens afwezigheid tengevolge van schuld, ook indien misschien mocht „blijken dat de aanvankelijke schuld overgegaan is in opzet. Dat „laatste komt dan niet in aanmerking" ⁹⁾).

§ 25. Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands Indië schijnt ten aanzien van dit laatste een ander standpunt in te nemen in zijn sententie van 28 Januari 1938 ¹⁰⁾). De schuldige, die tengevolge van culpose ongeoorloofde afwezigheid zijn schip had achterzeild en die daarna verder opzettelijk ongeoorloofd afwezig bleef, werd schuldig verklaard aan de strafbare feiten van artikel 96, 2° en 97, 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht en het bewezen verklaarde kreeg een dubbele qualificatie.

In gelijke zin de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten (vonnis van 22 Januari 1943 ¹¹⁾) inzake twee militairen die tengevolge van schuld — zij waren in een verkeerde trein gestapt — een schip hadden achterzeild en die vervolgens opzettelijk ongeoorloofd afwezig waren gebleven; hun fout ontdekkende hadden zij niet de eerstvolgende trein naar de betreffende havenplaats genomen maar waren nog enkele dagen weggebleven. De Krijgsraad deed in de qualificatie uitkomen dat beide feiten één voortgezette handeling uitmaakten en achtte voorts — m.i. terecht — het culpose feit niet en het doleuze wél gepleegd onder de verzwarende omstandigheid van „twee personen gezamenlijk".

§ 26. Ik kan mij met het tot uiting brengen van de beide misdrijven, wanneer de aanvankelijke schuld overgaat in opzet, zeer wel verenigen. Het moge dan niet geheel conform de opvatting van de Wetgever zijn; de beslissing van het Indische Hof geeft juist weer welke handelingen gepleegd zijn en zij sluit zich n.m.m. aan bij de tekst van de wet. In feite hebben betrokkenen zich immers aan twee verschillende — aaneensluitende — afwezigheidsdelicten schuldig gemaakt en het schijnt mij juist, dat zulks op grond van de toepasselijke wetsartikelen tot uitdrukking komt.

§ 27. Uit het bovenstaande vloeit als vanzelf de quaestie van de omgekeerde positie voort: hoe staat het wanneer het aanvankelijke opzet van de afwezige overgaat in culpa of zelfs geheel tenietgaat in overmacht, doordat er zich omstandigheden voordoen die van zijn wil onafhankelijk zijn? Het kan gebeuren dat een militair, die in tijd van vrede 29 dagen of in tijd van oorlog 3 dagen opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven en die voornemens is terug te keren vóórdat zijn afwezigheid in desertie omslaat, door culpa een trein mist of in een verkeerde trein stapt en daardoor zich eerst na 30

⁹⁾ Zie van der Hoeven II, pag. 138/139.

¹⁰⁾ Zie M.R.T. XXXIII, blz. 714 v.

¹¹⁾ Niet gepubliceerd.

resp. 4 dagen kan terugmelden; het kan ook gebeuren dat die bewuste trein door een ongeval grote vertraging heeft, zodat betrokkene dientengevolge niet meer binnen de voor desertie gestelde termijn terug kan zijn. Het eerste geval is, aldus gesteld, niet van veel praktische betekenis, omdat zowel opzettelijke als culpose ongeoorloofde afwezigheid van meer dan 30 resp. 4 dagen desertie oplevert; het tweede geval is echter des te belangrijker.

Wanneer men voor het antwoord op deze vraag te rade gaat bij de hierboven aangehaalde behandeling in de Tweede Kamer (§ 24), vindt men dat het voor strafbaarheid voldoende geacht werd wanneer er slechts één dag is voorgekomen waarop de afwezige opzettelijk ongeoorloofd afwezig was. Men zou hieruit kunnen concluderen dat het intreden van overmacht niet afdoet aan de eenmaal aangevangen strafbare opzettelijke of culpose ongeoorloofde afwezigheid. Het is echter mogelijk en zelfs aannemelijk dat men in de Tweede Kamer alleen bedoeld heeft op de overgang van dolus in culpa en omgekeerd en niet op de overgang van dolus of culpa in overmacht.

§ 28. Toch meen ik dat bovenbedoelde conclusie aanvaard dient te worden, met name dus dat de afwezige zich, wanneer hij langer dan 30 resp. 4 dagen weg geweest is, niet van desertie moet kunnen vrijpleiten door een beroep op overmachtige omstandigheden, die zijn tijdige terugkeer belemmerden.

Het is een oud rechtsbeginsel dat hij, die opzettelijk of door schuld een ongeoorloofde toestand in het leven heeft geroepen, voor het voortbestaan van die toestand verantwoordelijk is en er zich niet op mag beroepen dat van zijn wil onafhankelijke omstandigheden het eerder beëindigen van die toestand in de weg hebben gestaan. Hij die door overmacht belemmerd wordt in de terugtrek, na het begin van uitvoering van een misdrijf, verliest de voorrechten van „po-ging^v in de vorm van straffeloosheid bij overtreding en lager strafpositie bij misdrijf. Hij die een gebouw in brand steekt, doch daarna erger wil voorkomen en tracht de brand te blussen, kan zich ten aanzien van de grotere gevolgen niet disculperen doordat er geen brandblusmiddelen bij de hand zijn of doordat zij niet deugdelijk werken, waardoor tegen zijn wil een geheel blok gebouwen afbrandt en mensenlevens te betreuren zijn¹²⁾). Hij die aan een strafbare samenspanning deelneemt doch tot betere gedachten komt en het voorgevallene wil melden vóórdat het onheil gesticht wordt, gaat niet vrijuit wanneer zijn melding te laat gekomen is, uitsluitend omdat de meerdere, aan wie hij zijn mededeling moest doen, zich niet op zijn kantoor of bureau bevindt¹³⁾ 14).

Evenzo kan — naar mijn mening — ook hij, die opzettelijk ongeoorloofd afwezig is en die erger wil voorkomen door binnen 30 resp. 4 dagen terug te keren, zich niet voor de qualificatie „desertie⁷⁾

¹²⁾ Zie artikel 157 (3°) van het Wetboek van Strafrecht.

¹³⁾ Zie artikel 83 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

¹⁴⁾ Zie ook de voorschriften van artikel 634 (3°), 1273, 1398, 1480(4) en 1781 van het Burgerlijk Wetboek.

vrijwaren door het beroep op stagnatie van een trein, ziekte, verkeersongeval enz., noch ook wanneer hij, opzettelijk of culpoos ongeoorloofd afwezig zijnde, door dergelijke omstandigheden zijn schip, waarvan hij weet dat het een buitenlandse reis gaat maken, niet tijdig voor vertrek kan bereiken.

Geheel los van bovenbedoelde formele beoordeling staat uiteraard de materiële beoordeling van het gepleegde. Deze kan de rechter, door zijn grote vrijheid ten aanzien van de strafoplegging, ten volle honoreren door alle omstandigheden in aanmerking te nemen. Bovenstaande beoogt dan ook alleen de juridische beoordeling van het gepleegde, niet het geven van een maatstaf voor de feitelijke waardering.

§ 29. Het in de vorige paragrafen ontwikkelde zullen wij nodig hebben bij de bepaling van het tijdstip van beëindiging der ongeoorloofde afwezigheid.

3

§ 31. Ten aanzien van de vaststelling van het tijdstip van beëindiging der ongeoorloofde afwezigheid bestaat in de jurisprudentie evenmin eenheid. Vóór de oorlog, en ook nog in het begin daarvan, nam men te dezen aanzien een zeer toegeeflijk standpunt in. Gewoonte was de ongeoorloofde afwezigheid geëindigd te achten op het tijdstip van arrestatie of aanmelding.

§ 32. Wellicht is deze gewoonte terug te brengen tot de (n.m.m. in haar consequenties niet wel overdachte) uitlating van de voorzitter van de commissie van voorbereiding, tijdens de Tweede-Kamer-behandeling van de (huidige) artikelen 97 en 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Deze uitlating¹⁵⁾ doet namelijk uitkomen dat de afwezigheid van een militair eindigt „als hij „terugkomt of wordt gevat“; alsof de man, doordat hij gevat wordt, gekomen is op de in artikel 106 bedoelde plaats. Het is mogelijk dat de geciteerde woorden een herinnering zijn aan de op dat tijdstip nog van kracht zijnde Criminele Wetboeken voor het Krijgsvolk, die als einde der afwezigheid aanmerken „het zonder achter„haald zijn terugkomen of zich aangeven“ (artikel 135 C.W.L.) en „gearresteerd worden“ (artikel 134 C.W.L.). Deze artikelen golden inderdaad nog ten tijde van bedoelde behandeling in de Tweede Kamer, maar spreker had behoren te bedenken dat het Wetboek van Militair Strafrecht, waarvan het ontwerp ter tafel was, met het verschil in waardering van arrestatie en vrijwillige terugmelding had gebroken.

§ 33. De vooroorlogse jurisprudentie gaat op dit standpunt voort. doordat zij voor beëindiging van de ongeoorloofde afwezigheid genoegeen neemt met arrestatie of aanmelding door of bij de politie of enig onderdeel der krijgsmacht (ongeacht of het een onder-

¹⁵⁾ Zie van der Hoeven II, blz. 138.

deel der zeemacht of der landmacht was of een onderdeel van de Indische landmacht) of zelfs een vertegenwoordiger van het buitenlandse gezag in het buitenland.

Als voorbeeld van deze opvatting uit het begin van de oorlog neem ik het vonnis van de Zeekrijgsraad in het Verenigde Britse Koninkrijk aan boord van het Marindepotschip „Oranje-Nassau" van 22 October 1941¹⁶⁾: de ongeoorloofde afwezigheid werd geacht beëindigd te zijn op het tijdstip waarop de schuldige zich, de dag erna zijn verwijdering, aanmeldde bij de politie te Liverpool. Betrokkene keerde echter eerst ongeveer een maand later aan boord van een schip van de Koninklijke Marine terug, omdat hij in die tussentijd op grond van een vonnis van de Britse strafrechter in de civiele gevangenis in Liverpool opgesloten was geweest.

In Nederland schijnt ook thans diezelfde jurisprudentie gevolgd te worden. De Zeekrijgsraad te 's Gravenhage oordeelde in zijn vonnis van 13 Februari 1947 (bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 24 April 1947)¹⁷⁾ dat de ongeoorloofde almezigheid van een marinier, die zich verwijderd had van de Marinekazerne te Amsterdam en zich naar België had begeven, eindigde op het tijdstip van zijn arrestatie door de politie te Brussel; de Krijgsraad te Velde West besliste in zijn vonnis van 24 October 1946¹⁸⁾ dat de ongeoorloofde afwezigheid, welke aangevangen was op het ogenblik dat de schuldige, na ommekomst van zijn verlof, zich bij zijn onderdeel te Grave had behoren te melden, eindigde op het tijdstip waarop hij te Hilversum door een wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee werd gearresteerd; uit het vonnis van de Krijgsraad te Velde Luid van 9 Augustus 1946¹⁹⁾ blijkt dat de ongeoorloofde afwezigheid wordt geacht te eindigen door aanhouding en inarreststelling elders dan bij het onderdeel, waarbij de schuldige geplaatst is.

§ 34. In genoemde uitspraken wordt niet nader gemotiveerd op welke gronden de rechter van oordeel is dat de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid een einde heeft genomen tengevolge van de arrestatie door en de aanmelding bij de (buitenlandse) politie. Ten deze staan, naar het mij voorkomt, drie mogelijkheden open:

(1) door deze arrestatie en aanmelding wordt de *afwezigheid* geacht afgelopen te zijn;

(2) door de arrestatie en aanmelding wordt geacht dat het *ongeoorloofde* aan de afwezigheid is ontnomen;

(3) door de arrestatie en aanmelding is de militair ontheven van *schuld*.

De mogelijkheid (1) lijkt mij weinig voor de hand liggend: het is nauwelijks aan te nemen dat men gemeend heeft dat het bureau van

16) Zie M.R.T. XXXIX, pag. 297 v.

17) Zie hierna blz. 622.

18) Niet gepubliceerd.

19) Zie M.R.T. XL, blz. 397 v.

de politie te Brussel of de civiele strafgevangenis te Liverpool voor de betrokkene de plaats vertegenwoordigde, waar hij zich „ter ver-„vulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te „bevinden“, zeer zeker niet op het moment der arrestatie en aanmelding, toen de Nederlandse autoriteiten van hun aanwezigheid aldaar nog onkundig waren en die plaatsen nog niet voor de vervulling der dienstverplichtingen hadden kunnen bestemmen.

Tegen de overweging als onder (2) bedoeld, dat aan de afwezigheid door arrestatie en aanmelding het ongeoorloofde zou zijn ont-nomen, valt aan te voeren dat zij een zware wissel trekt op de rekbaarheid van het begrip „ongeoorloofd“, hetgeen immers veronderstelt een toestemming of een gedogen, en ook te dezen aanzien geldt dat, zolang het bevoegde gezag van de aanwezigheid van betrokkene in de politie-bureaux onkundig was, van een toestemming om daar te verblijven moeilijk sprake kan zijn.

De veronderstelling sub (3) bedoeld, n.l. dat tengevolge van arrestatie door of aanmelding bij de politie in het buitenland de afwezige geen schuld meer heeft, lijkt mij een mogelijke oplossing voor de overwegingen die de rechter tot deze beslissing gebracht kan hebben.

§ 35. Deze opvatting, n.l. dat opzet en schuld ten aanzien van de ongeoorloofde afwezigheid vervalt op het tijdstip van aanmelding bij of arrestatie door een vertegenwoordiger van het (binnen- of buitenlandse, militaire of burgerlijke) gezag, komt in strijd met het standpunt, hierboven in § 28 uiteengezet. Het is voorts duidelijk dat deze opvatting, die in zo sterke mate tegemoet komt aan de belangen van de delinquent, de belangen van de dienst daarbij sterk ten achter stelt. Voor de dienst immers maakt het weinig verschil of de delinquent te Liverpool op straat rondloopt of aldaar in de gevangenis verblijft houdt.

Deze bezwaren voor de dienst, voortvloeiende uit bedoelde jurisprudentie, zijn in de oorlog sterk naar voren gekomen, vooral bij ongeoorloofde verwijdering elders dan in de basis. Door transport-moeilijkheden kon het maanden duren voordat de afwezige, na zijn aanmelding bij de buitenlandse politie of de Nederlandse consul, weer in zijn basis terug en voor de dienst beschikbaar was²⁰⁾. Daarom kwam er een reactie tegen deze jurisprudentie en hebben de Zeekrijgsraden buiten Nederland gezocht naar een andere oplossing.

§ 36. Het is duidelijk dat de uiterste reactie tegen deze vooroorlogse jurisprudentie is, uitsluitend te letten op artikel 106, waardoor de ongeoorloofde afwezigheid eerst beëindigd wordt geacht zodra de schuldige terug is aan boord van het schip of bij de in-

²⁰⁾ Zie, ter illustratie hiervan, o.a. de lange duur van verblijf in preventieve hechtenis, te wijten aan in-arrest-stelling in afwachting van transport, in de vonnissen van 15 Januari 1943 (M.R.T. XL, blz. 179) en van 26 Maart 1943 (M.R.T. XL, blz. 186), met aftrek resp. van 140 en 182 dagen voor-arrest.

richting, in de rol waarvan hij geplaatst was. Tot deze radicale oplossing kwam tenslotte de Zeekrijgsraad in het Verenigde Britse Koninkrijk aan boord van het Marindepotschip „Oranje-Nassau" in zijn vonnis van 24 Juni 1944 ²¹⁾. De Raad besliste dat de ongeoorloofde afwezigheid van beklaagde, die geplaatst was aan boord van Hr. Ms. „Flores", niet eindigde toen hij zich (ongeveer drie dagen na zijn verwijdering) aanmeldde bij het Hoofdkwartier der Marine te Londen. Weliswaar schrijft artikel 187 van Hoofdstuk IV, deel 2 van de Verordeningen der Koninklijke Marine (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 19 November 1938, No. 99) voor dat de ongeoorloofde afwezigheid wordt geacht te zijn geëindigd op het tijdstip waarop de betrokken schepeling zich op een schip of in een inrichting der zeemacht terugmeldt, of, indien hij zich elders heeft teruggemeld of elders is gearresteerd, aldaar aankomt, doch dit voorschrift — aldus de Zeekrijgsraad — hetwelk uit administratief oogpunt wellicht van belang is, niœt bij de toepassing der strafwet buiten beschouwing blijven. De Raad achtte beklaagdes ongeoorloofde afwezigheid eerst geëindigd toen hij, een tiental dagen later, werd teruggebracht aan boord van Hr. Ms. „Flores", alwaar hij geplaatst was geweest (en men nam aan dat hij daar tijdens zijn afwezigheid geplaatst was gebleven, niettegenstaande de afvoering uit de rol wegens desertie), zijnde dit de plaats waar hij zich, ingevolge artikel 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht, ter vervulling van de op hem rustende verplichtingen moest bevinden.

Hoezeer deze opvatting tegemoekomt aan de belangen van de dienst, een consequente doorvoering daarvan kan leiden tot bezwaren van praktische aard en tot grote onbillijkheid jegens de delinquent. Bezwaren in zoverre dat men in geval van arrestatie zou moeten eisen dat de afwezige wordt teruggebracht naar het schip, de kazerne, het onderdeel enz., waar hij administratief geplaatst of ingedeeld is ²²⁾; onbillijkheid door de mogelijkheid dat tijdens de afwezigheid van de militair zijn administratieve plaatsing of indeling wordt gewijzigd, zodat hij, zich terugmeldende op de plaats waar hij zich ten tijde van zijn verwijdering had behoren te bevinden, daardoor geen einde vermag te maken aan de ongeoorloofde toestand.

§ 37. In verband met bezwaren van deze aard is de Zeekrijgsraad bij de Srijdkrachten in het Oosten meer tastenderwijze te werk gegaan. In zijn vonnis van 22 December 1942 ²³⁾ overwoog de

²¹⁾ Niet gepubliceerd. Dit vonnis is echter door de toenmalige Fiscaal, de officier van administratie der 1e klasse H. Bakker, besproken op blz. 74/75 van M.R.T. XXXIX.

²²⁾ Het is zelfs denkbaar dat dit in het geheel niet meer mogelijk is, wanneer het schip enz. als zodanig inmiddels heeft opgehouden te bestaan, hetzij door administratieve regeling, hetzij door vijandelijke actie of anderszins, en men nagelaten heeft ook de afwezige opnieuw te plaatsen of in te delen. Uiteraard zal dit eerder kunnen voorkomen bij zeer langdurige afwezigheden dan bij korte.

²³⁾ Zie M.B.T. XL, blz. 174 v.

Krijgsraad dat ongeoorloofde afwezigheid niet eindigde door arrestatie in het buitenland door buitenlandse autoriteiten. Ten aanzien van de omstandigheden, waaronder de ongeoorloofde afwezigheid dan wel zou eindigen, besliste de Raad (dus met verzachting van wat artikel 106 letterlijk zou eisen doch in overeenstemming met het in het hierboven geciteerde vonnis verworpen artikel 187 van 2 V.K.M. IV): „wanneer betrokkene zich wederom bevindt op een „plaats waar hij zijn dienstverplichtingen kan opvatten en vervullen”, hetgeen „als regel zal zijn een schip of een inrichting der „Koninklijke Marine”. Deze stelling heeft de Krijgsraad verder steeds laten gelden. Het is echter jammer dat dit standpunt is verzwakt doordat de Krijgsraad een verschil aanlegde tussen vrijwillige aanmelding en arrestatie. Dit verschil werd waarschijnlijk ingegeven door de overweging dat vrijwillige terugmelding de afwezigheid ontslaat van schuld ten aanzien van de verdere duur der ongeoorloofde afwezigheid. Het toegeeflijker standpunt bij vrijwillige terugmelding hield in dat het tijdstip van aanmelding, ook elders dan aan boord van een schip of bij een inrichting der Koninklijke Marine gold als einde der ongeoorloofde afwezigheid. De Raad eiste echter de overtuiging dat de aanmelding volkomen vrijwillig zou zijn.

De bezwaren van het maken van een verschil tussen arrestatie en aanmelding waren reeds naar voren gekomen onder de vigueur van de Criminele Wetboeken voor het Krijgsvolk en terecht is het verschil in waardering en strafpositie uit het huidige wetboek weggelaten ²⁴⁾). Een der tegen deze onderscheiding opgeworpen bezwaren was, dat soms niet uit te maken was of een militair zich vrijwillig aangemeld had of gearresteerd was, bijv. als de afwezige, op weg om zich te melden, bij de kazernepoort wordt aangehouden.

Typisch is dat in het bovenstaande vonnis, waarin de Krijgsraad uitdrukkelijk de mogelijkheid van een andere regeling voorbehoudt voor gevallen van vrijwillige terugmelding, zich zo'n twijfelgeval voordeed: de schuldige meldde zich aan bij het Nederlandse consulaat te Kaapstad, doch eerst nadat hij daartoe van de consul telefonisch opdracht gekregen had. Een later twijfelgeval deed zich voor in het vonnis van 12 November 1943 ²⁵⁾; de Krijgsraad nam geen vrijwillige aanmelding aan van drie afwezige militairen, die zich weliswaar vervoegd hadden bij een Britsindische politieambtenaar, maar die zulks deden met de bedoeling om naar de weg te vragen. Deze „aanmelding” geschiedde na een afwezigheid van twee etmalen: door de verwerping van de vrijwilligheid daarvan eindigde de ongeoorloofde afwezigheid niet. Betrokkenen werden ingesloten en werden eerst ongeveer 2 maanden later afgeleverd bij een kampement van de Koninklijke Marine; dat tijdstip nam de Krijgsraad aan als einde van de ongeoorloofde afwezigheid en zij werden schuldig verklaard aan „desertie”.

²⁴⁾ Zie van der Hoeven II, blz. 143/144.

²⁵⁾ Niet gepubliceerd.

Later is de Krijgsraad van het meer toegeeflijke standpunt ten aanzien van vrijwillige aanmelding moeten terugkomen: in zijn vonnis van 15 Maart 1946²⁶⁾ besliste hij dat ongeoorloofde afwezigheid van een militair der zeemacht niet eindigde door aanmelding bij een onderdeel van het Koninklijke Nederlandsindische Leger. De Krijgsraad zou niet voor de noodzaak gesteld zijn om van Jurisprudentie te wisselen, als hij van de aanvang af geen verschil had gemaakt tussen vrijwillige terugmelding en arrestatie en de stelling: „ongeoorloofde afwezigheid eindigt wanneer de be-, trokkene zich wederom bevindt op een plaats waar hij zijn dienst-, verplichtingen kan opvatten en vervullen, d.i. als regel een schip „of een inrichting der Koninklijke Marine“, had toegepast ongeacht de wijze van terugkeer.

§ 38. De Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade heeft in zijn vonnis van 11 Juli 1947²⁷⁾ naar het schijnt de opvatting van de Zeekrijgsraad aan boord van het Marindepotschip „Oranje-Nassau“ overgenomen: de ongeoorloofde afwezigheid van een bij het Genie-Bataljon te Soerabaja geplaatste marinier eindigde niet door zijn arrestatie te Batavia, doch eerst toen hij ongeveer drie weken later te Soerabaja werd teruggebracht.

4.

§ 41. Uit de verschillende uitspraken, welke ik hierboven heb geciteerd, valt n.m.m. de conclusie te trekken:

(1) dat ten aanzien van plaats en tijd van aanvang en einde van ongeoorloofde afwezigheid — en speciaal het laatste — in de jurisprudentie geen eenheid bestaat, hetgeen het bereiken van rechtszekerheid in de weg staat.

(2) dat het standpunt, dat vóór de oorlog ten aanzien van het tijdstip van beëindiging der ongeoorloofde afwezigheid werd ingenomen en dat ook thans in Nederland gevolgd schijnt te worden, bezwaren medebrengt voor de belangen van de dienst en strijdig is met het in § 28 aangegeven beginsel, t.w. dat hij die een ongeoorloofde toestand in het leven roept, voor het voortbestaan daarvan verantwoordelijk is;

(3) dat een uitsluitend oriënteren op de letter van artikel 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht ter vaststelling van het einde der ongeoorloofde afwezigheid, hoezeer ook de belangen van de dienst begunstigend, kan leiden tot bezwaren van praktische aard en tot onbillijkheid tegenover de delinquent.

Het is m.i. dan ook gewenst te zoeken naar een objectieve formule, die past op verschillende casus-posities en die geen geweld aandoet aan de voorschriften van de wet, aan de belangen van de dienst en aan de billijkheid jegens de delinquent. Hierdoor zou tevens eenheid in de rechtspraak op dit punt bereikt kunnen worden.

²⁶⁾ Zie M.R.T. XXXIX, blz. 551 v.

²⁷⁾ Niet gepubliceerd.

§ 42. Op grond van de verschillende geciteerde uitspraken kom ik tot de mening dat als tijdstip van begin van de ongeoorloofde afwezigheid moet gelden:

(1) Wanneer de militair zich bevindt op de plaats waar hij uit hoofde van zijn dienst moet zijn en hij verwijdert zich ongeoorloofd van die plaats: het tijdstip van die verwijdering;

(2) Wanneer de militair zich op grond van een hem verleend verlof elders bevindt: (a) het hem aangezegde tijdstip van ommekeer van verlof, in het geval dat zijn niet-aanwezig zijn op de plaats zijner dienstverplichtingen aan zijn opzet of schuld te wijten was; (b) het tijdstip waarop ten aanzien van die (alsdan ongeoorloofde) afwezigheid opzet of schuld intreedt, in het geval zijn niet-aanwezigzijn aldaar niet aan zijn opzet of schuld te wijten was;

(3) Wanneer de militair zich ter uitvoering van een dienstverrichting elders bevindt: het tijdstip van opzettelijke of aan schuld te wijten en met het belang van de dienst strijdige afwijken van de normale route van die dienstverrichting, dan wel een opzettelijke of aan schuld te wijten en met de belangen van de dienst strijdige vertraging in de verplaatsing.

§ 43. Bovenstaande; formule zal wellicht niet alle gevallen kunnen dekken, doch ik meen dat daarmee althans de door mij geciteerde jurisprudentie-gevallen opgelost kunnen worden.

Hieraan toetsende het geval van de aan het einde van zijn verlof ziek geworden militair, die enige dagen later van de officier van gezondheid opdracht kreeg om zich naar het vliegveld te begeven (hierboven in Q 22 besproken), zou ik dit willen plaatsen in de rubriek (3). Immers de hem behandelende officier van gezondheid volstond niet met hem voldoende genezen te verklaren voor de terugreis (in welk geval de positie (2-b) zou gelden), maar knoopte daaraan een opdracht vast, om die reis te aanvaarden. Toen deze militair de opdracht van de officier van gezondheid ontvangen had, was hij dus niet meer een militair die buiten schuld niet van verlof kon terugkeren, maar een militair die een dienstverrichting had uit te voeren. M.i. had het begin der opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid gesteld moeten worden op het moment waarop betrouwbare het besluit nam en daaraan uitvoering gaf, om (voorlopig) niet naar het vliegveld terug te keren.

Het analoge geval (zie Q 21) van de militair die niet terugkeerde van de hem verleende toestemming om een postwissel te verzilveren, valt m.i. onder (2-a). Hem was verlof verleend van een — zij het niet scherp omliggende — duur; na de tijd die hij redelijkerwijze voor het verzilveren van de postwissel nodig had, moest hij zijn teruggekeerd aan boord van zijn schip. Eerst toen hij op dat — niet scherp vastgestelde — tijdstip niet terug was, ving zijn opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid aan. Ware hij factuur geweest en zijn gaan naar het postkantoor de uitvoering van een dienstbezigheid. dan zou het geval n.m.m. onder (3) vallen en zou de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid zijn aangevangen op het moment dat

hij, het postkantoor verlatende, stationwaarts ging inplaats van naar zijn schip.

Voorts noemde ik hierboven (in § 24) het geval van de militair die zich opzettelijk ongeoorloofd van zijn schip te den Helder verwijderde en die binnen een etmaal te Amsterdam ziek wend. Dat geval behoort m.i. in rubriek (1) thuis. Anders dan de Krijgsraad meen ik echter — zulks op grond van de in § 28 ontwikkelde *p*-dachte — dat voor strafbaarheid niet geëist moet worden dat in tijd van vrede gedurende tenminste één etmaal voortdurend opzet of schuld ten aanzien van de ongeoorloofde afwezigheid moet hebben bestaan. De Krijgsraad was van oordeel dat de ingetreden ziekte een einde maakte aan het opzet zowel als aan de schuld en dat daardoor geen opzet of schuld kon worden aangenomen ten aanzien van het voltooide delict. Uit deze overwegingen volgt dat de Krijgsraad in het geciteerde geval die ziekte geheel los zag van het feit dat deze militair zich binnen het etmaal (middellijk) bij de Marinekazerne had aangemeld; hieruit volgt voorts dat de betrokken militair ook zou zijn vrijgesproken als die aanmelding niet zou hebben gehad.

Ik meen dat deze opvatting niet houdbaar is. Evenzeer als de Wet voor (strafbare) ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede een minimum-duur van één dag eist, eist zij voor desertie een minimumduur van 30 dagen. 's Raads opvatting zou n.m.m. dan ook moeten leiden tot een vrijspraak van desertie, wanneer een militair, die zich opzettelijke ongeoorloofd had verwijderd en bijvoorbeeld 32 dagen was weggebleven, aannemelijk zou kunnen maken dat hij gedurende een week ziek geweest was; hij zou dan alleen aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid kunnen worden schuldig verklaard. Dit zou niet bevredigend zijn²⁸⁾ en de tekst van de wet dwingt ook geenszins tot zodanige opvatting. Bovendien zou dit standpunt ook ten aanzien van achteizeiling tot onaanvaardbare bezwaren leiden. Artikel 98, 3° eist voor desertie door achterzeiling dat de militair zich schuldig maakt aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (waarbij de wet niet aangeeft hoe lang die afwezigheid geduurd moet hebben) en daardoor de reis verzuimt. Het zal wel niet betwijfeld worden dat een militair, die 's morgens om 8 uur aan boord moet zijn doch opzettelijk ongeoorloofd achterblijft van passagieren, schuldig staat aan desertie door achterzeiling van de 's middags aan te vangen reis, wanneer hij op weg naar zijn schip, waar hij nog tijdig voor vertrek hoopt aan te komen, een lekke band krijgt of bij een verkeersongeval betrokken raakt, tengevolge waarvan hij te laat komt. De wet eist alleen dat hij door, d.i. ten-

²⁸⁾ III werkelijkheid zou het nog minder bevredigend zijn dan hier geschetst. Niet beklagde zou zijn ziekte aannemelijk moeten maken, maar hij zou kunnen verlangen dat wettig en overtuigend werd bewezen, dat zijn opzet of zijn schuld ten aanzien der ongeoorloofde afwezigheid 30 onafgebroken dagen had geduurd. Ik geloof dat dit bewijs in de practijk nimmer ondernomen wordt.

gevolge van, zijn opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid de reis verzuimt; het verband tussen de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en het achterzeilen is er ren van causaliteit, meer niet. Re tekst van de wet eist ook hier niet dat het opzet (of de schuld, zie arikel 96, 2°) voortduurt tot aan het strafwaardige moment: het vertrek van het schip.

Weliswaar zou men wellicht uit het besprokene tijdens de behandeling in de Tweede Kamer (zie boven, § 24) de conclusie kunnen trekken dat de wetgever de vooriduring van het schuld-element tot de minimum-duur voor strafbaarheid gewild heeft, maar kennelijk heeft hij zich daarbij de verdere consequenties, zoals hier aangegeven, niet voor de geest gehaald.

De hier ontwikkelde mening, dat de wet niet eist dat opzet of schuld ten aanzien van de ongeoorloofde afwezigheid blijft voortbestaan gedurende de gehele voor het misdrijf geëiste tijdsduur (bij ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede en bij desertie) dan wel tot aan het tijdstip van strafbaarheid (bij achterzeiling), brengt met zich dat het voortduren der schuld ook in de tenlastelegging niet behoort voor te komen. Na aanduiding in de tenlastelegging van het tijdstip waarop (en de omstandigheden waaronder) opzet of schuld ten aanzien van ongeoorloofdheid en afwezigheid is aangevangen²⁹⁾, zal volstaan kunnen worden met aan te geven dat ongeoorloofde afwezigheid is blijven voortduren tot het tijdstip waarop daaraan een einde is gekomen³⁰⁾. Vele tenlasteleggingen stellen namelijk dat beklaagde opzettelijk, voortdurend en zonder vergunning³¹⁾ of voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning³²⁾ afwezig is gebleven; dit is m.i. overbodig en het maakt, als beklaagde aan het bewijs daartoe niet medewerkt, de tenlastelegging in zoverre in de regel onbewijsbaar.

§ 44. Wat het einde der onsoorloofde afwezigheid betreft, doe ik in de eerste plaats opmerken dat er m.i. geen verschil behoort te worden gemaakt tussen beëindiging tengevolge van vrijwillige aanmelding en tengevolge van arrestatie.

²⁹⁾ Het schuld-element mag uiteraard niet geheel weggelaten worden, zoals geschiedde in het (nog niet gepubliceerde) vonnis van de **Krijgsraad te Velde Oost** van 7 Januari 1947. De tenlastelegging voor dat vonnis stelde, dat beklaagde zich aan desertie schuldig had gemaakt door langer dan vier dagen ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig te zijn en te blijven.

³⁰⁾ Aldus o.a. de tenlastelegging bij het vonnis van de **Zeekrijgsraad te Willemsoord**, in § 24 vermeld; bij het vonnis van de **Krijgsraad te Velde Zuid**, in § 33 vermeld; bij het vonnis van de **Mariniersbrigade**, in § 38 vermeld en bij het vonnis van de **Zeekrijgsraad te 's Gravenhage**, in § 33 vermeld.

³¹⁾ Zie bijv. het in § 22 vermelde vonnis van de **Zeekrijgsraad te Willemsoord**; de in § 33 en in § 36 vermelde vonnissen van de **Zeekrijgsraad a/b MDS „Oranje-Nassau“**; het in § 33 vermelde vonnis van de **Krijgsraad te Velde West** en het (niet gepubliceerde) vonnis van de **Krijgsraad te Velde Noord** van 14 Februari 1947.

³²⁾ Zie bijv. de vonnissen van de **Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten**, vermeld in § 23 en in § 37.

Van de drie componenten, waaruit de strafwaardige toestand bestaat, t.w. „schuld^v”, „onoorlooftheid” en „afwezigheid^w”, zal de nadruk behoren te vallen op de laatste. Verandering in de schuld na het tijdstip waarop de betrokkene zich in de onoorloofde toestand heeft gebracht, kan n.m.m. niet baten; het onoorloofde der afwezigheid kan niet veranderd worden zolang de autoriteiten niet ten minste weten waar de betrokken militair zich bevindt, opdat zij zijn verblijf aldaar kunnen sanctionneren, m.a.w.: zolang hij nog afwezig is. Door een einde te maken aan de afwezigheid zal hij dus eerst een einde kunnen maken aan de strafwaardige toestand. Nu zijn er echter plaatsen te denken, andere dan die van de administratieve indeling van de militair, welke, nadat hij aldaar zou zijn aangebracht of zich zou hebben aangemeld, door het bevoegde gezag zouden worden aangemerkt als de plaats waar hij voortaan zijn dienstverplichtingen behoort na te komen. Zo besliste de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten in zijn vonnis van 14 Mei 1943 ³³⁾ ten aanzien van een achterzeiler van Hr. Ms. „Tjerk „Hiddes” te Fremantle (Australië), dat door de maatregelen van de Oudst-aanwezende Nederlandse Marineofficier aldaar (bij wie beklagde zich vervoegd had) de plaats, waar beklagde zich ter vervulling van zijn dienstverplichtingen moest bevinden, zich wijzigde in Er. Ms. „Jacob van Heemskerck” te Fremantle. Aankomst op een zodanige plaats behoort n.m.m. dan ook aan de strafwaardige toestand een einde te maken. Men zal zich dus een synthese moeten denken van de elementen „onoorloofd” en „afwezigheid^w” en daarom kan men n.m.m. daaronder ook niet — zoals de Zeekrijgsraad aan boord van het Marindepotschip „Oranje Nassau” deed (zie § 36) — zonder meer verstaan de plaats waar de militair administratief ingedeeld is. Zodra de onoorloofd afwezige militair van de zeemacht is aangekomen aan boord van een schip of bij een inrichting der zeemacht en zodra de onoorloofd afwezige militair van de landmacht is aangekomen bij een onderdeel of een eenheid van de landmacht, verkeert hij in een toestand dat men hem wederom de vervulling van zijn militaire verplichtingen kan (en ook zal) opdragen (zelfs al zouden die verplichtingen voorlopig slechts bestaan in het ondergaan van arrest ³⁴⁾); de commandant van dat schip, die inrichting, dat onderdeel of die eenheid zal bevoegd geacht moeten worden om het schip enz. onder zijn bevel (wellicht slechts voorlopig en onder nadere goedkeuring van hogere autoriteiten) voor de teruggekeerde militair te bestemmen als de plaats, in artikel 106 bedoeld.

Hiermede kom ik zeer nabij het voorschrift van artikel 187 van 2 V.K.M. IV, hetwelk de Zeekrijgsraad in het Verenigde Britse Koninkrijk, als voor de strafrechtspraak ondeugdelijk, terzijde stelde (zie § 36). Ik meen echter dat de formule van dat artikel 187 iets

³³⁾ Niet gepubliceerd.

³⁴⁾ Zie artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht.

te nauw is en niet voldoende ruimte laat voor bijzondere omstandigheden. Ik noem bijvoorbeeld het geval dat een afdeling mariniers of matrozen van een landingsdivisie is ingedeeld bij een eenheid van de landmacht. Einde van de ongeoorloofde afwezigheid moet dan bereikt kunnen worden door aanmelding of aankomst bij die landmacht-eenheid. Wanneer een afdeling mariniers of matrozen, afwisselend met een afdeling van de landmacht, ergens de wacht betreft, zal een der mariniers of matrozen, zich ongeoorloofd verwijderd hebbende, door terugkeer in de wachtlokaliteiten en aanmelding bij de bevelhebber van de wacht, een einde aan zijn ongeoorloofde afwezigheid hebben gemaakt, maar m.i. alleen als de zeemacht op die dag de wacht betrokken heeft.

Ik gevoel er dan-ook veel voor om de formule, die de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten heeft uitgedacht (zie § 37), in het voorschrift van artikel 187 vnd. in te lassen en de opzettelijke of aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid geëindigd te achten op het tijdstip waarop de militair aankomt op een plaats waar hem wederom dienstverplichtingen kunnen worden opgedragen, hetgeen in de regel zal zijn bij aankomst aan boord van een schip of bij een inrichting der zeemacht.

§ 45. Ik ben er mij van bewust dat deze formule eenzijdig is, in zoverre dat zij alleen betrekking heeft op militairen van de zeemacht. Onvoldoende kennis van de organisatie van de landmacht weerhoudt mij, hiervan een parafrase te maken die passend is voor militairen van elk der landmachten. Mogelijk stemt een van de terzake van landmachts-omstandigheden deskundigen met mijn betoog voldoende in om de formulering van mij over te nemen.

Amsterdam, 12 September 1947

VRAGENBUS.

Artikel 157 j^o 65 Regtspleging Zeemagt.

Van de eerste luitenant Mr. P. Stoffels, Secretaris bij de Krijgsraad te Velde Noord, ontving de Redactie de volgende vraag:

Uiteraard lees ik steeds met de grootste belangstelling het M.R.T. en wel in het bijzonder om hieruit te leren voor mijn werkzaamheden als secretaris. De formele zijde van de gepubliceerde vonnissen en de redactionele opmerkingen over de vonnissen. (waarvan ik betreur dat zij niet wat talrijker en uitgebreider zijn), hebben steeds mijn bijzondere aandacht.

Nu is het mij opgevallen, dat in de vonnissen van de Zeekrijgsraden bij de Strijdkrachten in het Oosten steeds vermeld wordt: „Gezien de stukken van het proces, voorzover daarvan gebruik „gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden”, hetgeen blijkens het constant gebruik blijkbaar algemeen juist wordt geacht. Ik betwijfel de juistheid van deze zinsnede echter ten zeerste.

Immers de R.Z. schrijft in art. 62 voor, dat aan den beklagden zullen worden vertoond alle stukken tot zijn zaak behorende. De bovengenoemde zinsnede herinnert enigszins aan art. 65 R.Z. en wekt derhalve de indruk, dat de Zeekrijgsraad zich hier realiseert, dat aan art. 62 R.Z. de hand is gehouden. Bij nadere beschouwing kan dit echter niet juist zijn, daar men uit „voorzover daarvan gebruik „gemaakt” wel moet afleiden dat niet alle stukken zijn vertoond. Voor de behandeling ter terechtzitting is trouwens niet art. 62 R.Z. van belang, doch art. 157 R.Z. In dit artikel vindt men wel de beperking tot stukken waarvan wordt gebruik gemaakt, zij het dan ook niet met deze woorden, doch dit geldt ten aanzien van voorlezing van stukken. Baar in art. 62 R.Z. duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen voorlezing (van verklaringen) en vertoning (van stukken), kan men uit de hierboven genoemde zinsnede geenszins afleiden, dat aan het op straffe van nietigheid voorgeschreven voorlezen der stukken is voldaan. Zelfs zou men op grond van het feit, dat de overeenstemming met art. 65 R.Z. zo groot is, geneigd zijn eruit te lezen, dat de stukken slechts vertoond zijn en niet voorgelezen, zodat men kan betwijfelen of het vonnis niet nietig is, hoewel naar mijn mening het niet noodzakelijk is uit „vertoond en „voorgehouden” af te leiden „dus niet voorgelezen”, daar de formule uit art. 65 R.Z. ook betrekking heeft op voorgelezen stukken, tenminste in de zin van art. 157 R.Z., waar onder stukken ook verklaringen worden begrepen.

Ik acht het echter zeer onjuist om ten aanzien van iets dat nietigheid tengevolge kan hebben twijfel in het vonnis te laten bestaan, en toch zeker als hierbij zelfs een vermoeden van nietigheid kan ontstaan.

Ik zou deze kwestie natuurlijk niet aangeroerd hebben als de R.L.

geen overeenkomstige bepalingen kende, en ik ben in zoverre ook niet zeker van mijn kritiek, als ik niet zeker weet of de bepalingen uit de R.Z. onverkort gelden voor de Zeekrijgsraden in het Oosten. Het is mij namelijk opgevallen dat de genoemde zinsnede alleen in hun vonnissen, en in vonnissen die naar het voorbeeld hiervan gemaakt zijn, voorkomt.

Verstaan wij de Inzender juist, dan komt zijn bezwaar hierop neer dat de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten, door het bezigen van de woorden „Gezien de stukken van het proces, „voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en „voorgehouden”, twijfel wekt of de in artikel 157 R.Z. (cfm. artikel 149 R.L.) op straffe van nietigheid voorgeschreven voorlezing van stukken heeft plaats gehad.

Inzender verwijst daartoe naar artikel 62 R.Z. (cfm. artikel 64 R.L.), hetwelk voorschrijft dat de officier-commissaris aan de beklagde zal *voorlezen* de „informatiën of de verklaringen der ge-„tuigen” en hem zal *vertonen* „alle stukken tot zijn zaak behooren-„de”. Voorts verwijst Inzender naar artikel 65 R.S. (cfm. artikel 67 R.L.) dat voorschrijft dat op elk aldus voorgehouden stuk zal worden aangetekend dat het aan de beklagde is „vertoond en *voor-„gehouden*”, en naar artikel 157 R.Z. (cfm. artikel 149 R.L.) dat bepaalt dat ten bezware van beklagde, op straffe van nietigheid, geen acht zal worden geslagen op stukken, die niet zijn voorgelezen, tenzij eenparig van de voorlezing wordt afgezien.

Inzender is hiermede niet geheel volledig, want deze materie wordt voorts beheerst door artikel 164/166 R.Z. (cfm. artikel 159/161 R.L.), houdende dat de verhoren van beklagde en van de niet-gedagvaarde getuigen ter terechtzitting zullen worden voorgelezen en dat deze verhoren „alle zoodanige *kragt* (zullen) hebben en be-„houden als of dezelve, voor den vollen Krijgsraad. hadden plaats „gehad” 1).

1) Volledigheidshalve vermelden wij hierbij dat artikel 166 (161) aanvankelijk uitsluitend betrekking had op de opgaven van de beklagde, immers vóór 1912 handelde artikel 164 (159) — toen genummerd 150 (168) — alleen over het recolleren van beklagde. Later is hierin tevens opgenomen dat ook de verklaringen van niet-opgeroepen getuigen ter zitting konden worden voorgelezen. Artikel 166 (161) slaat hierop terug en wanneer dat artikel voorschrijft dat die verhoren niettemin alle *zodanige* kracht zullen hebben alsof zij voor de volle Krijgsraad waren afgelegd, dan slaat zulks uitsluitend op de verklaringen van beklagde. Dit volgt bovendien nog uit het vervolg van dat artikel, luidende „en „zal, uit dien hoofde aan de veranderingen of bijvoegselen van den be-„klaagde, geene ineerdere waarde worden toegekend dan *dezelve* in goede „justitie verdienen”.

Hoe dit zij, de practijk heeft nu eenmaal aangenomen en tot vast gebruik gepromoveerd dat ook de verklaringen van de getuigen, tijdens het vooronderzoek afgelegd en ter zitting voorgelezen, kracht hebben als waren zij ter zitting afgelegd. Dit moge niet de oorspronkelijke bedoeling geweest zijn, het is thans geworden tot de door de practijk gesanctioneerde betekenis van artikel 166 (161) en men doet goed zich daarbij neer te leggen.

Bovenstaande voorschriften, die niet onfeilbaar gesteld zijn en die onderworpen zijn geweest aan hier niet ter zake doende wetswijzigingen, zullen met toegevendheid uitgelegd moeten worden. Wij ooncluderen uit deze bepalingen het volgende:

(1) De officier-commissaris zal aan beklaagde alle verhoren en andere bescheiden voorlezen en zal hem de stukken van overtuiging vertonen (artikel 62 R.Z., artikel 64 R.L.). Van deze voorlezing en vertoning zal de secretaris op de stukken (of op een daaraan gehechte label) een acte opmaken, inhoudende dat de stukken aan de beklaagde zijn vertoond en voorgehouden in het verhoor van de (datum) (artikel 65 R.Z., artikel 67 R.L.). De Wet gebruikt dus voor „voorlezen en vertonen" de woorden „vertoonden voorgehouden".

(2) De Krijgsraad zal ter terechtzitting de van wederzijde ingeleverde stukken doen voorlezen, tenzij eenparig van de voorlezing wordt afgezien en beklaagde en zijn raadsman hiermede instemmen (artikel 157 R.Z., artikel 149 R.L.). Aangenomen zal dienen te worden dat ook de onenbare aanklager hiermede moet instemmen en dat anders voorlezing zal moeten volgen. Voorts worden ter terechtzitting de voor de officier-commissaris afgelegde verklaringen van de beklaagde en van de niet verschenen getuigen voorgelezen (artikel 164/166 R.Z., artikel 159/161 R.L.). Deze verklaringen krijgen hierdoor dezelfde waarde, alsof zij voor de volle Krijgsraad waren afgelegd.

(3) Ten bezware van beklaagde wordt geen acht geslagen op stukken, die niet ter terechtzitting zijn voorgelezen; ook van deze voorlezing mag echter met eenparigheid van stemmen en met instemming van beklaagde en zijn raadsman (en de openbare aanklager) worden afgezien. Deze voorlezing is (behoudens de bevoegdheid om haar achterwege te laten) op straffe van nietigheid voorgeschreven.

De practijk legt verband tussen dit voorschrift en de voorlezing van de voor de officier-commissaris afgelegde verklaringen, aldus, dat ook van de voorlezing der tijdens de informatiën afgelegde getuigen-verklaringen kan worden afgezien. Deze zijn aan de beklaagde immers reeds op grond van artikel 62 R.Z. (artikel 64 R.L.) bekend. Dit geldt niet voor de verklaringen van de beklaagde, want uit artikel 167 R.Z. (artikel 162 R.L.) dat het recollement van beklaagdes verklaringen ten processe voorschrijft, volgt dat deze onvoorwaardelijk moeten worden voorgelezen.

Wanneer wij de door Inzender bedoelde clause beschouwen in het licht van het bovenvermelde, komen wij tot de slotsom dat de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten daarmede bedoeld heeft te doen blijken dat de op straffe van nietigheid vereiste voorlezing der schriftelijke bewijsmiddelen en de vertoning van de niet voor voorlezing vatbare stukken van overtuiging (behoudens het recht om hiervan af te zien) heeft plaats gehad; hiertoe is gebruik

gemaakt van de clause, die de Wet voor deze voorlezing en vertoning bezigt. In de taal van de Regtspleging is de volzin duidelijk; het wordt Inzender echter toegegeven dat de Krijgsraad nog duidelijker zou zijn geweest, wanneer hij had gesteld dat de stukken, voor zover daarvan was gebruik gemaakt, de beklagde waren „voorge-,lezen en vertoond”.

Tenslotte wijzen wij erop dat ook de Zeekrijgsraad te Soerabaya deze zinsnede steeds in zijn vonnissen opnam (zie, laatstelijk, M.R.T. XXXVI, pag. 61), en dat zij ook voorkomt in de vonnissen van de Zeekrijgsraad in het Verenigde Britse Koninkrijk (zie b.v. M.R.T. XXXIX blz. 311) en van de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage (zie b.v. M.R.T. XL blz. 410).

W. H. V.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 Juni 1947 ¹⁾.

(Uitgesproken 12 Juli 1947).

President: Majoor Mr L. J. v. Geleijn Vitringa.

Leden: Majoors J. de Groot en H. K. Duhoux.

Principiële dienstweigering.

Beklaagde was dom de commissie van advies voor de dienstweigeringwet afgewezen. De Krijgsraad is, na onderzoek van beklagdes motieven, van mening dat hij, door zijn militaire dienstplicht te vervullen, niet zou handelen tegen dwingende normen van goed en kwaad, hem door zijn geweten gesteld. De Raad is van oordeel dat in zaken van dienstweigering in het algemeen een straf moet worden opgelegd van zodanige duur, dat de veroordeelde niet eerder in de burgermaatschappij terugkeert dan het geval zou zijn wanneer hij in de ovcraese gebiedsdelen zijn militaire dienstplicht jegens het Zand zou hebben vervuld. Drie jaren gevangenisstraf; ontslag zonder ontzetting.

(Zie de redactionele mededelingen op pag. 566 hiervóór, alsmede de hierna opgenomen vonnissen van 28 Mei en van 9 September 1947 op blz. 609 en 613).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M. N., soldaat bij 6-I-B.T.T., gelegerd in Fort Voordorp te Groeneken in arrest, beklagde;

Gezien enz.;

Overwegende dat den beklagde is te laste gelegd:

dat hij, militair zijnde, op of omstreeks 31 Januari 1947, derhalve in tijd van oorlog, te Alkmaar, althans in Nederland, heeft geweigerd om te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de sergeant le klasse Wahl A. gegeven dienstbevel, om de hem aangeboden uniformkleding en uitrusting in ontvangst te nemen;

Overwegende, dat uit de ambtelijke verklaring van de Commandant I-XI 10 R.I., dd. 3 Februari 1947 blijkt, dat beklagde op die datum sinds 30 Januari 1947 in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting o.m. zakelijk heeft opgegeven: dat hij, als soldaat ingedeeld bij 1-X1 10 R.I., op 31 Januari 1947 te Alkmaar opzettelijk heeft geweigerd te gehoorzamen aan het hem door zijn meerdere, de sergeant Wahl, gegeven bevel, om de hem door de fourier aangeboden uniformkleding en uitrusting in ontvangst te nemen;

¹⁾ Dit vonnis is ook opgenomen in Ned. Jurisprudentie 1947, n°. 567.
(Red. M. R. T.)

Overwegende, dat Abraham Wahl, oud 28 jaar, sergeant 6-I-B.T.T. te Haarlem, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, heeft verklaard en met ede bevestigd, dat hij, als sergeant 1e klasse bij 1-XI-10 R.I. op 31 Januari 1947 te Alkmaar aan zijn mindere, de beklaagde, het dienstbevel heeft gegeven de hem, beklaagde, aangeboden uniformkleding en uitrusting in ontvangst te nemen; dat beklaagde weigerde dit bevel op te volgen;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van de Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is te laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog*”, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 van het W. v. Mil. Str.;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, wat de strafmaat betreft: dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat in zaken van dienstweigerings in het algemeen aan beklaagde een straf wordt opgelegd van zodanige tijdsduur, dat beklaagde niet eerder in de burgermaatschappij terugkeert dan het geval geweest zou zijn, wanneer hij, als zovele anderen, in de overzeese gebiedsdelen zijn militaire dienstplicht jegens het land zou hebben vervuld;

dat dit standpunt ertoe leidt, dat aan de beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van drie jaren behoort te worden opgelegd;

dat in bijzondere gevallen van dit standpunt kan worden afgeweken, ook al zijn de bezwaren van de beklaagde tegen de militaire dienst niet door den minister erkend, wanneer van de beklaagde om des gewetens wille in redelijkheid niet zou kunnen worden gevergd, dat hij zijn militaire dienstverplichtingen zou nakomen;

dat zich in casu naar het oordeel van de Krijgsraad een dergelijk geval niet voordoet;

Overwegende toch, dat uit de verklaring van getuige J. Ditmars en uit het uittreksel uit de notulen van de vergadering van de Commissie van advies voor de Dienstweigeringswet, dd. 24 September 1946, houdende de verklaring door beklaagde tegenover die commissie afgelegd, wel is komen vast te staan dat beklaagde een afkeer heeft van het geweld en het doden van een medemens, doch die afkeer in meerdere of mindere mate elk fatsoenlijk mens eigen is en op zichzelf niet voldoende is een weigering tot het verrichten van militaire dienst te rechtvaardigen;

dat de Krijgsraad uit bedoelde notulen tevens is gebleken, dat beklaagde niet alleen in het algemeen verdediging geoorloofd acht, maar ook persoonlijk zich in het uiterste geval zou verweren;

dat mitsdien niet aannemelijk is geworden, dat beklaagde door

zijn militaire dienstplicht te vervullen, zou handelen tegen dwingende normen van goed en kwaad, hem door zijn geweten gesteld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane misdrijf beklaagde ongeschikt acht in de militaire stand te blijven: doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voor goed moet worden ontzet van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een schriftelijke verklaring van voormelde commandant dd. 3 Februari 1947, sinds 31 Januari 1947 in voorlopig streng arrest is, en dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijve;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 23, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot ene gevangenisstraf voor de tijd van drie jaren met bepaling, dat de tijd door hem vóór de verlening van het fiat executie op dit vonnis in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht; sinds 31 Januari 1947;

Ontslaat verdachte uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bekrachtigt het bestaande arrest.

Fiat executie.

's-Gravenhage, 3 Juli 1947.

De T.B.N. De Commandierend generaal
de Generaal-Majoor

M. TANS.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 Mei 1947¹⁾).

President: Luit. Kolonel Mr. Dr. J. P. van Eck.

Leden: Majors K. Ch. de Pous en M. Verhoeven.

Principiële dienstweigering.

De Krijgsraad heeft' de overtuiging bekomen dat beklaagdes standpunt, hoewel niet ertoe geleid hebbend dat hij werd vrijgesteld van de militaire dienst, inderdaad hem werd ingegeven door de stem van zijn geweten. Dit behoort van invloed te zijn op de strafmaat.

¹⁾ Dit vonnis is ook opgenomen in N.J. 1947, no. 556. (Red. M.R.T.).

Eén jaar gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting; de gevangenisstraf voorwaardelijk met sen proeftijd van drie jaren en onder de bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde zich gedurende die proeftijd zal gedragen naar de aanwijzingen van de Auditeur-Militair. De Auditeur-Militair bepaalt dat veroordeelde gedurende de proeftijd verblijf zal houden in het kamp, nader aan te wijzen door het Hoofd van de Afdeling d III van het Ministerie van Oorlog en zich aldaar zal gedragen naar de aanwijzingen van de Kampcommandant.

(Zie de redactionele mededelingen op pag. 566 hiervóór, alsmede de vonnissen van 12 Juni 1947 en van 9 September 1947 op pag. 607 en 612).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. B. B., soldaat 1e Cie. XIe Bat. Te R.I., in arrest, beklaagde:

Gezien enz.;

Overwegende dat beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij als militair op of omstreeks 13 Februari 1947, derhalve in tijd van oorlog in de zin der wet, te Gorinchem, althans in de omgeving van die plaats, nadat zijn meerdere, de sergeant J. Speksnijder hem had gelast zijn militaire uniform aan te trekken heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, en opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat genoemde meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen;

Overwegende, dat beklaagde blijkt overgelegde ambtelijke verklaring, opgemaakt en ondertekend door zijn commandant d.d. 13 Februari 1947 vanaf 13 Februari 1947 in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat beklaagde onder meer zakelijk ten processe heeft verklaard:

dat hij in werkelijke dienst is geroepen als militair en zich als zodanig op 13 Februari 1947 te Gorinchem bevond; dat de sergeant Speksnijder hem heeft gelast zijn militaire uniform aan te trekken, doch hij, beklaagde, opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen daar hij principiële bezwaren heeft tegen de militaire dienst; dat hij hierin is blijven volharden, ook nadat de sergeant hem, beklaagde, op zijn strafbaarheid heeft gewezen; dat hij een beroep gedaan heeft op de Dienstweigeringswet, doch de desbetreffende commissie zijn bezwaren niet afdoende heeft geoordeeld;

Overwegende, dat het ambtelijli rapport, ongemaakt en ondertekend door den sergeant J. Speksnijder van 1-II-7 R.I. op 13 Februari 1947 onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van rapporteur:

dat hij op Dinsdag 13 Februari den g.d.s. M. B. B. bevel heeft gegeven zijn militaire uniform aan te trekken, aan welk bevel door den genoemden M. R. B. niet werd voldaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van

vorenstaande bewijsmiddelen, het rapport van den sergeant Speksnijder slechts gebruikt in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen ¹⁾, wettig bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem te laste gelegde heeft begaan met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waarbij de „schuldige in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem „uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen" 2);

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 Wetb. v. Mil. Strafr.;

Overwegende dat beklaagde's raadsman ten onrechte een beroep heeft gedaan op artikel 40 Wetboek van Strafrecht, te weten een conflict van rechtsplechten;

Overwegende, dat toch een beroep op het bepaalde bij dit artikel slechts kan slagen, wanneer het voor den betrokkene onmogelijk was een hem door het recht opgelegde verplichting na te komen, zonder tegelijkertijd een andere hem door het recht opgelegde verplichting te schenden;

Overwegende, dat in casu voor beklaagde één rechtsplicht bestond, immers die aan zijn militaire dienstplicht te voldoen, en daar tegenover een zedelijke verplichting de inspraak van zijn geweten te volgen;

Overwegende, dat deze zedelijke verplichting echter de onderdaan geenszins een vrijbrief geeft de rechtens op hem rustende verplichtingen niet na te komen, en derhalve zijn strafbaarheid niet wordt opgeheven, doordat hij de morele beginselen, in de wet neergelegd, op grond van een persoonlijk afwijkend inzicht met betrekking tot de waarde dier beginselen, niet wenst te erkennen;

Overwegende, wat de strafmaat betreft:

dat de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagdes standpunt, hoewel niet ertoe geleid hebbend, dat beklaagde werd vrijgesteld van de militaire dienst, inderdaad hem werd ingegeven door de stem van zijn geweten, en zulks naar het oordeel van de Krijgsraad, van invloed behoort te zijn op de strafmaat;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht, in de militaire stand te blijven, doch niet zodanig ongeschikt dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, moet worden ontzet;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 10, 13, 15, 23 en 61 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

¹⁾ Deze meervoudsvorm is een wel wat weidse aanduiding voor de uiterst sobere verklaring van de beklaagde. (Red. M. R. T.)

²⁾ De wet eist dat de schuldige *opzettelijk* in zijn ongehoorzaamheid volhardt. (Red. M.R.T.).

14a en 14b van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Rechtdoende,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en liem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van een jaar;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit-, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. E 53), heeft schuldig gemaakt, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat de veroordeelde zich gedurende die proeftijd heeft te gedragen naar de aanwijzingen van de Heer Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West;

Ontslaat hem uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Fiat executie.

's-Gravenhage, 16 Juni 1947.

De Commanderende Generaal,
de Lt. Generaal

H. J. KRULS.

BESCHIKKING.

De Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde, Noordsingel No. 117 te Rotterdam,

Gezien het vonnis van de Krijgsraad te Velde d.d. 28 Mei 1947,

Bepaalt, dat: M. B. B., gedurende de proeftijd verblijf zal houden in het kamp, nader aan te wijzen door het Hoofd van de Afdeling A III van het Ministerie van Oorlog, en zich daar zal gedragen naar de aanwijzingen van de Kampcommandant.

Rotterdam, 3 Juli 1947.

De Auditeur-Militair:

De Kapitein

Mr. A. W. BARON VAN IMHOFF.

Krijgsraad te Velde Zuid.

(Vonnis van 9 September 1947).

(Uitgesproken 23 September 1947).

President: Majoor J. H. van Wermeskerlien.

Leden: Luit. Kol. J. H. H. A. Antoni en Mr. G. J. E. Poerink.

Principiële dienstweigering.

Het behoort niet tot de taak van de rechter, de juistheid van de door de Minister van Oorlog genomen beslissing, om beklaagde niet te werk te stellen bij een andere tak van staatsdienst, te onderzoeken en de Krijgsraad moet dus uitgaan van het standpunt', dat geen ernstige gewetensbezwaren aanweeiy zijn.

Een jaar gevangenisstraf en ontslag zonder ontsetting.

(Zie de redactionele mededelingen op pag. 566 hiervóór, alsmede de vonnissen van de Krijgsraad te Velde West van 12 Juni en van 28 Mei 1947 op blz. 607 en 609).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. A. S., soldaat stafcompagnie instr.bat. 3 R.I., bijgestaan door zijn raadsman Mr. J. H. van Wijk;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 9 September 1947, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 1 Juli 1947, alzo in tijd van oorlog, terwijl hij toen als soldaat in werkelijke dienst was bij het 3e Regiment infanterie, althans militair was in de zin der wet, te Bergen op Zoom, toen hem door een meerdere werd gelast militaire kleding in ontvangst te nemen en dienst te verrichten, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen en, nadat die meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid is blijven volharden;

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft „gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van militair strafrecht;

Overwegende, enz.;

Overwegende ten aanzien van de straf, die aan beklaagde behoort te worden opgelegd:

dat het niet tot de taak van de rechter behoort de juistheid van de door de Minister van Oorlog genomen beslissing te onderzoeken en de Krijgsraad dus moet uitgaan van het standpunt, dat geen ernstige gewetensbezwaren aanwezig zijn;

dat dit niet wegneemt de plicht van de rechter om te letten op alle factoren, die van invloed zijn op de mate van de aan beklaagde op te leggen straf;

dat hiertoe behoort de beantwoording van de vraag, welke motieven beklaagde tot zijn ongehoorzaamheid hebben gebracht;

dat uit de door beklaagde gegeven, ten processe aanwezige, toelichting blijkt, dat hij is opgevoed in een doopsgezind milieu, waar aan het geloof practisch niets meer wordt gedaan, maar de anti-militairistische geest nog volkomen aanwezig is en het voor hem vanzelfsprekend was, dat hij al jong niets voor het militaire geweld en al, wat daarmee samen gaat, voelde en in zoverre dit voor hem nog niet volkomen duidelijk was, door het in deze oorlog aanschouwde leed de absolute overtuiging heeft gekregen, dat militaire arbeid, in welke vorm ook, voor hem onaanvaardbaar is;

dat deze opgave wordt bevestigd door een eveneens ten processe aanwezige verklaring van de majoor E. A. Wijdicks, waarnemend regiments-commandant van beklaagde, inhoudende, dat hij sterk de indruk heeft, dat beklaagde weigert op grond van gewetensbezwaren;

dat de Krijgsraad ter terechtzitting de indruk heeft bekomen, dat beklaagde het ernstig meent met zijn naar voren gebrachte bezwaren;

dat de Krijgsraad overneemt het gevoelen van de arts, Rem. Musaph, neergelegd in een ten processe aanwezig rapport, dat beklaagde heeft een armoedige persoonlijkheid, stijfhoofdig is en gestereotypiseerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad voorts rekening houdt met het feit, dat beklaagde ingevolge een schrijven van de Herkeuringsraad te 's-Gravenhage, ten processe aanwezig, ter afkeuring is voorge dragen aan de I.G.D.K.L.;

Overwegende, dat de Krijgsraad mede rekening heeft gehouden met de weigering van de Minister van Oorlog om beklaagde tewerk te stellen bij een andere tak van staatsdienst;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen moet worden ontzet;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1,

10, 23, 60 en 62 van het Wetboek van militair strafrecht; 27 en 87 van het Wetboek van strafrecht; 193, 197, 243, 249 en 205 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar, met bepaling, dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, te weten: vanaf 1 Juli 1947;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst, evenwel zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard; Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 29 Mei 1947.

President: Majoor Mr. L. J. v. Gelein Vitringa.

Leden: Majors J. de Groot en H. K. Duhoux.

Het ten laste gelegde rijden op een motorrijwiel dat niet voorzien was van de voorgeschreven verlichting bewezen doch het bewezene niet strafbaar verklaard, aangezien artikel 37 der Motor- en Rijwielwet en de krachtens die wet vastgestelde A. M. v. B. in geral van oorlog niet gelden t.a.v. voor 's Rijks dienst gebezigde motorrijtuigen. Vrijspraak ¹⁾.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. TV. K., destijds soldaat 2e mitrailleur Bataljon,

Gezien enz.;

Overwegende, dat den beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde, op of omstreeks 25 November 1946 te „Amersfoort, althans in de omgeving van die plaats, als bestuurder „van een motorrijwiel, daarmee heeft gereden over de voor het al- „gemeen verkeer openstaande weg, de Varkensmarkt, aldaar, terwijl „voormeld motorrijwiel niet was voorzien aan de voorzijde van een „lantaarn, die voorwaarts een helder geel of helder wit licht uit- „straalde, en aan de achterzijde van een lantaarn, die achterwaarts „duidelijk zichtbaar voor het achteropkomende verkeer een rood

¹⁾ Gelijke beslissing gaf het H.M.G. in een soortgelijk geval bij sent. 27 Januari 1920, M.R.T. XVI, blz. 62. (Red. M.R.T.).

„licht uitstraalde, zulks terwijl het omstreelis 17.45 uur n.m. was, „zijnde een tijdstip, gelegen tusschen een half uur na zonsondergang „en een half uur voor zonsopgang”;

post alia:

Overwegende, ten aanzien van de strafbaarheid van het bewezen verklaarde: dat dit, in het algemeen, valt onder het bepaalde bij artikel 17, 1e lid, sub a en b. van het Motor- en Rijwielreglement, strafbaar gesteld bij art. 73, 1e lid, van dat reglement; dat echter art. 37 der Motor- en Rijwielwet o.m. bepaalt, dat die Wet en de krachtens die Wet vastgestelde algemene maatregelen van bestuur ingeval van oorlog niet gelden ten aanzien van motorrijtuigen, voor zover die worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst; dat, nu de jongste oorlog tussen Nederland en de vijandelijke staten nog niet door het sluiten van vredesverdragen beëindigd is, de toestand van oorlog voortduurt, en derhalve zich geval van oorlog voordoet; dat mitsdien behoort te worden onderzocht, of beklagdes motorrijwiel op tijd en plaats in de telastelegging bedoeld, ten behoeve van 's Rijks dienst gebezigd werd; dat dit inderdaad het geval was, gelijk is gebleven uit beklagdes verklaring ter terechtzitting en schriftelijke verklaring van beklagdes commandant dd. 27 December 1946; dat mitsdien de bovenvermelde artikelen van het Motor- en Rijwielreglement in casu niet van toepassing zijn en het bewezen-verklaarde niet krachtens die bepalingen strafbaar is; dat het bewezenverklaarde ook niet elders strafbaar is gesteld, met name niet bij artikel 21 van de Wegenverkeersregeling; dat toch dit artikel niet zelfstandig normen betreffende de verlichting geeft, doch slechts ten overvloede — immers, ook zonder het uitdrukkelijke voorschrift van artikel 21 zouden in verband met art. 44 der Wegenverkeersregeling de voorschriften van het Motor- en Rijwielreglement betreffende de verlichting van kracht zijn gebleven — bepaalt, dat de te dien aanzien krachtens de Motor- en Rijwielwet uitgevaardigde bepalingen van kracht blijven, naast hetgeen daarenboven is voorgeschreven bij artikel 29 der Wegenverkeersregeling; dat beklagde mitsdien behoort te worden vrijgesproken;

Gezien art. 60 en 62 van het Wetboek van Mil. Strafrecht; art. 178, 193, 197, 243, 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Verklaart bewezen hetgeen beklagde bij dagvaarding is telastegelegd;

Verklaart dit feit niet strafbaar en spreekt beklagde mitsdien vrij.

NASCHRIFT.

Doordat artikel 37 Motor- en Rijwielwet de militaire voertuigen in geval van oorlog geheel buiten het bereik van hare sancties stelt, kunnen gevallen als het bovenstaande, waarin geen enkel militair belang tot het afwijken van de in die wet' gegeven voorschriften schijnt te hebben geroepen, niet 'strafrechtelijk vervolgd worden.

Hieraan is inmiddels tegemoetgekomen door het Koninklijk Besluit van 19 September 1947 (hiervóór, op blz. 560 v. afgedrukt).

Door dit besluit, een dienstvoorschrift in de zin van artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht, worden niet alleen de misdrijven, maar ook de overtredingen van de Motor- en Rijwielwet gepromoveerd tot militaire misdrijven: het niet-opvolgen van een dienstvoorschrift. De praktijk zal aan gevallen van ongerechtvaardigde pronzotie der overtredingen kunnen tegemoetkomen door krijgstuuchtelijke afdoening; toepassing van artikel 74 van het Wetboek van Strafrecht is hierdoor echter uitgesloten.

Artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht heeft, voor zover mij bekend, nog nimmer toepassing gevonden; mij is althans geen geval van veroordeling op grond van dit wetsartikel bekend. Het eerste formeel juiste „dienstvoorschrift“ in de historie van het militaire strafwetboek is waarschijnlijk de beschikking van de Minister van Marine van 22 December 1943, houdende een regeling voor de subordinatie ten aanzien van geallieerde militairen; ook dat dienstvoorschrift heeft echter niet tot veroordelingen geleid¹⁾.

Opgemerkt moge nog worden dat de constructie, die van de regeling dezer materie via het „dienstvoorschrift“ het gevolg is, tamelijk gecompliceerd is geworden: de strafbaarheid is thans gebaseerd op een uitzondering (het K.B.) op een zcitzondering van de Motor- en Rijwielwet (artikel 37 dier zoet), behoudens uitzonderingen (wanneer de Minister van Marine of van Oorlog afwijkende voorschriften geeft). Wellicht wordt deze kronkel t.z.t. weggenomen door de strekking van artikel 2 van het Koninklijk Besluit in de plaats te stellen van het huidige artikel 37 van de Motor- en Rijwielwet.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 Juni 1947.

President: Majoor Mr. L. J. v. Gelein Vitringa.

Leden: Majoor J. de Groot en Majoor H. K. Duhoux.

Verkoop van van rijkswege verstrekte militaire kleding zonder schriftelijke vergunning, gepleegd door een tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht behorend8 militair.

Het mede ten laste gelegde „aangifte doen dat een strafbaar feit „gepleegd is, wetende dat het niet' gepleegd is,“ niet strafbaar geacht, nu de aangifte geschiedde aan beklagdes commandant. Voor strafbaarheid ingevolge artikel 188 Wetboek van Strafrecht is vereist dat de aangifte geschiedt zoals voorgeschreven in artikel 161 v. van het Wetboek van Strafordering.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer,

¹⁾ Zie de verhandeling van de Officier van Administratie der 1e kl. H. Bakker in M.R.T. XXXIX, speciaal op blz. 71.

tegen F. Z. N., geboren te Scheveningen ('s Gravenhage), soldaat bij den Generalen Staf, Alg. Secretariaat, thans in arrest, beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman Mr. Oosterhof, advocaat te 's Gravenhage;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 5 Juni 1947 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd, dat hij:

- 1e. militair zijnde en behoorende tot de op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht op of omstreeks 9 Januari 1947 te 's Gravenhage, althans in Nederland, een hem van Rijkswegen verstrekt overhemd, waarvan hij wist dat dit behoorde tot de militaire kleeding, zonder schriftelijke vergunning door of vanwege den bevoegden officier afgegeven, heeft verkocht;
- 2e. militair zijnde, op of omstreeks 22 Januari 1947 te 's-Gravenhage, bij zijn commandant een schriftelijke klacht heeft ingediend, inhoudende dat hem een overhemd was ontvreemd, terwijl hij gemeld overhemd zelf had verkocht, derhalve wist dat geen ontvreemding had plaats gehad;

Overwegende, dat uit een afschrift controlelijst ten name van beklaagde en voor eensluidend afschrift geteekend door den kapitein G. J. van Zeven, dd. 30 Januari 1947, blijkt, dat beklaagde op dien datum sinds 29 Juli 1946 in werkelijken dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zake-lijk heeft opgegeven:

ad 1. dat hij, terwijl hij in militairen dienst was als soldaat bij den Generalen Staf te 's-Gravenhage, aldaar op 9 Januari 1947 een hem van rijkswegen verstrekt overhemd, waarvan hij wist, dat dit behoorde tot de militaire kleeding, zonder schriftelijke vergunning door of vanwege den bevoegden officier afgegeven, heeft verkocht;

ad 2. dat hij, terwijl hij in dienst was als voormeld, op 22 Januari 1947 te 's-Gravenhage bij zijn commandant een schriftelijke klacht heeft ingediend, inhoudende dat hem een overhemd was ontvreemd, terwijl hij gemeld overhemd zelf had verkocht en derhalve wist, dat geen ontvreemding had plaats gehad;

Overwegende, dat Antonius Petrus van Leeuwen, oud 32 jaar, sergeant LegerfilmDienst te 's-Gravenhage, door den Officier-Commissaris als getuige gehoord, heeft verklaard en met eede bevestigd:

ad 1. dat hij kort na 22 Januari 1947 heeft geconstateerd, dat beklaagde in het bezit was van slechts één overhemd; dat vervolgens uit de hem door den fourier getoonde kleedinglijst van beklaagde aan hem, getuige, is gebleken, dat aan beklaagde twee overhemden waren uitgereikt;

ad 2. dat hij omstreeks 22 Januari 1947 een schriftelijk rapport

heeft gezien, dat beklagde bij den Compagniescommandant had ingediend omtrent de vermissing van een hemd;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoo vele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde sub 1° en 2° is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, voor zoover het sub 1° telastegelegde betreft;

Overwegende, dat het sub 1° telastegelegde en hierboven bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

Als militair tot eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht behorende, eenig aan hem van Rijkswege verstrekt goed, wetende dat dit behoort tot de militaire kleeding, zonder schriftelijke vergunning door of vanwege den bevoegden officier afgegeven, verkoopen;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 161 W. v. M. Str.;

Overwegende ten aanzien van de strafbaarheid van het sub 2° telastegelegde:

dat hierbij kennelijk bedoeld is te laste te leggen het misdrijf, strafbaar gesteld bij artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht, te weten het aangifte of klacht doen dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is;

dat de beteekenis, waarin de woorden „aangifte^v en „klachtⁿ in dit artikel zijn gebezigd, dezelfde is als die, welke diezelfde woorden hebben in de artikelen 160 en volgende van het Wetboek van Strafvordering;

dat mitsdien slechts dan sprake kan zijn van het doen van een valsche aangifte of klacht in den zin van artikel 188 S.w.b., wanneer er aangifte of klacht is gedaan op de wijzen, bij de artikelen 163 en 164 S.V. voorgeschreven, en bij de bevoegde ambtenaren bij diezelfde artikelen genoemd;

dat de telastelegging het woord „klachtⁿ kennelijk in geheel andere zin bezigt, dan die, welke dit woord in de artikelen 161 en 164—166 S.V. heeft, immers daarmede doelt op een rapport, door den beklagde bij zijn commandant ingeleverd, en het telastegelegde derhalve niet strafbaar is krachtens artikel 188 S.w.b.;

dat, waar het sub 2° telastegelegde ook niet elders strafbaar is gesteld, beklagde in zooverre moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, terzake van het sub 1° telastegelegde, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit sub 1° genoemd, en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat uit het proces-dossier blijkt, dat beklagde voor-arrest heeft ondergaan in den vorm van streng arrest van 24 Jan.

1947 tot en met 13 Maart 1947 en van 17 April 1947 tot en met heden;

Overwegende, dat de Krijgsraad termen aanwezig acht den beklagde uit dit arrest te ontslaan;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 van het Wetboek van Strafrecht, 151, 193, 197, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart bewezen hetgeen beklagde bij dagvaarding sub 1° en 2° is telastegelegd;

Verklaart het sub 2° telastegelegde feit niet strafbaar en spreekt beklagde mitsdien daarvan vrij;

Verklaart hem schuldig aan het hem bij dagvaarding sub 1° telastegelegde feit;

Verklaart dit feit te zijn een strafbaar feit;

Qualificeert het als boven omschreven;

Veroordeelt beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden met bepaling, dat twee maanden van den tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Heft op het arrest; ontslaat beklagde daaruit.

NASCHRIFT.

Blijkens de overwegingen van het vonnis acht de Krijgsraad het sub 2° ten laste gelegde feit bewezen, doch niet beklagdes schuld daaraan. Dexe beslissing schijnt minder gelukkig: „schuld” in artikel 193 Regtspleging Landmagt (cf. 185 R.Z.) betekent niet anders dan daderschap, evenals zulks het geval is in artikel 211 van het oude Wetboek van Strafvordering, waaruit het is overgenomen. Uit de geciteerde bewijsmiddelen blijkt dat beklagde zich wel degelijk heeft schuldig gemaakt aan het sub 2° ten laste gelegde.

De Krijgsraad oordeelt voorts dat beklagde van dit deel moet worden vrijgesproken op grond van de omstandigheid dat het ten laste gelegde feit niet strafbaar is. Ook deze beslissing is aanvechtbaar. De Krijgsraad meent dat het — kennelijk op grond van artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht — ten laste gelegde feit slechts strafbaar is, wanneer de aangifte of klachte gedaan wordt aan een officier van justitie of een hulp-officier van justitie. Zodanige beslissing lijdt echter aan eenzijdigheid. Inderdaad, in de burgermaatschappij is de (hulp-)officier van justitie belast met de opsporing en de vervolging van strafbare feiten. Daarbinnen bestaat echter een militaire maatschappij met een eigen wettelijke regeling op het stuk der opsporing en vervolging. In die maatschappij is de commandant belast met de opsporing terwijl de vervolging berust

bij de verwijzingsofficier na ingewonnen advies van de *Auditeur-Militair (Fiscaal)*. Dat de opsporing bij de commandant van de vermoedelijke dader berust, blijkt uit artikel 7 v. van de Regtspleging Landmagt (cfrn. 5 v. *R.Z.*). Deze commandant is uit die hoofde bevoegd tot het ontvangen van de aangifte en het verzoek tot vervolging van *elk* klachtdelict'. Voor de Koninklijke Marine is zulks uitdrukkelijk vastgelegd in artikel 24 (4) van het Hoofdstuk „Justitieele Zaken” van de Verordeningen der Koninklijke Marine¹⁾. Zou die commandant nu niet bevoegd zijn tot het ontvangen van een klacht of aangifte van een delict dat niet uitsluitend op klachte vervolgbaar is? Nu artikel 188 vnd. niet uitdrukkelijk als delictselement omschrijft aan wie de (valse) aangifte gedaan moet zijn, mag men een dergelijk element ook niet in dat artikel introduceren. Te minder is hiertoe reden nu ook de artikelen 160 v. van het Wetboek van Strafvordering de commandant van de vermoedelijke dader niet uitsluiten, daar uit niets blijkt dat deze artikelen een limitatieve opsomming zouden geven.

Mij is bekend dat de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten (vonnis van 17 Maart 1944²⁾) een schepeling veroordeelde wegens overtreding van artikel 188 Wetboek van Strafrecht, die opzettelijk in strijd met de waarheid aan de bootsman-provoost (onderofficier, belast met de handhaving van de orde in het benedenschip) aangifte had gedaan dat te zijnen nadele diefstal was gepleegd van een portemonnaie met geld. Aangezien de provoost de man is, bij wie de hiërarchieke weg voor aangiften van deze aard begint en bedoelde melding via deze onderofficier ook inderdaad de commandant bereikte, nam de Krijgsraad zonder meer aan dat sprake was van een aangifte in de zin van artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht.

Ten aanzien van het sub 1° ten laste gelegde, trekt het de aandacht dat de tenlastelegging niet nader aangeeft, wie bedoeld wordt met „de bevoegde officier”: beklagde wordt verweten dat hij een uniformstuk verkocht terwijl hij daartoe geen toestemming had van of vanwege „den bevoegden officier”, zonder dat hem medegedeeld wordt, wie die toestemming had moeten geven. Toch had hij (of zijn raadsman) zich dat kunnen afvragen en het antwoord op die vraag behoort hij n.m.m. in de tenlastelegging te kunnen vinden. Ook het vonnis gaat hier niet verder op in; beklagde zelf herhaalt — volgens het wel zeer summiere relaas van zijn opgaven ter terechtzitting — slechts de tenlastelegging.

¹⁾ Zie in dit verband het naschrift onder het vonnis van de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 29 Maart 1946 (M.R.T. XXXIX, pag. 558 v.). In dezelfde zin de Redactie in het antwoord op een vragenbus-artikel (M.R.T. XL, pag. 265): „In eersten aanleg is dus „de commandeerende officier belast met het nemen van de beslissingen, „welke de artikelen 148—151 en 167 van het Wetboek van Strafvordering „aan den Officier van Justitie overlaten..”.

²⁾ Niet gepubliceerd; mogelijk biedt de ruimte in dit Tijdschrift daar-
öe t.z.t. nog wel gelegenheid.

Naar het schijnt had „de daartoe bevoegde officier" moeten worden opgeroepen om als getuige te verklaren, of zijne toestemming tot die verkoop al dan niet gevraagd en verkregen was. Ook het rapport, in hetwelk de onjuiste klacht was opgenomen, had als bewijsstuk in het vonnis dienen te worden vermeld.

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 13 Februari 1947.

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. M.S.D. 2e kl. E. Wijvekate, Kap. luit. t. zee (KMR) J. Luske, Luit. t. zee 1e kl. J. W. C. Calten Houwing en OPP. v. Adm. 1e kl. J. A. Deelder.
Fiscaal: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. Mr. R. J. Brunner.

Schuldigverklaring aan desertie, het dragen van onderscheidings-tekenen behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt, diefstal en verduistering. Uitvoerige strafmotivering. De Officier-Commissaris heeft — ten onrechte — de in dexe zaak optredende psychiater afgevraagd, welke maatregelen op beklagde behoren te worden toegepast. De Krijgsraad stelt deze aanbeveling van de psychiater, zijnde zij een miskennen van de taak des rechters, terzijde.

Vonnis in hoger beroep bevestigd, met uitzondering van de uitvoerige strafoverweging (zie de achter het vonnis opgenomen sententie van het Hoog Militair Gerechtshof.

„Schuld" in artikel 185 R.Z. (193 R.L.) betekent „daderschap", niet „aansprakelijkheid". Daarom moet de aansprakelijkheid van de dader behandeld worden bij de overwegingen omtrent de straf (zie het naschrift van de inzender, achter de sententie).

Ten aanzien van de desertie, waarbij de schuldige zich naar België had begeven, heeft de Krijgsraad (en implicite het Hof) artikel 99, 5° W.M.S.R. niet toegepast.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van den Fiscaal tegen A., oud 25 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerde, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediende hebbende als marinier der 3e klasse OVW bij de afdeling Mariniers te Amsterdam;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad dd. 9 Augustus 1946. No. C ZM/JZ/468/7/8/46;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad dd. 30 Januari 1947, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

1e. „dat hij, dienende als marinier 3e klasse OVW in de marine-

„kazerne te Amsterdam aldaar op of omstreeks 17 Januari 1946 —
 „in tijd van oorlog — met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn
 „dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoor-
 „loofd, zich heeft verwijderd uit die kazerne en sindsdien voort-
 „durend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op of
 „omstreeks 3 Maart 1946 te Brussel is gearresteerd”;

2e. „dat hij op een tijdstip in een der maanden Januari en
 „Februari 1946 te Brussel in België, althans in Nederland, op-
 „zettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend vier koffers, be-
 „vattende dameskleeding, boeken, schoenen en manuscripten, al
 „welke aan John Zidny Zody en Marcelle (Iwet) Astruc — althans
 „aan een van hen — toebehoorende goederen hem door Iwet Astruc
 „waren toevertrouwd om te vervoeren naar Nederland en welke hij
 „uit dien hoofde, anders dan door misdrijf onder zich had”;

subsidiair: „dat hij op een tijdstip in een der maanden Januari
 „en Februari 1946 te Brussel met het oogmerk van wederrechtelijke
 „toeëigening heeft weggenomen vier koffers, bevattende damesklee-
 „ding, boeken, schoenen en manuscripten, al welke goederen toebe-
 „hoorden aan John Zidny Zody en Marcelle (Iwet) Astruc, althans
 „aan een van hen”;

3e. dat hij in het tijdvak van omstreeks 15 Februari tot 3 Maart
 „1946 in Nederland, te Brussel en elders in het buitenland, terwijl
 „hij als marinier 3e klasse OVW bij de zeemacht diende, opzettelijk
 „de onderscheidingsteekenen heeft gedragen, behoorende tot het
 „ambt van eerste luitenant der mariniers, dat hij niet bekleedde,
 „t.w. twee sterren op ieder der schouderbedekkingen van zijn jas en
 „op zijn muts”;

4e. „dat hij op een of meer tijdstippen in de maand Februari
 „1946 in Nederland, althans in België telkens opzettelijk weder-
 „rechtelijk zich heeft toegeëigend een aan Johan Godefroy toebe-
 „hoorend geldsbedrag van f 250.— en een aan Eskelhoff Carsjen
 „Gravemeijer toebehoorend geldsbedrag van f 700.—, welke gelds-
 „bedragen Godefroy en Gravemeijer hem hadden ter hand gesteld
 „om diverse goederen voor hen te koopen en welke bedragen hij uit
 „dien hoofde, anders dan door misdrijf onder zich had”;

5. „dat hij op of omstreeks 19 Juni 1946 — in tijd van oorlog —
 „te Amsterdam, terwijl hij als marinier 3e klasse OVW diende in
 „de marinekazerne aldaar, zich opzettelijk ongeoorloofd uit die
 „kazerne heeft verwijderd en sindsdien voortdurend zonder vergun-
 „ning afwezig is gebleven, totdat hij op of omstreeks 30 Juni 1946
 „te Amsterdam is aangehouden en op 1 Juli 1946 is overgebracht
 „naar de meergenoemde kazerne”;

Gezien het exploit van betekening en dagvaarding dd. 6 Februari
 1947, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlaste-
 legging den beklagde zijn betekend en hij is gedagvaard om te
 verschijnen ter zitting van den Zeekrijgsraad op Donderdag 13
 Februari 1947 des voormiddags te 09.00 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zooveel daarvan wordt

gebruik gemaakt aan den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot:

bewezenverklaring van het den beklaagde sub 1° (met uitzondering van de zinsnede „met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn „dienstverplichtingen te onttrekken”), 2° subsidiair, 3°, 4° en 5° ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan en qualificatie daarvan als:

1e. „Desertie in tijd van oorlog”;

2e. „Diefstal”;

3e. „Opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen of een daad verrichten behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst is”;

4e. „Verduistering tweemaal gepleegd, beide feiten beschouwd als een voortgezette handeling”;

5e. „Desertie in tijd van oorlog”;

en veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en zes maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de uitspraak in voorloopig arrest doorgebracht van en met 3 Maart tot en met 18 Juni 1946 en van en met 1 Juli 1946 bij de uitvoering van deze gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

met bevel dat de veroordeelde ter beschikking van de Regeering zal worden gesteld, teneinde van harentwege te worden verpleegd; met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Gelet op de verklaring namens beklaagde door diens raadsman afgelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien;

Overwegende, dat de beklaagde op 26 Juli 1945 als marinier 3e klasse OVW in den zeedienst is aangenomen en thans nog als zoodanig bij de zeemacht dient;

Overwegende, betreffende het den beklaagde onder 1e ten laste gelegde, dat A., oud 24 jaren, ten processe, als beklaagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij, dienende als marinier 3e klasse OVW in de Marinekazerne te Amsterdam in den morgen van 17 Januari 1946 ongeoorloofd zich uit die kazerne heeft verwijderd, dienzelfden dag naar Antwerpen is gegaan, een dag of tien daar is gebleven, weer naar Nederland is teruggekeerd, weer naar België is gegaan, in dat land en Frankrijk heeft omgezworven, totdat hij in den avond van 3 Maart 1946 door de politie te Brussel werd aangehouden, in arrest gesteld en op 5 Maart is overgebracht naar de Marinekazerne te Amsterdam;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een uittreksel uit het scheepsjournaal bij de Marinekazerne te Amsterdam, houdende dat op 18 Januari 1946 marinier 3e klasse OVW A. is afgevoerd als deserteur;

b. een door Klaas Koers, reserve 2e luitenant bij het detachement militaire politie te Brussel, tevens hulp-officier van Justitie op ambtseed opgemaakt proces-verbaal, houdende dat in den nacht van 2 op 3 Maart 1946 te Brussel is gearresteerd A., marinier 3e klasse bij de Marinekazerne te Amsterdam;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, zijnde het immers van algemeene bekendheid, dat het van omstreeks 17 Januari 1946 tot omstreeks 3 Maart 1946 tijd van oorlog was. hetgeen beklagde onder 1e is ten laste gelegd met uitzondering van de woorden: „met het oogmerk om zich voorgoed „aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans”;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder 2e primair ten laste gelegde heeft begaan en hij daarvan mitsdien behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, ten aanzien van het den beklagde onder 2e subsidiair ten laste gelegde, dat, ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. A., oud 24 jaren, als beklagde:

dat hij omstreeks half Februari 1946 te Brussel op een bagage-reçu, dat hem door Iwet Zody was ter hand gesteld, om haar bagage te Brussel in ontvangst te nemen, bedoelde bagage, een vijftal koffers, in ontvangst heeft genomen;

dat toen hij die koffers ontving, hij het oogmerk had om zich deze toe te eigenen ,waartoe niemand hem toestemming had gegeven;

dat twee dier koffers leeg waren, terwijl de drie andere gevuld waren met dameskleeding, boeken, schoenen en manuscripten;

dat de eigenaar der manuscripten de echtgenoot van Iwet Zody was;

2e. John, Zidny Zody, oud 29 jaren, als getuige:

dat hij in 1942 in Frankrijk is getrouwd met Marcelle Astruc, die zich Iwet noemde;

dat deze hem eind Januari 1946 vertelde, dat een luitenant der Mariniers haar bagage was gaan ophalen in Brussel en dat als deze bagage was aangekomen, de hem toebehoorende vier koffers en enige hem toebehoorende kleedingsstukken en een groot aantal boeken, aan hem zouden worden teruggegeven;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een aan den Officier-Commisaris bij den Zeekrijgsraad gericht brief van M. Astruc dd. 27-11-'46, houdende o.m., dat A. zich haar koffers heeft toegeëigend;

dat haar vier koffers de volgende inhoud hadden:

40 gebonden boeken (journalistieke artikelen, photo), 15 zijden jurken, 1 wollen jurk, 2 mantels, 1 canadees vest met schapenwol gevoerd, 4 paar schoenen, 12 paar kousen, 2 wollen vestjes, 1 parapluie, 12 zijden combinations, 6 nachtjaponnen, 6 blousjes, 2 zijden mantelpakken, 1 paar lederen pantoffels, 1 paar lederen heeren-handschoenen, 1 kimono, 2 strandbroeken, 2 lange tropenbroeken, 2 blauwe pullovers, 1 blauwe hoed;

dat zij hoopt, dat zij schadevergoeding voor haar gestolen goederen kan krijgen;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, geldende de brief van M. Astruc dd. 27-11-'46 slechts in verband met den inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem onder 2e subsidiair is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „een der maanden Januari en" en „althans aan een van „hen";

Overwegende betreffende het den beklagde onder 3e ten laste gelegde, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

1. A., oud 24 jaren, als beklagde:

dat hij omstreeks eind Januari 1946 op de linker- en rechter-schouderbedekking zoowel als op de kwartiermuts van zijn mariniersuniform twee gouden sterren, zooals door officieren van het Nederlandsche leger werd gedragen, heeft aangebracht met de bedoeling om zich uit te geven voor 1e Luitenant der Mariniers;

dat hij als marinier 3e klasse OVW niet bevoegd was deze onderscheidingsteekenen te dragen;

dat hij, deze onderscheidingsteekenen dragende, in Nederland, België en Frankrijk is geweest en niemand er aan twijfelde, dat hij 1e Luitenant der Mariniers was;

dat, toen hij op 3 Maart 1946 door de politie te Brussel werd aangehouden, hij deze onderscheidingsteekenen droeg;

2e. J. Godefroy, oud 34 jaren, als getuige:

dat hij in Februari 1946 te Brussel A. ontmoette, die als rang-onderscheidingsteekenen 2 sterren op de schouderbedekkingen van diens jas en op diens veldmuts droeg;

3e. E. C. Gravemeyer, oud 35 jaren, als getuige:

dat in Februari 1946 beklagde zich aan zijn woning te Amsterdam vervoegde in een groenkleurig Amerikaansch uniform met op de schouderbedekkingen van diens jas twee sterren;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door Klaas Koers, reserve 2e Luitenant bij het detachement politietroepen te Brussel, tevens hulp-officier van justitie, op ambtseed opgemaakt proces-verbaal, houdende:

dat hij in den nacht van 2 op 3 Maart 1946 den marinier 3e klasse A. te Brussel aantrof, gekleed in het uniform van 1e Luitenant der Mariniers;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er-

aan, hetgeen hem onder 3e is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „der mariniers”;

Overwegende, betreffende het den beklaagde onder 4e ten laste gelegde, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. A., oud 24 jaren, als beklaagde:

dat op een dag in Februari 1946 te Amsterdam Dr. Gravemeyer hem een bedrag van f 700.— ter hand stelde, teneinde voor dat bedrag voor dezen in België autobanden te koopen;

dat hij met dat geldsbedrag naar België is gegaan en aldaar in Februari 1946 besloot dat geldsbedrag te eigen bate aan te wenden waarna hij het geld in Februari 1946 te Brussel heeft opgemaakt;

dat hij van Gravemeyer geen toestemming heeft ontvangen om zich dat geld tos te eigenen;

2e. Eskelhoff Carsjen Gravemeyer, oud 35 jaren, als getuige:

dat hij in Februari 1946 in zijn woning te Amsterdam aan beklagde de f 700.— heeft ter hand gesteld, voor welk bedrag beklagde voor hem vier auto-binnenbanden en vier auto-buitenbanden zou koopen in België, althans twee buiten- en twee binnenbanden;

dat hij deze banden echter nimmer heeft ontvangen (datum van het verhoor is 25 November 1946);

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmidelen van het den beklagde onder 4e ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan:

dat hij in de maand Februari 1946 in België opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend een aan Eskelhoff Carsjen Gravemeyer toebehoorend geldsbedrag van f 700.—, welk geldsbedrag Gravemeyer hem had ter hand gesteld om goederen voor dezen te koopen en welk bedrag hij uit dien hoofde anders dan door misdrijf onder zich had;

Overwegende, betreffende het den beklagde onder 5e ten laste gelegde, dat A., oud 24 jaren, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij ongeveer 17 Juni 1946, toen hij arrest onderging in de Marinekazerne te Amsterdam, in welke kazerne hij diende als marinier 3e klasse OVW, is uitgebroken uit de cel en opzettelijk ongeoorloofd bedoelde kazerne heeft verlaten;

dat hij sindsdien voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 30 Juni 1946 te Amsterdam door de politie is gearresteerd en op 1 Juli d.a.v. is overgebracht naar de Marinekazerne te Amsterdam;

overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een uittreksel scheepsjournaal Marine-kazerne Amsterdam, houdende o.m.: dat op 19 Juni 1946 te 6.45 is geconstateerd, dat de Marinier 3e klasse OVW A. als voorloopig-streng-arrest-arrestant is ontvlucht uit het Provoosthuis, de volgende dagen blijft mankeeren, op 23 Juni 1946 wordt afgevoerd als deserteur en op 1 Juli door de Koninklijke Marechaussee aan de kazerne wordt afgeleverd;

b. een door G. P. Waayenberg en R. Raayen, beiden mare-

chaussee, opgemaakt rapport, houdende, dat door hen op 30 Juni 1946 te Amsterdam is aangehouden den marinier 3e klasse A.;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, geldende het rapport onder b. slechts in verband met den inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is be-
wezen, met beklaagde's schuld eraan, zijnde het immers van alge-
meene bekendheid, dat het van omstreeks 19 Juni 1946 tot 1 Juli
1946 tijd van oorlog was, hetgeen beklaagde onder 5e is ten laste
gelegd;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden ge-
qualificeerd als:

1e. „Desertie in tijd van oorlog, twee malen gepleegd”¹⁾;

2e. „Diefstal”;

3e. „Opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen, behoorende tot een ambt,
dat hij niet bekleedt”;

4e. „Verduistering”;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat de Officier-Commissaris in deze zaak een deskundige heeft
benoemd, ten einde den krijgsraad „voor” te lichten omtrent de
geestvermogens van beklaagde;

dat het den krijgsraad voorkomt, dat de officier-commissaris de
hulp van den psychiater heeft ingeroepen niet omdat hem onduide-
lijk was, dat beklaagde's handelen in alle kleinigheden door vrij
constante doelstellingen werd beheerscht, maar wel omdat die doel-
stellingen ethisch minder indifferant en practisch meer rationeel
werden nagestreefd dan hij over het algemeen bij de voor hem
verschijnende beklagen constateerde;

dat immers beklaagde voor al zijn boevenstreken een houdbaar
motief voor de gepleegde daad aangeeft (voor de desertie het ver-
langen naar zijn vriendinnetje te Antwerpen, waar hij kon logeeren;

voor het onbevoegd dragen van de luitenants-uniform de ver-
schillende voordeelen, die dat opleverde n.l. vrij gemakkelijke grens-
passage en goedkoop logeeren in officiers-leavehotels;

voor den diefstal het feit, dat de bestolene hem al zooveel geld
had gekost;

voor de verduistering het feit der verscherpte grenscontrole met
daaruit voortvloeiende stagnatie in het smokkel- en zwarthandel-
bedrijf en gebrek aan contanten, zoodat, hoe twijfelachtig en inter-
essant ook de oplossing der vraag van de diepere motieven moge
zijn, niets er op wijst, dat men hier tegenover een ontoerekenings-
vatbare — een natuurphenomeen — stond, wiens doen en laten
psychologisch niet meer te waardeeren en te begrijpen zijn, maar

¹⁾ De eerste der twee ten laste gelegde deserties werd gepleegd onder
de verzwarende omstandigheid van artikel 99, 5° van het Wetboek van
Militair Strafrecht („Indien hij zich naar het buitenland verwijdert”).
Het Hof heeft bovenstaande qualificatie van de Zeekrijgsraad bevestigd,
zulkz. niettegenstaande zijn sententie van 30 October 1936 (zie M.R.T.
XXXII, pag. 480 noot 1)), waarbij in een analoog geval een op artikel
99, 5° gebaseerde qualificatie werd bevestigd. (Red. M.R.T.).

slechts logisch te deduceeren met de middelen en experimenten, die den natuurwetenschappelijken onderzoeker — den psychiater — ten dienste staan, exact, streng mechanisch naar de wet van oorzaak en gevolg;

dat de inlichtingen van den psychiater in casu dan ook niets gelijken op een natuurwetenschappelijk verslag, doch de psychiater, gelet op de motieven — zeer terecht — met inachtneming van de elementaire psychologische grondregels zijn subject en diens handelen benaderde;

dat het feit, dat de regels zijner wetenschap hem leerden, dat beklagde een psychopaat is, verwondering noch zorg baart, omdat de groep der „psychopaten“ een zeer uitgebreide menschengroep omvat, zelfs, vermits personen zonder eenige afwijking van den „norm“ theoretisch niet schijnen voor te komen, eigenlijk met de menscheid zelve samenvalt;

dat hoe dit streng genomen ook moge zijn, de wetgever zich kennelijk niet op dat standpunt heeft gesteld en in overeenstemming met den regel des levens de personen met psychische afwijkingen van geen of geringe beteekenis — moge het de groote meerderheid zijn — bij de (practisch) normalen heeft ingedeeld;

dat het wel zorg baart, dat de officier-commissaris met miskenning zoowel van den taak des krijgsraads als van dien van den psychiater dezen laatste ook heeft gevraagd: „Wat zijn Uw ge„voelens inzake de maatregelen, die op de beklagde behooren te „worden toegepast“. waarop deze in vol vertrouwen op zijn wetenschap, maar niet bemerkend, dat hij het terrein der exacte psychiatrie verlaat en zich begeeft op het glibberige pad der sociologie, prompt en onomwonden antwoordt: „Mijn antwoord op de derde „vraag is, dat slechts een onvoorwaardelijke ter-beschikking-stelling„der-regeering in aansluiting aan zijn straf voldoende zekerheid „kan geven, dat beklagde niet in zijn a-sociale gedragingen terug„valt en van kwaad tot erger komt“;

dat nu het toch tot het „voor“lichten van den krijgsraad is gekomen, het van kwaad tot erger komt en op de belangstellende vraag van den officier-commissaris: „Weet gij nog iets op te geven hetgeen „voor de justitie van belang kan zijn,“ de psychiater minzaam antwoordt: „Het zij mij vergund den zeekrijgsraad er op opmerkzaam „te maken, dat het z.g. „stopwetje“ van 21-4-'33 (Stbl. no. 179) „thans vervallen is daar de laatste, door den Duitschen bezetter „bepaalde verlenging niet geldig verklaard is (Besluit Bezettings„maatregelen E 93), zoodat het in dit geval niet meer noodig is voor „de gewenschte ter-beschikking-stelling verdere veroordeelingen af „te wachten“;

dat wat er ook voor den krijgsraad moge waar zijn van den regel „curia jus novit“ het verslag van den psychiater en diens antwoord op de derde vraag den krijgsraad niet hebben „gepakt“, omdat uit het een noch het ander het den krijgsraad eigenlijk recht duidelijk is geworden „waarom“ *het belang der openbare orde bepaaldelijk*

vordert, dat de vrij typische levensloop van deze psychopatische persoonlijkheid met wilswakke en aanpassingsdefect moet resulteren in een onbepaald vonnis, waarbij de rechter den delinquent uit handen geeft en overdraagt aan psychiater en paedagoog;

dat het toch den krijgsraad is gebleken, dat de wilswakke en het aanpassingsdefect betrekking heeft op het goede, doch wat het kwade betreft er bestaat wilskracht en aanpassingsperfect;

dat wel met pathos kan worden uitgeroepen dat slechts terbeschikkingstelling het panace inhoudt, vermits door dwangopvoeding middels gestichts- of gezinsverpleging slechts voldoende zekerheid kan worden verkregen, dat beklagde niet in zijn a-sociale gedragingen terugvalt en niet van kwaad tot erger komt, doch het niettemin, hoezeer die dwangopvoeding ook in het *belang* van beklagde moge zijn, het den krijgsraad meer interesseert in hoeverre die dwangopvoeding het belang *van de openbare* orde dient;

dat immers de dwangopvoeding in een observatiehuis, een tucht-school en een opvoedingsgesticht, waarin beklagde achtereenvolgens belandde, slechts tot resultaat had, dat het gedrag van beklagde steeds onder deskundige leiding zeer goed was, zoodat hij uit het opvoedingsgesticht reeds vóór den oorspronkelijk vastgestelden tijd kon worden ontslagen;

dat het er echter niet om gaat of beklagde in een of ander gesticht onder deskundige leiding zich door zijn uitstekend aanpassingsvermogen zoo goed weet te gedragen, dat zijn wilskracht om de vrije maatschappij weer te bereiken met een vervroegde loslating op die maatschappij wordt bekroond, doch wel, dat hem eindelijk eens middels een behoorlijke straf wordt duidelijk gemaakt, dat hij ook in de vrije maatschappij, aan eigen vrije wil overgelaten, zijn onzedelijke begeerten zóó heeft te bestrijden, dat hij de hem reehtens opgelegde plicht om zich op een bepaalde wijze uiterlijk te gedragen, niet schendt;

dat deze juridische methode, behoudens één enkele Beer, waarbij hem een gevangenisstraf van twee maanden werd opgelegd, nog niet op beklagde werd toegepast, doch in alle andere gevallen, dat beklagde zijn onwil had getoond, het belang van zijn persoon in-stede van dat der rechtsorde in het middelpunt der belangstelling werd betrokken met al het gekwakkel daaraan verbonden;

dat de krijgsraad van oordeel is, dat wil beklagde zijn leven niet beteren, de aangewezen weg tot zijn permanente eliminatie uit de vrije maatschappij niet moet worden gezocht langs *psychiatrischen* weg van terbeschikking-stelling-der-regeeririg bedoeld in art. 37a laatste lid jo. art. 37 derde lid S.R., doch langs den *juridischen* weg van bewaring, bedoeld in art. 43 bis S.R., voor welken weg het wel noodig is, dat nog verdere veroordelingen worden afgewacht, hetgeen geen bezwaar biedt, omdat het betreffende „stopwetje” nog niet vervallen is;

dat in het belang der rechtsorde en in het belang van beklagde en gelet op de aan dezen „psychopaath” ten volle toe te rekenen

schuld der door hem gepleegde misdrijven, een gevangenisstraf voor den duur van twee jaren passend wordt geacht, terwijl de tijd door hem van 3 Maait tot en met 18 Juni 1946 en sinds 1 Juli 1946 in voorarrest doorgebracht bij de uitvoering van de hem op te leggen gevangenisstraf geheel in mindering behoort te worden gebracht:

dat beklagde op grond van de door hem begane misdrijven ongeschikt wordt geacht om in den militairen stand te blijven, terwijl het ontslag uit den militairen dienst gepaard behoort te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezien de artikelen: 98 aanhef onder 2e en laatste lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 37a, 57, 196, 310 en 321 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het den beklagde ten laste gelegde in dier voege als hooger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopig arrest doorgebracht van 3 Maart tot en met 18 Juni en sinds 1 Juli 1946 bij de uitvoering van deze gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen:

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 April 1947.

President: Mr. J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal A. Vos. Schout-bij-Nacht C. H. Brouwer, Luitenant-Generaal A. Q. H. Dijkhoorn en Kolonel A. C. de Ruyter van Steveninck.

In de zaak van den Fiscaal bij den Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's Gravenhage, appellant van een vonnis, op den 13den Februari 1947 door dien Krijgsraad inzake den na te noemen beklagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen A., oud 25 jaren, geboren te Amsterdam, marinier 3e klasse OVW onder stamboeknummer bij de afdeeling Mariniers

te Amsterdam, thans gedetineerd in het Hulphuis van Bewaring te 's-Gravenhage,

geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman Lt. t. Zee 1e klasse
A. J. Schouwenaar te 's-Gravenhage;

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien, enz.;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep het Hof tot geene ander beschouwinyen dan die des eersten rechters heeft geleid behoudens dat het Hof niet overneemt de overweging, volgende op die betreffende de qualificatie, en daarvoor in de plaats stelt:

„Overwegende, dat het Hof beklagde op grond der begane mis-
„drijven blijvend ongeschikt acht om in den militairen stand te
„worden gehandhaafd;

„Overwegende, dat beklagde terzake van het te zijnen laste be-
„wezen verklaarde feit strafbaar is. zijnde niet gebleken van eenige
„omstandigheid, welke de strafbaarheid zoude opheffen of uit-
„sluiten;

„Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in over-
„eenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten. de om-
„standigheden, waaronder deze werden begaan en den persoon van
„beklaagde;”

Overwegende, dat 's Krijgsraads vonnis, waarbij beklagde uit den militairen dienst werd ontslagen met ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen, mede is gegrond op artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht en dit artikel dus in het vonnis als toegepast moet worden aangehaald;

Overwegende, dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis vermeld, benevens artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch met uitzondering van artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht, en de artikelen, vermeld in deze sententie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin,

Bevestigt het vonnis met verbetering der gronden.

NASCHRIFT van den Inzender.

Het H.M.G. schrapt uit het vonnis de overweging betreffende de strafmotiveering en stelt daarvoor in de plaats de overwegingen in de sententie opgenomen.

Vreemd, dat het Hof de overweging betreffende de bijkomende straf laat voorafgaan aan die *betreffende* de hoofdstraf.

Tusschen de overweging betreffende de bijkomende straf en die betreffende de hoofdstraf komt dan ineens de overweging *betreffende* de strafbaarheid van den dader. Deze overweging vindt men tegenwoordig meer in de vonnissen van den militairen rechter vermeid, doch behoort daarin niet thuis. Zij is ontleend aan de *rechterlijke* werkmethode voorgeschreven in art. 350 S.V. maar de militaire rechter is bij *zijn* werkmethode niet gebonden aan art. 350 S.V. doch aan art. 185 R.Z. (193 R.L.).

De rechter beraadslaagt op den grondslag der telastelegging en naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting:

Volgens art. 350 S.V.	Volgens art. 185 R.Z. (193 R.L.,)
1e. Of bewezen is dat het feit dom den verdachte is begaan;	1e. Over het <i>bewezen</i> of niet bewezen der feiten;
2e. Zoo ja, welk strafbaar feit het bewezenverklaarde volgens de wet oplevert;	2e. over derzelve <i>qualificatie</i> ;
3e. indien wordt aangenomen dat het feit bewezen en strafbaar is over de strafbaarheid van den dader;	3e. over het <i>bewezen</i> der schuld van den beklaagde;
4e. over de oplegging van straf of maatregel bij de wet bepaald.	4e. over de toepassing van de straf of straffen bij de wet bepaald.

Men zou geneigd zijn, gezien de groote overeenkomst, die in beide artikelen betreffende de vragen 1, 2 en 4 bestaat, aan te nemen, dat de vragen 3 in beide artikelen ook dezelfde beteekenis hebben, doch niets is minder waar.

Wat in art. 185 R.Z. (193 R.L.) onder „schuld van den be-„klaagde” moet worden verstaan naast „het bewezene of niet be-„wezene” der feiten, waaronder immers, voor zoover opzet of schuld tot de bestanddeelen van het feit behoort, ook de „schuld” begrepen is, is op het eerste gezicht weinig duidelijk. Let men echter op den oorsprong van art. 185 R.Z. (193 R.L.), dat uit de Code de l'instruction criminelle via art. 211 S.V. (Oud) in de Rechtsplegingen is gekomen dan wordt de bedoeling duidelijker, omdat in de Code de derde vraag luidde: „Qui en est l'auteur” Met het woord „schuld” is dus niets anders bedoeld dan de feitelijke verhouding van daderschap. Men zie ook de conclusie van den A.G. in het arrest H.R. van 6 November 1922 W. No. 10982: „Als het feit of „de dader niet strafbaar zijn is vom schuldig (coupable) ver-„klaring geen plaats. Wel moet daaraan voorafgaan de beslissing, „dat met het feit beklagde's schuld daaraan bewezen is, doch dit

„is niets anders dan constateeren, dat de beklaagde het feit heeft „gepleegd (qu'il a commis le fait).”

De H.R. heeft aangenomen, dat uit de bepaling van art. 211 S.V. (oud) niet het stellen van een afzonderlijk schuldvereischte kon volgen en dat het woord schuld is gebezigd in de beteekenis van *daderschap*, zoodat in de beslissing, waarbij bewezen wordt verklaard hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd alsmede zijn schuld daaraan een voldoende uitspraak wordt gegeven over de schuld in de beteekenis van art. 211 S.V. (oud). Zie H.R. 17 Januari 1916 W. 9950; 8 November 1916 W. 9875, terwijl in arrest 8 December 1913 W. 9589 wordt gezegd, dat in *daderschap* schuld begrepen is.

Uit de jurisprudentie van den H.R. waarbij wordt aangenomen, dat als bewezen is, dat beklaagde het feit gepleegd heeft, zijn schuld aan dit feit mede bewezen is, volgt dus, dat de vragen 1 en 3 van art. 211 S.V. (oud), gelijkkluidend aan vragen 1 en 3 van art. 185 R.Z. (193 R.L.) tot één vraag worden samengetrokken. In art. 350 S.V. (nieuw) kreeg deze praktijk wettelijke vorm doordat de vraag nu kwam te luiden: „Of bewezen is, dat het feit door den ver-, dachte is begaan”. Daarnaast voerde art. 350 als 3e, maar tevrns als nieuwe vraag in: „Indien wordt aangenomen, dat' het feit „bewezen en strafbaar is, beraadslaagt de rechter over de strafbaar-, heid van den verdachte.” Deze vraag missen wij echter in art. 185 R.Z. (193 R.L.).

Daar de schuld in art. 185 R.Z. (193 R.L.) dus niet de aansprakelijkheidsvraag omvat, moet in het militaire recht die aansprakelijkheid ter sprake komen bij de straf (vierde vraag), waarbij de rechter dan de toerekeningsvatbaarheid en de rechtvaardigingsgronden ook nagaat. De vraag omtrent de straf is dus veel belangrijker dan zij op het eerste gezicht lijkt. Terecht verbond de zee-krijgsraad dan ook aan de strafmotiveering uitvoerige, ja wijdloopige, beschouwingen. Immers niet alleen de al of niet toerekeningsvatbaarheidsvraag was in het geding, maar ook de vraag of beklaagde al dan niet tw *beschikking van de Regeering* moest worden gesteld. *Psychiater, fiscaal en raadsman* waren het omtrent bevestigende beantwoording van laatstgenoemde vraag roerend eens. De krijgsraad stelde daartegenover een overtuigend en hartgrondig: „Nee”. Echter één pennestreek van het H.M.G. en... „Biblio-, theken werden Makulatur”. *Waarom echter een in het vonnis van den militairen rechter niet op haar plaats zijnde, aan art. 350 S.V. ontleende formule daarvoor in de plaats wordt gesteld, is niet duidelijk. Thans staat' die formule er om de formule. In het vonnis van den burgerstrafrechter vindt die formule in het' dictum haar bevestiging omdat volgens art. 358 S.V. het vonnis de beslissing moet bevatten over de punten bij art. 350 vermeld. Vandaar dat' het vonnis van den burger-strafrechte als beslissing vermeldt: „Verklaart be-, klaagde deswege strafbaar.”*

Aanvulling van het vonnis met art. 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht als toegepast artikel is inderdaad eert verbetering nu de zee krijgsraad beklaagde veroordeelde tot ontslag uit den militairen dienst niet ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Daartegen is uitzondering van het door den zee krijgsraad toegepaste artikel 37a van het Wetboek van Strafrecht bepaald fout. Immers de psychiater had geconcludeerd, dat beklaagde tijdens het begaan der door hem bedreven feiten lijdende was aan een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens in den vorm van zich in wilszwakte en aanpassingsdefect uitende psychopaihie, weshalve beklaagde verminderd toerekeningsvatbaar moet worden geacht. De rechter kart nu oordeelen, dat beklaagde een ontoerekenbare of een toerekenbare psychopaath is. In het eene geval behoort art. 37 S.R. in het andere geval art. 37a S.R. te worden toegepast. Die gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens kon, nu ze eenmaal was vastgesteld, niet worden genegeerd, zooals het H.M.G. ten onrechte doet. Of acht het H.M.G. art. 37a alleen maar toepasselijk wanneer de veroordeelde naast de hem opgelegde straf tevens ter beschikking van de Regeering wordt gesteld? Ook deze opvatting verdraagt zich slecht met letter en geest van art. 37a S.R.

D. F.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 22 Maart 1946.

President: Hoofdoff. v. Adm. 2e kl. H. J. G. v. Giessen.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. A. D. A. Peereboom Voller, Luit. t. zee 1e kl. (KMR) W. M. Houwing, Luit. t. zee 1e kl. (KMR) R. Knopper, Luit. t. zee 1e kl. (KMR) J. de Bruyn.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.

Raadman: Luit. t. zee 3e kl. (KMR VSD) W. v. Olphen.

„Als schildwacht op een dom- de vijand met aanval bedreigde „plaats een als xodanig op hem rustende verplichting niet nakomen.“ Beklaagde was als helper op post gesteld bij een mitrailleur-opstelling ter bewaking en beveiliging van het bataljons-hoofdkwartier te Polonia (Batavia) tegen dreigende aanvallen.

Betekenis van „geweer“ in artikel 69 WMSR, waaronder een mitrailleur begrepen wordt.¹⁾

¹⁾ Zie ook het hierna op blz. 639 opgenomen vonnis van dezelfde Krijgsraad van 3 Mei 1946. (Red. M.R.T.).

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN.

in de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen H. T. P., oud 20 jaren, geboren te Goirle (Noord-Brabant), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende bij het eerste bataljon van de eerste mariniersbrigade, als marinier der 2e klasse OVW;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 8en Februari 1946, No. J. 2/2/18, van den Commandant der Zeemacht in het Oosten;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 7en Maart 1946, No. J. 2/6/1, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij ten omstreeks 2 uur in den nacht van 4 op 5 Januari 1946, in tijd van oorlog, toen hij als marinier der 2e klasse OVW bij het eerste infanterie-bataljon van de eerste mariniersbrigade diende en bij het hoofdkwartier van het bataljon in de villawijk „Polonia” te Batavia op post was gesteld als helper bij een mitrailleuropstelling, zulks ter bewaking en beveiliging van het hoofdkwartier tegen dreigende aanvallen, in strijd met zijn plicht als zoodanig om voortdurend waakzaam te zijn, heeft geslapen, in welken toestand hij zijn dienst als hooger beschreven niet naar behooren kon verrichten”;

Gelet enz.;

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan:

„als schildwacht op een door den vijand met aanval bedreigde plaats eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”, hem deswege veroordeele tot eenc gevangenisstraf voor den duur van zes maanden en bepale dat het ondergane voorarrest bij de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van elf dagen;

Gezien enz.

Overwegende dat beklagde ten processe heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en terzake nader heeft opgegeven:

dat hij in den nacht van 4 op 5 Januari 1946, toen hij als marinier der 2e klasse diende bij het 1e infanterie-bataljon van de eerste Mariniersbrigade, samen met den marinier der 3e klasse Kalter op post was gesteld op een grasveld nabij het wachtlokaal van genoemde brigade in „Polonia” te Meester Cornelis, Batavia; dat deze post was een mitrailleurpost en dat hij, beklagde, dienst deed als helper bij den mitrailleur; dat de mitrailleur een kampong bestreek en dat de consignes onder meer inhielden dat op verdachte bewegingen een waarschuwingsschot moest worden gegeven en daarna eventueel geschoten op verdachte personen; dat hij gewapend was met een karabijn. de karabijn geladen, patroon in de kamer, geweer op veilig, bajonet op het geweer;

dat hij ten middernacht in genoemden nacht samen met Kalter op post werd gebracht; dat hij links van de mitrailleur is gaan liggen, met zijn karabijn rechts naast zich, dat zijn wachtdienst duurde tot 2 uur in dien nacht en dat hij ten 2 ure gehoord heeft dat een nabijgelegen post werd afgelost; dat hij zijn medepost Kalter hierop attent heeft gemaakt en dat Kalter antwoordde dat hij hoopte dat de aflossing gauw zou komen aangezien hij slaap had, dat zij verder niets meer tegen elkaar gezegd hebben;

dat hij plotseling bemerkte dat hij aan zijn kleding getrokken werd; dat hij toen den korporaal van aflossing, korporaal Sterck, naast zich bemerkte, dat hij hem niet had hooren aankomen;

dat hij niet geslapen, doch slechts gedommeld had en dat dit niet langer dan 5 minuten geweest kan zijn; dat hij op 4 Januari 1946 een marsch van 4 à 5 uren had gemaakt;

Overwegende dat de volgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1. W. F. H. Sterck, korporaal der mariniers, oud 21 jaren: enz.

2. H. A. Holtman, marinier 2e klasse OVW, oud 19 jaren: enz.

Overwegende dat door de opgaven van den beklaagde en den inhoud van de getuigenverklaringen wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld daaraan, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende aangaande de qualificatie:

dat onder schildwacht o.m. wordt verstaan ieder militair, die met geweer op post is gesteld; dat onder „geweer“ een mitrailleur mede begrepen wordt; dat de Raad dan ook van meening is dat beklaagde de hoedanigheid van schildwacht had ten tijde van het plegen van het hem ten laste gelegde;

dat voorts uit de verklaringen van de getuigen en de opgaven van beklaagde, meer in het bijzonder voor wat betreft de voor dezen post geldende consignes, is gebleken, dat rekening werd gehouden met dreigende aanvallen van opstandelingen, weshalve het gepleegde feit geacht wordt zijn omschrijving te vinden in het derde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

dat dan ook de qualificatie behoort te luiden:

„als schildwacht op een door den vijand mek aanval bedreigde „plaats eene als aodanig op hem rustende verplichting niet na- „komen“;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat eenerzijds rekening moet worden gehouden met het belang van den post zooals dat uit de omstandigheden en uit de bijzondere consignes blijkt en anderzijds met het feit dat beklaagde verplicht was zijn post in liggende houding te bezetten waardoor uiteraard de neiging tot slapen moeilijker bestreden wordt dan in geval van een staanden post; dat voorts ten deze de eischen der generale preventie eon groote rol spelen;

dat er termen aanwezig geacht worden om het ondergane arrest in den vorm van licht arrest tot een vierde van den duur in mindering te brengen;

Gezien de artikelen: 1, 60 en 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 en 87 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van vijf maanden;

Bepaalt dat het ondergens voorarrest bij de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot een totaal van elf dagen.

Fiat executie.

Op heden, den 28en Maart 1946, is door mij, Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

A. S. PINKE.

NASCHRIFT.

Het begrip „geweer” van artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht is het onderwerp geweest van herhaaldelijke en daardoor allens zeer ver reikende extensieve interpretatie. Door de in bovenstaand vonnis gegeven uitleg heeft het begrip de grens van zijn elasticiteit wel bereikt en mogelijk zelfs reeds overschreden.

Volgens van Dale's Groot Woordenboek betekent „geweer” een draagbaar vuurwapen, dat ongeveer 1,5 m lang is. De rechtspraak bracht onder dit begrip echter ook een pistool (zie de jurisprudentie van het HMG van NI en van de Zeekrijgsraad te Soerabaya o.a. in M.B.T. XXXVZ, pag. 60). Een restrictie ten aanzien van het pistool maakte de Krijgsraad voor de Landmacht te 's Gravenhage (vonnis' van 18 April 1940, M.R.T. XXXVI, pag. 37), n.l. door de eis dat de schildwacht het pistool niet in de tas, doch in de vaardig-houding moet dragen.

Een andere uitbreiding wordt gegeven door de sententie van het HMG van NI van 3 September 1937 (M.R.T. XXXIII, pag. 480): niet slechts een geweer met lange loop, doch ieder schietwapen, een pistool, revolver of mitrailleur daaronder begrepen, zou onder „geweer” vallen.

Hoewel genoemd artikel 69 den gebruiker weinig aanwijzingen geeft, bevat het niettemin een begrip dat ter begrenzing van de rekbaarheid der interpretatie van belang is en derhalve niet voorbij gezien dient te worden. De wet eist namelijk dat de militair met

het geweer „gewapend” zij en het gewapend zijn kan men splitsen in twee componenten: (1) het wapen moet zodanig zijn, dat de schildwacht het bij elke verplaatsing met zich voert en (2) hij moet persoonlijk aangewezen zijn om het wapen alleen en zonder hulp te bedienen.

Voldoet de situatie niet aan één van deze eisen, dan is er n.m.m. geen sprake meer van een man die gewapend is, maar van een wapen dat bemand is. Indien men deze twee criteria niet zou aanleggen, dan is er schier geen eind aan de mogelijkheden van interpretatie en men zou er tenslotte toe kunnen komen de bemanning van een kanon en bloc te promoveren tot een groep schildwachten.

De Zeekrijgsraad te Soerabaya (vonnis van 17 Augustus 1937, zie voetnoot op pag. 481 van M.R.T. XXXIII) schijnt de sub (1) vermelde eis te hebben aangelegd, blijkende uit de overweging „dat op het bordes, waarop beklagde zich bevond, weliswaar ten „mitrailleur was opgesteld, doch dat bezwaarlijk gezegd kan worden „dat beklagde met dien mitrailleur „bewapend”¹⁾ was, xelfs al „moest beklagde, blijkens zijn bijzondere consignes, dezen mitrailleur „onder bepaalde omstandigheden bedienen en daarmede vzcen.”

De mitrailleur van het hierboven afgedrukte vonnis voldeed waarschijnlijk wel aan de eis sub (1): de verplaatsbaarheid van het wapen, tegelijk met (eventuële) verplaatsingen van de schildwacht; hij voldeed echter niet aan de eis sub (2) en daardoor was hier sprake van een wapen met bemanning, niet van gewapende militairen (waaraan niet afdoet dat beklagde bosendien nog met een geweer in engeren zin gewapend was, vermits zulks niet in de ten-lastelegging voorkomt).

W . H. V.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 3 Mei 1916.

President: Kapitein ter zee I. W. Reynierse.

Leden: Luit. t. zee 1e kl. (KMR) W. M. Houwing, Luit. t. zee 1e kl. (KMR) B. Knopper, Luit. t. zee 1e kl. (KMR) J. de Bruyn en Luit. t. zee 1e kl. (KMR) F. H. Buné.

Fiscaal: Hoofddoff. v. Adm. 2e kl. R. J. G. van Giessen.

Raadsman: 2e Luit. d. Mars. (KNR) Mr. J. R. Versteegen.

„Als schildwacht op een door de vijand met aanval bedreigde „plaats een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen.”

¹⁾ Ten rechte, ex artikel 69, „gewapend”. Het komt er niet op aan wat de model-bewapening van de op post of uitkijk staande militair is, maar waarmede hij op dat moment in concreto gewapend was.

Beklaagde was helper bij een mitrailleur-opstelling bij het kamp „Polonia” te Bataavia, alwaar destijds dreiging bestond van aanvallen van Indonesische extremisten.

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

in de zaak van den Fiscaal, ratione officii, tegen B. R. G., oud 25 jaren, geboren te Arnhem, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 3e klasse bij de eerste mariniers brigade;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in het Oosten, dd. 28 Februari 1946, No. J. 21513;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 26sten April 1946 No. J. 2/9/15, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als Marinier der 3e klasse bij het Eerste „Infanterie Bataljon van de Eerste Mariniers Brigade, in den „nacht van 19 op 20 Januari 1946, in tijd van oorlog, terwijl hij „tot het wachsvolk behoorde en hij als helper bij een mitrailleur-„opstelling bij de slagboom van het kamp „Polonia” te of in de „omgeving van Batavia op post was gesteld, in strijd met zijn „plicht als zoodanig om voortdurend waakzaam te zijn, zulks in „verband met de dreiging van aanvallen van Indonesische extre-„misten, heeft zitten slapen, in welchen toestand hij zijn dienst „als hooger beschreven niet naar behooren kon verrichten”;

Gelet enz.;

Gelet op de schriftuur van eisch. door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan: „*Als schildwacht „op eene door den vijand met aanval bedreigde plaats eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen*”, hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den duur van vier maanden en bepale dat het ondergane voorarrest bij de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf in mindering gebracht tot een totaal van veertien dagen;

Gezien enz.;

Overwegende, dat de beklagde ten processe heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en ter zake nader heeft opgegeven:

dat hij in den nacht van 19 op 20 Januari 1946, terwijl hij diende als Marinier der 3e klasse bij het Eerste Infanterie Bataljon van de Eerste Mariniers Brigade, behoorde tot het wachsvolk en om 00.00 uur dien nacht als helper bij een mitrailleur-opstelling bij de slagboom van het kamp Polonia nabij Batavia op post was gebracht; dat hij gewapend was met een karabijn; dat hij wist het toen tijd van oorlog was;

dat hij, zoodra hij op post was gebracht, op het bankje, dat achter de borstwering was opgesteld, is gaan zitten; dat zulks wel ver-

oorloofd was, mits hij maar voortdurend waakzaam bleef; dat hij, vrij kort nadat hij op post was gesteld, in slaap is gevallen; dat hij do voorgaande dagen zware diensten had gehad;

dat hij doorgeslapen is, totdat hij door den schutter van de mitrailleuropstelling is gepord, die hem mededeelde, dat de luitenant er was;

dat hem den volgenden morgen licht arrest is aangezegd en dat hij daarin tot ongeveer 19 Maart 1946 heeft vertoefd;

dat hij wist, dat ten tijde dat hij op post stond, aanvallen van Indonesische extremisten waren te verwachten;

Overwegende, dat J. P. N. Schreurs, 2e Luitenant der Mariniers KMR, oud 20 jaren, ten processe als getuige onder eede gehoord, keeft verklaard:

dat hij in den nacht van 19 op 20 Januari 1946 als officier van de wacht van het kampement Polonia een contrôle over de opgestelde posten heeft gemaakt en toen heeft geconstateerd, dat bij de mitrailleuropstelling bij de slagboom over den weg naar Batavia, beklaagde of een bankje of kistje zat, doch niet reageerde op zijn — getuige's — aanwezigheid, zelfs niet, toen hij hem bij den naam riep, dat hij hem toen door den schutter heeft laten wekken;

Overwegende, dat door de opgaven van den beklaagde en den inhoud van de getuigenverklaring wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld daaraan, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht op eene *door den vijand met aanval* bedreigde „plaats *eene als* xoodanig op *hem rustende verplichting niet na-* „*komen*”;

Overwegende aangaande de op te leggen straf:

dat voor beklaagde's misdrijf het door hem aangevoerde excuus, dat hij de voorafgaande dagen zware dienst had gehad, terzijde kan worden gesteld; dat hij immers behoorde tot een leger te velde en voorts dat hij wist, dat er een mogelijkheid van aanvallen van de extremisten bestond;

dat dit dan ook het door hem begane misdrijf in ernstige mate bezwaart; dat er termen aanwezig geacht worden, om het in den vorm van licht arrest ondergane voorarrest tot 1/4 van den duur, in mindering te brengen tot een totaal van 14 dagen;

Gezien de artikelen: 1, 60, 69 en 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 en 87 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189 en 197 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van vijf maanden mei bepaling dat de tijd, in preventief arrest doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf voor den duur van 14 dagen in mindering zal worden gebracht;

Bepaalt dat de beklagde onmiddellijk in arrest zonder waarneming van dienst zal worden gesteld en dat deze tijd van heden af bij de tenuitvoerlegging der gevangenisstraf bovendien in mindering zal worden gebracht.

Fiat executie.

Op heden den 9en Mei 1946. is door mij, wnd. Commandant der Zeemacht in het Oosten, tot bovenstaand vonnis het fiat executie verleend.

J. J. L. WILLINGE.

Krijgsraad te Velde Noord ¹⁾.

Vonnis van 14 Februari 1947.

President: Majoor Mr. P. Groenewegen.

Leden: Lt. Kol. P. H. Oudt en 1e Luit. Mr. J. H. W. van Uden.

Raadsman: Mr. M. Levie.

(1) Desertie in tijd van oorlog terwijl de schuldige is dienstdoende: opzettelijke ongeoorloofde verwijdering tijdens het ondergaan van de krijgstuchtelijke straf van licht arrest. Het oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken aangenomen op grond van het feit dat het beklagdes bedoeling was zich hij een ander kamp dan waar hij geplaatst was, aan te melden.

(2) Opzettelijke ongehoorzaamheid waarbij de schuldige opzettelijk; in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen; de meerdere deed zijn order om terug te keren naar het kamp Marum vergezeld gann van de waarschuwing dat hij beklagde een zware straf zou bezorgen wanneer deze het bevel niet zou opvolgen.

Alles gepleegd door weer personen gezamenlijk.

Terzake van de voor deze ernstige misdrijven opgelegde straffen van drie en twee zoeken gevangenisstraf bepaalt de Krijgsraad dat het vonnis openlijk zal worden uitgelezen.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE NOORD,

in de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tenen:

¹⁾ Zie de ook op dit vonnis toepasselijke noot ²⁾ op blz. 404.

1. A. A., soldaat bij 2-5 Militaire Afdeeling te Groningen;
2. B. R., soldaat bij 2-5 Militaire Afdeeling te Groningen;
3. C. C., soldaat bij 2-5 Militaire Afdeeling te Groningen;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overlegd op de terechtzitting van 14 Februari 1947 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de namens beklaagden gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagden is ten laste gelegd:

1. dat zij op of omstreeks 20 Mei 1946, alzoo in tijd van oorlog, als soldaat dienende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum, gezamenlijk, althans ieder voor zich, zich van hun onderdeel hebben verwijderd, met het oogmerk om zich voorgoed aan hunne dienstverplichtingen te onttrekken, een en ander terwijl zij met licht arrest waren gestraft, alzoo terwijl zij waren dienstdoende, althans dat zij alstoen aldaar als soldaat dienende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum gezamenlijk, althans ieder voor zich, hun onderdeel zonder verlof hebben verlaten en sedertdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig zijn gebleven totdat zij op 22 Mei 1946 in voorloopig arrest zijn gesteld, een en ander terwijl zij met licht arrest waren gestraft, alzoo terwijl zij waren dienstdoende:

2. dat zij op of omstreeks 20 Mei 1946, alzoo in tijd van oorlog, als soldaat dienende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum, gezamenlijk, althans ieder voor zich, in de provincie Groningen, terwijl zij zich in de tram bevonden op weg naar de stad Groningen, toen hun meerdere, de sergeant J. Scheper hun gelastte, in verband met het feit dat zij met licht arrest waren gestraft, de tram te verlaten en terug te keeren naar Marum, hebben geweigerd of opzettelijk hebben nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hebbende zij in hunne ongehoorzaamheid volhard ¹⁾, nadat voornoemde meerdere hen uitdrukkelijk op hunne strafbaarheid had gewezen;

Overwegende, dat uit ten processe aanwezige ambtelijke verklaringen blijkt, dat ieder der beklaagden ten tijde als in de tenlastelegging vermeld, in werkelijken dienst was;

Overwegende, ten aanzien van het onder 1. ten laste gelegde,

dat A. A., als beklaagde voor den Officier-Commissaris, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard en daarbij ter terechtzitting heeft volhard, dat hij op een dag in de maand Mei 1946, terwijl hij diende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum en gestraft was met licht arrest, met zeven andere soldaten, waaronder C. C. en R. R., per tram uit Marum is vertrokken naar Groningen om zich te melden in het Helpmankamp aldaar;

dat het niet zijn bedoeling was om zich geheel aan den dienst te onttrekken;

¹⁾ De wet eist ook ten aanzien van de volharding opzet. (Red. M.R.T.).

dat B. B., als beklagde voor den Officier-Commissaris, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard en daarbij ter terechtzitting heeft volhard, dat hij op een dag in de maand Mei 1946, terwijl hij diende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum en gestraft was met licht arrest, met zeven andere soldaten, waaronder C. C. en A. A., per tram uit Marum is vertrokken naar Groningen om zich te melden in het Helpmankamp aldaar;

dat het niet zijn bedoeling was om zich geheel aan den dienst te onttrekken;

dat C. C., als beklagde voor den Officier-Commissaris, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard en daarbij ter terechtzitting heeft volhard, dat hij op een dag in de maand Mei 1946, terwijl hij diende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum en gestraft was met licht arrest, met zeven andere soldaten, waaronder A. A. en R. B., per tram uit Marum is vertrokken naar Groningen om zich te melden in het Helpmankamp aldaar;

dat het niet zijn bedoeling was om zich geheel aan den dienst te onttrekken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn het appels-rapport van 21 Mei 1946 van de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum, houdende onder meer dat de soldaten A. A., B. B. en C. C., op de appels van 17.00 en 23.00 mankeerden en het appels-rapport van voornoemd onderdeel van 22 Mei 1946, houdende onder meer, dat de soldaten A. A., R. B. en C. C., op het appel van 6.00 voor de derde maal mankeerden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn gewaarmerkte uittreksels uit de straflijsten van A. A., B. B. en C. C., onder meer vermeldende dat ieder der voornoemden op 21 Mei 1946 gestraft is met licht arrest, welke stsaf hun op denzelfden dag aangezegd werd;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige ambtelijke verklaring blijkt, dat beklagden van 22 Mei tot 31 Mei 1946, voorloopig arrest hebben ondergaan;

Overwegende, dat beklagden voor den Officier-Commissaris hebben opgegeven, dat het niet hun bedoeling was, om zich geheel aan den dienst te onttrekken;

dat de Krijgsraad dit verweer echter niet accepteert, vermits beklagden zich eigendunkelijk van hun onderdeel hebben verwijderd om zich bij een ander deel der Krijgsmacht, te weten het Helpmankamp te Groningen, te melden, waaruit, naar het oordeel van den raad, voldoende blijkt het oogmerk om Wch voorgoed aan hun dienstverplichtingen te onttrekken, immers de eenige plaats waar zij zich ter vervulling van de op hen rustende dienstverplichtingen behoorden te bevinden, was de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum;

Overwegende, dat derhalve de Krijgsraad door de verklaringen van de beklagden mede in verband met de bovenaangehaalde schriftelijke bescheiden wettig en overtuigend bewezen acht ten aanzien van ieder der beklagden, dat zij op 21 Mei 1946, alzoo in tijd

van oorlog, als soldaat dienende bij de 1e Compagnie Gezagstroepen te Marum, gezamenlijk, zich van hun onderdeel hebben verwijderd met het oogmerk om zich voorgoed aan hun dienstverplichtingen te onttrekken, een en ander terwijl zij met licht arrest waren gestraft, *alzo* terwijl zij waren dienstdoende;

Overwegende, ten aanzien van het onder 2. ten laste gelegde,

dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde C. C. onder 2. is ten laste gelegd. zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

dat A. A., als beklaagde voor den Officier-Commissaris zakelijk gerelateerd, heeft verklaard en daarbij ter terechtzitting heeft volhard, dat hij tezamen met de soldaten B. B. en C. C. op een dag in de maand Mei 1946 per tram van Marum naar Groningen is gegaan;

dat de sergeant Scheper hem in de tram te Niebert heeft gelast om de tram te verlaten en terug te keeren naar Marum en hem daarbij heeft gezegd dat hij kans liep zwaar gestraft te worden, daar hij, beklaagde, met licht arrest gestraft was;

dat hij echter niet uitgestapt is en naar Groningen is doorgereden;

Overwegende, dat B. B. te dien aanzien als beklaagde voor den Officier-Commissaris zakelijk gerelateerd, heeft verklaard en daarbij ter terechtzitting heeft volhard, dat hij, tezamen met de soldaten A. A. en C. C. op een dag in de maand Mei 1946, per tram naar Groningen is gegaan;

dat de sergeant Scheper hem in de tram te Niebert heeft gelast om de tram te verlaten en terug te keeren naar Marum en hem daarbij heeft gezegd dat hij kans liep zwaar gestraft te worden, daar hij, beklaagde, met licht arrest gestraft was;

dat hij echter niet uitgestapt is en naar Groningen is doorgereden;

Overwegende, dat Jacob Scheper, geboren 17 April 1921, als getuige onder eede voor den Officier-Commissaris, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard dat hij op 21 Mei 1946 in de tram van Marum naar Groningen te Niebert aan de met licht arrest gestrafte soldaten A. A., B. B. en C. C. bevel heeft gegeven, om de tram te verlaten en naar Marum terug te keeren;

dat hij daar onmiddellijk aan heeft vastgeknoopt, dat het hun een zware straf zou bezorgen wanneer zij niet terugkeerden;

dat de drie gestraften A. A., B. B. en C. C., zijn bevel niet hebben opgevolgd;

Overwegende, dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklagden B. B. en A. A. onder 2. is ten laste gelegd met dien verstande dat zij het feit gezamenlijk hebben gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd:

T. ten aanzien van beklaagde C. C. als: *„desertie in tijd van oorlog dom meer personen gezamenlijk gepleegd, terwijl zij tsaren dienstdoende”*

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 98 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

en

II. ten aanzien van beklaagden A. A. en B. B. als:

1. „desertie in tijd van oorlog dom meer personen *gezamenlijk* „gepleegd, terwijl zij waren dienstdoende”,

2. „*opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog dom twee* „personen *gezamenlijk* gepleegd, hebbende de schuldigen *opzettelijk* „in hunne ongehoorzaamheid volhard, nadat een meerdere hen uit- „*drukkelijk* op hunne strafbaarheid heeft *gewezen*”,

beide feiten eene voortgezette handeling uilmakende,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 98 j^o 99 onderscheidenlijk 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt, dat het ten deze te vellen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door den Secretaris op een nader in overleg met den Bevelhebber der 5e Militaire Afdeeling te houden appèl;

Gezien behoudens vermelde wetsbepalingen, nog de artikelen 6, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 56 van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart ieder der beklaagden schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hen deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde A. A. tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken,

T^eeroordeelt beklaagde B. B. tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken,

Veroordeelt beklaagde C. C. tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee weken;

Bepaalt, dat dit vonnis openlijk zal worden uitgelezen door den Secretaris op een door den Bevelhebber der 5e Militaire Afdeeling te bepalen appèl;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd. dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hen mitsdien daarvan vrij.

Fiat executie.

's-Gravenhage, den 14 Maart 1947.

De Generaal-Majoor,
Territoriaal Bevelhebber Nederland,

Commandeerend Generaal,

Ir. M. TANC

NASCHRTFT.

(1). De Krijgsraad beschouwt opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid terwijl de schuldige met licht arrest was gestraft — bedoeld zal wel zijn dat beklaagde niet alleen met licht arrest gestraft was maar dat hij op het moment van zijn verwijdering die straf ook inderdaad onderging, alhoewel zulks in de tenlastelegging niet met zoveel woorden is uitgedrukt — als gepleegd onder de verzwarende omstandigheid: „terwijl hij is dienstdoende”. Klaarblijkelijk heeft de Krijgsraad deze opvatting ontleend aan artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht, voorschrijvende dat „zoowel het ondergaan als „het doen ondergaan van straf of van voorloopig arrest is te be-, „schouwen als dienst”. Een dergelijke interpretatie maakt echter een grote sprong, waarbij de conclusie, waartoe jurisprudentie en wetshistorische interpretatie geraken, wordt gepasseerd.

Ten aanzien van de jurisprudentie wordt volstaan met te verwijzen naar de sententie van het H.M.G. van N.I. van 7 Augustus 1936 (M.E.T. XXXII, pag. 368 v.), welke eveneens een geval van verwijdering uit licht arrest behandelt. Het Hof overweegt „dat „evenwel aan den term ‚dienstdoende’ naar 's Hofs oordeel een „minder ruime beteekenis is te hechten dan aan de uitdrukking in „‚dienst’, . . . , immers ander ‚dienstdoende’ moet worden begrepen ¹⁾ „het bezig zijn met de vervulling van een bepaalde dienstverrich-, „ting; dat het ondergaan van straf niet als een bepaalde dienst-, „verrichting is aan te merken

Boor de wetshistorische interpretatie van de termen „in dienst” en „dienstdoende” wordt verwezen naar van der Hoeven J, png. 602 v., waarvan hier het voor de landmacht gegeven voorbeeld wordt geciteerd (t.a.p. pag. 605): „Een militair die bijvoorbeeld „deel uitmaakt van de hoofdwacht hier, deserteert, terwijl hij dus „in dienst is, want zoolang hij aan de hoofdwacht is, is hij dnar „in dienst, maar de manschappen van die wacht zijn daarom nog „niet steeds allen ‚dienstdoende’. Dienstdoende is de schildwacht, „die voor de hoofdwacht staat, . . .”. Uit de Memorie van Toelich-, „ting op artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht blijkt dat dat artikel zijn ontstaan te danken heeft aan de wens om een eind fema-, „ken aan de bestaande onzekerheid, of het ondergaan van arrest wel als een dienstangelegenheid is te beschouwen. Door het artikel staat — aldus de M. v. T. — voor den vervolge vast dat het niet willen ondergaan van straf of arrest en het ontvangen van bezoeken aldaar valt onder artikel 114 resp. 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht (zie van der Hoeven III, pag. 350).

(2). De Krijgsraad concludeert uit de omstandigheid dat „be-, „klaagden zich eigendunkelijk van hun onderdeel hebben verwijderd „om zich bij een ander deel der krijgsmacht, te weten het Helpman-, „kamp te Groningen, te melden”, dat zij het oogmerk hebben gehad om zich voorgoed aan hunne dienstverplichtingen te onttrekken,

1) Het Hof zal wel bedoeld hebben te zeggen: moet worden verstaan.. .

„immers de eenige plaats waar zij zich ter vervulling van de op hen rustende dienstverplichtingela behoorden te bevinden. was de „1e compagnie gezagstroepen te Marum”. Deze conclusie is, n.f., geïnspireerd door artikel 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht (hoewel dat artikel in het vonnis niet is geciteerd). Artikel 106 wil echter slechts een interpretatie geven van het begrip „verwijderen” en ziet op de plaats, waar de militair zich ter vervulling van zijne dienstverplichtingen behoort te bevinden; het geeft niet (en wil ook niet geven) een omschrijving van die dienstverplichtingen, zooals die bedoeld worden in het door den Raad toegepaste artikel 98.

De Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten heeft zich (zie vonnis van 15 Januari 1943, M.R.T. XL, pag. 179 v.) terzake van een soortgelijk voorval verdiept in de betekenis van „zijne dienstverplichtingen” en kwam tot de conclusie dat hieronder verstaan moet worden een complex van verplichtingen van zodanige betekenis voor de dienst dat het ver uitgaat boven het resterende geheel van dienstverplichtingen, dat voor de dader nog openstaat als zijn oogmerk bereikt zou zijn. In het midden latende of de Zeekrijgsraad deze stelling op het concrete, aan zijn oordeel onderworpen, geval wellicht wal strak toepaste, schijnt die stelling in het algemeen aanvaardbaar. Naar op de voorliggende casus toepassende, zou zij leiden tot het niet bewezen achten van het bovenvermelde oogmerk ex artikel 98.

(3). De Raad komt voorts tot toepassing van de strafverzwaring omstandigheid, vermeld onder 1° van het derde lid van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Omtrent dit „uitdrukkelijk wijzen op de strafbaarheid” stelt de jurisprudentie aware eisen, namelijk dat gebleken zij van een wijzen op de strafrechtelijke gevolgen van de ongehoorzaamheid¹⁾. Uit de jurisprudentie blijkt dat de mededeling aan, de schuldige „dat hij zwaar gestraft kan worden”, zoals in casu is geschied, onvoldoende wordt geacht. Den schuldige dient te hennen te worden gegeven dat hij zich schuldig maakt aan een misdrijf, hetzij zulks geschiedt door erop te wijzen dat de schuldige „een ernstig strafbaar feit” pleegt (H.M.G. van 23 April 1937, M.R.T. XXXIII, pag. P80 v.), dan zoel dat hij „voor den krijgsraad zal terecht staan” (H.M.G. van 17 Mei 1938, M.R.T. XXXIV, pag. 110 v.) of dat hij zich schuldig maakt aan „dienstweigering” (H.M.G. van N.I. van 30 September 1938, M.R.T. XXXIV, pag. 309 v.).

De strafverzwaring omstandigheid is echter volgens de wet gebaseerd op het volharden in de ongehoorzaamheid, hetgeen impliceert, dat aan het wijzen op de strafbaarheid een voltooide ongehoorzaamheid is vooraf gegaan. Hiervan nu blijkt in casu uit

¹⁾ Zie o.a. H.M.G. van 1 December 1933, M.R.T. XXX, pag. 50 v., H.M.G. van 15 December 1933, M.R.T. XXX, pag. 143 v., H.M.G. van 31 Mei 1935, M.R.T. XXXI, pag. 302 v., Krijgsraad 's Hertogenbosch van 4 Juni 1935, M.R.T. XXXI, pag. 483 v.

de bewijsmiddelen niet: de getuige verklaart „dat hij . . . bevel heeft „gegeven om de tram te verlaten en naar Marum terug te keeren; „dat hij daar onmiddellijk aan heeft vastgeknoopt, dat het hun een „zware straf zou bezorgen wanneer zij niet terugkeerden”, terwijl de beklaagden ieder voor zich verklaren „dat de sergeant . . . heeft „gelast om de tram te verlaten en . . . daarbij heeft gexegd dat hij „kans liep zwaar gestraft te worden. . .”. Dat is niet een „vol- „harden” in de ongehoorzaamheid!

W .H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 11 Maart 1947.

(Uitgesproken 10 April 1947).

Presicent: Majoor J. H. van Wermeskerken.

Leden: Luit. Kolonel Chr. Hoogers en 1e Luit. Mr. E. J. Froeling.

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd”. Ongeoorloofde verwijdering terwijl de schuldige was gestraft met licht arrest, walt niet onder de gequalificeerde vorm „terwijl hij is dienst’doende” (anders de Auditeur-Militair). Onder dexe term moet worden verstaan het bezig zijn met de vervulling van een bepaalde dienstverrichting ¹⁾.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van den Auditeur-&Elitair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen H. M. N., soldaat, beklaagde,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 11 Maat 1947 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op liet ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij, als soldaat dienende bij de 2e Compagnie Territorinle Troepen, district Zeeland, althans als militair in den zin der wet, op of omstreeks 31 October 1946, alzoo in tijd van oorlog, terwijl hij was gestraft met licht arrest en dus was „dienst’doende”, zijn onderdeel, destijds gelegerd te Middelburg, zonder verlof of voorkennis van zijn commandant heeft verlaten en daarvan sindsdien, althans langer dan vier dagen, onafgebroken, ogeoorloofd afwezig is gebleven tot hij op of omstreeks 1 December 1946 is aangehouden en daarbij is teruggebracht;

Overwegende, dat beklaagde heeft erkend, dat hij ten tijde, dat

¹⁾ Zie in dit verband het vonnis van den Krgsraad te Velde Noord van 14 Februari 1947, met het daarbij gestelde naschrift, pag. 642 v. (Red. M.R.T.).

het hem ten laste gelegde zou zijn gepleegd, het Rijk als oorlogsvrijwilliger diende;

Overwegende. dat beklagde *zakelijk* ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op 31 October 1946 als soldaat diende bij de 2e Compagnie Territoriale Troepen, district Zeeland, en gelegerd was te Middelburg; dat hij dien dag aldaar door zijn compagnies-commandant was gestraft met twee dagen licht arrest, zonder voorkennis van zijn commandant en zonder daartoe van iemand verlof te hebben bekomen, naar huis is gegaan en onafgebroken van zijn onderdeel afwezig is geweest, totdat hij op 1 December 1946 door den sergeant-majoor Willemsen is opgehaald en naar zijn onderdeel teruggebracht;

Overwegende, dat, blijkens een rapport d.d. 1 November 1946 van J. J. Schouwstra, sergeant van de week, 2e Compagnie Territoriale Troepen, district Zeeland. soldaat H. M. N. op 31 October 1946 met twee dagen licht arrest gestraft, zonder toestemming de kazerne heeft verlaten en het appèl van 23.00 uur heeft gemist;

Overwegende, dat, blijkens een rapport d.d. 1 December 1946 van W. Willemsen, sergeant-majoor-instructeur 2e Compagnie Territoriale Troepen, district Zeeland, op dien datum soldaat H. M. N. door hem van zijn particulier adres te Middelburg is opgehaald als verdacht van ongeoorloofde afwezigheid;

Overwegende, ten aanzien van de ten laste gelegde woorden „terwyl hij is dienstdoende“: dat door den Auditeur-Militair naar voren is gebracht, dat volgens de M.v.T. op artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht het zoogenaamde violieren¹⁾ van het arrest valt onder de bepaling van artikel 99 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht (en daarmee klaarblijkelijk het tegenwoordige artikel 99 der wet bedoelt) en mitsdien de wetgever „het verbreken „van arrest“ laat vallen onder „terwyl hij is dienstdoende“ (v. d. Hoeven III, blz. 350); dat evenwel artikel 99 van het ontwerp-wetboek is gesplitst en een regeling heeft gevonden in artikel 98 en 119 van het Wetboek van Militair Strafrecht 1903 en dat ingevolge de wijzigingen van de Invoeringswet deze artikelen opnieuw zijn genummerd en zijn geworden artikel 114 en 135 Wetboek van Militair Strafrecht; dat dientengevolge met de verwijzing naar artikel 99 van het ontwerp in de M. v. T. op artikel 56 van de Wet op de Krijgstucht wordt bedoeld, dat het zoogenaamde violieren¹⁾ van het arrest enz., valt onder de strafbepalingen van „opzettelijke „ongehoorzaamheid“ en het „opzettelijk niet voldoen aan een dienstvoorschrift“;

dat het begrip „in dienst“ een toestand van rust aanduidt, in dien zin dat men niet bezig is met het verrichten van bepaalde diensten, maar wel hiertoe op elk gewild oogenblik geroepen kan worden en dat onder „terwyl hij is dienstdoende“ moet worden

¹⁾ Auditeur-Militair en Krijgsraad zullen met deze „bloemrijke“ term wel bedoeld hebben op het violeren, het verbreken; van het arrest! (Red. M.R.T.).

verstaan, het bezig zijn met de vervulling van een bepaalde dienstverrichting (Sent. Ind. H.M.G. 7 Augustus 1936, M.R.T. XXXII, bladz. 368);

Overwegende, dat beklagde mitsdien van dat deel der telastellegging behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzoo vele redengevend² feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van den Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat hij, als soldaat dienende bij de 2e Compagnie Territoriale Troepen, district Zeeland, op 31 October 1946, alzoo in tijd van oorlog, zijn onderdeel, destijds gelegd te Middelburg, zonder verlof of voorkennis van zijn commandant heeft verlaten en daarvan sindsdien, onafgebroken, ongeoorloofd afwezig is gebleven tot hij op 1 December 1946 is aangehouden en daarbij is teruggebracht ¹⁾);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Desertie in tijd van oorlog gepleegd“, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken:

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met den ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 10 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 197, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende,

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, met bepaling, dat de tijd, groot vier maanden, door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

¹⁾ Evenzeer bewezen is echter dat beklagde zijn onderdeel heeft verlaten „terwijl hij was gestraft met licht arrest“. Deze gedraging levert een krijgstuuchtelijk vergrijp op, hetwelk de rechter op grond van art. 60 Wet Krijgstucht bij de bepaling der straf in aanmerking behoort te nemen. (Red. M.R.T.).

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Beveelt de onmiddellijke invrijheidstelling van beklagde.

Fiat executie.

's-Gravenhage, den 4en Juni 1947.
De Territoriaal Bevelhebber Nederland,
Commandeerend Generaal,
De Generaal-Majoor,
Ir. M. TANS.

Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade.

Vonnis van 28 Maart 1947

President: Luit. Kol. d. Mars. (KMR. SD. TV) P. Eenhoorn,

Leden: Luit. t. zee 1e kl. C. E. Bn. v. Asbeck, Majoor d. Mars. (KMR) B. Schreurs (plv.), Kapitein d. Mars. (KMR) Mr. J. E. Stern en Kapitein d. Mars. T. Jonkman.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. H. A. Keyser.

Raadsman: 2e Luit. d. Mars. (KMR. SD. TV) Mr. J. Exalto.

Diefstal van een hoeveelheid noodrantsoenen. De door' beklagde weggenomen en later weggeworpen noodrantsoenen niet geacht te vallen onder het ten laste gelegde oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening, doch slechts die, welke hij zich voor onmiddellijk gebruik wilde toeëigenen.

DE KRIJGSRAAD BIJ DE MARINIERSBRIGADE IN NEDERLANDSCH INDIË,

in de zaak van den Fiscaal, rationc officii, tegen L. S. R., oud 26 jaren, laatstelijk voor de verwijzing naar den Krijgsraad gediend hebbende bij de Mariniersbrigade in Nederlandsch-Indië als marinier der 2e klasse OVW, stamboeknummer. . . . ;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den 21en Januari 1947, No. J. 2/D/1/14;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad van den 6en Maart 1947, No. J. 2/D/4/11, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, op of omstreeks 25 November 1946, te Bringkong „Koelon, aan den weg Kletek-Trosobo nabij Socrabaja, uit een „kist K-rantsoenen 36 dozen met K-rantsoenen, althans een hoe- „veelheid K-rantsoenen, toebehoorende aan het Rijk der Neder- „landen, althans aan een ander of anderen dan aan hem, be-

„klaagde, heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening“;
Gelet enz.

Gelet op de schriftuur van eisch, door den Fiscaal voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklagde schuldig verklare aan: *diefstal*, en hem deswege veroordeele tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand; bevele dat de opgelegde straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij later anders mocht worden gelast op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van een jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergrijp bedoeld in artikel 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Gezien enz.

Overwegende dat de beklagde heeft bekend het hem ten laste gelegde te hebben gepleegd en ten processe nader heeft opgegeven:

dat hij in den avond van 25 November 1946 te omstreeks 22 uur met een kartonnen doos is binnengegaan in een hokje in een spoorwegwagon op de post Bringkong Koelon aan den weg Kletek-Trosobo, Zuidwest van Soerabaja; dat dit hokje niet afgesloten was en daarin meerdere kisten met „K-rations“ waren opgeborgen; dat een der kisten open was, hoewel de inhoud nog niet was aangesproken; dat hij uit de openstaande kist 6 of 7 pakjes „K-rations“ heeft genomen en die in zijn doos heeft gedaan; dat hij met de door hem weggenomen pakjes naar een mitrailleurstelling is gegaan en daar de doos met inhoud heeft neergezet; dat hij op verschillende plaatsen in en buiten die stelling de weggenomen K-rantsoenen heeft opgeborgen, alsmede de groote doos, waarin hij deze had vervoerd; dat hij hierna een gunstig moment heeft afgewacht om de kist met de resterende „K-rations“ door het raampje van het opberghok van buiten uit weg te halen; dat hij dit laatste dienzelfden avond, dan wel later in den nacht van 25 op 26 November heeft gedaan;

dat er alarm werd gemaakt voor de post toen hij de kist nog maar kort had overgebracht van het opberghok naar de mitrailleurstelling; dat hij toen de kist en de doosjes „K-rations“ in het lange gras dat om de stelling was, heet gegooid en een paar doosjes in een droge sloot bij de stelling; dat hij de kist dien nacht in de langs de stelling loopende kali heeft geworpen en toen tevens de doozen „K-rations“ uit de droge sloot heeft gehaald en deze onder het lange gras heeft gestopt en de doozen, die reeds in het lange gras lagen en nog zichtbaar waren, verder weggestopt;

dat hij dienzelfden nacht een aantal doozen „K-rations“, naar hij meent 7, maar in elk geval niet meer dan 9, heeft geopend en den inhoud van 5 der doozen gedeeltelijk heeft leeggehaald; dat hij daaruit de sigaretten heeft weggenomen en in zijn zak gestoken en uit 3 of 4 pakken de blikjes kaas en de koekjes; dat hij van de kaas toen een blikje heeft leeggegeten en ook een pakje koekjes heeft op-

gegeten; dat hij de resteerende blikjes kaas en pakjes koekjes, die hij uit de pakketten had gehaald, bij zich gestoken en later boven zijn bed opgeborgen heeft; dat hij den volgenden ochtend een deel van de artikelen, die hij boven zijn bed opgeborgen had, heeft opgegeten en 4 pakjes sigaretten weggegeven;

dat de door hem weggenomen „K-rations” toebehoorden aan het Rijk der Nederlanden en dat hij geen toestemming had om deze rations weg te halen en te eigen bate te gebruiken; dat deze rations noodrantsoenen waren;

Overwegende, dat ten processe onder eede heeft verklaard de getuige: Rermanus Dees, sergeant der mariniers, oud 26 jaren:

dat hij eind November 1946 commandant was van de post Brinkong Koelon op den weg Kletek-Trosobo, zuidwest van Soerabaya;

dat de bezetting der post was ondergebracht in 3 spoorweg-wagons, in de middelste waarvan hij in de niet meer in gebruik zijnde W.C. 5 Bisten, ieder inhoudende 36 dozen „K-rations”, had opgeborgen; dat deze W.C. geen deur had; dat alle kisten gesloten waren en voorzien van ijzeren banden, op één na, waarvan een plank los was;

post alia:

dat hij 27 pakketten van de 36 vermiste heeft achterhaald, 3 daarvan waren aangebroken; dat dien dag op de rugzak van L. S. R. een blikje kaas, afkomstig uit een „K-ration” pakket, werd gevonden;

dat hij L. S. B. geen toestemming had gegeven om „K-rations” te halen en deze te eigen bate aan te wenden;

Overwegende, dat de Raadsman ten processe er op heeft gewezen dat beklaagde is ten laste gelegd het wegnemen van 36 dozen K-rantsoenen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, maar dat in feite het oogmerk van beklaagde slechts gericht is geweest op het wegnemen¹⁾ van 7, in elk geval niet meer dan 9 dozen, welke hij voor onmiddellijk gebruik zich wilde toeëigenen; dat dit aantal overeenkomt met een hoeverlheid van ongeveer 3 dagrantsoenen en dat de schade, die het Rijk geleden heeft, neerkomt op een bedrag van nog geen f 5,—;

Overwegende, dat de Raad zich hiermede kan vereenigen en van oordeel is, dat niet bewezen is beklaagde's oogmerk van wederrechtelijke toeëigening van 36 dozen K-rantsoenen;

Overwegende, dat door de verklaring van den beklaagde en die van den getuige in onderling verband en samenhang beschouwd is bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met dien verstande, dat hij heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, een hoeveelheid K-rantsoenen;

Overwegende, dal, het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „diefstal”;

Overwegende, dat beklaagde een zeer moeilijke jeugd heeft ge-

¹⁾ Ten rechte: „toeëigenen”. (Red. M.R.T.).

had, waarin hij reeds 2 maal wegens geweldsdelicten met den strafrechter in aanraking kwam, maar zich tijdens de bezetting in Nederland bijzonder moedig heeft gedragen en ook tijdens zijn diensttijd zich heeft doen kennen als een voortreffelijk militair met blanco strafregister;

Overwegende, dat beklagde terzake van dit feit door zijn commandant is gestraft met 14 dagen streng arrest;

Overwegende, dat, rekening houdende met deze straf, de na te noemen straf geacht moet worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het gepleegde feit, de persoonlijkheid van den dader en de omstandigheden waaronder het feit is begaan;

dat er termen aanwezig zijn deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militaire belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen 2, 4, 13, 15 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b, 14c en 310 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt; 57 van de Wet op de Krijgstucht;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hiervoren werd aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den duur van twee weken;

Beveelt, dat de gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Rechter later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde binnen den proeftijd van zes maanden zich schuldig maakt aan eenig strafbaar feit of, militair zijnde, aan eenig krijgstuchtelijk vergrijp bedoeld in art. 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

NASCHRIFT.

Het wil voorkomen dat de door den Krijgsraad overgenomen stelling van de Raadsman, als zou beklagde slechts het ten laste gelegd en strafbare oogmerk van wederrechtelijke toeëigening gehad hebben ten aanzien van 7, althans 9 dozen noodrantsoenen, niet juist, althans in strijd met de geldende jurisprudentie is. De Raadsman vereenzelvigt toeëigening met eigen bevoordeling, met het te eigen bate aanwenden. Onder toeëigenen wordt echter verstaan het als heer en meester over het goed beschikken, het op andere wijze over het goed beschikken dan door het te doen toekomen aan eigenaar of rechthebbende. Aldus eigende beklagde zich in casu evenzeer die noodrantsoenen toe, welke hij wegwierp (vgl. Hof Leeuwarden, 20 December 1888, Tijdschr. v. Strafr. Y, 529)¹⁾

¹⁾ Een meer recent (analoog) geval betreft het verbranden van het weggenomen goed, zie het arrest H.R. van 4 Maart 1935, W. 12897.

als die, welke hij wegschonk (vgl. H.R. 9 November 1931, W. 12446) en die, welke hij te eigen bate aanwendde. Het doet er, voor het gepleegd zijn van de diefstal, ook niet toe, of later het **weggenomene** geheel of **gedeeltelijk** door de eigenaar of rechthebbende wordt terugverkregen.

Het gewezen vonnis doet voorts uitkomen, dat artikel 160 van het **Wetboek van Militair Strafrecht** voor gevallen als het onderhavige niet bruikbaar is, omdat dat artikel de eis stelt dat het voedingsmiddel den schuldige van rijkswege verstrekt zij, waardoor het niet toepasselijk is op die voedingsmiddelen (**meer in** het bijzonder: nooddrantsoenen) die, voor dergelijke verstrekking bestemd, nog op een centrale **plaats** opgeslagen liggen. Wellicht is dit een punt voor nadere **beschouwing** ten tijde dat de militaire wetten voor herziening onder de beitel van de wetgever komen.

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 13 Juni 1947

President: Mr. D. B. A. Franken.

Leden: Hoofdoff. M.S.D. 2e kl. E. Wijvekate, Kapt. Luit. t. zee (KMR. OV.) J. Luske, Luit. t. zee 1e kl. J. M. C. Calten Houwing en Luit. t. zee 1e kl. A. H. Deketh.

*Procedure wegens vermeende **onbevoegdheid** des rechters ¹⁾.*

*Wanneer de onbevoegdheid des rechters wordt **opgeworpen**, behoort onderzoek in de zaak au fond **achterwege** gelaten te worden.*

*Ten aanzien van het ten laste gelegde feit kwam de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten in zijn vonnis van 29 Maart 1946, wegens de samenloop met andere destijds cumulatief mede ten laste gelegde feiten, tot een **onbevoegdverklaring**. Die **onbevoegdverklaring** heeft echter geen ander rechtsgevolg dan dat de beschikking tot verwijzing naar die Krijgsraad, met' de daarin opgenomen tenlastelegging, zijn vervallen. Dit brengt mede dat beklagde opnieuw in rechten kan worden betrokken **terzake** van dezelfde feiten, waarontrant te zijnen aanzien immers nog niet onherroepelijk is beslist: dom de onbevoegdverklaring wordt de zaak teruggebracht tot de stand, waarin zij verkeerde vóór de eerste **verwijzing**.*

**DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,**

in de zaak tegen den beklagde A., luitenant ter zee der 1e klasse, bij beschikking van den Commandant Zeemacht Nederland dd. 14

¹⁾ Zie de over deze zaak reeds eerder aanhangig geweest zijnde bevoegdheidsvraag: vonnis van de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten van 29 Maart 1946, M.R.T. XXXIX, pag. 327 v.

Januari 1947 No. CZM 50814416, naar de Zeekrijgsraad verwezen terzake van:

„dat hij te Soerabaja, in tijd van oorlog, op of omstreeks „6 Maart 1942, toen hij als luitenant ter zee der 1e klasse bij de „Koninklijke Marine diende en hij commanderend officier van „Hr. Ms. was, opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan „de hem door de Commandant der Marine te Soerabaja, de Schout- „bij-nacht P. Koenraad, gegeven order, om met zijn onderheb- „bende bodem uit te wijken naar Australië,"

Gelet. . . .enz.;

Overwegende. . . .enz.;

Gezien de conclusie van den Fiscaal bij de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage dd. 12 Juni 1947, houdende:

dat wat er zij van de juistheid van het vonnis van de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten van 29 Maart 1946, deze interlocutoire uitspraak de huidige rechter niet kan binden en derhalve zelfstandig zal moeten worden beslist, of de Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's Gravenhage bevoegd is, kennis te nemen van het feit, waarvoor beklaagde naar de Krijgsraad werd verwezen bij beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederland van 14 Januari 1947, No. CZM/508/441G;

dat dit feit kennelijk is omschreven als een overtreding van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht en derhalve in verband met de artikelen 76 en 88 aanhef en 3e der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht over de zaak en de persoon van beklaagde geen andere rechter dan deze Krijgsraad is gesteld;

dat de Fiscaal derhalve concludeert dat de Krijgsraad de voorgestelde onbevoegdheid zal verwerpen en zich bevoegd zal verklaren om over de persoon en de zaak van beklaagde te oordelen;

Overwegende ten aanzien van een en ander:

dat de gronden, waarop de Zeekrijgsraad in het Oosten zich bij vonnis dd. 29 Maart 1946 onbevoegd heeft verklaard om van het onderhavige feit kennis te nemen, de navolgende zijn:

1°. de Krijgsraad tot het oordeel is gekomen dat de aan beklaagde door den Commandant der Zeemacht in het Oosten ten laste gelegde feiten in zodanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als één voortgezette handeling, weshalve overeenkomstig art. 56 van het Wetboek van Strafrecht slechts één strafbepaling kan worden toegepast en wel die, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld;

2°. de Krijgsraad er rekening mede houdt dat artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht voorschijft dat, zo een feit onder verschillende strafbepalingen valt, slechts één dier bepalingen zal worden toegepast, nl. die, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld, alsmede dat bijzondere bepalingen met uitsluiting van algemene zullen dienen te worden toegepast;

3°. de Krijgsraad van oordeel is dat hier niet de strafbepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht nopens ongehoorzaamheid,

noch die van het Wetboek van Strafrecht nopens zaakbeschadiging toegepast dienen te worden, doch dat hier toepasselijk is één der artikelen, vervat in Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht, speciaal — in verband met het in de beschikking tot verwijzing van den Commandant der Zeernacht in het Oosten ten laste gelegde — artikel 84 sub 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

4°. dat op het ten laste gelegde derhalve het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing is;

5°. dat, waar nu artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven bepaalt dat deze Gerechtshoven, met uitsluiting van enige andere burgerlijke of militaire rechter kennis nemen van de misdrijven, waarop de bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht van toepassing zijn en, zoals boven overwogen, het ten laste gelegde uitmaakt een misdrijf, waarop — ingevolge artikel 1 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht — dat Besluit toepasselijk is, de militaire rechter zich onbevoegd zal hebben te verklaren over de persoon en de zaak van beklagde te oordelen;

Overwegende te dien aanzien:

dat beklagde heeft verklaard dat naast de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage zich geen ander rechtscollege nog zijn zaak heeft aangetrokken;

dat de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage van oordeel is dat wanneer door beklagde, bij wijze van verweer, de onbevoegdheid van de Krijgsraad wordt opgeworpen, het onderzoek in de zaak au fond achterwege dient te blijven, doch alleen aan de hand van de tenlastelegging dient te worden nagegaan of de Krijgsraad bevoegd is om van de daarin omschreven feiten kennis te nemen;

dat wanneer in die aanklacht meerdere feiten cumulatief zijn ten laste gelegd, telkens naar aanleiding van elk afzonderlijk ten laste gelegd feit naar vorenomschreven werkmethode dient te worden gehandeld;

dat een dergelijk onderzoek uitsluit dat de rechter zich in het interlocutoire vonnis uitlaat over de vraag of de cumulatief ten laste gelegde feiten al dan niet met toepassing van artikel 55 eerste lid, artikel 55 tweede lid of artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht, moeten worden berecht, vermits de beantwoording dezer vraag niet anders kan geschieden dan bij een berechting ten principale, overeenkomstig de daarvoor in artikel 185 der Regtspleging bij de Zeemagt voorgeschreven rechterlijke werkmethode, welke berechting ten principale juist door de exceptie van onbevoegdheid wordt betwist;

dat de Zeekrijgsraad in hek Oosten met miskennis van evengenoemde principia weliswaar tot een onbevoegdverklaring kwam, ook ten aanzien van het feit, hetwelk beklagde door den Commandant der Zeemacht in het Oosten in diens beschikking tot verwijzing werd ten laste gelegd in de aanhef en onder 1 der tenlastelegging ¹⁾,

¹⁾ Stemt overeen met de in het onderhavige vonnis ten laste gelegde ongehoorzaamheid. Zie M.R.T. XXXIX, pag. 328. (Red. M.R.T.).

doch het desbetreffende vonnis geen ander rechtsgevolg heeft Jan dat evengenoemde beschikking tot verwijzing met de daarin opgenomen tenlastelegging zijn vervallen;

dat dit rechtsgevolg medebrengt dat beklagde, om opnieuw in rechten te worden betrokken *terzake van dezelfde feiten, waaromtrent te zijnen aanzien immers noy niet onherroepelijk is beslist*, opnieuw zal moeten worden gedagvaard, maar onverlet laat de vraag door wien en voor welke rechter de desbetreffende vervolging zal worden ingesteld;

dat immers door het betreffende vonnis van onbevoegdverklaring de zaak van beklagde weer werd teruggebracht tot de stand, waarin zij verkeerde vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad in het Oosten, hetgeen medebracht dat beklagde na het in kracht van gewijsde worden van dat vonnis in de positie verkeerde van een militair verdacht van:

1°. het feit, omschreven in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, voorkomende in Titel IV van het tweede boek van dat Wetboek;

2°. het feit, omschreven in artikel 350¹⁾ van het Wetboek van Strafrecht;

3°. het feit, omschreven in artikel 84 aanhef en onder 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht, voorkomende in Titel II van het Tweede Boek van dat Wetboek;

dat krachtens artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, j° artikel I van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, de Bijzondere Gerechtshoven met uitsluiting van enige andere burgerlijke of militaire rechter in eerste aanleg en tevens, behoudens beroep in cassatie, in laatste ressort, wel kennis nemen van de misdrijven, omschreven in één der Titels I en II van het Tweede Boek of artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch niet van één der misdrijven, omschreven in Titel IV van het Tweede Boek van genoemd Wetboek, noch van artikel 350¹⁾ van het Wetboek van Strafrecht;

dat de Commandant Zeemacht Nederland, die ondanks het vonnis van de Zeekrijgsraad in het Oosten van 29 Maart 1946 niet deed dat beklagde *terzake van het feit*, hierboven onder 1° bedoeld, wordt afgetrokken van de rechter, die de wet hem toekent, dan wel *terzake* niet zou worden vervolgd, op grond van het bepaalde in artikel 76 en 88 aanhef en onder 3° der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, wel en terecht beklagde bij diens beschikking van 14 Januari 1947 No. CZM/508/441G naar de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage verwees, vermits die Krijgsraad bevoegd is van die zaak kennis te nemen;

Bezien artikel 233 der Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verwerpt de door beklagde voorgestelde onbevoegdheid van den Rechter.

¹⁾ Ten rechte was ten laste gelegd het misdrijf *ex* artikel 352 van het Wetboek van Strafrecht. *Zie* M.R.T. XXXIX, pag. 328. (Red. M.R.T.).

NASCHRIFT.

De zaak, waarop bovenstaand interlocutoir vonnis betrekking heeft, werd aanvankelijk aangeboden voor de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten, met een tenlastelegging, gebaseerd op de artikelen 114 en 84 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 352 van het Wetboek van Strafrecht (zie M.R.T. XXXIX, pag. 327 v.). 's Raads onbevoegdheid om van de overtreding van artikel 84 vnd. kennis te nemen werd toen opgeworpen op grond van het Besluit Bijzondere Gerechtshoven. De Krijgsraad verbond de uerschillende onderdelen van die tenlastelegging met elkaar in samenloop (waarbij de weifeling of de samenloop gebaseerd zou zijn op artikkel 55 dan wel artikel 56 Wetboek van Strafrecht onbeslist gelaten werd) en grondde op het oordeel van onbevoegdheid om kennis te nemen van het feit ex artikel 84 W.M.S.R. mede de non-competentie ten aanzien van de overige ten laste gelegde feiten.

Uit het hierboven afgedrukte vonnis blijkt dat, om de mogelijkheid van een dergelijke beslissing te ontlopen, de oorspronkelijke tenlastelegging is „geknipt“ en is ontdaan van de „storende“ elementen, zodat zij thans alleen nog de overtreding van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht bevat, ten aanzien waarvan de competentie van de militaire rechter geen vraag is. Schijnbaar ongevraagd dus geeft de Zeekrijgsraad te 's Gravenhage als zijn oordeel te kennen dat er geen grond is voor de vrees dat de bevoegdheidskwestie afhankelijk gesteld zal worden van de vraag, in hoeverre er sprake is van eendaadse samenloop of voortgezette handeling tussen de onderdelen van een tenlastelegging.

Nog om een andere reden is dit vonnis belangrijk, namelijk wegens de uitspraak dat de verwijzing naar de Krijgsraad — die in het militaire strafproces immers „de grondslag uitmaakt van de in „te winnen informatiën“ en, anders dan de analogon van het burgerlijke strafproces, niet terzijde gesteld kan worden — door de onbevoegdverklaring van de Krijgsraad krachteloos gemaakt wordt, waardoor de zaak wederom komt te verkeren in de toestand waarin zij zich bevond vóór die verwijzing.

W. H. V.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hooge Raad der Nederlanden.

Beschikking van 24 Juni 1947.

(Mrs. Fick, Van der Meulen, Feber, Rombach en Vrij).

Negatief jurisdictiegeschil tussen de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam en de Krijgsraad te Velde West.

Het Gerechtshof te 's Gravenhage, in hoger beroep recht sprekende over een veroordelend vonnis van de Rechtbank te Rotterdam, had het vonnis vernietigd en de Rechtbank onbevoegd verklaard kennis te nemen van het ten laste gelegde ¹⁾, daarbij overwegende „dat het „feit, onder de omstandigheden, waaronder het werd begaan, uitsluitend ter beoordeling staat van de militaire rechter, ingevolge „besluit van 27 Februari 1945 (F. 15), immers het hier betreft een „keling als bedoeld in artikel 1 van genoemd besluit”.

De Krijgsraad te Velde West had zich eveneens onbevoegd verklaard, van de zaak kennis te nemen, onder meer op grond „dat de „weduwe H.-M. haar woning niet heeft verlaten in verband met „oorlogsnood, zodat het K.B. van 27 Februari 1945, F. 15, gem „toepassing kan vinden”.

De Hooge Raad oordeelt dat het Gerechtshof ten onrechte de Rechtbank onbevoegd verklaarde en wijst de zaak naar dit Hof terug om dexe op het bestaande hoger beroep te berechten en af te doen.

Anders de Advocaat-Generaal Holsteyn, die concludeerde dat in casu een misdrijf, als strafbaar gesteld bij artikel 27 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht (No. D.-61) ²⁾, was gepleegd (verdachte had gedurende de tijd van de huidige oorlog opzettelijk gebruik gemaakt van macht, gelegenheid of middel, hem door de vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden) zodat de zaak, met uitsluiting van enige andere burgerlijke of militaire rechter, ingevolge artikel 12 van het Besluit op de Bijzondere Gerechthoven (No. D. 62) ³⁾ tot de kennisneming van een Bijzonder Gerechtshof behoort.

Onder deze uitspraak vermeldt Prof. Mr. W. P. J. Pompe in

¹⁾ De tenlastelegging luidt: „dat hij te Ouderkerk aan de IJssel, althans in het Arrondissement Rotterdam, in of omstreeks de periode „October 1944— Juni 1945 een aantal goederen, toebehorende aan E. F. M., althans aan een of meer anderen dan aan verdachte, met het oogmerk „van wederrechtelijk toeëigening heeft weggenomen, althans dat hij alstoen aldaar opzettelijk door diefstal, althans door misdrijf, verkregen „goederen, met name één of meer dier goederen als bovengenoemd, als „geschenk heeft aangenomen of uit winstbejag heeft bewaard”.

²⁾ De tekst is afgedrukt in M.R.T. XXXIX, blz. 10 v.

³⁾ De tekst is afgedrukt in M.R.T. XXXIX, blz. 18 v. (Red. M.R.T.).

N.J. 1947, No. 432 (waaraan het bovenstaande ontleend is) de volgende noot:

De **H. R.** is stilzwijgend de redenen voorbijgegaan, welke den A.-G. tot de conclusie brachten, dat niet de Rechtbank, maar het Bijzonder Gerechtshof bevoegd was. Zooals in andere gevallen, waarin de H. R. en zijn O. M. van meening verschillen, is dit ontbreken van redengeving bij den H. R. te betreuren. Al verplicht de wet den H. R. niet om van zijn afwijkend oordeel in zulke gevallen redenen te geven, toch is redengeving hier vaak belangwekkender en belangrijker dan bij de weerlegging van cassatiemiddelen, welke niet steeds blijf geven van groote deskundigheid.

De **H. R.** is in geschillen over rechtsmacht, zooals in het Wetboek van Strafvordering de jurisdictiegeschillen worden genoemd, niet steeds cassatierechter. Volgens art. 88 R. O. oordeelt hij in eersten aanleg, en zulk een geval is hier aanwezig. Cassatierechter is hij in deze geschillen slechts, indien tegen de beslissing van een lagere rechter (artt. 54 en 65 R. O.) beroep in cassatie (art. 527, 4e lid, Sv.) of cassatie in het belang der wet (art. 457 Sv.) wordt ingesteld. Nu de H. R. hier geen cassatierechter is, kan hij zelfstandig de feiten onderzoeken, zoodat de verklaring van het meningsverschil tusschen H. R. en A.-G. niet daarin is gelegen, dat de feiten, op grond waarvan de A.-G. het Bijzondere Gerechtshof bevoegd acht, niet ter kennis van den cassatierechter kunnen komen. De A.-G. heeft de bedoelde feiten gehaald uit verklaringen ter terechtzitting van de Rechtbank, dus uit het vonnis of uit het proces-verbaal der terechtzitting, welke stukken ook de cassatierechter raadpleegt. Maar al was dat niet zoo, dan zou de H. R. nog op andere wijze zich van de feiten op de hoogte kunnen stellen, b.v. door gebruik te maken van art. 107 R. O. Uit het thans gepubliceerde arrest blijkt ook, dat de H. R. zelfstandig de feiten onderzocht. Hij heeft immers zelf het feit vastgesteld, dat de betreffende woning niet in verband met oorlogsnood werd verlaten, en hij is tot deze vaststelling gekomen op grond van een verklaring, welke de ter raadkamer van den H. R. zelf verschenen verdachte aldaar aflegde, benevens de ten processe (van den Krijgsraad) afgelegde verklaring van de getuige E. F. M. De H. R. had den verdachte bij zijn verhoor in raadkamer ook naar de feiten kunnen vragen, welke den A.-G. tot de oonclucie brachten, dat het Bijzondere Gerechtshof hier bevoegd was. Deze feiten neemt de A.-G. op grond van verklaringen aan, welke de verdachte ter terechtzitting van Rechtbank en Krijgsraad zou hebben afgelegd. Het is niet uitgesloten, dat de H. R. inderdaad den verdachte hiernaar gevraagd heeft, evenmin als het uitgesloten is, dat de H. R. nog een verder onderzoek naar deze feiten heeft ingesteld. De verklaring voor het meningsverschil tusschen H. R. en A.-G. zou dus gelegen kunnen zijn in een verschillende opvatting omtrent hetgeen feitelijk is geschied. Zekerheid kan ik hieromtrent uit het arrest niet krijgen, al lijkt mij deze verklaring van het mee-

ningsverschil niet waarschijnlijk. Evenmin is uit het arrest zekerheid te krijgen of de H. R., bij aanvaarding derzelfde feiten, welke den A.-G. tot de conclusie brachten, dat het Bijzondere Gerechtshof bevoegd was, tot een andere conclusie, dus tot een andere opvatting der betreffende wetsbepalingen, is gekomen. De juridische opvatting, welke den A.-G. tot toepasselijkheid van art. 27 Besluit Buitengewoon Strafrecht brachten, lijkt zeer aannemelijk.

Naar ik vermoed, ligt de verklaring van het meningsverschil tusschen H. R. en A.-G. elders. Volgens art. 525 Sv. is een geschil over rechtsmacht aanwezig, wanneer het gaat over „dezelfde zaak”. Daaronder moet worden verstaan hetzelfde feit in den zin van art. 68 Sr. (aldus ook Blok-Besier III bl. 111). Volgens de bekende jurisprudentie van den H. R., dateerend van 1932, lijkt mij de te lastegelegde diefstal subsidiair heling een ander feit in de zin van art. 68 Sr. dan het door den A.-G. genoemde misdrijf van art. 27 Besluit Buitengewoon Strafrecht. Men zou zelfs kunnen verdedigen, dat hier ook volgens de oudere jurisprudentie van den H. R. van twee verschillends feiten sprake is. Toeëigenen immers, subsidiair als geschenk aannemen of uit winstbejag verbergen, lijkt een andere „materieele handeling” dan gebruik maken van macht, gelegenheid of middel om anderen te benadelen of zich te bevoordelen. De A.-G. heeft dan terecht opgemerkt, dat verdachte zich vermoedelijk heeft schuldig gemaakt aan het feit, strafbaar gesteld in art. 27 B.R.S. (D 61), maar zijn conclusie tot de beslissing, dat de zaak behoort tot de kennisneming van sen Bijzonder Gerechtshof, was dan toch onjuist, daar in deze zaak, diefstal subs. heling, de rechterlijke macht, i.c. het Gerechtshof in hooger beroep, bevoegd was.

Het is praktisch ook gewenscht, dat de H. R. tot deze beslissing omtrent de bevoegdheid kwam. Zou ons hoogste rechtscollege met de conclusie van den A.-G. zijn meegegaan, dan had zich een nieuwe moeilijkheid voorgedaan, indien het Bijzonder Gerechtshof van oordeel zou zijn, dat de zaak toch niet ter kennisneming van een Bijzonder Gerechtshof zou staan. De beslissing van den Hoogen Raad is immers voor de Bijondere Gerechtshoven niet bindend. Voor deze is de H. R. niet het hoogste rechtscollege. Voor hen is dit de Bijzondere Raad van Cassatie. Jurisdictiegeschillen tusschen de Bijzondere Gerechtshoven eenerzijds en eenigen anderen burgerlijken of militairen rechter anderzijds staan ter kennisneming van de Bijzondere Gerechtshoven zelf (art. 12, 2e lid, Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven), en wel slechts dan met mogelijkheid van beroep in cassatie van den verdachte, indien hem daartoe door het betreffende Bijzondere Gerechtshof verlof is verleend (art. 44 Besluit Buitengewone Rechtspleging). Deze regeling beperkt als *lex specialis*, en als *lex ulterior* tevens, de bevoegdheid, den H. R. bij art. 88 R. O. verleend om te beslissen in jurisdictiegeschillen. De hier gegeven regeling, overigens — evenals meer bepalingen in de Londensche wetsbesluiten — wel wat vreemd, laat schijnbaar ook

een leemte over. Indien immers bij een beslissing van den H. R. overeenkomstig de conclusie van den A.-G. het Bijzondere Gerechtshof benevens ev. in cassatie de Bijzondere Raad van Cassatie zouden beslissen dat de Bijzondere Gerechtshoven niet bevoegd zouden zijn van deze zaak kennis te nemen, zou geen enkele rechter meer bevoegd lijken van dit ernstige misdrijf kennis te nemen. De regeling zou zelfs tot (schijnbaar) nog erger resultaat kunnen leiden. Bij de veronderstelde beslissing van een Bijzonder Gerechtshof, dat dit onbevoegd zou zijn, zou zich wederom een jurisdictiegeschil voordoen, waarin krachtens art. 12, 2e lid, B.B.G. (D 62) j°. artt. 1 B.B.R. (D 63) en 525 Sv. het Bijzonder Gerechtshof zelf bevoegd is kennis te nemen. Indien nu dit Gerechtshof beslissen zou, dat de gewone Rechtbank bevoegd zou zijn, zou men een tegenstrijdigheid hebben tusschen een beslissing van den H. R. eenerzijds en van het Bijzonder Gerechtshof (ev. bevestigd door den Bijzonderen Raad van Cassatie) anderzijds. De oplossing van deze moeilijkheid is m.i. wel te vinden. Volgens art. 12, 2e lid, B.B.G. (D 62) immers zou de beslissing van het Bijzondere Gerechtshof (ev. bevestigd door den Bijzonderen Raad van Cassatie) doorslaggevend zijn. Deze Hoven immers, en niet de H. R., zijn volgens laatstgenoemd artikel bevoegd van zulke jurisdictiegeschillen kennis te nemen. Ook om deze reden is de thans door den H. R. genomen beslissing te verkiezen boven eene overeenkomstig de conclusie van den A.-G.

MILITAIRRECHTELIJKE VERENIGING.

Leden-vergadering van 29 en 30 Augustus 1947.

De Voorzitter, Prof. Mr. J. M. van Bemmelen, opende deze vijfde jaarlijkse vergadering met de volgende rede:

Excellenties,

Dames en Heren,

Toen ik het vorig jaar de eer had bij de herleving onzer vereniging de vierde jaarlijkse vergadering te openen, heb ik erop gewezen, dat wij moesten geraken tot een vredesorganisatie van onze militaire rechtspraak, waaruit de oorlogsorganisatie gemakkelijk en zonder stoten zou kunnen voortvloeien¹⁾. Ik zou de zaak thans kunnen omdraaien en zeggen: Wij hebben een oorlogsorganisatie van onze krijgswaarden. Hoe krijgen wij nu een regeling van deze oorlogsorganisatie, die in een vredesorganisatie vanzelf en zonder haperen van de rechtspraak kan overgaan. Het is hetzelfde probleem, maar dan van de andere kant bezien. Het is deze vraag, waarvoor ik Uw aandacht zou willen vragen bij de opening van deze vijfde jaarlijkse algemene vergadering van de M.R.V. Men kan de vraag het kortst zo stellen: Hoe maken wij een organisatie van de militaire rechtspraak, die òn in vredetijd òn in oorlogstijd voldoet. Kort na onze vierde vergadering, nl. op 17, 25 en 28 September kwamen 3 beschikkingen af van de commanderende generaals, waarbij voor Nederland 4 krijgswaarden te velde werden ingesteld, de krijgswaard te velde, West, Zuid, Oost en Noord en waarbij de functionarissen voor deze krijgswaarden werden aangewezen²⁾. Reeds eerder had de Legercommandant in Nederlands-Indië op 31 Mei 1946 een krijgswaard te velde voor de in Nederlands-Indië aanwezige militairen van de K.L. ingesteld en de president, auditeurs-militair en secretarissen van deze krijgswaard benoemd³⁾. Tevoren was reeds ingesteld de eerste krijgswaard te velde voor de K.N.I.L. Op 28 Februari 1946 was deze te Batavia geïnstalleerd⁴⁾. Deze was op voorstel van den Legercommandant benoemd door den Luitenant Gouverneur-Generaal.

Behalve deze krijgswaard te velde te Batavia is er ook een te Makassar en in Australië. Daarnaast zijn in Nederlands-Indië niet minder dan 22 temporaire krijgswaarden werkzaam of werkzaam geweest⁵⁾.

Tijdens de oorlog hebben wij ook nog krijgswaarden in Engeland en Canada gehad.

1) M.R.T. 1946, blz. 201.

2) M.R.T. 1946, blz. 221 v.

3) M.R.T. 1946, blz. 41.

4) M.R.T. 1946, blz. 424 v.

5) M.R.T. 1946, blz. 47.

Personeel van de landmacht wordt soms ook door zeekrijgsraden berecht. Dat kan ingevolge art. 86 van de Invoeringswet voor strafbare feiten, begaan op het gebied van een inrichting van de zeemacht of bij een onder bevel van een militair der zeemacht dienstdoende troepenafdeling. Zo heeft de Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten, zitting houdende aan boord van het Marine-depôtship „Plancius” zich bevoegd verklaard kennis te nemen van een strafbaar feit, begaan door een soldaat van de Koninklijke Brigade „Prinses Irene”¹⁾). Ten overvloede overwoog daarbij deze Zeekrijgsraad, dat de overwegingen, waarom hij bevoegd was ingevolge genoemd art. 86, naar het oordeel van de Raad geenszins mogen leiden tot de aanvaarding van de stelling, dat, indien het bevel over de Strijdkrachten in het Oosten zou worden gevoerd door een officier der Landmacht, daardoor alle militairen der Zeemacht onder diens bevel jiiistitiabel zouden worden voor de krijgsraden van de Landmacht, aangezien art. 87 Inv. M.S.T. de competentie van die krijgsraden in dat geval slechts erkent t.a.v. die militairen der Zeemacht, die in een troepenafdeling van de Landmacht zijn opgenomen. Diezelfde Krijgsraad verklaarde zich ook bevoegd om kennis te nemen van een feit van desertie in tijd van oorlog te laste gelegd aan een dienstplichtig korporaal bij Brigade „Prinses Irene”²⁾).

Het is niet mijn bedoeling U verder op te houden met een volledige lijst van alle krijgsraden in het gehele Rijk, die thans in werking zijn of gedurende de oorlog geweest zijn.

Wat ik U aan de hand van de voorbeelden wilde laten zien, was, dat de oorlogstoestand ons genoopt heeft om sen grote soepelheid en verscheidenheid te brengen in de krijgsraden.

De eisen, die aan de militaire rechtspraak gesteld worden, zijn in vreedstijd en oorlogstijd ongetwijfeld verschillend.

In oorlogstijd wensen wij een gedecentraliseerde rechtspraak, zoveel mogelijk bij ieder groter onderdeel, zo dicht mogelijk bij do plaats van het gevecht en uitgeoefend door militairen, die de moeilijkheden en gevechten van het onderdeel zelf hebben meege maakt en in wie de justitiabelen vertrouwen hebben, doordat zij ze ook kennen als aanvoerders en krijgsmakkers.

In vreedstijd hebben wij een veel gecentraliseerder rechtspraak nodig, die economisch is ingericht voor zo groot mogelijke onderdelen en die niet al te zeer verschilt van de rechtspraak voor de gewone burgers, aangezien het dan voor een groot deel commune delicten zijn, die door militairen worden bedreven.

Het is nu onze taak om de methode te vinden, waardoor deze vredesrechtspraak en oorlogsrechtspraak in elkander kunnen overgaan.

De praktijk heeft ons daarbij al grotendeels de weg gewezen. In de toekomst zullen wij dezelfde soort van krijgsraden moeten heb-

¹⁾ M.R.T. 1946, blz. 158.

²⁾ M.R.T. 1947, blz. 322.

ben in vredes- en oorlogstijd, dus krijgsraden te velde. Alleen het aantal dezer krijgsraden kan in vreedstijd veel geringer zijn dan in oorlogstijd en in vreedstijd zullen hun beslissingen moeten zijn onderworpen aan appèl op het H.N.G., gelijk zulks thans reeds is bepaald voor onze huidige krijgsraden te velde bij de kort geleden aangenomen wet van 3 Juli 1947, S. n^o H 221. Het personeel voor deze krijgsraad te velde in vreedstijd kan betrekkelijk gering zijn. Voortdurend zullen echter reserve-officieren in algemene dienst verplicht moeten worden om daarbij enige maanden dienst te doen, bij wijze van herhalingsoefeningen, opdat zij in oorlogstijd de mensen kunnen zijn voor de krijgsraden te velde, die wij dan nodig hebben.

Zij zullen ook reeds van te voren hun oorlogsbestemming bij ieder onderdeel moeten hebben, zodat iedere commanderende generaal weet, wie hij als president van zijn krijgsraad en als auditeur-militair kan aanwijzen. Voor deze reserve-officieren in algemene dienst, die zoveel mogelijk gerecruteerd moeten worden uit de jongere leden van de rechterlijke macht en het O.M., moeten regelmatig cursussen gehouden worden in militair recht. Verder moet er een kern van beroepsofficieren-jurist aan enkele Universiteiten gevormd worden, die deze organisatie der krijgsraden kan regelen en organiseren, die bij de Generale Staf en op de Departementen er toezicht op houden en die voorts ook zelf enkele der belangrijkste functies in de Krijgsraden kunnen bekleden.

Het verschil tussen de gewone vredeskrijgsraad en de krijgsraden te velde kan in de R.L. derhalve gevoegelijk vervallen. Ook de burger-president en de burger-auditeur militair hebben m.i. hun tijd gehad. Wanneer derhalve de auditeur-militair steeds een militair wordt, is er m.i. geen aanleiding het systeem van de verwijzing te laten bestaan. In dit opzicht ben ik het roerend eens met Mr. J. C. van Panthaleon Baron van Eck, die in zijn artikel „Hervorming „van de rechtspleging in militaire zaken“¹⁾ ook zegt, „dat het „stelsel der verwijzing behoort te verdwijnen“. Hiermede ga ik derhalve in tegen de opvatting van den oudsten redacteur van het M.R.T., Dr. Rollin Couquerque, die juist de verwijzingsofficier blijft zien als het centrale punt, waarom de hele militaire strafvordering draait²⁾. Voor deze opvatting zijn inderdaad goede historische en practische gronden aan te voeren. De voornaamste argumenten zijn:

1. De commanderende officier moet zorgen voor de tucht in zijn onderdeel en is verantwoordelijk voor de hantering van correctieve maatregelen;

2. De geringe strafzaken, die een uitgesproken overwegend tuchtrechtelijk karakter hebben, moeten tuchtrechtelijk afgedaan worden en de beslissing daarover moet berusten bij de commanderende officier.

¹⁾ M.R.T. 1946, blz. 135-156.

²⁾ M.R.T. 1946, blz. 50.

Het lijkt op het eerst gezicht alsof deze argumenten zo overwegend zijn, dat er niet aan te ontsnappen valt en het instituut van de verwijzingsofficier dus gehandhaafd zou moeten blijven. Maar m.i. leert de praktijk anders. De commanderende officier kan, indien hij zijn militaire taak goed wil verrichten, toch niet voldoende persoonlijke aandacht besteden aan alle straf- en tuchtzaken in zijn onderdeel en hij zal dus zich weer laten voorlichten door een of andere militair-jurist, die deze zaken voor hem behandelt. Met als gevolg, dat hij dus eigenlijk twee adviseurs heeft: zijn eigen militair-jurist en de auditeur-militair, met de mogelijkheid, dat deze twee adviseurs hem op verschillende manier raden.

Indien wij derhalve als auditeur-militair nemen een verstandig hoogstaand militair jurist, dan kan de commanderende generaal de taak van de schifting der zaken, die tuchtrechtelijk kunnen en moeten worden afgedaan en die een krijgsraadbehandeling vereisen best aan dien auditeur-militair overlaten. Wanneer Rollin Couquerque derhalve schrijft, dat „het optreden van den auditeur-militair „moet zijn en blijven dat van een raadsman, die van zijn consulent „niets te „vorderen“ heeft, hem niet passeren of onderkruipen mag „en zijn prestige als voor de tucht bij zijn ondergeschikten moet „steunen in alle stadia van elk proces“, dan ben ik dat wèl met Rollin Couquerque eens, maar op een wat andere wijze dan hij het bedoelt. Natuurlijk moet het de eerste zorg van den auditeur-militair zijn, dat de tucht in het leger en de ondergeschiktheid gehandhaafd blijft. Maar dat wil nog niet zeggen, dat hij bij de schifting der tuchtzaken en de vervolging voor de krijgsraden nu ook steeds zich zou moeten conformeren aan het oordeel van den commandierenden officier. De zaak ligt m.i. zo, dat de commanderende officier in deze vertrouwen moet hebben in zijn adviseurs, die echter evenals het O.M. in burgerlijke zaken een enigszins onafhankelijke positie moet hebben. Ik zie de verhouding tussen C.O. en auditeur-militair ongeveer gelijk aan de verhouding tussen den Minister van Justitie en het O.M. Als de C.O. eist, dat een zaak vervolgd wordt voor de krijgsraad, zal de A.M. aan die eis hebben te voldoen. Anderzijds mag de C.O. niet vragen, dat een zaak *niet* vervolgd zal worden. Dat zal hij aan zijn A.M. de juridische deskundige moeten overlaten.

Er zou derhalve in de rechtspleging Landmagt en Zeemagt een bepaling moeten komen, dat de beoordeling, of een zaak vervolgd zal worden, in principe ligt bij den A.M. Iedere C.O. kan echter eisen, dat een bepaalde zaak vervolgd wordt. Zodra een oneigenlijke tuchtzaak tevens oplevert een strafbaar feit, kan de C.O. de zaak tuchtrechtelijk afdoen, maar hij zal verplicht zijn om de zaak ook nog voor te leggen aan den A.M., die dan moet beoordelen, of met de tuchtrechtelijke behandeling de zaak voldoende is bekeken. Op die wijze zouden wij, m.i., een sluitend systeem kunnen krijgen, dat de positie van den C.O. niet te zeer zou aantasten en waarbij deze toch ontlast zou worden van de energie- en tijdrovende bezigheid

van de verwijzing, terwijl het auditoraat-militair een meer met zijn functie overeenkomende taak zou krijgen. Dit wil in het geheel niet zeggen — zoals R. C. dat in zijn opstel beweert — dat daarom „de militaire maatschappij beschouwd wordt als een burgerlijke in „uniform, of dat een burger rechtsgeleerde, die tot openbaar aan- „klager gebombardeerd, vanwege de oorlogsomstandigheden in „uniform gestoken en van militaire rangsdistinctieven wordt voor- „zien". Ik geloof, dat Rollin Couquerque hier de ontwikkeling, zoals ze zich juist in de oorlog heeft geopenbaard, geheel miskent.

Ons leger drijft voor een groot deel op reserve-personeel, dat in brede lagen, als het eenmaal uniform draagt, in het geheel niet minder militair denkt en voelt als beroeps-militairen en ook blijk heeft gegeven militair zich te kunnen gedragen.

Uit de beroeps- en reserve-officieren, voorzover ze jurist zijn, zullen de toekomstige presidenten krijgsraad en auditeurs-militair moeten worden gerecruteerd. Zij zullen om deze positie te bereiken eerst een aantal jaren bij de troep moeten hebben gediend, gelijk zulks ook thans reeds het geval is bij het merendeel der huidige functionarissen. Maar daarna kunnen zij hun militair-juridische taak ook volledig waarnemen en moeten zij geacht worden de eisen van de militaire tucht en van de militaire organisatie, waarvan zij deel uitmaken, ook te begrijpen en te kunnen handhaven.

Naast de gewone krijgsraden en de krijgsraden te velde — die ik derhalve wil laten samenvloeien, kent de R.L. nog de zgn. temporaire krijgsraden. Deze mogelijkheid, dat de C.O. een temporaire krijgsraad benoemt, zonder dat hij door den vorst is aangewezen als een van de commanderende generaals, die deze bevoegdheid bezit, zullen wij vanzelfsprekend moeten behouden voor de gevallen, waarin het verband tussen den vorst en dien C.O. verbroken is. Maar overigens zal er tussen een dergelijke krijgsraad en een krijgsraad te velde niet veel verschil behoeven te bestaan, behoudens dan, dat wij voor deze krijgsraden de mogelijkheid moeten openlaten, dat daarin als president en auditeur-militair ook anderen optreden dan militaire juristen.

Analoog aan de bovengeschetste krijgsraden voor de Landmacht denk ik mij nu ook die voor de Zeemacht. Ook daar zullen de krijgsraden voor vredes- en oorlogstijd kunnen samenvloeien. Ook daar zal de verwijzing m.i. evenals de burgerpresident en de burgerfiscaal kunnen vervallen.

Er is tegen deze voorstellen nog één belangrijk argument aan te voeren. Vroeger werden de burgerpresident en de burger-auditeur-militair respectievelijk fiscaal benoemd op gemeenschappelijke voordracht van de Ministers van Justitie en Oorlog resp. Marine. Op deze wijze was erkend, dat de Minister van Justitie enige verantwoordelijkheid bezat voor het goed functioneren van de militaire rechtspraak.

Wanneer nu de benoeming van de president en de auditeur-militair of fiscaal steeds gelegd zou worden in handen van de

C.O., dan zou in de eerste plaats de Minister van Justitie uitgeschakeld worden. en tevens zouden deze functionarissen — voorzover zij als president voor het leven benoemd werden — niet meer voldoende onafhankelijkheid bezitten. Hier komen de behoeften van de militaire justitie in strijd met andere eisen voor een behoorlijke justitie. Voor vreedstijd zou daarin kunnen worden voorzien door voor de benoeming tot president en auditeur-militair door de C.O., steeds de bekrachtiging te eisen van de Ministers van Oorlog, resp. Marine en van Justitie.

Wij hebben dan nog altijd de moeilijkheid, dat de onafhankelijkheid van de presidenten niet is gewaarborgd door hun onafzetbaarheid. In de eerste plaats zou ook voor het ontslag in vreedstijd de bekrachtiging van de genoemde Ministers kunnen worden gevorderd. Dan nog zou hun onafhankelijkheid minder groot zijn dan van de burgerlijke rechter. Nu is die onafhankelijkheid toch reeds geringer, omdat zij geregeld zullen zitten met leden van de krijgsraad, die niet voor het leven zijn benoemd. Dat is echter een argument om juist hun eigen onafhankelijkheid eerder te versterken dan te verzwakken.

Wij kunnen deze garantie niet vinden in een benoeming voor het leven. Wij willen immers de militaire justitie houden in handen van hen, die met het leger een levend geheel blijven uitmaken. Derhalve: een president krijgsraad is als zodanig alleen maar geschikt, zolang hij nog voldoende contact heeft met de troep, en niet te lang weg is geweest uit het militaire verband.

Hoe moeten wij nu deze laatste militaire eis verwezenlijken, zonder de onafhankelijkheid te schaden?

Het lijkt, alsof wij hier staan voor een probleem even onoplosbaar als de quadratuur van de cirkel. Toch zou er wellicht een oplossing te vinden zijn in deze zin, dat bepaald werd, dat, wanneer iemand in vreedstijd benoemd is tot president krijgsraad, hij niet als zodanig kan worden ontslagen, zonder dat hem een gelijkwaardige positie bij de burgerjustitie wordt aangeboden, tenzij hij zich schuldig heeft gemaakt aan handelingen als bepaald in art. 11 R.O., zulks ook hier ter beoordeling van den H.R.

Wanneer derhalve zich het geval zou voordoen, dat de C.O. het niet eens was met de rechtspraak van een bepaalde president, zou hij die president niet kunnen ontslaan zonder de bekrachtiging van dat ontslag door de Ministers van Oorlog of Marine en van Justitie. De Minister van Justitie zou, als hij dit ontsag wilde bekrachtigen, die president moeten benoemen in een gelijkwaardige positie bij de burgerjustitie en hij zou zijn bekrachtiging derhalve zeker niet geven, als hij meende, dat het ontslag slechts wordt voorgesteld om redenen, gelegen in de wijze van rechtspraak. Op ziele wijze zou een president krijgsraad wel niet voor het leven zijn benoemd, maar hij zou zich in zijn positie toch geheel onafhankelijk gevoelen, althans in vreedstijd. In oorlogstijd bestond een dergelijke onafhankelijkheid toch al niet.

De leeftijdsgrens voor presidenten en auditeurs-militair zou m.i. dezelfde moeten zijn als voor hoofdofficieren in het algemeen.

Op deze wijze zou m.i. bereikt worden, dat de militaire justitie in oorlogs- en in vreedstijd zonder schokken in elkander zouden kunnen overvloeien en dat toch de militaire justitie in vreedstijd voldoende onafhankelijkheid zou bezitten.

Met deze beschouwingen over dit hoogst actuele vraagstuk, moge ik deze vijfde jaarlijkse vergadering van de M.R.V. voor geopend verklaren.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Afdeling. Wat verstaat men onder een —?	161, 172	— voor door een krijgsraad te velde veroordeelde opper- en hoofdofficieren	444
Afwezigheid. Ongeoorloofde — in tijd van oorlog in het buitenland. Aanhouding door vreemde overheid en ontsnapping uit arrest. Vrijwillige terugkeer daarna	174	— van vonnissen van zeekrijgsraad in Oost-Indië	436, 498
— Ongeoorloofde — door een wachthebbende in tijd van oorlog gepleegd	504	Bestuursopleiding. Opleiding voor bestuursambtenaren in Ned.-Indië. Gestreefd wordt naar het weren van den militairen geest	129, 223
— Tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde — door W. H. <i>Vermeer</i>	587	Bevel. Ambtelijk bevel als strafuitsluitingsgrond; toetsingsrecht	464, 558
Amand. De zaak Jacques —	2	— Strafuitsluiting aanvaard	507
Ambtelijke overdaad. — in België: trafic d' <i>influence</i>	254	— — met overschrijding van bevoegdheid	507
Appel . Zie: Beroep (hoger).		Bevoegdheid. Uit krijgsgevangenschap bevrijd matroos Inge deeld bij een compagnie K.N.I.L. verdacht van strafbaar feit. Welke rechter is bevoegd?	19
Arrest. Toezicht op arrestanten	96, 99, 102	— Onderdeel der landmacht dienst doend onder bevel van een militair der zeemacht: zeekrijgsraad bevoegd	48
— Mogelijkheid om maandelijks ontslag uit — te verzoeken in België	252	— — van de temporaire krijgsraad van het K.N.I.L. te Hollandia	129
— Aanzeggen van —	261, 263	— — H.M.G. ten aanzien van het prijsgeven van een post aan de vijand	229
Auditeurs-militair. Bij de Krijgsraden te velde h.t.l.	381	— Onbevoegdheid van krijgsraden te velde K.N.I.L. om te oordelen over militairen der Zeemacht en der Kon. Landmacht	244
Anstralian Employment Company te Walanggara (New South Wales). De hierbij dienende arbeiders worden beschouwd als militairen	36	— — om te oordelen over door militairen gepleegde economische delicten (Distributiewet 1939)	397, 420
Automobiel. Zie Motorvoertuig.		— — bij toepassing K.B. tot bestrijding van plundering in oorlogstijd	407
Bas Baeker, Jhr. Mr. D. Kapitein — auditeur-militair te velde in Engeland	575	— — van militaire rechter ten aanzien van misdrijven van buitengewoon strafrecht. 431, 529, 657	
Beledigen. Van een meerdere	520	— — gevolg van onbevoegdverklaring: verwijzing vervalt 655	
Bemmel. Prof. Mr. J. M. van. Zijn opstel over vernieuwing van het algemene deel van het strafwetboek besproken door <i>W. H. Vermeer</i>	447	Bewijsmiddelen. Verbetering van een schriffout in een schriftelijk —	186
— Rede van — tot opening van de 5de ledenvergadering der Militair-rechtelijke Vereniging	665	— Relatieve waarde van —	583
Beroep (hoger). Van vonnissen van zeekrijgsraden in Ned.-Indië	231		
— Het H.M.G. aangewezen als rechter na een weigering van fiat executie	391		
— van vonnissen van krijgsraden te velde	429, 430, 528		

	Blz.
Bezetting van België. Duitse be- doelingen van politieke aard . . .	251
Bigamie. Bewijs van bestaand hu- welijk	487
Binnendringen. Wederrechtelijk — van een woning. In casu was van binnendringen geen sprake. Vrijspraak en verwijzing van de zaak naar de commander- erend-officier	116
Binnenlandse strijdkrachten. Actie- ve leden zijn tot de land- macht behorende militairen . . .	74
Boekaankondigingen. J. W. C. Cornet, Modellen, die gebruikt worden bij de afdoening van rapporten en processen-verbaal in het militair straf- en tucht- recht	389
— D. van Voorst <i>Evevink</i> en Mr. H. J. <i>Kruls</i> , De praktijk van het militaire tuchtrecht . . .	389
— B. C. <i>Mante</i> , Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht	390
— Leerboeken over militair strafrecht	462
— Dr. M. W. Mouton, Oorlogsmis- drijven en het internatio- nale recht, door Dr. L. M. <i>Rollin Couquerque</i>	470
Zie ook <i>Revue le droit pénal et</i> <i>de criminologie.</i>	
Bondgenoten. Diefstal van een handgranaat en detonatoren ten nadele van het gouverne- ment van Australië. Onvol- doende toezicht op voorraden . .	37
Buitengewoon strafrecht. Kennis- neming door militaire rechter van misdrijven van —	431, 529,661
Buitenland. Diefstal in Duitsland gepleegd	415
— Buitenslands gepleegde mis- drijven	447
Clavareau, Mr. P. J. A. Eenige opmerkingen over de strafbe- voegdheid in de oorlogsorgani- satie, door —	155
Collaboratie. Uitlokken van — door de vijandelijke bezetter . .	252
— Bestrafing van — in Noor- wegen	584
Commanderend Generaal. Wie zijn — ?	380
Commanderend officier. Wie is — ?	260

	Blz.
— Behoort niet meer te aijn het centraal punt der militaire strafvordering	659
Conclusie van eis behoort met re- denen omkleed te zijn	230
Conica. Commanding officer Ne- therlands Indies civil affairs . .	129
Cornet, J. W. G. Modellen, die gebruikt worden bij de afdoe- ning van rapporten en proces- sen-verbaal in het militair straf- en tuchtrecht	389
Coweën. Disciplinaire straf bij de Mariniers van streng arrest met het doen van corveën	504
Deelneming. Uitlokking en mede- plichtigheid	456
— Doen plegen van diefstal	507
— Uitlokking. Uitgelokte da- der strafbaar	507, 519
Desertie. In tijd van oorlog in het buitenland door twee sa- menspannende personen	56
— Als voren	109
— In tijd van oorlog in het bui- tenland	174, 404
— Oogmerk om zich aan zijn dienstverplichtingen te ont- trekken	179, 642
— In tijd van oorlog bij herha- ling	186
— Achterzeiling niet aanwezig geacht	322, 332
— Afwezigheid, welke geduren- de twee althans enkele dagen is onderbroken. Eén of twee misdrijven?	404
— In tijd van oorlog	397, 642
— Naar België	623
— Terwijl de schuldige is dienst- doende	642, 650
Detachement. Wat is een — ?	155, 157
Detentie. Lichtere vrijheidstraf, ook voor commune delicten mo- gelijk te maken	452
Diefstal. Van handgranaten en detonatoren	36, 45
— Telastelegging bij —	149, 397
— — met braak in Duitsland . .	414
— Doen plegen van — in Duits- land	507
— Veroordeling wegens —	624, 652
Dienst. Is straf dienst, art. 56 W.K.?	647, 650
Dienstbevel. Formulering in een tenlastelegging	149
— Toetsingsrecht van minderen omtrent rechtmatigheid van	

	Blz.
een —	268, 322
— Geoorloofd —	322, 330
Dienstplicht. Oproeping van dienstplichtigen krachtens Wetsbesluit. Grondwettigheid betwist doch aangenomen. Zaak Amand	2
— Als voren	65
— Wet van 10 Jan. 1947 (Stb. No. H. 14) betreffende dienst- plichtvoorzieningen	337
Dienstplichtigen. Niet opgekomen	65
. Zenden van — naar over- zeese gebiedsdelen zonder hun toestemming	136, 424
Dienstverplichtingen. Plaats ter vervulling van —	174
— Wat zijn — ?	179
Dienstvoorschrift. — voor Zee- en Landmacht	561, 617
Dienstweigeraars. — die weiger- den omdat zij niet naar Neder- lands-Indië wilden gaan	136, 424
— Beoordeling van te berde ge- brachte gewetensbezwaren. Ju- risprudentie omtrent dergelijke gevallen. Straftoemeting	566
— Veroordeling na afwijzing geopperd gewetensbezwaar. Passende straf: 3 jaren gev. straf	607
— Veroordeling na aanvaarding gewetensbezwaar tot voorw. gev. straf	609
— Veroordeling na aanvaarding gewetensbezwaar tot 1 jaar gev. straf	613
Doodslag. Vrijspraak op grond van art. 43 Wb. v. Sr.	74, 81
— Dood door schuld	409
Doornbos, Mr. J. W. U. Diens zorg voor verbetering van de rechtspraak te velde	381
— President van de krijgsraad te velde in Engeland	571
Drank. Misbruik van — en drift- explosies	487
Duitsland. De bezetting van — door Mr. F. de Stoppelaar	137
Dwangmiddelen. — van militaire opsporingsambtenaren	263
Erk. Dr. J. Ph. van. President van een krijgsraad te velde in Engeland	575, 576
Errata. In jaargang 1946	23
— In jaargang 1947	255, 580

	Blz.
Fiat executie. Alleen nodig wan- neer bij vonnis straf wordt op- gelegd, dus niet bij vrijspraak	122
— vonnis uitgesproken voordat — was verleend leidt tot over- schrijding van de termijn voor aanzeggen van de doodstraf	203
— alleen te verlenen door den commanderend-generaal in per- soon	231
— te weigeren bij niet-inachtne- ming der procesregels	234
— — bij gebrek van appèl-mo- gelijkheid te velde	381
— Weigering van — K.B. ex. R.L. 259. Recht doen opgedra- gen aan het H.M.G. Vrijspraak ten dele	391
— Betekenis van het —	437
Fouillering. — in het opspo- ringsonderzoek	258, 263
Franken, Mr. D. B. A. Vrijspraak en disciplinaire afdoening	24
— Het doen uitbrengen van psychiatrische rapporten	355
— In memoriam Mr. P. Smit	564
Geldboete. — evenredig aan in- komen	455
Geldens. J. J. M. Luit. — secre- taris van de Krijgsraad te Vel- de in Engeland	575
Getuigen. Verschoningsrecht van —	151
Getuigenverklaringen. Zoveel mo- gelijk getuigenverklaringen ter terechtzing van de militaire rechter	123, 232
— — uit proces-verbaal van op- sporingsambtenaren als bewijs- middel gebezigd	403, 405, 407
— uit huishoudelijk onderzoek — niet ter terechtzitting ge- hoorde getuigen	521
Gevangenisstraf. Remissie van — voor in Colombo achterge- bleven veroordeelden	340
Doel van militaire —	452
Graaff, Mr. H. H. A. de. Is de majoor geen hoofdofficier meer?	31
— De Krijgsraden te velde hier te lande	379
— Opleiding en voorlichting op het gebied van het militaire recht, in het bijzonder bij de K.L.	458
Gratierecht. — in het interregio- naal militair strafrecht	245

	Blz.		Blz.
Grondwet. Grondwettigheid van noodwetgeving	6, 14, 65	— Het Neurenbergse proces	583, 585
— Bekendmaking van de geldende tekst van de grondwet van 1946	136	Internering. — door Japanners te Ngawi. Handhaving van de orde onder hen. Kamptoestanden	478
— De grondwet en het denkbeeld van de gelijkshakeling van het Rijk in Europa en de overzeese gebiedsdelen	248	Interregionaal militair strafrecht. Wanverhouding tusschen zee-macht en K.N.I.L.	235, 580
Heling. — in verband met diefstal	45	— Zeekrijgsraden en Krijgsraden K.N.I.L. niet van gelijke „standing”	243
Holtz. Kolonel — commanderend generaal der Ned. troepen in Engeland.	574, 576	— Gratierecht	245
Hoofdofficier. Is de majoor geen hoofdofficier meer? door Mr. H. H. A. de Graaff	31	— Toepasselijkheid der Wegverkeersordoiinantie op marinechauffeur	499, 502
— Hoger beroep voor door Krijgsraden te velde veroordeelde opper- of —	444	— Verhouding tussen Ned. en Ned. Ind. militaire strafwetgeving	580
Hoog Militair Gerechtshof (Nederland). Op 6 Maart 1947 ter zitting uitgesproken gelukwens ter gelegenheid van de geboorte van Prinses Marijke	250	Jeugdopvoeding. Bestrijding van onzedelijkheid	583
— Recht doende na weigering van een fiat executie	391	— Kinderbescherming	584
— Hoger beroep van door Krijgsraden te Velde veroordeelde opper- of hoofdofficieren	444	Jurisdictiegeschil. Negatief — beslist ten gunste van de militaire rechter	420
Hoog Militair Gerechtshof (Ned. Indië). Bevoegdheid ten aanzien van het prijsgeven van een post aan de vijand	229	— Negatief — beslist ten gunste van de burgerlijke rechter	661
— Her-opgericht	231	Keiser, Mr. J. W. Overlijdensakten van militairen (te velde)	466
— Rechtsmacht van het —	579	Kist, W. Enige opmerkingen (over militaire politie)	256
Huiszoeking. — in het militair opsporingsonderzoek	258, 263	— Leider der maréchaussée in Engeland	576
Hulpverlening. — aan de vijand ten laste gelegd en bewezen verklaard, doch niet in de qualificatie opgenomen	193	Klachtdelict. Bij wie klacht inbrengen?	620
— — aan de vijand in tijd van oorlog	204	Klachtzaken. — eindbeslissing H.M.G. in Ned. Indië	231
Inbeslagneming. — in het militair opsporingsonderzoek	258, 263	Kleding (militaire). Verkopen v. — zonder vergunning	618
Incivisme. — in België. 253, 346, 585		Koninklijke Paketaanvaart-Maatschappij . Indonesische bemanningen van schepen der — na staking ondergebracht als gemilitariseerde arbeiders van de Australian Employment Company	44
Insubordinatie. Feitelijke —	487	Kruis, Mr. H. J. D. van Voorst Evekink en — De practijk van het militaire tuchtrecht	389
Internationaal militair strafrecht. Strafbevoegdheid van Engelsche officieren ten aanzien van Nederl. militairen	235, 258	Krijgsgevangenschap. Degradatie tijdens — als nietig beschouwd ingevolge art. 8 Landoorlogsreglement	1
— Misdriften tegen de mensheid	454	— Ellende in — ondervonden	473
— Dr. M. W. Mouton , oorlogsmisdrijven en het internationale recht	470	Krijgsraden. Temporaire Krijgsraad van het K.N.I.L. te Hollandia	128

	Blz.		Blz.
— Temporaire Krijgsraad te Batavia	130	Maatregelen. Volksopvoeding met andere — dan die, over welke de strafrechter beschikt	234, 344
— Krijgsraden te velde in Engeland	241, 380, 571	Majoor. Is de majoor geen hoofd-officier meer? door <i>Mr. H. H. A. de Graaff</i>	31
— <i>Mr. H. H. A. de Graaff.</i> De Krijgsraden te Velde hier te lande	379	Mante, B. C. Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht	390
— Een lid hoger in rang dan de president	404	Maréehaussée. — als militaire politie	257, 263
— Overgang van Krijgsraden te velde in vredeskrijgsraden	665	— In Engeland	576
— — te velde ressorteren onder de Generale Staf	667	Mariniers. Oprichting en bezetting van een Krijgsraad bij de Mariniersbrigade in Ned. Indië	126
— Bezetting van Krijgsraden: rechtsgeleerde leden, reserve-officieren	669	— „te velde“	242
Krijgstucht. Geschrift tot ondermijning van de —	520	— Installatie van de Krijgsraad bij de Nederlandse Mariniersbrigade in Nederlands-Indië	350
Krijgstuchtelijke afdoening. — na vrijspraak, door <i>Mr. D. B. A. Franken</i>	24	— Overgang van deze Krijgsraad in Krijgsraad bij de Zee-macht in Oost Indië	562
— Na vrijspraak	116	Massa-moorden. — in de oorlog op bepaalde groepen van personen	253
— Beslissing over — van de commanderende officier	667	Medicina forensis. Hare beoefening in België	254
Krijgstuchtelijke straffen. Uitvoering van — opgelegd in Engeland aan onderofficieren en minderen	21	Meerdereren. Meerderen en minderen in het K.N.I.L.	134
— Vrijstelling van — in Ned. Indië bij de geboorte van Prinses Marijke	136	Mensheid. Misdrijven tegen de —	454, 559
— Bij een leger te velde	155, 234	Militaire juristen. — voor het K.N.I.L. zeer noodig	131, 340
— Bij de Mariniers (te velde)	504	— Opleiding te Amsterdam in uitzicht. Tweejarige cursus	340
Krijgstuchtelijke vergrijpen. Een met ziekteverlof zijnd officier bezoekt een dansavond en geeft hierdoor aanstoot aan andere militairen	86	— In of bij de Krijgsraden te velde	381, 384
— Door onbeheerd laten staan van een motorvoertuig ontvreemding van een reserve-wiel met band mogelijk te maken	88	— Kern van beroepsofficieren-jurist	667
— Ontsnappen uit arrest van een vreemde overheid is een —	174	Militairen. Gemilitariseerde arbeiders van de Australian Employment Company	36
Kwartiermeester-generaal. Straf -bevoegdheid van hoofden van afdelingen van deze tak van dienst	172	— Als voren van de Labour Unit	44
Labour Unit. Gemilitariseerde arbeiders van de —	44	— Actieve leden der N.B.S.	74
Leerboek. Leerboek of tijdschrift?	260	— Twijfel over het onderdeel, bij hetwelk een beklagde diende, ondervangen door een beroep op art. 61 Wb. v. M.S.	404
— Leerboeken voor de K.L. betreffende militair recht	462	Militaire opvoeders. Officieren zijn aangewezen — van hunne ondergeschikten	157, 261, 265
Leger te velde. Wat verstaat men onder een —?	156	— Rechterlijke bemoeienis met de opvoeding van militaire gevangenen	584
— Krijgstuchthandhaving bij een —	234	Militaire politie. — in Nederlands Indië opgericht; hare bevoegdheden	131, 133

	Blz.
— tegenover militaire meere- deren	134, 269
— Enige opmerkingen, door W. Kist	256
Militaire rechtspleging (Neder- land). Preventieve werking van opsporingsonderzoek	22
— De tenlastelegging in de — door W. H. Vermeer	145
— Gebrekkige kennis van — bij officieren	259, 260, 385
— Opsporingsonderzoek. Be- voegdheden van militaire op- sporingsambtenaren	259, 263
— — en misdrijven buitenge- woon strafrecht	431, 529
Militaire rechtspleging (Ned. Indië). Opsporings- of naspo- ringsonderzoek?	17, 259
— Temporaire Krijgsraad te Hollandia	123
— Temporaire Krijgsraad te Batavia	130
— Herziene rechtspleging land- macht	131
— H.M.G. in Nederlands Indië her-oycgericht	231
— Herziene R.L. afgekeurd	256, 340
— Bij de K.N.L.	385
Militairisatie. — van arbeiders in de Australian Employment Company	44
Militair-rechtelijke Vereniging. Rede van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen tot opening van de 5e ledenvergadering	665
Militair-rechtelijk Tijdschrift. Klacht over het opnemen van slechts weinig vonnissen van Krijgsraden te velde	348, 379
— Beperkte omvang	350
Militair straf- en tuchtrecht. Zie Boekaankondigingen.	
Misdrijf. Misdraad en straf	254, 447
Misdrijf verbergen. — en goe- deren aan onderzoek ontrek- ken	45
— Gemeengevaarlijk misdrijf niet tijdig aangeven	45, 46
Mishandeling. — de dood ten gevolg hebbende. Doodransen bij klopjacht op gevluchte ar- beiders	193
— Vrijspraak van — met voor- bedachte rade	478
Moord. Poging tot moord	36
Moord tweemaal gepleegd	193
Zie ook: Massa-moord.	

	Blz.
Motorvoertuig. Als bestuurder van een — het verkeer in ge- vaar brengen	404
— Besturen van motorvoertui- gen en -rijwielen. Voldaan moet worden aan eisen der motor- en rijwielwet	560, 615
— Rijden zonder licht	615
Mouton Dr. M. W. Oorlogsmis- drijven en het internationale recht, aangekondigd door Dr. L. M. Rollin Gouquerque	470
Mr. N. Muller. Over groepsmis- dadigheid	344
Nederlanderschap. Geen verlies van — door aanvaarding leer- aarsbetrekking aan het Preto- ria Technical College	65
Nica-officieren. — geuniformeer- de bestuursambtenaren	129
Noodrecht Grondwettigheid van noodwetgeving	6, 14, 65
Noodtoestand. — in welke min- deren kunnen verkeerden	268, 330, 519
— Bepalingen omtrent — ge- wenst	454
Noothoven van Goor. Generaal — Inspecteur der Ned. troepen in Engeland	573
Officieren. Opleiding van — in sociale richting	347
Officieren-commissarissen. — wa- ren vroeger leden van de Krijgsraden in door hen on- derzochte zaken. Reden hier- voor	125
— Bij de Krijgsraden te velde 'h.t.l.	381, 384
Onderscheidingsteken. Dragen van — behorende bij een niet bekleed ambt	218, 223, 397, 622
Ondertoezichtstelling. — van mi- litaire veroordeelden	453
Ongehoorzaamheid. Opzettelijke — in tijd van oorlog, gepleegd door twee personen gezamen- lijk	109
— — uit onachtzaamheid	472
— — in tijd van oorlog	520
— Uitdrukkelijk wijzen op strafbaarheid	642
Onmiddellijkheidsbeginsel. — bij het hoi-en van beklaagden en getuigen	125
Ontslag uit de dienst. — zonder ontzetting van de bevoegdheid	

	Blz.		Blz.
om bij de gewapende macht te dienen	91	ren (te velde) door <i>Mr. J. W. Keiser</i>	466
— van jeugdige militairen	451	Patrouilles. — van militaire politie	136
Oorlog. Betekenis van: op voet van oorlog gebrachte Krijgsmacht	56	Plundering. K.B. tot bestrijding van — in oorlogstijd	407, 653
Oorlogsbehoefte. Prismakijkers aan boord van een oorlogsvaartuig — wegmaken of poging daartoe?	56	Poging. Subjectieve en objectieve — Strafpositie overbodig.	456
— Wegraken van — in Ned. Indië	561	Politie. (Engelse). Verhouding tusschen de Nederl. militaire overheid en de Engelse politie	20
— Verkoop van militaire kleding	617	President. — van een Krijgsraad behoort militair te zijn	687
Oorlogsmisdrijven. Berechting v. — in België	252, 253	— Onafhankelijkheid van (militaire) president; leeftijdsgrens	669
— Berechting van — in Luxemburg	253	Prijsgeven. — van een post aan de vijand	229, 270
— Ontzetting van rechten bij bestraffing van —	254	Psychiatrie. <i>Mr. D. B. A. Franken.</i> Het doen uitbrengen van psychiatrische rapporten	355
— <i>Dr. M. W. Mouton.</i> — en het internationale recht	470	— Aan een psychiater niet te vragen, welke maatregelen behoren te worden toegepast	622
— Berechting van — in Noorwegen	584	Raadsman. — krijgt in België tijdens het onderzoek van de strafzaak van zijn cliënt inzage van de stukken	252
Oorlogsorganisatie. Eenige opmerkingen over de strafbevoegdheid in de — door <i>Mr. P. J. A. Clavereau</i>	155	Rechterlijke organisatie. — in Engeland	584
Openbare aanklager. Afkeuring van het horen van getuigen door de — in het (Ned. Ind.) nasporingsonderzoek	124	Rechtskundige studie. — van officieren K.L.	434, 435
— Strafvervolging gaat niet uit van de —	146, 265	— Opleiding en voorlichting in zake militair recht bij de K.L. door <i>Mr. H. H. A. de Graaff</i>	458
— — in de raadkamer	387, 586	— Gepubliceerde scriptie van wijlen <i>Mr. P. Smit</i>	566
— Taak van de —	577	Rechtsmacht. — van het H.M.G. Appel van hoofd-officieren veroordeeld door Krijgsraden te velde	444
— — behoort militair te zijn	667	— — „volgens de wet”	353
— — behoort te beslissen over het instellen van strafvervolgingen	668	— — in naam der Koningin	442
Opleiding. — van officieren in sociale richting	347	Rechtswegering. — in deze tijden. Stilzwijgen, duisterheid of onvolledigheid der wet	352
Oplichting. — door het aannemen van een valse hoedanigheid	220	Redactie. — gaat in den regel niet in op mondelinge opmerkingen omtrent haar gestie	123
Opsporingsonderzoek. preventieve werking van het —	22	Regtspleging bij de Landmagt. Wijzigingen in acht te nemen voor de troepen der Nederlandse Landmacht in Nederlands Indië	339
— Getuigenverklaring uit — als bewijsmiddel gebruikt	403, 405, 407, 415	— Betekenis van R.L.	339
Organisatie. Overneming van Britsche rangsverhoudingen bij de Landmacht	35	— Herziene R.L. in Ned. Indië	340, 580
— Organisatie en strafbevoegdheid der commandanten te combineren	155, 173	Remissie. — van gevangenisstraf	
Overlijdensakten — van militai-			

	Blz.
voor in Colombo achtergebleven veroordeelden	340
Revue de droit pénal et de criminologie. Inhoudsoverzicht van verschenen afleveringen	251, 583
Rhineland Agreement. <i>Mr. F. de Stoppelaar</i> . De bezetting van Duitsland. Toch geen tweede —?	137
Rollin Couquerue Dr. L. M. Aankondiging van het proefschrift van <i>Dr. M. W. Mouton</i> , oorlogsmisdrijven en het internationale recht	470
Rijkswerkinrichting. Plaatsing in een — van dienstweigerars	570
Samenloop. Vereenvoudigde regeling	456
Samenspanning. — tot verraad niet tijdig aangegeven. Toepassing van art. 132 of van 144 Wetb. v. Mil. Str.	46
— tot desertie	56, 61
Schildwacht . — die zijn plicht niet nakomt. Wat is de betekenis van „geweer” in art. 69 W.M.S.R.?	635, 638, 640
Schuld. — in het strafrecht,	584, 620, 622, 634
Seponeeren. — is ongeoorloofd	146
Smit, Mr. P. In memoriam — door <i>Mr. B. D. A. Franken</i>	564
Sonica. Senior officer Netherlands Indies civil affairs	129
Spelling. Invoering per 1 Mei 1947 van de nieuwe — van het Nederlands	255
Staat van oorlog en beleg. — in Nederlands Indië	45, 130
Stoppelaar, Mr. F. de. — De bezetting van Duitsland. Toch geen tweede Rhineland Agreement?	137
Strafbevoegdheid. Enige opmerkingen over de strafbevoegdheid in de oorlogsorganisatie, door <i>Mr. P. J. A. Clavareau</i>	155
— Verdeelde —	172
Straffen. Straffenstelsel voor jeugdige delinquenten	450
— Jeugdgevangenis	451
— Militair opvoedende straffen	451, 573
— Rechterlijke bemoeienis met tenuitvoerlegging v. vrijheidsstraffen	584
Strafklassen. — doel	452

	Blz.
Strafrecht. Nieuw Zwitsers wetboek van —	254
— Kennisneming door militaire rechter van misdrijven van buitengewoon strafrecht	431, 529
— Specialisering van de strafrechter	583
— Schuldvraag in het —	584
Straftoemeting . Verzachtende omstandigheden	271
— Betekenis van vrijheidsberoving als straf	351
— Verzoek van de getroffen om de dader niet te vervolgen	410
— — bij wetwijziging	455
— — bij samenloop	456
— Lichte straf na ondervonden oorlogsellende	473
— — onbepaalde strafvonnis- sen	584
Strafuitsluitingsgrond . — ambtelijk bevel	454, 507
— — wettelijk voorschrift	507
Strafvordering. Toepassing van bepalingen van het Wetboek van — in het militaire strafproces	151, 633
Tenlastelegging. Schrijffout bij vonnis hersteld	75
— De — in het militaire strafproces, door W. H. <i>Vermeer</i>	145
— Technisch juridische termen in — niet deugdelijk	149
— Wijziging der — ter terechtzitting	186
— Onderzoek van het secundair ten laste gelegde nadat het primair ten laste gelegde bewezen verklaard was	218
— Niet - bewezen - verklaring van de plaats des misdrijfs laat de ruimere plaatsaanduiding in de — onverlet	487, 497
Toerekeningsvatbaarheid . De ontoerekeningsvatbaarheid omschrijven	455
— Verminderde —	635
Tonnaer , Mr. A. A. M. Majoor — auditeur-militair te Velde in Engeland	575
Tuchtclassen. — doel	452
Tijdschrift. Leerboek of tijdschrift?	260, 465
Zie ook Militair-rechtelijke Tijdschrift.	
Uitleveren. — van militairen aan Engelse politie	21

	Blz.		Blz.
Vaccineren. Dienstbevel aan militairen, die weigeren zich te laten — Bij volharding deze uit de dienst verwijderen . . .	22	— Advies vragen van de openbare aanklager	339
— Nieuwe regeling van deze materie	249	— Aantal verwijzingen naar den Krijgsraad te velde h.t.l. . .	383
Valse aanklacht . Bij wie aan te brengen?	617	— Van een — blijkt niet uit het vonnis	405, 407
Verbergen. Zie ook: misdrijf verbergen	45, 46	— Verwijzingsrecht OAZ Curaçao	433
Verduistering . — en het K.B. tot bestrijding van plundering in oorlogstijd	407	— — behoort te worden afgeschaft	667
— Veroordeling wegens —	624	— — vervalt door onbevoegdverklaring	655
Verkeersongeval. — veroorzaakt door onvoorzichtig rijden met een jeep	91, 499	Verzwarende omstandigheden . Telastelegging van — ter terechtzitting	415
— Gevaar veroorzaakt	404	Voeging . — van vier strafzaken 414	414
— Ontzegging van bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen	499	— — van twee st afzaken	520
Verlaging. Degradatie gedurende krijgsgevangenschap, als van rechtswege nietig beschouwd ingevolge art. 8 Landoorlogsreglement.	1	Volksoopvoeding . — na de Duitse overheersing in België met andere dan strafrechtelijke middelen	253
— De disciplinaire straf van — uitgesloten van de ter gelegenheid van geboorte van Prinses Marijke verleende vrijstelling	136	— Volksoopvoeding en krijgstucht	344, 353
Verlaten van zijn post. — bij het maken van een ronde per jeep eigendunkelijk de route van die ronde verlaten. Tijdens die afwijking een verkeersongeval veroorzaakt	91	Vonnis. — uitgesproken vóórdat het gearresteerd en van fiat executie voorzien was	203, 217
Vermeer W. H. De tenlastelegging in het militaire strafproces	145	— Beroep op een niet-rechterlijk — afgewezen	204
— Vernieuwing van het algemene deel van het strafwetboek	447	— — toegepaste wetsartikelen niet vermeld	231
— Tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde afwezigheid	587	— — uitspraak bij „alle hens voor de boeg”	410
Veroordeling. — zonder strafoplegging ongewenst	453	— — uitspraak elders dan op de terechtzitting	500, 642
Verraad. Samenspanning tot — niet tijdig aangeven	46	— — over de clausule: gezien de stukken van het proces, voor zover daarvan gebruik gemaakt, den beklaagde vertoond en voorgehouden	603
Verschoningsrecht. — van getuigen algemeen geldend geacht in het militaire strafproces	151	— — overweging van de bijkomende straf vóór die van de hoofdstraf; onjuiste werkmethode voor de militaire rechter	633
Verspieding. Telastelegging bij —	150	Voorst Evekink, D. van en Mr. H. J. <i>Kruls</i> . De practijk van het militair tuchtrecht	389
Verwijzing. Beschikking tot verwijzing ingetrokken	20	— Commandant Ned. troepen in Engeland	574, 576
— Verband tussen — en tenlastelegging	146	Voorwaardelijke invrijheidsstelling. — voor militaire veroordeelden	453
		Voorwaardelijke veroordeling, Strafbaar feit binnen de proeftijd. Daar bij de veroordeling verzuimd is bijzondere voorwaarden en hulp en steun te verlenen, wordt thans volstaan met een waarschuwing en verlenging van de proeftijd	105

	Blz.		Blz.
— Bijzondere voorwaarden mogen achterwege blijven, daar een militair reeds verplicht is aan alle te stellen eisen te voldoen. Hulp en steun wordt hem door of van wege zijn commandant	109	van — voor Nederlanders buiten Nederland	9
— Voorgestelde uitbreiding	453	— Dienstplichtvoorzieningen	337
— — van dienstweigerers	570, 609	— Wegenverkeersregeling	407
Vrouwen. — in de Belgische magistratuur	254	. Invaliditeitswet	420
Vrijstelling. — van krijgstuchtelijke straffen ter eere van de geboorte van Prinses Marijke	136	— Plundering	407, 653
Vuurwapenwet 1919. Voorhanden hebben van een verboden vuurwapen	397	Wettelijke regelingen (Nederl. Indië). Wijzigingen in de R.L. voor K.N.L.	339
Vijand. Aan de — prijsgeven van een post	229, 270	— Wijzigingen in het Wb. v. M. Sr.	506
Vijandschap, haat en minachting. In het openbaar uiting geven aan gevoelens van — jegens de Nederlandse bevolkingsgroep van Ned. Indië	204	— Verord. militair gezag no. 512	561
Wetboek van Militair Strafrecht. Wijzigingen van — in Ned. Indië door verordening Militair Gezag no. 77	506	Wettelijke regelingen (Engelse). Allied forces act.1940	4, 12, 572
Wetboek van strafrecht. Vernieuwing van het algemeen deel van het — door W. H. Vermeer	447	— Army act. section 154	4
— Omvang van de werking buiten het Rijk	447, 507, 519	— Habeas corpus act.	2
Wettelijke regelingen (Nederlandse). Verbindende kracht		— Agreement van 8 Aug. 1945	585
		Zeekrijgsraad. — bij de strijdkrachten in het Oosten, overgegaan in Zeekrijgsraad in Oost Indië	495, 498
		— Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost-Indië	562
		Zeekrijgsraad te 's Gravenhage. Overzicht der werkzaamheden in het vierde kwartaal 1946	231
		— — eerste kwartaal 1947	354
		— — tweede kwartaal 1947	586
		Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade. Oprichting en bezetting	126
		— Installatie	350
		— Overzicht van behandelde zaken in het 1e halfjaar 1947	446
		— Overgegaan in Krijgsraad bij de Zeemacht in Oost Indië	562

WETSBEPALINGEN

behandeld of vermeld in deel XL van het
Militair-Rechtelijk Tijdschrift

Art.	Blz.	Art.	Blz.
	Grondwet (1814)		Wet op het Notariaat.
99	443	43	442
	Grondwet (1848)		Wetboek van Strafrecht (Nederland).
131	14	1	472
	Grondwet (1946)	4	448, 455
2	13, 65, 247	5	449, 507, 518, 520
21	8, 13, 65	9	402, 419, 518
57	13	10	402, 518
63	244, 582	14a	73, 107, 114, 396, 401, 402, 419, 453, 611, 612, 654
70	246, 247	14b	73, 114, 396, 402, 419, 612, 654
75	8	14c	402, 570, 654
125	13, 247	14d	105, 107, 402, 403
156	443	14e	105, 106
163	253	14f	107
188	12	14g	108
192	13, 136	14h	108
193	13	14i	108
	Wet houdende Algemeene Be- palingen.	14j	108
11	53, 353	14k	108
13	352	23	402, 407
	Wet Regterlijke Organisatie.	24	419
54	662	27	55, 62, 73, 95, 114, 178, 184, 192, 223, 335, 413, 492, 518, 527, 609, 620, 631, 638, 641, 651.
65	632	37a	369, 492, 631, 635
88	423, 662, 663	39ter	450
107	662	39quater	450
	Burgerlijk Wetboek (Nederland).	40	80, 518
50	467, 468	42	268, 511, 518
61	466	43	74, 81, 518, 519
70	466	44	414, 416, 418, 448, 449
71	466, 467, 459	45	62
634	591	47	78, 511, 515
1273	591	55	657, 659
1398	591	56	78, 492, 527, 646, 657, 659
1480	591	57	62, 114, 402, 518, 527, 631
1781	591	62	402
	Burgerlijk Wetboek (Ned. Indië).	68	663
13	469	74	617
14	466, 469	80	55
	Wetboek van Burgerlijke Regts- verordening.		
430	442		

Art.	Blz.
87	402, 527. 535. 545.638. 641
91	535
100	9, 15
135	53
136	53
137	54
138	115
157	591
180	269
188	617, 619-622
196	223. 257. 631
237	492
285	396
287	W
302	203
303	203
307	413
310	401, 511, 515, 519, 631, 654
311	418
321	631
326	220
338	43
340	43
361	63
362	42
363	43
453	24, 26

Wetboek van Strafvordering.

64	265
148-151	265. 621
160	617. 621
163-166	619. 621
167	265. 621
216	125. 126
311	498
312	152, 186. 192, 415, 416
313	151, 153. 188. 192.416. 494. 498
338-340	403
341	125. 403
342	126, 233, 403
343. 344	403
348	494
350	494, 633-635
358	635
412. 415	152
457	662
525	423. 669
527	662

Crim. Wetboek Landmacht

10	245
134. 135	592
Slotbepaling	582

Art. Blz. Wetboek van Militair Strafrecht. (Nederland).

1	43, 55, 62, 73, 80, 85, 95, 114, 122, 178, 184, 192, 223, 330, 335, 402, 492, 501, 505, 518, 527, 609, 611, 614, 620, 638, 641, 651
2	80, 85, 122, 223, 402, 419, 492, 501, 502, 518, 585, 654
4	122, 415, 419, 448, 449, 492, 505, 519, 654
5	73, 450
6	43, 518, 527, 646
10	55, 114, 178, 184, 192, 335, 518, 611, 615, 651.
11	452
13	73, 108, 396, 402, 453, 611, 654
15	67, 73, 106, 108, 114, 396, 402, 611
17	107, 108
18	108
20	108
23	95, 477, 609, 611, 615, 633, 635
25	114, 178, 184, 335
26	114
40	450, 454
41, 42	450, 451, 454
43	450, 454
60	62, 73, 80, 85, 95, 114, 122, 178, 184, 192, 223, 244, 330, 335, 402, 407, 419, 492, 501, 505, 518, 527, 609, 616, 620, 638, 641, 646, 651, 654.
61	85, 611
62	80, 85, 407, 419, 518, 609, 615, 616, 620, 646.
63	55, 244, 330
65	171
67	133, 134, 262, 330
69	136, 635, 638, 641
71, 72	535, 545
74	535
77	53, 55
78	150, 455
83	591
84	657, 659
96	330, 336, 590
97	506, 590, 592
98	62, 114, 178, 179, 181, 184, 192, 330, 335, 401, 592, 599, 631, 646, 648, 652

Art.	Blz.	Art.	Blz.
99	62. 144. 178. 184.192. 330. 335. 622. 628.646. 648. 651	Invoeringswet M.S.T.	
100. 105 55	32	244. 581
106	178, 330, 587, 692.596. 601, 648	74	126, 233, 403
108 527	76	81, 85, 402. 420.423. 656. 658
114	114, 149, 156, 330, 331, 519, 527, 608, 611, 613, 646, 648, 649, 651, 656.	77 450
115 477	78	252, 253, 450, 531
117 268, 492	79. 80 423
120 268, 492	81 2 4-4
128 136, 269	82	32, 444-446
129	95, 504, 505, 638, 641	83	445. 446
132 53, 55	85	231. 496
134 156	86	19, 48, 55. 235, 243, 244. 330
135	561, 617, 648, 651	87	19. 235. 65%
137 257	88	434. 656. 658
140	330, 331, 516, 517, 519	90-92 127
144 53	114 244
145 54	Regtspleging bij de Landmagt	
147 527	1814.	
150 73	136	125
152 231	168	125, 604
160	56, 62, 63, 655	181	437
161 619	268, 274	125
Wet op de Krijgstucht.			
2	25. 27. 122. 396.402. 403. 419. 472. 612	295	438
5 24. 242	Regtspleging bij de Landmagt	
8. 9 156	(1912).	
30, 31	156. 234. 241	3	21
32	156. 234. 241. 242	4, 5	260
33. 34 234. 241	6	268
35	234. 241. 242	7	621
36	234. 241	64, 67	605
39	156-172. 262	114	516
40 159	147	404
41	33, 156-172	149	233, 604, 605
42 159	151	620
43 159, 235	159	125, 233, 604, 605
44 260	160	233, 604, 605
56	601, 647. 651	161	124, 233, 604, 605
57 505. 654	162 605
58	25. 27. 122	167	151, 416, 419
60	113, 178. 184. 652	170	230, 580
61	87. 90. 99. 101.104. 173	171	151, 230
62.65. 66	87. 90. 99. 101. 104	176	415
67 231	178	616
72 171, 244	186v	404
Reglement betreffende de Krijgstucht (Nederland).			
3 133	193	81, 85, 402, 407, 409, 419, 518, 527, 612, 615, 616, 620, 633, 646, 651.
26 134	196	409, 527
		197	402, 409, 419, 518, 527, 612, 615, 616, 620, 646, 651
		198 407
		199	204, 437
		200 204

Art.	Blz.
205	402, 409, 518, 615, 646
210	381, 391, 429, 528, 531, 535, 539, 552
240	43
243	241, 402, 407, 409, 419, 518, 527, 612, 615, 616, 620, 646, 651
244	404
245	33, 404
249	233, 339, 402, 407, 409, 419, 518, 527, 612, 615, 616, 620, 646, 651
254	339, 381
255	516
256	429, 437, 440, 441, 528, 531, 552
257	429, 437, 440, 441, 528, 531, 537, 543, 552
258	440, 441
259	391, 440-442
270	203, 437
273	438
274	267
294	443
299	381
300-308	387

**Regtspleging bij de Zeemagt
(1814).**

150	604
182	437-439
183	437
202	499

**Regtspleging bij de Zeemagt
(1912).**

4	268
5	621
8	29
26	127
62, 65	603-605
119	387
122	127
123	127, 495, 496
129-131	127
133, 134	127
157	603-605
164, 165	604, 605
166	124, 604, 605
167	605
172	151, 153, 186, 192, 330
181	387
184	151
185	25, 55, 62, 73, 95, 114, 122, 178, 184, 192, 223, 330, 335, 388, 413, 477, 492, 494, 501, 505,

Art.	Blz.
	620. 622. 631. 633. 634.
	638. 641. 654. 658
188	413. 477. 631. 654
189	55, 62. 95. 114. 178. 184. 192. 223. 330. 335. 413. 477. 492. 501. 505. 631. 638. 641. 654
197	55. 62. 95. 114. 122. 178. 184. 192. 223. 330. 355. 437. 492. 501. 505. 638. 641
198. 199	442
200	437
204	413
209	496. 499
233	658
242	267
243	29
246	387
254	443
258-266	3 8 7
267	127, 128
268	127

**Provis. Instructie H.M.G.
(Nederland).**

47	443
57	438. 442
65	2 2 9
75	340. 445
77	438. 442

**Wetboek van Strafrecht
(Ned. Indië).**

10	202, 217
36	18
124	202, 217
156	217
228	228
307	501
340	202
353	487
355	202, 203
359	501
360	18, 19
361	18

**Wetboek van Militair Strafrecht
(Nederlandsch Indië).**

1	2 2 8
6	228. 321
45	19
53	133. 134
55	136
83. 84	274, 321
117	136

**Reglement betreffende de Krijgs-
tucht voor Nederlandsch Indië.**

4	133
27	134

Art.	Blz.
Rechtspleging bij de Landmacht (Nederlands Indië).	
171. 172	230. 580
199	231
201. 202	204
240	228. 321
251. 253	231
258	202. 217
267	203
Herziene Rechtspleging Landmacht (Nederlands Indië).	
7, 23	17
73	18
74	20
131	125
155	487
210	17, 18
Provis. Instructie H.M.G. (Ned. Indië).	
42-47	580
44	229. 579
Staatsregeling Ned. Indië.	
42	245
131	581
2 (overgang)	581
Regeling op den staat van oorlog en beleg (Nederlands Indië).	
26	45
Landoorlogsreglement.	
8	1
Tractaat Krijgsgevangenen.	
69	155
Dienstplichtwet.	
2	} 337
6	
7	
7-13	
15	
20	
24-26	
30	
46	5
Dienstweigeringswet.	
.	567. 608. 610
Bevorderingswet Landmacht 1902.	
5	32
Wet Reservepersoneel Landmacht 1905.	
2	32

Art.	Blz.
Motor- en rijwielwet.	
17	616
37	561, 615. 616
73	616
Wet 21 Juli 1890 (Stb. no. 127).	
.	266. 267
K.B. 1 April 1909 (Stb. no. 87).	
3.5. 6	467
K.B. 6 Aug. 1940 (Stb. no. 247).	
.	31
Vuurwapenwet 1919 (Stb. no. 310).	
3	401
12	401
K.B. 3 Mei. 1924 (Stb. no. 230).	
.	425
Distributiewet 1939.	
1	401
5	401
K.B. 8 Aug. 1940 (Stb. no A. 10).	
3, 5	5, 8
K.B. 28 Februari 1941 (Stb. no. B. 26).	
.	65, 67, 68
K.B. 22 Oct. 1942 (Stb. no. C. 65).	
1	396
5	241
K.B. 22 December 1943 (Stb. no. D. 61).	
1	657
27	653, 657, 661, 663
K.B. 22 December 1943 (Stb. no. D. 62).	
12	432, 529, 533, 653, 657 661.
13	432, 529. 533
14	432. 529. 534
K.B. 22 December 1943 (Stb. no. D. 63).	
1	656
44	663
K.B. 27 Juli 1944 (Stb. no. E. 53).	
.	396
1	403, 419, 612
6	416
K.B. 5 September 1944 (Stb. no. E. 62).	
.	74, 80, 84. 85

Art.	Blz.	Art.	Blz.
K.B. 23 Augustus 1944 (Stb. no. E. 67).		K.B. 26 Juni 1946 (Stb. no. G. 157).	
.	380	380
9	444	K.B. 10 Januari 1947 (Stb. no. H. 9).	
11 429, 528, 545, 552		380
K.B. 31 October 1944 (Stb. no. E. 135).		Wet 10 Juli 1947 (Stb. no. H. 233).	
1, 3	421	559
5	421-423	Verordening Mil. Gezag Ned. Indië (no. 43).	
K.B. 27 Februari 1945 (Stb. no. F. 15).		1 501, 502, 503, 506	
2	407, 661	Verordening Mil. Gezag Ned. Indië (no. 77).	
K.B. 5 April 1945 (Stb. no. F. 42).		506
.	236	Verordening Mil. Gezag Ned. Indië (no. 512).	
K.B. 29 Mei 1945 (Stb. no. F. 85).		561
.	255	Wegverkeersordonnantie (Ned Indië).	
		50	501, 502